

7-1388

OPVSCVLA OMNIA
THOMAE DE VIO CAIE-
TANI, CARDINALIS TIT. S.
XISTI, IN TRES DISTINCTA TOMOS,
varijs questionibus, cum suis conclusionibus, ac utilissimis
annotationibus appositis, recens aucta
atque lucuplata.

QVIBVS ACCESSERE AD OBIECTA ALIQV A SAN E
quam acute responsones, aliaque permulta, que sequens Index indicabit.

ITEM TRACTATVS QVIDAM CONTRA MODERNOS
Martini Lutheri sectatores, & eorum pricipios errores, nunquam
ante hac impressus.

ANTVERPIAE,
Apud Viduam & Hæredes Ioannis Stelsij.
Anno M. D. LXXVI.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36

7 400 40 *Dalda* / M.D.LV SPAN

7-13938

OPVSCVLA OMNIA
THOMAE DE VIO CAIE-
TANI, CARDINALIS TIT. S.
XISTI, IN TRES DISTINCTA TOMOS,
varijs quæstionibus, cum suis conclusionibus, ac utilissimis
annotationibus appositis, recens aucta
atque lucupletata.

QVIBVS ACCESSERE AD OBIECTA ALIQVÀ SANE
quam acutæ responstones, aliaque permulta, que sequens Index indicabit.

ITEM TRACTATVS QVIDAM CONTRA MODERNOS
Martini Lutheri sectatores, & eorum præcipuos errores, nunquam
ante hac impressus.

ANTVERPIAE,
Apud Viduam & Hæredes Ioannis Stelsij.
Anno M. D. LXXVI.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.

8881-8

INDEX OMNIVM TRA-
CTATVVM QVI IN HOC OPE-
RE CONTINENTVR IN TRES
TOMOS DIGESTORVM.

TOMI PRIMI
TRACTATVS.

- 1 De Comparatione autoritatis Papæ & Concilij.
- 2 De Comparata autoritate Papæ & Concilij apostolica, pars prima & secunda.
- 3 De Romani pontificis institutione & autoritate.
- 4 De Attritione & contritione.
- 5 De Confessione.
- 6 De Satisfactione penitentiali.
- 7 De Ministro sacramenti penitentia.
- 8 De Indulgentiarum thesauro.
- 9 De Causa indulgentiarum.
- 10 De Sufficienibus indulgentias.
- 11 De Modo tradendi seu suscipiendo sacros ordines.
- 12 De Contractu matrimonij.
- 13 De Vtio matrimonij.
- 14 De Delectatione morosa.
- 15 De Indulgencie.
- 16 De Indulgencie quæstiones sex.
- 17 De Contritione quæstio unica.
- 18 De Confessione quæstiones quinque.
- 19 De Excommunicatione quæstio unica.
- 20 De Iniunctis penitentiis quæstio.
- 21 De Sigillo confessionis quæstio.
- 22 De Pollutione ex auditione confessionis prouinciente quæstio.
- 23 De Purgatorio quæstiones duas.
- 24 De Penarum timore quæstiones duas.
- 25 De Obligatione & obleruatione præceptorum tam in religione, quam extra quæstiones duas.
- 26 De Sacri ordinis collatione quæstio.
- 27 De Dispensatione matrimonij cum Occidentalib[us] eccl[esiis] quæstio.
- 28 De Matrimonio quæstio.
- 29 De Reddendo debito inter cōjuges, altero eorum existente adultero quæstio.
- 30 De Vtio sacrarum scripturarum ab Ecclesia.
- 31 De 17. Refpcionibus ad diuersos factus, præcipue ad quædam obiecta, quæ pro Martini Lutheri assertiōnibus facere videbantur.

TOMI SECUNDI
TRACTATVS.

- 1 De Conceptione beatæ Virginis.
- 2 De Eucharistiae sacramento, & erroribus in eo contingentibus.
- 3 De Celebrazione Missæ.
- 4 De Valore orationum dictarum ab audientibus Missam in die festo.
- 5 De Præcepto Eleemosynæ.
- 6 De Monte Pietatis.
- 7 De Cambiis.
- 8 De Vtura.
- 9 De Simonia.
- 10 De Vtio spiritualium rerum in peccato mortali.
- 11 De Voto.
- 12 De Solutiōe maleficij, opera malefici ad hoc parati.
- 13 De Spafmo beatæ Virginis.

TOMI TERTII
TRACTATVS.

- 1 De sex orationibus Romæ habitis.
- 2 De Dei gloriis infinite intensiis.
- 3 De Potentia neutra, & natura potentia receptiæ.
- 4 De Subiecto naturalis Philosophiæ.
- 5 De Nominum Analogia.
- 6 De Conceptu Entis.
- 7 De Ente & Essentia.
- 8 De Solutionibus quorundam locorum sibi iuicem aduersantium in Commētariis sancti Thomæ contentorum.
- 9 De Vinculo Obedientiæ.
- 10 De Missæ sacrificio & ritu aduersus Lutheranos.
- 11 De Fide & operibus aduersus Lutheranos.
- 12 De Communione sub utraque specie, de Integritate confessionis, de Valore satisfactionis, de Invocatione sanctorum.
- 13 De Coniugio cum Relicta fratri.
- 14 De Eodem coniugio.
- 15 De Quibusdam refpcionibus ad quosdam articulos nomine Theologorum Parisiensium editos.

Opus. Caet. AA 2 AD

AD NICOLAVM A FLIS-
CO EPISCOPVM, CARDINALEM
SABINENSEM, THOMÆ DE VIO CAIE-
TANI, TVNC ORD. PRÆDIC. GENERALIS MA-
GISTRI, NVNC SANCTI XISTI CARDINALIS, IN
comparationem authoritatis Papæ &
Concilij, Prefatio.

AMETSI PVTO, Pater amplissime Flisce, eam comparationem quam nuper de Pontificis maximi Ecclesiæq; totius autoritate scripti, à multis hac tempestate, quemadmodum in diuersa studia scinduntur, ita dissimil ratione esse legendam, acceptandam, dijudicandam: omnibus tamen gratum fore puto, vel minimarum rationum, quæ ad hanc rem insuffitam, consentaneam tamen, his temporibus afféruntur, fieri certiores. Aduersarii quidem & æmulis, vt impugnent: amicis, vt ea quæ veritatis sunt, defendant: cæteris autem, vt præsto ad legendum habeant quid de tanta, his temporibus concursatione maximâque & olim sëpe & in presentia contentione, sit constituendum. Ego Prædicatorum ordinis (Romane Ecclesiæ veritatisq; studiorumq; generalis Magister, hanc summae authoritatis comparationem, in defensionem quidem veritatis & sedis Apostolice, non ut hominibus placeam (quāquam si id quoque affectus fuero, non affernabor) sed ut IESV CHRIS TI veritatūq; seruus sim, liberè scripsi, tibiique impræsentiarum & dedico quidem recte, & per quam libenter inscribo: quod ab illa sede, quam defendo, & quam Fliscorum ornatissima familia tua ornatismis viris, Episcopis, Cardinalibus, & summis Pontificibus semper ornauit, ipse sis tandem summis honoribus exornatus. Quumque te optimum Prædicantium ordinis protectorem & conciliandæque Ecclesiastice unitatis, & veritatis amplificandæ vehementer cupidum esse sciam, nil ambigo, quine ea quæ pro veritate, & tantæ authoritatis unitate, atque concordia ex eo ordine à me tibi inscripta dedicataq; sunt, gratus animo, & qua polles probitate & benignitate singulari suscepturnus, atque habiturus inter cetera sempiterne voluntatis & observantiae erga te mere testimonia. In ænum vale.

TRA

TRACTATVS PRIMVS
PRIMI TOMI THOMAE DE VIO,
CAIETANI, CARDINALIS SANCTI
XISTI, DE COMPARATIONE AVTORI-
TATIS PAPÆ ET CONCILII, IN
VIGINTIO OCTO CAP-
TIA DIVISVS.

IN OCTO ET VIGIN-

ti capita de comparatione auto-
ritatis Papæ & Concilij,
Summaria.

CAPVT I.

¶ Quid Papa habeat supremam potestia-
tem in Ecclesiæ
Dicit.

N T E N D E N S resolutè compara-
re potestatem Papæ potestati
Ecclesiæ & Concilij vniuersalis.
primò potestas Papæ suo loco po-
nenda est: deinde comparabitur
specialiter Apostolorum autori-
tati: post Ecclesiæ & Concilij vni-
uersalis absoluta: & deinceps
in casibus, primò heres, secun-
do incorrigibilitatis, & denum
in eventibus, vt sic resolute ha-
beatur & simpliciter, & secundum
dum quid. Et intendo pro solis viris doctis absque villa passionis
rationabilia tantum dicere: sub iudicio tamen sacrofæcæ Romanae
Ecclesiæ.

*¶ Et ne quis putet ponere me falem in messem alienam, premi-
to, quod quia autoritas Papæ immediate est à Deo, & reuelata in
sacra Scriptura, & autoritas Ecclesiæ vniuersalis immediate dicitur
eis à Deo: vt Constat. Concilij declarauit: ideo materia ista
primò & principaliter est theologorum, quorum est sacra Scrip-
turam & diuinam opera scrutari. Secundariò autem, in quantum
scilicet est in sacra canonibus declarata: ad Canonicas spectat.
Propter quod graueri errant in hac re, Canonicas primò deferent.
Opert ergo virū docilem, virosque Theologos & Canoni-
stas, in re has perpicere, & in suo quonque loco honorando theo-
logia primatum dare: vptore que ex proprijs potest hoc determi-
nare. Canonicum autem ius non nisi ad theologiam recurrit au-
toritatem, scilicet sacre Scripturæ: que vera theologia est.*

A P RIMO igitur inchoacio dicimus, quod certa est ista
proprio, Papa habet supremam potestatem in Ecclesiæ Dei funda-
turque superanstitutione Iesu Christi, Matth. 16. & Ioan. vlt. Salua-
tor liuidus noster, rex regum & dominus dominantium, quamvis
potestas Christiana rempublica in terris, diuersis modis regen-
dam disponere: voluit tamen & statuit, vt non populare, non diui-
tum non potentum, non optimatum multorum, aut paucorum effec-
regimen: sed vnius tantum: promittens soli Petro, Matthæi decimo
sesto, Tibi dabo claves, &c. & eidem soli promissio item exhibens,
curam omnium cuium suarum committens, Ioan. vlt. Pasce oves
meas. Comparativa siquidem interrogatio, à qui sermo incepit di-
cens, Simon Ioannis diligis me plus hiis: cōuincit etiam proteruos
quod Petro vt distincto ab Apostolis praesentibus ad quos referuntur
cōparatio, & nō in persona eorum loquebatur Dominus. Et licet
hic textus sufficeret, quoniam factus est Petrus pastor
vniuersalis, dum dictum est in praesenti, Pasce oves meas, non has
vel illas, sed indistinctæ, viennes comprehendenderet, vt Gregor. no-
rat. Non defuit tamen glorio Chrysostomi dicentes ibidem, prete-
riens alios, Petru loquitur, Praepotitus loco mei esto, & caput fra-
trum tuorum: & Theophili dicentis, quod commissionem ouium
mundi Petru commendat, non alijs. Et Leo Papa in cap. ita Domini-
nus, distinctione decimanova, & in sexto de electionibus, cap. fia-
damenta dicit, Ita Dominus huius munieris sacramentum ad om-
nium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Pe-
tro Apostolorum omnium suum principaliter collocaret, vt ab
ipso quia à quodam capite dona sua, velut in corpus omne diffun-
deret. Et finitò, inquit diuinus Thomas in quarto contra Gentiles
c. 76. sic Saluator noster instituit: quia regimen Ecclesiæ est optimæ
Opus. Caiet. AA 3 ordi-

- 1 Quid Papa habeat supremam potestatem in Ecclesiæ Dei,
- 2 Opiniones aliorum de comparatione potestatis Petri primi, Papa & Ap-
stolorum.
- 3 Rationabilis sententia, quod Petrus subiecli erant ceteri Apostoli.
- 4 Solutio obiectiorum contra determinationem factam de Petri primatu
super alios Apostolos.
- 5 Rationabilis sententia quod Ecclesia vniuersalis, seu Concilium vniuersa-
lis habet potestatem supra Papam simpliciter, ita quod Papa est illi sub-
ieculus.
- 6 Quod sit sensus, quo questione de comparatione Concilij & Papa verti-
tur in dubium.
- 7 Quod Papa est supra potestatem & Ecclesia & Concilij vniuersalis, &
distinguitur contra Papam.
- 8 Responso ad obiectio[n]es sumptas ex autoritate concilij Constantien-
sis & Basiliensis.
- 9 Solatio reliquarum obiectiorum contra autoritatem Papa supra Con-
cilium factarum.
- 10 De noua quadam fictione, quæ imaginantur aliqui Concilium esse su-
pra Papam.
- 11 Quod falso Papa non est in Ecclesia papatus suppletio, & sic in re-
gulante vnam illud.
- 12 Quod falso Papa, non est in Ecclesia potestas legitimata.
- 13 Quod falso Papa non est in Ecclesia potestis applicatura ecclesiastica
potestatis ad personam, nisi in causa.
- 14 Solutio rationis contra Papam ex eo quod Ecclesia est totum, & auto-
ritas illius maior in se.
- 15 Opinio aliorum, quod falso Papa, in Ecclesia est autoritas congregans
generale Concilium.
- 16 Quoniam verificatur, quod generale Concilium potest, aut non potest
sine Papa congregari.
- 17 Initium comparationis potestatis Ecclesiæ & Papæ in causa hereticis: &
primo de modo, quo Papa propter crimen heresij subiecitur Concilio, se-
cundum vnam opinionem.
- 18 De modo, quo Papa hereticus subiecitur Concilio secundum altam op-
pinionem.
- 19 Examen illius propositionis, Papa hereticus, est ipso facto priuatus Pa-
patus.
- 20 Rationabilis sententia, quod Papa factus hereticus, subest potestatis
ministraria Ecclesiæ, & non autoritatis super Papam.
- 21 Disclusio predictæ potestatis ministerialis depositaria Papa hereticus.
- 22 Responso ad rationes & autoritates alteras in capitulo de cuncto primo
ad probandum quod Papa hereticus, est ipso facto depositarius diuinus.
- 23 Quoniam cum Papa in heresim lupo, parvo corrigit agendum est.
- 24 Opinio quod Papa propter incorrigibiliteratem in quocunque notorio
crimine scandaliæ autem Ecclesiæ, subiecitur Concili potestatis, ita
quod potest ab eo deponi.
- 25 Disclusio ad determinatio[n]em ad quam legem spectat determinare casus,
in quibus Papa subest iudicio Concilii.
- 26 Quae casus sunt diuina legis statuti, & posit Conclilium Papam de-
ponere.
- 27 Responso ad obiectio[n]es factas in cap. 24, ad probandum, quod Papa
ex alio crimine quam heresij potest deponi ab Ecclesiæ.
- 28 Alii in eventu aliquo Papa sine culpa sua subest Ecclesiæ, ita quod pos-
sit deponi.

ordinatum: op̄imum autem regimen est vnius. Quid ex fine regiminiis apparet, est enim finis pax, que in unitate consistit: & collat quod melius est causa unitatis vnius, quam multiq[ue] nos vti id vnum venientes, cum causant, est ergo Ecclesia: regimen institutum, vt vnus solus praeſt vniuersitate reipublice. Et tu valde norabis afflum- ptum, felicitate quod Iesus Christus instituit tale regimē, vt claudas ora opponentiū de regali regimēne instituto a senatu, seu populo libero, nō enim Ecclesia aut populus Christianus, aut Cœciliū ali- quod vniuersale, sed Christus ipſe, qui vivit & regnat, instituit tale regimē: sic vt Petrus nō Ecclesia, sed Iesu Christi vicarius esset, vt et Cœcilius Lugdunensis in c. vbi periculum de electoribus, lib. sexto, patet, vbi Papa dicitur Iesu Christi vicarius. Et in capitulo quāmuis distinctione vigiliū ap̄maria, Pelagius papa dicit, Sancta Rom. Eccl. 13. distingue mihi Paulum & Barnabam, &c. Et subiungitur, imponeſtes eis manus, dimiserunt. Gloria in modum orationis & in c. quod die dominico, dist. 75. Quo ad potestatēm verò iurisdictionis (cum nullib[us] clavis apparet, quā Matth. 16. vbi Ap̄stoli dicit dominus Iesus, Quæcumque solu- ritis super terram, &c.) probant ex hoc, quod Christus soli Petru dixerat, Quodcumque solueris, &c. Matt. 16. Ex ipso, inquit, ordine promissionis institutus, quod potestas ligandi & soluendi or- dine quodam exhibenderat, vt scilicet per Petrum ad alios deriu- retur: vt fuit. Tho. in 4. contra Gent. cap. 7. & in 4. sententia, dist. 24. q. vlti. dicit. Affert quoq[ue] autoritas Leonis sup̄a inducta ex can- ita Dominus, distin. 19. clare dicens, quod Christus hoc dispo- situs, ut ab ipso Petro quasi a quodam capite dona sua velut in cor- pus omne diffundaret.

¶ DE AE Q V A L I T A T E verò potestatē Apostolorū qua tuorū inuenioſe, ſuſtinetes cum hoc Petri auctoritatem, ſuper omnes. Prima diſtinguit potestatē ordinis & iurisdictionis: & omnes dicit eſſe aequalē potestatē ordinis, ſicut omnes ep̄i- scopi ſunt aequalē potestatē. Petrus autem ſuper omnes dicitur potestatē iurisdictionis. Secunda dicitur, quod omnes Apostoli fuerint in potestate iurisdictionis pares, id eft, ſimiles. Probatq[ue] in Scriptura, paritatem pro similitudine ſum, ex Leni. 18. Caute ne- vos ſimiliter euomat, cum paria ſequentis gloriſt, id eft, ſimilia. Ter- tia declarat (et eft fan. Tho. in 2. 2. quod. 33. art. 4. ad secundū) quod fuerint pares aliquo modo quantum ad fidēi defenſionem, inquit enim ſic coram omnibus Paulus Petrum non reprehendit, niſi aliquo modo per eſſet quantum ad fidēi defenſionem. Quar- ta eft eiudem ſuper ep̄istolam ad Gal. 2. cap. quod Ap̄stoli fuerint aequalē, quantum ad executionem auctoritatis. Ait enim, Ap̄ſtoli, ſcilicet Paulus ſui per Petrum in executione auctoritatis non autem in auctoritate regiminiſ.

C A P V T I I I.

¶ Rationalib[us] ſententiis, quod Petri ſubiecti erant
ceteri Ap̄stoloi.

¶ L I A T I S duabus extremis opinionibus, media mi- hī via incedendum occurrit, & dicendum quod Ap̄stoli inter ſe poſſunt comparari dupliqueri. Primò in quantum Ap̄stoli, & ſic omnes fuerint aequalē. A- lio modo inquantum omnes Christi ab eo hi corporal[is] conuertione ſeparatae: & ſic Petrus ſolus eft pastor, & reli- q[ue] Ap̄stoli, oīes ſub illius cura. Sed quia non ſufficit dicere, ſed oportet declarare & probare ſic eft, vt dicimus, declaro primò di- gitatē & potestatē ap̄stolatus. Scribitur in primis Luc. 9. c. quod cōocnatis Iesu duodecim Ap̄stolis, dedit illis virtutem & potestatē ſuper omnia dñmonia, & vt langores curaret: & miſit illos praedicare regnum Dei, & sanare infirmos. Matth. quoq[ue], vlti. legitur, quod eisdem Dominus dixit, Euntes in mundum vniuer- ſitatem, docete omnes gentes, baptizantes & docentes feruare omnia quod mandauit vobis. In prima quoque ep̄iſtola Pauli ad Corint. 12. c. legitur, quod Deus poſuit in Ecclesia primū Ap̄stolos, vbi gloriſt. Interlinearis in verbo primū, dicit dignitatem & tempore. Et in verbo Ap̄stolos, dicit, omnium ordinatores & iudicis. In decreto, distin. 68. c. quorum vices. dicitur ex Aug. Pro paribus tuis natū- ſunt tibi filii, partes misi ſunt Ap̄stoli, pro Ap̄stoli filii qui ſunt & coſtituti Ep̄iscopos. Ex Concio Oecumenico Florentino ſub Eugenio 4. inter documenta ſidei de ministro confirmationis habet- tur haec verba, Hanc, ſcilicet confirmationem nō nisi Ep̄iscopus debet conferre quia ſolus Ap̄stoli legitur (quorum vicem tenente Ep̄iscopi) quod per manus impositionis ſpiritus sancti dabant. ¶ Dñus Tho. ſuper p̄ſcalatis verbis ex prima ep̄iſtola ad Cor. 12. cap. dicit haec verba. Maiores autem ministri in Ecclesia ſunt Ap̄ſtoli, quod quoniam potestatē ſuperiorum tria pertinent. Quorum primū eft au- ritas gubernandi fidem populus, que proprie pertinet ad offi- ciū ap̄stolatus: Secundū facultas docendi: Tertiū potestas miracula faciendo ad confirmationē doctrina. Hac illi. Et poſtuā ſub- iunxit, quod tertium horum ordinatur ad ſecundū, & ſecundū ad primū, ſubdit. Deus poſuit primū Ap̄stolos, quorū regimi- ni committit Ecclesiā. Et tripliciter probat. Primò per illud Luc. 22. Er ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnū. Secundo, per illud Ap̄oc. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duo

duodecim & in iſpis duodecim nomina duodecim Ap̄ſtolorum. Tertiò, per illud ac Rom. 8. Nos iſi primitias Spiritus habentes, maiori enim gradu maior datur gratia.

¶ Ex his omnibus facile eft videre, quod Ap̄ſtoli, in quaſum Ap̄ſtoli, habuerunt non ſolum potefatē ordinis, fed iuridictionis. Autoritas enim gubernandi Ecclesiā, quā eft ap̄ſtolati propria, ſine iurisdictionis potestate nō eft. Et ſi huic adiuxeris, quod alio- rū potestas iuridictionis nō erat ſupra inuice, fed ſuper alios: Pe- tri vero potestas erat, & super alios, & ſuper iſos reliquos Ap̄ſtolas, dicente ibi ſoli Christo, Paſce oīes meas: in quaum nūme ro fine dubio erant Ap̄ſtolas. Et ad Galat. 1. Paulus probat, iſi Ap̄ſtoli: quia neque ab hominib[us], neque ab homine tam inuicente, quam docente eft Ap̄ſtoli. Solues utrumque dubium, ſcilicet & de po- testatis equalitate, & de modo habendi: quod ſcilicet Ap̄ſtoli quantum ad ap̄ſtolatus auctoritatē fuerit aequalē ſimplicerit, & quod hanc potestatē habuerunt à Iesu Christo immediatē, ſicut & ap̄ſtolatū. Dixi autem ſimplicerit, quia ſecundū non ſolum pro ſcīplo, ſed omnibus ſuccelloribus ſuis: quod ſancti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ſancti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ūnti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ūnti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ūnti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ūnti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ūnti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ūnti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ūnti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ūnti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ūnti doctores exprimunt ſub alijs ver- bis, dicendo, quod data eft Petru in persona Ecclesiā. Et ex hac diffe- rentia oritur, quod nullus eft ſuccellor Iohannis, aut Iacobī, nec etiā Pauli Ap̄ſtoli in auctoritate Ap̄ſtolatus vniuersalis gubernationis Ecclesiā, ſicut Ap̄ſtoli gubernabant vbiq[ue]: ſed tantum in po- testate ordinis & regimini ſui certa Ecclesia ſucceſſus Ep̄iscopi, ſed ſolius Petri ſuccellor eft & dicitur Papa, vt patet in allegatis ſu- perius. Quinta & ultima pro nunc eft in ipſa effentia potestatis: quoniam auctoritas communiter Ap̄ſtoli data, ex vi ap̄ſtolatus ſuit velut potentia executiva, unde & à Sancto Thomā vocatur au- toritas gubernandi: gubernatio enim executionem ſonat. Autora- tas vero data ſoli Petri quoniam factus eft Papa, dicente Christo, Pa- ſce oīes meas, eft potestas preceptiva & propterem vocatur a San- cto Thomā auctoritas regimini. Propter quod dixit S. Thomas, Paulus fuit per Petru in executione, non in auctoritate regimini, ad Galat. 2. & ad Cor. 12. Ecclesiā regimē quod ſonat executionem, non auctoritate regimini, quod ſonat imperium, communis ſum dicit Ap̄ſtoli. Vnde & in prefatione non appellantur vicarii auctoritatis ſuccelloribus: quod ūnti

thae decimo octauo, Quæcumque solueritis: vbi Saluator loquitur de exteriori iurisdictione, quæ Ecclesiæ non audiens fit ethnicus & publicanus, respondeatur quod in veritate Saluator illa verba etiam quod ad sensum, Pafce oves meas, soli Petro dixit, ut probaret est. Et quod si inuenient aliquid simile commissum Apofolos (per paftorale officium) vt ex eodem fundamento dicatur, quod nulli commisſe sunt oves Christi iudicantur, ut comprehendantur omnes, nisi Petro: alijs vero communis sunt oves determinante, falso hæc determinatione, cœligerat ab ipsi Apofolos, saltem Petro. Et quod si inuenient aliquid simile delegati pafiores iuxta illud prefationis, Quos operis tui vicarios etiam cœligerat pafiores, quasi dicere, quod gregi tuo conculisti Apofolos pafiores pafiores, vt vicarios operis tui, id est missos, vt vice tua ad executionem operis tui. Petrus autem creatus est paftor ouï Christi ab solute & viuieraliter, dicente Christo ipso soli, Pafce oves meas. Vnde (vt unico verbo) plus datum est per hæc verba Petro quæ per quæcumque alia sinu congeregata ceteris quia autoritas regimini viuierali simpliciter hæc clauditur: quamvis coram paftorale officium executum sit omnibus Apofolos.

¶ Ad autoritatem secundo capitulo ad Galat. iam patet, quod nill doctrinæ aut potestatis accepit Paulus a Petro, non ex defectu potestatis in Petro, sed ex præventione gratitudo, qua a Domino Iesu habuit potestatem & scientiam, ut pafmeretur. cap. dixerat, Dexteras autem locutæ propter viatatem fidei, quam docebantur solum nati, loci, sed fratres in viatate fidei famosi: iuxta illud Mart. 23. Omnes vos fratres es. Quonodo vero in faciem restituit, vt par, iam patet est, quod de paritate in executione officij defenſiū fidei intelligitur.

¶ Ad illud vero, quod in Actibus Apofolorum Petrus & Ioannes misi, facile patet ex Theologo in primo sen. dist. 15. respōsio, quod non oporet mitentem esse maiorem missu. Et nihilominus in proposito misi dicuntur concilio vel amore, non autoritatē aliorum.

¶ Ad autoritatem Anacleti, Cypriani, & Hieron. iam patet quid dicendum ex fundimento ipso. Vnde vir docte: quia non vagando, sed ex eadem radice omnia solutur, testimonium habes quod doctrina hæc vera est. Vero enim omnia consonant: & oporet ex quo quid est ei, omnes difficultates proprias solvere: vt Philoſophus dicit 4. Phy. Ex eadem quoqueridicē patet de positione aliorum, quam recitauimus circa modum habendi potestatem à Christo immediate. Patet inquam de potestate ordinis, quod nihil referri a Dominus Iesu præcererit Petrum in faciendo omnes Apofolos episcopos (vt glo. in can. porr. dist. 6. sentire videat contra textum) an eos ordinantis Petro reliquias: vt preallegata sonat. Si enim Petro hoc dimittit, ordinariū progressum potestatis ordinis in statuto cursu nō prevenit, & si ipse ordinavit per se ipsum, gratuita præventione, non reuocatio statuti ordinis hoc fecit. De potestate vero iurisdictionis, ita dictum est quod gratuita præventione per seipsum eam omnibus exequenda dedit, qui in ordine dandi seu promittendi ordinarium progressum deriuacionis illius ad alios per Petrum fore statuit: vt allata, autoritates docent.

Ex his omnibus clare liquet, quod Petrus solus princeps caput & paftor est Apofolorum, & quod ei subdit fuerunt Apofoloi, vt oves paftori, & quod ordinaria via ab ipso potestatem fortificerant ordinis & iurisdictionis, et ei gratuita præventione potestatem iurisdictionis executiva aequaliter a Domino immediate habuerint. Potestaten autem ordinis episcopalē immediate vel mediare, omnes etiam a Domino habuerunt aequaliter. Et si predicatorum pafcatorum intuitus fuerit, videbis quod Petrus licet Apofolus & Papa fuerit simpliciter maior careris: Linus tamen Clemens aut Clemens non sic habebat ad Ioannem Apofololum & Euangelistam, qui viuebat, sed aliquo modo vt par, & excedens, & excessus. Erant enim pares in potestate regiminis Ecclesiæ: pro quanto Joannes poterat ex Apofolatu exequi quicquid poterat Papa. Erat Papa excedens in autoritate regiminis, sicut de Petri autoritate dictum est: quia illius erat successor, & Iesu Christi vicarius ipse, non Joannes. Erat & excessus in dignitate Apofolatus: quia Joannes erat Apofolus. Linus autem ait Clemens non. Et quia Apofolus non papas condidit libros sacrae Scripturae concessum est, dicente illis Domino, quod Spiritus sanctus doceret eos omnia, & omnem veritatem: vnde Augu. de confessu Euange. Lucas & Marcus scripserunt illo tempore quo ab ipso in carne manentibus Apofolos probari meruerunt: ideo prævaluisse sententia Ioan. sententia Clementis Papæ in doctrina fidei & morum: scit' modo præualeat Euangelium Ioannis sententia cuiuscumque Papæ & tonis Ecclesiæ. Nec obstat illud Aug. Euangelio non credere, nisi me autoritas Ecclesiæ admoneret quia ipse Joannes, & similiter quilibet Apofolus Ecclesiæ erat Iesu Christi autoritate testante hoc ipso Ioan. qui de seipso loquens cap. vlti. dicit in persona ecclesiæ: quæ autoritate Christi gerebas. Et scimus quia verum testimonium eius. Ex quo nanque constat Apofolorum aliquem scripsisse ad dominam Ecclesiæ, Ecclesiæ autoritatem habet.

70

¶ Fundant quoque hoc idem in Euangelio & doctoribus: ex eo quod claves regni celorum officium paftorale & potestas ligandi atque soluendi, Ecclesiæ, data sunt duplicit, scilicet autoritatē & finaliter. Et quod autoritatē Ecclesiæ ipsa hæc habeat testatur in primis Mart. 18. c. vbi postquam Dominus dixerat, Dic ecclesiæ & fi Ecclesiæ non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: statim subdit, Amen dico vobis quæcumque ligaueritis super terram, erunt ligati & in celo: & quæcumque solueritis super terram, erunt soluti & in celo. Vbi manifestè Ecclesiæ hanc colligit potestatem viuieralem hoc enim illa verba subdidit Dominus (vt Hieronymus ibidem dicit cum Hilario) ne priuata autoritate reputaretur non audiens Ecclesiæ ethnicus & publicanus, sed diuina autoritate Ecclesiæ collata.

¶ Testa-

¶ Testatur deinde Augu. super Ioan. (vt habetur 24. q. 1. ca. quod dicitur) vbi concluditur quod Petrus quando claves accepit, eccl. fiam sicutam significauit. Et rurus sermone 10. super Ioan. loquens de potestate ligandi & soluendi, dicit, Hoc Petrus cum omnibus tanquam perdonam gerens ipsius vinclis accepit. Et iterum in sermone Apofolorum Petri & Pauli, Petrus totius, Ecclesiæ gesta per personam: & propterea audire meruit, Tibi dabo claves regni celorum. Has enim claves non ipse vt homo vnuis, sed vt viuit accepti erant, & ei sunt subiecti: hoc enim modo verificatur secunda opinio. Et cum hoc Iesu Christus dominus iuris præueniendo de legauit carteris parem in exequendo potestatem (vt dictum est) & hoc veritatis habet prima opinio. Seque ergo medium.

CAPUT V.

In quo ponuntur rationes tenentium quod Ecclesiæ viuieralis, seu Concilium viuierale habet potestatem super Papam simpliciter, ita quod Papa est illi subditus.

XAMINATA comparatione potestatis Papæ ad Apofolos ratione sui apostolatus, comparanda modo est Papæ potestas Ecclesiæ viuieralis seu Concilij potestatis: nunc quidem ab solute, postmodum ve-
tò in eventibus & casibus, vt promittimus, et quoniam opposita iuxta se posita magis elucescunt, afferant primi rationes primarias, in quibus constitutis vis: quibus probatur Papam subfere Ecclesiæ, seu Concilij viuieralis iudicio. Et ne contingat falsus Ecclesiæ & Concilium jungere, pro codem fumantur: quoniam non nisi sicut representans & representatum distinguuntur.

¶ Fundant igitur hi constitutionē dictam primō in actis Concilij Constantiensis sub Ioanne 23. anno Domini 1431. vbi in sessione quinta habita est 6. mensis Aprilis sic legitur, Hæc sancta synodus declarat, quod ipsa in Spiritu sancto legitime congregata, Concilium generale faciens, & Ecclesiæ catholicam representans, potestatem à Christo immediate habet: cui quilibet ciuiusq[ue] statu vel dignitatis etiam si Papalis existat, obedire tenetur, in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & reformationem dictæ Ecclesiæ in capite & in membris. Hæc ibi. Et subiungitur aliud decreturn in hæc verba, item declarat, quod quicunque ciuiusq[ue] conditionis, status, dignitatis, etiam si papalis, qui mā datis, statutis seu ordinacionibus aut praeciptis huius facte synodi, & ciuiusq[ue] alterius Concilij generalis legitime congregati fuerint per premis, sed ea pertincentibus factis, vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condigna penitentia subiiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia iuris subdicia si opus fuerit, recurrendo. Hæc ibi. Ex quibus habentur tria. Primo, quod Concilium viuierale habet autoritatem à Iesu Christo immediate. Secundo, quod Papa tenetur ei obedire. Tertio quod ipsa synodus habet potestatem coactuum supra Papam, dum punitio cum subiecti.

¶ Confirmatur quædam sententia per Concilium Basiliense celebratum anno Domini 1431. sub Eugenio quarto. vbi resumpta sunt haec decretalia in sessione secunda & 18. Deinde in condemnatione errorum Ioannis Vuicelani in eodem Concilio Constantien. sessione octaua, & postmodum per Bullam Martini quinti, facio approbante Concilio firmata ibidem. Vbi inter alia sit damnatur articulus iste felicit. Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiæ esse supremam inter alias Ecclesiæ, error si per Romanam Ecclesiæ intelligatur viuieralis Ecclesiæ, aut Concilium generalē, aut pro quanto negare primatum summi Pontificis super alias Ecclesiæ particulæ. Hæc ibi. Ex qua condemnatione habetur, quod Concilium viuierale est suprema Ecclesiæ & consequenter est superior Ecclesiæ Romanae, quæ est vna Ecclesiæ. Et confirmatur hanc est intentionem Patrum: quia faciunt differentiam inter primatum Concilij & summi Pontificis. quoniam de Concilio dicunt simpliciter, quod est supra inter alias Ecclesiæ. De summo vero Pontifice dicunt quod habet primatum respondeat Ecclesiæ particularium.

¶ Fundant quoque hoc idem in Euangelio & doctoribus: ex eo quod claves regni celorum officium paftorale & potestas ligandi atque soluendi, Ecclesiæ, data sunt duplicit, scilicet autoritatē & finaliter. Et quod autoritatē Ecclesiæ ipsa hæc habeat testatur in primis Mart. 18. c. vbi postquam Dominus dixerat, Dic ecclesiæ & fi Ecclesiæ non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: statim subdit, Amen dico vobis quæcumque ligaueritis super terram, erunt ligati & in celo: & quæcumque solueritis super terram, erunt soluti & in celo. Vbi manifestè Ecclesiæ hanc colligit potestatem viuieralem hoc enim illa verba subdidit Dominus (vt Hieronymus ibidem dicit cum Hilario) ne priuata autoritate reputaretur non audiens Ecclesiæ ethnicus & publicanus, sed diuina autoritate Ecclesiæ collata.

¶ Testa-

¶ Prima est inter Papam & Ecclesiæ, seu Concilium sine capite, id est Papam omnino. Secunda est inter Papam & Ecclesiæ, seu Concilium cum capite personaliter. Tertia est inter Papam & Ecclesiæ, seu Concilium autorizatum a Papa.

¶ Et quoniam omnes haec comparationes supponunt Papam esse caput ecclesiæ viuieralis, & non solum singulorum membrorum, vt inimici veritatis gloſſant: hoc primò monstratur. Primò ex autoritate ipsius Constantiensis Concilij ante & post electionem Martini 5. vt pater in sessione 15. eiusdem, & in bulla Martini 5. vbi dam natura propositio illa Ioannis Huius, Petrus nec est, nec fuit caput ecclesiæ, claves data sunt, cum Petru data sunt. Et cum ei dicitur ad omnes dicitur, Amas me? Palce oves meas.

¶ Et confirmatur hoc ratione. Quia non minus iuris habet ecclesiæ in clavibus ibi dati à Iesu Christo, quam in rebus, sed dominium rerum temporalium principaliter est in ecclesiæ: cum etiam Papa non sit dominus, sed dispensator rerum Ecclesiæ, vt sanctus Thomas dicit in 22. q. 100. art. primo, ad septimum, ergo Ecclesiæ principalius habet claves quam Papa. Et confirmatur hoc rursus. Quia cum rectum sit index sui & obliqui, & Ecclesiæ viuieralis adeo sit recte: vt errare non possit (vt pater) Papa autem errare possit etiam in dicto (vt pater 4. dist. 1. cap. 11. Papa) consequens est, quod Ecclesiæ excellentias & prius habeat claves, quam Papa; immo quod habeat etiam viindex Papæ.

¶ Quod autem finaliter ecclesiæ data sunt claves, vt pater ex secunda ad Corint. 13. Potestem mili Domini dedit in adiunctione, & non destructionem. Et S. Thomas in tract. contra impugnantes religionem, exprise tenet, quod potestas iurisdictionis prælatorum est propter bonum subditorum: & propriea nulla iniuria fieri prælatori inferiori, puta Episcopo, quando eximitur ab eo Abbas propter bonum Ecclesiæ. Ex quibus sequitur, quod Papa est pater, quod caput Ecclesiæ finaliter.

¶ Fundant & tertio idem super principijs naturaliter per se notis. Omne, inquit, totum est manus sua pars: Ecclesiæ viuieralis est totum, & Papa pars ergo Ecclesiæ viuieralis maior est Papa. Processus bonus. Et maior est principium per se notum, Minor est Apofolii ad Rom. 12. Multi vnum corpus sumus, singuli autem altius membra. & Hieronymus. ad propositionem in cap. legitimus, distinx. Si autoritas queritur, orbis maior est virbe.

¶ Fundant denique hoc idem super hoc, quod Ecclesiæ constituta est a Domino Iesu Christo index Papæ in caput peccati: vt pater Mart. 18. Si peccauerit etiam frater tuus, & dic Ecclesiæ, & si Ecclesiæ non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et qua autoritate licet loquatur in caput peccati, qui incipit, Si peccauerit, & propriea non spectet ad prædictum capi, in quo comparantur Papa ecclesiæ non in caput, sed ad solutum: voluntam elicere etiam quod Ecclesiæ sit absolutè supra Papam. Tum quia ordinarius index illius absolutè: tum quia index in punitio est etiam ordinarius index illius absolutè: tum quia index & lex non differunt: nisi sicut animatum, & inanimatum: vt pater quinto Ethie. Ad eandem autem legitimam autoritatem cujus est vnuus actus legis scilicet punire, spectant tres reliqui, scilicet imperare, vetere, & permittere. Ad eundem ergo iudicis ordinarij autoritatem spectabunt omnes iudicis actus, ad quem spectat punitio. Et sic cum ecclesiæ sit index ordinarius in capite, punitio se prenam autoritatem locare, sed magis ipsius a capite dependere. Et si infetur, quod apofolica sede vacante inuenitur viuieralis ecclesiæ, & tamen sine capite, quod est Papa, respondetur, quod non inuenitur viuieralis ecclesiæ, nisi imperfecta: ita quod imperfectio sit absurda supra Papam. Tum quia ordinarius index illius absolutè: cum quia index in punitio est etiam ordinarius index illius absolutè: tum quia index & lex non differunt: nisi sicut animatum, & inanimatum: Et si infetur, quod apofolica sede vacante inuenitur viuieralis ecclesiæ, & tamen sine capite, quod est Papa, respondetur, quod non inuenitur viuieralis ecclesiæ, nisi imperfecta: ita quod imperfectio sit absurda supra Papam. Tum quia ordinarius index illius absolutè: tum quia index & lex non differunt: nisi sicut animatum, & inanimatum: Et si infetur, quod apofolica sede vacante inuenitur viuieralis ecclesiæ, & tamen sine capite, quod est Papa, respondetur, quod non inuenitur viuieralis ecclesiæ, nisi imperfecta: ita quod imperfectio sit absurda supra Papam. Tum quia ordinarius index illius absolutè: tum quia index & lex non differunt: nisi sicut animatum, & inanimatum:

¶ Et confirmatur hoc sacramentum autoritate canonum, vigeſim aquinata enim questione prima contra statuta, dicit Zozimus Papa, Contra statuta Patrum concedere aliquid vel mutare, nec huius sedis potest autoritas. Et in cap. 1. dicitur, Prima sedis est recta fidei regulam custodire, & à constitutis Patrum nullatenus deviare. Ex quibus habetur & quod Papa non est supra potestatem Concilij, & quod ad primam salutem spectant statuta Patrum, non Papa. Multa quoque in eadem causa & questione dicuntur ad hoc, quæ breuitatis causa omittuntur.

CAPUT V. I.

¶ Quis sit sensus, quo questione de comparatione autoritatis Concilij & Papa vertitur in dubium.

D EVIDENTIAM huius comparationis declarandi sunt termini, quid scilicet nomine Ecclesiæ seu Concilij viuieralis intelligitur, ne in vanum potest disputari. Ecclesiæ viuieralis duo significantur: potest in proposito, aut totum corpus ecclesiæ, quoniam ipsius solus: quia potestas sua continet in se omnium reliquorum potestatarum, vt earum causa viuieralis. Nulla enim est potestas iurisdictionis in ecclesiæ, qua non sit in Papa; vt pater inducit. Quinetian potestatis electio ipsius Papa, in Papa potestate est. Quod pater tum ex facto Petri, qui elegit filii successorem (vt 18. quæst. i. ca. si Petrus, Dicit Ioannes tertius) cum ex eo, quod Papa ordinat actum electionis potestatis, determinando quando & qualiter debet fieri electio: & quod plus est, determinando subiectum illius potestatis, dum constituit quod ad duas partes Cardinalium ad minus spectet electio. Probatur & ex c. si Papa dist. 40. vbi dicitur, quod viuieralis fideliūlum (iam salutem post Dominum ex. Papa) incolumente animaduerit propensus penderit. Et dist. 19. c. Ita Dominus Leo Papa dicit, Huius munera sacramentum ita Dominus ad omnium Apofolorum officiū summo principaliter colloccaret: vt ab ipso qua-

AA 5

¶ à quadam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Ybi manifeste patet, à Papa omne reliquum corpus Ecclesie velut à capite potestatem fortuit. Et sic sumendo Ecclesiam vniuersalem; & stat quod habet immediatè autoritatem à Iesu Christo, nihil enim mediat inter ipsam & Iesum Christum. Sed ex hoc non habetur, quod cōparando membra aliqua, pura corporis sine capite, ad Christum, quod habeant immediate potestatem ab ipso: sed sufficit, quod totum habeat immediata à Iesu Christo: partes autem inter se ordine quadam, & ita in caput primò, quod per caput in corpus reliquum potestatem diffundit Salvator noster, iuxta dicta & dicentia deinde. Vnde patet, quod tota Ecclesia non habet potestatem supra Papam, non nec enconuersus quia Papa cum Ecclesia reliqua non facit maius in potestate, sed plures potestates.

¶ De tertia autem comparatione, qua est media, & est inter Papam & Concilium autorizatum à Papa, ex antedictis facile sumitur quid dicendum est, scilicet quod non est maioris autoritatis, quam à Papa, à quo solo autorizatur potest, ut patet 17. distinctione, per totū & extra, de electio, cap. significatio, bū dicatur, quod omnia Concilia per Romanæ Ecclesie autoritatem, & facta sunt, & robur accepérunt.

¶ His tribus comparationibus secundum veritatem præmissis, quartu[m] superadditur secundum opinionem: ut est inter Ecclesiam vniuersalem, & quandam communiatem, sive Papa prima pars eius, non caput totius autoritatis in ea velut in eam conuenire, sicut non, ex vna parte, & Papam ex altera parte. Et quia comparatio inter diversa est, & eiusdem ad scipsum subiectio non est, sicut nec iustitia, propriè loquendo, cum dicunt hi, quod Ecclesia vniuersalis est supra Papam, alterum duorum intendunt: aut enim intendunt per Ecclesiam vniuersalem congregationem fidelium, velut quandam communiatem, sive Papa pars prima illius velit interesse. sive non, aut intendunt ipsam fidelium congregationem autoritatem capitis, scilicet summi Pontificis factam: Ita quod ipsum congregari, folium dependeat à Papa in Ecclesia vniuersali, in Concilio vero duo dependant à Papa, scilicet congregari, & representare vniuersalem Ecclesiam: ita quod in his intendunt, quod seclusi autorizari Papas ex quo congregari est Ecclesia, vel Concilium, fit comparatio potestatis Ecclesia, vel Concilij ex vna parte, & Papas ex altera. Totas ergo futuras sermo[n]es de Ecclesia, seu Concilio ut distinguitur contra Papam, erit de Ecclesia & Concilio, scelus Papæ autoritate post congregationem legitimè factam.

¶ Et contra h[ab]entes dicens Ecclesiam habere autoritatem supra Papam, ratio est, quia positio ista peruerit ordinem regiminis Ecclesie: si portet namque secundum eos regimē Ecclesie esse democraticum, seu popolare, in quo tota autoritas apud nullum residet: sed in tota communiate: sicut in capitulo accidit: ut sanctus Thomas in quarto sentent. distinctione decimanona, questione 1. articulo, t. 3, ad tertium dicit. Et hoc ipsi volunt, dum Ecclesiastis velut communiatem liberam, potestatem supra Papam quasi Regem habere dicuntur. Senatus populifus Romanus habebat super Imperatorem. Et quia hoc ipsi non reputant inconveniens, quantum ad rem, nec vocabula horrere videantur: ideo circa rem insistendo, nonstrandum est, quod non communiatum Ecclesia, sed vni foliū illa Christi plenitudinem potestatis Ecclesiasticas dedit.

CAPUT VI

¶ Quid Papa sit super potestatem Ecclesie universalis, & Concilij generalis, ut distinguitur contra Padam.

R I N C I P I V M huius veritatis ex Domini nostri Iesu Christi autoritate sumitur: vbi Ioan. vii. scilicet Petro, ut distinet ab alijs, dicit, Paſce oves meas, vt deducam in primis capi- fuit: in hoc instituens regimur Ecclesia monachicę. Et si ridiculus illa reponit detur quod Christus dicit Petruſ: Paſce oves meas, non Ecclesiam meam: quia fecerit eum paſtorem singularium o- nium: non ipius Ecclesia, que significat totum consurgens ex omni- bus quibus: manifeste excludit hoc ex eo: quod in oratione dicitur, Deus omnium fidelium paſtor, rector, famulorum tuum N. quem paſtorem Ecclesie tu preceſſe voluſi. Et in Concilio Lugdunen. de electione libro 6. vbi periculum, Papa rector vniuersalis ecclesie, & gregis dominici director est dicitur: vbi patet quod respe- ctu Ecclesie & gregis, quae collectiones significant: & non ſolūm respeſtū particularium paſtor & rector, & director est Papa. Et quia hec est ultima fugia harum vulpecularum, vineam Domini demolientium idcirco in omnibus auferendis vigilandū erit, vt de ipsa collatione, seu communitate concludamus non prælatam, sed subditam esse Papam.

¶ Amplius, Ioannis decimo, Saluator inquit, alias oves habeo, &c. & subdit, Et fecit vnum ouile, & vnuſ paſtor. Cerum est quod

65 ſia quām Concilium Papæ subditur: quia non ſunt duæ ſupremæ potestati in ecclesiis Dei: principatum enim pluralitas mala cùm fit (vt patet 12. Metaphy.,) à Iesu Christo ſumme bono, qui vult Eccliam ſuum optimè diſponi, eſte non poteſt. Et conſimetur hoc autoritate Iuuençij in Concilio generali, extrā de pecun. & rem. cap. cum ex eo, vbi dicitur, quod Romanus Pontifex plenitu- dinem obtinet potefatiaſ. Et in capitulo, propositum de conce- praben, idem dicit, Nos ſecundum plenitudinem potefatiaſ, de iure poſsumus ſupra ius diſpenſare. Et extrā de elecione, in capitulo, ſignificati, Paschalis dicit, A iunct in Conciliis ſtatutum non inueniri, quafi Romana ecclesiæ legem Concilia vila praefixerint: cum omnia Concilia per Romana Ecclesiæ autoritatem, & facta fini, & robur accepérint. Quia omnia pro plenitudine potefatiaſ Papæ ſupra Concilia, & conſequenter vniuerſalim Eccleſiam allata ſunt. Et conſimetur autoritate sancti Thomæ in traſlato contra impugnantes religionem: vbi dicit hec verba, Sancti patres in Conciliis congregati, nihil statueri poſſunt niſi autoritate Rom. Pontificis interueniente, ſine qua etiam nec Concilium con- gregari potefat. Hac ille,

¶ Amplius, Papa eſt proximus, & immediatus vicarius Christi, & Apoſtolis: ergo nullam habet in' terris potestatem pri- 80 rem de. Antecedens patet in ſepe dicta condenatione articulo- rum à Martino 5. in Concilio Constantiensi, vbi vnuſ ex repro-

batia articulis est iste, Ecclesia Ro, est synagoga satanae nec papa est proximus & immediatus vicarius Christi & Apostolorum. Consequitum patet quia proximo & immediato nihil est propinquius & immediatum? Et ex hoc patet primò, quod eronei est dicere, quod Ecclesia, ut distinguitur contra Papam habet immediatum autoritatem a Christo (supra Papam); sic enim non Papa, sed Ecclesia est proxime & immediate Christi vicaria. Impossibile est enim esse duo luctorinata ambo aque proxima & immediata Christo, ut per tetos fingere. Et confirmatur autoritate S. Tho, dicens in tract. contra errores Graecorum, c. 69. Christi vicarius suo primatu & prouidentia viuenterfle ecclesiæ tamquam fidelis minister Christi subiectum seruat, & opportunè fertur eis errorem. Postremo videatur, quælibet diffinitio facta, in Concilio Florentino: quia ex Orientali & Occidentalib[us] simili Ecclesia constitutum est, ceteris Occidentalibus tamen auferunt. Erat igit[ur] in t. i. verb. adduximus non solum dictum, quod Papa est omnium Christianorum pater & doctoris sed etiam viuenterfle Ecclesia pastor, gubernator & rector, cum plena potestate a Domino Iesu Christo institutus in beato Petro. Dicit ipsi quomodo poterit clarus exprimi, quod non solum omnium membrorum, sed ipsius viuenterfle Ecclesiæ pastor, rector & gubernator est, & quod non mediante Ecclesia sed in Petro, cuius est successor, plenam potestatem pascendi, regendi, gubernandi viuenterfle Ecclesiæ a Domino Iesu Christo accepit. Et videlicet si tantum luminis eis concessum fuerit, quod hanc ritucim mox Scripturas & Sanctorum dicta oportet eos extorquere, ut eorum proterveris error defundatur. Forcè nulla Scriptura tan clara in fide habetur, quam non posset extorta expposito ad suum trahere propositum, sed veritas tunc inuenientur, cum planus Scriptura sensus iuxta Sanctorum consensum queratur.

C A P V T

In quo respondetur obiectionib[us] sumptis ex autoritate concilij Constantiensis & Basiliensis.

T O R D I N A T E autem obiectis distincte satisfiat, inchoandum est à decretis Concilij Constantiensis, ad quæ duas responsiones dantur.

Vq; Prima, negans illa esse autentica autoritate veri Cō
cilij facta: quoniam facta sunt rēpō schīf natus, quo
erant tres Papas in Ecclesiā Dei, sib; non obediencia, feliciter lo-
annis 23, absente etiam illo suo Papa. Quod constat ex eo, quod illa
promulgata fuit anno Domini 1415, die 6. Aprilis in sessione 5. + 40
et obediencia Gregorij 12. coniuncta est illi die 4. mensis Iulii eius-
dem anni in sessione 14. et obediencia Benedicti 13 iungi coepit in
no Domini 1416, die 3. Octobris in sessione 22. Vnde dicens, quod illa
obediencia constituerit Concilium generale, catholicum Ec-
clesiam repräsentans, nihil aliud est quam renouare antiquū schīf-
ma, & dannare, ut schīfimadas duas obediencias, & quod semper
fuit, & est dubium facere certum.

quod omnia & singula determinata, conclusa & decreta in materijs 50 fidei per praeclaram Concilium, concorditer tenere & inutilitatem obseruare volebant, & nunquam cōtra ire quo quonodo: ipsaq̄e sic concordialiter facta approbat & ratificat, & non aliter, nec alio modo. Hac illa. Constat autem quod Concilium esse supra Papam, vel Papam supra illud, materia fidei est: ergo decreta illa in fidei s̄e, facta super superioritate Concilij tupsa Papam, sunt approbita, Synodus vero in bulla condemnationis articulorum Ioannis Vti cleff. facta approbante Concilio, ybi interrogatoria ponens dicit, Vtrum credit quod condemnationes Ioannis Vuicleff, Ioannis

generalis ad Papam spectavt ex nunc allatis testibus pater & dist. 17. per totum. secundum est, Ecclesiam carthaloem representans, corpus nanq; Ecclesiasticū vniuersitatem (quod Ecclesia catholica, id est vniuersalis significat) nō est ipsum vniuersum corpus Ecclesiasticum si fine capire sit vel intelligatur. Papam autem ex dictis constat capere esse tantum Ecclesiae catholice, ac per hoc Cōcilij ipsam representantis. Et si mundi cordis oculo perspiciat, apparebit quod Concilium haberet, quod representat vniuersalem Ecclesiam a Papa qui habet plenissimum curam vniuersalis Ecclesie. Quis emin. Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus & Prelatis paucis (vī communis)

Huf, & Hieronymi de Praga facte de personis eorum, libris & do-
cumentis per sacrum generale Constantieum Concilium, sicut ritè
& iustè fiet, & à quolibet catholico pro talibus tenenda & asse-
renda: Hac ibi. Et cum constet, quod contra Ioannem Vuicleffin
fesione 8. contra Ioannem Hu in fesione 17. & contra Hiero-
nymi de Praga in fesione 21. sententia lata fuerit, conseq̄ens est,
quod tunc ante unione obediētariorum omnium Concilium ge-
nerale fuerit, si Martinus in talib[us] verum dicit.
¶ Respondendum est, quod tractari aliquid in materia fiduci cōtin-
git duplicitate, scilicet materialiter & formaliter. Tunc tractatur
niter accidere videtur) contulit vota totius populi Christiani, nisi
Papa aportet enim aut ipsos Christianos hoc fecisse, aut aliquem
suppleret potestē eis vota. Et cum ipsos nō transferre vota sua in
eos, experientia testetur: quin potius si requireretur Christiani in-
stituti inuenientur qui refutaret transferre vota in alios. & per se-
plos in certe malent, aut Concilii nō celebradū ducerent. Re-
linquitur ergo, q[uod] papa qui sol⁹ est pater, pastor, doctor, rector & gu-
bemator omnium, & singularium Christianorū cum plenitudine
potestatis, vota totius Ecclesie transfit in Cœcilium congregando
& roborando, ut ei videatur. Propter quod sine Papa Patres sancti

Formaliter materia fidei, quādo tractatur ut credenda vel damnata
dā à fide. Tunc autem tractatur materia fidei materialiter, quando
tractatur res quādā pertinentia ad fidem, sed non ut credenda, vel
non credenda, sed quācumque ad ratione extra formale enim infinita
cōtingit est. Et quia nisi sermo intelligatur formaliter, per
certitudinem vero verba Martini 5. in illa ultima fessione formaliter
fuit intelligenda. In Concilio tamen illa fuerat in materia fidei
dei tractatum & decūsum formaliter, ut patet in fessib[us] allega-
tis contra illos tres supradictos, ut etiā in fessione 19. & fuerat mul-
ta alia tractata, sed non ut materia fides : inter qua fuit illa fessio-
nes 4. & 5. In eius signum nulli fuerunt deputati ibi ad videndum
de fide: quin potius deputatio in materia fidei caput post hoc hac
in fessione 6. ut patet ibi, nulla etiā sit ibi mentio de credendo vel non
cōgregati nihil possunt & dissoluunt potest Concilium à Papa, auferre
ab eis quod amplius vniuersalem Ecclesiam non repräsentet
autoritatim. Nec est verum si dicatur, quod Ecclesia ratione habet
Concilium, non reclamando: id enim non reclamat, quia in ve-
ro Concilio Papa superfluerit falsum autem quia cōtra presumptuo-
sus prævalere non sperant docti ignorantes autem necc̄i silent, hoc
autem non est approbatib[us] ad Ecclesiam, sed non inveniunt ab illa.
Deinde cum dicatur, quod ipsi Concilio, seu eius decretis crīti Pa-
pa obediēt tenet, multus distinctionibus iuxta multos terminos
opus est. Distinguendum est enim de Papa dubio, vel certo. Tunc
enim quod necritur consercatum, pro dono consecrato habentur : &
reconsecrare secundum canonis fratre ex parte extra de presbrite
ro non baptizato c. venient, & de confir. c. tunc ea solenitatis.

sic noscitur legitiūmē electus Papa, tanquam non Papa obedire tenetur, & hoc directē pertinet ad illa decreta ratione iſchifimatis, quando erant tres Papas, & nullus indubitate ex sua elecione. De Papa autem certo & indubitate distinguendū est, quia vel certō fermo de his quæ à Concilio & decretois eis statuuntur de iure diuino, ut ea quæ sunt fidei, vel naturalis iuris, vt ea quæ sunt virtutum & virtutum moralium, & sic Papa teneatur obediē, nec potest contraria dispensare. Et si interpretanda sunt decreta illa, vnde in tribus dicit debitum, scilicet in his quæ sunt fidei reformationis, & amotionis schismatis; hæc enim cum sp̄ctabilius ad ea, aut ad ius diuinum, aut ad ius naturale spectant. Vel est fermo de his, quæ sunt pure iuris positivū, & sic distinguendum est de obedientia, scilicet quæ ad iudicium diuinum vel humanum; & dicendum quod licet princeps sit solitus legibus, nec Concilia legem ullam coactuam in iudicio humano praefixerint Ro. fidi, in iudicio tamē diuino teneat Papa obediē. Et S. Tho. exp̄sē habet in Prima confundac. q. 96. art. 5. ad tertium. Et in cap. confundac. 25. q. 1. Gelasius Papa dicit vniuersalitatis Ecclesiæ constitutum nullum magis exequi sedem praeter ceteris oportere, quam primam. ¶ Demiū cum subditus de punitione contumacie contemnitum, potest duplicitate intelligi, primō indifferenter, ut quilibet etiam indubitate Papa in quoconq; peccato contra ius diuinum aut naturale cōtumacie punitione humana subiicitur. Et hic sensus est contra sacros canones: vt pater in c. s. Papa. dist. 40. & dist. 79. cap. electionis, & in cap. aliorū q. 9. q. 3. Nec eft acceptādū quod id quod infinito temporis spatio a rō est Patribus approbatum, vno verbo destruere voluerunt conditores canonum. Secundū potest intelligi discretū secundū proportionē materiae & persone, & si eum pralati cōmunicerit non sicut puniendo (exemplō Dei, qui nō puniuit publicē Aaron de idolatria; vt S. Tho. dicit in 4. sen. dist. 46. q. 2. art. 2. q. 2. ad quintū.) & Papa non sicut puniendo factō, vt verbis reprehendens publicē (vt ex S. Thoma colliguntur in 4. tent. distin. 19. q. 2. art. 2. q. 2. ad secundum, & in Secunda secunde. q. 33; art. 4. in causa quæ publicē in periculum Ecclesiæ peccat: vt Pe- trus reprehensus fuit a Paulo ad Gal. 2. 2. & in cauſa quæ potest deponi, etiā factō depositionis puniri posuit: conseq̄uens eft quod sic discrete & proportionatē intelligentur verballias decreti.

¶ Ex quibus omnibus clarē patet, quod ne ex illis decretis habetur superioritas Cōcilij, aut Ecclesiæ supra Papā. Vnde nō oportet aliter respōdere ad eandē ex Cōcilio Basiliensi, in sūzione 2. & 18. De quo tamen sciēdū est, quod licet ab Eugenio 4. fuerit approbatum ad inchoationē & prosecutionē, & multa pro illo Cōcilio in bullis suis dixerit: nunquā tamen illius approbavit de- creta: quin potius in Concilio Florentino statim difficiūt Ro. Pōt. es- capi, pastore, doctorem, & restorē vniuersalitatis Ecclesiæ: vt fu- peratus attulimus. Refert quoque domin. Ioan. de Turre Crema- tæ (qui fuit praeſens vñiq; Cōcilio) in lib. 3. de Ecclesiā. c. 100. multos defēctus qui in Cōcilio Basiliensi, in confirmatione illorum decretorum interuenient, scilicet quod nō fuerint vñantimē conclusa nec cum cōfidentiū præſidentiū legatorū domini Papaz, qui talib; omnes habent hanc autoritatem, inferri ergo potest ligare aut soluere non subiecta: ita ex hoc, quod Ecclesiæ vniuersalitatis habet hāc autoritatem, nō potest inferri nisi quod potest in subiecta: quamvis enim multo plura sint subiecta vniuersalitatis Ecclesiæ: quā Bononiensis nihilobstat in hoc formalē cōveniunt, quod nulla Ec- clesiæ potest nisi in sibi subiecta. Ex hoc autem non habetur, quod Pāpaz est ei subiectus: nec etiam habetur, vt superius dictum est, quod habeat à Christo immediate potestem: quia modus habendi, scilicet immediate à Christo, ex speciali gratia ad personas suas fuit. Quod autem alicui gratis conceditur, non debet ab alijs trahi in exemplum: à Christo enim habent omnes Ecclesiæ: hanc potestem, sed non immediate.

¶ Ad autoritates Augustini dicens, qđ Petrus in persona ecclesiæ & vñitatis, &c. claves accepit. Dicendum est, quod per hac omnia intelligendū est hoc: scilicet quod nō solum persona Petri, sed officio suo perpetuō duraturo hæc collata sunt. Et quia officium Petri est officiū capitatis, quod haberet in fluere in corpus reliquū: ideo officio capitali data roti corpori data dicuntur & sunt. Non potest siquidem exp̄sē corpus remanere, si caput officium suum facit: vnde & Leo Papa dist. 19. ca. ita Dominus. ipsi Domino attribuit, qđ Petro in corpus omne potestas deiuitaretur. Quia ergo vñitas officii cōmunicatū roti Ecclesiæ claves accepit in persona Petri ideo dicitur quod Petrus persona Ecclesiæ gerebat, & quod vñitas non vñas claves accepit, & quod ad omnes dicitur, Amas me, pa- ceōs meas, & simila: & non propter ea dicuntur quæ communitas popularis, aut senatoria potestatē accepterit. Hic enim sensus contra August. & Iesum Christum est, vt ostendit est. & ipse Augustinus in quaſionē, non & veteris Testamēti aperit dicens, Saluator cūm pro te & Petro dārē iubet didic̄nā, prō omnibus foliis videtur: quia sicut in Salvatore erant omnes cause magis- tri: & post Salvatōrem in Petro omnes continentur: ipsum enim constituit caput eorum, vt effet paffor gregis dominici. In quibus verbis docet, qđ in officio capitali Petri omnes subintelliguntur.

¶ Ad declarationem igitur Martini quinti in condamnatione articulorum, scilicet quod error est non credere Rom. Ecclesiæ esse supremam inter alias Ecclesiæ, si per Rom. Ecclesiæ intelligitur Ecclesiæ vniuersalitatis, vel Concilium vniuersale: aut pro quanto negat primatum summi Pontificis super particulares Ecclesiæ. Re- spondeatur, quod quia comparatio est inter diversa: & hæc tria, ci- cit Ecclesiæ vniuersalitatis, Concilium vniuersale, & Ecclesiæ Ro-

X P E D I T I S autoritatibus Conciliorum Constan- tienis & Basiliensi, qui nullus autoritatis censem- tur, soluenda consequenter sunt obiectiones, quæ ex vera ac certa autoritate procedunt, iuxta ordinem, que inducta sunt.

¶ Ad declarationem igitur Martini quinti in condamnatione arti-

cilorum, scilicet quod error est non credere Rom. Ecclesiæ esse

supremam inter alias Ecclesiæ, si per Rom. Ecclesiæ intelligitur

Ecclesiæ vniuersalitatis, vel Concilium vniuersale: aut pro quanto negat primatum summi Pontificis super particulares Ecclesiæ. Re-

spondeatur, quod quia comparatio est inter diversa: & hæc tria, ci-

cit Ecclesiæ vniuersalitatis, Concilium vniuersale, & Ecclesiæ Ro-

DE AVTORITATE PAPÆ ET CONCILII.

¶ Ad primam autem rationem dicitur, quod licet non minus iurius habeat Ecclesiæ in potestate iurisdictionis, quam in bonis temporalibus, tamen non eodem, sed alio modo habet. Nam potestatem iurisdictionis obtinet ut regnum monarchicum; dominium autem temporalium, ut communitas. Et ratio diversitas est, quia potestas iurisdictionis est à Iesu Christo, qui tale statuit regnum, dominium autem rerum est à donatoribus omnibus transferentibus dominium quod ipsi habebant in communitate Ecclesiæ, & non in vñum aliquem. Et hoc apparet in Ecclesiis particularibus, in quibus manifeste Ecclesiæ in Episcopo habent potestatem iurisdictionis, non autem dominium rerum.

¶ Ad aliam vero rationem, quod Ecclesiæ non potest errare, distinguendum est de errore personali in credendo, & sententialiter au- toritatiū definendo, & ratius de Ecclesiæ vniuersali claudendo in se Papam, & vt distinguitur contra eius autoritatem & dicendum est, quod errore personali certum est quod Papa, quia est vna singularis persona, magis potest in fide errare quam totum reli- dum Ecclesiæ, sed hoc non spectat ad proprium. Errare autem iudiciale in fide est econtra, quia magis potest errare communitas Ecclesiæ fine autoritatem Papaz, quam Papa. Et ratio est, quia error Papaz in diffiniūtū sententiā fidei est error totius Ecclesiæ & vera vniuersalitatis Ecclesiæ capitū & membrorum, quia ad ipsum spectat determinatē finaliter de fide quid tenendū, & quid repel- lendum, ut ab omnibus inconculca fide teneatur, vt Sanctus Thomas in tractatu contra errores, Grægorium, capite faxegesimo septimo, autopatite Cyril & Maximī ostendit, & in Secunda Secun- da, questione prima, articulo vñitimo, probat ratione. Impos- sibile est autem vniuersalem Ecclesiæ errare in fide, ergo impossibile est Papam in iudicio diffiniūtū autoritatiū errare in fide. Secus est in aliis, vt Sanctus Thomas in quolibet oſtendit, articulo vñitimo ostendit. Vnde argumentum militat ad oppositum, quia Papa in huiusmodi iudicio est rectissimus propter aſſentientia Spiritus sancti, in iudicio fidei propter vniuersale bonum fidei, ſicut promisit Ioannis decimoquarto, Spiritus sanctus docebit vos omniē veritatem, & Petrus dixit, Ego rogavi pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerteris, confirma fratres tuos. Iuxta quod etiam vigilans quæſione prima, dicit. Inno- centius Papa capitulo, quoties. Quoties ratio fidei venitulat, non nisi ad Petrum, id est fui nominis honorem, ſed auctoritate habentem, recurrentem est. Et ictio, quod cum dicuntur de errore iu- diciali, quod sola vniuersalitatis Ecclesiæ errare in fide non potest, non excludit summum Pontificis, sed includit, quia auctoritas deter- minandi de fide competens vniuersalitatis Ecclesiæ, principaliiter reſideret in Romano Pontifice, vt Sanctus Thomas in Secunda Secun- da, questione vñdecima, articulo tertio, ad tertium dicit. Imo ipsa auctoritas, quia vniuersalitatis Ecclesiæ dicitur, non nū illa Papa est, vt ex inducta auctoritate ex quæſione prima Secunda Secunda, (vbi finalis sententia de fide ad Papam spectare probatur) patet. Et propterea in allegato quilibet Sanctus Thomas iudicet Ecclesiæ & Papa vt fuiūtis virūt, aperte expressis quod sententia Pa- pa per aſſentientiam diuinæ prouidentiae standū est. Et propterea oportet esse cautum, ne vocabulū aliter intellexit fallamur. Cer- ti namque fūmus, quod nec Papa, nec Ecclesiæ sicut synodus vniuersalitatis, potest in fide errare, iudicante auctoritatē de fide. De Ecclesiæ autem ac synodo accepit huius inuenio: quia hi- bil auctoritas fin capite in ex video, quamvis merita multa. Et non aduertere ad hanc distinctionē de fide personali vel in iudi- cito auctoritatē, est causa quare a multis ignoranter & in mate- ria fiduci Ecclesiæ, imo Doctores Papa præferuntur: considerante enim ipsum non officium cum aſſentientia diuinā ad fidem in offi- cio, etiā non in persona.

¶ Ad id vero quod additur, quod claves sunt propter Ecclesiæ finaliter, concedo ingenuē quod Papa vt potestatem iurisdictionis habens est propter bonum fidelis & Pauli Ecclesiæ, vt ex capitulo septagesimo septimo, quæ contra Gentiles sancti Thomæ apparet: & est ignobilis ipsa Pace Christi, quæ exuperat omnem tenuitum. & hoc est, quia Papa non est princeps in minister & Vicarius naturalis principis, qui est summum bonum, ad quod ordinatur bonum commune totius communitatē, vt ex duodecimo Metaphys. habetur.

¶ Ad rationem ex principio illo, Omne totum est maius sui par- te, dicitur concessō illo principio formaliter (scilicet de toto & par- te vt sic) quod licet Papa quo ad personam & meritā, sit pars Ec- clesiæ vniuersalitatis: secundū potestem tamen iurisdictionis (de qua est fermo) non est pars, ita quod potestas Ecclesiæ vniuersalitatis, intelligitur tam in factis quam in personis subiectis, & non aliis: & quod ita præcepta nō probat subiectiōnem talis fidei, vel talis persona ad Ecclesiæ: sed de subiectis illi quæcumque & quicunque, sicut disponit. Ignorariē ergo est ex hoc textu, subiectiōnē Papa arguere. Et vt cōmūcātur isti, prædictor texti, iste sic. Primo texti, non magis loquitur de Ecclesiæ vniuersali, quam particulari

puta

puta Mediolanensi. Et hoc etiam conuinetur ex hoc quod peccatum in fratre meo Mediolani, sufficit dicere Ecclesia illi, & si ille non audiret, erit sicut ethnicus, & cetera. indistincte ergo de Ecclesia loquitur. Tunc velut cum dicitur, Die Ecclesia, aut fumitur Ecclesia communis pro collectione fidelium quomodo liber, & hoc non, quia non audiret oram collectionem Mediolanensem abesse pralatis, non est sicut ethnicus & publicanus, ut patet. Aut fumitur Ecclesia pro collectione fidelium cum praefato, & si sic fumitur, ergo etiam Ecclesia vniuersali, cum sibi dicendum est, non fumitur pro acephala, sed cum capite qui est Papa. Ex hoc ipsis ergo praecepto Dominum intellecto proportionatior est de Ecclesia vniuersali. Papa comprehendi ostenditur non sub appellatione fratris peccantis, sed Ecclesia iudicantis, quia Ecclesia cum capite, & non acephala dicendum mandat peccatum fratris peccantis. Rursum Papa non est deterioris conditionis respectu Ecclesia sua, quamlibet Episcopus respectu Ecclesia sua, sed Episcopus peccans in fratrem suum, non denuntiatur Ecclesia sua acephala, sed Ecclesia, id est pralato superiori, & sufficienter implente mandatum Domini, ergo Papa non denuntiatur Ecclesia Catholica, cuius est Episcopus acephala, sed superiori qui est Iesu Christi, clamando ad Deum, qui est paratus citio facere vindictam, clamatum ad se, multo magis quam iudex terrestris, ut ipsa refatur Luca decimoctauo.

¶ Negandum estigitur, quod Ecclesia Vniuersalis sit iudex ordinarius Papæ in punitendo, & consequenter quod sit simpliciter & absoluere illius iudex, & consequenter, quod quemcumque legis aetum posset super eum. An autem in aliquo cœtu vel casu sit illius iudex inferius examinabitur.

¶ Repugnat quoque Sacris Canonibus, quod Ecclesia vniuersalis sit iudex Papæ in punitendo, & consequenter quod sit simpliciter & absoluere illius iudex, & consequenter, quod quemcumque legis aetum posset super eum. An autem in aliquo cœtu vel casu sit illius iudex inferius examinabitur.

¶ Repugnat quoque Sacris Canonibus, quod Ecclesia vniuersalis sit iudex Papæ in punitendo absoletere, manifeste patet, quia si de quolibet peccato Papa in proximum posset denuntiari Papa, indicari & puniri si fraternam admonitionem non audisset, contra capitulum, si Papa, diffinitione quadrigemina, & capita multa, nona questione tercia, scilicet patet, nemo, aliorum, facta, cuncta, & contra omnes canones Pontificum, scilicet Bonifacij, Nicolai Innocentij, Glosas, Anterij & Gelasij. Et licet aliquod horum patiat fortè glosas, quod loquitur de particulari iudice, & non de vniuersali Ecclesia, multa tamen capitula omne iudicium circa diuinum excludunt, ut capitulum patet, vbi sunt de fede apostolica, herba verba, Cuius autoritatè manus non est iudicium. Similiter capitulum, aliorum. vbi sunt hac verba, Aliorum cauſas hominum Deus voluit per homines terminare, sed sedis iuris praefulmatio sine questione referuntur arbitrio, vbi etiam Papa excludit, professaque obiectiones in contrarium. Et contra extrauagantium Bonifacij oclau vnam sanam, ubi diffiniens, inquit, Si deuiat terrena potestas, indicatur à spirituali, si deuiat spiritualis, iudicatur minor à superiori, si vero suprema, a solo Deo, & non ab homine potest iudicari. Hæc ille. Et est contra multos Doctores in Theologia quidem (vt referri dominus Iohannes de Turra Cremona in libro secundo, de Ecclesia, capitulo nonagesimo quarto, Hugo nem de Sancto Vito, Albertum Magnum, Sanctum Thomam, Alexandrum de Ales, Sanctum Bonaventuram, Petrum de Tarantasio, Ulricum, Ricardum, Petrum de Palude, Hericum, Augustinum de Ancona, Alexandrum de Alpidio). In iure autem canonico Hoffstenn, Joannem Andraam, Guidonem, Archidiaconum Innocentium, & Averroem.

tu, de Ausseribilitate sponsi seu Papa; tractanda confundandaque est: quoniam periculosa est valde, & faciat Matris Ecclesias plurimum nocia. Et ut melius obferuare le ab his omnes possint, recitanda est sua imaginatio.

¶ Ponit imprimit Potestatem Ecclesiastica velut quadam totum integrum chisungui in suas partes integrales, Papatum, Cardinalatum, Patriarchatum, Episcopatum, Sacerdotiumque, Ecclesiasticumque integrari ex his ita vult, vt sublatio non Papa, sed Papatu, non sit Ecclesia Vniuersali. Vulgate proinde in Ecclesia & concilio Vniuersali fidei Papa sit, fide non, claudit autoritatem Papalem, quam supremam Potestatem Ecclesiasticali et plenitudinem potestatis Ecclesiastica, formaliter potestatis & originaliter reliquias continentem, & in Iolo Rorano Pontifice formaliter & subiecti esse facetur, a Iesu Christo Petro datam. Fatur quo que Ecclesia regimen a Iesu Christo institutum Monarchicum, ita quod hoc non nisi a solo Deo mutabile est, & Monarcham est Papam.

¶ Cum his quoque distinguit & bene, & potestatem Ecclesiasticanam tripliciter accipi. Primo, secundum ipsam, ut Papatum, secundum eum, Secundum, secundum applicationem ad hanc vel illam personam, vt quod Papatus sit in Ioan, vel Martin. Tertio, secundum exequitionem, vt quod Papa faciat vel non faciat hoc vel illud. Et apposita altera distinctione de multiplici modo essendi in aliquo, vult quod licet queritur Ecclesiastica potestas sit formaliter & subiecti tanto in supposito formaliter denominatis ab illa (puta Papalis in Papa, Cardinalita in Cardinali, Episcopalis in Episcopo) nihilominus quilibet Ecclesiastica Potestas est in Ecclesia Vniuersali seu Concilio Vniuersali illam representante tripliciter. Primo, sicut in fine, quia data est in adificationem corporis Christi. Secundum, sicut in regulante applicationem ipsius ad personam. Tertio, sicut in regulante viam seu exequitionem potestatis in persona existentis. Et de primo ac secundo modo non esse dicit facultatem, de tertio autem similiiter dicit, si consideretur quod Potestas Papalis data est in adificationem Ecclesie. Et probat sic, Papa est peccabilis, & potest hac potestare in destructione Ecclesie abutiri, similiiter factrum Collegium Cardinalium est in gratia vel fide confirmatum, ergo oportet ut aliquid sit relata quia inobligabili & indeuibili regula ab optimo legislatore Christo, secundum quam posuit abulus huicmodi Potestatis reprimi, dirigi, atque moderari. Hac autem est Ecclesia seu Vniuersale Concilium, ergo in Ecclesia Vniuersali est Papatus, vt in regulacione exequitionis ipsius.

¶ Et confirmatur, quia cum medium virtutis non habeatur nisi prout sapiens iudicabit, & Papa habeat Potestatem in adificationem, prout sapiens iudicabit, finalis resolutio huius iudicij fiat ad Ecclesiam seu Concilium, ubi est sapientia indeubili. Et hic, inquit, fundatur multa, vt quod Papa iudicari potest & deponi per Concilium, quod celsio subficitur quota ad viam sua potestatis, & sibi potest dici, Curi ita facis? & quod in concilio est etiam Potestas Papalis, quarto modo, scilicet suppletive, quod scilicet suppledio facere potest quicquid potest Papa, vt Decreta & acta Concilij Confiantissimi testantur.

¶ Distinguit praterea Potestatem Papae in eam, qua sibi a I E S V C H R I S T O tributa est in Petro, tanquam suo Vicario & Monarcha, tam ordinis, quam iurisdictionis in foro voluntario & intuitu (& hanc vult esse supernaturalem) & in eam quae conuenit Papa ex iure nature & potiuero. Natura quidem, quia dictamen naturalis iuris vult, vt supremus in aliqua politia, gaudent multis priuilegiis & honoribus super alios. Potiuero vero multiplici, & in proposito ipsius Ecclesie seu generalium Conciliorum, sicut communitas perfecta sua caput dare potest. Et hanc vult esse autoritatem interpretandi dispensandique in statutis Concilii generalis, prout occurrunt necessitatis vel evidens virilitas postulat, ubi prout nec recursus ad generale Concilium non patet. Propter cuius distinctionis ignorantiam multam ortam putat ignorantiam in putantibus omnia posse Papam ex autoritate sibi a Christo tradita.

¶ Concilium igitur esse supra Papam; habereque vim coactuam super illum, postquam illi leges imponeat circa viam potestatis, suspendere ab exequitione, & deponere cum culpa & sine culpa, inferit. Compare prouterea, inquit, Ecclesiam Papae, nihil aliud est quam comparare totum partem integrali, & querare quid sit maius. Constat enim, quod Ecclesia seu Concilium Vniuersitatis auctoritas maior est auctoritate Papae in fax. Primo, in amplitudine vel extensione; secundo, in infallibili directione; tertio, in morum reformatione in capite & in membris; quarto, in coactuaria potestate; quinto, in causarum fidei difficultum ultima decisione; sexto, quia copiosior: complectitur enim saltus virtualiter omnem potestatem & omne politicum regimen, Papale, imperiale, regale, aristocraticum, & timocraticum.

¶ Confirmat dicta sua ex Apostolorum actibus pluribus: quia scilicet Jacobus

C A P V T

*De nona quadam fictione, quā imaginantur aliqui
Concilium esse supra Papam.*

A C T E N V S simpliciter est disputatum & conclusum, quod Papa habet potestatem super vniuersali Ecclesiis & concilio, ut caput, pastor, rector & director illius. Deinceps noua quædam imaginatio Ioannis Germon in tractatu de Potestate Ecclesiastica, & in tracta-

tu, de Aueribilitate sponsi seu Papa; tractanda confundandaque est: quoniam periculosa est valde, & faciat Matris Ecclesias plurimum nocia. Et ut melius obseruare le ab his omnes posint, recitanda est sua imaginatio.

¶ Ponit imprimit Potestatem Ecclesiastica velut quadam totum integrum chisungui in suas partes integrales, Papatum, Cardinalatum, Patriarchatum, Episcopatum, Sacerdotiumque, Ecclesiasticumque integrari ex his ita vult, ut sublatio non Papa, sed Papatu, non sit Ecclesia Vniuersal. Vulgo proinde in Ecclesia & concilio Vniuersali fuit Papa ist, fuit non, claudit autoritatem Papalem, cum supremam Potestatem Ecclesiastica et plenitudinem potestatis Ecclesiastica, formaliter potestatis & originaliter reliquias continentem, & in Iolo Romano Pontifice formaliter & subiectu esse facetur, a Iesu Christo Petro datam. Fatur quoque Ecclesia regimen a Iesu Christo institutum Monarchicum, ita quod hoc non nisi a solo Deo mutabile est, & Monarcham est Papam.

¶ Cum his quoque distinguit & bene, & potestatem Ecclesiasticanam tripliciter accipi. Primo, secundum ipsam, ut Papatum, secundum eum, Secundum, secundum applicationem ad hanc vel illam personam, ut quod Papatus sit in Ioan, vel Martin. Tertio, secundum exequitionem, ut quod Papa faciat vel non faciat hoc vel illud. Et apposita altera distinctione de multiplici modo essendi in aliquo, vult quod licet queritur Ecclesiastica potestas sit formaliter & subiectu tantum in supposito formaliter denominatis ab illa (puta Papalis in Papa, Cardinalita in Cardinali, Episcopalis in Episcopo) nihilominus quilibet Ecclesiastica Potestas est in Ecclesia Vniuersali seu Concilio Vniuersali illam representante tripliciter. Primo, sicut in fine, quia data est in adificationem corporis Christi. Secundo, sicut in regulante applicationem ipsius ad personam. Tertio, sicut in regulante viam seu exequitionem potestatis in persona existentis. Et de primo ac secundo modo non esse dicit facultatem, de tertio autem similiiter dicit, si considereret quid Potestas Papalis data est in adificationem Ecclesie. Et probat sic, Papa est peccabilis, & potest hac potestare in destructione Ecclesie abuti, similiiter factrum Collegium Cardinalium non est in gratia vel fide confirmatum, ergo oportet ut aliquid sit relata in mobilicabili & indeuinabili regula ab optimo legislatore Christo, secundum quam possit abulus huicmodi Potestatis reprimi, dirigi, atque moderari. Hac autem est Ecclesia seu Vniuersale Concilium, ergo in Ecclesia Vniuersali est Papatus, vt in regulacione exequitionis ipsius.

¶ Et confirmatur, quia cum medium virtutis non habecatur nisi prout sapiens iudicabit, & Papa habeat Potestatem in adificationem, prout sapiens iudicabit, finalis resolutio huius iudicij fiat ad Ecclesiam seu Concilium, ubi est sapientia indeuinabili. Et hic, inquit, fundatur multa, ut quod Papa iudicari potest & deponi per Concilium, quod celsi subiicitur quo ad viuum sua potestatis, & sibi potest dici, Curi ita facis: & quod in concilio est etiam Potestas Papalis, quarto modo, scilicet suffletio, quod scilicet suppledio facere potest quicquid potest Papa, vt Decreta & acta Concilij Confantiantur se trastulerint.

¶ Distinguit praterter Potestatem Papae in eam, qua sibi a IESU CHRISTO TERRA tributa est in Petro, tanquam suo Vicario & Monarcha, tam ordinis, quam iurisdictionis in foro voluntario & in iure (et hanc vult esse supernaturalem) & in eam quae conuenit Papa ex iure nature & potissimum. Nature quidem, quia dictamen naturalis iuris vult, ut supremus in aliqua politia, gaudeat multis priuilegiis & honoribus super alios. Potissimum vero multipliciter, & in proposito ipsius Ecclesiae seu generalium Conciliorum, sicut comunitas perfecta suo capitore dare potest. Et hanc vult esse autoritatem interpretandi dispensandique in statutis Concilii generalis, prout occurrunt necessaria vel evidens virilitas postulat, vbi pro tunc recursus ad generale Concilium non patet. Propter cuius distinctionis ignorantiam multam ortam putat ignorantiam in putantibus omnibus posse Papam ex autoritate sibi a Christo tradita.

¶ Concilium igitur esse supra Papam; habereque vim coactuam super illum, postquam illi leges imponeat circa vium potestatis, suspendere ab exequitione, & deponere cum culpa & sine culpa, inferit. Comparare propterea, inquit, Ecclesiam Papam, nihil aliud est quam comparare totum partem integrali, & quarre videtur sit maius. Constat enim, quod Ecclesia seu Concilij Vniuersitatis auctoritas maior est auctoritate Papae in fax. Primo, in amplitudine vel extensione: secundo, in infallibili directione: tertio, in morum reformatione: capite & in membris: quarto, in coactuaria potestate: quinto, in cauillarum fidei difficultate ultimata decisione: sexto, quia copiosior: complectitur enim saltem virtualiter omnem potestationem & omne politicum regimen, Papale, imperiale, regale, aristocraticum, & timocraticum.

¶ Confirmat dicta sua ex Apostolorum actibus pluribus: quia scilicet Iacobus

DE AVTHORITATE PAPÆ ET CONCILI

Iacobus non Petrus diffisiuit in concilio, Astorū decimoquinto : & ibidem nō Petri nomine, sed communis scribitur ad Antiochiam, Apolōli & seniōre, &c. & miserunt Petrum & Ioannem tanquam subditos Ecclesiæ, A. octauo, & Petrus compulsius eft rationem reddere de ingressu ad Centuriōnem, A. vndecimo . Fundat autem super aliatris prius ex Matthēi decimooctauo autoritatis, **Dic Ecclesia, & Quæcumque ligauerit super terram, & concilio Constantiensi.** Et concludit quod luce clarius ex principijs Theologiae conclusa est subiectio Papæ ad concilium , Et vñque adeò progrediatur, vt miseretur pernicioſissimamque doctrinam appellat , ponentem Papam supra concilium, aut saltem non imparem illi .

10

traditione successiva Apostolorum, Papam portius quam concilium primum obtinere animis vocibꝫue Christianorum inhibuit est vñque ad concilium Constantiensem, ad quod vñque tempore sancti doctores abſque dubio hoc docuerunt. Nec concilium Constantiense, aut Basilicense oppositum determinare potuit : quia si Hieronymi folius authoritate innixa sacra scriptura prævaluit concilio (vñ patet 36. q. 2. cap. tria. iuncta c. capitolo, placuit) quanto magis ranta lucida nubes tenui inductorum innixa sacra Scriptura aperit, vi monstra tum est & monstrabitur, præualeat congregatio Constantiensis, ante Marinum, & Basilensem concilio ? Omnia enim concilia per Roma, sedis autoritatem robur acceperunt, & facta sunt, vt cap. significari-

C A P Y T X I.

*Quod secluso Papa, in Ecclesia non est papatus suppletur, & si
cui in regulante usum ipsius.*

R I N C I P I V M Veritatis vidend^e circa re-
citat^a à radice sumendo; declarabimus. primo, id
super quod tota h^{ec} consurgit fabrica: primo esse 20
scilicet, quod f^{iliu} Papa, quomodo libet in Ec-
clesia Dei sit Papatus, sicut in regulatio*ibus*,
quantu*m* ad vi*m* & sup*er*let*iu*. Deinde ostenditur
falso esse, quod papa habeat aliquam pot-
estatem ab Ecclesia: sed omnia potest ex papatus
authoritate. Et deinceps signatim omni*m* examinando determina-
batur manifestata prius veritate, circa potest*at*e applicandi potestati*m*
Ecclesiasticas ad personas, an sit in Ecclesia f^{iliu} papa. Sic enim
mod^e de Ecclesia, vt distinguunt contra Papatum, loquimur: si vo-
lumus intelligi dum de his sermo*m*. Si papatus igitur est sic in Ec- 30
clesia, cum Ecclesia non habeat ipsum ex seip*s*a (vt aduersarius fa-
tetur) oportet quod datus sit ei a Deo. Et cum huiusmodi donata a
Deo neficiam*n*, nisi per reuelationem in sacra Scriptura, vel tradicio*n*e
Apostolorum, vel in sanctis doct*ori*bus, aut determinatione
apostolica contentam, aut per rationem ex principiis theologicis ef-
ficaciter probant*e*: si in nullo horum reuelatio*m* habet inuenitur fed
oppositum, si theologia ratio non convincit, sed potius abducit ad
hoc, sentiendum est oppositum. Et quidem quod in sacra Scriptura
donario illa non reperiatur, exante dictis patet: authoritates enim
sumpt*a* ex Matthaei decimo*sta*to, nihil dant nisi supra subiecta
Ecclesia indefinitely, vt praeclaratum est. Vnde ex eis non potest
huius vel illius subiectio probari: sed haberi quam potestatem in sub-
iecto habeat.
¶ Ex gessi verò ab Apostolis nihil tale habetur: quia A*ct*. octauo
litter Petrus & Iohannes sunt missi, nō tamen ut subiecti: spiritus enim
sanctus missus est a F*ilio*, iuxta illud I*oan*. 16. Quem ergo mittant
vobis: & tamen non est subiectus. Malè theologus est, qui ex misum*is* esse
potest*at*e, ut in *Act*. 10. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 13

infert subditum esse. A& vero, ut disceptatio corum qui erant ex circunstancia aduersus Petrum, nullam superioritatem, sed ambiguam cumulationem legis Moysi pra se fert. Et quod illa disceptatio non ab Apostolis, sed conuersis Iudeis, & praecepit Pharisaeis fuerit, textus ille iunctus cum cap. 15. (vbi illi de hirsuti Pharisaeorum, dicebant legalia imponderata etiam genibus) insinuat. Et rursus reprehensio non facta, sed verbis, subditis quandoque licita est aduersus praestantes, vt de Petro & Paulo apparet ad Gal. 2. & superius ex sancto Thoma ostendimus. Et item Gregorius (vi habetur secunda questione septima, can. Petrus) hoc soluit, quod Petrus noluit vti autoritate sua. Act. vero, 15. non fuit concilium viuensale, nec Iacobus dedit sententiam, & idenihil facit ad propositum. Quod non fuerit concilium viuensale, patet ex hoc, quod non fuerunt ibi nisi tres ex 12. Apostolis, vt ad Gal. 2. habetur, scilicet Petrus, Iacobus & Iohannes. Quod enim narratur Act. 15. tunc fuit, quando Paulus post annos 24. ascendit se Hierosolymam, ad Gal. 2. respect, vt glossa ordinaria dicit Act. 15. Quod Iacobus sententiam nō dederit, sed iudicium suum dixerit post Petrum loquens, ex eo patet quod subditur. Tunc placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia eligere & mittere, &c. scribentes per manus ipsorum. Conclusio ergo in qua stat proculdubio sententia diffinitiva, in communis facta est, non à Petro, nec Iacobo. Et scito quod quia solutio questionis petebatur non à Petro, sed ab apostolis & presbyteris presentibus (Hierosolymis) vt patet in eodem decimoquinto cap. ideo Petrus simplici apostolatu non papali autoritate vñ, exhibuit se sicut, ynum ex alijs in tali contentu: & communis nomine Apostolorum appellatione contentus fuit. Et benerum omnia tempus habent, neendum autem erat tempus viendi plenitudinem potestit, sive in statuto precipue transitorio, quale fuit propositum à Iacob, cum dicit: Ego iudicoid, et hinc est indicium meum, &c. Aduenit postmodum tempus quo Papa manifestauit sue plenitudinem potestit, vt patet legitima gesta Patrum & Ecclesie. Quānis & hic Petrus primus inueniatur, & in electione Matthiae & in condemnatione Ananias & Saphiræ, & Simonis, & ex tet indicut.

Si verò loquantur de errore in judicialiter dissimendo de re quilibet, confat & quod Papa, & quod concilium simili cum Papa errare potest, male iudicando de vno regno, quod iste habet in eius, & non aut, alter quod ille Episcopus si simoniacus, vt patet in capitulo à nobis, de sententia excommunicati. & in quo. Sancti Thomas, vbi supra. Si autem est iudicio fidei sit sermo, aut comparatur Papa, & concilium secundum proprias naturas & vires: & sic tam Papa, quam concilium potest errare: quia omnis homo mendax. Aut secundum assilientiam diuinae prouidentiae: & sic falsum & erroneous est dicere quod Papa possit errare: quia hoc est dicere, quod Ecclesia tota potest errare in fideli quia ad ipsum per iter determinare de fide, vt haberet de baptismō & eius effectu, capitulu, maiores, & 24. questione 1. capitulu, à recta, memorium, & quoties. Et quicquid determinatum est ab ipso de fide omnium Christi fideles sequi oportet, vt patet ex hoc, quod hereticus censetur, qui damnatus ab Apostolica fede conclusioni in fide, & punitio pertinaciter: & ex hoc quod aliter docet & sentit de fide & sacramentis Ecclesie quam Roma. Ecclesia hereticis est, vt patet ex San. Thomas, Secunda Secundae, questione prima, articulo ultimo, docete, quod ad summum Pontificis autoritatem perire, finaliter determinare ea, que sunt fidei, vt ab omnibus inconclusa fide teneantur, & in questione 11. articulo secundo ad tertium, quod contra Papas auctoritatem in materia fidei, nec Hieron, nec Augustinus, nec aliquis sacerdotum doctorum suam sententiam defendit, & ex ea, si Papa, diffinit. 40. vbi dicitur, quod ex ipso post dominum viuensorum salus dependet: & per hoc infallibilem Papam iudicium, implorat illud Iohann. 14. quod Spiritus sanctus docturus est nos omnia. Colligendo igitur rationes solutionem, dicitur quod semper altera premissarum est erronea. Si enim est sermo de obliquitate à gratia, illa viuensrum est erronea, scilicet quod obliquum oportet regulari in terra à recto: & et ex parte damnata etiam à concilio Constantiensi sub Mariano. Si autem est sermo de obliquitate à iudicio fidei, illa propositio est ex

est erronea, scilicet quod Papa potest errare, & reliquum Ecclesiæ non. Confirmantur hæc autoritatibus supra allatis. Et hæc responsio est ratio summa ex parte causa materialis, ex hac enim habetur, quod non magis communis quam vna persona in officio vicarius Christi posita, quantum ad ea que sunt fidei, habet quod sit subiectum seu materia assistentia diuina, cum non sit differentia apud Deum in multis aut paucis, vno vel pluribus salvare, inquit ex quo monarchicum institutum est regnum, in vno solo constituta est potestas, ut San. Thom. in 4. senten. distin. 19. quest. 1. dicit. Ex quo patet, quod voluntariæ dicunt, quod papa habet potestatem in adiunctionem, prout sapienter, id est, concilium determinabit. In his enim que sunt fidei secundum diuinam sapientiam in Scriptura reuelaram & sibi assistentem, in directione autem morum secundum prudentiam monasticam & politicam, qua in principe est, edificare Ecclesiæ debet. Et ad hæc multum adiuvatur ex consilio sanctorum patrum, & propterea cum veneratio a summis Pontificib[us] suscipiantur, ostendunt siquidem statuta iter papa, quod sequi secundum Deum debet, quamus cogere ipsum nequeant, vt ex prima secunda San. Thomæ allatum est. Rationes autem que concernunt depositionem papæ, inferius soluentur.

¶ Ex parte vero causa formalis, quia Papatus est ex formalis sua ratione suprema in ecclesiæ. Del potestas, vt ex antedictis habetur, & istem facit, suprema autem potestate in Ecclesiæ repugnat dari in Ecclesiæ superiorum, quia iam non esset suprema in Ecclesiæ, sed potestas in Ecclesiæ, regulativa papatus quod a vnum est superior papatus, ergo in Ecclesiæ Dei non est talis potestas, & cœsequenter non est in illa Papatus, sicut in regulativo vñus illius. Prima propositio assumpta (vt dictum est) patet ex determinatione etiam concilii Constantini, sub Martino quinto, secunda autem est nota ex terminis: tertia autem, & probatur, & est ab eo confessa. Probatur quidem, quia cum 30 pat in parente non habeat imperium, & propter vnum papa non potest ligare manus alterius, oportet si Ecclesiæ potest ligare manus patre constitudo leges coactivas circa vñus papatus, & suspendendo ab executione, quod potestas Ecclesiæ non fit per papatu, sed per superior papatu. Confessio est autem ab hoc viro, quoniam loquens de dispensatione facta a papa dicit, Tener, &c. Hæc dispensatio si non contineat errorem apertum, aut nisi fuerit superiori lege prohibita, quod dicitur propter statuta fieri possibilia circa papalis vñus potestatis per generale concilium. Hæc ille.

¶ Et ut magis patet horum fidio, adiuvatur est, quod quedam in adiunctione omnium sensuum exteriorum in vñus subiectum, non inuenire ut aliquis vñus index præter singulas sensuum potestatas, nisi sensus superior eis omnibus & communis omnibus praengreretur, & propterea oportet ponere sensum communem, vt patet in feudo de Anima, vnicum & communem omnium sensuum iudicem aliorum omnibus, quo vñus subiectum habens pluræ sensuum potestatas iudicat ita positio, sed non concessio, quod in Ecclesiæ inveniuntur omnes potestates Ecclesiæ, scilicet papatus, cardinalatus, & cetera, si ex eis non resularetur, aut quomodo haberet eis iungentur vna alia potestas, nihil posset, quod secundum singulas potestates papatus, cardinalatus, episcopatus, & cetera, posset. Perinde enim est (vt dictum in secundo de Anima) duabus potentias iudicare, ac si duo iudices essent. Ex concursu igitur omnium potestatum in Ecclesiæ vniuersali etiam cum papa, non plus potest apud sapientes tota Ecclesiæ cum papa, quam possit singulis potestatis, ac per hoc cum papatus non possit ligare manus papæ, nec tota Ecclesiæ hoc potest, nisi singular superior quedam potestas papatu, quia Ecclesiæ communis viens, iudicis de singulari potestatum actibus, & si hoc singulatur, contradicunt veritati & fibi ipsi, qui Ecclesiæ ex papatu, cardinalatu, &c. componi vult.

¶ Ex causa demum finali probatur intentum quadrupliciter. Primo, quia incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdis. Si enim propter hunc finem, vt quilibet potens errare, habeat superiorum in terris, oportet hanc supra papam potestatem ponere, quis corrigat consilium ipsum potestare? in modo quod de facto erravit in decretis illis, Constantini, & Basilensis, & in multis alijs errare potest, propter quod a concilio ad papam conceditur appellatio, vt Sancti Thomæ in quarto, depo. Dei, quarto, 10. articulo, 4. ad decimumtertium dicit. Et de concilio Basilensi, quod quamus legitimè congregatum, errauerit notori, concinuit ex ipsius verbis in secunda sessione, scilicet, Synodus Basilensis, decernit & declarat, quod ipsa pro hac res extirpatione ac morum generali reformatione ecclesiæ in capite & in membris, necon pacie inter Christianos procuranda, in spiritu sancto legitime congregata, per nullum quouis autoritate, Romæ pontificis implicitè, vel explicitè roboretur. Vnde San. Thom. (vt superius adductum est) inquit, Sancti patres in conciliis congregati nihil possunt statuere, nisi interueniente autoritate Romani pontificis. Et, (vt prædictum est,) redit dixit, Sancti patres: quia multi patres ex sua temeritate possunt statuere, etiam ligando manus pontifici summo. Et confirmatur hoc ex distinctione legis politia à sancto synodi Basilensis deliberatione & consensu. Hæc ibi. Vbi manifestissimè apparet, quod etiam in his que sunt juris politi (qua-

TRA CT. I.

lia sunt tempus & locus concilij) determinauerunt non habere potestatem summum Pontificis, etiam antequam ipsa synodus congregata ibi tunc esset: quod tam errorneum est, vt argumentatione non negeat. Et hoc vnum ideo atuli, vt ostendatur, & quod concilium esse congregatum auctoritate Romani pontificis, ipso absente aut non consciente decretis errare potest, & errauit: & vt ex hoc vno manifestè falso in principio concilij illius decreto, omnium decretorum illius auctoritas quanta sit cognoscatur. Inquit enim Augustinus, quod si vel minimum mendacium in sacra Scriptura admittitur, tota perit.

¶ Secundo, quia verus finis potestatis ecclesiæ scilicet, vñitas fidei charitatis, & pacis, quia vna est ecclesia, & peruenient ad patriam ecclæstem, melius cauatur per vnum, quam per plures conuenientes in vnum.

¶ Tertiò, quia nimis derogat dignitas supernaturalis ordinis positio

ita, quia sicut Deus in naturalibus creavit hominem liberum,

ostendunt siquidem statuta iter papa,

quod sequi secundum Deum

debet, quamus cogere ipsum nequeant, vt ex prima secunda San.

Thomæ allatum est. Rationes autem que concernunt depositionem papæ, inferius soluentur.

¶ Ex parte vero causa formalis, quia Papatus est ex formalis sua ratione suprema in ecclesiæ. Del potestas, vt ex antedictis habetur, &

istem facit, suprema autem potestate in Ecclesiæ repugnat dari in Ecclesiæ superiorum, quia iam non esset suprema in Ecclesiæ, sed potestas in Ecclesiæ, regulativa papatus quod a vñus est superior papatus, ergo in Ecclesiæ Dei non est talis potestas, & cœsequenter non est in illa Papatus, sicut in regulativo vñus illius. Prima propositio assumpta (vt dictum est) patet ex determinatione etiam concilii Constantini, sub Martino quinto, secunda autem est nota ex terminis: tertia autem, & probatur, & est ab eo confessa. Probatur quidem, quia cum 30 pat in parente non habeat imperium, & propter vnum papa non potest ligare manus alterius, oportet si Ecclesiæ potest ligare manus patre constitudo leges coactivas circa vñus papatus, & suspendendo ab executione, quod potestas Ecclesiæ non fit per papatu, sed per superior papatu. Confessio est autem ab hoc viro, quoniam loquens de dispensatione facta a papa dicit, Tener, &c. Hæc dispensatio si non contineat errorem apertum, aut nisi fuerit superiori lege prohibita, quod dicitur propter statuta fieri possibilia circa papalis vñus potestatis per generale concilium. Hæc ille.

¶ Et ut magis patet horum fidio, adiuvatur est, quod quedam in adiunctione omnium sensuum exteriorum in vñus subiectum, non inuenire ut aliquis vñus index præter singulas sensuum potestatas, nisi sensus superior eis omnibus & communis omnibus praengreretur, & propterea oportet ponere sensum communem, vt patet in feudo de Anima, vnicum & communem omnium sensuum iudicem aliorum omnibus, quo vñus subiectum habens pluræ sensuum potestatas iudicat ita positio, sed non concessio, quod in Ecclesiæ inveniuntur omnes potestates Ecclesiæ, scilicet papatus, cardinalatus, & cetera, si ex eis non resularetur, aut quomodo haberet eis iungentur vna alia potestas, nihil posset, quod secundum singulas potestates papatus, cardinalatus, episcopatus, & cetera, posset. Perinde enim est (vt dictum in secundo de Anima) duabus potentias iudicare, ac si duo iudices essent. Ex concursu igitur omnium potestatum in Ecclesiæ vniuersali etiam cum papa, non plus potest apud sapientes tota Ecclesiæ cum papa, quam possit singulis potestatis, ac per hoc cum papatus non possit ligare manus papæ, nec tota Ecclesiæ hoc potest, nisi singular superior quedam potestas papatu, quia Ecclesiæ communis viens, iudicis de singulari potestatum actibus, & si hoc singulatur, contradicunt veritati & fibi ipsi, qui Ecclesiæ ex papatu, cardinalatu, &c. componi vult.

CAPUT XII.

Quod secundo Papa, non sit in Ecclesiæ potestas legislativa.

VONIAM autem præter dictam potestates duas alias in concilio locat seculo Papa (scilicet potestatem applicandi potestates Ecclesiæ ad personas & potestatem condendi interpretandæ que auctoritatè leges) de his aliquantipotestis de cunctis.

¶ Sed et breviter error istius patet, omisso quod Ecclesiæ absque Papa non est communis perfecta (qua sine capite) dicimus, quod quia Ecclesiæ vniuersa distincta contra papam est communis subiecta a Iesu Christo papæ (vt patet ex auctoritatibus industris, testibus ipsum esse patrem, rectorem, episcopum, directorem omnium Christianorum, & vniuersalis seu catholicæ Ecclesiæ) consequens est quod Ecclesiæ, et si possit ordinare per modum societatis cuiusdam, non tamen potest aliquid statuere, habens vim coactivam, non solum circa actus Papa, sed nec circa quemcumque Christianum, nisi ratione auctoritatis prælatorum illius, si illi ad hoc concurrunt: & si hoc de facto, non valet, nisi auctoritate Romæ pontificis implicitè, vel explicitè roboretur. Vnde San. Thom. (vt superius adductum est) inquit, Sancti patres in conciliis congregati nihil possunt statuere, nisi interueniente auctoritate Romani pontificis. Et, (vt prædictum est,) redit dixit, Sancti patres: quia multi patres ex sua temeritate possunt statuere, etiam ligando manus pontifici summo. Et confirmatur hoc ex distinctione legis politia à sancto

Thoma in prima secunda q. 9. vbi in vñus ex prædeterminatis concluditur, quod lex est rationis ordinatio ad bonum commune ab eo qui curam haber communis, promulgata. Ex hoc enim patet, quod lex Ecclesiæ nihil aliud est, quod rationis ordinatio ad Ecclesiæ communem bonum à Papa (qui curam haber communis Ecclesiæ) promulgata ac per hoc communis Ecclesiæ, cui sui ipsius cura non est relata à Iesu Christo, sed commissa Papa, non potest leges auctoritatem facere. Et hoc cognoscet sancti patres à Papa robur decretorum suorum recognoscunt, vt etiam exorro hoc errore post electum Martinum Papam quintum: ipsa requisitorum oratorum regis Polonia, quod approbarunt de cunctis in materia fidei à Martino restatur, vt patet in sessione ultima. Et Basilensis fecluso Papa, nec regulativum vñus Papalium potestatis, nec legum conditum & interpretatum, nec applicatum omnis potestatis ecclesiæstica ad personam potestatam auctoritatem habere, sed omnia à Papa mendicare ipsum oportet.

¶ Quod autem de potestis depositis sentendum sit, inferius trahabitur, Domine concedente. Hæc autem dicta sunt, vt patet, Conclitii fecluso Papa, nec regulativum vñus Papalium potestatis, nec legum conditum & interpretatum, nec applicatum omnis potestatis ecclesiæstica ad personam potestatam auctoritatem habere,

sed omnia à Papa mendicare ipsum oportet.

¶ Et per hoc secundum depositum fit, quod Conclitum non habet papale potestatis sufficiunt. Et si contra hæc afterantur gesta in

Conclitio Constantini, iam dicta est quod propter incertitudinem

Papa & electorū in his electionis actus exigebat, admitti potest cōgregatio illa post vñionem trium obedientiarum. Verumamen perfecit in indubitate Conclitum absque vero, & indubitate Papa, & vno corris contradicente, esse nō potuit, propter quod illius acta non nisi sub Martino quinto autentica sunt, sub quo nihil gestum est à Conclito sicut prius.

CAP. XIII.

In quo voluntaria rationes contra Papam, quod Ecclesiæ sit totum, & auctoritas eius maior in

sex.

VODERO Dicitur, quod comparare Ecclesiæ Papæ, est comparare totum partis integralis, de potestatis ecclesiæsticæ loquendo est (qua de his est sermo)

facilius est solvere: imo loquacitatem monstrare, nam sophismæ est. Nam sicut vñitas est pars numeri, & senarius numerus est maior tantu[m] vñitate, quam dualites: ita papatus, qui est vñica potestas ecclesiæstica, est pars tenuis numeri potestatis ecclesiæstica. Et hoc modo potestas Ecclesiæ est maior potestate Papæ, sicut tenuum pars, & hoc est dicere, quia sunt plures potestates quam potestas Papæ: quod gratis cedetur. Sed ex hoc non sequitur, quod potestas Ecclesiæ sit maior, id est plus posse quam Papæ in senatu disputatione. Vide puerile est, quod ex distinctione potestatis ecclesiæsticæ in papatum, cardinalatum, episcopatum, &c. inferatur, quod rurare an Ecclesiæ sit maior Papa, est quære an totum sit maius partes integræ.

¶ Quod etiam dicitur quod Ecclesiæ auctoritas est major auctoritate Papæ, sicut tenuum pars, & hoc est dicere, quia sunt plures potestates quam potestas Papæ: quod gratis cedetur. Sed ex hoc non sequitur, quod potestas Ecclesiæ sit maior, id est plus posse quam Papæ in senatu disputatione. Vide puerile est, quod ex distinctione potestatis ecclesiæsticæ in papatum, cardinalatum, episcopatum, &c. inferatur, quod rurare an Ecclesiæ sit maior Papa, est quære an totum sit maius partes integræ.

¶ Quod etiam dicitur quod Ecclesiæ auctoritas est major auctoritate Papæ, sicut falsum & errore est: quoniam si sumatur Ecclesiæ vñionem de distinctione contra Papæ, nullo modo est maior Papa, nisi amplitudine seu extensio numeri: quia Papa est una potestas, illa multa. Ex quo enim ostenditur est, quod papatus, fecluso Papa, non est in Ecclesiæ nisi potestatis ministerialis electa (qua scilicet potest fidei vacente Papam eligere per Cardinales, vel per scipsum in casu) & papatus est potestas suprema, ad quā spectat causa fidei determinare, & qui certus est, non egat amplius certificari terrenum est dicere, quod vñta decisio fidei non ad Papam, sed ad Conclitum spectat: & tanto magis errore, quanto de Conclito dicitur distinctione contra Papam.

¶ Et quoniam sola diuina assistentia causa est nobilissimæ distinctionis & iudicij in Ecclesiæ, hic adeo Papa, & similiter papatus est potestas omnium aliarum potestatum, coactiu[m] vim habens & omnem potestatim virtualiter continens, consequens est quod auctoritate Ecclesiæ non sit maior Papa: sed econtra in ceteris quinque enumeratis capitulo 10. Et sic patet quanta cæcitate persiculus fuerit iste Gerson, dicens quod luce clarissima ex principiis Theologica deducta erat conclusio ista, quam non frumentum errorem. Et ruris quā prelum fuisse fuerit, appellando doctriu[m] Sanctorum, anno 140, approbat, pestiferam & pernicioſissimam. Nec excusat nisi affectata fortè ignorantia ex declaratione Concliti Constantini in vna tantum obediens sub Joanne 23. Papadu[m], profugo etiam & reclamante, vt dicitur.

CAP. XIV.

Opinio aliorum, quod in Ecclesiæ fecluso Papa est auctoritas congregrandi generale Conclitum.

T quoniam inter singulares auctoritates Romani Potestatis potestas congregandi generale Conclitum compatur: & hanc aliqui putant alios conuenire posse, deinceps in hac quoque Conclitu Papæ comparandum specialiter est.

Esi igitur nonnullorum opinio, quod quamvis regulariter congregatio Concliti spectat ad Papam (vt in cap. significasti de elect. & distin. 17. per totum in decretis patet) in casu tamen aliquo congregari generale Conclitum potest, Papa non consentiente: ac etiam inuitu. Fundant hoc super illo principio, scilicet Regule generales patiuntur exceptiones præfertim vbi casus particulares incidunt.

Opus Caiet. B B varia, The

variables modis infinitis: quod probatur ex iuris in s. Ethic. & gnomine in sexto Ethic. virtutibus potitis ab Aристо ad has exceptiones. Ex his nanque oportet dicere, quod quandoconque obseratio legis disiparet unitatem, qua est finis legis, & obsever Reipub. non efficit in illo cuius seruanda. Et propterea si Papa requisitus nollece necessarium congregare. Concilium, non est seruanda prout lex, quod ad ipsum spectat congregare, sed ipso inuitu cogregari potest. Explanatur autem dictus Iohannes Gerlon in specie causis, in quibus congregatio generalis Concilium sit legitime sine Papa. Primus est dum efficit esse: quod tripliciter potest, scilicet vel per mortem naturalem, vel per mortem cuiuilem, ut si cadat in perpetuam mortem, aut si ad cum captiuatum non pateat accusus: vel per mortem canonicanam, puta depositionem, sed etiam sufficienter requisitus Papa de conuocando Concilio, renuntiatur conuaciter in perniciem Ecclesiae praefectus si tagas ipsum. Tertius est, si Concilium postquam a Papa est legitime congregatum, statuat certum tempus & locum pro celebrando generali Concilio: puta intra quinquennium, vel de decennio in decennium, etiam vbi Papa renueret. De autoritate autem Concilij sine Papa, dicit quod fulcitur & vitetur auctoritate primi Iesu Christi indefectibilis capitulo Ecclesiae. Secundum legum suarum tam diuinam, quam naturalis, quae hanc licentiam vel necessitatem, vel manifeste charitatis, vel religiosae pietatis concedunt, pro quo facit auctoritas Domini Martinii excusculos a violatione Sabbati, exemplio David, propter necessitatem.

Sunt & alii duo causi positi a Felino in cap. super literis, columnam decimam in titulo de scriptis, & ab Alexando, in decimaseptima dist. canoniconum. Primus est in causa, que Papa potest legitimè deponit: quia non Concilium contra Papam distinctorum inest potestas deponendi Papam, oportet quod possit ipsum dispersum congregare, ut deponat alioquin cujus Papa deponendus nolle congregare Concilium, non potest deponi. Secundus est, cum dubia est electio facta de Papa: alioquin perplexa est Ecclesia, dum neferet se habere Papam, & non posset obviare. Et hoc modo conuissimata est congregatio Concilii Constantiensis, Benedicto 13. nolente Concilium autenticum, quantum sua interterat.

CAP. XVI.
Quomodo verificetur, quod Concilium potest, aut non est sine Papa congregari.

D E V I D E N T I A M Propositum ambiguitatis sciortum, quod aliud est loqui de conuocatione & congregacione personarum, ex quibus constitui potest Concilium: & aliud est loqui de conuocatione seu congregacione Concilii. Primum enim significat solummodo congregacionem ad simili esse quod ad locum, tempus, collationem muriam & huiusmodi secundum autem significat conuagationem ad auctoritatem disponendum de vniuersali Ecclesia.

Et si de primo fiat quæstio, dicendum est, quod regulatius spectat ad Papam: sicut ad quilibet principem spectat conuocatio procerum regni sui: & si ipso in isto huiusmodi conuocatio fit: si ipso generatur conuocationis. Hoc tamen non sic spectat ad Papam: quia in multis casibus posset & sine ipso & extra ipsum fieri. Et secundum hunc sensum potest dictum aliquorum, quod Concilium potest congregari sine Papa, sed non habet potestatem ad ordinandam vniuersalem Ecclesiam, sed ad prouidendum illi cuius tunc occurrit. Et licet causas huius variabilis sint infinitis modis, puta si contingentes omnes electores Papæ, si contingenter tale quod quid electores non possint eligere sine conuocatione Concilii, ad reprimentendum, discernendum, vel pacificandum, &c. omnis his & si Concilium potest congregari sine Papa, & quod Papa potest congregandi Concilium introducta est de iure positivo, vt in capitulo distinctionis decimaseptima, Alexander dixit, pro quanto ad modum iurius posteriorum exceptions paritur: & vana est quæstio de potestate sic congregandi, quando sunt vndeconque congregati patres.

Sed si de secundo modo congregandi fiat quæstio, distinguenda est, quod duplex est Concilium auctoritatum: quoddam perfectum simpliciter: quoddam perfectum secundum presentem statum Ecclesiae. Vocabutum Concilium perfecti simpliciter, quod constat ex membris possibilibus inuenienti, Ecclesia in tali statu existens: & potest quo ad aliquid tantum de vniuersali Ecclesiæ impeditre. Et vtrunque horum licet habeat latitudinem: quia Concilium perfectum simpliciter fit capite præsentis personaliter, & hoc est perfectum in summo: de quo non est dubium quod errare in his quae sunt fidei, non potest. Quandœ autem est per legatos, cum adhuc superest Papa, ad quem finalis determinatio eorum qua sunt fiduci, & consequenter reliquarum cariarum spectat, & à quo sententia Concilij confirmatur, (vt patet ex dictis), si errare in aliquo, (vt de Concilio Basiliensi patet), habet correctorem Papam: sicut & illud habuit & habet. Concilium quoque perfectum secundum presentem statum Ecclesiae pluribus modis contingit: quia & existente uno Papa a heretico deponendo, & existentibus pluribus pontificibus

atus

factus, tanto tempore expectetur: & si post nullum vestigium sanitatis recuperanda apparatur, & a collegio medicorum iudicatus incurabilis fuerit, confatur mortuus, & Apostolica sedes vacare. Ex quo nanque quilibet sub ista legge pontificatus acceptaret: & eam non reuocaret, tacito consensu renuntiare, aut depositionem acceptare se profiteretur, adiuvante talis calu: sic si post electum alium Pontificem sanus fuerit, papatum repetrere non posset, quod semel rite cecidisset. Ex eo autem, quod Papa capit usset, & non patet etiam acceſsus ad eum, alter non efficit credamus. Petrus namq; feruabatur in carcere nullo paciente acceſsu (vt patet ex Actibus Apostolorum) & tamen non est electus alter, sed oratio facta in intermisione ab ecclesiad ad Deum pro eo, ipsum liberauit. Nunquid abbreviata est manus Domini, aut statuendus est terminus Domini; intra quæ debet liberare Papam: vt fecit Ozias cui illis de Bethulia: & reprehendi à Iudith fuit, dicens. Posuisti vos tēpū miserationis Domini, & in arbitrio vestri diem constituitis: ut vt patet Iudith septimo, & octavo. Posset rāmen à hoc & in præcedenti calu, pontificio statu prouiderit, quod à Cardinalib; eligeretur vnuus, qui vices Pontificis in omnibus, & per omnia illi fatuo, ant ito incarcerto durante obserinet. Et tunc ille electus posset omnia facere in utroque foro: sicut modo potest summus Procuratorius in foro conscientia absoluere auctoritate iuris, mortuo Pontifice, vel vel detento.

In calu autem, quo Papa non hereticus certus & indubitate, renuntiatur requisitus congregare Concilium, & statutum est concilii generalis, cujus omnibus clausulis derogatoriis (vt Constitutioe coherunt, & Basilicas apposuerit) nclito ad quod congregatio illa sic ret: cujus nihil posset facere, quod renitens Papa est irrebat. Pro errore ergo habenda est omnis opinio, dicens Concilium perfectum, id est habens auctoritatem disponendi, & statuendis simpliciter de vniuersali Ecclesia, posset abliq; Ro. Pont. autoritate celebrari, seu congregari: quia derogat singulare privilegium potestatis papalis: cōcessio libi a Christo immediate, ut patet ex dictis.

Dicentibus autem, quod quia Concilium Constantiense, in sessione 39. & post Basiliensem, in sessione 11. constituitur cap. frequens, id est inuito Pontifice de decennio in decennio potest celebrari Concilium, etiam perfectum, propter auctoritatem statutis disponendi est, quod sunt in magno errore, & quod in veritate schismatis operantur tales: & tanquam schismatici puniri possunt, si sic exequuntur: quoniam rebellis sunt Romano Ponti, qui est supra totum ius positivum, & confitit quod determinatio temporis & loci Concilij de iure est positiva. Et si doctores aliqui inuenientur sententes, quod quia tempus interplacit, & autoritas devoluptur ad alios, & huiusmodi, aut sunt sectatores illius erroris, quod Concilium est suprà Papam: aut loquuntur stante Statuto in robe, ita quod Papa non tollat aut interpretetur, aut dispensetur propter prohibitorum.

Quo ad negationem vero consensus requiritur Papas ad congregandum Concilium, quia tantum ponderatur, sciendum est quod oportet hic discretione vi: nam si requiritur a viris probis, quos præsterita & perfeuerans vita, ac morum integritas commendat, & libet causa Concilii (puta hereticis vel schismatis) debet Papa anuertere, & pungamus credo quod fuerit Papa, qui negaverit, sic rebus se habentibus. Si autem requiratur a viris, qui volunt alligare onera publica & digitio suo nolunt mouere ea, qui Priscorum Conciliorum statuta non feruant ambitionis, infatibus suis patrimonium factoriibus, & huiusmodi pro reformatione Ecclesie: quoniam responso Christi conuenit? Hypocrita eiже primi trabem de oculo tu: & tunc perfricis ut educas festuca de oculo fratris tui: præfertur quod melius potest Papa solus reformatre Ecclesiam inchoando sponte a seipso & suis, quam per Concilium: oportet enim primi scribere que scripta sunt, & deinde alia scribere statuta. Sufficiunt quoq; est causa negandi contentum Concilii: probabilitas timor usurpandi auctoritatis ad Concilium supra Papam, vt Basiliscus mox ostenderet, scilicet cum primum inchoatum est Concilium, sessione 11. & cum iterum redintegratum fuit ab Eugenio sessione 18. Finis enim Concilii, est pax, que per itam usurpatiōem perturbatur, ut experientia rerum magistrata restatur.

Ex ratione Ecclesiae affertur diffinitio Ecclesie, scilicet quod est collectio fiduum, de confice, distincta, prima, capitulo Ecclesiae. Ex consequentiis vero ad esse extra fidem, & Ecclesiam multa affecta possunt auctoritates, dientes, ad statum extra fidem & Ecclesiam consequi extra communionem fideli, sine clavis, sine portafide: sine honore, sine officio palcenti oves fieri & esse procul à communione fideli hereticis faciunt: imprimis Dominus Numerus 16. Recedit, inquit à tabernaculo impiorum Dauid, scilicet & Abiron, schismatizorum. Constat enim omnes hereticos esse schismatizos. Deinde Paulus apóstolus ad Galat. Si Angelus de celo euangelizet vobis prater id quod euangelizauimus vobis anathema fit. Et secunda ad Thessal. 3. Rogamus vos fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum doctrinam quam accepistis. Et ad Corin. 6. Nolite igitur ducere cū infidelibus: quia enim participatio iustitia cū iniuriantur, aut quia societas lucis ad tenebras quæ autem conuentio Christi ad Belial: aut quia fidelis cū infidelis. Denique Iohannes Evangelista 2. Ioan. 2. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non afferit: nolite eum recipere in domum, nec Aue ei di xeritis. Amisionem clauium Ambrosius in Pasto, & habetur per p̄c̄. distinc. t. c. verbum explicat. Dominus par ius, & soluedi esse volunt & ligandi, & subdit. Certum est quod Ecclesia vtrunque licet, hereticis vtrunque non habet. Honoris vero & potestatis perditionem Cyprianus promulgat: vt habetur 7. quæst. t. 20. capit. Novianus. Qui nec vnitatem spiritus, nec communionem opif. Carter. B B 2 pacis

CAP. XVII.
In quo incipiat comparatio potestat Ecclesie, & Papæ in causa hereticis. Et primo de modo quo Papa propter crimen hereticis subiectus Concilio, secundum papam opinionem.

pacis obseruat, & se ab Ecclesiæ vinculo atque sacerdotum collegio separat, nec Episcopi potestare potest habere nec honorare. Et 24. q. i. cap. didicimus, dicit omnes omnino hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis & iuris. Ad idem est Gelasius ibidem in ca. Agathius. Ad idem est expressæ S. Tho. in Secunda secunda, q. 39. art. 3. volens quod potestas spiritualis iurisdictionis non maneat in hæretico, nec quo ad ultum, nec quo ad substantiam; ita quod si quid fecerint, nihil est actum. Officium pacendi oves admir Augustinus in sermone de past. trahens illud Cantic. 1. Pacce hados tuos. & dicens, Manenti Petro dicitur, Pacce oves meas: exenti 10 hæretico, Pacce hados tuos. Et hanc sententiam repetit in epistola ad Vincentium.

¶ Ex his omnibus clarè patet radicalis illa propositio, quod fides facit membrum Ecclesiæ. Si enim secluso iure politio (vt loquimur) cum perditione fidei remanent membrum in locis suis, non est ei subtraictum communio, non honor, non potestas, non officium: ut de se patet: in quo subtraictio sola potestatis sufficit ad propositum, quia Papa sola potestat iurisdictionis confinitur. Confirmatur haec postio, ex eo quod Papa hæreticus est excommunicatus, vt patet ex glossa in capit. Agathius, 24. questione, dente. Hic est casus, in quo Papa papam ligare potest: in quo Papa in canonice late sententia incidit. Nec huic obuiat illa regula, quod par patrem soleare non potest: quia si Papa est hæreticus, est minor qualibet catholicis, vt habetur duodecima questione, cano, audiuius. Hoc idem Hugo dicit in capit. inferior. distin. 21. Est etiam accusandus, adeo ut glossa in capit. si Papa. distinctione quadragesta, dicit quod Papa non potest statuere, quod non possit accusari de hæretico. Est etiam iudicandus, vt in dicto capitulo, si Papa habetur. Quia omnia arguunt hæreticum non esse Papam, sed minorem. Et ad hoc est sanctus Tho. in quarto, distinctione decimanona, questione secunda, articulo secundo, quod est etiam accusandus, ad quod ex glossa in capit. si Papa. distin. 21. nulli hominis iudicis subditur, vt hoc est, quia nulli Dei est indicare de interiorib[us] purissimis illud 1. Reg. 16. Homo vider quod foris sunt, Deus autem iudicetur cor. Et 1. ad Cor. 4. Apostolus dicit, Nolite ante tempus iudicare, donec veniat Dominus, qui illum inabit ab scandalo tenebri, & manifesset a cibilia cordium: Propter quod talis hæreticus non est excommunicatus: non enim potest Ecclesiæ excommunicare quod non potest iudicare. Ergo multo minus est prius iurisdictionis potestas, quia est ab hominibus commissione: utrumque enim est humani iudicij, cōmittere feicit, & auferre illam, & dixi multo minus, quia plus existit ad incurram punitiōnem ipso facto, quam ad incurram excommunicationem: quoniam in cursus censurarum non requirit declaratio nem, sicut in cursus punitiōnem apud furitias.

¶ Ad hanc rationem non video responsum, nisi dicatur quod potestas iurisdictionis non est ab homine, quod est primò cōtra S. Tho. Est secundò contra sententiam omnium doctorum catholicorum sententium, q[uod] Petrus omnis iurisdictionis in totū residuum Ecclesiæ corpus manavit & manat, in xxi. caput Leonis Papæ, c. ita Dominus, dist. 19. Ita Dominus huius munieris sacramentum ad omnium Apostolorum officiū pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliiter collocaret: vt ab ipso quasi à quodam capite dona sua velut in corp[us] omne diffundetur. Ad hoc idem fuit ut autoritates & rationes, quod sunt ad ostendendum uita capitis & principis in Ecclesia militante: propterea nolo immorari, sed pro constanti supponere. Et si dicatur, q[uod] non est pars ratio de Papa & aliis Episcopis in hoc capitulo: quia potestas iurisdictionis non est Episcopis est, ab homine: in Papa vero est à Deo immediate: & propterea merito accedit, vt Episcopi, quorum potestas est ab homine, non sint ipso facto priuati (qua homo vider quod foris sunt) & Papa, cuius potestas est à filio Dei, ut ipso facto priuatis: quia Deus in tutore cor. Haec obiectio facile exclusitur, discernendo inter opus Dei, & opus hominis. Quod enim in patrato si potestas iurisdictionis est à Deo immediate: iuxta illud Marth. 16. Quodcumq[ue] ligaueris super terram, &c. Quod autem patrato ipse habens potestat, sit in hoc homine, ab homine est (sola Petri persona excepta, quod Deus ipse Papam fecit, Ioan. 3. 19. si quis me non in hominem eligit huc homo, viri eo sit patrato. Et quoniam cum deponitur Papa, non auferitur potestas iurisdictionis à papatu, quod efficit auferre opus Dei (quoniam, vt dicitur ad Roma. 11. fine punitiōnem sunt dona Dei) sed auferitur potestas iurisdictionis ab hoc homine, in quo non fuit posita à Deo immediate, sed mediante iudicio humano: ideo eadem est de Papa & aliis Episcopis, quod ad perditionem potestatis iurisdictionis à Deo, ut iure diuino. In virtute enim à Deo cum sit mediante iudicio humano, consequens est quod non auferitur à Deo immediate, sed mediante humano iudicio: ac per hoc non auferitur per id, quod humano iudicio secundum se non subiacet, scilicet occultum in solo corde hæretico.

¶ T Q V I S Autem habaret de illa altera propositione, scilicet quod de hæretico interiori, Ecclesia non se potest impetrare: propterea quia dect. dicunt quod hæretici etiam occulti, sunt excommunicati: & quia in clem. de hæret. cap. multorum, excommunicant inquisidores, qui odio vel amore omiscent procedere. Vbi de interiori amore, vel odio Ecclesia iudicat. Facillime certior fieri potest q[uod] hæretici vt sic foro ecclesiastico subditi, quantumque occulti, sunt excommunicati, & non hæretici solo actu interiori. Vnde si quis incident in hæretico interiori, & solus secum loquen-

CAP. XIX.
¶ Exam illius propositionis, Papa hæreticus est ipso facto priuatus papatus, R A E M I S S I S Duobus modis dicendi contraria, quomodo Papa hæreticus definit est Pa

paexaminda priuatis occurrit illa propositio,

qua est fundamentum primi modi, An sit vera. Et breuiter facile ostenditur, q[uod] est falla simpliciter, quia fortis tracta ad aliquem sensum, sit vera.

Monstratur igitur q[uod] nec iure diuino, nec humano Papa hæreticus, est ipso facto priuatus: tali ratione, Alij Episcopi si sunt hæretici, nō sunt ipso facto priuati iure diuino, aut humano, ergo nec Papa. Sequela patet: quia Papa non est deterioris conditio quā alii Episcopi. Assumpcio probatur sic, Episcopus differendens contra fidem folio actu interiori est vere, propriè & perfectè hæreticus, nō est priuatus potestatis iurisdictionis ipso facto, ergo perfectè hæreticus Episcop. non est priuatus ipso facto. ¶ In hoc processu sunt duas propositiones. Prima est, q[uod] solo actu interiori constitutus perfectè hæreticus. Et hec est manifesta per sequitur hæreticus est peccatum mortale oppositum fidei, quia perfectè constitutus in solo actu interiori, cui effectus est cōfessio exterior, in xxi illud ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autē cōfessio fit ad salutem. Secunda autē probatur: quia potestas iurisdictionis inest hinc homini, qui est Episcopus ex iurisdictione commissionis hominis, vt S. Tho. exp̄s̄ dicit in Secunda secunda, q. 39. art. 5. Ex hoc enim deducitur intenti sicut, Episcopus hæreticus solo actu interiori, nulli hominis iudicis subditur, vt hoc est, quia nulli Dei est indicare de interiorib[us] purissimis illud 1. Reg. 16. Homo vider quod foris sunt, Deus autem iudicetur cor. Et 1. ad Cor. 4. Apostolus dicit, Nolite ante tempus iudicare, donec veniat Dominus, qui illum inabit ab scandalo tenebri, & manifesset a cibilia cordium: Propter quod talis hæreticus non est excommunicatus: non enim potest Ecclesiæ excommunicare quod non potest iudicare. Ergo multo minus est prius iurisdictionis potestas, quia est ab hominibus commissione: utrumque enim est humani iudicij, cōmittere feicit, & auferre illam, & dixi multo minus, quia plus existit ad incurram punitiōnem ipso facto, quam ad incurram excommunicationem: quoniam in cursus censurarum non requirit declaratio nem, sicut in cursus punitiōnem apud furitias.

¶ Ad hanc rationem non video responsum, nisi dicatur quod potestas iurisdictionis non est ab homine, quod est primò cōtra S.

Tho. Est secundò contra sententiam omnium doctorum catholicorum sententium, q[uod] Petrus omnis iurisdictionis in totū residuum Ecclesiæ corpus manavit & manat, in xxi. caput Leonis Papæ, c. ita Dominus, dist. 19. Ita Dominus huius munieris sacramentum ad omnium Apostolorum officiū pertinere voluit, vt in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliiter collocaret: vt ab ipso quasi à quodam capite dona sua velut in corp[us] omne diffundetur. Ad hoc idem fuit ut autoritates & rationes, quod sunt ad ostendendum uita capitis & principis in Ecclesia militante: propterea nolo immorari, sed pro constanti supponere. Et si dicatur, q[uod] non est pars ratio de Papa & aliis Episcopis in hoc capitulo: quia potestas iurisdictionis non est Episcopis est, ab homine: in Papa vero est à Deo immediate: & propterea merito accedit, vt Episcopi, quorum potestas est ab homine, non sint ipso facto priuati (qua homo vider quod foris sunt) & Papa, cuius potestas est à filio Dei, ut ipso facto priuatis: quia Deus in tutore cor. Haec obiectio facile exclusitur, discernendo inter opus Dei, & opus hominis. Quod enim in patrato si potestas iurisdictionis est à Deo immediate: iuxta illud Marth. 16. Quodcumq[ue] ligaueris super terram, &c. Quod autem patrato ipse habens potestat, sit in hoc homine, ab homine est (sola Petri persona excepta, quod Deus ipse Papam fecit, Ioan. 3. 19. si quis me non in hominem eligit huc homo, viri eo sit patrato. Et quoniam cum deponitur Papa, non auferitur potestas iurisdictionis à papatu, quod efficit auferre opus Dei (quoniam, vt dicitur ad Roma. 11. fine punitiōnem sunt dona Dei) sed auferitur potestas iurisdictionis ab hoc homine, in quo non fuit posita à Deo immediate, sed mediante iudicio humano: ideo eadem est de Papa & aliis Episcopis, quod ad perditionem potestatis iurisdictionis à Deo, ut iure diuino. In virtute enim à Deo cum sit mediante iudicio humano, consequens est quod non auferitur à Deo immediate, sed mediante humano iudicio: ac per hoc non auferitur per id, quod humano iudicio secundum se non subiacet, scilicet occultum in solo corde hæretico.

¶ Secundum autem propositionem, q[uod] Papa hæreticus subiicit concilio secundo aliam opinione.

C A P. XVIII.

¶ De modo quo Papa hæreticus subiicitur concilio secundo aliam opinione.

V A M V I S Autem dicta potestis illustrum sit virorum, & communis videatur esse: non placet tamen omnibus contradicunt namque duabus ponentes duas propositiones. Prima est, q[uod] Papa hæreticus non est ipso facto depositus, sed deponendus. Secunda est, q[uod] Papa hæreticus manens Papa, habet superiori iudicem in terris, Concilium vniuersale. Prima propositionem licet multiplicitate probent, quatuor tamen solidū afteruntur, quia in his consititvis. Primum ex facto Marcellini, & glo. distin. 21. cap. nunc autem, qui i dololatra non fuit depositus, & fuit lanctus. Et glossa affert Hugo nolentem, Quia patratus erat corrigi, non deponitur, vt in 14. quod. 3. dicit Apollotus. Secundū ex cap. audiuim⁹, 24. q. 1. vbi dicitur de Episcopo hæretico. Si autē in corde suo nouam hæreticū confinxit, ex quo talia prædicare coepit, nomen damnum potuit. Antequam igitur prædicaret hæretico, dampnare potuit: & sic non erat depositus ipso facto. Tertiū, quia alii prælati non sunt ipso facto priuati, sed perleuant in prælationibus suis redentes ad punitiōnem, ergo nec Papa, cum non sit deterioris conditions. Aflumptum patet 1. quod. 7. maximum. Quartū, quia (vt patet ex parte hæretico, cum ex iniuncto) ad eundem pertinet instituto & destituto: sed in instituto Papæ pertinet ad electores: ergo & destituto. absque ergo iudicio electorum nō destituitur Papa.

¶ Secundum autem propositionem, q[uod] Papa hæreticus manens Papa, habet iudicem in terris vniuersalem Ecclesiæ, probant quo ad primam partem sic, Papa hæreticus est accusandus & iudicandus secundum omnes, & habetur dict. 40. si Papa & non est ipso facto depositus, vt probatum est, ergo habet iudicem, coram quo accuseatur, & à quo iudicetur. Quod ad secundū, ex quo quod Ecclesia vniuersalis, & vniuersale Concilium est supra Papam in hoc casu, vt communiter teneatur.

¶ Ad hanc rationem non video responsum, nisi dicatur quod

potestas iurisdictionis non est ab homine, quod est primò cōtra S.

Tho. Est secundò contra sententiam omnium doctorum catholicorum sententium, q[uod] Petrus, & coniunctio vniuersique, scilicet paratus corrigi, non deponatur: vt glossa in dist. 21. c. tunc autē adiicit Hugo. Si enim hæreticus est ipso facto depositus iure diuino à papatu, quomodo iterū fit Papa imo quomodo ex sola non depositione perleuat Papam quomodo non deponitur? Huic enim contradicunt positiones anteriori, scilicet quod ipso facto iure diuino depositus, vt patet. Nec sufficiet dicitur, q[uod] nondicit Ecclesia non deponit, reeligit, ut patet. Nec sufficiet dicitur, q[uod] ipso facto depositus iure diuino à papatu, quoniam iterū fit Papat, quoniam ex ipsa depositione non deponitur, quod non est ipso facto depositus iure diuino à papatu, quoniam iterū fit Papat, quoniam ex ipsa depositione non deponitur. Nec sufficiet dicitur, q[uod] ipso facto depositus iure diuino à papatu, quoniam iterū fit Papat, quoniam ex ipsa depositione non deponitur.

DE AVTOR. PAPÆ ET CONCIL.

loquendo verbo exteriori profert submississim illam hæretim, est excommunicatus, quāus fit omnino occulitus: quia actus exterioris loquitionis subiicit humano iudicium secundum le quāus careat etiā iudicium. In clem. autē illa & similibus nō iudicatur actus interioris secundū se, in sua puritate manet, sed vt sunt causa exteriori commissionis aut omissionis: ad id namq[ue] genus pertinet cōmisiō & omisiō, sicut affirmatio & negatio: tunc autē nō est efficit hæretico interiori puro. Et ex inaduertētia huius distinctionis, scilicet de occulto per le, & occulto per accidentem multi in hac re errauerunt. Nec mirum: quia contingit in his qua sunt p[ro]p[ter]e accidens etiam sapientes falli: vt Arist. dicit. Actus enim interiores sunt in genere occulutorū per accidentem, quia ex propria natura habet quod sit iudicio humano ignoti. Actus autem exterioris sunt in genere occulutorū per accidentem, quia ex propria natura subfinit cognitione humanae: possunt namq[ue] sensibus percipi: ex hoc, quod sunt sine teste occuluti sunt, propter quod nunquam, (v. dictum est,) ab Ecclesia actus interior parus, sed exterior iunctus dicitur. Unde, quia praeſens ratio coniunctū intellectū meum: ideo concluso, quod illa propositio, Papa cum sit hæreticus ipso facto est iure diuino, seu humano depositus, est falsa.

¶ Confirmatur autem sic est etiam, etiam ex ipsi cōtrarium sententibus: quoniam dicit, quod Papa quāus hæreticus, si est paratus corrigi, non deponatur: vt glossa in dist. 21. c. tunc autē adiicit Hugo. Si enim hæreticus est ipso facto depositus iure diuino à papatu, quoniam iterū fit Papat, quoniam ex ipsa depositione non deponitur, quod non est ipso facto depositus iure diuino à papatu. Maiores potestate opus est quā ministerialis, ex quo ipsa sufficit, & eam confitit etiam in Ecclesia. Et confirmatur hoc, quia non est iuri diuino tribuendum, quod nec exp̄sum est in eo, nec ex expressis necessariō sequitur. Potestas autem supra Papam in causa hæretico, prōp[ter]e loquendo non habetur in iure diuino, nec ex ipso necessariō sequitur ergo. Probatur minor: quod enim non habebatur, puto patere legenti. Dico autem, puto, quoniam imminentis schismati opus est ipso factum & vera, quod Papa factus hæreticus, & perleuerans, habet in terris potestatem non superiorē se, sed ministeriali ad sui depositionem.

¶ Ad causas evidentias altius ordiendo, tria premitenda sunt.

¶ Primum quod in Papa inueniuntur tria: scilicet papatus, perso

na, quia est Papa, puta Petrus, & coniunctio vniuersique, scilicet paratus in Petro, ex qua coniunctione resiliat Petrus Papa. Secundū, quod discernendū, & applicando proprias causas sui propriis actis & cōfessionib[us] inueniuntur, quod Papatus est à Deo immediate, Petrus est à Patre suo, &c. coniunctio autem papatus in Petro post Petrum primum à Christo immediate institutum, nō est à Deo, sed ab homine, ut patet quia hic sit per electionē hominum. Concurrit autē duplex confusus humanus ad causandum hunc effectum, scilicet eligentem & electi, oportet enim electores voluntariē eligere, & per sonam electam acceptare electionē, alioquin nihil sit. Et ergo

¶ coniunctio papatus in Petro non est à Deo immediate, sed mediante ministerio humano, tam ex parte electorum, quā ex parte electi: nece habet huiusmodi ministerium humanum in causando hanc coniunctionem, ut applicans actum p[ro]p[ter]e (ut applicans ignem stipula) vel applicans virtutem p[ro]p[ter]e (ut stipula), & sacramenta ministrans quoniam nullum est hic applicatum actum, sed sola voluntas humana electorū, & electi: nō scilicet enim efficit fingeret aliquid aliud aliquid. Ex hoc autem, quod coniunctio papatus cum Petro est effectus voluntatis humanae: cū ipsa coſtituat Petrum Papam, sequitur quod licet Papa à solo Deo dependeat in effe & fieri, Petrus tamen Papa dependet etiā ab homine in fieri, fit enim Petrus Papa ab homine, dum ab hominibus electus ipse homo acceptat, & sic iungitur Petrus papatus. Tertiū, quod quia tam in h[ab]itu naturale est, vt vnaque res per quacunque causas fit, per eadem contrario modo dissoluitur (v. dictum est capitulo omnis de regulis iuris), idcirco Petrus Papa qui ex consensu suo, & electorū causatus est, ex consensibus eiusdem, scilicet suo & electorum ad contraria dissolvi potest. Et hoc iam determinatum est factio Celestini, & decretalis Bonifacij 8. in sexto, de renunc. cap. 1.

¶ E X H I S Tribus premisis habetur primū absque omni habitatione certum, quod Petrus Papa, & in fieri & in corrumpi deponit potestate humana, non superiorē nec aequali potestate Papam, sed minore quia nec ad faciendum de Petro, non Papa Petrum Papam, nec ad faciendum de Petru Papa Petrum non Papam, existentia alia facultas, quā voluntatis humanae, scilicet electi, & electorum. Nec sit cura in proprio, utrum bona, vel mala conscientia ex bona, vel mala intentione, vel causa moueantur: sat est in p[ro]posito quod facta tenent, ita quod in veritate Petrus sit, aut non sit. Quod etiam illa potestas illa minor potestate Papa, absque que alia probatione ex eo liquet, quod mortuo Papa nullo etiam praesupposito statuo iuri positiū, ista potestas est in Ecclesia: & non se extendit ad ea, ad quā se extendit summum Pontificis auctoritas: alioquin essent duas supremas potestates in Ecclesia, & Christus non instituit eccl[esi]asticum regimen monarchicum. Et cum par in parem non habeat imperium, non potis est Pontifices h[ab]itare h[ab]itare executionis modum imponere, per quos, quoniam scilicet, & quoniam debet electio celebrari, cum irritatione auctus, si fecerit factum fuerit. Hec enim ostendit potestatē h[ab]itare, nec minorem, nec parem, sed inferiorem potestatē Papæ: superioris nāque virtutis est disponere de acta inferioris auctoritatis, ita quod si fecerit factum nāque valeat, vt in propositis inueniuntur. Op[er]i. Caet.

cisor corporum detinere, & pertinax in proposito in custodiā potiū, quād magis levius in perditionem animarum Papa gladio papalis potestatis abutens, illo priuandus est tuncqā p̄freneticius & ebrini, stuarum paſſionum coniunctione actus. Cogit enim alios malefacere suo exemplo, & Apofolus testatur ad Gal. 2. dicens ad Petrum, Cogit Gentes iudicare: glō, conuertationis exemplo. Et confirmatur, quia si Papa vellet multerē opprime, vel occidere, posset & percūti & occidi, cū moderari veritas liquet. Nisi enim hoc sciatur, continget quidem aliquem verum aſequi, sed nescire se verum aſsecurum.

¶ Scindendum est igitur, quād tota difficultas p̄det ex hoc. An iure diuinu m̄ humano Papa in caſu criminis, quodcunqā sit illud, deponens sit potestatis Ecclesiæ, seu Concilij. Si enī lex diuinis nō exigitur ad faciendam exceptionem hanc, scilicet q̄ in caſu criminis heres̄ posuit ad Ecclesiæ deponi, lex quoqā diuinā exigitur, statuens quād propter tale crimen, puta notoriū, scandalizans & pertinax deponi potest. Et si solū ius humanum sufficit ad statuendum, quād Papa in caſu heres̄ est deponendus, solum quoqā ius humanum est ad statuendum, quād Papa propter notoriū crimen deponatur.

¶ Dicentes, quād ius diuinum exigitur, fundat se super hoc, quād licet Petrus potestate ministeriali Ecclesiæ sitūm̄tus papatu, fatus iam Papa diuinā lege est supra Ecclesiæ & Concilium: ac per hoc nulla inferiorē lege potest subiici, (nec simpliciter in caſu) Cœlio, aut Ecclesiæ, sed folio diuinā lege. Et quia lex diuinā in folio caſu heres̄ subiicit illum potestatis Ecclesiæ, ministeriali vel ut alius placet autoritatice, id est in folio hoc caſu iudicari deponi; potest. Quod enim calū heres̄ inveniatur exceptus in lege diuinā, patet ex multis inductis textibus sacra Scriptura, exp̄s̄ separatiōnē ab heretico quoqā dicentibus. Quād autem folius sit exceptus, patet ex sententiā Salvatoris, Matt. 23. Super cathedrā Mōysi fedērunt Scribae & Pharisei: omnia ergo quoqā dixerint facite, secūdū antem eorum nolite facere, vbi domini aperte statuit subdilos debere audire Praelatos male vita, & bona doctrina. Constat autem quād doctrina ad fidem spectat: vita autem & opera ad malos mores aliorum criminum, secundūm̄ igitur sententiā Domini, audiendi sunt fideles praelati, quām̄ mali. Constat quoque eadem sententiā à Petro Apostolo in 1. Epistola 2. ca. Obedit p̄positis vestrīs, non tantum bonis & modestis, sed etiam discipulis.

¶ Quintū ex parte diuinā prouidentia. Cum enim Dei perfecta sit op̄era, & Ecclesiæ op̄us ipsius immediate sit (multò magis quā synagogi, cui tamē ſunt) humani, ſicut & multa alia, fundat ſe ſuper hoc, quād op̄us purē humanum, ſecundūm̄ ſe nec bonum nec malum moraliter, ſubiacet plenariē legi humanae: coniunctio autem inter Petrum & papatum est op̄us purē humanum, quandoqā bonum, quandoqā malum, ergo ſubiacet plenariē legi humanae: ac per hoc lex humana diſponere potest de illa coniunctione, quād quando est bona, perfeueret, quando mala, diſoluatur. Dixi, Opus purē humanum, ad diſerteriam operationum sacramentalium, quā non ſunt purē humana. In coniunctione autem Petri cum papatu ſola humana actio interuenit, coniungens electionis actū virtutē, ſupponendo materialē formā: ut patet ex hoc, quād ſi ceſſarē papatu, (vt Celeſtinus fecit) nihil diuinī operis in ſe reſtat, ſic reſtat in Epifoco renuntianti, & in facerdote degradato poteſtas ordinis à Deo data, ſine penitentia namque ſunt dona Dei: ut dicitur ad Roma. 11. Dixi, ſecundūm̄ ſe nec bonum, nec malum moraliter, ad differentiam actuum ſecundūm̄ ſe bonorum, (vt credere, amare Deum, &c.) & ſecundūm̄ ſe malorum: vt blaſphemia Dei, mendacium, & similia: haec enim naturali diuino quād iure regulantur. Coniunctionis autem Petri cum papatu, quandoqā bona est, ut patet in tota ſanctis Romanis pontificib⁹: & quandoqā mala, ut patet in multis eiusdem ſceleratis quos vitiam nescire liquerit. Et confirmatur: quia potestas miniferialis exiſtēs in Ecclesiæ ad coniunctionem Petri & papatus, regulatur humana lege, ut patet de aet̄ electionis Papæ, qui irritu & nullus ab humana lege ſi noſteatur, redditur. Vnde ſicut Bonifacius Papa & martyris promulgauit, quād in caſu heres̄ potest Papa iudicari & deponi, potest alia legi humana promulgari, q̄ pro famonia in beneficio poſſit deponi, & ſe de aliis maximis excessibus, obfernata consonantia legis humanae ad naturam & diuinam. Et etiam ſine noua lege (quia in caſu manifesto humanae legis, loci habent gnomē & emulū) poſſet Papa ex notorio excessu ſcandaloso & incorrigibili deponi, ſicut per heres̄.

CAP. XXXV.

¶ Difſuſio & determinatio, ad quam legem p̄bet & deter-
minare caſu in quibus iudicio Concilii
ſabebit Papa.

DICTA AVTEM opinioni communis ſententia doctorum Theologorum & Canonistarum antiquorum obuiat, tenens, quād si fit Catholicus Papa non iudicatur à quoqā iudice in terris, iuxta capitul. ſi Papa, quadraginta distinc. capitu. oves. te-

cunda quaſtione septima.

Et quoniam hincide multum disputatur, oportet primō videre in quaſtione hāc difficultas, unde ſciliſet quaſtione veritas penitentia ignorata veritas huius lateri, & quād cognito veritas liquet. Nisi enim hoc ſciatur, continget quidem aliquem verum aſsequi, ſed nescire ſe verum aſsecurum.

¶ Scindendum est igitur, quād tota difficultas p̄det ex hoc. An iure diuinu m̄ humano Papa in caſu criminis, quodcunqā sit illud, deponens sit potestatis Ecclesiæ, seu Concilij. Si enī lex diuinis nō exigitur ad faciendam exceptionem hanc, ſciliſet q̄ in caſu criminis heres̄ posuit ad Ecclesiæ deponi, lex quoqā diuinā exigitur, statuens quād propter tale crimen, puta notoriū, scandalizans & pertinax deponi potest. Et si ſolū ius humanum ſufficit ad statuendum, quād Papa in caſu heres̄ est deponendus, ſolum quoqā ius humanum ſit ad statuendum, quād Papa propter notoriū crimen deponatur.

¶ Dicentes, quād ſunt & confitunt ſe scandalum deponi potest. Pur-

gationis autem ſubiectus ſi deficit, iudicandus est, igitur Papa po-

teſt ad Ecclesiæ de alio crimen, quād ſunt heresiſ iudicari. Et coſtī-
matur autoritate Grego. in cap. ii quis. ſecunda quaſtione septima,

dicitur, Si quis ſuper hoc nos redargueret voluerit, vel extra auto-

ritatem facere nos cōcēderet, veniat ad ſedem apofolū, ut ibi,

ante confessionem beati Perri mecum iuste diſcipere, quārem v-

nus ibi ex nobis ſuſcipiat tentatiōnē ſuam. Nec hoc inquit Geron,

ex humiliatiōne, de debito Greg. fecit.

¶ Quartū ex parte Ecclesiæ ſicut Papa ſponsus poſtēt dare li-

bellum repudiū Ecclesiæ ſua ſponsa, retingendo papauitū econ-

uerſo, cum non debeat quād ad hoc impari iure conferi: & potior

adducatur ratio pro ipſa contra ſponſum: vel quia proſtituere eam

quārū quantum ſe eft, vel tyrrannide faua laniando eam, vel pla-

ciando, bona ſua diſcipido, vel quia abuti conatur ei in permis-

ſi filiorum. Et confirmatur hoc quād ad cōmunitatē totam ſpectat

principiū corrētio, vel defiſtio, apud Aſiſtōlem in 5. Politice, ſi

inemendabilis perferetur. Et hāc potestas inauferibilis vel inab-

dicabilis eft à cōmunitatē libera, quād magis hoc habebit Ec-
clesia.

¶ Quintū ex parte diuinā prouidentia. Cum enim Dei perfecta

sint op̄era, & Ecclesiæ op̄us ipsius immediate ſit (multò magis quā

synagogi, cui tamē ſunt) humani, ſicut & multa alia, fundat ſe ſuper

hoc, quād op̄us purē humanum, ſecundūm̄ ſe nec bonum nec

malum moraliter, ſubiacet plenariē legi humanae: coniunctio autem inter Petrum & papatum est op̄us purē humanum, quandoqā

bonum, quandoqā malum, ergo ſubiacet plenariē legi humanae:

ac per hoc lex humana diſponere potest de illa coniunctione, quād quando est bona, perfeueret, quando mala, diſoluatur. Dixi, Opus purē humanum, ad diſerteriam operationum sacramentalium, quā non ſunt purē humana. In coniunctione autem Petri cum papatu ſola humana actio interuenit, coniungens electionis actū virtutē, ſupponendo materialē formā: ut patet ex hoc, quād ſi ceſſarē papatu, (vt Celeſtinus fecit) nihil diuinī operis in ſe reſtat, ſic reſtat in Epifoco renuntianti, & in facerdote degradato p̄posito ordinis à Deo data, ſine penitentia namque ſunt dona Dei: ut dicitur ad Roma. 11. Dixi, ſecundūm̄ ſe nec bonum, nec malum moraliter, ad differentiam actuum ſecundūm̄ ſe bonorum, (vt credere, amare Deum, &c.) & ſecundūm̄ ſe malorum: vt blaſphemia Dei, mendacium, & similia: haec enim naturali diuino quād iure regulantur. Coniunctionis autem Petri cum papatu, quandoqā bona est, ut patet in tota ſanctis Romanis pontificib⁹: & quandoqā mala, ut patet in multis eiusdem ſceleratis quos vitiam nescire liquerit. Et confirmatur: quia potestas miniferialis exiſtēs in Ecclesiæ ad coniunctionem Petri & papatus, regulatur humana lege, ut patet de aet̄ electionis Papæ, qui irritu & nullus ab humana lege ſi noſteatur, redditur. Vnde ſicut Bonifacius Papa & martyris promulgauit, quād in caſu heres̄ potest Papa iudicari & deponi, potest alia legi humana promulgari, q̄ pro famonia in beneficio poſſit deponi, & ſe de aliis maximis excessibus, obfernata consonantia legis humanae ad naturam & diuinam. Et etiam ſine noua lege (quia in caſu manifesto humanae legis, loci habent gnomē & emulū) poſſet Papa ex notorio excessu ſcandaloso & incorrigibili deponi, ſicut per heres̄.

¶ Septimū ex parte naturā iudicii humani, ſciliſet ſecundūm̄ alle-

gata & probata, vel preſumpta iudicātiō. Quād fit, ratione p̄fum-

paſt heres̄ Papa non hareticus propter contumaciam: iuxta capi-

ulum contumacia, de har. lib. 6. Vel per manionem excommunicati-

onis, extra de harer. Vel dum timore mortis aetus hareticus

exterior tantum fecit: vt de Marcellino dicitur vel simili timore

verba hareticā abſque intentione protulit vel si per falſos testes

coniunctur hareticus relapsus; vel dum ſuam excusationē in caſu

fidei probare non potuit. Ex his & ſimilibus creditur, papam in

caſibus pluribus incorrigibiliſ ſubiecti iudicio Concilij gene-

ralis, ſic ut poſſit ab ipſi deponi.

CAP. XXXVI.

¶ Difſuſio & determinatio, ad quam legem p̄bet & deter-
minare caſu in quibus iudicio Concilii
ſabebit Papa.

DICTA AVTEM opinioni communis ſententia doctorum Theologorum & Canonistarum antiquorum obuiat, tenens, quād si fit Catholicus Papa non iudicatur à quoqā iudice in terris, iuxta capitul. ſi Papa, quadraginta distinc. capitu. oves. te-

DE AVTOR. PAPÆ ET CONCIL.

ex propriis rationibus potestatis ecclesiastica concurrentis ad propoſitum, idem ostenditur. Quadruplex namque potestas hic nominatur. Primo, potestas papalis, de qua cum par in parem non habeat imperium, non poſtēt ſolicitari. Secundo, potestas Ecclesiæ ſeu Concilij viueralis, ſupra Papam ſimplicer & abſolutē. Et haec nihil eft, ſed chimera: unde nullum effectum in mille quingentis annis in Ecclesiæ Dei habuit: omnia enim iura poſtitiva ſubiecta ſunt, & fuerunt ſemper Papæ (velit nolit Concilium) teſtante hoc viueralis Ecclesiæ per orbem diffusa obſervantia. Tertiō, potestas auſtoritatis Concilij ſupra Papam in caſu criminis, pu-

ta harēſis. Et hāc potestas licet minus rationabiliter ponit videatur, verumtamen attellatur proposito: quia ponentes eam in folio caſu, à diuinā lege ſtatuit dicunt eam poſſe exire in actu.

Quarto, eft potestas ministerialis Ecclesiæ, que habet pro obiecio coniunctionem perlonarē cum papatu. Et haec etiam atellatur proposito: quia cum ipſa non ſit direcť extatad ſupra coniunctionem.

¶ Tertiō, ex parte obligationis ipſius Papæ, tenet enim Papa ad pugnationem ſui cum infamis eft de criminis ſcandalofo, ut patet de Dāniaco acculco de adulterio, teſte Hieron. de viris illis, & de Sixto, Leone & Symmacho 2. queſt. 7. Et probatur ratione, quā reneat pafce ſue ſuas & conſiliū ſe scandalum deponi potest. Pur-

gationis autem ſubiectus ſi deficit, iudicandus eft, igitur Papa poſtēt ad Ecclesiæ de alio crimen, quād ſunt heresiſ iudicari. Et coſtī-

matur autoritate Grego. in cap. ii quis. ſecunda quaſtione septima,

dicitur, Si quis ſuper hoc nos redargueret voluerit, vel extra auto-

ritatem facere nos cōcēderet, veniat ad ſedem apofolū, ut ibi,

ante confessionem beati Perri mecum iuste diſcipere, quārem v-

nus ibi ex nobis ſuſcipiat tentatiōnē ſuam. Nec hoc inquit Geron,

ex humiliatiōne, de debito Greg. fecit.

¶ Quartū ex parte Ecclesiæ ſicut Papa ſponsus poſtēt dare li-

bellum repudiū Ecclesiæ ſua ſponsa, retingendo papauitū econ-

uerſo, cum non debeat quād ad hoc impari iure conferi: & potior

adducatur ratio pro ipſa contra ſponſum: vel quia proſtituere eam

quārū quantum ſe eft, vel tyrrannide faua laniando eam, vel pla-

ciando, bona ſua diſcipido, vel quia abuti conatur ei in permis-

ſi filiorum. Et confirmatur hoc quād ad cōmunitatē totam ſpectat

principiū corrētio, vel defiſtio, apud Aſiſtōlem in 5. Politice, ſi

inemendabilis perferetur. Et hāc potestas inauferibilis vel inab-

dicabilis eft à cōmunitatē libera, quād magis hoc habebit Ec-
clesia.

¶ Quintū ex parte diuinā prouidentia. Cum enim Dei perfecta

sint op̄era, & Ecclesiæ op̄us ipsius immediate ſit (multò magis quā

synagogi, cui tamē ſunt) humani, ſicut & multa alia, fundat ſe ſuper

hoc, quād op̄us purē humanum, ſecundūm̄ ſe nec bonum nec

malum moraliter, ſubiacet plenariē legi humanae: coniunctio autem inter Petrum & papatum est op̄us purē humanum, quandoqā

bonum, quandoqā malum, ergo ſubiacet plenariē legi humanae:

ac per hoc lex humana diſponere potest de illa coniunctione, quād quando est bona, perfeueret, quando mala, diſoluatur. Dixi, Opus purē humanum, ad diſerteriam operationum sacramentalium, quā non ſunt purē humana. In coniunctione autem Petri cum papatu ſola humana actio interuenit, coniungens electionis actū virtutē, ſupponendo materialē formā: ut patet ex hoc, quād ſi ceſſarē papatu, (vt Celeſtinus fecit) nihil diuinī operis in ſe reſtat, ſic reſtat in Epifoco renuntianti, &

est ad superiorum denuntiandum, vel si non haber superiorum ad Deum, ut eum emendet, aut de medio tollat. Et ibidem ad primū exceptat crimen infidelitatis, cum dicit, Praefatus minor heret, si in infidelitate laboretur, & subditus fidelis maior.

¶ Et hæc autoritates debent sufficere ad promulgationem diuinæ iuris (quia rorū sanctorum sunt, & Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines, vt dicuntur, secunda Petri capitulo,) ad maiorem tamē firmatatem debilium adiunctum Symachus Papa in capitulo 9. quasitio. 3. dicens, Aliorum hominum causa Deus voluit per homines terminari: sed sedis istius præsumtus suo fine quæstione referuerat arbitrio. Et quod loquatur de causis peccatorum, patet ex eo quod subdit, dicens, Voluit beati Apostoli successores celo tantum debere innocētiam, & subtilissimi difficultatis indaginā in iustitiam habere conscientiam. Et excludens obiectionē subdit, Nolite affirmare eas animas inquisitionis non habere formidinē, quas Deus pro ceteris suis referuerat examini, &c. Innoc. 3. in sermone confectionis Papæ dicit, Intantum mihi fides est certa illi iuri subiectus est. In aliis autem nec toleratio, nec negotiū diuinæ legis efficax est: quia quod superius ius nō statuit, aut tolerat, inferius ius potest & statuere, & punire: vt manifeste patet in contrahendis matrimonii, & administratione sacramentorum, in quibus multa permisit ex diuino iure prohibita sunt ab Ecclesia in sibi subditis. Et si absque velamine aliquo obumbrāte, sententia Domini perspiciat, apparebit, quod properat Prælatum, quod nullum habet supra se nisi Dominum, (vt pote constitutus super reliqua familia Domini absens.) promulgata est haec sententia. Quod etiā ex eo habetur, quod sententia super familiam absens Dominum neminem timere describitur, nisi Dominum aduentum: in cuius mōra consilii tanquam neminem habens supra se peccare ceperit. De prelatis namque habentibus superiorē presentem in hac via, non consonat, quod in sola mōra Domini cōfidat, quia habent statim superiorē iudicem, quem timeant vltorem. Non nihil quoque ad hoc confort, quod Petro futuro Papæ hęc Dominus dicit.

¶ Ex his autoritatibus perficaciter intellectis habetur, quod pro reliquis clrlmībus manifestū non est Papa deponendum. Docens enim Dominus secundum opera malorum Prælatorum nolite facere, proculδib⁹ de nos operibus loquebatur, de quibus dixit, a fructibus eorum cognoscetis eos. Ne autem properet adiunctam scandalizationem deponendum putates, docuit Matth. 18. q̄ pes, manus vel oculus, non tamen caput scandalizans amputaret: instruens ad literam, quod si aliquo nobis opportunum (vt manus, pes vel oculus) scandalizans occurseret, preſcindendum esset: scis autem de organo habēte officium capitis sentiebat, non quā dicens, Si caput tuum scandalizat te, abscede illud & proice abs te. Hanc autoritatem qui credit, Iesum Christum Dei virtutem & sapientiam omnia prouidentem, & cunctis prouidentem, nō spēnit, sed reuerenter considerabit, non casu nominasse Dominū manum, pedem & oculum mēbra summē necessaria, & tacuisse caput: sed idea non esse mandatum præservationem capitis scandalizantis, quia nec properat scandalum caput simpliciter præscindendum est. Dico autem simpliciter, ad differentiam capit in hac vel illa Ecclesia, quia quantumcumque caput huius vel illius Ecclesia præcatur, semper restat caput Ecclesia in terris, Papa scilicet. Patet igit quod nullum extra infidelitatem crimen notorium ac scandalizans, depositionem Papæ inducit. Hæc de tertio.

C A P . X X V I I .

¶ In quo respondunt rationibus factū in cap. 24. ad
probandum, quod Papa ex alio crimen quam
hæretis potest deponi ab
Ecclesia.

MANIFESTATA sufficienter veritate, q̄ scilicet, si Papa est fidelis, nec iudicari, nec deponi potest ab Ecclesia pro quoconq; alio criminis quantitunc; notorio & scandalozio, fūrēt allatis in oppositum satificare.

¶ Ad primū ergo motuum ex parte criminis negāda est sequela, quia nec maior, nec par ratio est de hæreti & aliis criminibus. Et ratio iacta est, quia scilicet infidelitas spectat ad nō esse, alia autē criminis ad malū esse Papa. Cum ergo dicitur, aut hoc est ratione grauitatis, aut nocēti, dico q̄ diuīs non est sufficiens: quia datur tertius, scilicet q̄ est ratione status. Infidelitas enim mutat statū hominis: quia facit quantū est ex parte hominis, de Christiano nō Christianus. Odium autem Dei licet sit gravius peccatum, ac per hoc faciat hominem peiorē, quām infidelitas faciat: non tamen facit de Christiano non Christianum. Nec obstat, quod hæreticus refat Christianus in iustus ex charactere: quia q̄ non voluntarie habetur, non est ab homine iniquum hominū in principio. Prima secunda San. Tho. dicitur. Propter quod fides informis fatēcet, & character non sunt duo constitutiva distinctos status humanos ecclesiasticos, sed vires & cunctū statū Christianitatis constitutū complētū, concurrente virtute altero vt humano: scilicet fide, quia non est, si non est voluntaria: & altero, vt hominis, scilicet charactere, qui & sine voluntate acquiritur, (vt patet in pueris, & in iuventute conservatur, vt patet in hereticis. Propter quod sublati fidei mutatur status Christianitatis, inquantum erat humanus: quod est sublati alii causas criminum iudicandas, ab Ecclesia non essent iudicandi & deponendi nisi pro infidelitate, sicut Papa: qui quia loqui diuino iuri subiectus, in casibus à diuino iure toleratis, nulli subiectur. Quia enim sola negatio statū causis à iure diuino quo ad Papam soli diuino iuri subiectum, sufficit ad constitutendum legē, quod non potest iudicari aut deponi, multo magis exprefsa toleratio causum in iure diuino constitutum ipsum tolerandū, alios autem tolerabiles: si superueniente iure positivo, cui subiecti ex diuina lege sunt, permittantur. Vnde inter Papam & alios, quo ad casum criminis iudicandi & puniendi ab Ecclesia, tantum interficit, quod in Papa locus ab autoritate diuini iuris negatiū efficacissimus

inducere hæresim in Ecclesiam viuēsalem, quo maius nocētum inferri nequit. Si vero loquimur in isto, qui non docet hæresim, & bene gubernat & dispénset, hoc est per accidens: & ideo despiciendum. Ad aliam probacionem, scilicet quod non inuenitur in Scriptura sacra expressum, quod magis sit pro hæresi Papa deponendum, quan pro aliis criminis: iam patet responso, quod non inuenitur quod magis pro hoc quam pro aliis, sed inuenitur in sacra Scriptura, quod pro sola hæresi est deuiriandus & declinandus, vt patet ex textibus inductis. Vnde non est verum quod sit hoc relatum interpretatione doctorum, & canonum, nisi sicut explanantibus, quomodo etiam articuli fidei sunt relati doctorum & canonibus sacris. Sed sicut articulus fidei declarare non mutare possunt doctores & canones, ita legem diuinam declarare non mutare, addendo aut subtrahendo possunt. Ad tertium probacionem dicitur, quod illa maxima, qui potest in maius, potest in minus, si pholophice discutenda est, inuenitur falsa, tan de actu, quān de obiecto, quān de effectu. Intellexit enim qui potest in actum maiorem, scilicet intelligere, non potest in actum minorem, puta lucidum, non potest in obiectum maius, puta sonum. Virtus quoque generativa hominis potest in effectum maiorem scilicet hominem (homo enim generat hominem) & tamē non potest in effectum minorem, puta Leōnem. Si autem politice discutienda est, (vt Inoc. 3. in dicto cap. ex parte, el 3. inducit sub aliis verbis: scilicet cui concessum est maius, minus quoque concessum est) dicitur quod intelligēdū est ceteris partibus: modū autem cetera non sunt paria, quia in criminis hæretis (quod est maius crimen) subiectum mutauit Christianitatem, in aliis vero criminibus minoribus subiectum permanet in eodem Christianitatem statu. Et hæc est vera responsio ex parte criminis majoris & minoris. Ex parte autem maioris vel minoris effectus iudicet, negatur minor: quia maius effet iudicare Papam in statu Christianitatis de adulterio, quām iudicare ipsum à Christianitate ruente de hæreti: quia in primo attingit superiorū statu gradus, quam in secundo, vt patet.

¶ Ad secundam rationem (ex parte actus, scilicet auctus) dicitur, quod fallacia conficit in hoc, quod aliud est auferre gladium, resistere, impeditre, & huiusmodi: & aliud est facere ipsam autoritatem. Auferre namque gladium de manu furiosi, est utere tyranno, impedire oppressorem, & huiusmodi, cuilibet licet, & debitum est vt actus virtutis, sed facere ista auroritatem, soli superiori licetum est. Unde licet cuilibet habeat vim in se & in proximum vi repellere cum modernam incipiat: tunc: non tamen cuilibet licet punire eum qui vim infert. Et similiter quamvis quilibet licet polsi Papam inuolarem, se defendendo, occidere: nulli tamen licet Papam propter homicidium punire poena mortis. Vnde huiusmodi argumenta & similia non concludunt auctoritatem iudicis ad punitendum, sed cuiuslibet priuati debitum ad resistendum, impedendum, defendendum: nisi quis adeo desipiat, vt dicat quilibet esse iudicem cuiuslibet. Reūtendum est ergo etiam in faciem Papæ publicē dilaniante Ecclesiam, verbi gratia, quia non vult dare beneficia ecclesiastica nisi pro pecunia, aut communicatione officii: & cum omnī reuerentia & obedientia negliganda est poffessio talium beneficiorum hi qui emerant, & alleganda est causa simonia etiam cum Papa commisit: & line dubio principes leculi & clarissimi gladii de manu furiosi sic cum modeſtia tollerent. Multe quoque sunt viae, quibus absque rebellione principes mundi & prælati Ecclesiae, si vellent, rebellerent, impedimentumque abusus potestatis afferent. Sed quando principes & prælati non curant nisi quali dominando, cur conqueruntur quod non potest deponi ut opponunt, quod potestas data est in edificationem, & non in destructionem? Abusus namque potestatis, qui destruit, obuiam eant congruis remedii, non obediens, in malis non adulando, non faciendo, arguendo, aduocando illustres ad increpandum exēplo Pauli, & præcepto eiusdem, (Dicit Archippo, Vide ministerū qđ accepti in Domino, vt illud implas ad Col. v. l. & c.) parum aut nihil abuteretur potestatis, qđa response tamen ad quantum habebit ultimā satisfactionē huius argumenti.

¶ Ad tertiam rationem ex parte ipsius Papæ, dicitur, quod etiam est fallacia: nam aliud est purgatio ad removendum scandalum, & aliud est purgatio ipsa coram iudice. Ad prius teneat Papa de iure diuino, ad secundum non: unde Damasii non coram generali Concilio, sed coram quadrigentia Episcopis se purgavit, vt patet secunda questione septimātis si competēt. Et Gregorius p̄f̄ testatur, quod ex humilitate exhibuit fēdū iudicium: vt patet secunda questione septimātis capitulo Petrus. vbi ipse Gregorius dicit, Petrus potestatem regēdū accepit: & tamen idem Apostolorum primus querimōtū contra eum à fidelibus facta, cur ad Gentes intrasset, non ex potestate officij qua posset dicere, Ques patrem suum non accusent, nec reprehendant? Sed ex autoritate diuina virtutis, maenates subdidū quotidianū orationis remedium adhiberet.

alhiberi procurantes, nisi forte, ut somniantes absque fide, & facto suo adimplent Scripturas) quod scilicet proprii peccata populi regnat hypocrita, officio sanctus, animo diabolus) & detur ac conferetur Rex in furore Domini, Iram enim & clementiam Dei in manibus orationum nostrarum esse Spiritus sanctus in Psalmo testatur, Beatus Deus, qui non amouit orationem meam & misericordiam suam a me, glo. Quia non est amoris oratio: securus esto, quia non auferetur misericordia. Verum ita stolidi sumus, ut nolimus orare ut debemus, & tamen velenus orationis frumentum: nolimus seminare, & velenus metere. Aut Christiani non nominemur, aut Christi prouisionem amplectamur, & sic phreneticum, furiosum, tyrannum, dilaniatorem, dilapidatorem, corrupcio-
remque Ecclesias (cum cogitaret talen praefesse) superabimur. Sed quo nosinet non superamus notris orationibus (quia eas non ut deceramus) quomodo conqueri possimus, quod aliorum malorum vitam non superamus orationibus, quia non solum rectum non transeat, sed nec orantiam capite propria penetrat. Et quod peius est, olim conquerebatur Deus, Populus huc labii me honorat, cor autem eorum longe est a me. Tempore reuelate gratie, nec labitis honoratur: quoniam nihil dicitur minus intelligibiliter quam diuinum officium, nihil tam eccleriter perfoluitur, quam Missa. Tempus diuinum officij & Missa, onerosum est valde: loci autem & negotia ac commoda secularia diffinete dicuntur & repertuntur, & ab aliis manifesta detectantur. Vnde concluditur, quod aut ab ecclesiis Papa: & incorrigibili post humana remedia est in veritate manifesta ad salutem Ecclesias: & oratio fit sine intermissione ab Ecclesia: & sic habetur certa, & multo celisor, ac efficiacior prouisio, quam si autoritas deponendi humana est prouidentia delegata. Aut non est necessaria vel non sit oratio ut debet: & tunc nullus est querelus, si in non necessariis abest prouisio exterminativa: quoniam nec humana prouidentia extra veram necessitatem debet illa vti autoritate, vel si habetur, non deponit nisi concessio remedio efficaci volumus vti. Quoniam etiam nō sit abbreviata manus Domini, ut nō possit salutare citra omnium modam necessitatem: nec aggrauata sint aures eius, ut non exaudiat citra necessitatem. sed iniquitates nostras sunt, quae dividunt inter nos & Deum nostrum, & multas malas actiones in rectoribus nostris procurant, vt Hiero, in ca. audacter, 8.q.1. & Greg. 7.q.1.c. ex merito, licunt. Et si contra haec inleter. Quia oratio commune est remedium omnibus occurrentibus malis haec autem ex proprio queritur remedium, sicut in ceteris rebus, vtra communem causam propria assignanda est: videtur quod supremæ causa quoniam sunt causa communis respectu inferiorum, sunt tam propria respectu superiorum effectuum, & propterea oratio quia est inter suas causas secundas supernaturales respectu inferiorum est causa communis respectu autem summorum effectuum (qualis est exercitium) Nam nihil refert esse & apparet sufficienter quod sit secundum humanum iudicium coram Ecclesia, quia non videt nisi sua foris sunt: nec verius iudicium ab Ecclesia exigit Deus, qui naturam hominis in se divinum condidit. Vnde ex his nulla alia subiectio Papa ad Concilium habetur, sed illa sola qua dicta est, feliciter in causa heresis propriè sumpta. Et sic, si sit catholicus, Papam non iudicat illus.

CAP. XXVIII.

¶ Sex casum solutio, quod in nullo euentu Papa absque sua culpa subest Ecclesia, ita quod deponi posset.

PROMISSA perficiant, superest disfutere, an in aliquo euentu sine culpa Papa, subsit Papa Ecclesia, seu Concilio vniuerso, ita quod posset deponi. Inueni siquidem notatos sex casus, in quibus Ecclesia sine culpa quidem Papam, sed non sine causa deponere potest Papam.

Primus est cum coram vniuerso Ecclesia testibus cōprobatur, quod Papa qui diu detentus erat à Saracenis, jam obiit, & Concilium determinat noui Papa electionem: & sic fit, decernendo quod pro bono Ecclesia etiam si viueret, iste nouus fit Papa, potest enim ipse licet multi legantur depositi Pontificis summi, aut non erant indubitate Pontificis summi, aut de facto non legitimè depositi sunt, ut in c.103, secundi libri de Ecclesia, domin. Ioan, de Tur. Cre. in l.2. de Ecclesia. c.10.6. Cum his tamen omnibus memento, quod pessimus Papa fidelis toleratus à Deo don perfectum corpus Ecclesie inciceret, aut in periclio ducere, & huiusmodi: ut argumenta autem in similitudinibus corporum & huiusmodi. Nam Deus non potest scriptum negare quod scriptum est, Fidelis Deus, qui non permitit vos tentari supra id quod potest, sed faciet etiam cum tentatione prouenient.

A sextam, quantum ad gesta Concilij Constantien, iam dictum est, quod Concilium perfectum secundum præsentem statum Ecclesie potest deponere incertum Papam: nūl enim fuit illo tempore corpus Papa. Quantum ad gesta Basilicen, respondet vniuersalis Ecclesia, quia Eugenius à Consilio depositum adoravit, & adoravit ut Papam, olim in persona sua, & post in successore Nicolo, quem ipse eodem anno creaverat. Cardinalē, & sic deinceps. Et haec responso facti restatur quantum delirent, qui Papam Concilio submittunt. Ad priscorum temporum gesta dicitur, quod licet multi legantur depositi Pontificis summi, aut non erant indubitate Pontificis summi, aut de facto non legitimè depositi sunt, ut in c.103, secundi libri de Ecclesia, domin. Ioan, de Tur. Cre. in l.2. de Ecclesia. c.10.6.

Tertius est, quando Cardinales omnes statim post canonice electionem Petri in Papam morerentur: ita quod non possint publicare electionem, tunc Ecclesia cum non teneatur statum acceptare, alium elegere: & sic isti deponerent: quia duo simul esse non possunt.

Quartus est, quando Cardinales etiam si viventes non possunt facere fidem de electione sua canonica in vno: ut videtur accidisse in schismate magno ab Urbano 6. vt que ad Marti. 5. tunc Ecclesia deponit noventes renuntiare: vt in Concilio Constan. factum est.

Quintus est, quando proper communem errorem, aut estimationem subditorum aut ipsorum malitiam generalem, præsumuntur quod nonquam prefabantur obedientiam tali qui fuit ritè electus in Papam, alteri tamen nouiter eligendo parati sunt obediere: ut si forte Græci vellent ad vnitatem Ecclesie redire, dummodo tollerentur.

DE AVTOR. PAPÆ ET CONCIL.

tur Papa iam existens, & nouis ritè canonice crearetur. Et cōfiteretur hoc ex autoritate iuritarii dicentiū religiosum professum posse vxore decere pro salute magna gentis, aut conuerione ad fidem. ¶ Sextus est, quando Papa verus iuramento vel voto scriptum ad cœlum obligauerit, sed differret adimplere in scandalum populoꝝ purantium ex tali facto Papaz, quod nec ipsi votis aut iuramentis propriis obligantur: vt Ioan. 23. cōtigisse videatur in principio Concilij Constantiensis.

¶ E D E X N V L L O euentu Concilium posse deponere Papam, quoniam ex hoc haberi posset, quod supra dictum est: scilicet quod euentus locum habent in his, quae humani iuris determinatione subiungunt, non in his, que solus dicti sunt iuris, qualsi est auctoritas immediate a Christo tradita, quæ ad depositionem fidelis Pontificis exigitur) examinando tamē singulos, idem apparebit in concilium permanere.

¶ In primo ita euentu de Papa capitio, duo tanguntur, primum retrogradum ordine est, quod nula existente spe redditus, & nullo patente accessu, potest per Concilium deponi. Quod primitus Ecclesia gesti non consonat: quia Petrus seruato in carcere, & si ne humana spe redditus ac accessus ad eum (qui inter tot milites
vincetus eratis, post tot custodias eratis) non depositum trahabatur, sed oratio siebat, sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo: & sic per Ecclesia orationem liberatus est. Secundum, quod confito per testes de morte, licet non ita fuerit, potest eligi alter. Et hoc non alter verum est, quām quod confito per testes, quod mari-
tus Marcellus mortuus est, licet ipsa Martha nubit alteri, filiosque generat, & tamen adueniente primo marito, qui reuera non erat mortua, ad primum maritum (qui solus est verē maritus) redire eam oportet, alioquin adultera esset. Sie namque efficit in ca-
sū hoc: redderetur quippe Papa viuo sponsa sua, evan nō venienti (qua vbiique præfens est) & ex humano errore electus Papa cessaret.

¶ In secundo euentu de dementia perpetua, dicitur quod Papa non

potest deponi: sed si constat de dementia perpetua, cū sit mortuus

vita rationali, secundū quā homo est subiectum papatus, sine Con-

cilio generali possumt Cardinales procedere ad alterius electionē:

vpote sede vacante in veritate non minus quam cūm sedes vacat per renuntiationem.

¶ In tertio euentu de morte omnium Cardinalium dicitur quod cūm

Ecclesia videat solum quod foris sunt, si electio Papa non constat

Ecclesia sufficiens, tunc nullus est Papa cœrus Ecclesie: & pro-

presa Ecclesia non deponit Papam in foro suo, sicut deponat Papā

in foro conscientia. Hoc autem non solū posse, sed debere Eccle-

siam facere, ex eo pater, quod ille post eam decipere dicendo se

electum, & tamen non efficit. Unde cuenterit & quartus de fe-

ctu probationis, nihil aliud inferunt nisi quod Papa in certus Eccl

esi potest deponit quod gratis conceditur. Sed non est quod de

hoc, sed de Papa certo: pars enim apud Ecclesiam sunt non esse &

non apparere.

¶ In quinto euentu rebellionis cōmuni, dicitur quod quia non sunt

Ecclesia videat solum quod foris sunt, si electio Papa non constat

Ecclesia sufficiens, tunc nullus est Papa cœrus Ecclesie: & pro-

presa Ecclesia non deponit Papam in foro suo, sicut deponat Papā

in foro conscientia. Hoc autem non solū posse, sed debere Eccle-

siam facere, ex eo pater, quod ille post eam decipere dicendo se

electum, & tamen non efficit. Unde cuenterit & quartus de fe-

ctu probationis, nihil aliud inferunt nisi quod Papa in certus Eccl

esi potest deponit quod gratis conceditur. Sed non est quod de

hoc, sed de Papa certo: pars enim apud Ecclesiam sunt non esse &

non apparere.

¶ In sexto euentu rebellionis cōmuni, dicitur quod quia non sunt

Ecclesia videat solum quod foris sunt, si electio Papa non constat

Ecclesia sufficiens, tunc nullus est Papa cœrus Ecclesie: & pro-

presa Ecclesia non deponit Papam in foro suo, sicut deponat Papā

in foro conscientia. Hoc autem non solū posse, sed debere Eccle-

siam facere, ex eo pater, quod ille post eam decipere dicendo se

electum, & tamen non efficit. Unde cuenterit & quartus de fe-

ctu probationis, nihil aliud inferunt nisi quod Papa in certus Eccl

esi potest deponit quod gratis conceditur. Sed non est quod de

hoc, sed de Papa certo: pars enim apud Ecclesiam sunt non esse &

non apparere.

¶ In septimo euentu iuris naturæ exanimatur.

X naturali iuriu stabilitur autoritas cōmuni-

tis Ecclesie supra Papā in hoc, quod de iure naturæ

est, quod cōmunitas perfracta, & libera est, ad quā specie-

rum fidei subiecta fidei principiū faciat, & tueri se contra

in defruitionē vitium potestate, & cogere, punire, ac

amovere illi quād demeretur. Huius enim principio si adiungatur,

quod Ecclesia vniuersalis est cōmunitas perfecta & libera, & quod ordo

gratia institutus à Iesu Christo nō tollit, sed perficit naturam mani-

ifeste concludit, & ad Ecclesiam vniuersalem spectat prouidere

fidi de Papa, & tueri se contra eū, & punire, ac etiam deponere illi,

& vniuersaliter esse supra illum.

¶ HAC C R A T I O quamvis in cap. 27. soluta sit, ex eo quod Do-

minus Ecclesia nō reliquit in hoc liberam aliter tanq; eadē tra-

stantio dicimus, quod natura regiminis cū sit multiplex ex ipso na-

ture fonte (nam quoddam naturaliter in uno, qui est naturale car-

men acie abilicant: & sic cōfessores le exhibeant rectos. Ad Dei,

glorioſa virginis Mariæ, & Apolotolorū Petri & Pauli laudem &

honorem, Amen.

IN SEX CAPITA APOLOGIA

logia primæ de comparata au-

toritate Papæ &

Concilij.

S U M M A R I A.

1 Examen fundamenti iuris nature, quo cōmunitas Ecclesie supra Papā in potestate expontur.

2 Examen fundamenti iuris dñi, quo etiam cōmunitas Ecclesie Papæ in potestate prefertur, et modo quo cōfessio famulari, cōdicta dñi Ecclesie.

3 Disciō quod significet Ecclesia, iūm dicitur, Dic iēclesia.

4 An Dominus immeditè dederit potestatem iurisdictionis Ecclesie, &

quoniam autoritatem eidem dederit.

5 Quomodo Ecclesia habeat potestatem iurisdictionis, que in verbis Domini contineatur: an ficta, ratione sua tota latitatis, an ratione partis.

6 Quomodo intelligi posse, quid est cōfessio iurisdictionis ab quam potest habere & habet quandoque potestatem ab quam iurisdictionis.

T R A C T A T V S S E C V N D I

Thome de Vio Cajetani Cardinalis, tit. S.

Xisti, de Cōparata autoritate Papæ &

Concilij Apologiae, Pars Prima

ad Eundem in Cōca-

pita diuila.

¶ Prologus in quo ratio, intentio, ordōque

operis est.

HARITAS IESV CHRISTI, sanctæ

que eius Ecclesia, reuendit, in Christo pater, protector & dominus, cogit me virum periculorum, enervatorem Ecclesiæ potestatis, fallarium, adulatorem atque blasphemum, ad hanc quidem

exemplum illius sequi, qui cū malediceretur non male dicebat, ad obiecta autem contra do-

ctrinam in opulento de comparatione autoritatis Papæ & Concilij per me edito, tuāq; renverendissimā dominationi dīcato contentā

per me veritate, tuāq; renverendissimā dominationi dīcato contentā

per me veritate respondere.

¶ Et licet plura obiecta sint, quā a viris doctis, pro quibus solis o-

pus illud scriptissime me ibi sum contegitatis, facile solueretur: quia

tamen sapientibus & minus sapientibus debitorum sumus, qui para-

ti effe debemus omni poscentis rationem reddere de ea, quā in

nobis in fidere video responsione iuxta obiectorum amplitudinem extende-

ndae sunt. Vtis est autem convenienter ordo, ut obiectiones

iuxta ordinem capitulorum illius libelli afferantur, atque solu-

eruntur: liquide hanc velut commentaria illius. Rogo igitur in

primis onus, ut meminerint fermos formalis, & subiecta materiæ, meditenturq; diutius, antequam sententia proferant, ne mul-

tiplicatis argumentis pro gloria ingenij, restauit de qua agitur, in

potestatem à Domino immediatè acceperint. Et est sermo semper in huicmodi de dare ordinario iure potestatem.
 Q. V. I. B. S. Omnibus collige, quum hac potestas tam ampla soli Petri Ecclesiæ conveniat, & hec verba non soli Petri Ecclesiæ dicta sint, quod per haec verba aut nulla ordinaria potestas iurisdictionis data est, aut non tam ampla ut est illa data Petro. Et vere sic est verba siquidem Domini manifestè continent potestas iurisdictionis in Ecclesiæ (nec hoc verendum est in dubium) sed non continent quod ipso data sit à Domino talis potestas, vt discurrendo per singula, & ratione manifestatur. Discurrendo quidem quod de Ecclesiæ ratione parti, (puto capiti,) verificari quod habet potestas iurisdictionis solent & ligant in foro exteriori, dubium non est, & sic solū, (vt probatur amplius,) ad literam verificari potest sermo Euāgeli, quod Ecclesiæ habeat potestatem. Per illud verò, Si Ecclesiæ non audierit, sit tibi sicut ethicus & publicanus: quum perinde sit, ac si iudicem non audierit, sit tibi sicut ethicus & publicanus; manifestè pater nullam dari potestatem, sed in cau pertinacitate ratione illius à Domino indici. Per illud denuo, Amen dico vobis, quæcumque soleritis, &c. nullam etiam dari tuc potestate ex eo pater, quod nec Petro ex eisdē verbis scilicet, Quidquid soleris, &c. vila data est tunc potestas, sed post resurrectionem Domini, quum dictum ei est, Pater oves meas. Ratione autem. Nam potestas iurisdictionis contenta in domini buss, aut ei data rūne Ecclesiæ, cui dominus loquitur, aut non est data tunc: inter hæc enim cū contradicuntur, non datur medium. Si non, habetur intentio. Si est data tunc Ecclesiæ, ergo cuilibet collatione seu conuocatione fidelium cui Ecclesiæ nomen verè cōuenit, data est à domino immediatè potestas illa iurisdictionis: hoc autem spectat ad harenem papaverum de Lugduno, dicentium q̄ vbi sunt fides cōgregati in nomine domini, ibi est potestas, eo q̄p se sequit sanctitatem personæ: solū enim differt ab ea secundum vnu & multa sequela autem patet: quia dominus indistinctè de Ecclesiæ loquens ad quæcumque Ecclesiæ peccantis fratris præceptum sententiamq; extendit. Constat autem collectionem, seu conuocationem fidelium sine prælato aliquo inter eos Ecclesiæ nomen verè habere. Et confirmatur, qđ de talium collectione oporteat istos concedere Ecclesiæ, qđ dicitur, quod est, non sit, & habent non datur quod habet, si ergo Ecclesiæ per hæc sit habens potestatem, ipsa non habet illam, ergo illa collectio in sermone est qđ non habet autoritatem, sed hinc accipit. Et cum non sit maior ratio de vna quam de alia, sequitur idē quod qualibet fidelium collectio à domino hinc habuerit autoritatem iurisdictionis. Si dicatur, qđ Ecclesiæ nomine intelligit hic collectio fideliū autorizata, tunc currit ratio prius dicta de ordine essentiali Ecclesiæ. Et obstat ipsum dare, quia habent non datur: qđ quod est potestatem habens, non sit potestatem habens.

Q. V. I. A. Igitur ex predictis pater, quod autoritas iurisdictionis in verbis domini continetur: & non est per haec verba data, dicendum est, quod per haec verba, dominus ultra præceptum de correctione fratrum, denuntiatione illiusq; ordine, efficaciam ecclesiastica potestatis iurisdictionis ad literam expedit per illa verba, si Ecclesiæ non audierit, &c. Quæcumque soleritis super terrā, &c. oftenit enim tantæ efficaciam Ecclesiæ esse sententiam, vt inducere à nobis seruanda, & in caelo rata sit. Et hoc solū per illa verba dominus fecit potestatem enim Ecclesiæ alias supponebat. Et post admissum, qđ promittat illam per illa verba, Quæcumque soleritis, sed utrumque horum scilicet quod potestas supposita est & promissa est, qđ quandoque data est & similiter quod modū, si mediate, vel immediatè data est. Petro siquidē, ac per hoc eius Ecclesiæ immediatè potestas dedit post resurrectionem dicens, Pater oves meas, reliquæ vero Ecclesiæ mediatae Petro secundū cursum ordinariū quām dispensat in mediatis aliis apostolis, quibus potest coedocere hoc præmissum. Est ergo sensus literalis verborum domini, quod tanta est futura Ecclesiæ cuiusque autoritata potestas in aliis subditis ut sic, vt sententia eius & corā hominibus & in caelo efficiat validam. Et hinc est amplièdū: ut pote scilicet omnia consonant, & series textus, & sensus verborum: ut autoritates sanctorum, & consuetudo Ecclesiæ, & eritatio omniū inconvenientia que omnia propter hanc & in libello illo prosequenda omittit. Satis enim patere puto hæc, & qđ promissione domini sufficiat exhibito quā mediante petro ordinariē & mediatis aliis apostolis per viam legationis omnibus Ecclesiæ fecit.

C A P. V.

Quomodo potest (concedendo multorum sensu) intelligi, quod Ecclesiæ ratione sua totalitatis, habens potest et habet quandoque potestatem aliquam iurisdictionis.

V. I. A. Autem constat Ecclesiæ, de qua dominus loquitur, habere potestatis iurisdictionis quācumque per illa verba non sit ei data, & varis modis intellegi hoc potest, opportunum videtur discutere modū, quo potestas iurisdictionis est in Ecclesiæ.

Sciendum igitur est, quod dupliciter potest intelligi Ecclesiæ ad

literam cui peccatum fratris peccantis dicendū mandat dominus habere potestatē iurisdictionis in foro exteriori, (de quo est sermo.) iuxta duos modos, quibus de Ecclesiæ, quæ quoddam totum significat, aliquip verificatur. Primo, ratione parti: secundū ratione ipsius totalitatis seu totius. Sicut de homine, qui etiam quoddam totum est, dicimus quod videt, quod audit, &c. & verificatur ratione parti: quia videt per oculum, audit per aures, &c. & rursus dicimus de eodem, quod perfectissimum est animaliū, quod est animal politicum, & huiusmodi: & verificatur ratione ipsius totius, ut pater. Et quidem quod de Ecclesiæ ratione parti, (puto capiti,) verificari quod habet potestatē iurisdictionis solent & ligant in foro exteriori, dubium non est, & sic solū, (vt probatur amplius,) ad literam verificari potest sermo Euāgeli, quod Ecclesiæ habeat potestatē. Per illud verò, Si Ecclesiæ non audierit, sit tibi sicut ethicus & publicanus: quum perinde sit, ac si iudicem non audierit, sit tibi sicut ethicus & publicanus; manifestè pater nullam dari potestatē, sed in cau pertinacitate ratione illius à domino indici.

Q. V. I. B. S. Secundū ratione sua totalitatis, habens potest et habet quandoque potestatē aliquam ratione sua totalitatis, sed sic non esse datam ei à domino Iesu

Iesu Christo immediatè per illa verba Matth. 18. Non nego enim quod Episcopi orientales conuenientes, possint simul quālī vnum corpus & vnam autoritatem ex suis confidere, sed etiam singulos subiiciendo illi: & sic illa potestas in toto illo corpore ratione sua totalitatis existens, statuerit super illas Ecclesiæ, qđq̄ iurisdictionis exercabit. Sed tamen nihil poterit illa potestas, nisi quod ex propria testificibus singulis, & illarum subiectis configurare potest. Propter quod si esset aliquid referendum, Romano Pontifici, non posset potestas illa absoluere ab illo. Et similiter omnes vniuersi orbis Prelati, mortuo summo Pontifice, vel sine illo, si conuenient communicando in vnu corpore, & vnam in constituendo, constituerent in tota synodo in illa potestatem vnu super omnes Ecclesiæ, his tamē exceptis, quæ summi Pontificis sunt propriæ. Simili quoq; modo, quod Papa, cū reliquo prelatis orbis Concilium celebrando simul cum eis constituit, aboliuit, damnat, &c. cōmunicando cum aliis, quali vnu ex eis facere videtur. In his enim omnibus, & similibus nō est aliqua potestas immediate data à domino Iesu Christo ipsi communiciata prima: nec est aliqua extranea potestas a potestatē partialibus, sed velut potestas totali conffigens ex partialibus. Quemadmodum enim in naturalibus inuenitur a forma duplicitate: scilicet, & vna separata ab alia, & forma Solidi à formis mixtorū, & vna formatio totius à forma parti, & humana ita ab anima hominis: ita potestas papæ differt ab aliis primo modo: & potestas synodi differt ab his ex quibus accumulatur, secundo modo. Et ita potestas in tota synodo per viam communioris seu accumulationis in communione qđq̄m libet partibus liberaliter, vel min⁹ liberaliter, prout partibus & principiū videtur, qui vñquam totam suam autoritatem acumulare in cōmuni intelligunt, sed quantum à illa tractanda expediat. In cūs signi non intelligunt, scilicet cōfide synodi potestatē coacti, quæcumque statutis synodi consecutis, communibus Ecclesiæ personis. Et ex hoc patet, quod si tota Ecclesiæ, ita qđq̄m libet partibus liberaliter, vel min⁹ liberaliter, prout partibus & principiū videtur, qui vñquam totam suam autoritatem summae iurisdictionis, obstant tria, primō qđq̄m potestas intensius ponetur in qualibet Ecclesiæ: quoniam vna tantū potestas à domino nominata est, & non magis de vna quam de alia Ecclesiæ, vt patet in litera, & ex antedictis. Secundū, qđ est maior intensius potestas in Ecclesiæ, quam illa, Quæcumque ligaueris, &c. Et tenet sequela, quod potestas totius Ecclesiæ ratione sua totalitatis ponitur superior, etiam respectu papatus. Falsitas autē consequenti patet etiam ex verbis domini eadem verba replicantis, quæ petro dixerat, scilicet, Quæcumque soleritis, &c. Tertiū, qđ non est data à Christo immediatè, Matt. 18. quod tamen est totū fundamentum istorum. Et tenet sequela quia tunc non erat institutum sacramentum ordinis, quod conflat est in simili sum cum Eucharistie sacramento, Pridie quam dominus pateretur. Non igitur dedit dominus tunc Ecclesiæ, id est communione Sacerdotum, Diaconorum & Episcoporum (qui integrè generale Concilium) potestatis iurisdictionis ad literam expedit per illa verba, si Ecclesiæ non audierit, &c. & Quæcumque soleritis super terrā, &c. oftenit enim tantæ efficaciam Ecclesiæ esse sententiam, vt inducere à nobis seruanda, & in caelo rata sit. Et hoc solū per illa verba dominus fecit potestatē, qđq̄m libet supponebat. Et post admissum, qđ promittat illam per illa verba, Quæcumque ligaueris, &c. habeo intentum, quod nūlī in sacra Scriptura habetur, quod dominus per semetipsum inmediate Ecclesiæ communione potestatē iurisdictionis dedit. Et si inister: quia nō promittat, seruauit pateretur, quod nō est datur, si mediate, vel immediatè data est. Petro siquidē, ac per hoc eius Ecclesiæ immediatè potestas dedit post resurrectionem dicens, Pater oves meas, reliquæ vero Ecclesiæ mediatae petro secundū cursum ordinariū quām dispensat in mediatis aliis apostolis, quibus potest coedocere hoc præmissum. Est ergo sensus literalis verborum domini, quod tanta est futura Ecclesiæ cuiusque autoritata potestas in aliis subditis ut sic, vt sententia eius & corā hominibus & in caelo efficiat validam. Et hinc est amplièdū: ut pote scilicet omnia consonant, & series textus, & sensus verborum: ut autoritates sanctorum, & consuetudo Ecclesiæ, & eritatio omniū inconvenientia que omnia propter hanc & in libello illo prosequenda omittit. Satis enim patere puto hæc, & qđ promissione domini sufficiat exhibito quā mediante petro ordinariē & mediatis aliis apostolis per viam legationis omnibus Ecclesiæ fecit.

C A P. VI.

Quomodo potest (concedendo multorum sensu) intelligi, quod Ecclesiæ ratione sua totalitatis, habens potest et habet quandoque potestatē aliquam iurisdictionis.

B. S. E. R. V. A. N D. V. M. Quoq; est, ne fallamur, videntes quandoque autoritatem iurisdictionis ecclesiastica in Ecclesiæ ratione sua totalitatis: & propter eam falla iudicemus prædicta. Nō enim docimus aut docemus non cōuenire Ecclesiæ potestate quandoque ratione sua totalitatis, sed sic non esse datam ei à domino Iesu

re in fide: qui scilicet esset error vniuersalū Ecclesiæ, qui teneat eum diffinitionem Papæ in fide. 15. Responso ad obiectiones contra expositionem illius verbi Hiero. Si autem potestas queritur, orbus est maior verbe. 16. Responso ad obiectiones contra expositionem illius verbi Hiero. Si autem potestas queritur, contra multas autoritates ex libro Decreto, quibus probatur Papam non habere superiorē in terra. 17. Responso ad septem obiectiones contra illud, quod Ecclesiæ Decretu. Papam nō est data potestas papali, aut superior papalim Euāgeli Matth. 18. & quod in Ecclesiæ huiusmodi non est talis potestas. 18. Responso ad obiectiones contra illud, quod Ex missum esse, nō sequitur esse fidubium. 19. Responso ad obiectiones contra illud, quod ex 36. qđc. placuit illis o. triabatur, qđ Hier. autoritas unius facie scriptura præbadit Concilio. 20. Responso ad obiectiones contra hoc, quod ex autoritate decrete electio in significatur, dicuar quid Conclita à Papâ habent autoritatem. 21. Responso ad obiectiones multas contra illud, quod Concilium generale legitime congregatus potest errare diffiniendo, Papa absentē vel nō consentiente. 22. Responso ad plures obiectiones contra illud, quod potestas applicativa papatus ad personā, seu potestas electiva Papæ, est regulariter & pri capitulo in Papæ, et non in simili casu in Concilio. 23. Responso ad obiectiones contra illud, quod in Ecclesiæ est potestas autoritatis super cōstitutionem Petri & papatus, nō autem super Papam. 24. Responso ad obiectiones contra illud, quod Papa possit committere potestam depositam Papæ heretici collegio Cardinalem. 25. Responso ad obiectiones contra rationem data, quare pro infidelitate sola potest Papæ deponi: quia, scilicet sola infidelitas inter criminā contrariatur ad eum Papæ. 26. Responso ad obiectiones contra illud, quod ex sacra Scriptura solus causa heretici exceptum ab impenitibiliate Papæ effectu Ecclesiæ. 27. Responso ad obiectiones contra hoc, qđ in solo casu heretici Papæ subiectus Ecclesiæ, ita quod posse deponi. 28. Responso ad obiectiones contra illud, quod propter scandalum non est preſtendendum caput iusta Domini sententiam, Matth. 18. 29. Responso ad obiectiones contra illud, quod Deus optimè prouidit Ecclesiæ, disponens quod orationem remedium contra malum Papam pereat, non autem depositionis potestatis.

IN NOVEM ET VIGINTI CA-
pita Apologie secunda pars in nouem
& viginti capita diuisa.

S V M M A R I V. M.

1. Responso ad obiectiones contra illud, quod dominus Ecclesiæ regimenter ordinavit, vt summum pontificis instituerit: qđ via ordinaria in reliquo Ecclesiæ potestas deriuaret: & quod apostolus alii via praeventio potestatis deriuaret. 2. Responso ad obiectiones contra illud: quod Papa est caput vniuersalū Ecclesiæ & non solū singularium membrorum. 3. Responso ad obiectiones contra illud, quod Concilium auctoritatē dāt à Papā, non sī maiorē autoritatis quam ipse Papa. 4. Responso ad obiectiones contra illud, Scilicet ad Ecclesiæ potestatē Papahabere potestatem supra Papam, Ecclesiæ regem est populare. 5. Responso ad obiectiones contra illud, quod Papa est supra communione 60. statutio Ecclesiæ ex illa auctoritate. Pater oues meas: ex quod Papa est paster vniuersalū Ecclesiæ & non solū singularium quoniam. 6. Responso ad obiectiones contra illud, ex illa auctoritate, sicut vnum ouile ex vnum paster, quod Papa est paster illius ouile, & non eorum. 7. Responso ad obiectiones contra illud, Non nūlī Papa est paster Ecclesiæ catholice, quām quilibet Episcopus Ecclesiæ sit, inferendo ex hoc superioritate Papæ ad Ecclesiæ. 8. Responso ad obiectiones contra illud, Papa habet supremā potestatē in Ecclesiæ, ergo est super vniuersalem Ecclesiæ. 9. Responso ad obiectiones contra illud, Papa est proximus & immediatus vicarius Christi, ergo nullā habet in terra potestatem priorem se, &c. 10. Responso ad obiectiones septē cōtra illud, Papa potestas est supra Ecclesiæ vniuersalū, & Concilium generale, vt distinguatur contra Papā. 11. Responso ad obiectiones contra illud, quod Concilium, Concilium p̄ se, quo fecit decretū de pasterate synodi, non erat verū Concilium p̄ se, Concilium auctoritatē, & quod basit. Concilium exentiū illud sequendo. 12. Responso ad obiectiones contra illud, qđ illa ad illa verba Augustini, quād Petrus claves accept, Ecclesiæ significatur; quod per hoc intelligentur claves officio capituli in Petro & successoribus datae esse. 13. Responso ad nouem obiectiones contra illud, quod Papa non potest errare errore judiciali in fide, qđ ad ipsius fidei at finali determinatio de fide. 14. Responso ad obiectiones contra illud rationem, quare Papa nō potest errare Opus Catec.

C C 2

& immediatus Christi vicarius, negatur medius principatus inter Christum & Papam inferior Christo & superior Papa, cuius vices gerit Papa. Si enim medius principatus talis est, ut illi concedunt ponentes Ecclesie totius communiam esse talium principatum licet Papa posset dici vicarius Christi: non tamen potest verè dici simipliciter & abolute immediatus vicarius Christi: sed immediatè vicarius Ecclesie, & mediatis ipsius Christi. Immediatio autem in institutione potestatis Papæ à Christo, non facit plenum Papæ Christi vicarium immensum, nisi secundum quid, scilicet secundum potestatis institutionem: sic enim quilibet Episcopus potest dici immediatus Christi: quia cuiuslibet potestatis immediatè est instituta à Christo. Constat autem, quod aliud intendit determinatio Ecclesie & Sancti patres, cùm affligerit Papam immediatum esse vicarium Christi. Unde ratio stat in suo robore.

Ad id verò quod additur de simili in Regibus, dicitur, quod non dicuntur proximi & immediati inimici Dei sed vices multitudinis gerendo, Dei ministri proculdubio sunt. Longè autem alter est de Papa, qui non gerit vices multitudinis, sed leui Christi. Et scilicet, quod inter Regem creatum à populo, & Sauli ex stadio in naturam resursum, & Regem datū à Deo, & Papam factū à Christo, & Papam electū ab Ecclesia, vt reliqui: tara est in praesentando populi differentia, quod Rex tam creatus à populo, quam datus à Deo, populum & eius potestates representat: licet nōq; in fieri differantur sibi, quia alter à populo, alter à Deo praecepit: in natura tamen officii & potestatis non distinguuntur. Nam quemadmodum organū naturale (puta manus) sit à Deo miraculosè, perinde est ac si esset à natura organū politicū, putā Rex cum est à Deo perinde est ac si esset à populo, & propterea eius potestatis viro quo modo factus representat & exercet: illiusque vices gerere dicitur, & non Dei immediatae. Papa autem sive à Christo immediata, sive ministerio Ecclesie mediante factus, eum dem etiam efft natura & potestatis: & non representat potestatem populi ecclesiastici, nec ipsum: sed Dominum Iesum Christum immediatè, & illius solius vices gerit immediatè. Et ratio diversitatis in Rege & Papa est: quia potestas regia naturali iure est in populo primo, & ex populo derivatur in Regem: potest autem papalis supra naturam est, & diuina iure in persona unica, non in cōmunitate primò est: statuente Christo, Ioh. 10. formam supremi ecclesiastici Regis in vita nostra cū dixit, Alias ones habeo, & illas oportet me adducere: & fieri vobis & vobis pastor: & determinante codice 40 ea causa rationabiliter: sicut populus potest respectu Regis.

R E S P O N D E O, Ex autoritate illa Augustini non sequitur Concilium esse supra Papam, sed dupliciter argumentum ex illa deficit. Primo: quia aquivocatur de Concilio, nā quæstio nostra est de Concilio distincto cōtra Papam, seu seclusu Papam, quod est Concilium accephalum, August. autem loquitur de vniuersali cōciolio cum Papa, vt pater ex hoc, q̄ ponit præteritam iudicem, id est Episcoporum, qui iudicauerunt. Constat autē q̄ non licet arguere à concilio, ad concilium accephalum. Secundū deficit: quia ex hoc, q̄ refutat refutatio concilii vniuersalis, infertur superioritas: est enim hic sophisma consequens. Potest enim recurrere iste haberet propter multas causas, scilicet exclusionem suffisionis, pleniorē discussionem, maiorem sapientiam, personalem tractatū & quidquid eiusmodi est: vt patet ex continuo consuetudine appellantiū ad eundem iudicem (puta Papam) plenius informādū, & cauam per alios tractatū iudicem, &c. Et hoc conformat literali sensu. Augustini: vt properat presentiam omnī per aliorum potuisse causam ita dicunt, vt etiā iudicet qui primò in partibus, & qui secundū Romā iudicatur, personaliter prefentes rationes iudicij conferre potuerint, & vniuersali omnium iudicio decerni, & etiā disoluī prius malè iudicatu. Ad nihil enim horū exigitur maior autoritas intentionis, quam Papæ: sed sua testis appellarī ad Concilium vniuersale, sententia eundem solū.

Secundū, autoritate octaua synodi, can. 21. cuius pars habetur vigeſimasecunda diffinīt, in capitulo diffinītus, vbi dicitur, Vniuersalis syodus cum convenienti reuerentia, quamlibet questionem de Rom. fede exhortare audire tenet, & in ea proficer: non tamen audacter sententiam in Romā Pontificem dicere. Ex quo pater quod licet omnem questionem de Romana fide diffinire ha beat synodus: id tamen cum reuerentia propter illius eminentiam facere debet.

Tertiū, autoritate Damasi Papæ, que ponitur inter epistolas Am

brosi, epistola septuaginta secunda, vbi Damasus dicit respōden-
do, Cām huiusmodi fuerit Concilii Capuenis iudicium, vt finiti-
mi Bonos atque eius accusatoribus iudicem tribuerint, adseri-
mus q̄ nobis iudicandi forma cōpetere non posset, nam si integrā
est hodie synodus, recte de his quæ vestrorum scriptorum com-
prehendit series, decerneremus. Vestrum est igitur, qui hoc rece-
pisti iudicem, sententiam enim synodi recipisti, quos ad examinandum synodus elegit. Et infra, Vos enim, vſcripſimus,
totius synodi vice Dei decernit: nos quasi ex synodi autoritate
iudicare non conuenit. Ex quibus manifeste patet primū q̄ Papa
dicit q̄ se nō posse illa causa cognoscere, de qua posset si synodus
ad hunc effet integrā, id est, nihil commisserit. Secundū, quod Papa

confitetur non solum Concilium esse in eo in iudicādo superius, sed etiam deputatos per Concilium, in ea cāula in qua deputati sunt.
¶ Quarto, autoritate canonis in cap. si duo, dist. 79. vbi dicitur, q̄ si duo contendunt in deputato, Concilium est iudex: ergo habet superioritatem in utrumque: nullus enim est alterius iudex ordinarius, quin si iurisdictio superior.

¶ Quintū, ratione, Papa & reliqui prelati quidquid iudicant, &c., faciunt vt ministri Ecclesie, non solum finaliter (id est, Propter Ecclesie fidem) sed efficiunt autem Ecclesie: ergo in Ecclesia est primo autoritas. Antecedens probatur: quia agere dicunt secundū intentionem Ecclesie. Sequela autem est manifesta: & confirmatur, quia suffragia, quibus priuatus excōmunicatus, & indulgentia nō sunt prælatorum, sed Ecclesie. Et confirmatur iterum: quia sicut Deus condēnus humanū genus, dedit potestatem regimini ciuilis ad finem naturalē: non vni, sed ciuilitati, & ita regenerans idē ad finem supernaturalem, dedit potestatē spiritualis regimini ad illum finem ciuitatis, & ita regenerans, Dei ministri proculdubio sunt. Longè autem alter est de Papa, qui non gerit vices multitudinis, sed leui Christi. Et scilicet, quod inter Regem creatum à populo, & Sauli ex stadio in naturam resursum, & Regem datū à Deo, & Papam factū à Christo, & Papam electū ab Ecclesia, vt reliqui: tara est in praesentando populi differentia, quod Rex tam creatus à populo, quam datus à Deo, populum & eius potestates representat: licet nōq; in fieri differantur sibi, quia alter à populo, alter à Deo praecepit: in natura tamen officii & potestatis non distinguuntur. Nam quemadmodum organū naturale (puta manus) sit à Deo miraculosè, perinde est ac si esset à natura organū politicū, putā Rex cum est à Deo perinde est ac si esset à populo, & propterea eius potestatis viro quo modo factus representat & exercet: illiusque vices gerere dicitur, & non Dei immediatae. Papa autem sive à Christo immediata, sive ministerio Ecclesie mediante factus, eum dem etiam efft natura & potestatis: & non representat potestatem populi ecclesiastici, nec ipsum: sed Dominum Iesum Christum immediatè, & illius solius vices gerit immediatè. Et ratio diversitatis in Rege & Papa est: quia potestas regia naturali iure est in populo primo, & ex populo derivatur in Regem: potest autem papalis supra naturam est, & diuina iure in persona unica, non in cōmunitate primò est: statuente Christo, Ioh. 10. formam supremi ecclesiastici Regis in vita nostra cū dixit, Alias ones habeo, & illas oportet me adducere: & fieri vobis & vobis pastor: & determinante codice 40 ea causa rationabiliter: sicut populus potest respectu Regis.

C A P . X.

I X I in eod. 7. cap. conclusionē hanc, Papæ potestas est supra Ecclesię vniuersale & Cōciliū generale, vt distinguuntur contra l'apam.

¶ O B I I C I T V R. Primo autoreitate Augu-

stini in epist. ad Gloriū Elætū, Felicē Grammaticū, & c. que inter Epistolas est 162. vbi locutus est de depositione Caciliani Carthaginensis. Episcopi, dicit, Ecce peccatum illos Episcopos qui Romanos iudicarunt, nō bonos iudices fuissent: refutat adhuc plei-

nari Ecclesie vniuersale Concilium, vt etiā cum ipsi iudicib⁹ causa posset agitari: vt si male iudicassi conuicti effent, eorum sententia soluerint, &c. Et inter Episcopos Romanos iudicantes, cōpre-
hendit Melchiadē Papam, vt pater ex epistola illa. Ex quis veris manifeste sequitur, q̄ à Papa & Concilio sive particulari, po-
test appellari ad Concilium vniuersale, sententia eundem solū.

¶ Secundū, autoritate octaua synodi, can. 21. cuius pars habetur vigeſimasecunda diffinīt, in capitulo diffinītus, vbi dicitur, Vniuersalis syodus cum convenienti reuerentia, quamlibet questionem de Rom. fide exhortare audire tenet, & in ea proficer: non tamen audacter sententiam in Romā Pontificem dicere. Ex quo pater quod licet omnem questionem de Romana fide diffinire ha beat synodus: id tamen cum reuerentia propter illius eminentiam facere debet.

¶ Tertiū, autoritate Damasi Papæ, que ponitur inter epistolas Am-
brosi, epistola septuaginta secunda, vbi Damasus dicit respōden-
do, Cām huiusmodi fuerit Concilii Capuenis iudicium, vt finiti-
mi Bonos atque eius accusatoribus iudicem tribuerint, adseri-
mus q̄ nobis iudicandi forma cōpetere non posset, nam si integrā
est hodie synodus, recte de his quæ vestrorum scriptorum com-
prehendit series, decerneremus. Vestrum est igitur, qui hoc rece-
pisti iudicem, sententiam enim synodi recipisti, quos ad examinandum synodus elegit. Et infra, Vos enim, vſcripſimus,
totius synodi vice Dei decernit: nos quasi ex synodi autoritate
iudicare non conuenit. Ex quibus manifeste patet primū q̄ Papa
dicit q̄ se nō posse illa causa cognoscere, de qua posset si synodus
ad hunc effet integrā, id est, nihil commisserit. Secundū, quod Papa

convenit, in exemplo dato naturam iudicij in cor. Et propterē ex hac autoritate habetur oppositum eius quod arguentēs intendunt. In cuius signum, synodus dicit sibi competere audiēti & progressum in questione de Papa cum reuerentia, & de sententiā subdidit illam negatiū, quam non subiunxit, it etiam sententiā cū reuerentia sibi competitor, ipsa quippe distinctio expositionis contumaciam defecit ostendit. Cū autem legeris hac intentionē quod ser mones morales de iis sunt, quæ regulariter accidit. In casu quippe hereticis pertinacis in Papa, synodi iudicū depositum Papa abiit, audacia est.

¶ Ad tertium ex autoritate Damasi, dicitur, quod neutrum deduc torum ex illa autoritate sequitur. Nam in illis verbis non negat potestiam, sed formam iudicandi sibi competere posse. Et huius negationis causam reddit, non impotentiam aut subiectiōne suam, sed indecentiam: vt patet in illis verbis. hoc autem familiare est principibus. Quin etiam si dixisset se non posse iudicare, verum dixisset, & à confundente principum non receperit: qui ca se negant posse facere, quæ indecenter facerent si exaudirent. Constat autem, quod indecent est determinationes Concilii etiam prouincialis soluere: quanto magis Concilii generalis, quorum decreta e 20 ratione seruitur vniuersalit, & periculi maximū, & huiusmodi, talis autem est Papa, qui non potest coactuā poena puniri, sed tenetur ex amore liberè operari. Felicitatis enim quādam inchoatio est non inferia, esse in statu in quo nō sicut seruus sub legē, sed sicut liber in gratia constitutus homo adhuc mortalē est positus: vt in papatu contingit. Ad quinto dicitur, quod Papa inquantū singu laris persona est filius Ecclesie, quia regeneratus, nutrit⁹ & instru 25 tūs ab Ecclesia sicut cari, inquantū autem Papa, est filius Ecclesie integræ, hoc est cum suo capite, & pater non filius reliquæ Ecclesie. sed in his & similibus adverte tu, cui haec & similia obiciuntur, ne sequiū ocaro de Ecclesia vocabulo te fallat, vt ea, quæ dicitur ab Ecclesia communitem seculo capite applicata fusci pias, haec enim te deciperent.

¶ Ad quartum ex autoritate Canonis, dicitur q̄ gratis concessum est, quod Papa incertus subditur Concilio. Duobus enim contentibus incertis, iudicat Ecclesia: sed si alter est certus & indubitatus, Ecclesia non iudicaret, sed adiuvaret certum, obediendo, 30 condonando antipapam, &c.

¶ Ad quinto ex ratione, quia prælati sunt ministri Ecclesie, dicitur q̄ prælati dicuntur ministri Christi & Ecclesie. Christi quidē & effectiū (quia ab illo habent suam potestatem effectiū) & sup portulat, myscice tamen: quia omnes prælati sunt velut membra Christi iuxta illud Augu. super Ioan. Si præpositi Ecclesie pafo res sunt, quomodo virus pastor est, nisi quia sunt illi omnes viri membræ pastorum? Ecclesia autem integræ jid est cum capite suo, quod Christus est) ministri etiā dupliciter dici possunt, scilicet effectiū ratione partis, scilicet capitis, à quo habent prælati autoritatem & integraliter: quia membra Ecclesie reliqua à capite, non ut supponit, fed ut corporis myscice partes integræ. Et ha dicimus loquendo de prælati Ecclesie absolutè, non de isto ordinato & instituto ab illo: sic enim est quæstio de illo alio, & sic de aliis. Ex quibus pater, quod prælati Ecclesie propriè loquendo, nō sunt ministri Ecclesie effectiū, nisi ratione capitis, scilicet Christi: & consequenter non sunt ministri Ecclesie viri dominae, nisi ratione capitis: ppter quod Paulus dicit, Si quid ego donau, in persona Christi, & rursus, Sic nos exilimus homo, vt ministros Christi. Ex hoc autem quod ministri Ecclesie dicuntur agere secundū intentionem Ecclesie, non plus habent, quam dictum est: quia, scilicet licet agere secundū intentionem Ecclesie in capite, & in corpore ab ipso capite diffusum. Quamvis hoc posset etiam intelligi secundū intentionem Ecclesie, id est secundū intentionē Ecclesiastico officio debitam: hac enim intentione confici, & conferi dicuntur sacramenta, &c.

¶ Ad primam confirmationem, quia suffragia sunt non prælatorū, sed Ecclesie dicitur, quod falsum est suffragia non esse prælatorū, vt dicitur in epistola ad Gloriū Elætū, Felicē Grammaticū, & c. que inter epistolas est 162. vbi locutus est de depositione Caciliani Carthaginensis. Episcopi, dicit, Ecce peccatum illos Episcopos qui Romanos iudicarunt, nō bonos iudices fuissent: refutat adhuc plei-
nari Ecclesie vniuersale Concilium, vt etiā cum ipsi iudicib⁹ causa posset agitari: vt si male iudicassi conuicti effent, eorum sententia soluerint, &c. Et inter Episcopos Romanos iudicantes, cōpre-
hendit Melchiadē Papam, vt pater ex epistola illa. Ex quis veris manifeste sequitur, q̄ à Papa & Concilio sive particulari, po-
test appellari ad Concilium vniuersale, sententia eundem solū.

¶ Secundū, autoritate octaua synodi, can. 21. cuius pars habetur vigeſimasecunda diffinīt, in capitulo diffinītus, vbi dicitur, Vniuersalis syodus cum convenienti reuerentia, quamlibet questionem de Rom. fide exhortare audire tenet, & in ea proficer: non tamen audacter sententiam in Romā Pontificem dicere. Ex quo pater quod licet omnem questionem de Romana fide diffinire ha beat synodus: id tamen cum reuerentia propter illius eminentiam facere debet.

¶ Tertiū, autoritate Damasi Papæ, que ponitur inter epistolas Am-
brosi, epistola septuaginta secunda, vbi Damasus dicit respōden-
do, Cām huiusmodi fuerit Concilii Capuenis iudicium, vt finiti-
mi Bonos atque eius accusatoribus iudicem tribuerint, adseri-
mus q̄ nobis iudicandi forma cōpetere non posset, nam si integrā
est hodie synodus, recte de his quæ vestrorum scriptorum com-
prehendit series, decerneremus. Vestrum est igitur, qui hoc rece-
pisti iudicem, sententiam enim synodi recipisti, quos ad examinandum synodus elegit. Et infra, Vos enim, vſcripſimus,
totius synodi vice Dei decernit: nos quasi ex synodi autoritate
iudicare non conuenit. Ex quibus manifeste patet primū q̄ Papa
dicit q̄ se nō posse illa causa cognoscere, de qua posset si synodus
ad hunc effet integrā, id est, nihil commisserit. Secundū, quod Papa

confitetur non solum Concilium est in eo in iudicādo superius, sed etiam deputatos per Concilium, in ea cāula in qua deputati sunt.
¶ Quarto, autoritate canonis in cap. si duo, dist. 79. vbi dicitur, q̄ si duo contendunt in deputato, Concilium est iudex: ergo habet superioritatem in utrumque: nullus enim est alterius iudex ordinarius, quin si iurisdictio superior.

¶ Quintū, ratione, Papa & reliqui prelati quidquid iudicant, &c., faciunt vt ministri Ecclesie, non solum finaliter (id est, Propter Ecclesie fidem) sed efficiunt autem Ecclesie: ergo in Ecclesia est primo autoritas. Antecedens probatur: quia agere dicunt secundū intentionem Ecclesie. Sequela autem est manifesta: & confirmatur, quia suffragia, quibus priuatus excōmunicatus, & indulgentia nō sunt prælatorum, sed Ecclesie. Et confirmatur iterum: quia sicut Deus condēnus humanū genus, dedit potestatem regimini ciuilis ad finem naturalē: non vni, sed ciuilitati, & ita regenerans idē ad finem supernaturalem, dedit potestatē spiritualis regimini ad illum finem ciuitatis, & ita regenerans, Dei ministri proculdubio sunt. Longè autem alter est de Papa, qui non gerit vices multitudinis, sed leui Christi. Et scilicet, quod inter Regem creatum à populo, & Sauli ex stadio in naturam resursum, & Regem datū à Deo, & Papam factū à Christo, & Papam electū ab Ecclesia, vt reliqui: tara est in praesentando populi differentia, quod Rex tam creatus à populo, quam datus à Deo, populum & eius potestates representat: licet nōq; in fieri differantur sibi, quia alter à populo, alter à Deo praecepit: in natura tamen officii & potestatis non distinguuntur. Nam quemadmodum organū naturale (puta manus) sit à Deo miraculosè, perinde est ac si esset à natura organū politicū, putā Rex cum est à Deo perinde est ac si esset à populo, & propterea eius potestatis viro quo modo factus representat & exercet: illiusque vices gerere dicitur, & non Dei immediatae. Papa autem sive à Christo immediata, sive ministerio Ecclesie mediante factus, eum dem etiam efft natura & potestatis: & non representat potestatem populi ecclesiastici, nec ipsum: sed Dominum Iesum Christum immediatè, & illius solius vices gerit immediatè. Et ratio diversitatis in Rege & Papa est: quia potestas regia naturali iure est in populo primo, & ex populo derivatur in Regem: potest autem papalis supra naturam est, & diuina iure in persona unica, non in cōmunitate primò est: statuente Christo, Ioh. 10. formam supremi ecclesiastici Regis in vita nostra cū dixit, Alias ones habeo, & illas oportet me adducere: & fieri vobis & vobis pastor: & determinante codice 40 ea causa rationabiliter: sicut populus potest respectu Regis.

R E S P O N D E O, Ex primò quo ad Constantiense cōciliū. Si ego blasphemus, quare Gregorius 12. qui exp̄sē recutuit in actu vniōnis Ecclesie recognoscere Concilium illud protunc, vt Concilium illud, nō blasphemus, sed vir pacis, & Ecclesia amator Op̄. Caiet.

habitus est ut patet in gestis eiusdem Concilii, sessione 43. Quare obediens Benedicti 13, inter fecunda vnionis, & inactu vnionis Ecclesiae recitationem talis pro tunc Concili volens & faciens, non blasphemus, sed catholicus vnitatis studio est habita: vt patet in sessione 20. & 22. Quare si quis in datus Imperator, qui praefudit illi Concilio, ut fatus esset recitationi illius Concili, non blasphemus, sed defensor Ecclesie habetur. Quare deum ipsummet tunc Constantieni Concili, cum negavit facta leipsum esse Concilium non feme, sed bis (primum in acceptando praefudentiam Imperatoris, & autorizari fei in Concilium a Gregorio 12, secundum in acceptando & conuocari ab obediens Benedicti 13, & conuocare illam) non blasphemauit. Et si potius scandalum permittit debet qualibet singulari persona, quia veritas deforatur, quomodo Concilium vniuersale a Spiritu sancto rectum, potius veritatem deforatur seipsum factu negans, quam scandalum permittit voluntiam natum? Ex his autem recte considerans patet, quod Concilium illud non reputaret seipsum certum & indubitatum. Concilium illo tempore: & propterea huiusmodi negationes admitebat in operam per vni certum & indubitatum. Concilium cum indubitate capite: vt tandem fuit. In quo igitur ego erro, si dubia & incerta pro dubiis incorrectis habuit enim dixi aliud in sententia. Nam dubia & incerta pro vera autoritate refutat, veritatisque autoritate eiis tribuere neque has est.

¶ Ad secundum obiectioem de successione ad Concilium Pisanum, dicitur, quod nec illud Concilium constat fuisse certi & indubitati: vt ceteris omisisti patet ex duobus. Primo: quia assertio ista reuocaret antiquum schismam: quid enim aliud est dicere, Concilium illud Pisanum cum Alexandro 5. certum & indubitatum, quam certe & indubitate dico. Gregorius 12, & Benedictus 13, cujus obediens. Hoc autem est redire ad illud schisma. Secundo: quia ipsum 30 Constan. Concilii sub obediens Ioan. 23. licer crediderit se esse vniuersale Concilium succedens Pisanum, non tamen hoc pro certo & indubitate tenere se constat. Et factu suo: vt patet ex dictis. ¶ Accedit ad hanc, quia sine Papa diffiniret: & propertea si fuisse etiam reliqua Ecclesia representativa potuisse errare, nec fuisse Concilium generale perfectum simpliciter pater in libello.

¶ Quo ad Concilium vero Balileum. vniuersalium Ecclesiastis responsum recipio: quia Eugenius adorauit, Concilium Florentium vniuersale ex Orientali etiam Ecclesia celebrauit in materia fidei, &c. Si ego blasphemauit, quis excusat Ecclesiam a blasphemia?

CAPVT XII.

DI XI in ea 9. glossando verba Aug. Petrus quod claves accepit, Ecclesia significauit, & similia, in hoc sensu dicta sunt, quia officia capituli petro, in Petro, & successoribus data haec sunt: & propertea in persona Ecclesie dicitur Petrus suscepisse haec.

¶ OBIICITVR. Quod non sit esse sensus intentus ab Aug. quia sequetur, claves eas esse Ecclesie finaliter, & non formaliter: cuius oppositum vulnus ibi Aug.

¶ RESPONDENS. Erat primum quidem dicitur quod falsum afflantur, scilicet quod virus Papa, scilicet Nicolaus determinauit iudiciale Christum & Apostoli nihil habuisse in communione. Nam manifeste Nicolaus (vt patet in 6. de verbis significatione exiit qui seminat) dicit, Egreditq. Christus & docuit perfectionis operem: regit etiam & infirma, sicut interdum in fuga paret & loculis, sed utrumque perfecte & perfectus existens, ut perfectis & imperfectis corpori mediane capite, confitit datu[m] esse toti formaliter: ut autem est in proprio, ut patet. Sed argumentum preter hoc fallitur in aquivoce de Ecclesia: ab integra Ecclesia in terris, capite scilicet & corpore, (de qua loquitur Aug.) ad Ecclesiam pro corpore tantum, ut quoddam vnu integrum, cuius Papa sit vicearius: quod est fictio. Firmatur autem sensus ex eo quod expofit Aug. ex insomni Aug. inquit enim in lib. de Agone Christiano, Nō 60 sine causa inter Apostolis, Ecclesia catholica personam sustinet Petrus: hinc enim Ecclesia claves sunt cum Petro data sunt, & cui eridicetur, ad omnes dicitur, Amas me, Pafce oves meas. Haec ille. Constat enim quod Petro ut directo ab aliis, & pro se & successoribus datus est papatus, per illa verba, Pafce oves meas, Ioan. vlt. Et Aug idem iudicat de hoc actu, & de acceptance clavis: ratione igitur officij capitalis & perpetui in Ecclesia diffisi Augus, dicebat quod personam Ecclesie gerebat.

CAPVT XIII.

DI XI in eodem cap. 9, quod Papa non potest errare errore judiciali in fide, quamvis possit errare formaliter: quia ad ipsum spectat finalis determinatio de fidei decreto, primo: & S. Tho. post dicto probat ratione & autoritate Cyriilli & Maximi.

¶ OBIICITVR primo, quia duo summi Pontifices determinauerunt contraria in his, que fidem tangunt: ergo alter corseruant errore judiciali in fide. Asumptum patet de Ioan. 22. & Nicolo 3, quod vnu determinauit judicialiter Christum & Apostolos nihil habuisse in communione nec in particulari, alter oppositum: ut videtur in eorum extravagantibus.

¶ Secundo: Quia Innocentius tertius, & Celestinus determinaverunt contra super illa propositione, Vno coniungunt ad heresim

transiente alter qui remanet in fide, potest ad secunda vota trahere: vt patet in capitulo de diuiniis & glossa ibidem.

¶ Tertio: Quia aliqui statuerunt contra Euangelium: vt Pelagius, qui constituit ut subdiaconi Siciliarum a suis vix oribus abstinerent, quas in minoribus duxerant, aut ab officio cessarent: quia constitutione quia era impia & contra Euangelium retractauit beatus Gregorius, primus eius successor: vt patet in dist. 31. cap. ante triennium in textu & glossis enim ponit iudiciale statuere contra Euangelium, ita & diffinire.

¶ Quartu[m]: Quia sequetur quod summus Pontifex non posset fieri hereticus circa propositiones non solum determinatas, vt erat articulus de processione Spiritus sancti a Filio. Et enet consequentia: qui non posset esse pertinax contra suipius determinationem.

¶ Sequetur etiam quod determinatio etiam solus summi Pontificis ligaret suum successorem. Sequetur etiam, quod Papa vero hereticus male iudicari posset: quia decideret obiecta contra eum esse intelligenda in aliquo sensu sua assertione confonere.

¶ Quinto: Arguitur ad hominem, Quia ego contradic mihi in hoc eodem libello, nam in fine quarti capituli dictum est, quod sententia Ioannis Euangelistae prauulissima sententia Clementis Papae in doctrina fidei, & nunc dicitur, quod Papa non potest errare in iudicio fidei. hoc enim contradicunt, quia non prauulissima sententia Ioannis, sed tam fuisse standum sententia Clementis Papae quantum sententia Ioannis, imo & plus: quia apud Clementem fuisse ultima decisio fidei iuxta hic dicta, sicut apud Petrum si adhuc supervisum.

¶ Sexto: Quia frusta fuisse congregata quatuor Concilia generalia principalia contra quatuor heresiarchas, puta Nicenam, Constantiopolitum, Ephesinum, & Calcedonem. Et enet consequentia: quia successus fuit solus Papa: decisio: imo apud aduersarii tantum est potestatis solus Papa in diffiniendo, sic ut aggratatum ex ipso rediuto.

¶ Septimo ex Occham, Quia innocentius tertius vt habetur extra qui filii sine legitimis in capitulo venerabilem dicit: Cum Deuteronomium secunda lex interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, vt ipse ibi deciderit, in novo testamento debeat obseruari. Quae verba si vniuersaliter feceruntur, non solum sensum intelligantur, heresim sapientum: quia ceremonia ibi dicitur in cap. 13. & 14. non sunt seruanda. Si vero mystice intelligantur, nihil speciale de Deuteronomio dicitur: quia omnia mystica seruanda sunt: vt legitur distin. 6. cap. his itaque.

¶ Octavo ex eodem, Quia nonnulli summi Pontifices inueniuntur. difiniuisse in temporalibus habere (upremam potestatē, carceri verò oppositum).

¶ Non, Quia non est verisimile, quod homini potenti in his que sunt fidei errare, com. misericordia Deus ultimam fidei decisioem.

¶ RESPONDENS. Erat primum quidem dicitur quod falsum afflantur, scilicet quod virus Papa, scilicet Nicolaus determinauit iudiciale Christum & Apostoli nihil habuisse in communione. Nam manifeste Nicolaus (vt patet in 6. de verbis significatione exiit qui seminat) dicit, Egreditq. Christus & docuit perfectionis operem: regit etiam & infirma, sicut interdum in fuga paret & loculis, sed utrumque perfecte & perfectus existens, ut perfectis & imperfectis corpori mediane capite, confitit datu[m] esse toti formaliter: ut autem est in proprio, ut patet. Sed argumentum preter hoc fallitur in aquivoce de Ecclesia: ab integra Ecclesia in terris, capite scilicet & corpore, (de qua loquitur Aug.) ad Ecclesiam pro corpore tantum, ut quoddam vnu integrum, cuius Papa sit vicearius: quod est fictio. Firmatur autem sensus ex eo quod expofit Aug. ex insomni Aug. inquit enim in lib. de Agone Christiano, Nō 60 sine causa inter Apostolis, Ecclesia catholica personam sustinet Petrus: hinc enim Ecclesia claves sunt cum Petro data sunt, & cui eridicetur, ad omnes dicitur, Amas me, Pafce oves meas. Haec ille. Constat enim quod Petro ut directo ab aliis, & pro se & successoribus datus est papatus, per illa verba, Pafce oves meas, Ioan. vlt. Et Aug idem iudicat de hoc actu, & de acceptance clavis: ratione igitur officij capitalis & perpetui in Ecclesia diffisi Augus, dicebat quod personam Ecclesie gerebat.

CAPVT XIII.

Propria datus in se natura, sed extenuatum, & propter discusionem & collationem cum multitudine vniuersali sapientum in fidei, & propter indubitabilis & acceptatos ab omnibus iudices omni exceptione maiores, congregantur in materia fidei. Probatio autem sequitur procedit, ac si proper habendam solam autoritatem intensu[m] Concilium congregandum esset: quod falsum est. Nam licet Papa tantu[m] intentiu[m] sit autoritatis, quanto ipse cum residuo: non tam in tantu[m] extenuate, non tam in tanto sapientia, non tam in tanto acceptacionis indubitate ab omnibus (vt patet de ipsius oppositum sententibus) non tam in tanto solennitate (que animos humanos communiter multum afficit) non dum tantu[m] bonitas & gratia coram Deo: quia apud multitudinem hominum multum valet ad perfundit quod a Spiritu sancto regitur, errare non potest. Oportet enim ea quae totam Ecclesiam tangunt in singulis fieri, ut acceptabili facillimè omnibus sint: & ad hoc multum valent vniuersalia Concilia à probis praecipue præstat celebra.

¶ Ad septimum dicitur, quod quia duas sunt leges diuinæ (scilicet veritas & noua) & noua est secunda ordine generationis, id est vocabulū illud, scilicet secunda lex, noua legi conuenienter ex vi vocabuli dicitur: & argumentum ex convenientia vocabuli sumptus Innocentius.

¶ Et hoc expressum, ne intelligeretur quod absolute cocluderet, sed quantum est ex vi vocabuli, hoc diminuit argumentum, non augeri (vt patet) quoniam in voce una latent multa. Vnde ex hac convenientia quandam perfusione intendebat, qua mandata in Deuteronomio, non ad literam, sed proportionabilitate secundum convenientiam ad temporis statum: non aliter.

¶ Quod autem dicitur, quod nova est secunda ordine generationis, id est vocabulū illud, scilicet secunda lex, noua legi conuenienter ex vi vocabuli dicitur: & argumentum ex convenientia vocabuli sumptus Innocentius.

¶ Et hoc expressum, ne intelligeretur quod absolute cocluderet, sed quantum est ex vi vocabuli, hoc diminuit argumentum, non augeri (vt patet) quoniam in voce una latent multa. Vnde ex hac convenientia quandam perfusione intendebat, qua mandata in Deuteronomio, non ad literam, sed proportionabilitate secundum convenientiam ad temporis statum: non aliter.

¶ Quod autem dicitur, quod nova est secunda ordine generationis, id est vocabulū illud, scilicet secunda lex, noua legi conuenienter ex vi vocabuli dicitur: & argumentum ex convenientia vocabuli sumptus Innocentius.

¶ Et hoc expressum, ne intelligeretur quod absolute cocluderet, sed quantum est ex vi vocabuli, hoc diminuit argumentum, non augeri (vt patet) quoniam in voce una latent multa. Vnde ex hac convenientia quandam perfusione intendebat, qua mandata in Deuteronomio, non ad literam, sed proportionabilitate secundum convenientiam ad temporis statum: non aliter.

¶ Quod autem dicitur, quod nova est secunda ordine generationis, id est vocabulū illud, scilicet secunda lex, noua legi conuenienter ex vi vocabuli dicitur: & argumentum ex convenientia vocabuli sumptus Innocentius.

¶ Et hoc expressum, ne intelligeretur quod absolute cocluderet, sed quantum est ex vi vocabuli, hoc diminuit argumentum, non augeri (vt patet) quoniam in voce una latent multa. Vnde ex hac convenientia quandam perfusione intendebat, qua mandata in Deuteronomio, non ad literam, sed proportionabilitate secundum convenientiam ad temporis statum: non aliter.

¶ Quod autem dicitur, quod nova est secunda ordine generationis, id est vocabulū illud, scilicet secunda lex, noua legi conuenienter ex vi vocabuli dicitur: & argumentum ex convenientia vocabuli sumptus Innocentius.

¶ Et hoc expressum, ne intelligeretur quod absolute cocluderet, sed quantum est ex vi vocabuli, hoc diminuit argumentum, non augeri (vt patet) quoniam in voce una latent multa. Vnde ex hac convenientia quandam perfusione intendebat, qua mandata in Deuteronomio, non ad literam, sed proportionabilitate secundum convenientiam ad temporis statum: non aliter.

¶ Ad quartum dicitur, Negando primam sequelam, scilicet quod Papa non possit esse in non decisis hereticus. Nam si ille, qui est Papa, tenuisset pertinaciter, Spiritum sanctum non procedere a Filio, etiam si ab Ecclesia sic determinaretur, fuisse hereticus. Per accidens autem est, quod ab ipso vel alio determinato Ecclesia fieret, standum est enim in formalibus & per se, & non declinandum ad ea, quae sunt per accidens in quaenam scientia. Et ex hoc patet respondio ad secundum sequelam. Nam determinatio unius Papæ in materia fidei ligat per se omnes personas Ecclesie, quantum sunt factus credendi. & sic persona propria & successoris ligatur ad tene- 10 dam determinationem factum de fide. Ad tertiam autem sequelam dicitur, quod cum id quod imputaretur Papa pro hereti, non est decimus adhuc per Ecclesiam, & ipse non teneret hoc pertinaciter sed defenderet esse consonum sacra Scriptura & fidei Ecclesie, non esset hereticus formaliter, etiam si materialiter erraret in his que sunt fidei. Et propterea non sequitur, quod Papa male posset iudicari de heresi in calo quo iudicandus est, scilicet de heresi formaliter: in his enim non habet locum interpretatio ad istum vel non credendum est: secundum autem determinare de questionibus, quae in rebus creditis accidunt) & constat, quod cum determinatur questione aliqua secundo modo, non determinari dicitur de fide, sed de talis calo materia: ideo, cum dicitur, quod Papa non potest errare in iudicio fidei, non accipio dictum esse nisi de iudicio fidei formaliter, quando, scilicet determinatur quid credendum vel non credendum. Contra quod nulla harum obiectio procedat: nisi prima apparere: ne tamen fugere videar, signum futilum soluta sunt omnes.

¶ Ad quintum dicitur, quod nulla est contradictria in dictis meis alios. Nam bene simus stat iam Ioanem quam Clementem non posse errare, & tamen alterum esse supra alterum: possunt enim esse duo omnino recta subordinata: vt patet apud omnes de Ecclesia vniuersali præsentis & de sacra Scriptura. Dicendo autem, quod sententia Ioannis prauulissima sententia Clementis Papae, nihil aliud dixi, nisi quod Clementis sententia subordinata erat sententia Ioannis. Ad id verò, quod adiungitur, quod sequetur oppositum huius, negatur sequela. Nam cum dicitur, quod ad Papam spectat finalis determinatio de fide, intelligitur in ordine & gradu suo scilicet determinatio de fide, ut patet apud omnes de Ecclesia vniuersali. Et, quia Ioannes Euangelista in doctrina fidei locum sacra Scriptura tenet (sic ut Euangelista in doctrina fidei teneret non sequitur quod magis Clementis quam Ioannis est standum sententia, sed econtra). Et ex hoc patet respondio ad simile allatum arguendo de Clemente & Petro, quod scilicet non est eadem de viro ratio: quia Petrus non ratione papatus, sed apostolatus, locum etiam sacra Scriptura tenet, sicut nunc tenet Epistola eius, & hunc sensum expressè aperuit in libelli illius loco allegato dicens, Pravulissima sententia Ioannis sententia Clementis Papae in doctrina fidei, sicut modò prævaluit Euangelium Ioannis sententia cuiusque Papæ & totius Ecclesie.

¶ Ad sextum negatur sequela: quod feliciter frustra fuisset Concilia vniuersalia in materia fidei congregata. Concilia enim non propter potestatem intensu[m] sed extenuatum, & propter discusionem & collationem cum multitudine vniuersali sapientum in fidei, & propter indubitabilis & acceptatos ab omnibus iudices omni exceptione maiores, congregantur in materia fidei. Probatio autem sequitur procedit, ac si proper habendam solam autoritatem intensu[m] Concilium congregandum esset: quod falsum est. Nam licet Papa tantu[m] intentiu[m] sit autoritatis, quanto ipse cum residuo: non tam in tantu[m] extenuate, non tam in tanto sapientia, non tam in tanto acceptacionis indubitate ab omnibus (vt patet de ipsius oppositum sententibus) non tam in tanto solennitate (que animos humanos communiter multum afficit) non dum tantu[m] bonitas & gratia coram Deo: quia apud multitudinem hominum multum valet ad perfundit quod a Spiritu sancto regitur, errare non potest. Oportet enim ea quae totam Ecclesiam tangunt in singulis fieri, ut acceptabili facillimè omnibus sint: & ad hoc multum valent vniuersalia Concilia à probis praecipue præstat celebra.

¶ Ad verbum Domini, Ego rogaui pro te, Petre, dicitur, quod non potest errare in iudicio fidei, quia hic error efficeretur vniuersalis Ecclesie; quia tenetur quod diffinitione Papæ in fide, afferens ad hoc autoritatem S. Thomam, & post Decretalem in cap. maiores, & Iesu Christi, Ego rogaui pro te, Petre.

DI XI in eod. 9. cap. rationem quare Papa non potest errare in iudicio fidei, quia hic error efficeretur vniuersalis Ecclesie; quia tenetur quod diffinitione Papæ in fide, afferens ad hoc autoritatem S. Thomam, non est cura.

¶ Ad capitulo, maiores, dicitur duplicititer, primo, quod non propter ultima & necessaria credenda determinatione habenda, sed regulariter ad Papam est recurrendu[m], qui regulariter non est Ecclesia congregata. Secundo (in id redit) quod referenda sunt summo Pontifici causa fidei, ut cōducere Concilium: quia ad ipsum spectat congregare illud.

¶ Ad verbum Domini, Ego rogaui pro te, Petre, dicitur, quod non potest errare in iudicio fidei, aut successoris oratione Christus ne desiceret fides eius, ut pro vniuersali Ecclesia per Petrum representata.

¶ R E S P O N D E O. Negationem illam confutudo Ecclesie autoritatis, sanctorum confutavit, & ignis experientia cōprobavit, si quae non tenet, quod sola Rom. Ecclesia determinaretur, hereticum esse, ut patet, extra, & in parte, ad hanc inveniatur, ad abolendam in textu & glossa. Et hanc responsum manifestat, ad quid faciat ipsius se declinare oportere, defendendo subiectiōnem Papæ aliquo corpori Ecclesie, vel Concili.

¶ Quod autem additur, quod sententia errorne, sicut nec precepto diabolico adherendum est, verisimile est, sed nihil obstat: quoniam ex his nihil aliud quam cōditionalis veritas habetur, scilicet si determinaretur errorne, si præcipiet contra Euangelium, non audiatur. Hoc enim non solum de Papâ, sed de Angelis sanctis verisimile est, iuxta illud, Si Angelus de celo Enagelizat aliud, & cantharis sit. Ex his enim sequitur, quod antecedens, aut consequens possit esse verum, ut patet.

¶ Quod autoritas S. Thomae parvifiat, non nihil est: quoniam Ecclesia non parvifiat. Sed esto, quod S. Thomas parvifiat, Cyrillus & Maximus ibidem allegati etiam parvifiat. Hieron. quoque dicens ad Damasum (v. habetur 24. quod f. i. canon. hanc est fides) si hæc nostra confessio apostolatus in iudicio comprobatur, quicunque me culpare voluerit, si imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non haereticum comprobabit, manifesteq; in his verbis contestans, quod ex approbata fidei cōfessione à Papa aliquis ob-

stant, quod non catholicus sit, parvifundens erit.

Et quia eū, qui certus est, amplius certificari non oportet, sequitur presentia Papæ in fide et finalis determinatio & necessario credenda, secundum illam Decretalem. & sic vtraque expostio ruit. Quod autem de oratione Christi pro Petro dicatur, potest bene & male intelligi. Male quidem, si intelligatur quod Christus pro ecclesia, sive cum Papa hunc sine Papa orat, & dixerit; quoniam expresse Christus dixit hanc verba Petro, ut distincto ab aliis, ut patet ex contextu, inquit enim Luc. 22. Simon ecce Satan expectuit vos, ut cribraret sicut tritum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirmas fratres tuos. Vbi manifeste patet, quod distinctio tentationis actum ab oratione quo ad hoc, quod communiter experiri erat, & tamen ipse singulariter pro Petro rogaruerat, dicens. Expectuit vos, ego autem pro te rogavi. Apparet quoque idem ex eo, quod Petrus commisit ut confirmaret alios, tanguam diceret. Ego tui, autem alicui curas habeas. Bene autem si intelligatur Dominus orasse pro Petro & aliis, diuersum de tamen. Pro Petro quidem immediate, pro aliis autem mediante Petro. Pro Petro in seipso Petro, pro aliis autem in seipso.

CAPVT XV.

DI^UX I in codem 9. cap. exponendo illud Hiero. Si autoritas queritur, orbis maior est virbe, quod veru est quod ad multa putat merita, virtutem, scientiam, & in proprio viro, vigore confuetudinis, &c.

OB C I T V R.

Tu glosas de maiestate meritorum, & Hieron. non dicit, si merita querantur, sed si autoritas queritur:

RESPOND E O. Satis diminutæ glossæ mea adducitur, nā, (vt patet in libello) ego dixi quod dictum Hiero. verum erat quo ad multa putat merita, scientiam, &c. & quod in propo&to & ad lucram Hieron. loquuntur de virga confuetudinis: & obiectio in solis meritis se ponit. Propter quod enim addo, quod merita ad autoritatem confuetudinis plurimum valent: quoniam confuetudo non virorum malorum, sed virorum sanctorum, maxime est in Ecclesia Dei autoritatis, & proponitur imitanda. Et propterea stando etiam in meritis Hieron. textus optimè intelligitur, ut quia orbis maior est virbe in autoritate confuetudinis, propter majora merita orbis quam virbis, ideo confuetudo orbis, qua diaconi subesse, non praesette confueverunt, imitanda est. Et sic dico, si autoritas queretur ratione materie de qua erat sermo, scilicet de loco diaconorum, maiestate meritorum non potestis in causam autoritatis afferrebat. Facile tamen contentibus in verbis dici potest, quod orbis autoritas maior est extensiæ, nō intensiæ autoritate virbis, & similiter potest.

CAPVT XVI.

DI^UX I in co. c. 9. multas autoritates ex lib. decreta, ut toru, quod Papa nō habet superiorem in teris. OB C I T V R. Duab' glo. Prima est, quod intelligitur hoc in criminibus non scandalo Ecclesiæ. Secunda est, quod intelligitur hoc regulariter: quia regulariter ad superiorum summi Pontificis, Concilium, scilicet recursus haberi non potest.

RESPOND E O. Quod prima glossa est voluntaria & falsa, voluntaria quidem, quia Ecclesia Canoniz. aut Sanctorum autoritate non robatur: falla autem, quia si exceptio de solo crimine fidei: Constat enim quod in viuersali cum una exceptione facta non nisi fallo alia exceptio fit. Cum ergo solus fidelitatis crimen exceptum ab viuersali sit, restat ut alia criminibus omnia inclusa sint. Secunda autem glossa manifeste falla cōsiderit ex eo, quod etiam de criminis heresi papa diceretur nō habere superioriæ quoniam regulariter Concilium nō est congregatum. Tertia autem glossa auctoritates istæ sunt summorum Pont. qui in pluribus simbris suas nimis excedentes, sibi in tribuere quod Ecclesia est proprium: quia non procedit de Theologia, aut auctoritate Canonum, &c. auctoritate: quām bene soner, aduerat qui notat in quanta veneratione Decretales summorum Pont. in Ecclesia sunt. Et tanto plus, quanto multorum sanctorum Pontificum auctoritates refutandæ sic effientur: ut pater de Bonifacio, Anthonio, Eusebio, & aliorum sanctorum in libello allatorum. Taceo de totoribus in Theologia & iure iustis ibi allatis.

CAPVT XVII.

DI^UX I in cap. 11. quod Ecclesia Dei, seculo Papa, non est data potestis papalis, aut superior papali in Euangelio Matt. 18. & quod in Ecclesia huiusmodi non est talis potestis.

OB C I T V R. Quod dominus ibidem dixit, Si Ecclesia non audierit, &c. per hoc enim Ecclesia iurisdictione

ostendit in effectu, scilicet in pena excommunicationis, & subdividit in plurali numero. Quocunque solueritis, &c. per hoc enim ostendit, quod pluribus in Ecclesia nomine contentis, dabat illam potestatem.

Affertur etiam ad hoc fuis primiua Ecclesia, quādo A. 15. difinitum est ab Ecclesia, Vismū est Spiritui sancto & nobis, nihil am plus oneris vobis imponere, &c.

Affertur tertio autoritatem Gregorii, quā ponitur in cap. sicut sancti vbi Gregorius fatetur se quinior Concilia illa, scilicet Nicen. Constantiniopolitanum, Ephesinum & Calcedonem, teneat sicut Euangeliū: & subdit cauam, quia dum viuersali sunt constituta consensu, & non illa destruit quicquid præsumit absoluere quos ligant, aut ligare quos absolvunt. Ecce, quod non dicit, quod summis Pont. sed viuersali consentiunt nec quos Pontifex ligat, sed quos

quarto, ad hoc est canon, decreuit 80. dist. vbi dicitur, Decreuit sancta synodus & non dicit, decreuit summus Pontifex.

Quinto, capitulum, nimis, de iurisdictione: ubi auctoritate sancti Concilij, non propria summus Pontifex præcipit.

Sexto, Ecclesia potest elargiri indulgentias, ergo habet clavis iurisdictionis. Probatur antecedens: quia datur indulgentia de thesauro Ecclesia & non Papa: ergo a fortiori Ecclesia potest dispensare.

Septimo, Ecclesia potest condere canones latæ sententia, depositiones, excommunicationis: ergo. Antecedens pater de Concilio Carthagin. in cap. placuit. 8. q. 1. & habetur extra de clericis nō residentibus, in cap. ex glosa.

RESPOND E O. Et hys & similibus respondunt via de-

tur, quatuor puncta pro oculis semper habenda in hac materia & huiusmodi auctoritatibus assigno. Primum est, aliud est Ecclesiam seu synodū habere potestatem plenariam ratione partis (puta capit. scilicet homini, audit, &c.) & aliud est Ecclesiam, seu synodū habere cædnam ratione sua totalitatis. Et propterea cædnam est, ne à primo in secundum oratio declinet. Secundum est, Aliud est Ecclesiam seu synodū habere potestatem plenariam, & aliud est Ecclesiam seu synodū habere potestatem plenariam, & aliud est cædnam habere potestatem tamē, scilicet cœdnam respectu talium, scilicet vicarii principis sui: potest enim actua, & dicatur nō absolue, sed respectu paſſiu& v. patet s. 9. Meta, plenaria potestas plenissimè est, quando respetu subiectori omnia potest. Cædnam est propterea, ne à primo in secundum oratio declinet. Quartum est, Aliud est Ecclesiam seu synodū habere potestatem plenariam, & aliud est ecclesiam seu synodū accepitam seu tricam habere cædnam. Et propterea cædnam est, ne à primo in secundum oratio declinet.

Ex his liquido quartu& sapienter dispensatis, viuersale questionis iſiſ argumenta facile elucentur: sic, vt nulli forte obſcurum relinquantur. Ad singulam tamen descendendo respondetur. Et ad verba Domini, Matt. 18. dicitur (vt iam probatum) quod dominus non dat ibi ecclesiæ auctoritatem, sed significat eam habitudinem potestem: non explicando ibi quomodo habitura sit, & an secundum se tota primo, an ratione partis: hoc enim non negamus, sed docemus. Verba quoque illa in numero plurali non cogit ad auctoritatem ecclesiæ ratione sui totalitatis: immo abſque determinatione ad hunc vel illum modum potestatis ecclesiæ, scilicet ratione totius, vel partis opertore intelligi: ex hoc conuinctur, quod vtroque modo verificari posſunt: vt patet ex dictis. constat enim euidenter quod communione duobus abſtrahit ab vitro. Potest igitur ille numerus pluralis referri ad pluralitatem ecclesiæ futuræ, & ad pluralitem conuentuum in ecclesiæ, ad conferendum, difundendum, probandum, &c. & ad pluralitatem accumulantum, suas auctoritates in communione: propter quod ex illa litera nihil habetur obſtrahit dictis. Ad secundum ex primis ecclesiæ, dicitur, quod gratis concedi tunc ecclesiæ statutis, sed an potestate partium (puta trium Apostolorum) an cœmunitatis per accumulationem in cœmuni, an aliquo modo (puta a Christo immediate, vt isti falsi putat) nihil ibi exprimitur. Et propter ex ista auctoritate, & ceteris subiunctis, & similibus, nec habetur ista affirmativa, scilicet ecclesia, seu synodū habet immediate a Christo potestatæ, nec habetur ista negativa. Synodus non habet potestatem a domino mediante Papa. Ex de affirmativa quidem ex eo conflat: quia, cum multipliciter possit verificari synodum habere potestatem, (vt patet ex dictis) & ex his nihil aliud habeatur, nisi quod synodus habet potestarem, oportet hoc sic communiter intelligi, vt a singulis huiusmodi sensibus determinate abſtrahat. De negativa autem ex eadem radice constat: quia scilicet synodum habere potestatem, non oportet quod intelligatur determinata ad illum modum, quo excludatur habere potestatem a domino mediante Papa, (vt contingit quando per accumulationem ecclesiæ habet potestatem) quia omnes partiales potestates sunt a Petro, & communicatio potestatis

satis suæ cum aliis ab eodem est, qui solus à domino, ut ipse eius vicarius immediate potestem habet: & ratione eius solus synodus integræ potest vere dici, quod habet immediate potestatem a christo domino.

Ad autoritatem Gregorij dicitur, quod causa redditæ à Gregorio manifeste fuerit intentio nostrorum quoniam non reddit pro causa auctoritatem immediate data a Christo, sed viuersale cœdnum: ac per hoc etiam ipsius summum Pontificis, qui caput est, & propera feipsum negaret Papa, illa negans se tibi dicitur. Ex hac quoque Gregorij ratione habetur quod diximus, quod auctoritas synodi includit 10 capituloquin non faceret viuersale cœdnum quod facit. Et inuitatur quod potestem habet a suis partibus ad quaram negationem deducit negans illam. Et rursus ex hac auctoritate nihil aliud habet, nisi quod synodus habet potestatem diffiniendi, &c. Et per hoc patet responsio ad quartum.

Ad quintum vero dicitur, quod cū synodus integra habeat potestatem viuersalem, quoniam id modo contingit, & auctoritas, quae est ipsius Papa absoluta, & vt propria sit ipsius synodis propter tunc, & vt communicata, quemadmodum quilibet aliud postea verē dicere auctorita, & auctoritate sancti Concilij, ita ipse Papa, cum non sit deterioris cœdionis alii. Neque enim per hoc quod affirmat se synodus auctoritate facere, negat ipsa se auctoritate facere: immo potius auctoritas synodi quia auctoritas synodi de necessitate claudit in se auctoritatem capit. Neque rursus per hoc, quod affirmat synodus auctoritate se facere, affirmat se aliena auctoritate facere: licet enim synodas sit aliud a Papa, tunc ecclesia alius Episcopi differat ab Episcopo: non tamen oportet, quod potestas ecclesiæ taliud a potestate Episcopi, sed una & eadem potest esse viri qui duci similes Episcopi & propria ecclesiæ & communicata. Et per hoc etiam patet, quod per hoc quod affirmat se faci Concilij auctoritate facere, non 30 propter ea facere, affirmat se minorum in auctoritate. Et quoniam haec facit faciant, verluntamen condecedendo multorum sensu, scilicet quod duplicitate Papa potest dici minor synodum secundum potestatem, scilicet extensiæ, & quasi intentione secundum quid extensiæ quidem, quia synodus integratur ex tot potestatibus tanta: multitudinis, intentionis verò secundum quid, hoc est secundum illam partem potestatis, quam cōmunicat Papa Concilio, quasi proportione sua. Papa enim presens synodus non intelligitur (vt praedictum est) totam suam potestatem totaliter synodum communicare, ed tantum sua potestatis quantum ad decernendum, &c. oportet, & sic ex eo 40 potestatis Papæ & reliquo potestatū aliorum sit via potestas, quam intensioni major, quam id potestatis papalis solum esset. Et haec maior potestas intelligitur esse in tota synodo tanquam in subiecto. Dixa autem quasi intentione quia potestas illa papalis, eo quod cōmunicatur ut limitata sit, vt cum aliis potestatibus possit velut quodā singularis potestas accumulari: intelligitur & superari a tota, pro quanto tota potest viuerselis statutum condere, difundere, &c. quod illa vt sic non potest per seipsum solam. Sed quoniam tota potestas synodis non plus potest quam ex singulis huiusmodi potestatibus habebat, ideo non implicantur, sed quasi intentione maiorem appellauit. Et ne putet me hanc opinionem papalem fingere, contemplare potestatem legatorum Papæ in synodo, quando per legatum Papa synodus celebrat, & videbas clarę, quod cum Papa tunc nō erigit legatum illum in Papam: sed potestem commitit quantum oportet pro synodo haberi, ex sola praesentia Papa in synodo non habetur quod plus sive potestatis synodo impetratur quam oporteat, quamvis major dignitas, & infallibilis auctoritas Spiritus sancti in synodo possit: quod ad ea que sunt fidei, praesentia Papa per seipsum conquantur. Unde quamvis non cogamus, possumus tamen dicere quod Papa tanquam minor extensiæ & secundum quid extensiæ synodo, auctoritate faci Concilij dicitur facere, quod ramen de plenaria sive potestatis posse & facere & tollere. Et quoniam verba predicta (scilicet facere auctoritate synodi vel Concilij) in Papa habent speciem minorationis, ideo a facies Canonibus non sunt extensis: sed more similiū locutionem sunt per interpretationem relata, & quasi corr. &c. dom. Papa in Concilio dicit, Statutum facio approbante Concilio approbare enim commune est potestatis, sapientie, confitentiæ superioritatem, nec aequalitatem potestatis in appropianibus exigunt patet.

Ad sextum dicitur, quod licet ecclesia possit dare indulgentias, & c. & eius sit faciens meritorum in teris, unde sunt indulgentias: vt propter cuius utilitatem est, non tamen eius sunt ut domini: quoniam ipsa est serua domini Iesu, & quidquid acquirit servus acquirit domino suo: & ipsi dictum est. Cum feceris quoniam manu lauro vobis dicit, Quod debuimus fecimus, tertiū inutiles sumus. Unde non magis ad ecclesiæ, sed ad vicarium domini spectat dispensatio thiebauri in utilitatem ecclesiæ, pro qua est.

Ad ultimum iam patet, quod gratis concedimus, synodū quæ, utrū synodus est, scilicet integrum potestatem habere, deponēdi, excommunicandi, &c. De hoc enim non est quæstio, sed de modo habendi: vt patet ex dictis. Et haec sufficiat ad similia.

CAPVT XVIII.

DI^UX I in eodem 11. capit. quod ex hoc, quod apostolus miserunt Petrum & Ioannem ad Samaritanos, nō potest inferri eos fiducios esse apostolis, quia ex Misericordia, non sequitur, Subditum esse, vt patet de spiritu sancto.

OB C I T V R. Ista consequētia est optima, Spiritus sanctus nō sit in filio ergo est ab eo, vel eo inferior: & sic oportet fateri, quod Petrus est ab Ecclesia, ex quo non est inferior.

RESPOND E O. Quod consequētia illa, quæ vocatur opinio, non est verē optima, cum nō sit bona gratia materia, quoniam Spiritus sanctus mititur à seipso, ut patet in primo sententia, dist. 16. & ramen nō est à seipso, nec inferior seipso. Et similiter filius mititur à seipso, immo etiam filius mititur a spiritu sancto, qui est à filio: vt patet in eodem libro dist. 15. Et quia consequētia nō est bona de forma: ideo non infert, Ergo Petrus est inferior ecclesia, vel est ab ecclesia.

CAPVT XIX.

DI^UX I in eodem capit. quod ex 6. q. 2. c. placuit, iunctio can. tria, habetur, quod Hieronymus auctoritas innixa sacra scriptura preualuit Concilio.

OB C I T V R. Quod Hieronymus, & dictum Concilij intelliguntur pro diversis temporibus: & per verba Gratiani ibidem inter paleas computanda sunt.

RESPOND E O. Quod licet certi sit, quod Hieronymus ab solute & non secundum hoc vel illud Concilium futuri loquatur, & quod Concilium generale postea prohibere quod non est absolute prohibitus, verba tamen Concilii non tanquam constituentia, sed declarantia ius, tunc Hieronymi auctoritatē non præaudiunt, & hoc invenit Gratianus, & non quod non postea statuere. Verumtamen quidquid de hoc sit, satis habeo intentum meum ibidem, dum ex illo loco habetur sicut auctoritas Gratiani, tunc quoniam alia, quod Hieronymi auctoritas preualuit Concilio: & ita hodie iuxta Hieronymi, nō iuxta Concilij auctoritatem seruat Ecclesia.

Quod autem computetur verba Gratiani inter paleas ab argutis nō habebat obſtrahit: quia oportet quod ab aliis & non ab ipsius solis inter paleas computantur.

CAPVT XX.

DI^UX I in eod. c. 11. ex auctoritate Decretalis de electione in c. significati, quod Concilia à Papa auctoritatē habent.

OB C I T V R. Dicendo, quod illud est intelligendum de Concilio quantu& ad suum congregari, quia regulariter auctoritate Romani Pontificis congregantur: sed ex quo cōgregatum est, sicut auctoritate Romani Pontificis, sicut alia haberet immediatæ auctoritatem à Christo.

RESPOND E O. Quod expedita ista repugnat textui. Nā ibi dicitur habere Concilia à Rom, ecclesia auctoritate, quod facta sunt, & quod robur accepterunt. & primum, vt patet, refutetur ad ipsius Congregari: secundum autem nisi superfluat, ut auctoritate in littera illius: quia reddit rationem, quare Conciliorum legibus apostolica fedes non lubeat. Si enim dependerent Concilia tantum in congregari à Papa, ex quo leges faciunt potest, quoniam congregata sunt, nihil valeret ratio assignata ad intentum in ferendum. Patet nāque manifeste quod ex hoc, quod Concilia regulariter non congregantur nisi per papam, non sequitur, Ergo nō præfigunt legem Papæ: quia stat, quod congregata præfigant legem, si congregata non pendet ab ipso.

CAPVT XXI.

DI^UX I in codem 11. c. quod Concilii viuersale legitime congregatum errare potest diffiniendo Papa absentia, aut non consentiente: & quasi dixi quod potest erare eodem modo in his, quae sunt fidei.

OB C I T V R. Quia ad Concilium generale speiat determinatio cori, qui sunt fidei: & ipsi promittitur, Quod docebit vos Spiritus sanctus omnem veritatem.

In cuius signum A. 15. ponitur Spiritus sanctus præsens Concilium Apóstolorum, cū dicitur, Vismū est Spiritus sancto & nobis: & non dixerunt, Vismū est Petro & nobis.

Hoc latissim innuerit August. Euangelio non crederem, nisi me auctoritas ecclesiæ admoneret.

Et in sexta synodo (vt patet dist. 16. c. placuit) dicitur, Placuit huic sancto synodo, vt annmodo confirmata & rata sit canonū Apóst. 23. capitula. Hoc quoque deduci potest ex illo. Ecce, ego vobiscomi sum omnibus diebus vīque ad consummationem feci, tunc inutiles sumus. Unde non magis ad ecclesiæ, sed ad vicarium domini spectat dispensatio thiebauri in utilitatem ecclesiæ, pro qua est.

Hoc idem patet ex eo: quod quilibet fateretur se credere in unam sanctam ecclesiæ catholicam: ex hoc enim sequitur, quod ad eam definitio cori, quae sunt fidei, spectat. Cū enim Papa fateretur se credere in unam sanctam ecclesiæ, non dicit se credere in sanctissimum.

¶ Præterea, Ecclesia vniuersalis nō potest errare in fide: & Concilium gaudet eodē priuilegio, quo Ecclesia repreſentata ſicut eadem potestate. Imo cū Ecclesia, vt diſpera nullū actū iurisdictionis exercere poſit, nec aliquid fententiaſter diffinire, infallibilis in difiniendo ei competere debet, vt congregatae in Concilio.

¶ Et ſi dicatur, quod papa repreſentat Eccleſiam ſicut Concilium, diceretur quod papa repreſentat Eccleſiam remotē, Concilium autem propinquissimē: quia in eo eſt aliquis de qualibet Ecclesia ſaltem ſuſcienter vocatus: & priuilegium Eccleſia tranſit in Concilium immediate, eam repreſentans, nō autem in ſummuſum Pon-

to

¶ R E S P O N D E O, hæc obiecta dupliceſter deficit: & primus deſectus communis eft omnibus, ſecondus autem qui būdum obiectionibus communis. Deſectus omnium obiectionum eft, quia à Concilio declinat in Conciliū, ſecluso Papa. Ex cuius proprio priuilegio (Conciliū quippe generale fine papa cōfensu non diffinit) conſtitut papa non vniuerſali conſenſu diſtinuit illa faſta eft, cum papa ſupremum in Eccleſia Dei teneat locum, officiū, & regimēt etiam vniuerſale. Quod autem vniuerſali conſenſu diſtinuit non eft, proculdubio à Concilio vt Eccleſia vniuerſale repreſentatur, diſtinuit non eft. Dico igitur, quod propositio dicens, quod Concilium generale nō potest errare in iudicio fidei, eft vera ſimpliſter & abſoluta de Concilio iudicante in fide cum papa, & non eft vera de Concilio Acephalo. Et haec reſponſo ſufficit ad omnia obiecta quantum ad intentum conſolucionem: ed quantum ad vim ipſarum obiectionum, in ſpeciali dicuntur. Et ad primam quidem, quod ad Concilium generale ſpectat ultima deſcio fidei, dicitur quod hoc verificatur in Eccleſia ratione capitis, ſicut de homine qd videtur ratione oculi. Et quod hoc ſit verum, pater de Concilio Ariminiſi & Ephesino ſecondo, quorum primum errauit in fide cum Arrio, ſecondum autem eiusdem errauit in fide cum Euthice.

¶ Et quod amplius eft notandum, iſtud ſecondum ſuit etiam auſtiorate apolloſica congregatum: & in neutrō conſenſit errore conſtitutionis Romanus Pontifex. Et de Ephesino quidem ſecondo clarus pater ex multis epiftolis Leonis, & gemitis Calcedonensis.ynodi. De Ariminiſi, verò pater ex Rufino in eccleſia, historia, & in historia tripartita, li. 5, cap. 39. Ex effectu manuſcriptu eft, quod verbū Domini, Spiritus sanctus docebit vos omnē veritatem, non diſtū eft Concilio diſtentienti à Papa, quāuis legitime congreſato. Hac recte examinat omnes, qui hac de re decertant, & caueant, & à ſenſatis non recedant iudicium.

¶ Ad ſecondum dicatur, quod etiam in Concilium illud Apolotrum, &c. ſuſſer. Concilium generale, nihil aliud habetur, nī papa Concilio integro cum Petro praefente, & primō Spiritu sanctus praefideret: quod gratia conceditur. Sed quare ibi in communī diſtinuit ſit, & quod non fuerit generale Concilium illud, in libello illo diximus.

¶ Ad tertium pater etiam, qd Augu. dixit, Nisi autoritas me admo-neret Eccleſia, & non dixit Eccleſia a cephalo.

¶ Ad quartum fateor me non videre quid prober, nī contra affe-rentes, quia canones Apolotrum quanuſi a ſynodo conſirmati euauerunt: hoſ enim non facit ad certitudinem potestatis ſynodi quam illi intendunt.

¶ Ad quidum dicitur, quod ad literam loquitur de Eccleſia vniuerſali, quæ nunquam deficit: hæc enim eft, quæ ſucedit Apolotis, & aliis quibus Dominus loquebatur. Ab Eccleſia autem vel etiam Concilio eam repreſentant, ad Concilium a cephalo, non valet argumentum.

¶ Ad ſextum dicitur, qd antecedens afflumptum ex articulo fidei de vna ſanctā Eccleſia potest dupliceſter legi, ſcilicet cum propofitione, In (dicendo, Credo in vnam ſanctā Eccleſiam catholicam) & fine illa propofitione, qd melius indicat diuſus Thomas, dicendo, Credo in vnam ſanctā Eccleſiam catholicam. Et ſequuntur dicatur, Credo in vnam, &c. ſuſſit Eccleſia integræ, corpore ſciliſter & capite, quod eft Christus dominus: ratione cuius in Eccleſiam dicimus credere. Et tunc optimè valer conſequentiæ ergo ad huiusmodi Eccleſiam pertinet ultima deſcio fidei, & quod papa non dicunt propter ea credere in ſeipſum, fed in Spiritum ſanctum, vt eft Eccleſia rector, fed non valer vterior conſequentiæ, ergo Eccleſia a cephalo. Si autem legatur fine propofitione, tunc dicitur vt ſupra, quod creditur vna ſancta catholicæ Eccleſia; ſed nō valer, ergo Eccleſia a cephalo. Et conceditur quod ad vnam ſanctam Eccleſiam catholicam ſpectat ultima deſcio fidei, ſicut & potestis iurisdictionis, qua conuenit ei ratione partis. Nec papa credidit Eccleſiam dicimus credere ſeipſum, fed dicitur credere officium ſuum & aliorum, in cuius ſignum à fide deuinaſt, illo non erederet officium ſuum.

CAPVT

XXII.

I XI in cap. 13. Quod potestas applicatua papatus ad perlonam regulariter & principaliter eft in papa, & nō ſi in caſu in Concilio, ſeu eccleſia, & in caſ. idē ſub aliis verbiſ, ſciliſter quod potestas electiuſ papæ in pa-

pæ potestate eft. Et artuli ad hoc vtrōbique duo argu-menta. Primum ex patre Petri 8. que ſt. i. caſ. ſi Petrus. Secundum ex eo quod papa determinat de actu electionis, ita quod contrario modo factus ſit irritus.

¶ O B I C I T V R. Contra quatuor, ſciliſter contra hoc, quod talis potestas eft in papæ, & contra hoc in caſu tantum eft in eccleſia ſeu Concilio: & contra vtrunque argumentum.

¶ Primò ergo arguit contra primum ex Occham. Si potestas electiuſ papæ eft in potestate papæ, ſequeretur, qd papa poſſet relinquare eccleſiam ablique potestate electiuſ: quod eft impoſſibile: qd. Et tenet ſequela, ponendo quod d mortuis, vel priuatis electori-bus papa nō ordinaret electores. Et ſi dicatur, quod in tali caſu de-luſorū ad eccleſiam: contraria, quia ſic ſequeretur, qd eccleſia eft Superior papæ: quod tu negas. Et tenet ſequela, quia aūquā potestas aliquia ex negligentiā aliiuſ deuoluſit ad alterum, nī ſit ſimpliſter & abſoluta Superior, potestas enī papalis non deuoluſit ad Epifcopum, ex negligentiā papæ non prouidentis aliiuſ beneficio, ſed econuerſo, traxera, ſi eccleſia in illo caſu habeat potestatē electiuſ, quarūt̄r̄ aūquā habet immediatē: cum a ſeipſo non habeat. Si dicatur à Christo, difficile erit reperiſe in ſacris lite-riſ fundamētum, in quo poſſit stabiliri quod in illo caſu habeat, & non regulariter.

¶ Secundò principaliter arguit ex Armachano. Non eft veriſi-mile, qd Dominus voluntati vniuſ hominis commiſſiſt potestatē ele-

electiuari ſummi Pontificis: quia poſſet evenire, quod vna progenies dicitur, Hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei: dū quilibet in fine vita ſuum confanguineum ſubrogaret.

¶ Tertiò, Quia ſequeretur, quod etiam potestas deſtitutua Papa in caſu hæretiſ, quo deponi poſet, eft in Papa: & ſic par in patem habet imperium. Et tunc quod Papa poſſet conſtituere quod Papa hæreticus à duobus vel tribus deponi poſset. Et tenet ſequela: quia per eadē cauſas habent generari & deſtrui potestates iſta.

¶ Quartò, Si in Papa eft potestas electiuſ Papa, vel ergo eft in eo potestas illa ſic, quod per ſemelitum potest ſuccellorem eli-gere vel ſolum, quia aliquibus potest illam potestatē communica-re. Hoc ſecondum nihil habet apparentia. Ex primo autem ſi concedatur, ſequitur horum inconveniens, quod eft in potestate duorum facere quod alternatū vicibus quilibet per annum in ordine ſuo eft ſummus Pontifex, more Anas & Caipha. Et patet conſequencia: quia vnuſ Papa pro ſua voluntate poſſet eligeſe alterum in Papam, & in fine anni ille alter reſiget cundem, & ſic deinceps.

¶ Quintò, Christus non conſtitut Papa aliquam potestatē perni-ciolam Eccleſia: ſed (vt habet gloriā in caſu Petrus) hoc eft perni-ciolam Eccleſia: ſolus, papa enim ex eminentia potestatis, curi⁹ ac regimētiū, quod aliquis eligeſe ſibi ſuccellorem: ergo Christus non conſtitut illam potestatē.

¶ Contrariationem ex facto Perri allatā, dicitur primò, qd Petrus nō inſtituit Clementem, ſed inſtituendus ordinavit. Dicitur ſecondo, quod hoc fecit in ſuſſu Spirituſtandi: quo etiam preuidit mortem. Dicitur tertio, quod Papa in caſu neceſſitatis, quo electores non poſſent congregari, & pro occurrenti periculo opus ſit paſtore, po-rot Papa mortuus in ſuſſu ſuccellorem.

¶ Contrariationem autem, ex hoc quod Papa ſtatuit circa actū elec-tionis etiam electores determinando, &c. dicitur quod Papa non deſtituit potestatē electiuam Cardinalibus, ſed Eccleſia vniuerſalis in ſexta ſynodi in cap. in nomine Domini, vbi Nicolaus Papa nō propria auſtioritate, ſed ſanctorum Patrum ſtatuit. Et propter ebiſi Cardinalis potestate ſibi tradita abutentur maniſtē, vniuerſalis eccleſia ſideiſum poſſet eos priuare potestate electiuſ Papa, & aliis cam committere.

¶ R E S P O N D E O, Et primò declaro ſenſum verborū meorū in libello illo: ſecondū quid in hac materia mihi videtur: tertio, fa-tiſſe facere curab obiectis.

¶ Quod ad tertium, reſpondeo obiectis pro quanto militat adver-tit hæc, dicitur ad primū, quod impoſſibile eft eccleſian reclini-qui abſque papa & potestate electiuſ papa: quoniam decedente papa abſque viſo decreto de hoc, negatiū reclinet potestatē electiuā eccleſia Romana: ſicut Linus ſuſſor Petri immeſiatuſ electus eſtitut. Reſpondeo quoque data, qd per viam deuolutionis po-teras applicatiua papatus ad perlonam eft in eccleſia vniuerſali in caſu, pro quanto ex meo libello affiuitur, non intelligitur de deuolutione propter negligentiā, contra quam obicitur, ſed com-muniter, & propter ea non ſit arctatur. Deuolutionis vocabulum, quin ſue deuolutionis ſue ſuſſionis, ſue ſuſſionis, ſue cu-illuſcere alterius modi in hac ſententia vnuſ includat. Vnde non ſuper negligentiā electorum, ſed ſuper defectu ordinariorū elec-torum fundati, & in tali non in alio caſu ibi dicta intelligo. Exiſtſeſe facere curab obiectis.

¶ Quod ad primū nunquā dixi, quod Papa poſſet ſibi eligeſe ſuſſorem, nec quod potestas electiuſ papæ ſit in Papa formaliter, nec quod potestas applicatiua papatus ad perlonam ſit in Papa for-maliter: fed dixi quod huiusmodi potestas eft in Papa regulariter: & principaliter. Conſtat namq; apud viros doctos, quod multa ſunt in potestate Superioris quae nō ſunt in illo & eius potestate forma-liter: & quae etiam nō poſſet per ſcīpſum immeſiatē facere. Sunt enim in intelligentiā, (quas Angelos dicimus) ſorma inferiorum: & eorum potestatē, nō tam in formaliter, neſi ſic poſſit earum actus per ſcīpſum exercere, ſunt in corporum caſtīum poſſit: ſtate ſtare elementorum & eorum potestatē, non tam in formaliter, neſi ſic poſſit earum operas poſſit per ſcīpſum exercere. Statigit, qd huiusmodi electiuſ potestas ſit in Papa regulariter & principaliter. & nō ſit in coſmaliſe neſi poſſit per ſcīpſum huiusmodi po-teras actus exercere. Suntant ergo verba mea in hoc ſenſu, qd potestas electiuſ eft in potestate Papa virtualiter, ſeu eminenter, & hoc quo ad modum eſtendi, & quod in potestate Papa regulariter, id eft ordinario iure, ad diſſerentiam Eccleſie videtur: quia eft eiuſmodi potestas in caſu, & principaliter ad diſſerentiam eiudicēt Eccleſia, in qua eft ſecondario: pro quanto in caſu poſſet non ſolū electiuſ papæ, & non regulariter, ſacile pater. Nam conſtat quod habet à Chriſto, & eius vicario negatiū: quia ſciliſter neuter or-dinavit opoſſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſuſſoribus perpetuū perpetuū. Stante ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſucceſſit Romana eccleſia vniuerſalis: deſtitutus autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, à qua Linus eft electus ante humana iura nobis nota, immeſiatuſ ſuſſor. Quia tamē pars clau-ditur in totuſ, & in eccleſia vniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſt in Concilio generali cum pac Romana eccleſie eligeſe in tali caſu, papa eft verus & ſuſſor. Et papa eft ille qui eleſus ſit. A quo autem eccleſia Romana, aut eccleſia vniuerſalis habet in caſu potestatē electiuſ papæ, & non regulariter, ſacile pater. Nam conſtat quod habet à Chriſto, & eius vicario negatiū: quia ſciliſter neuter or-dinavit opoſſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſuſſoribus perpetuū perpetuū. Stante ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſucceſſit Romana eccleſia vniuerſalis: deſtitutus autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, à qua Linus eft electus ante humana iura nobis nota, immeſiatuſ ſuſſor. Quia tamē pars clau-ditur in totuſ, & in eccleſia vniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſt in Concilio generali cum pac Romana eccleſie eligeſe in tali caſu, papa eft verus & ſuſſor. Et papa eft ille qui eleſus ſit. A quo autem eccleſia Romana, aut eccleſia vniuerſalis habet in caſu potestatē electiuſ papæ, & non regulariter, ſacile pater. Nam conſtat quod habet à Chriſto, & eius vicario negatiū: quia ſciliſter neuter or-dinavit opoſſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſuſſoribus perpetuū perpetuū. Stante ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſucceſſit Romana eccleſia vniuerſalis: deſtitutus autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, à qua Linus eft electus ante humana iura nobis nota, immeſiatuſ ſuſſor. Quia tamē pars clau-ditur in totuſ, & in eccleſia vniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſt in Concilio generali cum pac Romana eccleſie eligeſe in tali caſu, papa eft verus & ſuſſor. Et papa eft ille qui eleſus ſit. A quo autem eccleſia Romana, aut eccleſia vniuerſalis habet in caſu potestatē electiuſ papæ, & non regulariter, ſacile pater. Nam conſtat quod habet à Chriſto, & eius vicario negatiū: quia ſciliſter neuter or-dinavit opoſſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſuſſoribus perpetuū perpetuū. Stante ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſucceſſit Romana eccleſia vniuerſalis: deſtitutus autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, à qua Linus eft electus ante humana iura nobis nota, immeſiatuſ ſuſſor. Quia tamē pars clau-ditur in totuſ, & in eccleſia vniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſt in Concilio generali cum pac Romana eccleſie eligeſe in tali caſu, papa eft verus & ſuſſor. Et papa eft ille qui eleſus ſit. A quo autem eccleſia Romana, aut eccleſia vniuerſalis habet in caſu potestatē electiuſ papæ, & non regulariter, ſacile pater. Nam conſtat quod habet à Chriſto, & eius vicario negatiū: quia ſciliſter neuter or-dinavit opoſſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſuſſoribus perpetuū perpetuū. Stante ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſucceſſit Romana eccleſia vniuerſalis: deſtitutus autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, à qua Linus eft electus ante humana iura nobis nota, immeſiatuſ ſuſſor. Quia tamē pars clau-ditur in totuſ, & in eccleſia vniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſt in Concilio generali cum pac Romana eccleſie eligeſe in tali caſu, papa eft verus & ſuſſor. Et papa eft ille qui eleſus ſit. A quo autem eccleſia Romana, aut eccleſia vniuerſalis habet in caſu potestatē electiuſ papæ, & non regulariter, ſacile pater. Nam conſtat quod habet à Chriſto, & eius vicario negatiū: quia ſciliſter neuter or-dinavit opoſſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſuſſoribus perpetuū perpetuū. Stante ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſucceſſit Romana eccleſia vniuerſalis: deſtitutus autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, à qua Linus eft electus ante humana iura nobis nota, immeſiatuſ ſuſſor. Quia tamē pars clau-ditur in totuſ, & in eccleſia vniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſt in Concilio generali cum pac Romana eccleſie eligeſe in tali caſu, papa eft verus & ſuſſor. Et papa eft ille qui eleſus ſit. A quo autem eccleſia Romana, aut eccleſia vniuerſalis habet in caſu potestatē electiuſ papæ, & non regulariter, ſacile pater. Nam conſtat quod habet à Chriſto, & eius vicario negatiū: quia ſciliſter neuter or-dinavit opoſſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſuſſoribus perpetuū perpetuū. Stante ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſucceſſit Romana eccleſia vniuerſalis: deſtitutus autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, à qua Linus eft electus ante humana iura nobis nota, immeſiatuſ ſuſſor. Quia tamē pars clau-ditur in totuſ, & in eccleſia vniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſt in Concilio generali cum pac Romana eccleſie eligeſe in tali caſu, papa eft verus & ſuſſor. Et papa eft ille qui eleſus ſit. A quo autem eccleſia Romana, aut eccleſia vniuerſalis habet in caſu potestatē electiuſ papæ, & non regulariter, ſacile pater. Nam conſtat quod habet à Chriſto, & eius vicario negatiū: quia ſciliſter neuter or-dinavit opoſſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſuſſoribus perpetuū perpetuū. Stante ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſucceſſit Romana eccleſia vniuerſalis: deſtitutus autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, à qua Linus eft electus ante humana iura nobis nota, immeſiatuſ ſuſſor. Quia tamē pars clau-ditur in totuſ, & in eccleſia vniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſt in Concilio generali cum pac Romana eccleſie eligeſe in tali caſu, papa eft verus & ſuſſor. Et papa eft ille qui eleſus ſit. A quo autem eccleſia Romana, aut eccleſia vniuerſalis habet in caſu potestatē electiuſ papæ, & non regulariter, ſacile pater. Nam conſtat quod habet à Chriſto, & eius vicario negatiū: quia ſciliſter neuter or-dinavit opoſſitum, & Chriſtus Dominus ſtatuit Petrum in ſuſſoribus perpetuū perpetuū. Stante ſiquidem certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſucceſſit Romana eccleſia vniuerſalis: deſtitutus autem omnibus Cardinalibus Romana eccleſia, à qua Linus eft electus ante humana

TOMI I.

republica quidam Vicarius principis sub principe est simpliciter quod sit per esse Christianum; simpliciter recognoscet principem viam, & recurrit ad eum audiencem & paratum exaudire. Et scito quod contingit homines in hac re falli quia negatione modi ad negotiationem rei. Quum enim deponere Papam contingat multis modis scilicet per prouidentiam humanam, & per orationem Ecclesie perseverantem, & neutro modo opus fit nisi in casu veri necessitatis, ex hoc quod Ecclesia non est concessum, quod posse deponere per viam prouidentiae humanae: non sequitur Ecclesia non esse concessum, quod posse deponere Papam: quoniam alia via, 10 scilicet orationis perseverantem, infallibiliter potest: quia enim per amicos possumus, per nos aliquam posse refutare Philosophus, quanto magis quia per patrem possumus?

¶ Ad PRIMVM ergo negatur sequela: & ad probationem dicitur, quod virtute politia (scilicet tam ciuius & ecclesiastica) potest deponere tyrannice regem ipsam, sed diversimode: quia ciuilis perfecta & libera potestati & per prouidentiam humanam ecclesiastica auctoritate potestatem sui patris per orationem perseverantem, quando vere oportet. Et hic modus quidem excellenter, & non potens errare, sicut primus est melior, & propterea non minus 20 bone, sed melius prouium est ecclesiasticae reip. de modo abiectiendi a se malum ministrum quam ciuii.

¶ Ad secundum negatur etiam sequela: quia communitas Christiana nata est ferua, ac per hoc naturali iure ubi non cōspicet potest super principem suum: & consequenter nec super principis vicarii, nisi a principe sibi cōcedatur. Unde licet verum sit, quod ecclesiastica communitas distinet contra principem non habeat super principem & eius vicarium tyrannicem autoritatem potestatem, non tamen adempta est sibi a Christo, aut quoque alio modo, sed ex natura sua: quia ferua est, cōtra hanc hanc negationem. Ad tertium autem dicitur, quod non possit oportuni remedium prouidentia humana, quoniam oratio Ecclesie & ceterum inducere creditur, cur insufficiens prouisum Ecclesie dicitur de remedio opportuno? Et per hunc modum excludendi Papam tyranum ab Ecclesia satistit omnibus que obiciuntur de corpore respetu membrorum contagiis, & similibus, ad omnia siquidem fat est oratio perseverantem Ecclesie. Pro cuius zelo hanc respondendi curam suscepit: arbitratus qui byssam licet non omnibus fratribus obiectis respondisse, vituperandus non esse hac vice. Rogo igitur lectores, ut 20 quos se praebeat interpretes aut cōfessores: nihil enim hic australibus, sed ratione vel autoritate allata tribui vole: hoc etiam vbiq; & semper sub sacraficta Romana Ecclesia correctione. Roma die 26. Novembris. 1512. Ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, Amen.

AD LEONEM DECIMVM PONT. MAX. DE DIVINA INSTITVTIONE PONTIFICATVS TOTIVS ECCLESIAE IN PERSONA PETRI APO-

stoli, libellus Thomae de Vio, Caietani Cardinalis sancti Xisti.

SLLVSTR EM sapientibus sententiam in vulgare quoque lucem proferri exigunt, Pater beatissime, quia ea, quae à scriptis manifesta sunt, ab his quae per alia nota sunt, non discernentes, nodum (vt aiunt) in scripto queruntur & meridiana in luce cœquentes, offendunt. Obnubilandi siquidè euangelicā claritatem tanta est licentia his, qui sūt non sūt forte contenti, ut Ecclesia vultus, licet serenissimus, nouitatum inuolucris perturbetur: quippe quorum studiū est certa & lucida in questionem vertere, ac obscura aliis reddere. Ea propter Petri, successoremque eius Romanorum Pontificum principatus (tot atates, tempora, atque auctores tranquilla possessione obtinēti) ius euangelico Sole fulgēs, impeditum argumentationibus inuolumentibus exercitatos parum in sacris literis tueri, tenebris exire, arque in medium proferre sic intendimus, ut veritas haec omnibus luceat, & propriis splendoribus vniuersae creaturae penetralia attingat. Habeat igitur catholica Ecclesia tibi credita, Pater benignissime, lucubratiuncula hāc pro ruditioribus, ne obscuritatibus obruātur.

CAPVT I. IN QVATORDERICM CAPITA de Romani Pontificis institutione & autoritate.

S V M M A R I A.

- 1 Quid, quomodo, & quo ordine tractandum est.
- 2 Petri persona, & non dono revelationis, aut beatitudinis promissae sunt claves.
- 3 Persona Petri in se, & non solum in persona Ecclesie promissa esse claves.
- 4 Verba Christi, Tibi Petro dabo, non in persona omnium Apostolorum dicta est.
- 5 Apostoli alii non esse alias collatum quod Petro.
- 6 Solum Petrum acceptasse claves, consonat et quod est, Ecclesia accepisse claves.
- 7 Promissum esse Petro totius Ecclesia pontificatus in antedicta promissionebus.
- 8 Persona Petri quāvis charitate qualificata dicta est, Pafce ones meas.
- 9 Soli Petri ita quid non alii Apostoli, dictum est, Pafce ones meas.
- 10 Petro solum universam committit Ecclesiam per hanc verba Christi, Pafce ones meas.
- 11 Petro per hanc verba, Pafce ones meas, commissum esse à Christo pontificatum totius Ecclesie.

TRACT. III.

volumus, vt tribuat quod mallemus. Tum quia facilior, minus impeditus, & efficacior causa est oratio Ecclesie perseverans pro te in necessitatis ad salutem Ecclesie, quā tota omnium hominū prouidentia: hac enī difficultate consonat, potentia impediti potest, & omnia subiecta non habet: descripta autem oratio facile consonat, non potest potentia aliqua humana impediti, & omnia sub Deo subiecta habet. Mirum est autem de tubiunctis scilicet quod dicere Deum solum orationis remedium reliquiss, &c. solum enim hoc remedium tanquam supremum & efficax simpliciter relictum dicimus existentibus multis aliis remediosis per viam admonitionis, &c. Mirum autem dico, quia quoniam naturaliter ex eisdē tecum, ex quibz sumus & cōfervamur, & Christiana respub. ex oratione sit adiuta, & in vno ouili constituta (dicens Patrem ad Christum, Postula a me, & dabo tibi Gentes hereditatem tuam) & ex oratione conseruerat (dicens Christo ad Petrum, Ego rogar pro te, vt nō deficit fides tua) naturaliter quoque ordine oratione defendēta est, contra tyrannice regentem. Mirum dico, nisi quis putet orationē Ecclesie perseverantem pro se in vera suā necessitate posse defēdere, quod propriū infidelitatem efficit, si infidelitas non est parvulo meo iudicio videtur, diuina siquidem prouidentia, quam in specie de Ecclesia sua habet, derogare videtur. Si enim natura non deficit in necessitatis, quoniam Deus qui dedit semetipsum Ecclesie, deficit illi in necessitatis, ferunt ex parte Ecclesie feruunt: vt pater ex descriptis conditionibus orationis: Mirum denū dico, quoniam si efficax hoc orationis Ecclesie, & ceterum inducere creditur, cur insufficiens prouisum Ecclesie dicitur de remedio opportuno? Et per hunc modum excludendi Papam tyranum ab Ecclesia satistit omnibus que obiciuntur de corpore respectu membrorum contagiosi, & similibus, ad omnia siquidem fat est oratio perseverantem Ecclesie. Pro cuius zelo hanc respondendi curam suscepit: arbitratus qui byssam licet non omnibus fratribus obiectis respondisse, vituperandus non esse hac vice. Rogo igitur lectores, ut 20 quos se praebeat interpretes aut cōfessores: nihil enim hic australibus, sed ratione vel autoritate allata tribui vole: hoc etiam vbiq; & semper sub sacraficta Romana Ecclesia correctione. Roma die 26. Novembris. 1512. Ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, Amen.

12 Petrum habere ex Christi institutione successorem in Pontificatus Ecclesia catholica.

13 Romanum Pontificem succedere Petro in pontificatu totius Ecclesie.

14 Autoritates sanctorum antiquorum & posteriorum, affirmantes Romanum Pontificis successoris Petri pontificatum super totam Ecclesiam à Christo institutum a Petro.

TRACTATUS TERTIVS THOMAE de Vio, Caietani Cardinalis S. Xist. de Romani Pontificis institutione & autoritate in quatuordecim capitula diuisus.

Quid, quomodo, & quo ordine de Romani Pontificis institutione in antedicta promissionebus.

RINCIPIATVS Romani Pontificis super uniuersas Christi Ecclesias, quamvis questionibus multis pulsatus fuerit, nostro tamē proposito vñica inuestigatione absoluendus occurrit. Non enim veritatem hic in dubio an Rom. Pont. sit de facto caput Ecclesie nec idem potestate habeat à Deo eo modo quo iuxta Apostoli Ro. 13. Nō est potestas nisi à Deo, & quæ à Deo sit ordinata, sunt

DE ROM. PONTIFICIS INSTITVTIONE.

funt: & sicut potestas regia in veteri testamento erat à Deo: in iuxta illud 1. Reg. 8. Audi vocem eorū, & constitue super eos regē: ciuidati enim omnia adulteriorum multi affirmant. sed vertitur in quaestione, an a Christo in iustitiam fuerit Rom. Pont. super omnes Ecclesias principatus in beato Petro: ita qđ in iustitiam Christus Petrus cum eius successoribus suum vicarium ad gubernandum omnes Christi Ecclesias. Quo fit vt loca a rationibus & autoritatis affirmantibus Petrum, seu Romanum Pontificem fuisse, seu esse caput omnium Ecclesiarum, a praesenti secreta fint intentione: & ea duntaxat afferenda sint ex quibus Christum Dominum consuluisse huiusmodi principatum Petro solum habetur.

¶ V IA. verò ex facris literis pendet omnis questionis huius veritus, & duo sunt præcipui textus, scilicet Matth. 16. & Ioan. v. exp̄s de hoc mysterio loquentes: id primū iuxta vtrioq; tex tum inuestigandū est, an solum Petri verba Christi diēta sint. Secundū, an per hec solum Petri Pontificatus totius Ecclesie à Christo confirmatur. Tertiū, an hinc totius Ecclesie Pontificatus Petri à Deo cōmissus, sicut eadem datu successori Petri. Quartū an sic à Christo hic Pontificatus datum Rom. Pont. vt Petri successori. Ut cōsimilat, dubitando ad damnata inconvenientia. Nihil

relatam sententiam,

dubitando ad damnata inconvenientia.

Nihil

autem

ad

naturæ, sed Dei vita: quoniam cuiuscumque est Filius, conuenit generare filium non ex ratione, qua est, nec ex ratione qua res naturalis est, sed ex ratione qua vivit. Quod si alius perspicere cupit: iunge hæc simil, scilicet filius Dei vivi: quum enim confiteretur ex una parte filium sonare genitum talis eius pars est, & ex altera parte parentem significare. Deum vivum: contellecta fuerit philosophica traditio, scilicet naturalis/sum opus esse omnibus viventibus facere tale quale ipsum est (vt habetur secundo de Anima) manifestè videbis quod dicendum Filius Dei vivi, significatur naturalis filius Dei: ex eo enim quod filius Dei ponitur genitus à Deo dicitur, ex eo autem quod filius Dei, in quantum est vius, ponitur, quia naturalis/sum opus viventis vivens est, genitus significatur. Ac usum ergo & formalitatem, Petri confessio Christi non adoptrionem Dei filium, sed naturalis Dei filium manifestat, dicendo Christum filium Dei vivi. Et si alius adhuc intuiti fuerimus, percipiemus in hac response claudi nos solum trias Trinitatis personas filium scilicet & Patrem, & a ratione ac modum generationis, feliciter quod ille naturalis Pater & iste naturalis Filius (vt declaratum est) sed substantiam, coegeritnam etiā coqualem utrūque, nam ex eo quod 20 naturalis filius est talis qualis est Pater, & Christus dicitur Filius Dei vivi, significatur quoque quod ipse est Deus vius: & quum non sint multi dii, significatur quod est unus Deus cum Patre, ac per hoc confluentiam, coaternis, & coequalis. Nec Spiritus sanctus in persona omnis est, Christus enim sonans in spiritu spiritanus, & in immateriali, intelligibilemque gradum penetrauit, Petrus tamen personam nominibus propriis filium ac per hoc Patris & generationem naturalem cum ratione generandi clarus significauit, dicens, Tu es Christus filius Dei vivi: & ideo iure à Salvatore mundi beatus affirmatur. Ad hunc tam alium huius confessionis sensum intendit inuenies Originem, Chrysostom, atque Hilar. hunc tam alium illius confessionis sensum testatur Ecclesia quotidianæ veneratione repetens prima die hora Christi filii Dei vivi, &c. Merito quoque ad eandem reuelationem spicet Bariona, duplicitate liquidem ut Hieronymus dicit, potest intelligi: vel legend, Bariona: id est, filius Iona (Bar enim idem sonat 40 quod filius) vel quod vitio scriptorum detracta sit media syllaba: quum deberet legi Bariona: id est, filius Iona: Simon figura dem creditur à multis filius Iona: secundum tamen veritatem filius fuit Iona: vt pater Iona primo, Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas: licet vitio scriptorum Latinorum Latini codices sint corrupti. Est ergo primus sensus, myniscus tamen, Tu es filius Iona, id est columba, secundus autem literalis, Tu es filius Iona seu Iona. Vterque autem sensus propositum fuit: nam si filius exponitur columba, simpliciter ac spiritualiter persona ipsius Petri, tanquam habilis ad reuelationem suscipiendam indicat: ad 50 reuelationem namque diuinam suscipiendam simplicitas & spiritualis maximè præparat: Spiritus enim sanctus disciplina effugiet secutum (ut dicitur Sapientia prima) animalis homo non percipit quae sunt Spiritus Dei, prima Corinchorum secundo. Si autem filius Iona vel Iona intelligitur, ad confirmationem confitetur veritas valde spectat: quoniam pertinet ad hæc, quod ideo Dominus naturalis patris ipsius non Petri, sed Simonis meminit: ut subiungendo, Quia caro & fagus non reuelant, sed Pater meus: ex hoc ipso quod patrem suum & naturalem Patrem Simonis è regione ponit, tanquam diceret, Beatus Simon filius Iona seu Iona: quia non patet se secundum carnem, & fagus non relauerit tibi: sed Pater meus, qui in calix est: ex hoc inquam ipso eruditus quique intelligat patrem, qui in calix est, ita esse naturaliter patrem meum, si utrumque naturaliter patet tuus. Et hoc iam notauit Chrysostom. Vanum est dicere, Tu es filius Iona vel Iona, nisi ut ostendat, quoniam ita naturaliter Christus est filius Dei, scilicet Petrus filius Iona: etiā substantiam cum eo qui genuit. Oportuit autem Salvatorum nostrorum commendare Petri confessionem manifestando illius auctorem & præmium, &c. vt Petri confessionem vera habeatur: & sic ipse verus ac naturalis filius 70 Dei credatur ex Petri confessione, non à carne & sanguine, sed à cœlo patre, derivata: nisi enim hoc manifestaret, confessionem Petri vt humanum verbum acciperemus: nō autem vt à Deo probatum sententiam habemus. Ex quibus omnibus clarer potest, quod hucusque nihil ad principatum Petri pertinet dictum est. Nota igitur prima pars dominici ad Petrum sermonis, circa illius confessionem versatur: & ad probationem fidei de seipso Christo filio Dei vivi pertinet: secunda autem ad Petro promittendum conseruuntur: vnde & inchoat à reddendo vices ipsi Simoni Petri. Et ego dico tibi: tanquam diceverit (vt Hieronymus notauit) Tu es mihi dixisti, Tu es Christus filius Dei vivi, & ego dico tibi, Tu es Petrus, & super, &c. Vbi aduertere non solum diuersas, verum non

Pater Petri
Iona non
Iannus si-
bus.

vnus, sed diuersorum generum promissiones Petri factas esse, nam prima promissio constructionem respicit Ecclesiam, Aedificabo Ecclesiam meam; secunda autem autoritatem, Dabo claves regni celorum, & quodcumque solueris, & illa ad Ecclesiam substantiam, ista ad officium respicit: tantumque inter te differunt, quantum est inter substantiam & officium distantiæ. Et hec in prima promissione triple innenatur intellectus, exponendo per hanc petram vel Christum vel Petrum, vel confessionem Petri, vt Chrysostomus exponeat: si tamen subtilius perspexerimus, vnicus est sensus literalis: hoc est, quod per hanc Petram demonstratur Petrus. Augustinus enim in libro primo retractacionum ca. 21. leonis iudicio relinquit quæ duarum sententiarum sit probabilius. Petrus, an Christus demonstratur per hanc petram. Vnde hac liberitate freti, ex ipso Euangelio textu dicimus, per hanc petram Petrum demonstrari: vt pater ex eo quod Dominus dixit, super hanc petram aedificabo. Si enim leipsius demonstrasset, non dixisset, Aedificabo, sed ædifico; quoniam tunc vere super seipsum aedificabat faciendo de Simone Petrum: super Petrum autem non tunc sed post resurrectionem edificare cœpit, & propterea dixit in futuro, Aedificabo: ac si aperte diceret, Te quem nunc facio Petru, possem faciam fundamentum Ecclesie meæ. Confirmaturque his sensibus, quia alter impertinenter premitur, Tu es Petrus quia tam pro maximâ ex hoc confundit, auctoritate Petri dicitur Euangelio: dum de primo dicitur, Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam non dixit, Super te aedificabo Ecclesiam meam: per hanc enim petram demonstravit totum quod dixerat, Tu es Petrus: nam petram reddidit aly Petrus, & articulam hanc reddidit a pronomen, tu, tanquam si diceret, Tu es Petrus, & super te aedificabo Ecclesiam meam. De claviis autem regni celorum non dicitur, Et tibi Petro, neque huic petra, sed simpliciter & absolute, Tibi dabo claves, non trans per hoc, quod dixit, ibi, quod personæ non qualitat per petræ significata, puta fidei præmittebas claves: persona ergo significata promissum est fore Christi Ecclesie fundamentalis persona, non propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consentanea est autem huiusmodi differentia à Christi officiis: non oportet secundarii dissimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo se habet quasi totiller pastori, dicente Christo, Ego ædificabo super te Petru: in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, aut claudam, sed absolute, Tibi dabo claves regni celorum. Non est propter se in officio autem clavium non dixit, Ego aperiā, & aliæ officiis clavium illud mediante firmitate fidei, ita ut homini absolute. Consent

Ecclesiastici
objectionum

storialis: nemo enim sine charitate potest officio pastorali recte vivere. Et hoc secundum literalem Euangelij sensum sunt: ad mysticū verō sensum (vnde ecclesia non potest argumentum trahit) p̄spectat quod si non Ioannis interpretatur, Obediens gratia. Vnde patet, quod Christus non qualitat, sed persona Petri qualificat charitate dixit, Pascere oves meas: ac proinde si decidat Petrus a charitate, non amittet pastorale officium, sed rectum vnum illius; quoniam à charitate penitent non officium, sed rectitudine vñus: vt planum est apud quemlibet catholicum Doctorem, & losos habent hereticos contradicentes.

CAPVT. IX.

¶ Soli Petro ita, quid non ab apostolo, dictum esse,

Pascere oves meas.

V O D autē soli Petro dicitur sic a Christo, Pascere oves meas, textus ipse clare manifestat, tū ex nomine proprio & patris carnis tertio repetito, tum ex comparatione apposita ad alios. Diligit me plus his: comparatum enim diversitatem monstrat ipsius ad alios Apostolorum praeferentes, quibus comparatur, tum ex propria Petri passione, qua contristatus describitur ex tercīa interrogatio memoriae negotiis Christi predicationis sibi olim ipso parato moritudo ut locutus dubitatione non relinquatur. Et quoniam hæc fuerunt Petri data post resurrectionem Domini, & aliis Apostolis, nec antea, nec postea quia ibi totam Ecclesiam promovit, hic omnes oves cōmisiit. Et confirmatur rursus ex verbis Domini. Ioan. 10. Alias oves habeo, quae non sunt ex hoc oculi, & illas oportet me adducere, & fieri vñi ouile & vñus pastor: si enim ex oviis omnibus ouile vñi cōstare debet sub uno pastore, consequens est: vt quoniam vñus pastor insituitur, & dicitur, Pascere oves meas illius vñtus cura cōmittenit. L'ubitandū enim forte fusile di plurim habetur Christus ouilia, de quibus suis ouibus loqueretur: quoniam autem viuum tantu ouile habere testetur, dubitari non potest, quas suas oves committat: nisi quis adeo deficiat, ut de parte tantu ouilis cura committat. Et confirmatur rursus hic sensus ex Sanctorū expositione: quoniam autoritates latius inferius afferentur. Vnde Theophilus hic dicit, finito prædicto commissione ouili mundi Petru coi mandat, non alii.

¶ Ad secundum vero obiectum dicitur, quod non est impossibile, sed neccesarium acque vnde, omnes Christi oves paci ab uno, ut catholica Ecclesia capi. In hoc autem pacendi modo, scilicet vt a capite catholica Ecclesia, clauditur quod Christi oves diuer- 30 sūt coadiuantibus membris pacientur a capite scilicet corpore corporis a capite regiū coadiuantibus aliis membris. Vnde non est dicendum, quod Petrus pacendū est facit pacere: sed quod ipse vt caput per alia commenbra coadiuantia pacit omnes Christi oves, quod non posse per principem laicum, aut quemque alium, qui non est caput Ecclesia, fieri constat. Tantioque possibilis est a Petru paci omnes Christi oves, quanto Petrus vicarius est Christi viue- 35 tis, regnantis & aſſistentis ad dirigendum, inspirandum atque adiuvandum.

¶ Vnde patet solutio tercia obiectoris: cōfissum est enim Petro Ad tertiam.

¶ Secundū, Quia nihil impossibile cōfissum est a Christo, vniuersaliter autem per orbem Ecclesiam paci ab uno est impossibile. Et si dicatur, quod vñus per alios posset pacere totum orbem, contra, quia Dominus dixit, Petre, & nō dixit, fac pacere oves meas: hoc enim etiam ethicus posset facere, committere, scilicet aliis, ut pa- 40 secent oves Christi.

¶ Tertiū, Quia peccasset Petrus si non omnes solus pauiſſeret, si omnes soli committirentur.

¶ Quartū, Quia Petrus, nullum Apostolū misit: & quilibet Apostolus ordinavit Episcopos absq; Petri autoritate.

¶ Quintū, Quia contemper Apostolos in diueris mādi partes tan- 45 quam suas portiones distribuit.

¶ Sextū, Quia Petrus circuncisionis tam oves fortis est: vt pa- 46 ter ad Gal. 2. Vbi dicit Paulus, Quā vidissent, quod creditū est mihi Euangelium præputiū, scilicet & Petro circuncisionis: qui enim operatus est Petro in apostolatu circuncisionis, operatus est mihi inter Gentes.

¶ Q V O D manifestè autem exorbitent hæc a vero Euangelij sensu, non est difficile aperire, dicendo siquidem, Pascere oves meas: oportet aut omnes, aut illas, vel vñgē oves cōmīti pacendas. Et quidem quod non has vel illas determinatē cōmiserit, verba ipsa testantur. Et vñllas vñllas aduerterunt, quod autem vñgē reliqui, & Christi sapientia derogat, & veritati pronominis adiuncti contrariantur. Sapientis enim gubernatoris & potentis dif- 50 finiti prouidere, non est vñgē reliqui prouidere suum. Et constat quod ex hoc ipso, q; solo pronominis Meas demonstrat oves, nō vñgē, seu indeſinita loquitur, sed ex hoc ipso, q; nulla sua eximit, omnes suas cōprehendit dicendo, Pascere oves meas. Et obserua perueritatem exponendi, quando apud Matr. dicitur, Super hanc petram adiificabo Ecclesiam meam, de omni Ecclesia Christi intelligendum putant, ne vñam solam Ecclesiam super petram edificatam fateantur: quando vero apud Ioannem Petru dicitur, Pascere oves meas, indefinita exponit, ne oves Christi sub uno pastore cōprehēdat. Ibi ē singularē, vñalitatem Ecclesiam cōbholi, cōtra omnē rationē diſtribuit vñuersaliter, hic res diuerſas, multa sci- 55 licet oves diſtribuire vñuersaliter reculant: vt hinc vñdas sallos esse eorū sensus: fallū enim etiā a ſeipſo dicitur. Et p̄ oppoſitū: quia vñd omnia confornat, ecclesiasticus sensus ſicut haber, quod

ibidem ita vñica intelligitur Ecclesia catholica, vt cōprehendatur omnes Christi pacendū: et ea tanquam partis in toto: tū hic oves Christi ita intelliguntur explicatae per pronomen meas: vt nulla relinquatur, que sub pronomine meas comprehenditur.

¶ E T P R O P T E R E A non oportuit apponere omnes: Ad primū.

duntur: quum dicitur, Pascere oves meas: ſicut Ioan. 10. omnes com-

prehenſe sunt Christi oves, quum dixit Dominus, Animam meam ponō pro oviis meis: & rursus, Ques mea vocem meā audiunt,

¶ E T Vnde ly meas, vñuersalitatis ſigni ſupplere effectum alicui ratio-

ne necessariò apponit pater: & proprietā nō ſit ſimile iudicium de hoc tex. & illo. Docete omnes gentes: ibi enim tam suas: quām non suas per electionem ḡ: n̄tes docendā mādāvit, hic vñd, oves suas pacendas cōmisiſſerent, per ly meas, cōprehendens omnes: vt ratione & testimonio Scriptura monstrat̄ cōclarissimē conſtare ex eodem Euangelio. Et hinc confirmatur ſensus catholice, quoniam ibi Christus promovit hic exhibuit: & proprietā quia ibi totam Ecclesiam promovit, hic omnes oves cōmisiſſerent. Et confirmatur rursus ex verbis Domini. Ioan. 10. Alias oves habeo, quae non sunt ex hoc oculi, & illas oportet me adducere, & fieri vñi ouile & vñus pastor: si enim ex oviis omnibus ouile vñi cōſtare debet sub uno pastore, conſequens est: vt quoniam vñus pastor insituitur, & dicitur, Pascere oves meas illius vñtus cura cōmittenit. L'ubitandū enim forte fusile di plurim habetur Christus ouilia, de quibus suis ouibus loqueretur: quoniam autem viuum tantu ouile habere testetur, dubitari non potest, quas suas oves committat: nisi quis adeo deficiat, ut de parte tantu ouilis cura committat. Et confirmatur rursus hic sensus ex Sanctorū expoſitione: quoniam autoritates latius inferius afferentur. Vnde Theophilus hic dicit, finito prædicto commissione ouili mundi Petru coi mandat, non alii.

¶ Ad secundum vero obiectum dicitur, quod non est impossibile, Ad secun- 50 dam.

¶ Primo, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Secundū, Quia non dicitur, Pascere oves meas, ſophisticis in dubio-

ritur ex ſex.

¶ Tertiū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Quarto, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Quintū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Sextū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Septimū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Octimū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Nonū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Decimū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Undecimū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Duodecimū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Tredecimū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Quattuordecimū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Quindecimū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Sexdecimū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Septuagintū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Octuagintū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Nonaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuagintū, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

¶ Centuaginta, Quia non dicitur, Pascere oves meas omnes: ſi enim tota Ecclesia comprehensa eſſet, die debuſſeret,

</div

apud Ioan. præmititur. Diligis me plus his: & similia cōcomitanter interponuntur cu Petri reponitibus: & postea subiungitur. Quum es iunior, cingebas te, &c. nihil autem horū spectat ad succēsorū secundum literalem sensum: ergo nec illa verba, Tibi dabo, & Pasc oves meas, sunt ad literā dicta Petro & succēsori: sed sicut reliqua mysticē applicantur ad succēsorēs ita & hēc.

¶ Secundū ex similibus, Verba Christi Luc. 22. Ego rogaui pro te, &c. nō sunt ad literā dicta Petri & succēsori: ergo nec ista, Tibi dabo claves, & Pasc oves meas, &c. sunt dicta Petro pro se & succēsori. Consequentia teneri a simili præsertim quoniam iste textus a faciis Doctoribus afferatur pro soliditate succēsionis Petri in fide. Antecedens verò manifestatur ex eo, quod ibi dicitur. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos; si enim qui libet succēsore hēc dicta sint, oportet succēsorem quilibet auersum prouidit de pastore vno, dicendo Petro, Pasc oves meas, significavit se dare cui libet Petri succēsori in Petro. Rursus dicendo, Pasc oves meas, perpetuatus pastoris intelligendam ex alio capite mōstrauit: nam oves sua duratas seiebat, & dixit, vñque ad consummationem in praefatis misericordiis ouili vno: & propterea eo ipso quo quibus in vno ouili duratus vñq; ad consummationem feculi prouidit de pastore vno, dicendo Petro, Pasc oves meas, significavit se dare cui libet vno pastore vñq; ad consummationē scilicet. Habeamus ergo dupliciter ex ipsius Euangelij verbis à Domino institutum esse quilibet Petri succēsorem pastorem totius Ecclesiæ in ipso beato Petro.

¶ Tertiū ex aliis eidem Petri a dictis, puta. Antequā gallo cāter, tunc me negabis, Matt. 26. & Wade ad mare & mitte hanū, &c. Matt. 17. cur enim huiusmodi soli perlora Petri ita q̄ non succēsori dicta exponuntur: illa autem, Tibi dabo, & Pasc, ad succēsorem referuntur: voluntari enim hoc fieri videtur.

¶ Quartū ex omniis, Nullus siquidē dixit Christus le loqui in illis vñbris Petri pro se & succēsore: quū ramen debuit hoc docere, quum hoc vñ de necessario credibilibus proponatur Ecclesiæ: & ipse dixerit, Quid est quod debet ultra facere vineas meas, & nō feci ci: si enim totū quod debuit erat, effecti synagoge Iudeorum, multò magis totum effecti Ecclesiæ Christiana.

¶ Extrangerū hoc argumentū ex hoc, quod Dominus Matt. vt. dicit, Ecce ego vobis sum omnibus diebus vñq; ad consummationem feculi. Vbi quia se fore in toto hoc tempore cū ecclesiā nos certificare voluit, dicendo, Ecce ego vobis sum vñque ad consummationem feculi, manifestauit quid ad discipulos pro se & succēsoribus eorum loquebatur. Hinc enim arguitur, q̄ si Petro & succēsori intēdūt hēc dicere: explicasset ad insinuasset succēsōrem, sicut insinuat ibi succēsorēs discipulorū.

¶ Quintū ex coapostolis, Quoniam ratio est, vt nullus aliorū Apóstolorū habeat succēsorem in Apóstolatu, & solus Petrus habeat. Et rursus qua ratio est, vt Apóstolorū succēsorēs sint, & dicantur Episcopi (quos constat eis aequalēs: vnde & fratres vocantur,) & vñs tantū Episcopus succēsor Petri super rotā Ecclesiæ? Et rursus ut præstatum est, que ratio suffert, vt Episcopus Hierosolymitanus succedat Iacobō in episcopatu illius ecclesiæ, & non in apóstolatu: succēsor autē Petri succedat ei in apóstolatu ac pontificatu totius Ecclesiæ: hoc enim non nisi humana ratione, sūt voluntate factum videtur; quia Scriptura deit autoritas.

¶ Deinde arguitur ducento ad inconveniēntia multa. Et primō, Si ad solum Petrum refertur Christi verbū: ergo nō ad succēsorem: & iterum, ergo cū Petro claves venerunt & abierunt. Et probat̄ se quæque, quia non potest ad plus pertinere quod ad vnum tantū dicitur. Secundū, quia si ad succēsorem extendit, ergo necessaria ratione, & ad alios apóstolos: quia tunc erant præsentes, succēsores autem Petri nondū erant. Tertiū, quia ridiculū esset, quod omnīn in Ecclesiā idem Baptisma, eadem Eucharistia, eadē Confirmationē, idem verbum Dei, idem Sacerdotium, eadē Penitentia, eadē Nuptiō, Matrimonij, & reliqua sacramenta, eadē fides, spes, charitas, gratia, mors, vita, gloria esset, vna hēc temporalis potēt vni tributa est ad succēsorem Petri per verbum Dei quod commune est omnibus. Quartū, si vñs Episcopū iure diuino ceteris præfatur, manifestē Hieron. in epistola ad Euanđrū, quæ habetur 93. dist. ca. legimus, hæc docet, non solū ipse, sed Petrus, Paulus, Iohannes, Lucas, quos inducti irrefragabiles autores. Pater enim ibi Episcopos eosdem esse cū presbyteri, & Episcopos aequalēs esse. Quintū, quia idem Hiero. super epistolam ad Tim. & habetur 95. dist. ca. olim, dicit, Sicut ergo presbyteri (cūntis ex ecclesiā consuetudine ei, qui sibi præpositū fuerit, esse subiectos) ita Episcopi nouerint se magis consuetudine, quā dispensatio dominica veritate presbyteris esse maiores, & in communī debere Ecclesiā regere. Non erga diuino iure vñs Petri succēsor Episcopū maior est alius.

¶ AD H V I S rei evidēntiam considerandum est, tripli via manifestū fieri hēc Christi verba toties repēta Petru, non solū pro se, sed pro succēsore suo dicta esse. Prima via ex ipsiis verbis Domini, quid dixit, Pasc oves meas, procedit. Nam dicens, Pasc oves meas, vñm ouili suarum pastore instituit (vñ ipsa verba restantur, abſq; vñteriori probatione) Pastor autem significat ordinariū rectorēm quoniam: vt pater tum ex ipsi nominibus pastoris & Ouium, tum ex ipso ratione pascenditū, quia oportet eum qui ordinariē gerit curam ouium, vel mercenariū vel pastore esse, sed mercenariū non est: quia cum videt lupū venientem fugit, & non pertinet ad eum de ouibus: quia mercenarius est ut dicitur Ioa. 10. Relinquit ergo quod is, qui ordinariē curā ouium gerit, pastor

sed possibiliter auctoritatem à charitate cum indeficiētā fidei significant: sic vt si auerti cōtingat, conuersus cōfirmer frātes suos. Indeficiētā itaque fidei in Petri & ipius succēsione imperata aſſeritur, confirmatio frātrum imponitur, auctoritatis possiblēs significantur, conuersus prædicatur. Er hoc insinuat ad cōrū. Aliquādo: ex hoc enim, quod non temper, sed aliquando conuersus prædictus, p̄t vñ particulari Ecclesiæ aut personā cōfūlere, sed vñtati ouili prouidere, ac per hoc sicut vñtas ouili cōmuni est cōmuni omnib; ita vñs numero pastor illius vñis ouili institutus ad cōdē verbo de cōmuni omnib; Hoc siquidē diligētē perspēctū, p̄t vñ particulari Ecclesiæ, ita vñtas pastoris ad omniū est vñtilitatē Ecclesiæ. Et sic optimē adimplētur quod Apolitus dicit

1. Cor. 3. Omnia vestra sunt, sicut Paulus, sicut Apollo, sicut Cephas,

¶ Ad quartū dicitur simili, & ad quintū, cōsequētias nihil valere.

Ad tertium

¶ Ad quartū

¶ Ad quintū

¶ Ad sextū

¶ Ad septimū

¶ Ad octavū

¶ Ad novimū

¶ Ad decimū

¶ Ad undevicesimū

¶ Ad vñtrū

</div

Liberij Felicem Ariananum substitueret. Vnde felix ille in catalogo Pontificum non est copiandus ut testatur Aug. in Epistola ad Germanorum: & est Epistola 163. Ibi si uide Aug. a Petro vñque ad tunc tēporis Rom. Pon. Anastatum singulos successiū recentens, Libe-
rio Damalum successorem ponere non Felicem. Ad non um dicunt
Rom. Eccl. secundū se, vel secundū suum caput & q̄ licet Rom. Eccl.
fia secundum reliqua eius membra nō sit prima, nec mater omnium
Ecclesiarum, nec immediate instituta a Christo: ipsa tamē eadem
Eccl. Rom. secundum suum caput Petrum ac Petri successorem
prima sit a mater & magis ac omnia Ecclesiarum: & immediate
a Christo euangelica voce autoritatem ac firmitatem habens: vt
prædeclaratum est. Vnde tam Canonum quam Sanctorum scriptorium
Romanam Ecclesiam primam, magis fratrem, matremque Ecclesiarum
omnium, aut a Christo Domino euangelica voce fundatā firmata
hanc sonantes, vere sunt rationes capit. Et hoc intendunt qui
hac scripferunt: ut ex eo pater, quod eorum sententia fundatur super
verbis Domini ad Petrum, qui caput fuit, & in suis successori-
bus est Eccl. Rom. Vnde nihil obstante hinc primatum quod de Hiero-
solymitanis Ecclesia afferuntur: nam illa non fuit prior Petru-
s subiecta fuit Petru. Collecta autem Ecclesie Hierosolymitana non
ut prælate, sed ut dignitati ab alijs dabantur: ut patet ad Gal. 2. vnde
impertinentes sunt ad propositum.

CAPVT. X. I.

Autoritates Sanctorum antiquorum et Conciliorum, affirmantes in Petro ac Rom. Pont. successor Petri, totius et ecclesie pontificatus institutionem.

RE LI Q.V M. Est, vñillis quoque fiat fatis qui ne-
scientia præficiens Ecclesie Patrius in Asia, Aphrica, &
Europa veneratum esse Ro. Pon. ut totius Ecclesie pa-
trem non humana, sed diuinatione, scilicet quia in
Petro institutus est rex Ecclesie vñuersalis. Affer-
enda propter cœlui Gracorum Latinorum antiquorum Ec-
clesie Patrium ac Maximiani, seu Constantii & Ga-
leri, qui imperi gubernacula sacerperunt, post Diocletianū & Max-
imianū in can. rogamus vos. 24. q. 1. ait de Petro, Ipse est caput to-
tius Ecclesie: cui Dominus ait, Tu es Petrus & super hanc petram
adificabo Ecclesiam meam, &c.

Cyprianus quoque Martyr in tract. de Simplicitate prælatorum Cyprianum,
dicit ea quae referuntur 24. q. 1. loquitur. Dominus, quæ breuitatis
causa non duxi repetenda. In illis liquidem Petri pontificatus sat
patet ut declaratum superius est.

Ambro. in sermone 47. de fide Petri Apostoli, & habetur dist. 50.

can. fidei. dicit de Petro. Tanquam bonus pastor tuendum gre-
gem acceptivit qui sibi insinus ante fuerat, fieret omnibus firmamen-
tum: qui ipse interrogatio tentatione nuceras, ceteros
fidei soliditatem fundares. Denique pro soliditate devotionis Ecclesiarum
petra dicuntur: sicut ait Dominus, Tu es Petrus, & super hanc
petram adificabo ecclesiam meam: petra enim dicitur, eo quod pri-
mus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam fixum
immobile totius operis Christiani compaginat mollemque cœnitat.
Et idem in hymno Dominicali Petrum petram Ecclesie appellat, di-
cens. Hæc ipsiæ Ecclesie canente culpam diluit. Testatur liqui-
dem Aug. in lib. 1. Retrac. c. 1. hisc hymnum Amb. eff. Et in fern. 11.
de mirabilibus: Hanc igitur solam Ecclesie nauem ascendit Dominus,
in qua Petrus magister est consitutus: dicens domino, Super
hanc petram adificabo Ecclesiam meam. Quæ nauis in altum secu-
li sustinet iata, ut perirent mundo omnes, quos sacerdoti, seruit il-
los. Cuius figurâ iam in veteri videmus Testamento. Sicut enim
Noë arca, naufragante mundo cunctos, quos suscepit incolumes
referuntur: & Petrus Ecclesie cœfugante seculo, omnes quos am-
pliiter representabit illatos. Et sic tunc transfacto diluio ad ar-
cam Noë columba signum pacis derulit: ita & transfacto iudicio ad
Ecclesiam Petri Christus gaudium pacis referet: quia ipse colibâ
vel pax est. Et idem super Epist. 1. ad Tim. ca. 3. tractans illud. Vt scias
quemadmodum oporteat te in domo Dei conuenerari, quæ est Ec-
clesia Dei viui, &c. ait: Quum totus mundus Dei fit Ecclesia, tamen
domus eius dicitur, cuius hodie rex est Damasus: mundus enim
in prævaricatione est diuina turbarum errore: ideo illic necessè est
dicatur esse domus Dei & veritas, ybi secundum voluntatem suam
sunt. Et in si, de excessis fratri sui nomine Sarvi, narrat, com-
mendat ac tueretur cautelem ac lapiuentiam eiusdem in peregrinis parti-
bus percutiantis, & Episcopus effter catholicus hoc est ei. Ro. Eccl.
Sequere me, conctorum fideliū prælaturam ei insitum. Et infra, su-
per illud, Donec veniam ait, Id est, dum hunc scilicet Ioan. volens
dirigam ad prædicandum: te nunc a me dirigo ad orbis pontifi-
catus, & in hoc me sequere.

Cyrillus. in lib. Sicut Christus
acceptus a Patre sc̄ptum Ecclesie genti, dux ex Israēl egrediens tu-
per omnē principatum & potestatem super omne quodcumque est,
vt ei cuncta curvarentur: sic & Petro & eius successoribus plenissime
comisit, & nulli alijs quān Petro Christus quod suū est plenum, sed
ip̄i soli dedit. Et rursus, Pedes Christi humanitas est, scilicet ipse ho-
mo cui tota Trinitas plenissimā de lit potestat: quē vñus triūm af-
sumpsit in unitate personæ, transuexit ad Patrem super omnem prin-
cipatum & potestatē, ut adorem eum omnes Angeli Dei, quem to-
tū dimisit per lacramē & potestatē Petru & Ecclesie eius. Et ite-

sum, Petro omnes iure diuino caput inclinat: & primates mudi tan-
quip̄i Domini Iesu obediunt. Et iterum, ipsius Apofolici throni
Romanorū Pontificis filius est reprehēdere, corrigerē, statuere,
soluere, dispencere, & loco illius ligare, qui ipsum adificauit. Maximus
in Epistola. Oficitalibus directa, Omnes fines orbis qui Domini
synchronē recipiunt & vñique terrarum catholici veran fidem
confidentes, in Ecclesiam Romanorum tanquā in Solem respiciunt
& ex ipsa lumen catholica & Apofolica fidei recipiunt.

Cyrillus Patriarcha Hierosolymitanus ex persona Christi loquens

dicit Petru, Tu cum fine & ego fine cum omnibus, quos loco Cyril. tui pñam, plenē & perfectē sacramento & auctoritate ero sicut
fum & tecum.

Concilium Calcedo. (ut in eius gestis legitur) tēpore sancti Leo - Concilium

Martini Imperatoris acclamauit Leoni Papam: Leo sanctissimi Calcedo-

mus Apofolitus & vñuersalis. Et prius tempore Diocletiani & maxime.

Maximiani Imperatoris ut haberet dist. 21. nunc autem quod Mar-

tinus papas, & postea Martyr timore duciis thuriferales idolis,

synodus Episcoporum collecta huīus rei gratia dixit, Prima fides

non iudicabatur a quoquo. Et longe ante Anacletus Martyr Tra-

janū tempore natione Gracius, patris Athieni, at Sacrosanctum Rom.

& apofolita Ecclesia non ab apofolitis, sed ab ipso Domino & Sal-

uatorate nostro primatum obtinuit: sicut beato Petru apofolus dixit:

Tu es Petrus, & super hanc petram adificabo Ecclesiam meam: &

tibi claves clavis, &c. ut haberet dist. 22. Sancta Sanctorum. Et rursus, yha

betur dist. 21. in novo. idem dixit. In novo Testamento post Christum

dominum a Petru faderitalis cepti ordo, quia ip̄i primo pontifi-

catus in Ecclesia Christi datus est: Domine dicens ad eum, Tu es Pe-

trus & super hanc petram &c. Et iterum, Eiectiōne summorum Pon-

tificium tibi Dominus referauit 79. dist. electione. Marcellus Papa Marcellus

& Martini tempore Diocletiani & Maximiani, seu Constantii & Ga-

leri, qui imperi gubernacula sacerperunt, post Diocletianū & Max-

imianū in can. rogamus vos. 24. q. 1. ait de Petro, Ipse est caput to-

tius Ecclesie: cui Dominus ait, Tu es Petrus & super hanc petram

adificabo Ecclesiam meam, &c.

Cyprianus quoque Martyr in tract. de Simplicitate prælatorum Cyprianum.

dicit ea quae referuntur 24. q. 1. loquitur. Dominus, quæ breuitatis

causa non duxi repetenda. In illis liquidem Petri pontificatus sat

patet ut declaratum superius est.

Ambro. in sermone 47. de fide Petri Apostoli, & habetur dist. 50.

can. fidei. dicit de Petro. Tanquam bonus pastor tuendum gre-

gem acceptivit qui sibi insinus ante fuerat, fieret omnibus firmamen-

tum: qui ipse interrogatio tentatione nuceras, ceteros

fidei soliditatem fundares. Denique pro soliditate devotionis Ecclesiarum

petra dicuntur: sicut ait Dominus, Tu es Petrus, & super hanc

petram adificabo ecclesiam meam: petra enim dicitur, eo quod pri-

mus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam fixum

immobile totius operis Christiani compaginat mollemque cœnitat.

Et idem in hymno Dominicali Petrum petram Ecclesie appellat, di-

cens. Hæc ipsiæ Ecclesie canente culpam diluit. Testatur liqui-

dem Aug. in lib. 1. Retrac. c. 1. hisc hymnum Amb. eff. Et in fern. 11.

de mirabilibus: Hanc igitur solam Ecclesie nauem ascendit Dominus,

in qua Petrus magister est consitutus: dicens domino, Super

hanc petram adificabo Ecclesiam meam. Quæ nauis in altum secu-

li sustinet iata, ut perirent mundo omnes, quos sacerdoti, seruit il-

los. Cuius figurâ iam in veteri videmus Testamento. Sicut enim

Noë arca, naufragante mundo cunctos, quos suscepit incolumes

referuntur: & Petrus Ecclesie cœfugante seculo, omnes quos am-

pliiter representabit illatos. Et sic tunc transfacto diluio ad ar-

cam Noë columba signum pacis derulit: ita & transfacto iudicio ad

Ecclesiam Petri Christus gaudium pacis referet: quia ipse colibâ

vel pax est. Et idem super Epist. 1. ad Tim. ca. 3. tractans illud. Vt scias

quemadmodum oporteat te in domo Dei conuenerari, quæ est Ec-

clesia Dei viui, &c. ait: Quum totus mundus Dei fit Ecclesia, tamen

domus eius dicitur, cuius hodie rex est Damasus: mundus enim

in prævaricatione est diuina turbarum errore: ideo illic necessè est

dicatur esse domus Dei & veritas, ybi secundum voluntatem suam

sunt. Et in si, de excessis fratri sui nomine Sarvi, narrat, com-

mendat ac tueretur cautelem ac lapiuentiam eiusdem in peregrinis parti-

bus percutiantis, & Episcopus effter catholicus hoc est ei. Ro. Eccl.

Sequere me, conctorum fideliū prælaturam ei insitum. Et infra, su-

per illud, Donec veniam ait, Id est, dum hunc scilicet Ioan. volens

dirigam ad prædicandum: te nunc a me dirigo ad orbis pontifi-

catus, & in hoc me sequere.

Cyrillus Patriarcha Alexandria in lib. Thesau. Sicut Christus

acceptus a Patre sc̄ptum Ecclesie genti, dux ex Israēl egrediens tu-

per omnē principatum & potestatem super omne quodcumque est,

vt ei cuncta curvarentur: sic & Petro & eius successoribus plenissime

comisit, & nulli alijs quān Petro Christus quod suū est plenum, sed

ip̄i soli dedit. Et rursus, Pedes Christi humanitas est, scilicet ipse ho-

mo cui tota Trinitas plenissimā de lit potestat: quē vñus triūm af-

sumpsit in unitate personæ, transuexit ad Patrem super omnem prin-

cipatum & potestatē, ut adorem eum omnes Angeli Dei, quem to-

tū dimisit per lacramē & potestatē Petru & Ecclesie eius. Et ite-

confortio: super illam petram adificatam Ecclesiam suam fecit. Et
infrā, Quicunque tecū non colligit, spargit: hoc est qui Christi nō
est, Antichristi est. Vbi nota Hier. pro codice computare Christum &
Papā quantum ad ea que sunt fidei: de his enim eum loqui clare pa-
tet videnti Epistola 4. item quoque 1.lib. contra Iouinianum ca. 14.
ait, Inter 12. vñs eligitur, vt capite cōstituto schismatis tollatur occa-
sio, & loquitur proculduo de electione Petri non ab Apostolis,
sed a Christo: vt pater ex solutione subiun̄t & mox quæstionis, fed
cur non Ioannes virgo electus est solvit enim, Ne magister bonus
qui dixerat, Pacem meam do vobis, &c. in adolescentem, quem dile-
xit, cauam præberet inuidit. Idem rursus Epistola 2. ad Damas. &
habet 24. q. 1. Hæc est fides, nō. Si hæc nostra cōfessio
apostolus tui iudicio comprobatur quicunque me culpare vo-
luerit, se imperium vel malevolum, vel etiam non catholicum, non
me hereticum comprobabit. Vbi quia vides ex fidelis apostolice iudicio
sedi donata est: qui igitur huic potestatē resitit, Dei ordinationi re-
sistit. Potest si vule iudicauerit nouos ordinare episcopatus, vbi ha-
genus non fuerunt potest eos, qui sunt alios deprimeri, alios sub-
limare, prout ratio sibi dictaverit: ita vt de Episcopis creare Archi-
episcopos licet, & econseruo ita necesse visum fuerit. Potest si fini-
bus terra sublimes quacunque personas ecclesiasticas evocare, &
cogere ad suā præsentiam: non temel aur bis, sed quoties expedire
videbit. Porro in promptū est ei omniē vñscī inobedientiam, si
quis forte reluctari conatus fuerit.

**Aug. non foliū Petrum principē Apostolorū affimat: sed quum
consultare fedes apostolica de fide contra Pelagianā heresim, a
duobus Conciliis Carthagin. & Milieutano subscriptis inuenientur. Et
respondente Innocentio Papa ad Carchaginenses quidē Concilium. Pa-
trum in ista fidelitate cōfessoris officio non censit esse cal-
canda: quilli non humana, sed diuina decretere sententia, vt quicquid
de disunitis, remotis que prouincias ageretur, non prius ducerent
finiūdū, nisi ad huius fidei notitiae perirent: vbi tota huius au-
toritate iusta, que fuit pronunciatio firmiter: indeq̄ue sumeret
ex parte Ecclesie, velut de naturali suo fonte aqua cuncte procede-
rent. Et per diuersas totius mundi regiones puri capitū incorrupta
manarent: quid præcipere, quos abliue, quos velut in cœlo inemū
dabili soldados mundis digna corporibus vnde vitaret. Ad Cōci-
lium vero Milieutani, Quoties fidei ratio ventilatur arbitrio om-
nes fratres & coépiscopos nostros non nisi ad Petru, id est sibi no-
minis & honoris autem referre debere: velut nunc retulit vestra
dilectio, q̄ per totum mundū possit omnibus Ecclesiis in cōmuni
prodest.**

TRACTATVS QVARTVS DE
Attritione & Contritione in qua-
tuor Quæstiones diuisus.

S V M M A R I V M .

- 1 Num Attritio possit fieri contrito.
2 Num Contritio debet esse singularum peccatorum.
3 Num peccator tenetur ad contritionem quandocumque recordatur suorum peccatorum.
4 Num Contritio non modo culpam sed penam debitam peccati remittat.

P R O L O G V .

NT B N T I O Mea in subsequentibus, quæ ab auto-re tractanda erant ad perfectionem operis, est non aggre-di ordinem per quæstiones & articulos sigillatis decindendo, quæ completere vellent tertiam partem (im-parem enim me tanto negotio & cognoscere & fateor) sed dubia aliqua vilia necnon discusione digna tractare, & iuxta ingenij vires diuina aspirante gratia determinari, Seruaboque ordi-nem sacramentorum suprapositiun.

¶ De partibus igitur penitentia in speciali tractandis primum occurrit de prima parte penitentia dubium circa quidditatem eius: quæ differentia inter attritionem & contritionem faciliter cognoscitur.

Q V A E S T I O I .

¶ An Attritio possit fieri contrito.

ET P R O P T E R E A Queritur primum, an attritio possit fieri contrito. Videatur enim quod non. Tum quia contritio & attritio differunt penes principia: quo-³⁰nam contritio est à charitate, attritio autem est à volunta-tate sine charitate. Tum quia imperfectio attritionis est de ratione eius: ac hoc remota imperfectio non renata est attritionis actus, qui possit perfici per charitatem.

¶ A D E V I D E N T I A M Huius tria facienda sunt, primum dicere quid nominis: secundum manifestabitur quortuplex est tam attritio, quam contritio, tertio respondetur quæstio.

Contritio & attritio di-
flicientia, non dolore
significat: illa per-
ficitur, & cùm in
peccato mortali, notan-
ter autem dico diligenter, & cùm
non dico dolorem seu tristitia: quoniam contritus propriè signi-
ficat diligenter quam est causa tristitia seu dolor, quoniam se-
quenti via dicuntur, quod contritus est dolor, significando causam
ab effectu. Quanta autem differentia sit inter diligenter &
tristitia, que est in voluntate, manifestat status caeli patria:
in qua sanctis diligenter peccata olim ab eis commissa, nullam
tamen tristitia de eis habebant. Ex hoc enim quod in prima erit
diligenter, non erit tristitia, manifeste patet quod tristitia ipsa,
quæ est in voluntate, non est diligenter diligenter, sed ad diligenter
sequitur tristitia in iis, qui sunt tristitia capaces. Et hæc do-

¶ Erinnam habes superius ab Autore in q.84. art.4. Hæc de primo.

¶ Quo ad secundum, quia perfectio dicit negationem perfecti,
contritio & attritio. & negatio per affirmationem oppositam cognoscitur: video incho-
& attritio, andum est à contritione, quæ est diligenter, perfecta. Ex tribus
duplex per siquidem constat huiusmodi perfectam diligenter: primum est
fecta a ipsa peccati: secundum est propositum de cetero non
imperfecta. Peccandi mortaliter: tertium est quod sit charitate informata. Et si
quidem primum defecit totaliter, nec attritio, nec contritio est:
quoniam diligenter communis est virtute. Siverò defecit secun-
dum quid: putia quia adeo peccati diligenter modica, seu leuis, tunc
attritio esse potest, verum quæ ad quem terminum quantitas diligenter
manere sit contrito.

TRAC. III.

¶ Est valde communis: & illa quæ communiter vocatur attritio. Circa defecum vero tertie conditionis aduertendum est, quod in conditione illa clauduntur duo, quorum unum est in potestate no-stra, & de certi esse possimus, alterum est ex diuina gratia, & non bis incertum. Horum primum est, diligere Deum super omnia: Secundum est, quod huiusmodi diligere sit informatum charitate dif-fusa à Spiritu sancto in cordibus filiorum Dei. Et si quidem defecit primum (scilicet dilectio Dei super omnia) attritio non contritio est: si vero primum affuerit, contritio vocatur. Et autem hanc dilectionem in potestate nostra, ex eo patet: quod sicut in potestate nostra est constituta nobis pro ultimo fine dilectionem veniream, aut lucra, aut regnum: ita in potestate nostra est habere Deum etiam ut beatitudine est Sanctorum, pro ultimo finitate quod intendamus & deliberemus praferre ipsiū in voluntate nostra omnibus, quæ desiderari haberet voluntas. Quod etiam huiusmodi dilectionem exigatur ad contritionem, & distinguatur ab attritione, ex eo patet, quod sicut huiusmodi dilectione non potest esse informatum charitatis sub-servientur enim huiusmodi dilectione acquisita charitatis formacioni, & tunc tam sapientes, quæ boni fideles, tam scipios, quæ alios habent pro contritis, quæ hæc dilectione testimonium non peribet. Quod demum huiusmodi dilectione, quæ contritio potest esse sine charitate, ex eo patet, quod multi scinti se habere hanc dilectionem, & nesciunt se esse in charitate. Si enim huiusmodi tam contritio, quam dilectione non possit esse informis, manifeste sequeretur, quod sicut potestus evidenter, nos esse in Dei gratia: quia euidenter certi sumus de nobis ipsiis quod habemus hanc voluntatem deliberatam praferendi omnibus Deum, &c. Et hæc est dilectio similitudinem charitatis in sua instantum quod propter similitudinem cunctum censit diu Thomas non differit à nobis, a dilectione nostra, quia Deus diligimus & proximi, sit ex infusa gratia, vel non? Et ab hoc amore prouenire potest quod apostolus ait, Si distribuero facultates meas in cibis pauperi, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam: charitatem autem non habemus, &c. Et hinc habere potes terminos quantitatis tam diligenter peccati quam propositi non peccandi: quantitatis enim viru-
tus horum ex quantitate amoris Dei: ita quod sicut amor Dei est super Quantitas
omnium amabilitas, ita propositi virutatis peccati debet esse super omnia opere-
rabilitas, & similiter diligenter peccati super omnia odibilitas. Ac se peccati
per hoc diligenter peccati modica, quæ non peruenit ad diligenter in diligenter
contritionis, est illa quæ minus odio habemus peccati, quæ tamen in con-
aliquid aliud diuinum, & similiter propositum illud est debile ac defit tristitia.
censit propositum contritionis: quod plus proponimus cauere ab
aliquo alio malo, quam a peccato mortali. Si potremus deficit chari-
tatis stansibus reliqui conditionibus, contritio, ut dictum est, vo-
catur: quoniam appellatur attritio ab illis, qui sine charitate contri-
tionem non nouerunt.

¶ Ex quibus omnibus colligere possumus duplum esse attritione & diligenter contritionem. Prima attritio est diligenter peccati cùm velleitate non peccandi, in statu tamē peccati: & hæc est attritio meretricium, vulariorum, & aliorum huiusmodi: & haec vocatur at-tritio impenitentium. Secunda attritio est diligenter peccati cùm non voluntate peccandi, & cum voluntate non peccandi in confu-
so: & haec est attritio penitentium, qui sic in confuso, tam totum
tempus futurum, quam comparationem peccati ad alia odibilitas,
quam etiam comparationem Dei ad alia amabilias in voluntate sua
habent: & haec vocatur attritio imperfectorum. Prima vero contri-
tio est diligenter peccati supra omne odibile, cum pro-
posito: ut etiam peccatum supra omne vitabile, ex amore Dei supra
omne amabile: & haec vocatur contritio informis. Secunda autem
contritio est haec eadem diligenter condito tam proposito, quam
amore, charitate informata: & haec vocatur contritio formata.
Hæc de secundo.

C O N C L Y S I O .

¶ Quoniam de attrito posse fieri contritus, attritio tamen imperfe-
ctorum & impenitentium contritus fieri non valet: & infor-
mis contritus, quæ perfecta attritio dicuntur Dei
manere sit contrito.

¶ Quo ad tertium, prænotandum est, quod aliud est querere an de
attrito fiat contritus, & an attritio fiat contritio. Prima enim quæ-
stio clara est: quoniam constat multos peccatores paulatim ad peni-
tentiam conuerter, & ex imperfecta diligenter ad ex imperfecto
proposito imperfectio que Dei amore ad perfectionem contritionis deduci, ita ut vero contritionem charitate informata alle-
quantur. Secunda autem quæstio: de qua est sermo non est vñquequa-
que clarissimam permanentia actuorum interiorum in idemitate
numerali factis occulta videtur. Verum tam dicendum est, quod
attritio impenitentium non potest fieri contritio. Quod probatur
non solum, ex eo quod velleitate non est idem actuus cum voluntate
de liberata: similiter diligenter proportionalis velleitate non
est idem actuus cum diligenter proportionali voluntati diligenter:
sed precipue ex eo quod actuus unus species non transit in actuus
alterius

DE ATTRITIONE ET CONTRITIONE.

alterius species: diligenter autem summi odibilis, quæ est contritio & diligenter odibilis, non summi, quæ est attritio, differunt spe-
cie: quia summa odibile ex suo genere species differt ab odibili non
summo: & hoc tam in genere malorum, quam in genere odibilium. Et haec
intellige formaliter, id est quia attritio est diligenter peccati sub
ratione non summe odibilis, contritio autem sub ratione summe odibi-
lis. Cui enim offensa Dei est summe odibilis illi. Deus est summe
amabilis: & a quo Deus non summe amat, illi offensa Dei non est
summe odibilis. Attritio quoque imperfectum non fit contritio ea
de ratione, quia cognitione cœpula non fit cognitione distinctione: sicut
cognitione confusa approximat intellectum ad cognitionem distinctam:
ita diligenter confusa, quæ attritio dicitur, ducit & appropinquat
voluntatem, & diligenter distincta, quæ est contritio. De acqui-
sita autem contritione, quæ contritio informis dicitur dictum est,
quod potest fieri contritio formata: quoniam potest contritio idem
nemo actus contritio contritionis vñque ad charitatis infusionem in-
clusum, & sic charitate informari. Et quia huiusmodi contritio au-
tequum informetur charitate, vocatur etiā quandoque attritio: ideo
hoc tertio modo sumpta attritio potest fieri contritio. Et hoc iam
habere potes a diu Tho. superius in q.89. vbi dixit, quod contri-
tio est vñque dispositio ad charitatem.

¶ Sed occurrit hic non dissimilandum dubium, per quid, seu quo-
modo huiusmodi attritio fieri contritio acquisita sit vñque dispositio:
ut patet ex eo quod potest esse informis. Si enim semper esset vñque dispositio,
quoniam Deus tamen in naturalibus, quoniam in gratiis des temporis vñque
dispositio formata, pro quia sunt vñque dispositio, sequeatur quod
homo habens huiusmodi contritionis acquisitam, certus est se esse
in gratia Dei. Quandoque autem est vñque dispositio: vt D. Tho. dixit,
& ratio approbat: quia gratia perfecte natura, per hoc rationabile est,
vt anobis acquisita diligenter peccati suprema, persicatur quandoque
gratuita charitate. Si dicatur, quod huiusmodi transitus
fit per motu intentionis, ita quod acquisita huiusmodi perfecta diligenter
peccati, si est rempla cœpiti attritio, & non habet ratione vñque
dispositionis ad charitatem: si autem intenditur & crevit, est contritio
& vñque dispositio ad charitatem: ut sic viceatur quasi commune
dictum, quod contritio & attritio differunt secundum magis & minus.
Contra: Nam loquendo de attritione tam impenitentium quoniam im-
perfectiorum, constat quod differt a contritione non penes obiectum
materiali: quia vñque que materia est peccatum mortale, sed penes ob-
iectum formale: quia contritus attigit mortale peccatum sub ratio-
ne summi odibilis: attritio autem tam impenitentium, quoniam imperfe-
ctorum attigit mortale peccatum non sub ratione summi odibilis.
Et properat cœntra dictum, quod contritio & attritio differunt secundum magis & minus.
Contra: Nam quoniam difference secundum magis & minus, non est difference for-
malis: tamen quia quantitas que reserat diligenter contritio mortalis pec-
cati extra rationem summi odibilis, nunquam est contritio. Tertio
modo sumpta attritio, nec penes materiali, nec penes rationem formalem obiectum differt a contritione acquisita quoniam sunt
respectu eiusdem mortalis peccati, & sub ratione summi odibilis.
Et quod nec differunt penes magis & minus, ex eo patet quod mini-
mus gradus huiusmodi diligenter contritionis ad charitatem operientur
multitudinem peccatorum. Quod ex Ecclesiæ septuaginta cōprobatur credimus enim omnes tamen inofensipos, quæ alios esse in chari-
tate, quoniam ad huiusmodi diligenter contritionis quantitate remissam per-
veniunt. Unde nec est verum contritio & attritio differere.

¶ Secundum vero modo potest quæstio intelligi, an singula peccata
mortalia in seipso, seu formaliter attingit mortalia acquisita quoniam sunt
respectu eiusdem mortalis peccati, & sub ratione summi odibilis.
Et quia ridiculus est ita vñque adiquare numerum contritionum nu-
mero peccatorum, tanquam in multitudine actuum, & non in perfe-
ctione potius actus confitit virtus: quasi non potest vna perfecta diligenter
acquisita equiuertere decem milibus imperfectis: quoniam tamen etiam
actus potest satiscere per multis mortalibus commisisti. Et similiter
vna enuntiatio potest quæ huiusmodi mille mortalibus dicendo,
Pereculi mille. Et similiter vna diligenter contritio potest respōdere
mille peccatis, non minus quam confessio & satisfactio. Tum
quia ridiculus est ita vñque adiquare numerum contritionum nu-
mero peccatorum, tanquam in multitudine actuum, & non in perfe-
ctione potius actus confitit virtus: quasi non potest vna perfecta diligenter
acquisita equiuertere decem milibus imperfectis: quoniam tamen etiam
in sensibilibus vñtem, quoniam vnu numismata aureum equiuer-
tare mille aureis.

¶ Secundum vero modo potest quæstio intelligi, an singula peccata
mortalia in seipso, seu formaliter attingit mortalia acquisita contritione: ita
quod non sufficiat homini diligenter contritio: nec quo ad actum confessio, nec quo ad
actum satisfactio: nec oportet multiplicari actus penitentie iuxta
multitudinem actuum peccatorum: vnicus siquidem satisfactio actus potest satiscere per multis mortalibus commisisti. Et similiter
vna enuntiatio potest quæ huiusmodi mille mortalibus dicendo,
Pereculi mille. Et similiter vna diligenter contritio potest respōdere
mille peccatis, non minus quam confessio & satisfactio. Tum
quia ridiculus est ita vñque adiquare numerum contritionum nu-
mero peccatorum, tanquam in multitudine actuum, & non in perfe-
ctione potius actus confitit virtus: quasi non potest vna perfecta diligenter
acquisita equiuertere decem milibus imperfectis: quoniam tamen etiam
in sensibilibus vñtem, quoniam vnu numismata aureum equiuer-
tare mille aureis.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege Moysi, omnibus peccatoribus necessaria fuit.

¶ Et sic intellegit quæstio, diligenter examinanda est. Primum, de cō-
tritione relata ad sacramentum penitentiae: deinde de contritione ab
soluta. Multum enim referat sic vel sic logi, quoniam contritio relata
ad sacramentum penitentiae subeangelica legi incepit: contri-
tio autem absolute, post Ad peccatum, & ante scriptam legem, & sub
lege

formatio precedens, patet idem ex verbis ipsius statuti, dum dicit, Omnia sua peccata, nō enim hoc potest intelligi de peccatis venialibus: quum constet neminem quocumque precepto teneri ad omnium venialium confessionem: oportet ergo in intelligentia mortalibus. Et propter ea ex explicata materia confessionis, scilicet quod sunt omnia sua peccata, clare patet quod de sola confessione precepta ex diuino iure ecclesiasticum statutum logitur: est enim materia confessionis à Christo praecepta omnia penitentia peccata comprehendens: materialia autem confessionis venialium non comprehendit omnia penitentis peccata.

¹⁰ Tertiū patet idem ex pœnitentiā: scilicet p̄ viuus arceatur ab ingressu Ecclesie & moriens Christiana caret sepulchra. Fluuius enim pœna non sunt à pia marre Ecclesia perfectioribus viris, quales sunt viuere sine peccato mortali, pro omni confessione mortalium, non diminuit, sed plenissime, & veranque inueniatur Ecclesia sua committit non imperfetta, sed latissime (vt de potestis iurisdictionis pater Matthai i. 8, & de potestate ordinis Iohannis vigesimo) sicut potestas iurisdictionis ex hoc ipso, quod commissa est homini, non extendit se ad occultū omnino, ita potestas ordinis ex hoc ipso, quod commissa est homini, non debet se extendere ad taliter occultū.

C O N C L V S I O.

²⁰ q̄ Non modo manifesta peccata mortalia Christi fideles confiteruntur, sed que na occultas sunt, ut solo corde peccata sint.

³⁰ A D V E R I T A T E M Dubium huius plenus percipiendam, sciendum est, quod licet quidam ex huicmodi forti rationibus, aut melioribus moti opinari videantur peccata omnino occulta non esse necessariò confita fæcero, sed ioh Deo eorum tam error ex tribus patet. Primo ex formalis ratione materie confessionis, seu (quod in idem redit) iudicij penitentialis, quum enim Dominus penitentiale iudicium instituerit ac committerit post refurrectionem suam, dicens Iohannes vigesimo Apostoli ian fæceritibus, Quorum remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt: & materiam iudicij explicauerit ad substantiam tantum, dum remittente vel reuiniente explicauit peccata: & non posuit intelligi ita nude, vt sonaliter (quoniam certum est), quod per huicmodi commissionem non possunt nec potuerunt ministri nostri. Testamenti remittere peccata eis totaliter incognita, inconfessa, obstatua oportet alias subintelligere conditiones: peccatorum remittendorum: & quia iudicium praesupponit cognitionem, & modus iudicij modum cognitionis: ideo communis catholicæ Ecclesiæ sensu subintelligit, spontanea confessione ad vos delata: quod sensus est, Quorum remiseritis peccata spontanea confessione reorum ad vos delata, remittentur eis, &c. Vbi clare patet materialia iudicij penitentialis esse peccata spontanea reorum confessione delata: haec est enim formalis ratio materie huicmodi iudicij: ad quam totam, se extendit, & extra quam non se extendit penitentiale iudicium: quoniam haec omnia & sola remittente vel reuinente potest. Ex hac autem ratione materia huius iudicij, habetur facile quod peccata quantunque occulta, sunt materia huius iudicij: nam quantumcumque occulta peccata, comprehensum luntur sub iis, quæ sunt spontanea confessione detergenda: nullum enim est ita tenet, quod non posuit eius, qui commisit, confessione spontanea aperiri. Et confirmatur ratio haec ex parte formalis materia ex ipsius verbis Domini. Diferenter si uidem significavit Dominus materiali iudicij penitentialis seu potestatis ordinis, & materiali iudicij secundum potestatem iurisdictionis: quoniam respectu potestatis ordinis explicitavit pro materia peccata, dicens, Quorum remiseritis peccata: respectu vero potestatis iurisdictionis explicitavit pro materia peccatum in alium, dicens, Si peccauerit in te fratres tuus, &c. Ex qua differentia docuit nos dominus sapientia, à materia iudicij penitentialis nullum peccatum excepti, & per hoc comprehendendi pricipio peccatum in tua prima fede residenz, hoc est peccatum cordis: sub materia vero potestatis iurisdictionis non comprehendendi peccatum omnino, sed exteriori tantum, quod solum potest alium offendere: & propterea ab illa excepti peccatum cordis, nisi pro quanto esset ratio exterioris commisit vel omissionis.

⁴⁰ Secundū, ex ratione proprii finis in suis confessionis, ex quo fine sumitur formalis ratio eiusdem confessionis, quarene est actus penitentia: ordinatur enim confessio ad subiectum voluntatis reum ministeri Dei offensis: vt ad arbitrium ipsius recompenseret. Et hinc confessio ipsa, quæ est actus veritatis, sit actus penitentia: dum reus veraciter proponendo in quo offendit, seipsum accusat ac subiectum recompensandum non de quibusdam sic, & de quibusdam non: sed omnes accendit offensas, vt de omnibus arbitrii possit minister offendere. Hoc autem constat, quod non fieret si omnino occulta peccata cordis non acculerentur: vt igitur de peccatis cordis possit ad arbitrii offensi recompensare, oportet peccatorem offensas cordis subiectare ipsius Dei iudicio, in persona sui ministri.

⁵⁰ Tertiū, ex vsu Ecclesie. Nam communis animi conceptio Christianorum est peccata omnia sive occultas, sive manifesta oportere in sacra-

in sacramento penitentia confiteri. Et ad hoc est determinatio generalis Concilii primi Lateranensis sub Innoc. 3. Vbi dicitur, quod omnis virtusque sexus confiteatur peccata sua omnia, nullum ergo excipitur peccatum. Et deinde in Concilio Floren. sub Eug. Vbi dicitur omnia sua peccata, quorum memoriam habet, confiteatur, vbi patet etiam peccatum cordis non excipi.

⁶⁰ A D P R I M A M Autem obiectiōnē in oppositum dicitur, quod Ecclesia potest præcipere & præcipit singulis annis confiteri omnia sua peccata mortalia, etiā si solum peccatum cordis occultissimum haberet: non quia ipsa habeat iudicare de occultis, sed quia ipsi est determinare præcepta Christi ad certum tempus. Hinc enim sit, ut præcipiente Christo confessionem cuiuscunq; mortalis peccati potest Baptismum, sive peccatum sit solum in corde, siue ad extra prodierit, Ecclesia determinans tēpū confessionis ad singulos annos, obligat ad confitemendum singulis anni omnia, qui pro tunc habet aliquod peccatum mortale, sive occultum, sive omnia. Nam determinatio Ecclesie non minuit aut restringit materialia confessionis præcepta à Christo: sed tēpū tantum confessionis determinat, relinquens materialia in suis limitibus.

⁷⁰ Ad secundū vero dicitur, quod responsio ibi data vera est. Et ad primam illius in pugnationē dicitur, quod concursus potestatis ordinis & potestatis iurisdictionis, non tollit aliud à potestate ordinis: & ideo cum hoc quod potestas ordinis extendit se ad occultū cordium peccata, stat quod cum ea concurrat potestas iurisdictionis, qui secundum se ad huicmodi occultū non se extendit. Et si perpiciatur fucus intuitus, videbis quod quo ad forum pugnatorialē potestas ordinis currit, directè respiciens ipsa peccata: potestas autem iurisdictionis concurredit directè recipiens perfonnam peccatoris: vt facilius peccatoris sit subditus fæcero, vt habeat potestas ordinis, in quem exercitat actum suum remissio, vel retentionis peccatorum. Ad secundam vero dicitur, quod quia omne iudicium homini commissum intelligitur de cognitis, & diuersus est institutus à Deo modus cognoscendi in vitroque iudicio: ideo ex huicmodi instituto diuersitate modi cognoscendi, prouenit diuersitas ista: scilicet quod iudicium penitentiale extendit se ad omnino occultū peccata, iudicium vero iurisdictionis purè extendit se ad extera tantum iudicis non est miranda disparitas virtusque potestatis in homine. Quod enim iudicium omne commissum homini à Christo intelligatur cum cognitione causa, probatio non eget: quum non sit delegatum purum ministerium, sed commissa sit autoritas iudicandi, remittendo vel retinendo, absoluendo vel ligando. Quod etiam diuersus modus cognoscendi sit vitroque a Christo institutus, patet: nam modus cognoscendi in potestate iurisdictionis est cognitio per testes: vt patet Matthai i. 8. modus autem cognoscendi in iudicio potestatis ordinis, est spontanea confessio fæcero, &c. vt viuenteris Ecclesiæ fæcero. Quod demū ex hac diuersitate modi cognoscendi, prouenit diuersitas ista: scilicet quod iudicium penitentiale extendit se ad omnino occultū peccata, iudicium vero iurisdictionis purè extendit se ad extera tantum iudicis non est miranda disparitas virtusque potestatis in homine.

⁸⁰ A D H I V S T E A U T E M negotia videtur esse vsus maiori partis confessorum, ac penitentium non curantium de huicmodi subiectiōnē discutionē. Et confirmatur ratione: quia huicmodi discussio est molestia, iniutilis atque melioris boni impeditua. Et molestia quidem saties patet experitus. Quod vero sit iniutilis, ex eo patet, quod tam eam huicmodi discussione, quā sine ea penitentibus prouidetur eodem modo. Quod autem sit impediuenda maioris boni, testatur experientia: quoniam & confessores circa huicmodi discussione soliti impediuntur a multorum confitentium audiencia, dum forte totum tempus consumunt circa unum: & penitentes minus deuotè confitentur implicati huicmodi discussionebus.

⁹⁰ I R C A Materialia rursus confessionis queruntur tertio, utrum oporteat confiteri in speciali linguis species, & numerum certum peccatorum. Et etsi ratio dubia: quoniam pars affirmativa communis auctoritate Doctorum firmata videtur. Et ratione comprobatur,

Tum quia circumstantia varians speciem peccati mortalium, est necessariò confitenda: ergo à fortiori qualibet species mortalium peccati est exprimenda. Et similiter numerus peccatorum, quum non sit circunstancia peccati, sed multiplicatio eiusdem, necessariò est exprimendus, propter memoriam occurrit: quia non magis teneatur penitentis accusata de decimo, quam de vigesimo: secundo peccato vel econtra. Et confirmatur, quia si non omnes species & omnia singularia oportet exprimere, consequens est quod aut nullas species omnia singularia, aut quasdam species & quasdam singularia be & quasdam ac quedam nō, neccesse est explicari: & quia non possit affirmari primum, oportet reddere rationem quare quedam sit, & quedam non.

¹⁰⁰ Tum quia penitentis tenetur explicare omnia quæ oportet cognosci à confitore ad hoc, vt possit suo arbitrio adequare penitentia culpa: quoniam confitendo nihil aliud facit penitentem quam quod submittit se fæcero in persona Christi ad recompandendum secundum illius arbitrium. sed fæcero non possit arbitrii de aequalitate recompensationis: nisi cognoscet diuersitatem offensionis, quia in diuersis specifica colligit, & numerum peccatorum: quoniam recompensa ad eaque centum officias, non adaequat milles & sic de aliis, ergo.

¹¹⁰ A D P A R T E T A utem negotia videtur esse vsus maioris partis confessorum, ac penitentium non curantium de huicmodi subiectiōnē discutionē. Et confirmatur ratione: quia huicmodi discussio est molestia, iniutilis atque melioris boni impeditua. Et molestia quidem saties patet experitus. Quod vero sit iniutilis, ex eo patet, quod tam eam huicmodi discussione, quā sine ea penitentibus prouidetur eodem modo. Quod autem sit impediuenda maioris boni, testatur experientia: quoniam & confessores circa huicmodi discussione soliti impediuntur a multorum confitentium audiencia, dum forte totum tempus consumunt circa unum: & penitentes minus deuotè confitentur implicati huicmodi discussionebus.

C O N C L V S I O.

¹²⁰ q̄ In salutari penitentia iudicio confiteri oportet singulas peccatorum species, & numerum certum prout expeditius ad salutem, & peccatori possibile fuerit omni ad hoc diligenter præmissa.

¹³⁰ A D H I V S T E A U T E M questionis quid: natum sciendum est, duplex esse iudicium: quoddam est, cuius actus est proper sciens intentus: quoddam vero, cuius actus est proper aliud. Ad prius iudicium, quia species facere iusti absolute, pertinet quoque cognoscere singula peccata, vt singula posset adaequare puniendi. Ad alterum vero iudicium, quia non tendit ad punitionem secundum le, sed in ordine ad alium finem, puta bonum commune: sicut sufficiunt punire prout expediri illi fini, ita suffici cognoscere quantum opus est ad illum finem. Inter praesentis autem vita: tempus & futura hoc intercessit, quantum ad iudicium, quod nullum praesentis vita: iudicium tendit, quantum ad iudicium secundum se, sed ve medicinalem, eo quod praesentis vita: tempus non est tempus punitionis, sed in quo penitentia luntur. vel ipsius qui punitur, vel aliorum, iudicium autem futura vita est id, quod ad punitionem secundum seipsum tendit: quoniam ad aequaliter aliorum, sed ve reus patitur quod mereretur.

¹⁴⁰ Nec putet aliquid iudicium quod in foro penitentiali exercetur locari debet sub iudicio primo modo, propter quia iudicium hoc est magis divinitus, quam humanus, & confessor in tantu personam Dei in actu illo rexit, vt rexit ipse quod fecit, vt Deus. Falsa est imaginatio ista. Tam quia iudicium penitentiale ad praesentis vita: tempus spectat, ac per hoc non est exceptum à communissima ratione iudicij praesentis vita: Tam quia Salvator noster hoc atestatur, dices, Io. 3. Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluerit mundus per ipsum. Hinc enim appetit, q̄ Christus non venit in primo aduentu ad iudicandum mundum per ministros suos, hoc est ad iudicium secundum se exercendum, sed ad salutandum, hoc est quantum ad penitentia sacramentum spectat, ad iudicium salutare per suos iudices exercendum: idem est autem iudicium & iudicium medicinale, & penitentiale iudicium ad prius Domini aduentum spectat proculdubio, ad quem spectat sacramentum penitentiae. Est igitur penitentiale iudicium non iudicium absolutum, sed iudicium salutare, seu medicinale: ac per hoc non tendit ad punitionem secundum se, sed in ordine ad salutem, non aliorum, sed ipsius rei solius.

¹⁵⁰ Et quia hoc propriè est officium confessoris, ideo hinc perspicere oportet, quā debet esse cognitio peccatorum: oportet enim tantum manifestari peccata, quantum exigit huicmodi salutare iudicium,

Q V A E S T I O I I I.

¹⁶⁰ q̄ An oportet confiteri in speciali singulis species & numerum certum peccatorum.

E S C I U M,

cium. Si enim ad hoc salutare iudicium exigitur manifestatio omnium, & singularium specierum, & certi numeri singularium, confessus est, quod oportet penitentem hanc explicare iuxta possibilitatem suam: si vero huiusmodi discursio non existit, consequens est quod non oporteat penitentem hanc explicare. Et si haec negativa admittitur, consequens est ut declaretur, qua & quanta discursio exigitur ad hoc salutare iudicium. Dicamus igitur, quod iudicium huiusmodi claudit in se duo, scilicet esse iudicium, esse & salutare: ita qd secundum est finis primi: & propter ex secundo manifestandum est primus: tantum enim debet concurrere de eo quod est iudicium, quantum expedit vel saltem opus est ad hoc, ut iudicium sit salutare penitentem. Et quia salutare penitentem iudicium ab solute differet (vt dictum est) quantum ad punitionem, in hoc quod in iudicio ab solute intendit ad punitionem secundum se, in iudicio vero salutare intendit punitione salutari penitentem: consequens est ut differentia quoque sit ad cognitionem. Nam quia punitus secundum se confitit in adequatione penae ad culpam, oportet in iudicio ab solute cognoscere exacte culpas omnes & singulas: vi aqua r illis posuit pena. Et quia punitus medicinalis confitit in cōmēnsatione pena ad penitentem & illius salutem (sic) medicina consistit in cōmēnsatione tam ad infirmum, quam ad sanitatem acquirendam: & commenfatur pena tan penitentem, quam ipsius saluti absque exacta cognitione omnium & singularium culparum recte iudicatur, arque imponitur (vt pater quantu ad peccatorum species de superstitione seu diuinatione, & similius species) abque discusione harū, commenfatur tam penitentem, quam eius salutis punitione acque prouisio est. Quantu vero ad peccatorum numerum, ex eo quod medicinalis tam punitus, quam prouisio idem habet iudicium, si certificatus fuerit numerus vicarius & si incertus rebus sit in dubio dēmptis, vel adiunctis, & similiter si certificatus fuerit ceterarius, ad dubium inter nonagenarium & decem super centum: & sic de aliis. Hac enim & similia manifestant quod salutare iudicium non exigit exactam omnium, & singularium culparum cognitionem: sed ex sua formal ratione exigit omnes & singulas mortales culpas cognoscere utrum ad hoc, quod notum fiat confessori, que, qualis, & quanta, pena commenfatur debeat huic penitenti recte disposito, & illius saluti. Dico autem recte disposito: quia licet aliquis penitens sit minus deo dispositus, ac per hoc commenfatur sit in disposito penitentia erit forte oratio dominica semel: manefatio tamen peccatorum in iudicio salutari deberet perducere confessorem ad cognitionem, quanta, qualis, & pena debet libi commenfatur, si effet recte dispositus: huiusmodi latentes species ratiōnī sīc manifestata.

¶ A D O B I E C T I O N E S Tamen primō allatas pro quanto contra conclusa militant respondendum est. Et ad autoritatem quidem Doctorum dicitur, quod intelligitur quando certus est numerus peccatorum: ex quo enim penitens intendit omnia dicere, & certus est de numero peccatorum, nulla appetit ratioquare non debet numerus illum explicare: de incerto autem numero in solis forte verbis ab aliquo Doctore discordare credimus. De species vero dicitur, quod Deo communiter notis species veritatis eorum dicitur: alioquin nō reliqueretur in Ecclesia Dei millesimus quius confessio non errans: quoniam huiusmodi latentes species ratiōnī sīc manifestata.

¶ Et per hoc patet solutio sequentis obiectionis & sua confirmatio: nam non dicimus quād singularia esse confitenda, & quād nam nec dicimus quād species peccatorum esse manifestandas, & quād occultandas: sed dicimus alio modo aperiri quād species, scilicet communiter notas: & alio modo aperiri quād alias species, scilicet quarum diuersitas est latens: illas in speciali, illas in via earum, seu aliquo huiusmodi. Et similiter dicimus omnia singularia confitenda: sed non eodem modo, nam certa in numero certo, incerta autem non, exceptius tamē multitudinis in numero versus illis (etiam si aliquis etiam crassa fuerit assumptio) seu frequentia idem insinuantur: incerta autē ex cōfessiōnā multitudinis sufficit in eo significare, vt prudens confessio intelligat. Et ratio diuersitatis est diuersa habitudo ad salutare iudicium: hinc enim omnia pendent. Et quia non omnes confessores sunt aequalis perspicacitatis ac prudenter: ideo aliquis applicandi modus sufficiat aliquid confessore perpendente inde totum quantum sufficit ad iudicium salutare, qui alteri nō sufficeret. Similis quoque accidit quandoque diuersitas ex parte penitentium, quibusdam scientibus ante confessoris oculos brevissime & clare omnia sua peccata, vt ipsi scinti ponere: quibusdam autem involuentibus, aut laborantibus in singularium explicatione.

¶ Ad rationem autem magis urgente, dicitur quod, ut iam dictum est, adēquare penam culpa: contingit dupliciter, vel simpliciter propter se vel quādāmodo in ordine ad aliud. Et quod primo modo exigit exactam cognitionem cuique tam culpa, quam pena: quia in aequalitate penae ad culpam consistit: secundo autem modo non exigit exactam cognitionem culpa & pena: quia non confitit in virtute aequalitate, sed exigit cognitionem commenfurationis penae ad finem. Et quoniam primo modo non est actus iudicij presentis vitez: ideo ad confessorem non spectat actus iste: & quem potest sit propter actum, non est opus ut confessio sit exacte nota: fiant peccata, vt possit penam culpe adēquare simpliciter & absolute. Sed quia ad confessorem spectat commenfuratione penam penitentem in ordine ad suam salutem (quoniam his est actus iudicij salutari sibi commissi) & huiusmodi commenfuratione in quā proportione media inter penitentem & illius salutem consistit: sicut medicinam oportet esse proportionatam & sanitati recuperandæ & infirmo (ut enim medicinales penae presentis temporis) ideo & vera est Doctorum sententia dicentium, quod confessio debet posse adēqua-

adēquatum penitentiam, arbitrii, salutari enim cōmēnsationis adēquatio: licet non interueniat aequalitas inter culpam & penam. Et verum est, quod peccatorū notitia non exacta sufficit ad adēquam penitentiam arbitrandam à confessore,

Q V A E S T I O . I I I I .

¶ An peccata semel ritē confessio, sub sequenti abolutione & satisfactione, possint iterum fructuose confiteri, &c.

 V A E R I T V R Quartū adhuc circa materię confessiōnē, an peccata semel ritē confessio, sub sequenti abolutione & satisfactione, possint iterum fructuose confiteri, &c. Videtur enim quod non.

¶ Primū, quia nulla forma sacramentū est iterabilis super eadem numero materia: peccata autem sunt materia in hoc sacramēto: ergo, ¶ Secundū, quia oportet salutari veritatem efficacem in formā sacramētione sacramentū penitentem, eadem est enim virtuōsū difficultas. Et eadē respōsione fatusit virique, dicēdo, qd quia sacramētū est exterius sensibile signum, secundum ea, quia exterius geruntur, ab Ecclesia iudicatur & ministratur, ac per hoc quia penitentis propōnit peccata sua ut expiabilia, ac ut ea, quibus seipsum alligat video Ecclesia minister absolutor, id est sacramētū abolutionis impedit licet profitem alligationē. Et quia in sacramento efficiuntur iustus quod significatur extra, ideo iustus communiter habiūt peccata, saltem quo ad aliquam partem penae. Et licet hoc sufficiere videatur, quia ad id quod communiter inveniuntur, leges respiciunt, subiungendū tamē est utrigenitus calum ad immunes etiam à pena, quod ipsa grāzia augmentata, que per sacramētū abolutionē conturrit, habet rationē magis absolutoriori. Quia enim sacramētū penitentis ex propriā ratione habet, qd sit medicinale, & curatū infirmātis peccati cōfessio: & peccati actualis infirmātis constitit nō solū in culpa, & vocata pena siue eterna, siue temporalis, sed in multis aliis malis (vt clare patet in augmēto vulneri originali) ideo abolutione sacramentalis, nō solū extendit se ad culpā, & pena, sed ad alia ex peccato actuali incuria mala. Ita quod gratia per sacramētū abolutionem significata & collata, quatenus est sacramētū huius sacramentū, coipso, quod extendit ad amplius sanctum a morbo peccati actualis, habet rationē magis absolutoriori: ideo peccato, siue grāzia baptis̄tialis, si baptizaretur quis plenē prius consequitus baptismalem gratia ex Baptismo flaminis, esset magis abluītio a peccato, dum a peccati reliquiis magis mundaretur. Culibet siquidem Christianū sicut convenient orare, Amplius laude Domine ab initio mea: ita convenient orare, Amplius, laude Domine: & amplius, Absoluto Domine, &c. Nec putes nouā me introducere de effectu sacramentū penitentiae doctrinā. Vide superius diū Tho. in art. i. q. 6. dicentem, Extrema vñctio ordinatur contra reliquias peccatorū, quia scilicet non sunt sufficiēt per penitentia sublatas, aut ex negligētia, aut ex ignorātia. Et percipie ex his, sacramētū penitentiae ad tollendas etiam reliquias peccatorū se extenderet, si ignorātia, aut negligētia ex parte nostra non impediāt sufficiēt illarum ablationem.

¶ Ad tertium dicitur, quod quia confessio sit de aliis peccatorū & non de effe sub peccato (debenimus enim confiteri, quod fecimus tale & late peccatum) ad autem adhuc detinētur illius peccati vinculo, vel sub peccato non supius: sub confessione non cadit) ideo fatus est confessori cognoscere penitentem confitentem per perpetuā tale peccatum, & paratum ad penitentiam, &c. Sufficit enim quod sublatas se iudicō, accusando ipsum, &c. Et confirmatur: quia penitentiam agit de talibus peccatis, perinet ad circumstantias alleianias sententiam iudicis, quas constat non esse opus confiteri.

¶ Ad quartum dicitur, quod quia pricipius sacramenti effectus est gratia prima vel eius augmentum: ideo frequentia sacramenti illis foliis contentur, qui scilicet paratos reddunt ad gratia augmentum. Et propter non sequitur, quod fructus sacramentorum exponat ea ridicula: non sunt enim frequentanda quātūmēcumque fructuosa sint, nisi adūpositis ad precipuum eorum effectum: communiter autem huiusmodi dispositio non tam frequenter inveniuntur in hominibus, vt ratione expediat confiteri.

¶ Ad quintum dicitur, quod sequela nihil valet, quoniam irreuocabilis sententia pertinet ad firmitatem iudicis, & iudicij, in fructuofactum autem supposita iterabilitate prae se fert, aut firmitatem, aut minorem largitatem iudicis vel iudicij, iudicis quidem, si non vult, aut non potest virtutem dare similem iterato iudicium, iudicij autem si iudicium ipsum secundum se non est virtuofactum, quale est humanum iudicium in foro litigio. Et per hoc patet responsio ad confirmationem. Notanter autem dixi, supposita iterabilitate: quoniam ex hoc ipso, quod Deus iterabile instituit sacramentū penitentiae, ex parte ministri, quād sufficiēt sacramentū, quād ipius sacramentū, super eisdem peccatis, consequens est, vt fructus eius replicet. Secus autem est in non iterabilibus sacramentis: huiusmodi enim coipso quād sunt nō iterabili, vana sunt, si iterantur.

Q V A E S T I O

QVAESTIO V.

IRC A Qualiter confessionis queritur an confessio informis sit iteranda. **Q**uia confitio informis sit iteranda: videtur enim quod sic. Primo quia instrumentum oportet moueri a principali agente, alioquin instrumentum rati non salutatur: ergo iudicium penitentiale oportet a ministro exercere, prout mouetur a Deo si confessione existente informi non exerceatur in dictum penitentiale secundum motionem diuinam: ergo oportet denuo considerari ut exercetur penitentiale iudicium, ut instrumentum motum a Deo principitaliter absoluente.

Quando Confessione existente informi, deest una pars sacramenti, qua est contritus: ergo sacramentum non valeret: sed iterandum: ut patet in alijs sacramentis quando deficit aliqua pars.

Quando Confessione existente informi, neccesse est peccatum aliquod mortale subtrahit a materia solutionis; per hoc necessitate est confessione non esse integrum & consequenter esse reiterandam. Assumptum probatur: tum quia communiter confessio informis oportet aliquid non explicatum in confessione. Tum quia peccatum illud, quod dum absoluto fit a penitente committitur, irreveretur sumpiendo sacramentum, non est materia solutionis: quoniam non potest simul penitentem peccare & absoluere ab illo peccato.

Quarto, quia fructus sacramenti penitentiae est remissio peccati ex coniunctione passionis Christi per sacramentum ad penitentem: sed confessione existente informi non sit huiusmodi coniunctione, nec habetur hic fructus: ergo vanum fuit huiusmodi sacramentum, & consequenter iterandum est.

QIN O P P O S I T U M Est autoritas diuini Tho. in 4. sen. dif. 17.

C O N C L V S I O .

Quia informis illorum confessio, & illius diuinam non absit gratia, si fecerunt quod in se, non est infirmosa, sed valida.

Circa hanc difficultatem (qua propter diversas opiniones adhuc sub iudice videatur esse) secundum est, quod virandi sunt duo extremi contritus. Alter est, quod omnis confessio informis est valida, ita ut non sit iterandae siquidem pater confessionem illius, qui propter verecundiam peccatum aliquod mortale tacuit, esse informem & reiterandam. Alter est, quod nulla confessio informis est valida, ita quod non sit iteranda. Nam clarè constat nescire nos an aliquia nostra confessio fuerit formata, quia neccesum nos esse in gratia, & cum hoc dubio non curare nos amplius de memoria peccatorum, vt denouo confitendor: quod tamen oportet nos esse sollicitos ad plures confitendum, vt quandoque fieret confessio formata: & sic nū quām huius imponendum est confessio, ut tunc pars eligere: statuit enim Deus leges suas ad infinitos per medios peruenire. Vnde & Apostolus, mulierem à viro suo interrogare iubet, si quid voluerit iterare. Illos autem qui non explicant, confitendo, huiusmodi malum statum suum, necesse excusat à nouo sacrilegi peccato: debet enim saltus faceris arbitrio iudicando offere scipios in his, quia communiter penitentes nostre & confiteri consueverunt communis: sicut autem est penitentibus omnibus confiteri voluntates suam de non caendo decanter: hoc enim etiam mulierem & sciunt & seruant.

Communis autem ratio: quare atritorum omnium integra quidem informis confessio est valida, ita quod non est iteranda, assignatur a diuino Thoma, quia sacramentum penitentiae verum inuenitur & fructuosum non tunc, sed quando aderit contritus. Et quidem quod verum inueniatur sacramentum, non solum secundum illorum opinionem, qui negant contritionem esse partem sacramenti penitentiae, apparet, quia nihil deest huic sacramento nisi contritus: sed etiam tenendo contritionem esse partem sacramenti penitentiae, manifestatur ex eo quod contritus non secundum sed relata ad confessionem (hoc est ut est spontanea voluntas recomprendendia arbitriu sacerdotis) pars sacramenti est posita superioris a diuino Thoma. Hoc autem in proposito confessione inuenitur, dum quilibet sponte eligit submittere se iudicandum sacerdoti, &c. Quia concurredit iugiter ad sacramentum huiusmodi, omnes partes eius, quae se tenent loco materia, & forma & minister debent, consequens est ut sit verum ecclesiasticum sacramentum. Quod autem existente vero sacramento, informitas non parat reiterationem, sed fructum futuro tempore, à diuino Thoma probatur: quia sic est in alijs sacramentis, & vere sic est de Baptismo, Confirmatione, Ordine, &c. Nec obstat, dicere quod hoc verificatur in istis sacramentis, quia non sunt iterabilia, aut quia imprimitur characterem: vtrunque enim per accidentem habet ad fructum pro futuro tempore. Ex quo inferri potest, quod non oportet iterari, etiam si est iterabiles ex eo namque quod sacramentum est propter fructum eius: & fructus eius potest in futurum haberi sine ipsius iteratione, optimè sequitur, quod non oportet sacramentum ipsum iterari. Amplius extrema vñctio est sacramentum iterabile: & ram-

men puto virtute clauis de atritis regulariter fieri contritos: sed & in sua atritione abolui & communicare. Cuius signum est, quod charitas sicut positivè prefert Deum omni amabilis, ita facit apud habentem ipsam officium Dei odibilorem omni odibili, & magis vitandam omni alio vitabili, operatur enim haec magna amor Dei, si est: & si hec non operatur, non est charitas Dei. Dei forum confessione intelligo doctrinam diuina Thomae quod confessio informis per defectum contritionis est valida, ita ut non sit iteranda: & erit eis fructuosa quando ascendat ad cor alium, ut habeant peccatum pro summo odibili & summo vitabili, & confitebuntur actionem suam hanc, quae ut contriti sacramentum suscepunt: quoniam in veritate contriti non essent. Quare autem huiusmodi confessio sit valida, in inferius declarabitur. Si vero huiusmodi atriti animaduertierint, se non esse contritos, simile est de eorum confessione iudicium & de confessione illorum qui sunt in tertio gradu: de quibus modo subiungimus, quod in istmo loco atritorum sunt, qui ambas contritionis partes, aut parum attingunt, aut saltem altera carent. Ad contritionem enim quoniam duo spectent: dolor de peccato, & propotius cauendi de cetero, insimuli proculdubio sunt, qui de prateritis quidem aliquiter dolent, & de futuro velletatem habent cauendi. Inter quos est etiam latitudo, non solum secundum gradus doloris & velletatis, sed etiam secundum differentiam percipientis, vel non percipientis statum proprium: & similiter secundum differentiam explicantis, vel non explicantis in confessione plene scipium. Nam qui huiusmodi statum suum non percipit, ac per hoc non explicat confitendo, integrè quidem confiterit quantum est ex intentione: qui autem percipit & confitetur, etiam integrè ex intentione confitetur: qui verò percipit & non confitetur, quia non occurrit sibi hoc quod peccatum contendunt, albus in tunc ex intentione confitetur, fecus autem si nol sit hoc confiteri: tunc enim ex proposito dimidiatetur confessio. Et similes distinctiones fieri possunt de atritis in secundo gradu positis. Quocirca de omnibus dicitur, quod quoniam ex proposito taceat peccatum sacrilegi ex tali statu penitentis confitetur, confessio non est valida, sed iteranda: deest siquidem confessio non sola contrito, sed integratis ex proposito. Quando vero confessio ex proposito est integrum, omnium confessio videtur valida: ita quoniam non est nec esset iteranda. Quoniam differentia sit inter eos, quo ad vitandum sacrilegi peccatum quoniam percipientes statum suum malum, & confitentes eundem, putantesque se non sacrilegio, sed bono operante date, rogando confessorem, vt eos absolvat, excusantur, si bona fide cum sacerdote id tractent, a sacrilegi peccato. Nec obstat, si dicatur, quod ista est ignorancia iuris diuinum: quoniam in huiusmodi, que sunt iuris diuinum politici, excusantur in domo, quando ad doctribus iudicibus se erudiant: statuit enim Deus leges suas ad infinitos per medios peruenire. Vnde & Apostolus, mulierem à viro suo interrogare iubet, si quid voluerit iterare. Illos autem qui non explicant, confitendo, huiusmodi malum statum suum, necesse excusat à nouo sacrilegi peccato: debet enim saltus faceris arbitrio iudicando offere scipios in his, quia communiter penitentes nostre & confiteri consueverunt communis: sicut autem est penitentibus omnibus confiteri voluntates suam de non caendo decanter: hoc enim etiam mulierem & sciunt & seruant.

Communis autem ratio: quare atritorum omnium integra quidem informis confessio est valida, ita quod non est iteranda, assignatur a diuino Thoma, quia sacramentum penitentiae verum inuenitur & fructuosum non tunc, sed quando aderit contritus. Et quidem quod verum inueniatur sacramentum, non solum secundum illorum opinionem, qui negant contritionem esse partem sacramenti penitentiae, apparet, quia nihil deest huic sacramento nisi contritus: sed etiam tenendo contritionem esse partem sacramenti penitentiae, manifestatur ex eo quod contritus non secundum sed relata ad confessionem (hoc est ut est spontanea voluntas recomprendendia arbitriu sacerdotis) pars sacramenti est posita superioris a diuino Thoma. Hoc autem in proposito confessione inuenitur, dum quilibet sponte eligit submittere se iudicandum sacerdoti, &c. Quia concurredit iugiter ad sacramentum huiusmodi, omnes partes eius, quae se tenent loco materia, & forma & minister debent, conseq

men, si incontritus suscipit quis extreman vñctio, & post horam conteratur, non reiterabit extrema vñctio: nec carabit infirmus moriens illius fructu: quoniam si carerit illius fructu, penitentia in firmo iterari extremani vñctio, ob suam incontritatem Ecclesia non negaret: quoniam tamen negat, dum super eundem mortuum, &c. ordinat non repetendam. Ex hoc ergo, qd informiter suscipiens sacramenta, sive iteraria, sive non, ex ipsa informitate licet perdat fructum pro tunc, in modo quandoque addat nouum peccatum mortale pro tunc, non tamen perdit fructum sacramenti, pro quanto erit contritus, habetur non oportere iterari sacramentum. Nec oportet aliam huius rationem querere, quoniam ipsam sacramenti vim ritu que Ecclesia. Augustinus enim primus hoc docuissit videtur de Baptismi fructu: D. Thomas ad alia sacramenta hoc extendit: & Ecclesia ritus hoc videtur semper feruisse: fructu quoque extrema vñctio attestante. Et propter eam concludendum videtur hoc loco, non plus sapere quam oportet.

AD P R I M U M in oppositum dicitur, quod sacerdote presumit solvere impunitentem sacramentum iudicium exercere, vt Dei instrumentum quodammodo non, & quodammodo modo sic. Nam quo ad modum exercendi non procedit à Deo: quoniam sacerdote exercetur, qd substantiam verò sacramentum, à Deo procedit, sicut pliciter & absoluere. Et quia sacramentum secundum se est fructuorum, ideo à Deo procedit ex sacramentum fructuorum fortitudinem effectum, quando sacerdipes eis dispositus. Et licet tempus dispositionis ex parte recipientis arceretur ad tunc: tamen ex diuina largitate extensus intelligimus ad tunc, vel postea, quando erit dispositus: vt in Baptismo contingit, ideo non oportet sacramentum repetere, vt Deo actore exercetur.

Ad secundum dicitur, qd in cotitione duo sunt: scilicet velle recipere & charitas informans illud velle. Et respectu quide sacramenti penitentiae absoluere, sufficit contrito quo ad primum, respectu autē eiusdem fructu in ipsius presentia, coecurit contritus etiam quo ad secundum: & hoc solum deest in proposito. Vnde nulla pars sacramenti ut necessaria est ad sacramentum, deficit: quoniam deficit ut necessaria ad sacramentum effectum nunc.

Ad tertium dicitur, quod quia actus mortales est per se obiecto iudicantur, ille solus dimidiat confessio, qui ex intentione integratatem violat: & propter eam in proposito supponatur, confessionem ex eis ex intentione integrum, licet materialiter non sit integrata, non sequitur, confessio est iteranda. Adiuerte tamē hic, quod sicut in alijs vñctis tam etiam enormiter contingit errare materialiter, qd sicut in alijs vñctis tam etiam honorabile est de condigno. Consequitur probatur, vt actus redeat ad naturam formalem sui generis: vt patet in de tractione, contumelia, & huiusmodi: contingit enim tam grauior abesse intentione detrahendi detrahendi fame proximi, vt ipsa magnalatio incurva minus affinitate, detrahendi actum in de tractione natura reducat: ita potest contingere qd ex nulla aut tam crassa & supina conscientie disfusione: aliquidrum peccatorum mortalium confessio omittitur, vt materialis violatio integratatis in formaliter reducatur, tanquam dimidiationis incurvis illis, qui pro nihilo existimatis est, intentus fuit. Vnde tales ad iterandam confessionem inducendi sunt. In quorum numero videntur esse illi, qui cum solo sacerdoti, qui est aeterna felicitas, multo magis sufficiens est, vt constitutus ius solute pretij debiti tam minimi, quale est temporalis pena. Et confirmatur: quia tribus existentibus virtutibus, faciliter charitate, gratificatione & penitentia, & actus alias debitis potest ex charitate efficiaciam meritioram, ex gratificatione efficiaciam gratiarum actionis fortificatur non aliumpum a penitentia vim satisfaciatorum fortiorum: nunquid diuina acceptatio tam larga in merito & gratificatione, manca est in satisfactione: non forte plus iustitia locum haber in amico circa solutionem penae, quam circa gratiarum actionem, aut meritum?

Praterea, ad particularia descendendo, & discurrendo per concilia; quando sunt in precepto, id est apparentia causa enim quo tenetur quis eleemosynam facere, cui non potest penitentia ordinare illam pro satisfactione penitentiae: & similiter in causa quo præberet alteram maxillam, vel angariam, vel elurum, aut stirpe, penitentiam pati, aut huiusmodi aliquid, est in precepto, quis sapiens prohibeat penitentem offerre hoc. Deo in latrationem, nec negat solu per hoc præcepit, possumus ab ipso quidem penitentia assumi in satisfactionem penitentiae, sed per confessores ministerium non possunt hec penitentiam dari. Hoc enim Ecclesia clavis est derogare, maioremque virtutem humanæ intentioni, quam Christi clavis tribueret: tanquam humana intentio, quædam posuit pro satisfactione afluere, ad quæ clavis non le extenduntur: quod a fideli usus loquitur ne longe sit. In cuius signum laudabilis multorum confessorum conseruatio antiqua, absoluendo penitentem dicit, Quicquid boni feceris, & facere intendis, & mala quæ suscines, & tuitnebis, sint ibi in remissionem peccatorum, &c. & non dicit, Quicquid supererogationis boni feceris, aut mali, substinebis.

AD P R I M U M ergo in oppositum dicitur, quod aliud est loqui de satisfactione infra limites pure iustitia, & aliud est loqui de satisfactione sapientie magis naturali amicitia quam iustitia. Argumentum enim procedit de satisfactione infra limites iustitiae conclusa, de qua non est hic sermo. Vnde & penitentia posita est à diuino Thoma differens à iustitia vindicativa: quia illa ius attendit, hanc autem voluntatem offendit, & offendit, quod amicitia magis est, quam iustitia.

Ad fe-

TRACTATVS SEXTVS, DE Satisfactione penitentiali in duas questiones diuisis.

1. Num penitentialis satisfactionis alia debita est?
2. Num pro contrito & confessio peccato imposita satisfactionis ex eo debetur?

Q V A E S T I O I .

An satisfactionis penitentialis posita est de aliis debito.

IRC A Satisfactionem penitentialem queritur primo, an possit esse de aliis debito. Et videtur quod non, primò ex ipsa ratione satisfactionis. nam satisfactione est facere aquale debito: non fieret autem aquale debitis, si aliud, id quod sit efficer debitus, minus enim fieret quoniam debetur. Et confirmatur hoc ex simili in reliquo satisfactionibus.

AD P R I M U M ergo in oppositum dicitur, quod aliud est loqui de satisfactione infra limites pure iustitia, & aliud est loqui de satisfactione sapientie magis naturali amicitia quam iustitia.

¶ Ad secundum dicitur, quia ecclesiasticus minister homo est (qui non inuenit cor, quem laret penitentis charitas), ideo prouide ad tuorem partem iudicium suum declinans; & id quod est amicitia preteriens, ad id quod est iustitia se conuerteret. Et quoniam ex parte iustitiae satisfactione habet, quod fit de non aliis debito, ideo confessores non imponunt ieiunia alias debita, sed opera ad qualias penitentes non tenetur: cum quo sit, & si opera, ad qua alias penitentes tenetur, imponeret in satisfactione peccatorum, proferret latte virtute clavium penitenti satisfactione huiusmodi ex charitate adimplenta. **¶** Ad tertium dicitur, quod autoritas non videtur adduci ad proposum, quoniam ex illa nihil aliud habetur, nisi quod satisfactione fit per penitentia: haec enim sunt que si homo non posset, ab eo non exigerebantur. De hoc nulla est questionis an huiusmodi penitentia sicut satisfactione si sunt alias debita, de quo nihil dicit authoritas alle gata. Veruntamen scito, quod opus hoc, quod est honorare parentes (quod erit si homo non peccasset, prcepsum fuisse) si in praestanti statu exercendum cum penitentia aliqua occurrit, illud vnu opus prcepsum, quatenus est pietatis effectorum, ut est a charitate, & gratiarum actione Deo, et si super excellenti gratitudine vocatur religio, & efficit satisfactionem, quatenus efficit a penitentia: & timile est in aliis. Vnde habes, quod etia que si homo non peccasset, est sententia exacta, alio tanum modo post peccatum exercita satisfactione fit.

QVAESTIO II.

¶ An pro contrito & confessio peccato imposta satisfactione, si exsolvatur, in peccato mortali sit iteranda.

ECUNDOM Circa satisfactionem penitentialem queritur, an pro contrito & confessio peccato imposta satisfactione, si exsolvatur in peccato mortali, sit iteranda. Videlicet enim quod non.

¶ Primo ex ipsa ratione iustitie. Ex quo enim secundum plenam iustitiam penitentia semel imposta est pena temporalis pro peccato, de quo vere penituit, nquam pro illo debetur, nisi pena temporalis: & illa soluta, nulla. Et confirmatur hoc in actibus humani. Si enim aliqui culpa praecepsere corripdeat secundum legem abficiunt manus, sed ne secundum iustitiam manu abficiunt exigi major punio: ergo a simili si quis remanet debitor praecepsa temporalis pena (puta quatuor dierum) non debet secundum diuinam iustitiam illa soluta plus exigi.

¶ Praterea, si huiusmodi satisfactione extra charitatem dicatur non sufficeret, sententia nimis dura & occidens peccati videtur: quoniam penitentis quoniam hoc audierit, post lapsum in peccatum morale non profeceret executionem penitentie, vt pote inutiliter & sic incidet in novum peccatum mortale, transgrexendo prcepsum Ecclesie & vicarii Dei in illo actu. Et hinc formatur, inquit Scotus calis ratio. Si post lapsum non exequatur quis satisfactionem pri- fiam sibi impositam, peccatum mortaliter: ergo si exequatur, bene facit: quia actus obedientie factus non facit actum obedientie nisi in quantum illud est sibi impositum, tanquam pars satisfactionis. ergo, &c.

¶ Praterea, sequitur aliud inconveniens, scilicet si huiusmodi peccator si damnatur, aeternaliter puniatur pro peccatis semel dimisissis, ac per hoc dimissa peccata redirent simpliciter: quia rediret quo ad penam aeternam. Et veterius sequitur, quod ita aeternaliter puniatur qui pro peccatis dimisissis, sicut pro non dimisisis.

CONCLVSI O.

¶ Quoniam penitentialis satisfactione a confessore penitentibus imposta, in foro militantis Ecclesie, quoniam extra charitatem fiat, sufficiens tamens est, & si pro tunc non valeat, salve tamen incepit charitatem ad illum, qui ad cor aliquando reddit.

IN OPPOSITVM est, quod satisfactione mortua non est satisfactione, sicut nec hominem est homo. Nec quod sit sub iudece ab omnibus communiter videatur derelicta, quoniam ipse Scotus, qui partem negatiuum tenet (cuius sunt argumenta inducta) non audebat eam afflere: sed dicit ab ille praejudicio loqui in qua- ficio, dist. 15, 4, sentent. & diuino Th. varia videatur sentire: Durandum soluat at vtrunque partem, &c. Quocirca ut radicales rationes examinentur, & rationabiliter pars eligatur, hanc mouimus. Et quoniam rectum est iudeo fui & obliqui, hinc incipendum reor, quod secundum omnes nulla nostra penitentialis satisfactione apud Deum est sufficiens sine charitate: quia nulla est sufficiens secundum aequivalentiam simpliciter, sed quocunque est sufficiens, ex diuina acceptancee est sufficiens: acceptabile autem charitas reddit. Ex hoc communiter principio oportet doctrinam procedere per fe, absque diversione ad ea, quae sunt per accidentem, aut extraneam: aliquoquin doctrina magis erit voluntarium dogma, quam vera doctrina. Ex hoc autem principio manifeste deducitur, nullam satisfactionem sufficiens nisi charitas reddat eam acceptabilem: nec oportet in hac deductione laborare: sed tammodo subsumere, sed hae-

est satisfactione: ergo. Vnde quum reliqua ista de qua queritur satisfac- tio, sit verè satisfactione pro peccati pena, & nullam habeat con- ditionem diminuentem rationem satisfactionis, mirum, ut non dicam voluntarium, videtur eximere huiusmodi satisfactionem à communis regulis satisfactioni: aut enim oportet negare illud vniuersaliter dicere, nullam satisfactionem penitentiale sufficiens nisi secundum acceptationem: quae extra charitatem non inuenitur. Et confirmatur ex casu simili, ponendo hominem post contritionem suorum peccatorum, & aliquot dies penitentem, citra tamea confessionem, relapsum, & nihilominus prosequi alios penitentiales pro peccatis pristinis. Hoc enim sic se habente, queratur an huiusmodi actus penitentiales per relapsum sint satisfactioni, & non. Si dicitur quod sunt satisfactioni, sequitur quod non oportet recurrere ad determinationem penae factam per puniendum iustitiam clave non errante, &c. quum in hoc casu huiusmodi dererminatione per claves non interuenient: & ultra hoc videtur negari communis Doctorum sententia. Si vero non sunt satisfactioni, quum sola temporalis pena pro pristinis peccatis in vitroque casu remanerit soluenda, nulla est ratio, quare solutio vnius extra charitatem valeat, & alterius non: si enim iniustum est plus exigere in primo casu, iniustum quoque est plus exigere in secundo: quoniam secundum diuinam iustitiam vitroque debitum folius pena temporalis remanet. Et si illa solutio extra charitatem, nullus restat pena debitus: nisi autem charitas exigitur ad hoc, vt solutio sit sufficiens, neutrius solutio aliquid valet. Concludendum igitur ex communi hoc principio videtur, quod nulla satisfactione penitentialis est sufficiens, nisi secundum diuinam acceptationem, quam constat (ut sapientium est) extra charitatem non inuenitur. Et confirmatur hoc ex ipso modo remissionis peccatorum, fit enim remissio mortalis peccati per modum amicibilis reconciliationis. ex hoc enim modo fit: peccator ex proprio demerito hostiliter puniendus, amicibiliter corripdeat reser: hoc est enim auferri reatum pena aeterna, & transire in reatum pena temporalis. Ex hoc autem quod peccator de hostilius puntendo, transire in amicibiliter puniendum hic, vel in purgatorio, sequitur quod nisi amicibiliter pena exsolvatur, nunquam solvetur: quia quod amicē debeo nunquam exoluio nisi amicē tribuam.

¶ Ex eodem quoque principio deducitur, exceptionem aliam de satisfactionibus relinquentibus post se effectum, non esse visquaque veram: sed ex famosa apparetia humanae copassione processisse videtur distinctione inter satisfactiones relinquentes post se effectum, & satisfactiones non relinquentes post se effectum: ita vt licet vitroque extra charitatem facta sint mortales, effectus tam primarum remanens potest verisificari per subsequentem charitatem: & ideo prima non sunt reiterande, secundum autem quia tota transferunt, sunt reiteranda. Fauorabilis siquidem magis, quam vera videtur in interpretatione hæc. Nam opus satisfactionis relinquens post se effectum (puta ieiunium, vel elemosyna extra charitatem) si est sic per lege mentem charitatem viuificabile, vel hoc habet ex sacramentalitate sola, & hoc non: quia sic etiam conuenire satisfactionibus non relinquentibus effectum: quoniam ipsa etiam sunt sacramentales. Vel hoc habetur relicto effectu solo: & hoc non: quia hoc conuenire similibus satisfactionibus factis ante contritionem & confessionem: quod omnes negamus, dicentes cum Augustin. quod peccator non est dignus etiam pane quoque vescitur: & cum apostolo. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, &c. Vel hoc habet ex vitroque simili, scilicet sacramentalite & effectu religio & hoc non: quia ad hoc, quod opus sacramentale fortior est effectu per sequentem charitatem, non requiritur relietus effectus: vt de confessione informi patet. Tum quia huiusmodi relietus effectus non est sacramentalis: quoniam non est effectus operis satisfactionis, vt est sacramentale, aut morale, sed secundum naturam operis satisfactionis enim carnis non est effectus ieiunij, vt est actus moralis, aut sacramentalis, sed vt est substrato cibi. Et similiter diminutio boni exterioris non effectus elemosynæ, nisi secundum naturam operis: puta quia subtrahit illud a se: effectus iste est vt valde remotus a sacramentalitate. Tum quia vacillans, aut claudicans inueniretur hoc verum: nam non est verum vniuersaliter, sed in solo illo casu quo relietus effectus duraret vsque ad aduentum nouae charitatis: vt sic inuentus posset acharitate vivificari. Nam si non perduraret, non posset per illam vivificari plus quam transitoria quae præterit oratio. & sic si quis extra charitatem ieiuniorum iniunctam penitentiam peregrinet, & debilitas seu afflictionis derelictus effectus non duraret, post duos menses (quia interim penitentia bene se confortavit) & noua charitas non fuisset recuperata vsque ad quartum mensem, iteranda essent prædicta ieiunia.

¶ Qui igitur neutra via solide fundata videtur, occurrit media via incedendum, dicendo tria. Primum est, quod omnis penitentialis satisfactione a confessore imposta etiam si extra charitatem fiat, sufficiens est quo ad forum militantis Ecclesie. Probatur hoc.

DE MINISTRO SACRAMENTI POENITENTIAE. 79

hoc: quia satisfactione huiusmodi est sacramentalis: est enim tertia pars sacramenti, ac per hoc satisfactione, & hinc, quod omissione non constitutus sacramentum, ex eo apparuit, quod Ecclesia vixit penitentia sacramento quandoque abficebat haec tertia parte (vt pater de penitentibus in fine, quibus non imponitur secundum canones satisfactionis) & ex eo quod si quis in sua sponte ante confessionem satisfactione, non efficit, non efficit imponebit satisfactionem aliquam a confessore. Nec deinceps dicentes post penitentem male paratum ad sufficiendum satisfactionem in hac vita, absoluere referunt satisfactionem in purgatorio: ex his enim omnibus habetur, quod omissione huius partis sacramentum non est peccatum in mortale ex suo genere. Vnde quum satisfactione a confessore non imponatur, nisi vi descripta est, & vt sic illius omissione non habeat ex suo genere rationem peccati mortalis, concludendum est, pacare quidem obtinetem iniunctam satisfactionem (quum agat preter obedientiam & alias virtutes) non tamen mortaliter, deficiente contemptu, quum nec contra obedientiam, charitatem emine omittat.

¶ Ad tertium dicunt, quod distinctione inter per le & per accidens eu-
tit hac inconveniens: penam siquidem temporalem fieri per se
eternam est inconveniens: per accidens autem eternam non inconveniens. Sic autem est in proposito: quoniam temporalis pena amicē soluenda propriece ordinatur in inferno, quia nunquam amicē soluatur.

Vnde nec proprietas redeunt simpliciter dimisla peccata,

nec a quæ punitur pro peccato dimisla & pro non dimisla: si enim redirent simpliciter deberetur per se penam eterna: & similiiter peccato non dimisla deberetur per se penam eterna. Ita propria-
to autem eternam penam inueniunt per accidens: non tamen si-
cuit in pena venialium: ratio enim proxima eternitatis penae
perfeuerant venialium in inferno est eternitas culpe: perfeueran-
te enim culpa semper debet perfeuerare penam. Ratio autem
eternitatis penae in proposito est defectus acceptabilitatis: quia
scilicet solutio penae nunquam est acceptabilis, quia nunquam
solutio penae amicē.

TRACTATVS SEPTIMVS, DE
Ministro sacramenti penitentia, cuius
vinculum est Quæsitorum.

QVAESTIO VNICA.

¶ An sacramenti penitentie minister posse esse sacerdos
abfice iurisdictione.

IRC A Ministrum sacramenti penitentia quæ-
ritur an possit esse sacerdos absq; iurisdictione: Et est ratio dubia. Tum quia cœfessor summi potestis minister ei sacramentum penitentie, sola potestate ordinis: qui potestatē iurisdictionis suae per se habet nequeat. Tum quia videtur communiter dici, quod sola potestat ordinis sufficit ad absoluendum a peccatis venialibus: tum quia videtur etiam communiter dici, quod potestat ordinis ex se, se extenderet ad omnes absoluendos, nisi per Ecclesiam efficit limitate iurisdictiones.

CONCLVSI O.

¶ Sacerdos sola ordinis potestate fultus non est idoneus sacramenti pen-
tentia minister, sed necessaria est illis iurisdictionis autoritate
a superioribus sibi collata.

IN OPPOSITVM est decreturn omnis viriusque se-
xus.

¶ Ad evidentiam huius sciendum est, quod licet multa Doctorum verba sonare videantur, solam ordinis potestatē quandoque sufficiere ad hoc sacramentum, secundum tamen rei veritatem nunquam sufficit, sed semper exigunt ultra potestatē ordinis, autoritas iurisdictionis aliquo modo. Et hoc quidem non solum per Ecclesiam determinatum est, sed ex ipsa sacramenti natura habetur, legimus enim in Concilio Floren. sub Eugenio 4, quod min-
ister huius sacramenti est sacerdos habens autoritatem ordinariam vel delegatam. Ex quo patet quod sacerdos fultus ordinis potestatē fultus, non est minister huius sacramenti. Et quoniam in proposito non habeat locum distinctio illa de ministro ex officio vel in articulo necessitatis sicut in Baptismo, oportet dicere, quod si sacerdos sola ordinis potestate absoluat, sacramentum nullum efficit minister.

Et quoque sacramentum hoc ex sua natura judicialiter quoniam forma eius consistit in actu iudicis, vt sic, actus autem iudicialis, etiam si singendi datur licentia, non

poteſt potestatē iurisdictionis in hoc sacramento.

Et quoniam veritas circa ea, quae sunt ad ipsius sacramenti iudicialis natura exi-
gitur potestatē iurisdictionis in hoc sacramento.

Dupliciter autem contingit haberi potestatē iurisdictionis: primò ex par-

te principij iudicandi, ita, quod potestas ipsa iurisdictionis,

fit prin-

ut principium iudicij: sicut in naturalibus calor est principium calfacientia, & in politicis potestas principis est principium punientis, & in ecclesiasticis potestas pontificis est principium excommunicandi, & huiusmodi. Alio modo inuenitur iurisdictionis ex parte eius qui iudicandus est: sicut contingit in iudicio arbitrorum, a partibus tantum potestatis habentium, ex hoc ipso quod illis se submittant in illa causa. In ministro vero sacramenta penitentia quam ordinaria vel delegata a superiori potestatis est minister, licet inueniatur potestas iurisdictionis primo modo: ad ministrandum tam sacramenta penitentiae, suffici potestas iurisdictionis secundum modo. Et ratio est: sicut sacramentum absolutionis principium non est potestas iurisdictionis sed potestas ordinis: potestas autem iurisdictionis concurreat quo ad hoc solum, quod a peccatore substituit vel simili vel quo ad talia peccata. Et hinc sit, ut quisque potest se subiungere in foro penitentiali cui vult, non egeat aliusmodo iurisdictionis in ministrante ei hoc sacramentum.

TEREPR hoc patet responsio ad primum: ex hoc enim, quod sumus Pontifices nulli in iurisdictione est, sufficit featum subdene in foro penitentiali cuiuslibet sacerdoti, nec confessor ille habet, proprius, quando, potestatem iurisdictionis super Papa penitentem, a Christo, vel Ecclesia, vel ab ipso Papa tanquam a superiori: sed ex hoc ipso quod Papa se subdit illi. Et hic modus iurisdictionis reducitur specie ad iurisdictionem delegatam: quoniam proprie non sit delegata.

¶ Ad secundum dicitur, quod quia quo ad peccata venialia quilibet est liber respectu sacramenti penitentiae (eo quod nullus teneat confitei venialia), deo satiatione rationabile est: quod quilibet potest se subdere cui vult sacerdoti pro sacramento penitentiae venialium. Et inuenitur hic non sola potestas ordinis, sed potestas iurisdictionis reducitur: quia quia non est proprius delegata, tacita videatur a dicentibus quod sola potestas ordinis ministrat sacramentum venitalium: quoniam tamen secundum veritatem ne nullo modo iurisdictione interuenire, nullum est reperire; ut dictum est. Causamen ne huiusmodi iurisdictionem extendas ad absolutionem ab excommunicatione minori, etiam per peccatum veniale incurvantur: nam quia excommunicatione minor vinculum est introductum a potestate iurisdictionis, que est principium iudicij, impossibile est quod sine huiusmodi potestate iurisdictionis, que est principium auctum iudicium, absolvatur quis ab excommunicatione minori. Vnde quoniam habent venialia tantum sicut a quocunque sacerdote non solum sacerdotes communes: sed iudices communes in foro penitentiali. Primum fensus est falsus: quia de necessitate sacramenti iudicis est iurisdictionis. Secundus fensus est verus, supponit veritate dicti, quoniam ante distinctiones parochiarum, &c. sacerdotes, vtrumque potestem accipiant: ita quod tunc erant & sacerdotes communes & iudices communes, postea autem ordinantur quidam sacerdotes communes, sunt iudices proprii, assignando eis plebes proprias. Erunt reliquias sacerdotes communes qui nunquam sunt iudices, nec communes, nec proprii: vt pater de his, qui non sunt expostiti ad audiencem confessionum, nec aliquis se subdit eis quo ad venialia.

TRACTATUS OCTAVUS, DE Indulgentiarum Thesauro in qua tuor Questiones disiuntur.

1. Num aliquis thesaurus sit necessarius ad efficaciam indulgentiarum.
2. Num ex quibus satisfactionibus & meritis constat thesaurus indulgentiarum.
3. Num satisfactiones, ex quibus est thesaurus indulgentiarum sunt Christi merita, & sanctorum.
4. Num thesaurus indulgentiarum subdatur Pope absque sacramentorum collatione.

IRCA Indulgentias post tractatum quendam alias editum, & plures questiones in secundo qualibet. postas, iam tertio scribendum occurrit vixit consideratione. Primo de thesauro. Secundum de causa. Tertio de sufficientibus.

Circa thesaurum occurunt quatuor querendas: primum, an aliquis thesaurus sit necessarius ad efficaciam indulgentiarum. Secundo, ex quibus constat dictus thesaurus. Tertio, quorum sint vel fuerint deposita in dicto thesauro. Quarto, an dictus thesaurus habet dispensationem summi Pontificis.

TRACTATUS VIII.

QUAESTIO I.
¶ An thesaurus aliquis sit necessarius ad efficaciam indulgentiarum.
CONCLVSI O.

¶ Non minus necessarius est ad indulgentiarum efficaciam aliis quoniam thesaurus, meritorum Christi, quam sacramentorum.

IRCA Primum (an thesaurus aliquis sit necessarius ad efficaciam indulgentiarum) sciendum est, quod ex duplice capite dubitatio habeatur, vel ex eo quod creditur Papam posse facere effectum indulgentiarum auctoritative, sicut potest absoluere ab excommunicatione: sic quod ita potest absoluere a debito penitentiarum temporalium, quas penitentem pro suis debet peccatis, sicut potest absoluere a vinculis suspensio, interdicti & huiusmodi. Vel ex quod credetur ex factum indulgentiarum non esse aliud, quam solutionem ecclesiastici vinculi, quo penitentis alligatus est ad iniunctas penitentias. Ex utraque siquidem opinione sequitur nullus opus est thesauro ad efficaciam indulgentiarum ut manifeste patet.

Prima autem opinio est Francisci Maironis in 4. dist. 19. Et fundatur super verbo Christi: Quodcumque solueris super terram &c. Hinc enim est Papam velut principem Christianae Reipublicae constitutum: & postea ex regulari potestate principum, qua quilibet princeps habens plenariam potestatem, potest remittere debita peccatorum in sua potestate, inferit Papam posse remittere debita penitentiarum temporalium, quas penitentem tenet in hac vita vel in purgatorio exoluere. Firmaturque hoc, inducendo quod sacerdos absoluendo transfert penitentem aeternam in temporalem: ac per hoc de foro inferni in forum temporalium, &c. Sed hic dicendi modus tripliciter errat. Primo in hoc, quod non distinguunt inter forum penitentialium & forum extrinsecus iurisdictionis ecclesiasticae: Papa enim, licet sit quasi princeps in foro ecclesiastico iurisdictionis exterioris (cuius signum est, quod est solitus ecclesiastici penitentia & legibus, ut princeps in foro tamen penitentiali est subditus: vnde & potest & potest & ligari a sacerdote in foro penitentiali, & potest & debet sibi negari absolucionem, sicut & reliquis factis accedentibus ad sacramentum penitentiae, penitentia autem temporalis pro peccatis actualibus post contritionem & confessionem debita non potest ut ad extrinsecum forum, sed ad forum penitentiali. Quod etiam ex eo patet, quod est eiusdem rationis cum suis aliis partibus quae remissa sunt ex virtute claustrorum, vel per satisfactionem penitentiae, vnde quo ad hoc non haberet Papa a Christo potestatem tanquam princeps, sed tanquam minister. Secundo errat in hoc quod non discernit inter causas debitorum nisi principis non possit remittere causam debiti, nec ipsum debitu remittere posset. Vnde quoniam Papa non possit remittere causam debiti (quoniam causa debiti est peccatum, Papa autem non potest etiam veniale remittere peccatum) non igitur ad potestem principatus eius spectat remittere penitentiam ex peccato debitanum. Tertio errat non discernens modum potentiae: alii enim Papae posse remittere huiusmodi penas. Dato enim, quod Papae potest sicut rei veritas est, quod potest ex illo Christi verbo, Quodcumque solueris, &c. non tamen sequitur, potest hoc tali modo, puta solo iussu: stat enim quod potest hoc alio modo, puta per ecclesiastici thesauri dispensationem. Et hoc patet in simili: nam siue Christus dixit Petro, Quodcumque solueris, &c. ita dixit discipulis. Quorum remissio peccata, &c. & sicut non valer, Discipuli seu sacerdotes possunt remittere peccata, ergo possunt iussu seu auctoritate (sed stat, quod possunt alio modo, scilicet ministrando sacramentum penitentiae) ita non valer, Papa potest quodcumque solueris super terram: ergo solo iussu seu auctoritate hoc potest: stat enim quod hoc possit diversimode, quo ad exteriora quidem solo iussu, quo ad interiora vero, peccata feliciter & eorum penas apud Deum mediante sacramento, quo ad peccata: mediante vero dispensatione thesauri, quo ad dictas peccatas. Nec sacerdos aliter quam per sacramentum transfert penitentem aeternam in temporalem.

Secunda autem opinio verborum sonum habens pro se (pro quanto indulgentias sonant pro iniunctis penitentibus) fundatur super hoc, quod penitentia debita a penitente apud diuinam iustitiam est remissa superiori tribunali, scilicet ipsius diuinae iustitiae: ac per hoc non potest ab inferiori (qualis est Papa) remitti, nisi papae posset super ipsius diuinum: quod constat esse factum. Et hoc opinio tripliciter errat. Primo diminutissime exponendo remissionem iniunctarum penitentiarum, dum exponit pro remissione solius vinculi: quoniam ipsis verba sicut remissione ipsorum iniunctarum penitentiarum, & non solius vinculi iniunctionis non enim dicitur, quod relaxamus iniunctionem, sed quod relaxamus iniunctas penitentias. Secundum, quod impetrat tribuit Ecclesia: nam si indulgentia liberaret a sola iniunctione penitentiae, impetrat ageret Ecclesia dando indulgentias: quoniam absoluendo a vinculo iniunctionis, transmiseret penitentes ad penas purgatorii, a quibus liberari fuissent

DE INDULGENTIIS.

81

fuissent exequendo iniunctas penitentias. Vnde magna impietas esset, dicere le facere gratiam dando indulgentiam. Tertiò errat in hoc, quod non discernit inter posse remittere ministerialiter, & posse remittere auctoritative. Licer enim Deo debita solus Deus auctoritative remittere possit: homo tamen minister Dei, divina auctoritate fibi concessa potest Deo debita remittere ministerialiter, nec solum debita penitentiarum, sed etiam debita culparum: ut pater in sacramento penitentiae. Nec hoc est posse supra ius diuinum: sed est ministerialiter fungi auctoritate divina.

IRCA THESAURO exclusis opinionibus, quia ex fine necessitas medijs sumitur, fuis autem & effectus in huiusmodi coincidunt: (sanitas enim est finis, & effectus medicinae) ideo stabilitus est effectus indulgentiarum ex his quae certa sunt. Et quoniam certus est omni hoc auctoritate Ecclesia, indulgentias succedere loco iniunctarum penitentiarum: consequens est, quod idem est effectus indulgentiae, qui erat futurus effectus iniunctarum satisfactionis penitentiales. Contra autem quod per iniunctam satisfactionem penitentiali digniter exequuntur solutur pena temporalis pro actuali peccato debita apud diuinam iustitiam (hoc enim viuenteris credit Ecclesia) igitur per indulgentiam loco satisfactionis succedent, ut ve-

raciter ac dignè acquita fuerit, solutur quoque tantum de pena temporali pro actuali peccato debita apud diuinam iustitiam, quantum apud eandem aequaliter indulgentia acquisita est. Et hec ratio non egat ampliori confirmationem: quoniam iam determinatum sit per Ecclesiam Romanam id quod communis doctorum opinio sentiebat, scilicet effectum indulgentiarum esse remissio penitentiarum: quia quia per operam penitentiarum alligatus est ad iniunctas penitentias. Ex utraque siquidem opinione sequitur nullus opus est thesauro ad efficaciam indulgentiarum ut manifeste patet.

¶ **TEREPR** hoc patet responsio ad secundum: ex hoc enim, quod in diligenter sumitur, fuit autem & effectus in huiusmodi coincidunt: (sanitas enim est finis, & effectus medicinae) ideo stabilitus est effectus indulgentiarum ex his quae certa sunt. Et quoniam certus est omni hoc auctoritate Ecclesia, indulgentias succedere loco iniunctarum penitentiarum: consequens est, quod idem est effectus indulgentiae, qui erat futurus effectus iniunctarum satisfactionis penitentiales. Contra autem quod per iniunctam satisfactionem penitentiali digniter exequuntur solutur pena temporalis pro actuali peccato debita apud diuinam iustitiam (hoc enim viuenteris credit Ecclesia) igitur per indulgentiam loco satisfactionis succedent, ut ve-

raciter ac dignè acquita fuerit, solutur quoque tantum de pena temporali pro actuali peccato debita apud diuinam iustitiam, quantum apud eandem aequaliter indulgentia acquisita est. Et hec ratio non egat ampliori confirmationem: quoniam iam determinatum sit per Ecclesiam Romanam id quod communis doctorum opinio sentiebat, scilicet effectum indulgentiarum esse remissio penitentiarum: quia quia per operam penitentiarum alligatus est ad iniunctas penitentias. Ex utraque siquidem opinione sequitur nullus opus est thesauro ad efficaciam indulgentiarum ut manifeste patet.

¶ **BESTE** THESAURO III.
¶ Quorum sint satisfactiones, ex quibus constat thesaurus, unde sunt indulgentiae.

CONCLVSI O.

¶ Indulgentiarum thesaurus, satisfactionum ex meritorum Christi, & sanctorum thesaurus est.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

QUAESTIO III.
Ex quibus constat thesaurus, unde sunt indulgentiae.

IRCA secundum quoniam (ex quibus constat thesaurus, unde sunt indulgentiae) ratio dubitandi est: quoniam interdum merita, interdum paupertates, interdum satisfactiones dicuntur esse ea, quae sunt in hoc thesauro depositae. Veritas autem (vt patet) formaliter explicatur per satisfactiones superflueas.

CONCLVSIO.
¶ Indulgentiarum thesaurus, satisfactionum ex meritorum Christi, & sanctorum thesaurus est.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

CONCLVSIO.
¶ Indulgentiarum thesaurus, satisfactionum ex meritorum Christi, & sanctorum thesaurus est.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

IRCA tertium de thesauro qua sit (scilicet quoniam sunt huiusmodi superflua satisfactiones) dubitandi ratio elicitur, quod dicitur, quoniam omnia ratio exposcit quod diuinam prouidetia si sufficientibus le sacramentum ordinatur, non remitti penitentiarum: nisi computando alienas penas pro acquirentibus indulgentias: quandoquidem submettere se indulgentias, multo invenit, quoniam submettere se sacramentis. Est igitur ad efficaciam indulgentiarum est thesaurus aliquis necessarius, non minus quam ad efficaciam sacramentorum.

quoque hoc alienum est: quoniam Christus est caput mystici corporis, quod est Ecclesia; ac per hoc gratia eius est gratia capitalis, & proinde meritum eius ita se habet ad membra eius, sicut meritum priuari hominis se habet ad corpus suum: & propter sic ut quilibet homo meretur non solum anima, sed etiam corpori suo: ita Christus non solum sibi, sed aliis meruit. Imo minus quid meruit nobis, quam sibi: quia nobis meruit beatitudinem, quam sibi ipsi non meruit: sed sine merito à principio conceptionis sua habuit.

Autoritas autem Apostoli non dicit, merita Christi sunt plene remunerata in scripto, sed illius premia narrat, scilicet exaltationem ipsius, & excellentiam sui nominis, meruit enim praeceps haec multa alia Christus, vt pater ex supradictis à duos Thoma. De sanctiorum autem remuneratio duo dicenda sunt. Primum non curando de proprietate vocabuli: sed comunicando in vocabulis & argumentis: deinde propriè loquendo de remuneratione. Loquendo liquidum de remuneratione communiter, sive sit propriè remuneratio, sive non, distinguendum est quod merita sanctorum quo ad aliquid, sunt remunerata in ipsiis sanctis: quo ad aliud, quod verò non sunt totaliter remunerata in ipsiis sanctis: & quo ad hoc superfluum in ipsiis sanctis, & ponuntur in thesauro remuneratio in diuina acceptatione, remuneratio in aliis. Merita sicutem sanctorum, & secundum reliqua officia suis possint remunerari in ipsiis sanctis: secundum tamen hoc officium, quod est satisfaciere pro pena temporali peccatis actualibus debita, remunerari non possunt in ipso sancto si non est debitor aliquis temporalis penae pro suo peccato actuali: sive hoc enim ipso, quod Sanctorum ponitur, quoniam Christi satisfactio sufficietissima sit pro toto mundo: respondendum est, hoc propterea esse, vt Christi membra simillima essent capit: membra enim diuinam providentiam dispositae, quod Christi membra praesertim praeceps, sibi assimilarent quantum fas est. Unde sicut sunt sancti quidam aliorum curatores, quidam aliorum doctores, quidam qui pro aliis merentur, & congruo tamen: quidam qui pro aliis impetrant: ita quidam sunt alienorum penarum satisfactores, ita alii similes Christo etiam in hoc, quod pro aliis passus est, dum & ipsi qui patiuntur, plus quam demerentur, pro aliis satisfaciunt.

Q V A E S T I O III.

¶ An hic thesaurus sit dispensationi Pape alter, quam per sacramentum collationem.

IRCA Quartum de thesauro que situm (an scilicet thesaurus his subditus sit dispensationi Pape alter, quam per sacramentorum collationem) ambiguitas magna est: quoniam conferre effectum sacramentum sine sacramento, spectat ad claves excellenter, quas certas non esse communicatas Papae, sed referatas sibi Christo remisisti autem per responsum pro actuali peccato debita, est effectus sacramentum: quoniam hoc sit per Baptismum, & per tertiam partem sacramenti presentis, quae est satisfaciens.

C O N C L V S I O.

¶ Alter quam per sacramenta dispensari potest indulgentiarum thesaurus à Pape & ceteris Ecclesie prelatis.

IN HAC Quæstione sciendum est, totam difficultatem consistere non in hoc, an thesaurus iste sit dispensabilis per Papam, sed in hoc, an alter quam per sacramentorum collationem possit Papa thesaurum istum communicare: quoniam nulla autoritate Scriptura, nullæ ratione habent videtur, quod dispensatio talis sit credita Petro. Autorites sicutem illæ. Quod deinde solueris super terrâ, & quorum remisit peccata intelliguntur proculdubio secundum subiectam materiam, vt scilicet ea, quæ spectat ad remissionem peccatorum communia sunt soluenda & remittenda mediante hunc sacramentum. Ratio quoque communiter allata, scilicet quod communia bona Ecclesia sunt dispensabili per praesidentem Ecclesie: eadem patitur difficultatem. Declaratur enim, quod communia Ecclesia bona spectantia ad remissionem peccatorum, sunt quidem dispensabili per praesidentem Ecclesie, sed non quomodo libet: sed certo modo, hoc est per collationem sacramentorum. Ratio denum dicens ad inconveniens, puta quod superfluae satisfactions sanctorum, frustra repotest effici in thesauro: quia illæ non communicantur per sacramenta, sicut satisfactione Christi, nec possunt dispensari sine sacramentis: ergo vana sunt in thesauro Ecclesia. Hæc inquam ratio facili solvit, dicendo quod sunt in thesauro Ecclesia, vt à Christo dispensentur membris Ecclesie militantis, & quod hoc sit quotidie, dum meritis sanctorum petimus remissionem peccatorum, & exaudiimus. Ita quod secundum has difficultates, huius thesauri dispensatio alter, quam per sacramentum referatur, videtur summo Sacerdoti Christo, qui solus nouit merita causarum circa remissionem peccatorum.

QUICEFT Autem difficilis sit notitia questionis huius: quia tamen uniuersalis Ecclesia factio declaravit, Ecclesia pralatos posse huiusmodi

huiusmodi thesaurum, sine sacramentis dispensare(dum Episcopi omnes indulgentias dant non crudeliter loco sibi vinculi inunctionis transmutando ad penas purgatorij: sed gratiosè loco ipsorum satisfactionum initiarū, ex hoc enim, vt in superioribus manifessetur est: portere dicti thesauri dispensari non interuenire: quoniam non postulantur fructuofa huiusmodi indulgentia succedere peccantibus iniunctis) ideo ablique habitatione aliqua etiā, si nulla adesse ratio, statendum est dicti thesauri dispensationem, non solum per sacramenta, quo ad merita Christi, sed alter quam per sacramenta quo ad merita Christi & sanctorum commissam esse praesentis Ecclesie & principis Papæ. Et hoc tantò magis statendum est, quanto per Leonem X. determinatum est. Suffragatur autem huic veritatis ratio, tanto acceptabilior, quanto magis solvit omnes difficultates accidentes in hac re. Est autem ratio hæc, Communia praesentis Ecclesie bona communicabila alter, quam per sacramenta, sunt à Presidente Ecclesie dispensabila alter, quam per sacramenta: sed merita Christi & sanctorum vt superabundanter lausfacta, sunt communia bona praesentis Ecclesie cōcommunicabila alter, quam per sacramenta: ergo sunt à Presidente Ecclesie dispensabila alter quam per sacramenta, nisi per sacramenta.

In oppositum autem est, quod indiscreta indulgentia enerunt satisfactionem penitentiale, vt dicunt extram, de penit. & remiss. causa, quoniam ex eo non eneruntur autem, si essent validæ, sed supplerent, adimplentes in veritate, quod per satisfactionem penitentiale agendum erat.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalida.

In N. Hac questione aliquid supponitur, & aliquid queritur, supponitur enim cum doctrina communis, quod unum requisitorum necessarium ad efficaciam indulgentiae, est causa rationabilis. Quod etiam manifestatur, ex eo quod si daretur indulgentia ob causam propria(m) (per eum ad thesaurum) conlat quod indulgentia esset nulla. Hoc autem supposito in questionem veritatem in quemadmodum ad collationem indulgence requiritur rationabilis causa, ita necessario quod sine illa indulgentia non esset valida ita ad efficaciam tanta indulgentia (puta centum vel mille annorum, &c.) exigatur simili necessitate rationabilis causa tanta quantitas indulgentiae, ita quod sine huiusmodi rationabili causa tanta quantitas indulgentiae est invalid

ER TIVM est, An voluntaria delectatio de visa pulchra muliere, si computata inter peccata mortalia delectationis morosa. Et est ratio dubia, quia simile videtur iudicium de delectatione omnis lensus: sed voluntaria delectatio de muliere tacta, spectat ad delectationem morosam, ergo & de visa.

C O N C L V S I O.

¶ Delectabilis cogitatio de visa pulchra muliere nisi in malum suum dirigitur, nullum peccatum est.

AD HOC dicitur, quod quum nulla sensatio naturalis sit secundum se peccatum (quoniam est à natura ipsa, cum consequente delectatione) proculdubio nisi mulieris visus aut tactus sit mortalius malus, delectatio voluntaria de ipsa visa aut tactu non est mala. Verum inter tactus & alios sensus est quod ad propinquum differentia in hoc quod visus mulieris pulchre secundum se ipsum delectabilis, non est libidinosus nisi ex partevidens ad malum ordinatur; tactus autem per oculum & amplexum, ut secundum tactu tam delectabilis, est libidinosus, sicut & concubitus, nisi conjugij bono honestetur. Quoniam delectatio sensibus secundum quendam tactum, scilicet oculorum, amplexum & huiusmodi, est fe-

AD REVERENDISS. AC ILLVSTRISS.

D. D. IVLIVM MEDICEM S. R. O. ECC. PRES.
BYTERVM CARDINALEM, AC VICECANCELLARIUM, Tractatus de Indulgencie, Thomae de Vio Caetani, Cardinalis sancti Xisti.

P R O L O G V S.

SATIS constat, pater amplissime, inter eos thesauros qui ab apostolicæ potestatis throno ad annimarum salutem per Ecclesiam diffunduntur, nequam in extremo loco ponendas esse remissiones illas, quas trito iam nomine indulgentias appellamus. De quarum vi quum varia & pontificij iuris & theologiae professore opiniones esse animaduertere, libuit mihi pro mea cōlueridine, qui omnes mes lucubrationes ad Ecclesiam utilitatē semper contuli, pro virili mea hī quoque in summam compendiumque redigere, quid illud denique sit quod tanquam ratum certumque de huiusmodi remissionib⁹ habeamus. Nostrum vero de hac re opūculum tibi iure optime dedicandum censui, tum sequutus illorum morem, qui principibus viris integratæ, prudenter, fortitudine ac magnanimitate excutit (qualem te esse omnes gaudemus) liberos suos nuncupare præficiunt: ut sub illorum auctoritatibus in vulgaris prodeat. Tum quia sanctissimi Domini nostri Leonis x. benignitate, in sacrum Ro. Ecclesiae Senatum accitus, inclita familiæ vestre in vniuersum, ac seorsum & singulis vestrum, tibiq; præserim (quæ precepimus mihi patronum dominique elegi) & meipsum, & omnes ingeni mei forus dedicados esse cognoscio. Ad do etiam quum tu Ro. Ecclesiae vicecancellarius diu suffectus es Laurentio, cuius est officiū sedis apostolicæ tractare thesauros, ac d'ipso facere: iure quodam suo nostrum hunc libellum, in quo agitur de spiritualibus Ecclesiae thesauro, vt patronus ac præses tibi vèdicas & asciscis. Oro itaq; amplitudinē tuam, vt ea benignitate munus hoc quoque meum accipias, qua & meipsum maximo tuo beneficio honestatum dignatus es in clientelam accipere.

TRACTATUS DECIMVS QVIN-

tus de Indulgencie in Decem Capita diuisus.

1 Quæ à præfis constant de indulgentiis.

2 Quid sit indulgentia.

3 Objectiones contra assignatam indulgentie definitionem.

4 Questiones tres contra assignatam definitionem indulgentie.

5 Subiunctæ objectiones in tertio cap. posita, num indulgentie spectent ad iurisdictionem.

6 Solutio objectionum 3. cap. num indulgentia sit absolutione.

7 Solutio objectionum 3. cap. quod indulgentia sit de iniunctis penitentia.

8 Responso ad questionem de indulgentie causa 4. cap. posita.

9 Responso ad secundam questionem de tempore vere penitentie 4. cap. posita.

10 Responso ad tertiam questionem 4. cap. posita de tempore confessionis.

C A P V T I.

¶ Quæ à præfis constant de indulgentiis.

EORTIVD Indulgenciarum, si certitudo haberi posset, veritati indaganda opere ferre, verum quia nulla laetæ Scriptura, nulla præfcorū doctorū Gracorum, aut Latinorum scripta hunc ad nostrā dēduxit notitiam: sed hoc solū a trecentis annis Scripturæ commendatum est de veteris Patribus, quod beatus Gregorius indulgentias statim instituit, ut in 4. sen. diu Tho. habetur. Longe siquidem

post Greg. legimus, quod quidam indiscretas & superfluas indulgentias dabāt: Inno. 3. in ca. quā ex eo extra de pcc. & re. dicit. Et per 40. forte annos antē ab Alex. 3. proposita de indulgentiis datis ab Episcopis questionē solutum inuenimus ibidem in ca. quod autem. Ex verbis quoq; Inno. 3. in c. excommunicatus: extra de heret. & catholici apparet cōcessam fuisse indulgentiam eunibus in iubidū Terræ sanctæ. Et quāvis non inueniatur in iure, indubie tam tenetur cruciatæ expeditione fuit fuisse indulgentia plenaria, & hoc habebit dicunt in parte decisa decretalis ad deliberatū extra de Iudeis.

¶ Ex his autē extibus non solum habetur, quod indulgentiarum gratia antiqua est in Christi Ecclesia, & nō noua adiungit, sed habebit clare quatuor. Primum, quod dare indulgentia alii est illum absoluere. Secundū, quod ista absolutione spectat ad forum penitentiale. Tertiū, quod ista absolutione est apenitentia iniunctis. Quartū, quod quādoque sunt indiscretæ. Et primum quidem eorum habetur expressæ in dicto ca. quod autē ab Alex. 3. respondere Archiēpiscopo Cantuarian, quia nullus potest ligari, aut solū à non suo iudice, ideo indulgentia cōcessat ab aliquo Episcopo, non se exēdant ad nō lubbidos fibi nīl de cōfessu propriū iudicis. Hac enim res pōpō clare docet, quod indulgentia est absolutione, ideo à proprio iudice vel de confessu proprii iudicis ab alieno potest fieri fātum. Reliqua verò tria habentur ex Concilio generali sub Inno. 3. in c. quum ex eo extra de pcc. & re. Quod enim spectat ab forum penitentiale inde habetur: quia ibi dicitur, quod enerat penitentiale farrationē indiscretæ indulgentia. Quod ab iniunctis liberet penitentis, clare ibi habetur: & similiter, quod superflue & indiscretē quandoque fiant.

C A P V T I.

¶ Quæ à præfis constant de indulgentiis.

Difinitio.

DE INDVLGENTIIS.

91

C A P V T I I.

¶ Quod est indulgentia.

RINCIPIVM igitur inuestigandæ quidditatē indulgentiæ ex his quæ constat lumendo, ab illius stabilito genere ex lacris canonibus ordinatur. Eccliamus, quod indulgentia est quædam absolutione: nisi enim per se & propriæ indugentia absolutione est, nō redditif est per se, oportet indulgentia nō prodire subditu, quia ligari absoluere nō nisi subditus potest.

Si enim ratio est per se, oportet indulgentia consistere in absolucione aut ligando, conflat autē quod indulgere nō est ligare: igitur est absolutione. Nec esset autem asservare ratione canonis esse per se: quia ea que sunt per accidentem, repelluntur à qualibet scientia. Est igitur ecclasticæ indulgentia colligendo omni curta ex facis canonibus) absolutione ab iniuncta penitentiæ in foro penitentiali.

Et quā prima facie videantur hęc nō sufficere ad indulgentia definitionem, eructando tam singula tubillus, ap̄ partē sufficiens. Differt liquidē in primis indulgentia ab omnibus priuatis actionibus ex genere, sub quo continetur absolutione: est enim absolutione sicut & ligare actus iurisdictionis. Et ex hoc indulgentia differt tam ab actionibus priuatis (puta quām vnu orat, aut facit penitentiā pro alio aut scipio) quām ab actionib⁹ cōmuniū personis publicis & priuatis; uta cōpensatione vnu ad alterum, aut subuentione dando alii premium, vnde soluat creditor. Nullus siquidem horum actuum est actus iurisdictionis, qui libet in absque quācumque iurisdictione potest huiusmodi actus exercere, nō solum in profanis, sed etiam in propria materia: vt enim in 4. lent. Theologici dicunt:

Vou hono existens in charitate, potest facere penitentiæ & satisfaciere pro altero in charitate existente. Quod Ecclæsiæ confutande approbat, ieiunia aliquæ opera ieiunioria esse pro penitentiis debitis animabus in purgatorio existentibus affirmante, si pro illis à personis in charitate existentibus sicut vbi pater opera satisfaciens priuatum personam ab absque vila iurisdictione ecclasticæ cōpenitentia facere, & pro penitentiis illis in ieiunio satisfacere: & est quasi premium quod priuata animabus donant, vnde quasi soluant & liberentur. Differt deinde indulgentia, ex hoc, quod non est quācumque iurisdictionis actus, sed talis, scilicet absolutione, ab actu distributionis, quo curam habebit communis distributio illa, partibus ciudēti communis: vt quā distribuitur princeps, aut communis honoris Reip. inter cives. Absolutione enim est actus iudicis ad vnu subditum nulla habita ratione aequalitatis ad alterum, vt patet etiā in hac materia, quām datur indulgentia alii vni: quod quotidie per confessionale aut dulsum fit. Distributio autem ut patet s. Ethic. fit secundum equalitatem proportionale: quae fine ratione ad alterum fieri non potest vnu quām hoc intelligi non possit vnu quam vnu tantum quā doceatur honoratur in Reip. iusta distributione honoris illi deferatur, ratione illius habere ad alios est necessarium: & quanto aliis præstat simpliciter vel tunc, quo ad hoc, tantum nunc honoratur. Monstratur quoque ex hoc, quod indulgentia est absolutione, & effectus illius cause, scilicet index: actus enim iurisdictionis operatio est iudicis: & per hoc monstratur requiri tam autoritatem in dante indulgentia (non enim est iudicis sine autoritate) quam rationem: non enim pro libito, sed ratione suadente absolutione, aut ligare index nisi cujus voluntas lex aliquod foli Deo conuenit. Et materialis, scilicet subditus, in quem exercetur: non enim absolutione nisi subditus: vt Alex. 3. ad hoc propositum in allate canone dixit. Sed materia circa quam exercetur, per subiunctam particularē monstratur, quā subiungitur, ab iniuncta penitentiæ. Est siquidem indulgentia subditus absolutionis iudicis, ab actibus his: quantum isti actus omnes sunt actus noī iudicij prorsus, sed communes tam publicis quam priuatis personis, excepto distributionis actu, cuius tamen differetia ab absolutionis actu clare liquet. Opponitur quoque, quod ex illo canone Alex. 3. non habetur nisi quād date indulgentiae est actus iurisdictionis in subditum: quod quād date potest vere iudicari ponendo, quod est actus dispensationis, seu distributionis. Nam licet actus iurisdictionis, & super thesaurum dispensandū & super eum, cui communicatur: quia commune bonum non nisi in partes communis distribuendum est: & sic ruit tota diffinzione assignata. Potest quoque & alter exponi canon ille ut intellegatur absolutionem indulgentiam esse absolutionem, quia causat abolutionem, dīplicatio namque thesauri dicti causat in illo, cui communicatur, absolutionem, a pena peccato debita, & a fæcide in iuncta. Et sic reddit ruina diffinzione.

40

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

30

92 TOMI

TRAC. XV.

Pro defunctis, non dantur pro iniunctis: nā non presupponitur iniunctas eis penitentias non perficie se eos, qui sunt in purgatorio. Tūn quia quia penitentiarus Romē iniunctus penitentia plenaria indulgentiarum cōsequitur, accepit mandatum à Papa, vt non inungere penitentiam: i.e. revert Petrus de Fal, in 4. fent. diſ. 20. q. 4. in calce. Tūn quia in forma plenaria abolutionis, qua conceditur in morte, cōtinetur restitutio ad innocentiam baptismalem, qua non efficietur esse, si hū in initio ad eum penitentiam absoluueret.

S A R V Y T H

ad effigiem tres circa abjunctam diffinitiōnēm iudicantur.

QVAESTI

Num quaevis causa indulgentie sit etiam causa amantissimorum

V N T. Præterea circa dicta in supraposita diffinicie
ne indulgentia tres quæsitiones. Prima omniū diffi-
cillima est circa causam effectuum indulgentie. Di-
ctum est enim, q[uod] oportet dantem indulgentiam fultū
esse autoritatem & ratione. In dubium autem non par-
uum veritur, an quilibet rationabilis causa dantem indulgentiam sit
etiam rationabilis causa quæcunque indulgentia; ac porius quædam
sit rationabilis causa tertia indulgentia (puta vnuus anni) q[uod] nō esset
rationabilis causa multo maioris indulgentie p[ro]p[ter]a viginti milii annorum.
Est autem ratio ambiguitatis quia pro prima parte, hoc est q[uod]
causa legitimata indulgentia est etiam sufficiens causa quæcunque
indulgentia, extat autoritas dicti Ioh. in 4. sent. dif. 20. exp[ressa] est di-
centis, quod in indulgentia ratio seu causa nō exigitur ad mensurandā
indulgentia. Et probat hoc: quia eadē stante ratione Ecclesiæ modo
maiorem, modo minorat[ur] dat indulgentiam. Et tandem dicit, q[uod] licet dās
indulgentias, ut h[ab]eas pro nihil ab operibus peni-
tentiis retrahatur peccator nihilominus c[on]sequuntur homines plenam
indulgentiam datam. Ex ista & quam continua experientia Romæ do-
ceantur autoritas Ecclesiæ mandatis indulgentia plenaria pro sola visita-
tione & aliecius Eccl. fine manib[us] adiuricibus; & in die sancto Petri
data benedictione a Papa super plateas S. Petri pronuntiati Cardinales
indulgentia plenaria omnibus presentibus. Si enim haec cau-
sa fuit legitimata causa indulgentiae plenariae, nulla restat causa p[ro]p[ter]a
paria, quia non sicut legitima causa quæcunque indulgentia. Ex ista &
autoritas veritatis ecclesiastice secundū quam oportet indulgen-
tias tatum haberet quantum sonat, constat autem quid sonant ex qua-
cunque causa etiam plenariam indulgentiam.

IN OPPOSITVM Autem est quia a ratione dissonat indulgentiam exigere ultra autoritatem in dante & charitatem in recipiente, rationabilitatem in causa; ita ꝑ fine legitima causa indulgentia est nulla, & tamen quantitatem indulgentie non exigere aliquid ex parte legitima causa.

quid ex parte legitimata causa.
¶ Contra quoque ratione est, q[uod] potestas Ecclesie que non nisi ministri & dispensatoris est, nullu[m] ratione dispensandi arceatur in quantitate tam preiosi theauri. Et cosifirmatur: quia si in prophanis possumus Ecclesie ministri ad dispensare, ut dispensatio sit nulla (v[er]o) si papam donaret totu[m] statum temporale Ecclesiae filio suo, quamus effector rationabilis crux donandi sibi aliquid) multo magis videtur q[uod] errare possit in dispensando theaurum spiritualium bonorum, ita ut dispensatio sit nulla, vtriusque enim est dispensator non dominus in adificatione corporis Christi mystici, non illius dicipitatem. Accedit ad hoc autoritas apostolica Clementis 6, in dicta extravagante vnguentis de autoritate data Christo dispensandi hunc theaurum, dicens: Quemquid theaurum per beatu[m] Petru[m] celi clauigerum, eiusque successores suos in terris vicarios comisist fidelibus salubriter dispensandu[m] & propriis & rationabilibus causis, hunc pro totali, n[on] pro partiali ieiunio nescire ne temporalis pro peccatis debitis tam generaliter, quam specialiter prout cum Deo expedire cognoscerent, vere pontificibus & confessis misericorditer applicandum. Vbi patet quid non solum rationabiles, sed proprias oportet esse causas quantumvis indulgentiarum.

Q V A E S T I O

Tum & quomodo, & quando penitentia sit necessaria
pro consequenda indulgentia.

S E C V N D A Quodlibet est, an vera punitio exigitur tempore, quo indulgentia coedetur, aut opus exercitetur, an extendatur ad tempus aliud, quo quis vult illa indulgentia viti. Verbi gratia quando concessione, dat Papa quinque annos de indulgentia omnibus prefatisbus, quem in tria missis in capilla sua singulis diebus dominicis aduentus & quadragesima absolutorum est facit, si teneat iuncte esse verè penitentias, an sufficiat quid intendo verè punitere: & tunc, ut ista indulgentia quinque annorum. Et similiter quo ad exercitium operum, dat Papa quod dicens septem Psalmos, vel dans tantam elemosynam, habeat plenariam remissionem letem in vita & semel in mortis articulo, lo, an teneatur esse verè penitentias reponere quo dicit septem Psalmos, aut dat elemosynam.

TERTIA Quæstio est, an oporteat esse contumeliam quod

nullum sit in conscientia mortale peccatum commissum non' confitum tēpore, quo acquirit quis, & vitur indulgentia, an sufficiat esse confessum secundum praeceptum Ecclesiastē: hoc est semel in anno. Et ist ratio dubium quia hinc apparet quod verba iudicium funerarium iura interpretanda per hoc quod sint illo anno confessi. In verò apparet, quod si non requireretur confessio alia sufficeret dicere paenitentibus: quoniam in vera paenitentia clauditur propria problemata nostra. Christi & Ecclesiastē.

antur obiectiones in 3. cap. posite, contra hoc quod dare

indulgentiam, est actus iurisdictionis.

NON EST Autem difficile ad obiecta, priuò contra assignatam diffinitionem respondere. Falsum nanque est quod Durādus dicit: omnem iurisdictionis actum

possit in iuinitu exerceri, quia ab solulo sacramentali sit actus non solidus ordinis, sed iuris dictio[n]is (vt pote à nō proprio iudice ordinario, vel delegato facta nullū existens) & ramen nō potest exerceri in iuinitu. Sed quod nullus posset exercere aucti[us] iuris dictio[n]is in seipsum absoluendo & ligando le, verum est: & propter talicet alij alteri sentiat, concedo ego, qdād in indulgentiā aliis, nō acquirit illā: quia ab solulo aliis, nō absoluſit. Nec tam est deterioris cōditionis, quām alij, quia & si non per istā viam: per aliam viā potest eandem indulgentiam consequi, scilicet cōmitentiē confessori ſu: vt sic ab soluto p[ro]l[ati]o[n]e, ſicut ipse ſoluto aliis: hoc enim modo Papa ſubicit ſe ſolutioni sacramenti, & ſimiliter indulgentiæ eadē ratione. Archi[epi]scopi quoque potestas ſuper totam prouinciam ex hoc ipſo, quidā in quib[us]dam articulis affirmatur, unaſtatur exēdi ad dādas indulgentias in tota ſua prouincia: quan- doquidē ille est vnuſ illorū articulorum, qui in iure numerātur, vt Panor, ibidē ſcripti. Defunctos autē in purgatorio exiſtēs, extra iuris dictio[n]is Ecclesiæ quādā negant: ex eo quād ſicut ſunt medi inter nos & beatos (dū nos viatores ſumus quo ad meritū, vel demeritū, & quo ad peccatum & præsum, & beatū extra viā totalliter ſunt: qui purgatoriu[m] ante quod ad meritū, vel demeritū extraviā, ſed quo ad peccatum, vel prenūm in via adhuc ſunt) ita ſunt quodāmodo ſubditū vicario Christi viatoribus dimiſi: vt ſicut quod ad punitionē adhuc ſunt in via, ita quo ad reuelationē ē a poena adhuc ſublunt iudici viatorum. Sed haec opinio multa vera dicens non infert efficaciter in tenuitudo plus enim requiritur ad ſubditū iudiciorum, quam ad huc participare aliquid de via. Exigitur enim q[uod] poſta cauſa ha[bit]u[er]at ad illud quod sapientiæ cognoscia in iudice viatorum nullus enim potest eſſe index: cum ea omnino in cognoscibilis ab infidelis erit. Por- tio

cognitione omninito esse alienas causas existentes in purgatorio: & ideo pater Papá non posse absoluere, aut ligare existentes in purgatorio. Manefestatur quoque hoc idem ex verbis Dominis limitantibus Petri potestate super terram qd licet effectus potestatis Petri penetrat celos, dicente Domino, Erit ligatus aut in celo iuridictio tamen aeternitatem aeternitatem ad hoc, ut sit aeternus in terra dicente Domino, Qd cunque solueris, aut ligaueris super terram. Scriptura autem sacra mortuos non esse super terram vocat: ut pater Ge. 42. Vbi de Ioseph tanq; de mortuo loquentes fratres & pater, introducti dicens, gnos eli super. Purgatoriu[m] non super, sed super terra esse ex eo patet qd Christus descendit ad inferos: vbi erat limbus? Patruineq; enim fas est credere qd de purgatorio exeunte anima ante Christi mortem: & ad limbum Patrum euntes, ad inferos alipius descendenter: sed contra ex inferno inferiori ad infernum superioris ascenderent: quum etiam secundum Philosphos loca quatuor superiora, tanto nobilioria sint. Quocirca non dat Papa defunctis indulgentia autoritatem abulloendo, sed per modum suffragij, quod etiam ipsa Apostolica litera attestatur, clarè ap ponentes ifsam clausulam, per modum suffragij, qui pro defunctis dantur indulgentie. Et potes videre qd ex hoc opere diuferio modo da in indulgentia viuis & defunctis, intinuatur intentum: nam ex eo qd non audiens Ecclesie defunctis autoritatem remittere potest sicut vi ui, suffragantibus persona induit, cedocendo defunctis intinguitur, monstratur qd indulgentia simpliciter & absoluente remissio est autoritati ab Ecclesia facta. Nisi enim efficit autoritatem remissio, ex applicatione ecclesiastici thesauri, non oportaret ad suffragij modum defferre, quia ad defunctos extenditur: quibus Ecclesia nō nisi

C A P V T

Solutio objectionum in tertio cap. contra hoc quod indulgentia est absolutione.

AD EVIDENTIAM Autem specificae nature ipsius indulgentie oportet nosse duo cōcūrsum ad indulgentiam, absolutionem à penitentia iniunctū & dispensationem spiritualis thefauri, applicando p̄ceptum Christi & sanctorum ad hunc, cui datur indulgentia. Et primum quidem probatum est ex canone Alexan. 3, secundum autem non solum ex communī Sanctorum doctrina, sed ex allata extra-
gante Clematis exti patet. Verū multum interest ad naturā indul-
gentiae cognoscēdā, an prīmū indulgentia sit absolutione, an dispensatio.
Nisi indulgentia primō cōsistat in absolutione, dispensatio thefauri
accidit.

accessoriū concurredit ad indulgentiam : ut quia Ecclesia non potest liberē relaxare debitam Deo poenam pro peccato in illum cōmiso, ad hoc , ut remissio sua sit efficax: iungit absolutioni dispensatio nem penitentiarum solitariorum à Christo & Sanctis , applicando aliquid earum huic , & aliquid illi : ut sic & remissio sit efficax ex adiūcta satisfactiōne Christi & Sanctorum pro illicis quibus indulgentia datur , & Deo debita pro peccato pena exoluta inueniatur . Si autem primū indulgentia sit dispensatio predicti thefauri , absolutione ab inuncta penitentiā accessoriū concurredit ad indulgentiam: ex eo nanque quod applicatur mihi per indulgentiam tūtum de poena recondata in thefauro , sequitur quod lumen ab solutio[n]e aequivalēt poena , quā debebant Deo pro peccatis meis exolute . Quid autem horum verius sit , non ex ratione , sed ex facta pendet , nam rationē cōfidentem est , quod Ecclesia vtroque modo potest indulgentias facere : sed an de facta indulgentia altero rautum , & quo aut vtroque modo faciat , scire oportet si indulgentia natura cognoscenda est . Apparet autem prima facie insipiciētis doctores & didicunt extravagatim Clementis , primum in indulgentia locum tenere , dispensationem Ecclesiastici thefauri , & absolutionem accessoriū comitari , cōferentēt verò posteriores indulgentias prisca[s] , apparet Ecclesiam omni fūlī viam indulgentias principali[er] per modum absolutionis , quam necessariō comitatur dispensatio thefauri : à tempore autem Bonifacij 8. primi autoris personis Iubilci viam fuisse , principali[er] indulgentias distributione thefauri , & comitari absolutione à penitentiā : quantum tamē abundanter indulgentiarum plenariarum in qua-²⁰ ria etiā cōfiteat secessit dampno finis hoc fondari videtur . Et secundum concomitantia . Imō hac ipsa responsio monstrat inven- tum : quia duobus concurrentibus ad indulgentiam (altero perti- nente ad Ecclesiam & Deum , tñcīter dispensatione & communica- tione thefauri poenam debitam exoluitis coram Deo) altero perti- nente ad Ecclesiam tūtum , feliciter in iuncta penitentia solutio in fo- ro Ecclesie) si indulgentia est principali[er] & essentiāl[er] illi thefau- ri cōmunicatio , debet ab affrari p[ro]test non subditis , ex quo il- lá quo ad principale & essentiāle cōfequuntur . Et quia negotium est illis postea , dicimus in deinde q[uod] indulgentia principali[er] & essentiāl[er] est ab solutio[n]e , quam quia non subdūs cōfequi nequit , ideo indul- gentia ab alieno nō sibi p[ro]dest tam quo ad Deum , quam quo ad ec- clesiām . Et hic est planus sensus illius decretalis absque extorcione alia[rum] vi patr[er] intuetu . Est igitur indulgentia qua de facta olim v[er]a est , & nūc virtus Ecclesiae vnius rationis ; & est principali[er] ac esse- ntialiter ab solutio[n]e judicialis in foro penitentiāl[er] , annexam habens communionem thefauri passionum Christi & Sanctorum . Et cōfir- matur hoc ex forma plenaria indulgentia , quando per viam cōmis- sions fit . Conceditur siquidem quod sibi posuit plenari[er] absolu[n]ti in vi- ta & in morte : constat enim quod non est ferme de absolutione sacramentali , sed sp[ec]tante ad indulgentias . & constat quod per mō- dum & verbū ab solutione confutetur . Et constat quidē eiusdem est rationis indulgentia collata sine ministro medio absolucione , cum Papa dat indulgentiam praefentibus , aut visitantibus , &c . & quā per ministru[m] medium cōcedit quidē semel in vita , & semel in mor- te plenari[er] absolvatur . Tenet igitur absolutione plenaria in indul- gentia raro locum .

vix credidit potest punita causa per hoc mundum viscerat. Et eccl^{ia} dum hoc diffinitio indulgentia collecta ex facis canonibus, quam assignauimus, non est diffinitio indulgentia qua modo fit ab Ecclesi^{ia} Ro. sed illius qu^e olim fiebat: quoniam faci can. loquutur de indulgentia, et rati^e confuta in Ecclesi^{ia}, & pon de illa, quae poterat inueniri de nouo. Sicut enim diuersarum rationum iste & illa quo ad naturas, quamvis sint ynius & eiusdem rationis quo ad vltimū efficiunt, qui est remissio penitentia temporalis debitis pro peccato. Et si descendit cōcordia fieri inter noue & vetera. Sed haec opinio ponēs de facto indulgentias diuersarum rationum in Ecclesi^{ia}, dissonabili^m Ecclesi^{ia} & Doct^{ri}nā Bonifacii ipse 8. indulgentiam Iubilei inchoat ab indulgentiis magnis cōfessis a prioribus, manifestas per hoc se fecit vestigia prædecessorum. Ro. quoque Pont. ho-
dierunt vñque diem indulgentias tot annorum, adiunctis tot quadra-
genis dñis coram le in capella p^{ri}osticis, testatur aperte se modo pri-
scorum dare indulgentias: & apponēdo semper explicitè clausulum illam. Sollicit, In forma ecclesi^{ic} cōstulta, nulli dubitationi relinquitū locum quod antī quam intēdui sequi indulgentia formam, & nō in-
ducere indulgentiam alterius rationis. Doctores quoque omnes sive
Theologi sive Canoni^{ci} & quantum hactenū memini me videlicet, de indulgentia, vt devina quadam ecclesiastica actione, & nō vt de adi-
nibus diuersarū rationum tractat. Vnde vnius rationis de facto esse
indulgentiam nōc & olim colligimus: & ipsa primō esse absolu-
tum comitatum applicatione thesauri ad huc, cui datum indulgentia,
& nō ecōtrah oēt ipsam esse applicatione thesauri ad huc comi-
tatum absolutione ipsius canō sapientis Alexander 3. monstrat &
cōvincit. Nam si principaliter natura indulgentia cōsideretur in di-
spensatione & applicatione thesauri ecclesiastici ad huc posset Episcop^{us} Bono, indulgentiam cōcedere alieno: quoniam ad cōmunicandum aliuc^m thesaurum non exigunt aliquis actus iurisdictio^m super illum, sed sufficit autoritas super thesauri dispensatione: vt
patet in dispensatione thesauri temporalis. Ab solario autem ex p-
cana, per viā sequela comitaturer ab aliquo alio actu iurisdictio-
nisi: quia iam exsolitus p^{ri}enā debitis, ex p^{ri}ena Christi & sanctiori
sibi comunicata, ac per hoc alienus, qui solita ad 40. dies p^{ri}-
tentie tenebatur, ab Episcopo Bonon, per indulgentiam 40. dierum
suscipi solueretur, quod saltem coram Deo ad nullā pro peccato p-
nam tenebatur, cuius opussum in canone habetur, dum dicunt,
quod alieno non prodest indulgentia nisi de confessu proprii iudicis.
At si quis dixerit, quod quia indulgentia liberat eum, cui datur
p^{ri}ena & coram Deo & coram proprio iudice, quia liberat ab iniun-
cta p^{ri}entia: & alienus Episcopus licet communicando p^{ri}enam
thesauri non subditio p^{ri}entiam in iunctam pro illo exsoluit cor-
ram Deo, nō tam corā proprio iudice, & ideo remanet illi adhuc
ad p^{ri}entiam in iunctam obligatus coram proprio iudice, scilicet si
fine indulgentia aliqua per alia opera satisfactoria totam p^{ri}enam
exsoluisse peccatis suis debitis, & p^{ri}entiam in iunctam a faci-
do non p^{ri}egister, remanenter obligatus in foro Ecclesi^{ic} ad p^{ri}en-
tiam in iunctam peragendam idēcō Alexander 3. dixit quod
indulgentia non subditio non prodest, scilicet in foro ecclesiastico,
in quo iura sunt. Advertas sic dicens quod si indulgentia natura
principaliter cōsistit in cōmunicatio^m thesauri exolutis p^{ri}enam
coram Deo, & absolutione iudiciale comes ponunt, nō debebat cō-
sultus Alexander respondere negatiam simpli^m & absolute, dicendo quod non prodest nisi de licetia proprii iudicis: ex quo op-
positum verum est simpliciter & absolute: quia vnaque res res sim-
pli^m & absolu^m indicant secundum suam naturam. & non le-
gentia ratione locum.
¶ A D O B I E C T A Igitur ex communi doctrina fulta autori-
tate multorum Roman. Pontificium, dicitur, quod non contraria-
tur doctrina hec assignata disputationi: quoniam non docet principali-
ter indulgentiam esse applicationem thesauri: sed docet unde
est valor, & efficacia indulgentiae ad remissionem p^{ri}enā debitis pro
peccato videlicet ex thesauri spiritualis dispensatione. Et ad hanc
efficaciam spectat modus solutionis, compescationis, distributionis,
communis, diflationis & similium, quae dicunt quod indul-
gentia valent, aut dantur per modum distributionis, & huiusmodi,
& nō spectant haec ad principalem actum indulgentiae, qui est iudi-
cialis in foro penitentiali absolutione: propter quem exigunt quod
indulgentia fiat a proprio iudice: & siest non a proprio iudice fa-
cta, nulla sitre ex sape dicti Alexandri 3. canone pater. Nec suscep-
tis canon ille obiectum prius exppositionem, scilicet, q^e indulgentia est
distributione inter subditos, quoniam distributione arcata ad subditos
vt partes communis, ut actus iustitia, distributione, exigens qualitatem
proportionalem in sua forma: vt patet in 5. Ethic^o quod
alienum constat esse ab indulgentia ex ipso Ecclesi^{ic} vñ tam moder-
no, quam antiquo. Refutat quoque alteram dictus canon, deinde
obiectum exppositionem, scilicet q^e fiat est illi, quod indulgentia
est absolutio cauilliter: hoc est, quod est dispensatio thesauri cau-
sans absolutionem: quoniam si hi esset, nō esset opus proprio iudic-
ie & conseq^uēdā remissionem p^{ri}enā peccatis debitis ab alieno
Episcopo indulgentiam concedente, quia idquidem absolutione per
viā sequela comitaturer ex applicatione thesauri facta a potenti
dispensante thesaurum. Dispensatio siquidem thesauri nō exigit iuri-
sictionem super personis, quibus donatur, sed super thesauri: sat
enim est personis illis, vt sine capacis communione illius, quae qui-
dem capacitas in proposto cōsistit in hoc, quod homo sit vere p-
tientis & cōfessus. Veritatem tamen magis canon iste, quantum creditur
indulgentiam valorem ad remittendas p^{ri}entias non iniunctas
costat enim quod respectu non in iunctam penitentiarum nul-
lus requireatur proprii iudicis consensus, si indulgentia efficit el-
ementarier communicatio thesauri. Communicatio siquidem mihi
ab alieno Episcopo thesauri, coram Deo soluissem, & coram pro-
prio iudice non remanerem ligatus, quippe qui non eram ab eo li-
gatus ad aliquam iunctam penitentiam. Quia igitur hoc est fal-
sum, restat ut indulgentia stricte sensu ab solutio: cui annexitur
dispensatio Ecclesiastici thesauri ad hoc, ut absolutio a p^{ri}ena, sit
efficax, nō solius quo ad Ecclesi^{am}, sed etiā coram Deo. Et si perspi-
cacter intui^tti fuerint ordinem manifestati vñ thesauri ad vñ
indulgentia, videbimus ex intentio, scilicet quod indulgentia
est stricte sensu ab solutio: Nam quum viderent Doctores Ec-
clesiam aliquip sacramentali medio remittere p^{ri}enā peccatis con-
fessis debitis, nec ab eccl^{esi}a instruti essent quomodo huiusmodi
remissiones valerent, supponentes Ecclesiam absoluere a vinculo
penitentiarum, in variis incidenter opiniones de efficacia hu-
iūmodi remissionis, seu absolutionis: qui substantia nō cōsistit
hunc Ecclesiam militantis thesaurum: opinantibus absolutiones has
in foro tantum militantis Ecclesie liberare a penitentias, alij non
curatibus de hoc thesaurō, putatibus ex p^{ri}estate data Petro posse
Papam remittere liberaliter p^{ri}enā peccatis debitis, ita q^e nec hic
nec alibi operari illis exsolvere, alij dicuntibus, quod absolutione fei-
tum (quod idem est) remissio efficacia habet etiam coram Deo ex appli-
catione thesauri passionis Christi & Sanctorum: quorū dogma appro-
bari meruit ab Apostolica deinde. Hoc siquidem manifestant, quod

pro certo supponebatur ab omnibus conscientia indulgentie, & est remissio, & ad inuestigandū ipsius tot concurredunt opiniones multiplices valde quas nunc omittit, quia sat est proposito omnes conuenient in presupposito genere indulgentie, scilicet quod est absolutione seu remissio.

C A P V T . VII.

q̄olutio obiectionum in 3. cap. contra hoc, quod indulgentia respectus penitentiam iniunctam.

NO Parva præterea intelligentia opus est ad euidentia habendam de penitentia, à qua absolutione indulgentia, dum sacri canones non nisi de iniuncta mentione faciuntur. Doctores autem ad iniunctas & non iniunctas extendunt. Et licet Doctorum opinio, quam etiam equum se dicit diuina Tha. magnificanda sit quia tanquam huius rei veritas ex facto penderit. Et in factu cōfītīt, & sacri canones solum de iniuncta faciunt mentionem, ideo certum & dimiditatem incrementum, diffinita est indulgentia, & est absolutione à penitentia iniuncta. In Conciliū Laterā sub lino. 3. determinatur post episcopalis circā indulgentias, & exp̄sē post tēpō indulgentias de crea. subiungit. De iniunctis penitentias inducta remissio non excedat, in aqua ex eo: de penit. & re. Vbi secundum textum & omnes Doctores episcopalis potestas dandi indulgentias, limitatur: quod non est verum, si indulgentia abfolueret non iniunctas. Nam si indulgentia liberaret iniunctas & non iniunctas penitentias, & episcopalis potestas est restriktiva solum quo ad iniunctas penitentias, consequens est, & respectu penitentiarum non iniunctarum non sit limitata episcopalis potestas: quod contra textum esse constat, obviante exp̄se indiscretis indulgentias simpliciter & absoluēt; & contra Doctores in textu affirmantes, limitata esse Episcoporum potestatas circa indulgentias absoluēt. Quod etiam patet in cap. nostro, eod. iiii. Vbi Archiepiscopum dicunt posse excedere circa indulgentias statutum illius capituli. Nec potest responderi quod restricta potestas qui ad penitentias iniunctas, intelligitur & restricta qui ad non iniunctas: quoniam restrictio potestis qui ad maiora, non inferi restrictionem eiusdem quo ad minoria, quām ex contrario restrictio, quo ad minoria, & sotiori differet a maiori. Sed plus ex remittere iniunctas, quam non iniunctas: tum propter vinculum duplex ibi, & similius hinc in proprium forum ecclesiasticum ibi, qui nos interuenit hic: 40 ligetur ex hoc, quod limitata est quod ad iniunctas, episcopalis potestas, non propter ea limitata est quod ad non iniunctas, si indulgentia recipere iniunctas & non iniunctas. Nec potest rursum dici, quod quia penitentia iniuncta est principia materia indulgentie, ideo prohibito indulgentie de iniunctis inferi prohibitiōnem etiam de non iniunctis, quia accessorium sequitur principale: & sic materia indulgentie principis quidem, sed non est penitentia iniuncta. Nam haec responso nostrum inferit intentum: & quod recte diffinita est indulgentia per iniunctam penitentiam, ut potest principalem materiam: & quod in iniuncta penitentia sic est principia materia indulgentie, ut ipsa principia materia subiecta sublēratur accessoriae per hoc suadēt indulgentie non sublēratur in ea penitentia, intelligitur non sublērari eidem penitentiam non iniunctam, quod est voluntaria: quoniam nullo canone, nulla ratione solum iniunctam, subiunxit. Sonat autem quod labi iniunctis penitentia libet. Quocirca quando non exprimitur, an ab iniuncta vel non iniuncta penitentia liberat, intelligitur de iniuncta quia verba iudicis sunt intelligenda secundum formos canones intellectus. Sicutque quoque Ecclesia multo tempore durans in extravagante Bonifacij 8. de lūbile expositio refert non ex litera, sed ex intentione Papa illius, scilicet Bonifacij 8. habetur, quod non solum ab iniuncta, sed iniuncta intendebat libere per illam indulgentiam plenissimam. Sed vereor, ne Bonifacius non vt Pontifex, sed vt doctor & illius opinonis seductor, illa dixerit verba. Nec inconvenit ipsum ut doctor minus benedixisse: quoniam dixisse refert ab eodem ibidem, quod indulgentia illa libebat etiam a votis: quod constat non nisi exorto pote bene intelligi, perspecta illa lūbile extravagante. Quocirca propter huiusmodi, quae ex literis non constat apostolicis, non est recendendum: ut iuris trame recto, quo confessio iniungere debet penitentiam, etiam si ipse vel minister indulgentia statim absolvitur sit eundem penitentiam plenarie.

Ad id verò quod ex forma plenaria obiicitur, dicitur quod autem indulgentia talis forma quicquid sit potest dupliciter expōti. Primo, vt intelligatur edita secundum opinionem illam valde, ut videtur, communem scilicet & indulgentia libera ab iniunctis & non iniunctis penitentia. Nec mirum alii videtur illa Ecclesia ministri in formis huiusmodi vtrantur opinatis: quoniam in prefatione communi vtratur Ecclesia opinione dicētū celos esse animatos, dum inter creaturas intellectuales celos inferuit, dicens, Maiestatem tuam laudat Angeli, adoratque dominaciones, tremunt porteflasses, cali caloriumque virtutes, ac beata Seraphim. Et quod cum formidine aliqua vtrantur. Ecclesia: ministri opinione illa in hac forma, insinuat ex eo, q̄ ibi opponitur, quātū se extēdunt claves Ecclesiae: tributans enim sunt verba hæc. Secundò, quod intelligatur ex meritis indulgentie: ita quod restitutio ad puritatem baptismalem non intelligitur fieri simpliciter, & absoluēt, sed quantum ex parte indulgentie. Praefunit enim Ecclesia arbitratas ac iniunctas esse verae penitentibus & confessis condignas penitentias: ac per hoc absoluendo ab iniunctis presupponit se absoluere ab omnibus penitentibus debitis, & consequenter restituere innocentiam baptismali. Et hoc sic est intelligendum atque attingendum quod procedulib⁹ praefupponit in hac forma Ecclesia penitentem esse contritum de omnibus venialibus: quinque vel septem annos & totidem quadragennas de vera indulgentia. Exprimēdo siquidem tot annos & totidem quadragennas, manifestas se loqui ut canones penitentiales loquuntur, taxantes penitentias per annos & quadragennas. Cumque de illis taxatis per sacros canones annis & quadragennis liberati illos, proculdubio qui ad illos & illas sunt obligati, moltrab iniunctis pene- 50 nitentias tantummodo indulgentias datas liberare. Accedit ad hoc, quod communis forma indulgentiarum sit per tempora puta dies, quadra-

goas penitentias dispositus. Quia dispositio penitentibus merito imputatur: quia ob communem penitentium imperfectionem, cognitio non dantur secundum facios canones penitentie. Nec debent penitentes ex imperfectione sua reportare commodum indulgentiarum: vt faciliter valeant eis ac si iniuncta sufficiat condignas penitentias: non enim debet exquiri parari illis qui condignas acceptarunt secundum facios canones penitentias: quorum misericordia mater Ecclesia penitentiam libera illis contulit. Et merito: quia iam sponte sufficerant peragendas his condignas penitentias: quod conflat non ampliēt a modernis penitentibus, quibus pro multis & magnis peccatis exigua penitentia sufficit. Consonat autem hæc doctrina Ecclesiæ Rom. confudit: quoniam in illa vita vocata indulgentia concedatur semper clausula ista, videlicet in forma Ecclesiæ confusa: constat enim quod forma Ecclesiæ non potest melius interpretari quam forma ecclastica iuris secundum quam clausula hoc non solum debeat ly, verè penitentibus & confessis, sed etiam ly, ab iniunctis penitentibus. Et confirmatur quia consensu nationis est, vt iudex ecclasticus iudicet nisi de latibus ad fūniū iudicium, & non de relictis ab eodem se impeditat, illa enim quod ad ecclasticum forum non fuit delata (et quod fuit 20 peccata non confessi) rationabiliter ab ecclastico iudicis abolutione aliena fuit: sicut non ligat nisi pro cognitis in foro Ecclesiæ. Ita non absolvit nisi a cognitione eodem. Oblata præterea ad forum ecclasticum per confissionem, & à iudice minori penitentia punita, tamquam delicta quo ad reliquam partem penitentia in foro ecclastico videatur, praefunit enim Ecclesia confessores rite arbitrios iudicis penitentias esse fibi ipsiis relinquendos, quo ad reliquum satisfactionis, ac per hoc ecclastica censura penitentialis fori non amplius impedit de illis. Quo fit, vt fuit ad ecclasticum iudicium non redire relqua satisfactionis quo ad vinculum, ita non secundum finitum fuerit. Quoniam quo ad passionem Christi ex infinitate per sona patientis sumi probetur, & ex autoritate Io. in 2. ca. prima fuit genitio de iure communis liberat tam viuos, quam defunctos: id est enim quod per indulgentiam viuis & defunctis datur: et modis dandi si ducuntur, ut patet ex dictis. Et sic valet quantum sonat lapide intellecta secundum formam iuris: unde nulla fraus ab Ecclesia ministris in his constitutis si altera quam secundum iura intelligunt multa indulgentias, & sic illi videntur, & consequi se illas credunt: nulli siquidem novam opinionem permittere quid nocet! At si dixerit quipiam, cum hodie non iniungant frequenter penitentie indigentes tanto tempore, vanus erit accessus ad indulgentias: respondet quod propriae non est vanusquia per indulgentias relaxantur penitentiae iniunctas: que sunt facta in peccato mortalitate: que est in foro Ecclesiæ exoluta erant, non tamen in foro Dei: & propriea per indulgentias remittuntur, vt potest iniuncta, & non adhuc Deo exolute. Doctrina igitur dicentiū indulgentie ad iniunctas & non iniunctas penitentias se extende, vera est quantū est ex efficacia populi cōvenire indulgentias: nos autē dicentes in fulgūtiam remittere penitentias iniunctas tantum, verum quoque dicimus de indulgentia secundum iuris formam concessa.

C A P V T . VII I.

q̄Responso ad questionem de indulgentia causa, primo propositam in capite quarto.

DIFFICILLIMAM Autem qualiter de causa indulgentia propositam, respondere quātū temerari non forsitan cēfēbitur, dicendum tamē est ratione duce quid sentiendum est illa: oportet enim & Ecclesia prædicatio salutare, ut vera est, & fides pater patētōtēs conditionēs caūtarū mediarum: vt patet ex differentiis dispensationē eiusdem per sacramētū Baptismi, quo tota pena exsoluitur, & per sacramētū penitentiae, quo tota pena soluitur: ergo ipsius vicario cōmēnūrātū quoq; applicationē dicit thesauri credita est, rationabile est. Et est isto probabilitate hec ratio, quod ad hoc sacramētū eminētū, & efficacior causa media est, quād ad hoc iuridictio nalis, qua datur indulgentia. Et cōfirmatur rursus: quia constat prætos oēs Ecclesia non nisi ministros & dispētatores esse: tota 70 iuris cori potestas supra thesaurū Ecclesiae infra limites dispensatio potētēs clauditur. Ex quibus habemus, q̄d non soluitur intentio Christi, & Sanctorum in applicatione thesaurū sui, nisi dispensando applicatur passio in illo recordatā huic velle.

AD O B I E C T A Autem in oppositum, dicimus, quod inter duas extremas opiniones incedimus medijs. Putantes enim efficiaciam indulgentiae quantificari secundum causam indulgentiae extremi sunt, contra quos diu Thomas propositit: quia causa indulgentiae: non est propria causa remissionis peccata, quae est fructus indulgentiae, sed propria causa remissionis peccata est passio Christi, & Sanctorum applicata huic. Existimantes autem omnem legitimam causam indulgentiae, esse legitimam causam quātū cōmēnūrātū, inter duas extremas opiniones incedimus, Media autem via est opinari, quod causam indulgentiae oportet esse legitimam causam tantę dispensationis: ita quod causa indulgentiae

per modum suffragij. Secundum est de modo seu via, quo modo perducatur indulgentia ad animas in Purgatorio. Tertium est de ipsarum animarum in Purgatorio dispositione ad percepientem indulgentia fructum.

¶ Quod ad primum, à quid nominis inchoando, quia suffragium auxilium significat, & in propoito de ecclesiastico suffragio est sermo modus suffragij modum ecclesiastici auxilii denotat; ita quod indulgentia per modum suffragij ligativa, indulgentiam per modum ecclesiastici auxilii; hoc est per modum, quo nos per ipsa opera nostra suffragiamur, seu auxiliamur defunctis. Neque autem intelligi mo^{to} datus suffragio nisi ecclae suffragia perfecta fuerit, nequam ad horum similitudinem indulgentia suffragij modum induit. Et quod tristriam nostris operibus suffragium defunctis (vel merendo bonis operibus, de congrex tamen, defuncti) aliquis liberacionem à Purgatorio, vel impetrando nostris orationibus illam, vel satisfaciendo nostris passionibus, seu pecuniam operibus pro illis) ex indulgentia suffragiorum, seu pecuniam operibus, consequens est, si singula singulis modis ecclasiasticis principes ex theatro Ecclesie viorum, ac defunctorum peccatis debitis soluturis virisque theauri opes dispersas viuis applicat absoluendi illos, defunctis autem applicat auxiliando, hoc est, ut Ecclesia satisfacta suffragia ad defunctorum liberationem dirigendo. Non tamen autem dico, Ecclesia: quoniam satisfactiones ex theatro Ecclesie dispensari intelleguntur, si propriè loquendam effimina ita ut sint vires, quibus conceduntur, anquā ipsius opera illa fecissent, aut illi, qui fecerunt satisfactionem specialiter pro iustis, sed tanquam ecclesia communia suffragia appropriatur singularibus plenis. Est sequitur inter sacramentorum & indulgentiarum efficacia diiferentia ad propria in hoc quod remissio peccata placetem sit ex intentione ipsius Christi, cuius est sacramentum operatio: ita quod si sacerdotes sacramentum releuant a tantisper, ac si ipse pateretur Christo: ut sacramentum Baptismi testatur, docet hoc apostolo ad R. 6. & dico Thos. in 3. par. 6. Per indulgentiam autem remissionem peccatorum, tamen Ecclesia pro nobis illa pateretur quoniam ab initia passio Christi & sancti Ecclesie, ipsa satisfactionem per modum ecclesiastici suffragij satisfactori: hoc est per modum, quo nostra satisfactione suffragia opena fecerunt. Hec de primo.

Indulgencie per modum suffragij profunda defunctis ex divina misericordia et gratia. ¶ Quo ad secundum, qua inveniatur ex indulgentia per modum suffragij, qui perueniat ad animas in Purgatorio, in primis est, unde manifestum fiat. Ex hoc enim ipso, quod indulgentia modis ecclasiastici suffragij satisfactione induit, vna eadem est, per quam Ecclesia suffragia satisfactione pro defunctis facta (ut ieiuniū, peregrinatio, & alia huiusmodi) ad defunctorum animas perducatur, & per quod indulgentia per modum suffragij ad illas peruenit. Et via hec est via iustitiae, via gratiae, seu misericordie; quoniam inueniatur Ecclesia suffragia diuinam flagitiam gratiae: quia haec accepta sunt per animabus illis purgandis, quibus suffragari intendimus. Quod ex duabus ad propria spectaculibus declaratur. prius ex hoc, quod peccata nostra (vi diu Thos. docuit) sunt alterius & deficitis rationis, & alia huiusmodi, ad defunctorum animas perducatur, & per secundum ex iustitia rationis, sed secundum diuinam misericordiam, ita quod canonicus vel civilis, vel rigorosus, quasi sanguinis & criminalis. Et propterē si quis hic ob debitum pecuniam in servit uter codactus esset (ut olim siebat) aut clericus in foro (anguinis) decidiſſet: sicut non sufficeret amplius pecuniam ad redimendū illum, nec peccatum canonicum sufficerent ad redimendū clericū vitā: ita non sufficiunt peccationes nostrae ad iustificandū p. peccatis animalium in purgatorio, que tamen nostra passiones sufficiunt ad faciendū pro eorundem defunctorum peccatis in hac vita solvendis, antea scilicet, quā in peccatis aliorū rationis efflent transflata in foro iusta ac rigoris diuinę iustitiam: qualis est forus, in quo puniuntur animarum separatae: spectantē illarum peccata ad statutū peccatarum inferni. Nisi potest propterē Ecclesia suffragia satisfactione p. defunctis esse vană, aut inertia, sed scito esse vilia & certa: sicut etiam vilia sunt & certa suffragia orationis pro illis: quae constat diuinam misericordiam inniti. Bene sequitur etiā, & cō illis agitur, si diuinam gratiam acceptata: Ecclesia suffragia satisfactione ad relevandum animarum, quae in alia vita puniuntur, deducuntur. Non est nobis via iuriū aliqua adeundi forum illud ad alios redemptiōnē, sed gratia ipsi est. Manifestus quoq; sit quod dicimus, locū habere in indulgentiis per defunctos, ex differtia inter modum, quo conceditur defunctis, & quo conceditur vivis: defunctis conceditur per modum suffragij viuis autem per modum abolutionis: ut patet extra, de p. & re. & cap. quod autem. Vbi videre potes, quod ecclasiasticus princeps & vobis, autoritatē habet actū dispeſandi thesaurum Ecclesia, sed respectu viuorum superaddit actū abolutionis, respectu vero defunctorum nullum addit propriè loquendo, actū: latus tamen loquendo, addit actū modificatiōnē ad suffragia ecclasiastica. Et merito sic fit: quoniam nos, qui viuimus, sumus subditū Pontifici, & peccata nostra ad forū praesentis vita spectant: & propterē feruntur ferundis: indulgentia ad viuos defert viam iustitiae per iudicium actuum, scilicet abolutionem. Existentes autem praemissis facile patet responsio ad quæstū. Liqueat namq; non omnes animas in Purgatorio oportere liberari propter plenariam indulgentiam illis concessam: tum quia multæ carum sunt fortē de illarum numero, quae hic non meruerunt, & huiusmodi

modum auxiliū, ad eorum subleuationem mittit confides in diuinam misericordiam qd; accepitabat ad tubileum eorum, qui in foro ira, & furoris Domini puniuntur purgandi. Et est simile actū scītū principis ciuitatis alienus, ex arario publico liberatus oēs cives qd; alieni grauitatos, quorum aliquis sub domino, ali⁹ in alio iā ppterē feruntur addicēti sentent. In hoc n. caū principis ex publico arario autoritatē nō mos disp̄faret p̄fūtis & illis sed degenis sub sua iurisdictiōe etiā iudicat̄rē abolueret à debito: ad degentes autem alios feruntur non posse nisi per modum auxilii subvenire cum pecunia illa, & alterius gratiā ac abolutionē expectant. Simili modo ecclasiasticus principis ex theatro Ecclesie viorum, ac defunctorum ieiuniū, peregrinatio, & alia quae in literis indulgentiarum pro defunctis: huius ibi dicuntur, & quod apostolica autoritatē indulgentia pro animabus in Purgatorio conceditur, & quod indulgentia ipsa per modum suffragij, qui non minor ratione plenaria, sed apponit modum, quo indulgentia plenaria sit auxiliaris tantum.

¶ Ad secundū dicitur, qd; indulgentia plenaria in praesenti foro est 10

huiusmodi indulgentia illis prodefensit: tum quia non constat, si huiusmodi indulgentia per modum suffragij coram diuina acceptata sit gratia pro illa anima.

¶ Ad P. R. I. M. V. M. Ergo argumentū dicitur, qd; indulgentia tam donat, quantum sonat: apud tamen aures doctas, apud quas indugentia plenaria sonat remissionem omnis peccati pro peccato aetatis in iuncte. Et si extendetur ad non iunctū, tempore subtili telligeretur modus suffragij, qui non minor ratione plenaria, sed apponit modum, quo indulgentia plenaria sit auxiliaris tantum.

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

ralit: dummodo fuerit contritio illa sufficiens ad salutem, vsque ad
tēpus confessionis, quando tunc deflantio in confessione cō-
teretur in speciali. Huius autē cōtritio generalis sufficiens ad salutem,
ad confessionem, illa, qua homo dolens de omnibus offenditis Dei
mutat liberatē cor ad præponendum Deum omnibus, etā propri-
vitate, intēndens congruo tempore confiteri. Et est termino de contri-
tione ipsius peccati secundum se, non secundū suum effectum, qui
est retardatio ad felicitatem, ratione cuius totum tempus praetens
vita est tempus contritionis: quia tēpus peccato occupatum irre-
parabile effectum est pro felicitate. Nec est hic queſio de cōtri-
tione in veritate, hoc est dolore charitate informato; quoniam, quā
nemo fecit virū amore, velodio dignus sit, si exigetur constitui
dōra veritatis contritionis, semper eſter homo perpelexus, aut nūquā
cessaret obligatio contritionis: quod est fallū. Sed est queſio de
contritione quantum est ex parte penitentis, hoc est q̄ quantum
est ex parte conditionum requitalium ad contritionem ex parte
penitentis est vera contritio quamvis neſciatur; an sic charitate
informata; quia necſit præſentia charitatis. Et similiter est queſio
de peccato in mortali et in commīto nūquam contrito, siue le-
cundū veritatem, siue secundū assumptionem. 20

Quibus primum scilicet est, **praeceptum** habendē contritio-
nis & eße per se primō affirmatiōnē, & claudere in se **praeceptum**
negatiū. Nam precipit actū contritionis habendum, & per hoc
est affirmatiū, & precipit non esse reūnedum odiū Dei, in quod
ex peccato mortalē incurrit & per hoc est **praeceptum** negatiū.
Ex proprieate primō tractandum est de vinculo eius, quatenus est
affirmatiū, & deinde quatenus est negatiū; & demum quate-
nus est ex virgo mixtum. Præceptorum igitur affirmatiōnē
natura quam sit obligare quidem semper, fed nō ad semper, sed ad
determinatum tempus; hoc est tempus necessitatē (vt diuīs Tho.
in 4. sent. dicit 17. q. 3. art. 1. q. 4. dicit) consequens est vt **præceptum**
de contritione habenda non obliget nisi ad tempus virgēs ad
contritionem, quod constat esse tempus tam mortis (quia lumina est
tunc necessitas contritionis) quoniam non remanserit amplius tempus
penitendi quam tempus ante lacramenta cuique fūceptio-
nem aut administratiōnē; quoniam mīl tunc esset contritus, mor-
talis fūctio, & lacramenta futura erant, etiam cum

taliter peccare scilicet lacravum aut exercitus actum, quem
finc peccato mortali oportet exercere. Temp⁹ autē occurlus, quia
f. minoria occurrit cōsūlūm peccatum etia p̄ficit (puta vrde-
testimūl, seu conterendit) nulla appetit rōne esse tēpū necessita
tis quoniam cū alii occurrit itat hominē se habere circa cōsūlūm
peccatū neutraliter, ac si non meminisset, ac si dormiret. Nā occur-
rente peccato cōsūlū, vt matris decollationis habēda ē a me, pos-
sum tripliciter me habere, vel cōfidentiō de detractione, vel alper
nando detestatiōne, vel nec amplectendo, nec concependo, sed vel
nihil actu volutatis circa illā excendo, & tune essem neuter vel ha-
bendo actu velleatis circa illā, puta quia vela habere cōditione,
quāvis in veritate nō velim aquila nō intēdo abstineri, &c. Si occur-
rens ergo memoria nō necessitatē hominē ad articulā aliquem, quo
oportet ipsū actū aliquā exerceat (qua pādē tēpū necessitatis
cōstituit) & si rationē preceptorū affirmatiōnū p̄ spesxerimus,
apparet occursum nō cōstituire temp⁹ necessitatis nā in precep-
tō baptizilī quantūcunq; memorī occurat baptifimus, vt fūcōpiē-

dus cū cōmoditate oblata, nō propter ea obligatio fit, p. tū ad Bas-
puim̄. Et similiiter in precepto cōfessionis, & in precepto elem̄o.
Im̄y de sū p̄fuo, nō tenetur quis tūc cōfiteri, aut eleemosynā dare,
quādo memorie occurrit cū cōmoditate parata, vt patet ibidem ex
diuo Tho. Si ergo in alijs affimatis praceptis occurſus exercēdi
actus cōnōlē, nō coſtituit necſitatis temp̄, cōſequēſt̄ est, vt ne
in precepto cōfirmitis habēd̄ occurſus peccati, vt cōterēt̄ cōfī-
tuat temp̄ necſitatis. Oportet enim op̄pōrū dicēt̄ rōne reddere,
quare a cōmuni regula occurrentis act̄ & materia cū reliquis pa-
ratīs in praceptis affimatis ex ciupiat occurrentis cōfirmitis cū
sua materia actuſus vti, sī ſolus habeat vim cōſtituit̄ rēporis vi-
gentis ad ſeipſum exercēdū, reliq̄ hāc vim nō habent̄. Et quia
nilla apparet exceptionis ratio, ſequuntur generalē regula, rāq̄a
cōmunera huic & alijs preceptis affimatis. Negariaverō p̄ce-
pta obligāt ſemp̄ & ad temp̄ p̄hibit̄ en̄ mala, que nullaten̄ cō-
mittendā aut incurrēda fūnt. Et licet oīa negativa p̄cepta cōue-
niat in obligatione ad ſemp̄, quo ad effiicit̄, diſferentia timet
quēdā inter ip̄a precepta extenso p̄cepti nomine eft in obliga-
tione ad ſemp̄ quo ad actū peccati. Nō negativa p̄cepta de actū
peccatori obligāt ad ſemp̄ non foli quo ad effiicit̄, ſed etiā
quo ad actū peccati ſuia, p̄hibent actū peccati, pura inēducā, adul-
teriū, blasphemā & similia que nō ſolū ſunt illicita, ſed quod ad-
funt peccati ad cōmitit̄. Nullus em̄ trāſgreditur p̄cepta hēc,
Nō mētēris, Nō adulterias, Nō blasphemias, mihi q̄ mētit̄,
adulteriar ut blasphemāt̄ actū exteriori, vel faltem interiori. Nō
gatua aut̄ p̄cepta de habituali ſtatu peccati obligāt ſecundū ſe ad
fe, nō ſoli quo ad effiicit̄, & nō quo ad actū peccati: quia nō
p̄hibent ſuia peccati, fed per ſeruāti in ſtatu peccati talis vel ſim-
pliſter. P̄ceptum aut̄, verbi gratia, de nō retinendo alienū inui-

TRACT. XVII.

to Domino, duplicitate intelligi potest: primo, de detentione habituali; q[uod] n[on] est actus, sed effectus peccati; secundo, q[uod] n[on] est peccatum, phibes actum aliquem. Quod patet ex eo, q[uod] qui absuluit etiam si dormiat, retinet alie- nū in iusto Domino: sed phibet per seueratā in statu peccati talis. Si- milariter & p[ro]pt[er]ū nō de retainēdo habitualiter odiū erga Deū, non phibet aliquem actū, p[ro]ut actū odii diuinū, fed supposito, p[er] hominem peccato mortaliter odio habuerit Deū, at p[er] hoc p[ro]feueret vīq[ue] ad contritionē in statu diuinū odii nō solū pauciū, q[uod] aliusq[ue] odio ha- bet peccatores, sed p[er] peccatum est, actiū, q[uod] p[ro]feuerat in statu peccati mortalis includētis in se diuinū odii p[ro]pter contrarietatē ad dilectionē charitatis, prohibet per seuerantia in statu peccati mortalis similitudine: quo fit, q[uod] quia statibus, sicut habitibus, non memoremur, nec demeremur, sed actibus nullū nouū peccatum contra hoc nega- tivū p[re]ceptū in curratur, n[on] si status talis de novo acceptetur: p[er] h[ab]itu[m] de novo cōfentiatur in p[ro]fessione talis status. Secundū, de deten- tione actuali, q[uod] nihil aliud est, quā cōfensū efficit in detentionē habituali, sicut q[uod] est effectus peccati, & sic p[re]ceptū est prohibēs actū peccati & cōfātū q[uod] obligat semper & ad temp[or]em, sicut reliqua negariā, & sic p[ro]terebat vinū & nomē p[re]ceptū, quoniam p[re]ceptū proprie[te] de actibus sunt. Dicuntēdo vero p[re]ceptū contritionis, vt mixta ex affirmatiō & negatiō, sicut p[re]ceptū de restituū, inuenimus, q[uod] obligat ad statim habēdā contritionē, sicut p[re]ceptū de restituū obligat ad statim restituēdū. Et ratio est: quia tēpus huiusmodi actū dilata[ti]ō annexā habet contrarietatē ad virtutē. Re- stitutio[n]ū dilata[ti]ō annexā habet retentionē iusti in iusto Domino, q[uod] contrariatur iustitia: & similiter contritio dilata[ti]ō annexā habet retentionē diuinū odii, q[uod] contrariatur charitati. Nec proterea huiusmodi mixta p[re]cepta exorbitat à cōmuni regula p[re]ceptorū affl[ig]at, sed sequitur eā obligatiō tamq[ue] ad tēpus necessitatē: nā implicatio inhibet contrarietatis ad virtutē, determinat tempus necessitatē ad statim: tēpus quippe necessitatē exercēdā affirmatio[n]ē est tēpus ad actionē illā virg[ine], sicut n[on] nisi fiat, incurrit peccatum. Sicut igit[ur] p[re]ceptū de restituū properet implicitā de- tenzione alieni obligat ad statim restituendū: ita p[re]ceptū de contritione properet implicitam detentionē odii cōtra Deum ob- ligat ad statim conterendum. Et h[ab]et proculdubio, est veritas.

¶ S[ed] E[st] ex gr[ati]a difficultas, Quando peccatum cōtra hoc p[re]cep- tum? Dicere enim, ut prima facie apparet, q[uod] cōtra p[re]cepta affirmatiua obligatiā ad statim peccatum statim (puta cōsummatu[m] furto), si non statim fiat restituū, peccatum cōtra p[re]ceptum restituū, omittēdo statim restituēr[et]: & similiter conformatu[m] pecca- to mortal[i]i, agitur cōtra p[re]ceptū contritionis, si non statim cōtri- tio habetur) i[r]rationabile videtur: quia huiusmodi p[re]cepta obli- gant ad singula statim, & nō ad primum statim tantum, vt patet ex eo, q[uod] transfacto primo, Statim, non absolutū a vinculo p[re]ceptū, sed remanet semper obligatiā ad statim, donec adimplat p[re]ceptū. Si autē obligat ad singula Statim, sequitur q[uod] infinitus peccat mor- taliter, non restituendo quifuratus est, & non restituit statim, iuxta in finitis moris temporis intermedij inter furtū & restituū, si tandem sit. Magis autem ratione consentaneum est, vt contra hu- iusmodi p[re]cepta tunc solūm peccatum ex præteritione temporis, quādo non solum invenitur, sed committitur actus peccati deter- minans p[re]ceptum affirmatiuum ad Statim.

¶ Pro cuius clariori notitia aduentendum est, q[uod] tripliciter inueni- tur concurrens tempus virgens ad exercitiū p[re]cepti affirmatiū. Primo, vt actus illius mensura similitudine & absolute: sicut tempus dicti festi determinat p[re]ceptū ad audiendū Misan, & Quadra- gesima tunc p[re]ceptū. Secundū, vt actus illius mensura ex pre- paratione ad aliū: sicut tempus precedens suscep[t]ionē vel admis- trationē sacramenti determinat p[re]ceptum contritionis: non enim tempus illud virget absolutū ad conterendum, sed si scilicet p[ro]p[ter]ū, aut adiumentū strandum est lacramentum. Tertiū, vt actus illius mensura ex cōsideratione alterius actus: sicut tēpus significatum per statim, determinat p[re]ceptum restituū, quia actus actus differen- tie restituū habet annexū actum voluntarie detentionē alieni interim. Inter h[ab]et autem rēp[or]a differentia una ad propositum inuenitur: quod si tēpus virget ad actum, vt illius mensura absoluta, adiumentū ille tempore, si omittitur actus, ita q[uod] omisio vt vol-untaria p[ro]iacta (quia scilicet poterit, & sciuit exercere actum illūm p[ro]p[ter]ā Misan, & non audiuit) incurrit peccatum omissionis contra p[re]ceptum illud. Si vero tempus virget ad actum, vt mensura illius ex ordine ad alterum actum, adiumentū quoq[ue] tempore, n[on] illis alter actus, propter quem tempus virget exerceatur, non sit contra p[re]ceptum: quantumcūque enim aliquis sit administratu[r]us sacramētū n[on]i administrat illud, aut proponat administrati- onē illud a contritione, nunquam agit propter ea contra p[re]ceptū contritionis: vt patet. Et simili modo eadem ratione quantumcumque aliquis non conteratur statim n[on]i ad hoc deueniat quod com- missionis peccato incurrit detentionem diuinū odii, non peccat mortaliter quāvis per seuererū in statu peccati mortaliter: sicut qui nō statim restituit, n[on]i ad hoc deueniat, q[uod] cōmissionis peccato incurrit detentionem alieni, non peccatum de novo mortaliter. Contra

QVAESTIO

Q V A E S T I O I.
¶ Num confessurus peccata sua, id potissimum debet cogitare, quid facere? si non effet preceptū confiteri, an etiam vellet, & exinde indicare cor summa. T R V M confessurus peccata sua, id potissimum debet cogitare, quid facere? si non effet preceptū confiteri, in etiam vellet confiteri, & exinde indicare cor.

¶ Ex his autem pater quid dicendum sit ad mota questionem principalem patet nāque q̄ preceptum contritionis non determinatur secundum se ad tempus memoriae, sed ad statim. Et propter ea nisi memoria afterat vrgente causam ad actū actualis detentionis odij 10

inchoata auctoritate genere causam de non occurrere contritionis Dei, non occurrit noua omisito contritionis, sed antiqua perseuerat. Nulla autem appareratio, quare memoria, aut occursum commissi peccati et deitandi, constitutuunt tēpus necessariū commissionis ad detinendū odium Dei magis quam si nō occurreret, nisi forte aut ad diuinę inspirationē lequelā dicatur occursum obligare (sed aliud est praeceptus de sequela inspirationis diuinæ, aliquid de restitutionis aut cōtritionis tēpore) aut occursum, seu memoriā tamquā appropriata materiā constitutere dicatur tēpus agendū tempus agendi est, quādā materia est p̄fessus; sed aliud est loqui de necessitate agendi, aliud de cōmoditate, seu congruitate agendi. Approximatio enim ad agens liberū, non constitutit tempus necessitatis, sed commoditatis ad agendum, nos autem, ut patet ex dictis, tēpus necessitatis agendi, ita q̄ uia agatur, nouū peccatum incurritur, quarimus. Vnde recte, vt recordatio peccati commisi quantumcumque practica non obligaret contritionem, sicut nec in praeceptis alius occurrus materiā obligat ad actū. Et hoc loquendo de memoria secundū fē: nam si ferro de memoria secundū suum effectū, que vī in pluribus haber (quia scilicet parit aut deflationem aut approbationem peccati commissi occurritus) sic obligat ad detectionem; que tamen potest esse attritio vel cōtritio, non in approbationem lapsum fiat.

qAD P R I M A M Autem obiectiōnē in oppositū dicitur
q̄ vox dicentī, q̄ homo tenetū conteri, quādō recordatur, veri-
ficatur secūdū id quod vt in pluribꝫ videntur accidere: quia scilicet
communiter práctica memoria in nō dolētē patere approbationē
videtur. Diui autē Tho, verba si exācte lib̄tūr, non dicunt homi-
nem tenetū ad contritionē, quādō recordatur: sed vñ quando de-
terminant per alterū quando. Nam dicunt, pccata mem-
oria occurunt quū in periculo mortis existit, aut aliquo articulo,
vbi apparet q̄ tempus memorie determinatur per tēpus periculi
mortis, vel per tēpus aliiū articuli, &c. Nec obstat q̄ apponitur
ly pricipiū: quoniam ly pricipiū, principaliatē denotat periculi
mortis respectu alterius partis disiunctiū scilicet, aut aliiū articuli,
&c. periculus enim omittitur contrito in periculo mor-
tis: qui non restat locus penitentia. Vell y pricipiū denotat prin-
cipaliatē rationis obligatiorum ad contritionē, ita quādō tempus
memoria est quēdam ratio conterendi: sed quia non est sufficiēs
ratio obligandi ad conterēdū, ideo additur principalis ratio ob-
ligandi, dicēdo quim pricipiū periculum, aut articulus, &c. & re-
cidet eadem conclusio. Approbat autem hanc doctrinam communis
peccatorum atritio, qua fatentur sibi displicere commissa peccata,
& dicunt, vnu culpam, & confitentur quandoque circa absolutio-
nem, & velleatē habent status sine peccato. H̄ enim actus sunt
boni & disiplitiui ad penitentiam, adō vt Ecclesiā tales confes-
siones suscipiendas dicit extra de pcc. & re. quod quidem. & tamen
semper peccarent mortaliter, omitting contritionē, si tempus
memoria effet tempus contritionē: quim illi actus non sint fine
memoria peccatorum. Nec obstat, q̄ si contriti nolunt suscipere
absolutionē, dicentes se esse impenitentes: quoniam narrare se ha-
bitualiter voluntate effe preferantem in statu pccati, non est pec-
catum: quoniam non approbatur: sed narratur in penitentia: ne
proponit tunc meretrīx peccare, sed narrat tūc miseriam status sui
cum voluntate illius. Nolle autem absoluī, actus bonus est in dis-
fido tunc ad absolutionē.

¶ Ad secundam obiectionem dicitur, quod etiam quando peccatum occurrit ut committendum, sufficit non cogitare nec tenetur homo ad diffirentiam.

¶ Ad tertiam dicitur, quod licet nunquam sit licitum stare in statu peccati non tamen de novo semper peccata perseverant in statu peccati patet ex dictis. Roma 4. Martii 1. 8.

TRACTATVS DECIMVS OCTA-
vus de Confessione in quinque que-

stiones diuisus.

1. Num confessurus peccata sua, id potissimum debeat cogitare, quid faceret, si non esset præceptum confundendi, an etiam vellere confiteri, et exinde indicare cor suum?
2. Num presumptivus sit confiteri omnia venialia et mortalia.
3. Num circumstantia dei facti se necessario confidaentia.
4. Num fidetur fructuofam absolutionem necessaria sit.

TRACTATVS DECIMVS OCTA-
uuſ de Confessione in quinque quæ-

I Num confessurus peccata sua, id potissimum debeat cogitare, quid faceret,
si non esset preceptum confitendi, an etiam vellet confitent, exinde
indicare cor suum.

2. Num presumptionis sit confiteri omnia veniam & mortalia.

3 Num circumstantia diei festi sit necessario confitenda.

4 Num fides ad fructuosam absolutionem necessaria sit.

3. Num sacramentalis absolutionis effectus sit remissio culpa.

Q V A E S T I O L

¶ Num cōfessurus peccata sua, id pottissimum debet cogitare, quid faceret,
si non esset praeceptum confiteri, an etiam vellat, & exinde iudicare cor summa
T R V M confessurus peccata sua, id pottissimum de-
beat cogitare, quid faceret si non esset praeceptum con-
fidiens an etiam vellat cōfiteri, & exinde iudicare cor
summa. Et videatur q̄ sic : quia nisi paratus sit confiteri
feculso praecepto, iam nō ex amore noua virtus, sed ex
timore praecepti confiteretur.

CONCLVSIC

Vana & inanis prorsus tentatio est, cogitare quid facerent homines si sibi non fuisset preceptum confiteri.

¶ A D E V I D E N T I A M huius considerantur et, quantum
humanorum eligibilium duplex est differentia. Quidam enim secun-
dum se boni sunt: & ideo eligibles, ut diligere Deum, benefacere
proximo, & alii huiusmodi. Quidam vero sunt propter aliud bu-
oni, & similiiter propter aliud eligibles: vi ieiunare, peregrinari, &
huiusmodi, hac enim nullus sana mentis eligeret, nisi ppter aliu-
d, puta mentis elevationem, carnis donationem, alium culturae &
huiusmodi. At tunc autem iste de quo est questione (scilicet proponere
sibi quid faceret si non esset praeceptum de confessione) con-
stat quod non est sub primo genere bonorum. Tum quia actus iste ad
malum & bonum est secundum se: enim via ad bonum, si ad vo-
luntatem bonam terminatur: & via ad malum, si ad voluntatem
malam terminatur. Tum quoniam actus iste non proper fide, sed pro-
pter discussiōnem præparationis personæ exercetur ad inuenien-
dum, an sit imparatus homo ad confitendum etiā scilicet præ-
cepto. Refutatio ergo, si sit eligibilis, sit propter aliud eligibilis. In
hi autem, quia propter aliud eligenda recte sunt, oportet duo con-
siderare, alterum est, ut confona sint fini boni: alterum est, ut con-
sonant eligenti. Videmus enim medicinas, vel quia non consonant

morbo pellendo, vel quia proportionata non sunt cōplexioneibus infirmorum, secundam rectam rationem repellit, &c. Et quidem, q^o actus iste, scilicet proponere fibi ipsi quid faceret si, &c. dissoner dispositione infirmorum (quam credimus) communiter esse confessi peccata sua) ex eo patere potest, q^o ad^t iste nihil aliud est quam tentatio periculosa. Multi enim sunt casti, qui si tentarentur virginitatem perderent: & multi absunt, qui si tentarentur, non absintur, & sic de aliis. Non conuenit autem infirmis periculum ergo actus iste non consonat dispositioni conscienti. Quod dissoner etiam a fine, sⁱ bono conscientia ex eo patet: quod licet tentare vitie sit ad bonum virtutis, tamen tentari a seipso dissonantia in portas secundum rectam rationem: quia est scipium expondere ab aliis necessitate periculo peccandi. Et confirmatur hoc, tunc quia imitari debemus in actibus nostris Deum: Deus autem nemine tentat: vt Iacobus dixit, non ergo debeo meipsum tentare. Tum quia in cateris virtutibus est confitit etate seipsum, ergo & in hoc. Antecedens patet: quia male faceret, qui si proponeret fibi quid faceret, si mulierem in lecto, &c. haberet, & similiiter si regnum mundi uno mendacio posset comparare, & alias similibus conditionalibus seipsum tentare. Tum quia officium Diaboli est tentare, & huiusmodi conditionalibus decire mentem humanam. Amplius tentare si huiusmodi conditionalibus est perfidum: ergo peccatum. Antecedens probatur: quia perfecti non egent hac se ratione defutare: quoniam ipsorum charitas effatae radicata, vt dicitur c^o Paulus possint. Quis nos separabit a charitate Christi cert? sum enim q^o neque mors, neq^o vita &c. Infirmis autem suffici si testimonio habent conscientiam: sⁱ Deum super omnia amans opere & veritate: hec enim notitia humano more sufficit hominibus ad accedendum ad sacramentum Ecclesie, quoniam non in hoc insufficiuntur. Et hanc in communione diuina fint de huiusmodi tentationibus conditionalibus: quas opera Diaboli esse refutat infinita multitudine precatorum, qui fierent, si huiusmodi conditionales fibi homines proponerent in variis & diversis materiis: incidenter enim in vellelatis innumeris, quia proculdubio effient peccata mortalia, vt de patet. Vnde laudabiliter referunt prudens cuiusdam responsum a conditionalibus huiusmodi propositis, Scio quid facere deberet, sc^o nescio quid facerem. Optime dixit: qua nescimus, si diuina nob^o tunc manus ad futurum caput nostrum.

70 **¶** Ad proprietatem conditionalis specialiter descendendo, appetitum multo varius est. Tum qui praeceptum de confessione faciat, est de secundo diuina diuinorum praeceptorum, & de bono, qui praecepit: ac per hoc sublatu praecepto, non teneretur quis confessio. Sunt enim diuina praecepta duplicitis ordinis. Quædam de prohibitiis, quia mala, & præceptis, quia bona: ut sunt præcepta de dilectione Dei & dilectione proximi: haec enim sunt præcepta, quia bona sunt. Et similitudine de furto & falso testimonio: ut sint enim hæc de prohbitis, quia mala sunt. Alia verò sunt de bonis, quia præcepta ut præceptum de Baptismo. Baptismus enim nisi institutus esset, non est de genere bonorum: sed potius institutus à Deo, ita quod cuncti alii sicut Baptismus: sed ex quo institutus est, bonus esset. Et similitudine sunt præcepta de malis, quia prohibita: ut sunt contraria facilius.

mentis, non baptizari enim, & non communicare, & huiusmodi, non sunt mala, nisi quia prohibita sunt à Deo post tot temporum curricula, sicut aduenient Christo: ut de pater, Vnde si patera hac secundi ordinis non essent, tunc ille, inaniter, & superfluo sit ageret, si quis ad Baptismum propter aeternam salutem iret: ita si quis confiteretur, & alia que nunc sunt sacramenta ageret. Et si conditionalem restringat, sacramento confessionis praesupposito, nullus est obligatus sub precepto ad illud, tunc dicitur quod inanis quoque est ista tentatio, quid tunc faceret: nam consentientes in hoc quod non confiteretur, in nullo peccare: quia non confiteri non est prohibitus, quia malum, quia prohibitum: & ideo sublata prohibitione non remaneret nullum ratiō in nolle confiteri. Non loquuntur ergo confessus peccata sua noui tenet ad tentandum se tali propositione, sed tamen consilium: confitit autem non datum de actibus præsumptuosis, sed de actibus virtutum, feliciter de bonis supererogationis. Testatur autem sic esse communis bonorum religiosorum coniectudo: nam communiter de venialibus confitentur, & cibis, magna autem presumptionis est arguere approbatos mores tot religiosorum ac religiorum. Laudabilis siquidem mos hic ultra vim latitudinum, acquisitiuum gratiae ex virtute sacramenti, habet vim conservatur homini in gratia Dei: nam qui minima negligunt, paulatim defluunt.

¶ A D obiectio autem in oppositū negatur sequela: cum hoc enim quod feculū pateretur, non confiteretur, ita, quod video Deū hoc pricipere, non confiteretur, & pateretur, & fine præcepti, & amore mouore ad implēdū illud. Nec hoc eget probatione: quia ex se clarē pater, & experientia testatur multa ius paterno pateretur imposta ex amore implere. Quia nisi pateretur, non faceret: ut poteret vel nescire patris voluntatem, quia per pateretur innotuit, vel scientes paternam amicitiam, non offendit illud omiseretur, ut effter in se confiteretur in se caufam scire impossibile, ut cognoscatur ab eo, qui cōmisi illud. Si enim impossibile est, ut omnia cognoscantur, aut hoc est, quia sunt cognoscibilis supernaturalis ordinis (ut de gracia & diuinis dicitur) & hoc non: aut quia sunt adeo minima entitatis, ut cognoscere non possint, & hoc non: tum quia aliqui nos cognoscere coceditrum quoniam non est quæstio de cognitione, quid est, sed de cognitione an est in sufficiēti plementem cognoscere, quod ipse cōmisi talem actum, puta rapinam, licet nesciat diffinitiū quid sit rapina, tū quia actus humani deliberatur contra Dei legē non sunt tamē minimē entitatis. Aut hoc est, quia sunt quilibet infinita peccata mortalia, & hoc est falsum pater, ex eo quod primo die, qui quis habuit viam liberi arbitrii, vñq; ad quemunque diem fuit confessionis, non fuerunt exercitati a quocunq; infiniti actus deliberatur: ut patet. Aut hoc est, quia sunt infinita non simpliciter, sed illi qui cōmisi: & hoc etiam non est nec scariū ex eo patet, quod multi sunt, qui diarium operum suorū scribūt ac per finita sunt omnia delibera opera sua contra legem Dei. Non est ergo impossibile hominem cognoscere omnia sua peccata mortalia: vel sic quod sciat haec esse mortalia, vel in ambiguis, quod sciat le commissile tale, de quo dubium est, an sit mortale. Et scientia hec sufficit, & requiratur ad confitendum omnia mortalia, quorum memoriam habet: & communis est omnia penitentia libus bene infructus. Obligat enim Ecclesia ad confitendum omnia peccata mortalia, quoniam memoriam quis habet, facta secundum humanas vires collatione omnium suorum mortalium, sive sunt manifesta mortalia, sive sunt ambiguae mortalia: teneret enim omnia confiteri certa pro certis, & ambigua pro ambiguis. Sic enim ab eo, nostra voluntaria gloria, facte patet planus sensu canonis omnis virtutis quod sexūs testatur communis mos penitentiam ac confessiones audiendum: omnes enim ambigua pro ambiguis confiteruntur. Nec sat is facere credimus confessionem eum qui opinatur se confiteri in sacrilegium, licet non sit certus si non confiterit de illo confitebitur ut opinatur.

¶ Non rānum, sed necessarium est panitentem omnia mortalia confiteri, humilitate autem venialia.

¶ A D E V I D E T A M Horum, scito duo hic verti in dubium: & an omnia mortalia, & an omnia venialia confiteri, sit presumptionis. Et de primo quidē clare patet, quod non presumptionis, sed necessitatis ac virtutis est confiteri omnia sua mortalia. Nam ex decim conditionibus ad confessionem requiritur secundum communem doctorem sententiam, una conditio necessaria est, quod sit integrum quo ad peccata mortalia; non effter autē integrum, si quedam mortalia effter confiteri, & quedam non. Est autem huius ratio: quia peccata mortalia quoniam in veritate etiam, ut ex nobis sunt, non sunt peccata mortalia: sed integrum in retributione. Et propterā dicuntur, non intres in iudicium cui seruo tuo Dominus: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viueus. Quantī est ex se. Et ad hunc sensum multa similia invenies scripta. Alio modo considerant opera nostra vel sunt ex Deo in nobis operante per suam gratiam, & desinente in vitam eternam: & sic sunt merita ex conditio aeterna felicitatis. Nec sunt damnabili, sed sunt remunerabili etiam secundum diuinam iustitiam, ut patet ex verbis Apostoli. Reponit efft mihi corona iustitia quā reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex in omnibus solū autē mihi, sed & his qui diligunt aduentū eius, vbi vides secundū iustitiam à Deo iusto iudice reddendam coronam diligentibus ipsum Deum. Non sunt igitur ignota nobis omnia nostra mortalia: quia opera nostra sunt damnabili quantum est ex nobis. Oportet enim inspicere ad opera nostra bona simpliciter, ut sunt in veritate qualificata: puta à charitate & gratia informata, &c. non secundum quidē putat (puta ut sunt ex nobis) quando iudicari debent, si sunt peccata, vel non: quamvis ad beneficia diuinę gratias, reuerētiam diuinam, gratiarum actiones, laudesque diuinās exercendas considerata, omnia nostra ut sunt

C O N C L V S I O.

¶ Non rānum, sed necessarium est panitentem omnia mortalia confiteri, humilitate autem venialia.

¶ A D E V I D E T A M Horum, scito duo hic verti in dubium: & an omnia mortalia, & an omnia venialia confiteri, sit presumptionis. Et de primo quidē clare patet, quod non presumptionis, sed necessitatis ac virtutis est confiteri omnia sua mortalia. Nam ex decim conditionibus ad confessionem requiritur secundum communem doctorem sententiam, una conditio necessaria est, quod sit integrum quo ad peccata mortalia; non effter autē integrum, si quedam mortalia effter confiteri, & quedam non. Est autem huius ratio: quia peccata mortalia quoniam in veritate etiam, ut ex nobis sunt, non sunt peccata mortalia: sed integrum in retributione. Et propterā dicuntur, non intres in iudicium cui seruo tuo Dominus: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viueus. Quantī est ex se. Et ad hunc sensum multa similia invenies scripta. Alio modo considerant opera nostra vel sunt ex Deo in nobis operante per suam gratiam, & desinente in vitam eternam: & sic sunt merita ex conditio aeterna felicitatis. Nec sunt damnabili, sed sunt remunerabili etiam secundum diuinam iustitiam, ut patet ex verbis Apostoli. Reponit efft mihi corona iustitia quā reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex in omnibus solū autē mihi, sed & his qui diligunt aduentū eius, vbi vides secundū iustitiam à Deo iusto iudice reddendam coronam diligentibus ipsum Deum. Non sunt igitur ignota nobis omnia nostra mortalia: quia opera nostra sunt damnabili quantum est ex nobis. Oportet enim inspicere ad opera nostra bona simpliciter, ut sunt in veritate qualificata: puta à charitate & gratia informata, &c. non secundum quidē putat (puta ut sunt ex nobis) quando iudicari debent, si sunt peccata, vel non: quamvis ad beneficia diuinę gratias, reuerētiam diuinam, gratiarum actiones, laudesque diuinās exercendas considerata, omnia nostra ut sunt

C O N C L V S I O.

ex nobis multum proficit: & non solum in nobis sed etiā in beatis cōsideratio hæc creaturæ vtilitatem seu nullitatē efficacit. Propterā enim de spiritibus beatis canit Ecclesia, Tremunt potestates. In Augusta Vindelicorum, die 29. Septembris, 1518.

Q V A E S T I O III.

¶ Num circumstantia dies festi necesse est confitenda.

V A E R I T V R Vrum circumstantia dies festi sit necessaria confitenda. Et videtur quod sic. Quia circumstantia repugnans speciali pateretur, est specialiter explicanda secundum omnes, sed tēpus festiū repugnat pateretur pro oblatione festi ergo. Minor probatur, tum auctoritate Ambro. super illud Luce II. Archifagagogus indigenans, quia fabbato curat, lex enim inquit, in sabbato non hominē curare, sed servula opera facere, id est peccatis gravari pateretur. Tum auctoritate S. Tho. in Secunda secundū q. 122. arti. 4. ad tertium. Magis inquit, facit contra hoc pateretur qui peccat in die festo, quām qui aliquod corporale opus licitum facit: affectusq; ad hoc auctoritatem Augusti in lib. de Decem Chordis.

C O N C L V S I O.

¶ Non oportet confiteri circumstantia dies festi illum, quā in festo mortale quipiam committit.

¶ IN O P P O S I T V M Est u. ultorum modernorum opinio, tenens circumstantiam temporis festiū non esse necessariū confitenda, nisi in contemptu festiū peccatum fuerit.

¶ R E S P O N D E O. In hac questio ducuntur duas sunt opiniones. Una est tenentum partē affirmatiū, & hi mouent ex ratione, quā tan git S. Tho. scilicet, quia quā in festo prohibetur omne opus ser uile, & peccatum mortale sit magis opus seruile, & opus corporale (puta arare) magis quām contrarietur peccatum mortale lāctificationi ad quām ordinatur festiū, quām opus corporale: ut poteret per se & directe exclusum illam: conlequens est, quod viriū que prohibetur sub pateretur cōp̄hēdatur. Aliorū verò opusū opotuit sentiri: & hi mouent ex eo, quod ex solo sensu literali sc̄fidi Dionys. & Aug. potest trahi effectus argumentum. Opera autē seruila probita in festo ad literam sunt opera corporalia, qui serui ditioniuntur a liberis: & non peccata nū mysticē: vt S. Tho. exp̄sē dicit in 3 sent. dīl. 37. arti. 3. q. 2. d. 2.

¶ Et quoniam hoc opinio rationabilior est, ideo ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōfert: quām enim morale sit in hoc pateretur, quāliusq; cōp̄hēdatur.

¶ Ad tertium dicuntur, quām rationabilior est, id est ad eius evidentiam sc̄ndit est, quām obseruatio festiū ad literā partē sit mortalis & partē ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiastico pateretur in infaciā quidē obligationis in ea est. Ex morali quidē pateretur pateretur talis nō pueniāt pateretur quia nulla certa temporis pars est, quā cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cōf

A D E V I D E N T I A M Horum scindium est nouitatem superexorti esse, quod huiusmodi fides adeo exiguit, ut plus quam contritio requireatur si, et dannandi sint omnes, qui nolunt considerare fidei abfolitos, donec certi sunt se fatis contritos. Fundatur autem phantasia ista, primo super communis Scripturae autoritatis fide ac fide in verbo Dei:puta. Memor etio verbi tuu, in quo sp̄ē dedit: & humilia infinita. Secundū super communis efficacia sacramentorum, scilicet & fides est, qua in sacris operatur. Tertiū, super specialis Christi verbū ad propositū pertinens efficacia certissima. Quodcumque solueris super terram, &c. Ex huiusmodi si- quidem efficacia certificatur deducitur oportere consitemen- eredere se ab olitum, si sacerdos absolvit, siue erret, siue non erret, sicut etiam certus est se esse baptizatum, etiam si sacerdos erraret, ipsum baptizando. Adiungit, q̄ dicendo, Quodcumque solueris, dedit potestem: dicendo, Erit solutum, excitauit fidei de effectu. **N**ouiam autem haec inuenientem alienam esse ab Ecclesiastica doctrina, facile patet distinguendo de duplice fide, quam habere possumus: sive acquista, vel infusa. Nā si sermo est de fide infusa (qua est vna de theologis virtutibus) cuius plena est sacra Scriptura, fine qua impossibile est placere Deo, & per qua Sancti vice regunt regna, operari sunt iustitia, constat, q̄ illa est necesse ad sacramentū p̄ certitudinem: quoniam ipsius non nisi Christi fideles baptizati capaces sunt. Sed huiusmodi fides, licet ad sacramenta se extenderit, ut patet in Symbolo: non tamē extedit se ad hanc singularia: puta q̄ hoc sit sacramentum, & q̄ in hoc fit effusus sacramentiverbi gratia, tenetur credere viuum Baptisma in remissionem peccatorum: sed non tenetur credere, q̄ dum iste sacerdos abluit Ioseph adulterum Iudeanum, dicens, Ego baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, sit Ioseph vere confectus gratiam Dei & charitatem, qui ex intentione baptizantis vel baptizatus potest occul- tr e fuisse simulacrum talis, q̄ non intenderit ille facere, quod facit Ecclesia, aut Ioseph non intenderit suscipere Baptisma, ut temporibus nostris de facta contigui fidei sibi quidam Iudeus corā, me confessus est, & hęc quod ad characterem. Quo ad gratiam vero, quia potest esse, quod Ioseph cum proposito deliberato fornitionem committendi, Baptisma suscepit, ac per hoc gratiam Dei obice posset. Similiter possit dari exemplū de Eucharistia: quoniam enim ce- neanorum ex fide credere in Hostia rite consecrata, etiē verū corpus Christi, non tamē ad fidem infusa spectat credere, an ita Holtius sit rite consecrata: tum propter intentionem ministri, tum etiā propter incertitudinem materiae, & similes particulares defectus humanoꝝ. Ratio autem inveniatur, quare libet fide infusa non cadunt huiusmodi particularia, et quia fidei infusa (vpoate diuinæ veritatis iniuxta) non potest subesse falso: est enim non minus circa verum, q̄e quaque scientia acquisita, quā nō nisi verorum est. Es- fert autem quandoque circa falso, si extenderit se ad hac particula, et patet ex infinitis similibus, que possunt affiri in medium. Non spectat igitur ad fidem infusam credere abolitionis effectū in hoc particulare, puta in mēplo, sed ad fidem ipsum infusam pertinet credere abolitionem ex ecclesiastico ministro rite factam, efficacem esse, & in suscipiente dignę gratiam operari. Hac siquidē fide nullus potest errare, sed credeat effectū in me vel in illo de- terminata, posthū errare: quia potest adesse impedimentū aliquod ex parte mei seu illius. Sicut in aliis sacramentis credimus & verba Dei & sacramenta: & specialiter efficaciam certissimum illius verbi. Quodcumque solueris super terram, in subiecto disposito: sed nō habemus in fulm hdm, quod in me effictum fortior, quod ēgo sim subiectum dispositum: quia potest in me inueniri impedimentum ignorantum. Ex quo autem non debet subesse falsum fidei (qua non nisi verorum certissimum est) excitat, imò certificatur fides in fulm illud verbum: Erit solutum in celis, de effectu ab- solutionis in subiecto disposito: & non in me, qui fortè non sum dis- positus: & sic fides est falsi. Erronea igitur inuenientur opinio- dia de fide infusa intellex̄ta quā sequitur, quid infusa fidei possit subesse falso.

¶ Si autem dicta opinio intelligatur de fide acquisita, erronea quo- que inuenientur: nam licet acquista fides circa huiusmodi particula- ria veretur: (ali tanque fidei credimus hanc Hostia rite cōfē- ratā esse, & hunc rite baptizāti, & similia) fed hæc fides nō est illa quā in verbo Christi confidimus, quā in sacramentis operatur, qua credimus efficacē Christi verbum, Quodcumque solueris super terram: & reliqua, quae fidei sunt Christiana. Et propter ex illis autoritatis, quā de fide infusa loquuntur, nō potest acquista fi- des cōcludi: nec potest fides ista de obiecto (scilicet me) esse abfol- tum etia per abolitionem in effectu corā Deo) esse certa in fallibili literaria quilibet est dubius in hac vita: secundum communē le- gēm reiecit, est in gratia Dei. Nec aliquis est qui certus sit se esse sufficienter dispositu per gratiam Dei, quia per abolitionē cocedit, iuxta illud lob ro. Et si similex fuerit, hoc ipsum ignorabit an mea mea. Amplius, fides ista potest esse in schismatis vel heretico alias bene confundente: effigitarū iuste vere abfolitus, si erras facer- das in fidei cōfessione, & non in fidei fidelitate, et in gratia Dei.

(quia verè absoluens coram Deo) & in peccato mortali, quia h[ab]et
tunc vel schismatis: quod est impossibile. Amplius, fides ista est, q[uia]
qua quantum creditis, tantum habet, cum fides ista sit opus humanū
(quia ista est aquifita) conseq[ue]ns est ut in opere sue fidei confi-
dentiā sua p[re]cēdit: quod est alienum à Christiana ve-
ritate. Amplius. Quem ex facie Scriptura, facie canonibus, Ec-
cl[esi]e traditione, sacrifici, doct[ri]nibus, dispositionis i[n]stius neceſſitas
in sacramento penitentia habeatur, & ratione aduerteretur, non vi-
detur prefaciōne, aut ignorantia ista exculari.

¶ AD O B I E C T I O N E S infinita[rum] de fide, vt respōdeas, ha-
bet pra[dicta] oculis hanc distinctionem: scilicet vel ex parte sacramēto-
rum, vel ex parte sacerdotiū. Et dico, q[uia] fides certissima est, & esse
debet etiam de effectu sacramēti particulari in me, quantum est ex
parte sacramēti: ex parte mei i[n]scipitūs licetum est dubitare de
illius effectu in me. Et hoc est quod Ecclesia docet dum in oratio-
nibus post communione peti sacerdos, q[uia] suscep[t]um sacramētu[m]
non sit ad reatum peccati, non ad iudicium, &c. Consequenter etiā do-
cet omnē quantumcunque credētum post confessiōne & absolu-
tionē dicere, Domine non sum dignus, &c. & non aduertere ad di-
ſtinctionem hanc, eft, vt puto, cauta dicta nouitatis.

¶ Ad P.R.I.MA M Ergo obiectio[n]e dicim, q[uia] in verbo Dei
& Christi sufficiens fides habetur, q[uia] quis credit omnes articulos
fidei, nec fides infusa, qua creditimus in Deum, &c. est de effectu ho-
rum verborum in me[us] dictum est.

¶ Ad secundam dicitur, q[uia] peccat argumentum secundū non cau-
sam, vt causam, quo ad sacramentum Baptismi. Nam non ideo illi
fuerunt verē baptizati, quia credēbāt se baptizatos, in[m]ō credēbat
fornitiū recipere gratias: sed idem Baptismū iocose factus est ve-
rē Baptismus, quia int̄io iocādi ad Baptismū referatur, sic q[uia] nō Baptizare,
sed similitudine Baptismū exercere, aut sacerdote, int̄ediat ioci aut
aurarit[ur] gratia, tunc enim nullū efficit Baptisma. Quid autē alium
est, q[uia] non cōtritus si ab solutio[n]e credes se absolu[n]t, est verē absolu-
tus, nisi sit ita attritus, q[uia] salte virtute clauis de atrito fecundū quo[rum]
dam fiat cōtritus: impossibile est. Nā ex eo q[uia] ponitur in contritus
& virtute clauis non factus de atrito contritus, oportet q[uia] aut sua
fide acquista sit iustificatus, quod est erro[n]: aut q[uia] simul sit in-
contritus & absolutus apud Deum, quod est impossibile.

¶ Ad tertiam dicitur, q[uia] sacramētu[m] abluit, nō quia sit, hoc est nō secundū
sufficiens factus: q[uia] creditur, hoc est secundū virtute creditur
in eo, & nō quia creditur a sacerdotiē, effectus suis in eo certi-
fīcat hoc ad hoc. Et nō, q[uia] nō dixit, quia credit minister aut sacerdote,
sed impersonaliter quia creditur, hoc est propter rē creditū nā
int̄ediat quis facere quod facit eccl[esi]a, nō baptizaret. In hoc autē
quod est imitari in illo actu, eccl[esi]ā, includit res creditaq[ue] nō
accipiente, nec a baptizātō: vt patet, si in fideliis baptizatōr[um] in-
fantem, aut adulūm, dicentes, Valeat quantum valere potest.

¶ Ad quartā dicitur, q[uia] assumptū non solum falso, sed & prasump-
tuo[n]is est valde, cōtra vniuersalis eccl[esi]e ritū: cōtritio enim est
summe necessaria, ita autē fides acquista de effectu sacramēti in
eccl[esi]a est impossibilis: sicut semper est, & debet esse ambigua, nec
est requirēda a confite[re]: qui nisi crederet se absolu[n]t, abolitione
se nō submittetur. Nec obstat, q[uia] cōtritus sit incertus: iustit. n. Deus
ip[s]e, vt nō nostra hac incertitudine accedam[us] ad sacramētu[m]. Quod
autē dicit, q[uia] nunquā est vera fatis falso est: vt patet in multis cū
vera & sufficiens cōtritione confitebūs, quamvis incerta ei[s]. Et q[uia]
subditur, q[uia] fides Christi & versificata & certissima & sufficiens
respōdeat q[uia] tali est de rebus subiectis fidei infusa, fed nō de
impernitib[us] ad ipsam, vt sunt ex parte nostri singulare singu-
lorū effectus sacramētorum. De his enim nec certa, nec incerta est
fides infusa: quam nō est corūtū enim in fidei infusa de gratia per sa-
cerdotiā certissima conferēta sacerdotiū dignē illavt in Conci-
lio Florēt, sub Eugenio III. determinatus est. Et ex Apostolo as-
sumptū est, q[uia] māducatur, & bibit indigne, iudicū fibi man-
ducatur, & bibit. Vbi etiam Apostolus, secundū quid reputare se ho-
mo debeat dignū vel indignū, praemitit dicens, Prober autē scip-
sum homo: & sic de pane illo edat. Vbi ex subiectis, q[uia] si nos mem-
p[ro]fis iudicemus, non vtiq[ue], a Domino iudicarenum, patet q[uia] pro-
bare scipsum est scipsum iudicare, cōtra se vindictā exercere: quod
vocatur contritio communī vnu Ecclesiē & doct[ri]nū: & propter
falsum ac temerarium esse constat, q[uia] plus est a penitentie require-
dum, si habeat crudelitatem de effectu in se futuro sacramēti: quam
de illius contritione probare enim scipsum (quod est cōteri) iustit
Apostolus, iuber Ecclesia, exigunt omnes cōmuniter confessores.
Credere autem se penitentem omnino effectum habiturum nou-
ratum exigit dogma.

¶ Ad quintā dicitur, q[uia] duorum, quae ibi tanguntur, primū, q[uia]
at-
tribuit, non posse chiericis, non confessoriis gratiam ab solutio-

20

reute ex parte ministri autoritate (nō enim quilibet homo, sed sacerdos ordinariam vel delegatam autoritatem habens eis minister sacramentalis ab solutorio) & ex parte penitentis debita dispensatione, ut scilicet sit absolutione dignus. Alioquin extremus redire error ad Hieron. damnatus: vt pro nostro arbitrio dānare innoxios & absoluere noxios pōfessūs, sit ut etiam in sacramento altaria non quinquecūmque materiam, sed panis tritice etiam, consecrari per illa verba, non diaconi, sed sacerdotis ministerio prolatā concelebrā credimus. In cuius signum Dominus quām daret potestē remittendi, retinendī, peccata, premisit. A cōspite Spiritū sancti subiungendo, Quorum remitterunt peccata, &c. tanquam diceret, Spiritu sancto dirigente, Quorum remitterunt peccata, remittuntur eis, & non spiritu vestre infligantur. Monet & dīgit proculdūbitus Spiritus sanctus ab absolucionē vel ligandum, dum lerusius videtur seruandis minister Christi absolvit, vel ligat. Credendum est igitur & constendit, q̄ effectus sacramentalis absolutionis ritè factus (scilicet a debito ministro, debita forma, supra dispositiōne materiali, feliciter peccatorum constitutē dignum ab solucione) est pecatorum remissio, quam autoritatē quidem solus Deus facit; ministerialiter autem minister ipse Christi sacramento mediante efficit. Si enim ad literam impletur illud, Quorum remitterunt peccata, remittuntur eis non q̄ prius Ecclesia remittat, quām D̄ns, tanquam Deus Ecclesia iudicium sequatur. Non enim dicit, Quorum remitterunt peccata, penitentia eis, in futuro: sed remittuntur in presenti ad denotandum, quod ipsa per missiōrem remissio est vna atque eadem cum remissione, quam fecit Deus. Illam quippe vñā & eandem remissionem peccati, q̄ sacerdos ministerialiter facit, & effectus Dei autoritatib⁹: sicut eandem conuerſionem painis in corpus Christi, q̄ā ferme Christi per os sacerdotis operatur, effectus Deus autoritatib⁹. Et hie olim dubia fuerit hac quæſtio, hodie tamen determinata est in Concilio Florent. sub Eugenio 4. Vbi dicitur, Effectus huius sacramenti est ab solutio[n]e a peccatis. Absolutio[n]e inquit non declaratio, non pax. Er rursum, effectus sacramenti huius, dixit, non effectus solus Dei. Et hinc patet, q̄ sacerdos absoluendo seruari seruandis, & in veritate absoluere a peccatis, & per viam sequele declarat penitentem ab solutio[n]e, & certificat (humana ratione coni[ur]a) peccatorum remissione. Remanet enim tempore secundum communem legem peccator ambiguum & confitenda ad Deum remissione, quia semper reſtar aliquid nobis, an ex vel cum fulni charitate sacramentum luſcepit penitentia. Quocirca nouititia opinio relata, non opinio, sed error est: pro quāto efficiaciam admittit sacramento penitentia sine creditarū effectus in seipso, & nulli conferit veniam remittente sacerdote dicit, Nisi credit sibi remitti, & quod intolerabilius est, nec intelligibile, manere, scilicet peccatum etiam remissione facta, & gratia donata, nisi credit penitentem peccatum remissum. Indigna nēce p[ro]ntus haec non solum eruditorum, sed quorūlibet Christianorū auribus. Et quo ad illos impugnantes remissio[n]em seruādum est illud Philosophi, Quidlibet profectorate contraria, sollicitorum esse, statim est. Constat enim Baptismū remittere peccata ab illo sufficiens creditur: vt patet in instantibus. Constat omnes ferē tremore Domini referens semper dubios de diuina in se gratia, & penitentia & Eucharistia sacramenta luſcepere, & sic ambiguos perseuerare. Imo & hoc sacri doctoris lassant: & eius oppositum praeſumptioni communiter adſcribitur, aut ignoranta.

¶ Ad PRIMAM M ergo obiectiōne dicuntur, quod diversus remittenti modus omnes huiusmodi autoritates manifestat. Solus enim Deus peccata remittit autoritatib⁹: cum quo stat, quod minister euangelicus autoritatem a Deo concessa, peccata remittat ministerialiter, mediante Christi iteramento ad hoc ab ipso Christo instituto.

¶ Ad secundam dicitur, quod sacramentalis absolutione dicitur operari remissionem peccatorum duplīciter, vel in voto, vel in executione. Nam qui ante confessionem remissionē confequitur, ex saeptemonti ab solutio[n]e in voto confequitur (uxa illud, Dīxi, confitebor, & tu remissis) proculdūbitus mediante confessione, ad quā tendens. Dīxi, Confitebor: aliquo[n] non oportuit scire, Dīxi, confitebor: sed si suſſideret, Dīxi aduersum me in iustitia mē domino. Et si quidem ante ab solutio[n]em confequitur penitentis remissionem peccatorum, per sequentem ab solutio[n]em augerat gratia remissiua peccatorum: si vero non prius confequitur est veniam, confequitur per ab solutio[n]em, si tamē (vt dictum est) dignus ab solutio[n]e tunc est. Nec haec ex proprii arbitrio dicimus, sed ab uniuersa ecclesia accipimus, conſtitente vnum Baptismū in remissionem peccatorum: per omnia similiter intellegendo, ve diximus, scilicet quod Baptismus in exequitione remittit peccata in illo, in quo inuenit peccata non remissa ex Baptismo in voto, & dignus ad Baptismum accedit: in quo autem remissa ex Baptismo in voto inuenit, gratiam augerat. Hac enim varietas non ex defectu sacramentorum, sed ex varia dispositione participantium sacramenta proueniunt. Antea dicitur primo Octobris, 1518.

四

pollutio: unde nō excedit limites peccati venialis. Hæc de secundo.

¶ Q V O A D Tertiū. Pro solutione obiectorum memor esto diuinum distinctionem postularum, altera est de voluntario in seipso, & voluntario in sua causa tantum. Altera est de voluntario in sua causa tantum, aut quo ad conducentem elecam in causa, aut ex necessitate materiæ ciuidem. Seminatio enim voluntaria in seipso extra matrimonium est peccatum mortale; voluntaria autem lecundum causam, & non quatenus eis electa, sed ex necessitate naturæ; non est peccatum, jnō n. eritiora quandoque.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum & tertium. Idem enim est iudicium de causa & effectu & antecedente & consequente. Quamvis etiam posita virumque argumentum alterius distinguiri de voluntario in causa, seu indirecte, tamen quoddam est quod voluntas potest, & debet in sua causa vitare, quoddam est quod potest quidem, sed non debet, & quod primum est peccatum, secundum non. Et quia pollutio in causa proposito est voluntaria in causa tam secundo modo, ideo quamvis sit quodammodo voluntaria, non tamen est voluntaria imputabilis.

¶ Ad secundum vero dicitur, q̄ hinc omnis cōcupiscentia carnis aduersus spiritum sit cuī peccatum, non tamen habet rationē peccati ex hac parte, sed in cogitatione viti, & quandoque meritoria; unde hac causa excusat quantum sit ea parte sui, & à mortali pollutione, & à veniali tentatione. Sed quia pollutio alitudo non habet rationem moralis, ideo simpliciter restat sine mortal, concupiscentia autem carnis aliunde potest habere rationem venialis: & ideo non concludit, quod concupiscentia carnis interuenient simpliciter non sit veniale peccatum. Et hæc de quaftione hac difficiunt. Florentia in sancto Marco, die 13. Octobris, 1519.

TRACTATUS VIGESIMVS tertius, de Purgatorio in duas

1. Num in purgatorio posse esse meritum.
2. Num omnes animæ in purgatorio existentes sint certæ de sua salute.

Q V A E S T I O I.

¶ An in purgatorio posse esse meritum.

V R M In Purgatorio posst esse meritis aut charitatis augmentum. Et videtur quod sic. Primo, quia una ex penas Purgatorij est timor ex imperfecta charitate procedens, qui desinere nō potest nisi charitate perfecta, quæ foras mittit timorem, primo,

Ioan. 4. Probatuſ affluitum: quia horror mortis, qui imperfecte annexus est charitati, peccatum est: quia qui voluntate non moritur, non obedit Deo vocanti nisi inuituſ: huiusmodi autem horror annus sequitur in Purgatorio proportionaliter. Secundò, quia animæ in Purgatorio sunt in via: non possibile autem est esse statum in via in qua nō progredi reuerit: vt Hier. dicit.

Tertio, quia virtus in infinitate perficitur, prima ad Cor. 12. in Purgatorio autem est maxima infinitas.

Quarto, quia diligenter Deum omnia cooperatur in bonum, ad Rom. 8. agitur & his qui sunt in Purgatorio.

Quintò, quia impossibilis est illa creatoris perseverantia nisi accipiat magis acque magis: igitur non perseuerarent in charitate, qui sunt in Purgatorio, nō magis ac magis acciperent.

C O N C L V S I O.

An anima in purgatorio existentes extra statum merendi, & demerendi sunt, non autem satisficiunt.

¶ A D E V I D E N T I A M Huius sciendum est, quod quia status Purgatorij est à nobis remotus, & parum de eo in Scriptura sacra habetur, oporeti nō ex certis inuestigare quod querimus. Ceterum autem est imprimis, quod status ille medius est inter nostrum & beatorum statum, dum nos omnino in via, beatu omnino in termino felicem, illi vero, qui in Purgatorio sunt, non totaliter in via, aut extra viam, & similiter nō totaliter in termino, aut extra termino sunt. Et quidem q̄ non totaliter in via sicut ex eo patet, q̄ extra viam communem ad inferos & superos, nō possunt incurrere amplius supplicium avernum. Et similiter quod non totaliter nisi extra viam, ex eo patet, q̄ adhuc non peruenient ad patriam celestem, pro qua assequenda purgantur. Et hinc patet quoque, q̄ non sunt totaliter in termino, ad quem continua purgatione appropinquat, nec sunt totaliter extra terminum, in quo sunt sic diuina confirmatione fixi, vt ab illo diuertere nequeant. Hæc de Purgatorij statu, vt certa communis Ecclesia senti cōfessi habemus: ex quibus clare patet an Purgatorij sit in via, vel vt terminus quo ad meritum. Sed quoniam status Purgatorij nō est per se, sed per accidens medius inter nostrum & patriam statu (vt patet ex hoc q̄ medium per se est in q̄ oporeti ex altero procedente extremo, primo peruenire quam in extremū: vt patet. Phy & io. Meta. constat autem, q̄ ex hac peregrinatione multi in caelis ē patriam peruenient ab illo, trāstū per Purgatorij (nō igitur est purgatorij statu perse medius inter nostrum & beatoru) & propterea ex ratione medii si processerimus, facile fallimur: cōtingit enim in his quæ sunt per accidens etiam fa-

TRACT. XXIII.

pietas falli. Quocirca oportet videre penes quid est medium Purgatoriorum, vt sic in veritate quædam sciamus: invenimus autem ab Ecclesia distinctionem postularum, altera est de voluntario in seipso, & voluntario in sua causa tantum. Altera est de voluntario in sua causa tantum, aut quo ad conducentem elecam in causa, aut ex necessitate materiæ ciuidem. Seminatio enim voluntaria in seipso extra matrimonium est peccatum mortale; voluntaria autem lecundum causam, & non quatenus eis electa, sed ex necessitate naturæ; non est peccatum, jnō n. eritiora quandoque.

¶ Per hoc patet responsio ad primum & tertium. Idem enim est iudicium de causa & effectu & antecedente & consequente. Quamvis etiam posita virumque argumentum alterius distinguiri de voluntario in causa, seu indirecte, tamen quoddam est quod voluntas potest, & debet in sua causa vitare, quoddam est quod potest quidem, sed non debet, & quod primum est peccatum, secundum non. Et quia pollutio in causa proposito est voluntaria in causa tam secundo modo, ideo quamvis sit quodammodo voluntaria, non tamen est voluntaria imputabilis.

¶ Ad secundum vero dicitur, q̄ hinc omnis cōcupiscentia carnis aduersus spiritum sit cuī peccatum, non tamen habet rationē peccati ex hac parte, sed in cogitatione viti, & quandoque meritoria; unde hac causa excusat quantum sit ea parte sui, & à mortali pollutione, & à veniali tentatione. Sed quia pollutio alitudo non habet rationem moralis, ideo simpliciter restat sine mortal, concupiscentia autem carnis aliunde potest habere rationem venialis: & ideo non concludit, quod concupiscentia carnis interuenient simpliciter non sit veniale peccatum. Et hæc de quaftione hac difficiunt. Florentia in sancto Marco, die 13. Octobris, 1519.

TRACTATUS VIGESIMVS

tertius, de Purgatorio in duas

quaftiones duis.

1. Num in purgatorio posse esse meritum.
2. Num omnes animæ in purgatorio existentes sint certæ de sua salute.

Q V A E S T I O I.

¶ An in purgatorio posse esse meritum.

V R M In Purgatorio posst esse meritis aut charitatis augmentum. Et videtur quod sic. Primo, quia una ex penas Purgatorij est timor ex imperfecta charitate procedens, qui desinere nō potest nisi charitate perfecta, quæ foras mittit timorem, primo,

Ioan. 4. Probatuſ affluitum: quia horror mortis, qui imperfecte annexus est charitati, peccatum est: quia qui voluntate non moritur, non obedit Deo vocanti nisi inuituſ: huiusmodi autem horror annus sequitur in Purgatorio proportionaliter. Secundò, quia animæ in Purgatorio sunt in via: non possit haberi nisi possit damnari) consequens est, vt non possit nueri.

¶ Quocirca cōsequenter ad determinationē Ecclesie loquendo, dicens est ex similitudine in naturalibus, q̄ quædammodi naturalia corpora extra propria loca genita, (puta si lapis genitus sit in loco superiori) habet determinationē sūd ad propriū locū, q̄o impenitentia propter aliquod p̄hibēs motu: ita decedens in charitate habet determinationē sūd ad caelēstē patriā, ad quā statim irēt, nisi prohibēs pena debita temporalis pro peccatis adēt. Et propter ea sublata pena, vel p̄ sp̄riā evolutionē, vel per aliorū suffragia, statim celū adiūt: siue graue remoto prohibēt, cedit de consu. Et sic nūl acquirit graue ex remotione prohibēt (sed iuxta pristinā gravitatem tendit ad propriū locum) ita anima ex remotione prohibēt, iuxta loītū prius charitatē, in celestis patria mansio nūl paratā intrat. Et hanc exemplariter sūt expota: & vt nouit intelligere polsint, qualiter anima in morte fortitudine difinitiū nūl situs quo ad meritū & demeritū: & cū hoc statu p̄ impeditur à cōsequente regni caelēstis propter debitā penam: que ablique merito exoluitur, & auferunt a suffraganib⁹, velut à remouente prohibēt. Cōsonare siquidē discursum hīc determinationē Ecclesie de purgatorij p̄ salia fatisfactione necessariō, cuilibet exercitū facili paterē potest. Quod tanto magis apprehendendū est, quā illi omnes cōsonare videuntur, quæ de purgatorij habentur: legitur enim 1. Mach. 12. Sāla ergo & fabrūs est cogitatio pro defunctis totaliter in termino, ad quem continua purgatione appropinquat, nec sunt totaliter extra terminum, in quo sunt sic diuina confirmatione fixi, vt ab illo diuertere nequeant. Hæc de Purgatorij statu, vt certa communis Ecclesia senti cōfessi habemus: ex quibus clare patet an Purgatorij sit in via, vel vt terminus quo ad meritum.

Sed quoniam status Purgatorij nō est per se, sed per accidens medius inter nostrum & patriam statu (vt patet ex hoc q̄ medium per se est in q̄ oporeti ex altero procedente extremo, primo peruenire quam in extremū: vt patet. Phy & io. Meta. constat autem, q̄ ex hac peregrinatione multi in caelis ē patriam peruenient ab illo, trāstū per Purgatorij (nō igitur est purgatorij statu perse medius inter nostrum & beatoru) & propterea ex ratione medii si processerimus,

facile fallimur: cōtingit enim in his quæ sunt per accidens etiam fa-

DE POENARVM TIMORE.

117

timore: quoniam potest aliunde timor auferri, scilicet ex certificatoe temporis & quædam poena. Sed argumentum falsum affluit, scilicet q̄ timor omnis aut ille ex imperfēta procedat charitate, poteit enim cū perfectissima charitate stare timor: vt patet de timore Christi. Nec obſtar, q̄ pfecta charitas foras mittit timore: quoniam non valuerit, fed particulariter intelligitur secundum glos. de timore, scilicet servit, vel initiali in quanto initiali. Falsum quoq; est, quod horro mortis sit peccatum quoniam naturalis est: & cū imperfēta charitate sit, non tamē ex illa, sed ex naturali fuga mortis. Et licetum est inuoluntarie voluntate naturali mori. Et similiter voluntarie voluntate rationali mori dicēdo cū Christo: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Vbi monstrat se nelle morte, & submittit tamē se voluntate Deitatis autē est dispositionis quicunque in charitate decedit. Huiusmodi autem voluntates naturalis fugiens naturaliter poenas, comitatur animam, si ad Purgatorium accedit & facit animā triflati de poenis: quia triflati est de his, quæ nobis nolentibus accidunt: secundum Aug. Nec inquam separari ab anima, nisi ip̄la posset separari à seipso: sed actus eius (puta tristitia, tinere) cestant celestis eorum materis seu causis, scilicet malis poenar. Et ideo non oportet crederet propria charitatate, tolli posse constat. Quamvis etiam si anima secum aliquod timoris, vel alterius passionis peccatum deferret, non propterea oportet novum in illa meritum ponere ad delendum illud peccatum, vt patet Mach. 12. in glossa super illo verbo. Neque in futuro, dicens. Quodam culpa parua, scilicet in futuro laxantur, quæ quidem post mortem grauauit, sed & dimittuntur, si bonis actibus in vita, vt si dimittantur promerentur. Hæc ille.

¶ Ad secundum non eodem modo fulcipit a diuinis & purgandis, & ad modum diversitatem spectat horro: in inferno enim horro est & diuinæ iustitiae & poenar propter peruersam voluntatem eorū, in Purgatorio vero dolor quidem poenar, sed non horro est: quia amant diuinam iustitiam, & libenter sustinent poenas propter diuinam iustitiam. Dicitur secundò, quod siue horro maximus in dānatū non impedit eos à perceptione sui statu, multo minus impedit purgandos à perceptione sui statu: non enim horro maior in Purgatorio quā in inferno est.

¶ Ad secundum dicendum, quod doctriña Ecclesie non inheret incertis visionibus, quales sunt iste, quas Ecclesia non approbat & forte fuerint somnia, aut extases, aut synopsix, aut illusiones dæmonum ad noua dogmata inducenda.

¶ Ad tertium patet ex dictis quod certa ratione habet omnes animas in Purgatorio certas esse de sua eterna salute. Augustus, 25. Septembris, 1518.

TRACTATUS VIGESIMVS

quartus, de poenarum timore, in duas

quaftiones duis.

1. Num imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.
2. Num in suis timendo poenam, peccat.

Q V A E S T I O I.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

¶ An imperfecta charitas, necessario deferat secum post mortem timorem panalem.

se patriæ tæleſtis. Et ſic licet in toto tempore p̄ecedente charitas ep̄apla fuerit aliquem timorē: ratione tamen ſtatus illius hominis (quia ſcīcē nulli culpa nullius); p̄enam malo pro peccato ſubiacere tunc inuenitur) in primo instanti quo non viuit hic, ſed ibi charitas illa perficitur perfectione patriæ: vt dictum eft, & nō niſi timorem illum ſecum retinet, qui permanet in ſeculum ſeculi.

A D O B I E C T O N E M dicitur, quod glōibidem expo-
nit de timore feruli, qui nec cum perfecta, nec cum imperfetta
charitate manet. In cuius ſignum textus dicit vtrūque, & quod timor
nous eft in charitate, & quod perfecta charitas foras mitit timorem. Alter expoñit primū de timore feruli, & ſecundū de
timore filiali. Alter & alius poſſet expoñi de timore ſimplicer
& charitate ſimplicer: vt ſi ſenſus, Timor non eft in charitate:
quia ſcīcē non neceſſari comitatur charitate. Et ratio redit,
qui perfecta charitas (qua ſcīcē eft perfectio & perfecta ſimplicer)
foras mitit timorē: quia timor p̄enā habet. Charitas au-
tem ſimplicer ſic omni etiam paſibili malo & p̄ena & culpe
eft: charitas enim ſumma ex perfeſionib⁹ ſimplicer, com-
munis eft Deo, & creaturis: & in ſolo Deo inuenit perfeſta, ſi-
cut & ſapiencia & bonitas: in quo nullum compati timorem ſue
naturalē, ſue reuerentiale, manifestum eft. Et hac expoñit
licet ſi quo timor ſumma p̄enā tam in ſe verā, & non aliena
in textu illo incipiente ibi, Deus charitas eft, &c. & ex charitate
Dei perfectionē charitatis in nobis imitandam proponebit & do-
cente. Sed ad propofitū ſufficiit expoñit duplex inducta ex glo-
bo, quod per ſolam mortem charitas non
perficitur, reſpondebit quod ſola mors non perficit charitatē: ſed
folius Deus gloriſſimus hominem in morte liberum a cul-
pa & p̄ena peccati commiſſis debita perficit charitatē, lumen
gloria illi infundendo; & ad viſionem fruitionemq; fuā maie-
tatis illum admittendo. Augufta die 14. Octobris, 1518.

Q V A E S T I O I I .

T R U M Iuſtus timendo p̄enam peccat. Et vide-
tur quod ſic. Primo, quia iuſtus, nihil timere debet
in ſolum Deum. Tum ſecundū, quia timor p̄enā eft
ex amore ſui, qui eft peccatum: charitas enim no-
rit quia ſua ſunt: p̄imā ad Corinth. 13. & ab Apo-
ſtolo vix perantur 2ad Timor. 3. Homines ſeipſos amantes: & in-
ſiſitas ad hoc ſunt autoritates. Tum tertio: quia ratio ſuffragatur:
quia odo habens p̄enam plus amat ſuam quietem, quam Dei iu-
ſitianam & voluntatem: hoc autem conflat eft iniquum. Quarto,
quia timor omnis ex diſſidentia eft: iuxta illud, Conſideſte, nolite
timere, & ſimiſtati diſſidentia autem peccatum eft ergo, &c.

C O N C L V S I O .

T R U M ſili immuniten p̄enam timendo, non propter ea deſerens quod
rectum & ſum rationis deſeat, nullatenus peccat.

A D E V I N T I A M huius quodionis ſciendum eft, &
timor & dolor conuenient in materia hac, ſcīcē malo p̄enā, vt
pater: & vtrūq; eft de qua, nobis nolentibus accidit (vt Aug. di-
cit) quādifferenter: quia dolor de preſenti, timor de futuro eft
malo. Vñ ſicut cōtingit recte & nō recte dolere de preſentibus ma-
lo p̄enā, quātūcūq; magnus ſit, voluntare hominis à diuinis
præceptis nō auertit, recte tritamur & dolamus de malo, quod pa-
timur. Et vtrūq; clare videtur in Domino Iefu: qui ait, Trifis
eſt anima mea vñq; ad mortē. Et rufus, O vos omnes qui tranſiſ-
per viā, videte ſi eft dolor ſimiſis ſicut meus. Et ſimiſiter timor fu-
turi malo p̄enā ſicut meus, ſit nō auertit hominē à diuinis præ-
ceptis, rectus eft: & hoc enī eft videtur in domino Iefu: qui cepit
pauore & tēdē, Mar. 14. Tunc autē tantū tam dolor, quā timor
malus eft, quād hominē abducit à Dei mādatis: vt pater in his, qui
dolore & timore fidem negat, vel quequā aliud mandatorū omi-
nitum. Ex quibus clare patet, q; nec dolor de preſenti malo p̄enā,
nec timor de futuro, eft ſecundū ſe malus: alioquin nunquam eft
rectus. Nec diſonat ab homine mortali quātūcūq; perficiſſi-
mo, alioquin non inuenit ſuſſet in Christo omnī ſuſſet perfec-
tione fonte. Et hinc prouenit quod timor p̄enā quandoq; vi-
tupeſt, & quandoq; non, fed natura teſtiſ ſi bona. Et propter ea
iustus timendo p̄enam in ſra limites natura ac recte rationis, nul-
lo modo peccat, niſi Christus peccauerit, quod eft blaſphemia.

A D O B I E C T O N E M Prima in oppoſitum dicitur, p̄
naturalē timor mali p̄enā in ſra limites rationis recte coſtans,
non eft timor, alterius quam Dei vt inſigntis p̄enam: quoniam
non eft malum p̄enā in ciuitate, quod nō fecerit Dominus. Ti-
mor enim ſolius Dei, vt punitoris, non excludit timorem ſecundū
p̄enarum, vt pater.

Ad ſecundū dicitur, quod amor ſui duobus modis in ſacris lite-
ris ſumitur. Primo pro amore ſui ſecundū id quod eft ex natura-
libus, ſue gratuis Dei donis: & ſic amor ſui eft de præcepto natu-
re. Et ad huius ſui amoris imitationē p̄ecepit Deus, Diliges pro-
ximum tuum ſicut teipſum: & ſecundū hoc Apoſtoli dicit, Ne-

mo inquam carnē ſuam odio habuit: & Dominus, Dedi dilectam
animam meam in manus, &c. Alio modo ſumitur pro amore ſui
ſecundū id quod ex peccato habet: puta proutem ad malum,
auerſionem à Deo, & huiuſmodi: & ſic amor ſui nō eft rectus: de-
bet enim homo odiſſe in ſe quicquid mali habet, in quantum eft
malum: amor enim non nō boni eft.

Quocirca ſi timor ex amore ſui ſecundū Dei in ſe dona naturalia
vel gratuia procedit, & in ſratonis recte limites, ſit, nullum
peccatum eft: ſed teſtiſ eft bone nature, bonitasq; clinorū effe-
ctuum amabilium. Si autem prouenit ex amore ſui ſecundo modo,
ſic eft peccatum: ſicut & ipſe ſui amor, qui eft fundamenitum ciuitatis
diabolica. Vnde prudentis lectoris erit diſcernere quād Scrip-
tura catholica vel doctorum loquitur de amore vel odio ſui pri-
mo modo, & quando ſecundū mode, & ſic non falteret. Quod enim
dicitur, Erunt homines ſcīplos amantes, de amore ſui, quād ad id
quod peccatum eft refertur, & ſic de aliis vituperatis anoribus ſui.
Quo autem dicitur, Charitas nō querit qua ſua ſunt, multipliciter
a glōibidem expoñit. Primo referēdo cōmuniter ad ea quā ipſus
charitatis effe poſſum materia: & expoñit apponendo ly tamum:
hoc eft, charitas non tantum querit qua ſia pro ipſa inhabente ipſam
funſtē etiam, qua ſia aliis ſunt: ſecundo expoñendo de tempo-
ralibus bonis, & ſic vel nō reperit ablatum, vel nō eft ſecundū: ſic
p̄ecatum. Angu. autem in regula expoñit de eidem temporalibus:
quia communia propriis, non propria communibus anteponit. Ex
quibus omnibus patet, quod in nulo obſtitat haec autoritas diſcipli-
na. Ad id verò quod dicitur, quod per ſolam mortem charitas non
perficitur, reſpondebit quod ſola mors non perficit charitatē: ſed
folius Deus gloriſſimus hominem in morte liberum a cul-
pa & p̄ena peccati commiſſis debita perficit charitatē, lumen
gloria illi infundendo; & ad viſionem fruitionemq; fuā maie-
tatis illum admittendo. Augufta die 14. Octobris, 1518.

Q V A E S T I O I I .

T R U M Iuſtus timendo p̄enam peccat.

Vnde quod ſic. Primo, quia iuſtus, nihil timere debet
in ſolum Deum. Tum ſecundū, quia timor p̄enā eft
ex amore ſui, qui eft peccatum: charitas enim no-
rit quia ſua ſunt: p̄imā ad Corinth. 13. & ab Apo-
ſtolo vix perantur 2ad Timor. 3. Homines ſeipſos amantes: & in-
ſiſitas ad hoc ſunt autoritates. Tum tertio: quia ratio ſuffragatur:
quia odo habens p̄enam plus amat ſuam quietem, quam Dei iu-
ſitianam & voluntatem: hoc autem conflat eft iniquum. Quarto,
quia timor omnis ex diſſidentia eft: iuxta illud, Conſideſte, nolite
timere, & ſimiſtati diſſidentia autem peccatum eft ergo, &c.

C O N C L V S I O .

T R U M ſili immuniten p̄enam timendo, non propter ea deſerens quod
rectum & ſum rationis deſeat, nullatenus peccat.

A D E V I N T I A M huius quodionis ſciendum eft, &

timor & dolor conuenient in materia hac, ſcīcē malo p̄enā, vt
pater: & vtrūq; eft de qua, nobis nolentibus accidit (vt Aug. di-
cit) quādifferenter: quia dolor de preſenti, timor de futuro eft
malo. Vñ ſicut cōtingit recte & nō recte dolere de preſentibus ma-
lo p̄enā, quātūcūq; magnus ſit, voluntare hominis à diuinis
præceptis nō auertit, recte tritamur & dolamus de malo, quod pa-
timur. Et vtrūq; clare videtur in Domino Iefu: qui ait, Trifis
eſt anima mea vñq; ad mortē. Et rufus, O vos omnes qui tranſiſ-
per viā, videte ſi eft dolor ſimiſis ſicut meus. Et ſimiſiter timor fu-
turi malo p̄enā ſicut meus, ſit nō auertit hominē à diuinis præ-
ceptis, rectus eft: & hoc enī eft videtur in domino Iefu: qui cepit
pauore & tēdē, Mar. 14. Tunc autē tantū tam dolor, quā timor
malus eft, quād hominē abducit à Dei mādatis: vt pater in his, qui
dolore & timore fidem negat, vel quequā aliud mandatorū omi-
nitum. Ex quibus clare patet, q; nec dolor de preſenti malo p̄enā,
nec timor de futuro, eft ſecundū ſe malus: alioquin nunquam eft
rectus. Nec diſonat ab homine mortali quātūcūq; perficiſſi-
mo, alioquin non inuenit ſuſſet in Christo omnī ſuſſet perfec-
tione fonte. Et hinc prouenit quod timor p̄enā quandoq; vi-
tupeſt, & quandoq; non, fed natura teſtiſ ſi bona. Et propter ea
iustus timendo p̄enam in ſra limites natura ac recte rationis, nul-
lo modo peccat, niſi Christus peccauerit, quod eft blaſphemia.

T R A C T A T V S V I G E S I M V S -

quintus of Obligatione, & obſervatione præ-

ceptorum tam in Religione, quam extra,

in duas quartiones diuinaſ.

1 Num quodlibet præceptum obligat ad mortale.

2 Num religiosus factus ep̄icopas ad obſervationem regulares ex debito legali tenetur.

Q V A E S T I O I .

Num quodlibet præceptum obligat ad mortale.

VAE R I T Y R. Vtrum omne præceptum obligat
ad peccatum mortale. Et videtur quod ſic, quia com-
muniſi animi concepiſi eft, quicquid ſub præcepto
poſitum eft, ad mortale peccatum obligare, intam-
pū, quod percutiatur de aliquo actu an cadaſ ſub
præcepto, vbi reſponſum eft affirmatiue, ſtatiu-
mē intelligitur obli-
gatio.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

Quocirca ſi timor ſum rationis deſeat, & ſum
rationis deſerens.

<b

Propos fœderis, non solum quia simile est in exterris sacramentis, in quibus adhibetur extranea materia (Baptismus enim sine contactu aquæ, confirmatione sine cœlesti manu, vel christinatu, & extrema uincio sine contactu olei non fit, &c.) sed quia propria ratio formæ sacramenti ordinis hoc exigit, ut diuinus Tho. in praecallegato loco docuit. Oportet igitur verba, in quibus constitutum forma ordinis verificari sic, quod actus significati implentur: alioquin inefficacia vanaque fuit: sed in verbis formæ percipitur actus suscepionis corporalis: ergo oportet impleri tale imperium per corporalem acceptiōnem. Probatur minor: quia cum dicitur, Accipe, aut imperator solus actus interior, aut cum exteriori acceptiōne. Non interior solus, quia de interioribus solis Ecclesia non se impedit: ergo iunctus exteriori acceptiōni. Et confirmatur: quia cum sacramenta constitut in rebus & verbis sensibilibus (ut patet in principio 4. Sententiar.) demonstrationes, iusficationesque sacramentales ad sensum impleri oportet. Propter quod sicut cum in forma Eucharistie dicitur. Hoc est corpus meum, oportet fieri demonstrationem non ad intellectum tantum, sed ad sensum: ita cum in forma ordinis dicitur, Accipe, oportet fieri iunctionem ad sensum. Et sicut ibi oportet monstrare contentum sub his sensibilibus speciebus panis, &c. ita hic imperari acceptiōnem sensibilium, quia contactu corporali perficitur, &c. Et hæc ratio non solum infert quod oportet corporalem suscepctionem interuenient in illis traditib⁹, quibus imperatur explicitè acceptio aliquius rei corporalis, quia cum dicitur, Accipe librum vel claves, &c., sed etiam cum dicitur, Accipe potestatem, vel accipe Spiritu sanctum: idem enim est virobius iudicium, quia idem est in virtus imperatum. Meminimus enim oportet, quod sicut in confectione luctuosis Iesu Christi, non demonstratur ex vi verborum id quod continetur sub specie vini, quod tamen deberet demonstrari sicut in consecratione corporis: sed demonstratio calix continens illas species dicendo, His est calix, &c. & iuxta tropum metonymia ponitur continens pro contento, ad insinuandum, quod conuersio sit in sanguinem, ut potabilem: ita in sacramento ordinis iubetur ex vi verborum quandoque acceptio spiritualis rei (potestatis seu Spiritus sancti) & iuxta eundem tropum ponitur quod dicitur *Aliud pro eo quod fit, id est acceptio potestatis pro qua acceptio corporalis fit, loco ipsius acceptiōnis incorporalis, quia in rei veritate imperatur. Oportet enim, ut dictum est iunctionem sicut & demonstrationem sacramentorum, ad sensum impleri, &c.

TRACTATUS VIGESIMVS sextus de Sacri ordinis Collatione vni- ca Questione contentus.

QV AESTIO.

Vtrum in collatione Sacri ordinis sufficiat talis corporalis post com-
pletam prolationem verborum, in quibus constitutum forma?

VAER ET V R. An in collatione ordinis sufficiat talis corporalis post compleram prolationem verborum, in quibus constitutum forma.

Et videtur quod fit. Primo, quia de facto ritus hic seruat alibi, re-
prehensione, ut à fide dignis dicitur. Porrigitur liqui-
dem ab episcopo dicere semel tempore verba in numero plu-
ris. Accipite potestat, &c. calix preparatus: & quoque sunt or-
dinandi in sacerdotes: significatione ad contactum calicis.

Episcopo non reponit, neq; contingente verba, sed deinceps silen-
te: abdūrūt autem damnare tantam multitudinem: ergo, &c.

Secundo, quiaibi est diversitas opinionum, non est diffisiūtē af-
ferendum, quod siquidē manifestata sit veritas, ergo multo magis v-
eritatem.

Quarto A D Secundum scito, quod oportet corporalem con-
tactum fieri cum prolatione verborum, in quibus constitutum forma

simil tempore in toto, vel in parte, &c. quoniam nulla oratio ver-

ificatur, aut adimpletur, nisi significatum ponatur in tempore con-

figuratio. Tempus autem significatio per orationem, quæ est forma sacramenti, non se extendit extra totum tempus prola-

tioni eius: ergo intra tempus prolationis verborum, oportet acce-

ptionem significatum impleri, &c. Maior est per se evidens: mi-

nor autem contrarium: num est quod tempus significatum

fit præfens: alterum vero quod tale tempus præfens non extendatur

extra tempus prolationis verborum: his enim dubius evidenter ha-

bbit, tota ratio clara erit, ac efficaciter inferens iudicium.

Primum autem evidenter fit ex conditionibus verbi imperativi: nam

inter præfens indicatiū, & præfens imperatiū, & futurū eiusdem

(verbi gratia, accipit, accipe, & accipit) convenientia est in signifi-

catione: singula enim acceptiōnem significant, ita modo autem si-

gnificatiū differunt, quoniam ly, accipit significat acceptiōnē in-

dicatiū, ly vero, accipe, & accipit, significat acceptiōnē imperatiū.

In tempore vero differentia est, sed aliter, quoniam tam ly ac-

cipit, quam ly accipe, significat acceptiōnem in præfensi, ly vero

accipit, significat acceptiōnem in futuro. Vnde inter ly accipit,

& ly accipe, neque in significato, neque in tempore est differen-

tia aliqua, sed in modo tantum: quoniam dieendo, accipit, acceptiō-

nem præsentem in te indicando vero, accipit, acceptiōnem

contraxit: quoniam cum iniquè grauauit, de facto conditions surarias apponendo capitalis falui, & luci certi: ut manifestum esse puto ex dictis.

Hæc sunt pater amantisime, quæ mihi occurruerunt pro solutione quæstionis propositæ. Rogo ut oratio Deum pro me. Roma, die prima Aprilis, 1515.

R E S P O N S I O X I I .

In quinque dubiorum solutiones distributas ad eundem.

CCEP I reuenerunt pater feedimus quinque dubio-

rum: nescio cuius viri notabilis scrupulox confiden-

tiæ pertinet à me fantasieri: quum tamen P. V. doctri-

na optimè illi fantasice posuisse, si mihi hanc fac-

ciam imponere noluisse. Ut ergo chariti vestræ &

illius conscientia non delim, quamvis conualefens, respondere

curabo reperente reuersuro latore responsem breuem.

S V M M A .

Possunt principes per consuetudinem sibi terrarum suarum feras appropriare. Quartum dubium est, an princeps terrarum per consuetudinem possint sibi licet appropriare feras. Et est ratio dubius: quia autoritate legis naturæ, fera durante earum naturali libertate appropriantur quilibet occupanti: ut pater insti. de re diu. §. fera. Et cō-
fuerito contra naturæ ius videatur irrationalis: & similiter preferiatio ab huicmodi iure introducta, non videtur iuuare principes.

¶ Ad hoc dicitur, quod quoniam proprietas rerum ex iure sit positivo, & consuetudo ad ea se extendat, quæ iuri subiungit politio, consequens est, quod sicut legi positivo appropriari possunt aliqui ferae, & ita consuetudine potest huicmodi appropriatio fieri. Et hoc manifestum est in pescibus, dum venduntur iura pescandi. Et constat quod populus labens dominum aliquius fylax posset legem ferre, & solus rector posset ibidem venari. Nec in hoc prædictum fit iuri naturæ: quoniam de iure naturæ non sunt ferae cōmunes, nisi negatiæ: hoc est, quia nullæ eas appropriantur. Cum quo claret stat, quod à superueniente iure legis, vel consuetudinis potest appropriatio fieri, sicut de reliquis. Nec est contra allatam legem, quæ loquitur de feras, quæ in nullius bonis aliquo iure sunt: dicta e-
adem feras consuetudo in bonis principis posuit.

S V M M A .

Circa damnum tamen tales principes tantam iurisdictionem habent:

Quintum dubium, an licet simpliciter de necessitate sa-
luis poscenter conteri de singulis peccatis numeraliter in ea-
dem specie, quando potest ea signifikatiū ad memoriam reducere. Et est ratio dubius: quia hæc videtur communiter doctores in 4. sententia. Ad hoc dubius breuiter dicitur, quod licet quidam videantur

fentire, ut hoc sentire quantum ad integratam satisfactionis (ita quod signifikatiū in singulis peccatis mortalibus adimplevit voluntatem suam contra Deum, ut integræ satisfactione debet, oportet quod signifikatiū tories detestetur criminis sui) si quis tamen diligenter consideret, nec ad contritionem, nec ad cōfessionem, nec ad satisfactionem exiguit huicmodi numeraliter dearticulato peccatum. Et de con-

tritione quidem patet ex veteri testamento (quia in quacunq; ho-
ra ingemuerit peccator, omnium iniurias eius non recordabor: & ex novo: quia dimissi sum mulieri peccatrix, peccata multa,

quoniam dilexit multum. Impossibile quidē est, in quacunq; ho-
ra ingemiscimus, relinquendo peccatorum multitudinem copio-
sum, omnia diminuere: & ratio dimissio peccatorum non de-
stat multiplex, sed multa dilectio redditur. Et virulenta ratio est:

quia momentanea contritio virtualiter extendens se ad omnia cri-
mina commissa, sufficit ad salutem & tanta posset esse quod suffi-
ceret ad omnino damna satisfactionem: ut de Larone creditur. Non

minus quidē satisfactionis debitor centum quadratum, si dat vñ au-
reum valentem centrum quadrantes, quān si daret cētum quadran-
tes numeraliter. De confessione vero clarum est, quod vñ verbo

potest confiteri centum millia peccatorum: nec oportet signifikatiū singula numeraliter dicere. De satisfactione autem eadem est ratio, quæ de contritione dicta est: vñ verbo signifikatiū opus paenale ma-

rinum multis parvis æqualet, & tanto melius est, quanto maioris est virtutis vñrum magno opus quæ multa parva facere: ut patet in Ethicis. Sententia igitur doctorum quartu*s* sacrificatur in hoc, quod oportet de singulis, aut formaliter, aut virtualiter conteri.

S V M M A .

Circumstantia loci per se est necessariò confitenda.

Secundum dubium, quādo circumstantia loci sacri est necessariò cōfiderenda secundū doctrinā S. Tho. & secundū veritatem. Ad hoc breuiter dicitur, quod tu cum tantum quod actus peccati cōdimittas recte contrariatur sanctitati loci, id est, ei ad quod sanctificatus est locus, verbi gratia. Locus cōsecratus est ad sepulturam, velad cul-
tum diuinum, & ex consequenti ad libertatem configurium & depositarum rerum, & huicmodi: quando ergo fit contra ista, tunc & non alter venit cōfiderenda circumstantia loci faci necessariò.

S V M M A .

Tam venditor quām emptor sciens naturam rei, & valorem peccati
si rem maior vel minor puto veniat, quām valeat.

Tertium dubium est, si tam venditor, quām emptor sciens natu-
ram rei & valorem, an nullum subiungit peccatum si res vendatur
pro maior vel minori pretio. Et est ratio dubius, quia scienti & vo-
lenti non fit iniuria, & si in causa subiungit peccatum, declaretur vnde

orientur peccatum illud. Ad hoc breuiter dicitur, quod si res ven-
ditur pretio, quod est extra rotam latitudinem iusti preci, nec

aliqua hic interuenit donatio (ut præsupponendum est) sine dubio
peccatum est. Nec oportet querere alienum originem huius peccati,

quam in aequalitate rei ad rem, scilicet pretio ad rem emptam: in
hoc enim constitut ipso iniurista opposita commutatio iustitia.

Occasione autem peccandi, cum possint effe diversa & sint per
accidens, extra artem relinquuntur. Communiter tamen necessari-

mentem compellente id fieri videtur, quæ causat iniquitatem mix-
tum. Nec est simile, quod pro simili adducitur de pueri pauperi-

ma, quæ nubilis viro sibi diuitiæ non nisi necessitate paupertatis co-
gentia dicitur: matrimonium enim non est contractus in aequalitate

rei ad rem consistens, sed socialis coniunctio: ad quam per acci-
dens se habent diuitiæ, & paupertas, & consequenter metus, seu

fuga paupertatis, & cetera spectantia ad id. Fit ergo satis iniuria
cau polo scienti, & volenti voluntario mixto.

S V M M A .

Tamen si ad minus peccandum quempiam inducere non licet,

ad peccatum tamē minus inducere fāculum est.

Soluitur hoc dubium declarando differentiam, quam non pen-
etrarunt mouentes hoc dubium. Aliud est enim inducere ad rotum
hoc, scilicet minus peccandum; & aliud est inducere solūmodo ad

Opus. Caiet. II 3 ly, mi-

S V M M A .

Possunt principes per consuetudinem sibi terrarum suarum feras appropriare.

Quartum dubium est, an princeps terrarum per consuetudinem pos-
sint sibi licet appropriare feras. Et est ratio dubius: quia auto-

ritate legis naturæ, fera durante earum naturali libertate appropriantur quilibet occupanti: ut pater insti. de re diu. §. fera. Et cō-
fuerito contra naturæ ius videatur irrationalis: & similiter preferi-

atio ab huicmodi iure introducta, non videtur iuuare principes.

¶ Ad hoc dicitur, quod quoniam proprietas rerum ex iure sit positivo, & con-

sueto modo ad ea se extendat, quæ iuri subiungit politio, consequens

est, quod sicut legi positivo appropriari possunt aliqui ferae, & ita

consuetudine potest huicmodi appropriatio fieri. Et hoc mani-
festum est in pescibus, dum venduntur iura pescandi. Et constat

quod populus labens dominum aliquius fylax posset ibidem venari. Nec in hoc prædictum fit iuri naturæ: quoniam de iure naturæ non sunt ferae cōmunes, nisi negatiæ: hoc est, quia nullæ eas appropriantur.

S V M M A .

Circa damnum tamen tales principes tantam iurisdictionem habent:

Quintum dubium, an licet principes possint ita districte pro-
hibere dictarum ferarum capiōnem, ut nullus subditus possit eas

capere, quin grauiſimè puniat, etiam si capiat eas, vel se a danno

præseruat, quod inferunt in bladiis vel huicmodi. Et huc annexa

ter aliud, an confessores principes talium principiū: cum

nonnulli modi statuta reuocare.

¶ Ad hoc dicitur, quod licet principes possint huicmodi venationes

prohibere, non timeat possint prohibere in damnum aliorū: in dī-

stributur restitutio nōmē principes de dannis illatis a suis ferae

capitū, sibi notū, & non prouidit, reuocatur de dānis subsequitū. Et

ex hoc patet quid debent facere confessores talium principiū: cum

enim iniuritia sit peccatum mortale de genere suo, & flatum

est multa dilectio redditus. Et virulenta ratio est: quia iniquum, non debent iplos absoluere, nisi defi-

cato. Bene valeat, & pro me orate. Roma, die 2. Maij, 1514.

mus nāq; , & fatemur oēs castitatis votum in omni esse religione. Comit autem q; cōfatis continentia non solum à coniugio, sed a ceteris vencit; si gōificat. & sic votū castitatis non solum castitate supererogationis, sed omnium respicere potest & respicit.

¶ Perpicacius autem dici potest, q; pura yotum religionis per sonaduino culpe dicatur, ac per hoc fit alterius Dei, l. specialiter quo ad abdicationem etiam licitorum veneremur a se, ut cogiter quia dominus sunt, deo non solum si coniugio de facta accipiat, sed etiam si ad alterius vxorem accedat, vel quomodo libet alteri vene ris operam det sacrilegium comittit: dum persona diuina vivat. Et hoc in suo simili pater. Muller eum nubit, nihil alibi fibi illicitum coniugali fide reddit, ni i libertate alterius coniugij. Co-
gnit enim a quoque non huius, omnino ei illicium erat; nuptia tamen non solum alterius de facto coniugium contrahit, sed si cō-
cunq; alteri conlenserit, adulterium est propter dictam rationem;
nam quiclibet persoa sua iustis est alterius. Sicut igitur stat, q; fides cō-
iugij non telpicit ad propriā materiam nisi debitis coniugale huic
& nō alterius coniugi (alteri enim persōe cōiugi omnia illicitum ex se fit) & tamen ei quacunque persona alteri cōiuxis coēat,
adulterium committit ita q; votum religiosi, vt propriā matē-
riam respiciat, abstinentiam a coniugio, & tam quoniam modolibet
religiosus eoēat, sacrilegium committit. Et utrobique (vt dictum
est) ad eum est ratio q; utrobique persona fit alterius quo ad par-
tem generatiū, ac iniuria semper fit illi alteri, felicitē Deo , vel
coniugi, & sic quemadmodum fides coniugalis redundat in omnes
actus vencentes extra coniugium : sic votum religionis in omnes
actus vencentes simpliciter.

S V M M A.
Vnum numero peccati actus est, quamvis interioris actus
non sit interius.

luntatis interrupatur.

¶ Ad cuius eidem tam non oportet incepere per quid voluntatis actus induciatur, sed per quod peccatum sit vnu vel plura. Multi enim actus voluntatis sunt vnum numero peccatum vnt pater, cum quis auctum intentionis, fruitionis, electionis, &c. & ad delectabile vnum habet. Peccatum autem formaliter, cum deordinatione actus voluntarii imponeret, ybi est vna numero deordinatio, ibi est vnum numero peccatum. Cum autem ali quis actualiter pergit ad occidendum, constat quod in eis est actualiter voluntarum deordinationum in spe homicidij, ita qd & verit eft, quod hic actualiter peccat in spem homicidij, & qd voluntas eius est actualiter peccatis tali pecato: alioquin non voluntariae iret ad occidendum. Interrumpendo autem interiores actus circa idem n fit noua deformatas, sed multiplicantur actus voluntarij quod quod prius erat voluntarium imperatum, modo est imperatum & elicium: sed quoque multiplicantur, in eandem incident deordinationem voluntarij, quam inuenimus augendo illam. Ita quod quemadmodum lumen arietis diaphano iam illuminatum, non constituit aliud lumen, sed sedie in identitatem cum eo quod inuenit, quia quis secundum se constitueret lumen non sument, quilibet actus elictus circa homicidium in pergeente ad illud credit in identitatem & actualiter inuenit voluntarij homicidij, quiamvis secundum se constitueret nouum peccatum homicidij: regulare quippe est, quod accidens eiusdem speciei in eodem identificatur inuenito.

¶ Hec sunt, amanisimis frater, que mihi circa vestra dubia occurunt. Superet, vt vna cum fratibus tibi creditis ores pro me, & bene valeas. Florentia, die 27. Augusti, 1508.

RESPONSIOS. XVI.

De conceptu entis ad M. Franciscum Ferrareensem

AMantissime Pater ex acceptis vestris sollicitudinis litteris percepi libellum nostrum de analogia nominis vos perlegisse duos; dubia de conceptu entis mente vestra tenere, solutiq; à me familiariiter flagitatis. Ego autem quod primum cōplici expositiōne librorum de Anima (cuius fini inquicumbet, cum veltris recepi) respondere curauisse praelato ingenio tuo decessim. Primum igitur dubium fuit ad hominem, meipsum scilicet, quia in commentarijs de ente &c sentia, sive linea vnum conceptum mentalem reprobavitum erat: & in tract. de Analogia nominis videor hoc negare. Secundum autem est ad diuum Thomam: quoniam ego in praefato libello summo Analogum non Abfolui ab his quibus Analogum dicitur, & D. Tho. in q.d. veri. i. i. art. i. docet ens habere conceptum vnum simplificatum, ad quem omnia praedicamenta & transcendentalia adduntur, in quem r. solutum, qui est primò notus. Hec enim in iuicem sibi aduersari videtur: quandoquidem si ens abfolui non potest à naturis rerum, nō erit si aplicebitur, nec primò notus, nec in quem ultimo refutatio fiat, & ad quem omnes ad lunt.

A D Evidentiam horum, & specialiter primi, recolito, q; quicquid est imago alicuius similis alteri, est etiam imago illius alterius.

TRA

ut, quatenus primo assimilatur: ac per hoc omnis conceptus creatura: et conceptus Dei, sicut omnis creature aliqua est similitudo Dei. Hinc ergo fit, quod cum vnum proportionabilitate ut sic, habeat singula membra similia proportionabilitatem, oportet quod habeat etiam vnum conceptum mentale representatiuum illius vnius proportionabilitatis. Nec huius oppositum venit in trac. de Analogia non min, sed conceptus iste vnu numero in mente secundum esse substantiuum, est vnu Analogia secundum esse representationem; nec representantur vna solam naturam, sed vlnra vnam, quam determinata representantur (qua est impreffus) representantur implicite categorias similes illi propriis representantibus secundum id, in quo proportionabiliter eis similiis est: adem enim est iudicium de similitudine rei inter se, et conceptus mentalis rerum. Quemadmodum enim olsis natura similes est natura spinae in sustinendo carnes animalium (in quo analogantur) ita conceptus mentalis olsis, et sustinens carnes, est similius olsis & spinae: sed etsi determinata, spina autem implicite, sicut etiam ipsius ols non est simile spinae determinata sed quatenus spina sustinet carnes, sicut ipsius ols. Hie est primus modus quod Analogia habet vnum conceptum mentalem ac per hoc ens, cum Analogum sit vnu hoc patet habet conceptum in mente a rebus impreffis. Alter autem modus super ipsius intellectus et per re, quo natus est ad naturam dividere, fundatur: et est tunc conceptus similius vnu numero in mente representans Analogum quidem determinante, nullum autem eorum quae fundant Analogiam explicita. Contingit autem hoc, cum intelligentia mentalis conceptum quem paulo ante diximus, expoliat ab illa determinata natura, quam representantabat, & loco illius nature concepit pronomen aliquod referens, naturas fundantes Analogia indeterminate, verbi gratia: si conceptus olsis, est os sustinens carnes: intelligens loco olsis ponat quid, & dicat quid sustinet carnes: tunc enim manifeste representatur Analogum explicita, implicite autem tantum natura fundantes Analogiam. Est autem inter hos duos conceptus: non solum dicta ex radibus differentiationis: sed etiam quia primus ad quid rei spectat Analogi: secundus autem ad id non nisi neuter tamen perfecte representat Analogum. De quo scilicet perfecto, seu adequato explicite conceptu Analogi interpretandum est, cum a me vel ab alio scriptum inuenitur, quod non potest Analogum, vnu numero mentale conceptum habere, sed vnu Analogia tantum. Et quoniam conceptus mentales sunt imagines rerum representantium (nil sunt ficti) quemadmodum in mente conceptus adequatus Analogi non est vnu, sed exigit representationem omnium fundantium Analogiam, significatum Analogi adequatus & perfectus non potest sic abstrahiri, vt obiectetur, representetur aut concipiatur ab aliis substantiis rebus. Et sicut in mente duplex conceptus imperfectus repertur, ita res significata, extra potest obiecti dupliciter, imperfecte scilicet, vel in uno explicite, qui quo catera obiectum indeterminat, vel in nulo explicite, sed omnia implicite, in solo formalissimo significato explicite. Nec predicta contrariantur doctrinae S. Tho. ens enim primò notum ordine generationis est secundum conceptum imperfectum, dum autem dilatatio cognitionis est secundum conceptum perfectum. Ens quoque habere conceptum simplicissimum, consonat dictis, quoniam cum simplicitas compositioni opponatur, & vnu Analogia non sit vnu compositione aliqua, non habet enim hoc, quod Analogum, compositionem admixtam, ut ex exercitatione resolutio monstretur, si substantiam in ens vis resolute, si in conceptum distinctum ens resolutio queratur, refloretur in ipsam naturam substantiam, quatenus esse fundat: quod est simplicissimum, cui & addit ipsa substantia, & addunt transcendentalia. Et si in conceptum confundim, quod est, resolute, si etiam est simplicissimum, cui etiam predicta addunt. Sed occasio eritandi multis est, quia in resolutioni dilatatio querunt resolute in vnu Analogia, sicut consuevit resolute in vnu vniuocatio. Ita quod quarum in Analogia, quasi vnu numero terminum, sicut in vnu uoci: cum tamen terminus in Analogia sit vnu proportionabilitate tantum. Ita quod & singula resolutea resolute in conceptus simplices obiectus & mentales, & omnia in conceptum obiectum & mentalem, simplices, & vnu proportionabilitate. Ita quod (vt vnu verbo rem absoluimus) esse primo notum, in quod fit omnis resolutio, in quod omnia addunt, per modum Analogi interpretandum est: et quod stare potest, quod ens secundum perfectum ad aquatumque conceptum non abstatit a naturis praedicalentalibus: sicut nec aliquod Analogum a fundantibus Analogiam. In hoc pente tota vis charitas rei huius: vt semper animaduertatur secundum Analogorum morem hac die.

¶ Plura nunc non mihi occurruunt ad propositum dicenda: sed prolixior fui acutissimo ingenio tuo: quo ex vnu verbo concepsis cuncta. Bene vale, & pro me orare digneris. Roma, die 27. Februario, i. 1509.

R E S P O N S I O . X V I I .

D e r e b u s i n b e l o m i u s t o r a p t i s , a d Fratrem Thomam Ragusinum ordinis predicatorum.

D I L E C T E .

DILECTE

DE CONCEP. B. VIRGINIS.

DILECTE FILI PIIS PRECIBUS TUIS SATISFACERE VOLÉS,
CÓSIDERAUÍ IN LITERIS TUIS QUÆSTIONE DIFFINITA IN QUI
ARTICULOS CIRCA EMPICTIONEM RAPTRARUM RERUM IN BELLO
INUSTO. PRIMUS EST, AN HUIUSMODI RAPTA ETIA DIFICILLI
M REPARABILIA, SINT INDICANDA TÄQUAM HABITA PRO DE-
RELICITO. AD QUEN RESPÖDENT NEGATIVÆ, QVÆ VERI DOMINI (QVAM
NIS NON POSSINT RECUPERARE RES LUAS) ABDICAUERUNT A LE DOMINUM
ILLARUM EX CONDICTIONE RIC, AUT AC TÉPORI DERELICTO HUIUSMODI
CONFURGIT, VENI THAUFRI, & SIMILIBUS. DISTINGUENDUM Tamen ēLE
INTER REM & REM, VIDEMUS ROMÆ, QUONIAM SCRA, VESTES, & ID GE-
NERALI RELIQUA PUBLICE EXPOSITA, ROME NULLUM INVENTIUM DOMINUM,
QUA NULLUS SIT DISCERNERE TERAS LUAS AB ALIENIS (QUAM ETIÀ AVENDE-
TATES LATIUS CUIUS Fuerint) PRO DERELICTIS HABENTUR PRO ACCIDENTIS &
LICET EMUNUT PUBLICE. DIXI PRO ACCIDENTIBUS, QVIA DISCERNERE NEMO PO-
SSIT COIUS FUERINT; & PUBLICE, AC PROMISCUE QUILIBET EMIT, QUAMVIS
NON DUBITET, QUOD pars DIPECTIONIS ROMANA Fuerint: HAC ENIUS
SIGNA DERELICTIONIS LUNT.

SECUNDUS EST, AN RAPTA A PRELATIS, POSSINT LICITÉ EMITI PRO DIEM SEU
CERU TEMPUS, VIT DÖNULA LEGES ADMITTUNT. AD QUÈ RESPÖDENT NE-
GATIVÆ IN FORO ECONSCIENTIA QUAMVI CIVILES LEGES IMPUNITATE CON-
CEDANT AD EVITANDAS LITES. ET RATIO ILLICITE EMPITIONIS IN VTOQUE AR-
TICULO EST, QVIA EMIUNT RES ALIENA TINE CONFUSI VERI DOMINI.

TERTII EST, AN HUIUSMODI CATHIBUS IN EMENTERIBUS SCIENTER TOTA RE
SOLIDUM SUMENDA FIU EX INTENTIONE UTILITATIS PROPRIE, VEL DOMINITA
EMETES PRO FIA TOTALITER VEL PRINCIPALITER UTILITATE, SINT MALLA FI-
DEI POSSESSORES, EMENTES AUTÉ PRO DOMINI PRINCIPALITER ELOMULE-
RECTA FACIAT, PREIUMQUE REPERIRE POSSINT. AD QUÈ RESPÖDENT, QP
PER LOQUENDO NULI LICET EMERE REM ALIENAM SINE CONFUSI VERI
DOMINI: & FIGIUS EMIT, ETIÀ BONA FIDE, TENETUR AD RESTITUENDUM REM
EMPTAM, QVAD HABET, VERO DOMINO; NEC POTEST PRECIA SOLUTUM PER-
RE A VERO DOMINO: QVIA TENETUR AD RESTITUTIONEM NON RATIONE INU-
STÆ ADIECTIONIS, SED RATIONE REI ALIENÆ, QVAD IPSEM EST. NEC HOC
EST VERTENDUM IN DUBIO LOQUENDO PER SE, & PROPRIÉ. DICO AUTÉ PRO-
PRIÉ: QVIA MAGNI REFERAT EREMERE VEL REDIMERE, NAM EMERE HUIUSMODI
ALIENA NON LICET; RELEMERE AUTEM LICET, SED RESTITUÍT SOLUS qui VICE
VERI DOMINI RESTITUÍT OCCUPATI AB ALIIS REM ILLIUS: Vnde NODREDITUM,
QUI SI PERSONA VERI DOMINI INDUCÉS, SIGNIFICATUS EST VERO DOMINO,

vt rem suā recuperet redēptionis pretio soluto. Nec soli licet, sed
pius est restituere viliori pretio hīm res. Emerere autē propriæ & per
se nō licet. Dico autē per sequiā per accidens pōtē licuit ut si co-
gnosc̄ res raptae suffic̄ cōsauginei mei, impotēs redimere & de-
lūti omni p̄ recuperari res suas, & pralumentis gratiā esse con-
tagiante meo, q̄ ego fruar rebus sic irrepribilibus, eman illas.
Sed eorum, quāc̄ costringunt per accidens, non est certa regula.
Quartus est, an dictū curūdum doctoris dicēt sic, probabilitate
credo, q̄ taliter emēs paratus reddere vero domino, si cōpararent,
credēs tamen q̄ non cōpararent, & consequēter speras pro le rem
habitum, nō peccat: quia veritatem potest de veri domini vo-
luntate präsumere, sit in conscientia tutum, & alijs diuulgandum.
Ad quem patet ex dictis respōsionib⁹, s. q̄ nec per se est licet, q̄ uoniam
ratione rei alienae tenetur ad restituendū vro domino fine pretio,
quādū res est apud eū: nec ipsa adeptio carer iuria, ex eo quod
notum emēt est, q̄ res est aliena: nec per accidens apparat alijs und
speciali excusans adiectionem: quoniam communia ratiōnē pro-
ponuntur in articulo.

Quintus est, an emat reētē quis ex pietate calices & huiusmodi
facta deditus, q̄ manent apud infideles, daturus propria auto-
ritate & occurrenti Ecclesiæ, habito pretio. Et huic adiungit, an
dominus talius rit⁹ confundens omnino ignotus, flante noctiū regio-
nis puta Vngaria. Ad quam respōndetur, quod hoc est vnuū per
accidens reditum licitam empitionem. Zelus enim Dei humanis
omnibus præfereendas efficit, vt licet quis hec credat et manib⁹
infidelit̄ redditurus, et si non illi ecclesiæ calicis domi na: q̄rē ne-
scitur, atamen Ecclesiæ Christi significando Ecclesiæ cui datur vt
quantum in se est, & publices & tenet per Ecclesiæ cuius erat, &
est restituto pretio redēptionis. Et quāmū non confundit it Ec-
clesia omnino ignota, cuius regio scitur: et tamen maior præsum-
ptionis locus ex hac religiosa causa vni Ecclesiæ de alia quām mihi
de confanguineo meo: quoniam vincia dominus est vincula per
orbem s̄tati Christi Ecclesia. Hac sunt filii charlisine, quæ mibi
occurserunt respōndenda. Bene vale, & ora pro me. Roma die 27.
Novembri, i 5 29.

Primi Tomi opusculorum Thome de Vio Caic-
tani Cardinale X. Sistiti.
E. L. N. S. 1.

ii opusculorum Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Xisti.
E. J. N. S.

I N I S.

TOMVS SECUNDVS
OPVSCVLORVM THOMÆ DE
VIO CAIETANI, CARDINALIS
SANCTI XISTI CVIVS SVNT TRE-

SANCTI XISTI CVIUS SVNT TRE-

CCIM UTILISSIM

TRACTATVS.

- 1 De conceptione beatae virginis.
 - 2 De Eucharistia sacramento.
 - 3 De celebratione missæ.
 - 4 De valoris orationum dictarum ab audiensibus missam in die festo.
 - 5 De precepto eleemosynæ.
 - 6 De monte pietatis.
 - 7 De cambiali.
 - 8 De vixira.
 - 9 De simonia.
 - 10 De vixi spirituum rerum in peccato mortali.
 - 11 De voto.
 - 12 De solutione malefici opera malefici ad hoc parati.
 - 13 De oblatione beatae Virginis.

TRACTATVS PRIMVS DE
Conceptione beatæ Mariæ virginis ad Lco-
nem decimum ponti maximum, in quin-

- 1 De publici via discernendi ea quae fidei sunt, vel ei aduersantur.
 2. Questio de conceptione, quomodo non sit de necessario credendis.
 - 3 Qua de conceptione sententia fides aduerstur.
 - 4 Sementia enim beatam Virginem fuisse in originali conceptam; quam probabilis existat.
 - 5 Quantum raleant argumenta quia teneant oppositum.

C A P V T I.

- De duplice via discernendi ea quae fidei sunt, vel
enim aduersarij.*

AV S T V M felixque sit, Leo 10. Pon. Marime
q; de supremo potestatis tua opere prima offe-
renda tua beatitudini lucubratiſtis causa fidei
oblitus. Definitio fecerorum Christiana fidei,
que nosse solum Deo natura conuenit, in medium
venit, propositum est, ut decernas in Lateranen-
sio ymodo, utrum Deus beatissimus Virginem Ma-
riam a peccato originali praeferuerit, an manducauerit. Quicun-
ca duo occurſit scribenda. Primum, ymagine decernendi ea quia sunt fi-
dei modique quibus aliquid huiusmodi credendum decernitur, ex-
plificabuntur, deinde iuxta singulos modos per vias ipsaſ sermonis
egreſſus dirigentur.
TQuia sunt via, quibus decerni potest religione Christiana quid
credendum sit, altera ordinaria, altera extraordinaria. Ordinaria est
duina reuelatio facta in primis autoribus Sacra Scriptura conten-
ta in canoniciis libris Biblia, traditionibus Apostolorum in sym-
bolo & alijs, quia constat ecclesiā per Apostolos luceſcere: vi facra-
menta. Reuelatio deinde facta apostolica: lehi, sive eū synodo, sive
fine synodo. Hac enim differentia ad solennitatem & congruitatem ē
et at iudicium apostolice: de his qui sunt fideli, & nō ad necessitatem ē
ut vniuersa reflatur Ecclesia, Hereticos indubie tenens, qui ab apo-
stolica se de dannatione haereticorum lectentur. Reuelatio demum facta
sacris doctribus, his principiis, & quorū & vita & doctrina ap-
probata est ab Ecclesia. Sed est inter haec diſtantia multa: ut ioniam
reuelationē cōtentā in sacra Scriptura, & decretales buse fidei inha-
remus tamquam necſarijuita quod si de haereticis comprobat qui-
cuoque pertinaciter aliquis horum adiuvetur. Reuelationē autem
facta sanctis quorum doſtrinam Ecclesia luceſcipit, tanquam pro-
babilius in haereticos: ut dicit Augusti. Thomasque scripterunt, &

magistrorum erit et continua est statutum. Nec resert in sacra Scriptura & alijs, an aliquid fit reuelacione explicetur ut caro mundi in incarnatione Verbi dei, & alia iustitudini) an implicite vt sunt omnia illa quorundam non possunt sustineri cum veritate sacre Scripturae & aliorum quae certa fide scimus ut in genere, labore, ratione, & intellectu eius est, vt manifestetur huc quae implicite dicuntur coniuncti ut necessarij conexa illis in quibus continentur, dicuntur. Quod fit, vt in istiusmodi rebus antequam constat quid necessarij conexus sit certus & indubitate fidei traditionibus, vniuersitate, hec quod rationabiliter sibi videtur amplecti, sine pertinaciam tamen. Et hinc ratio[n]ib[us] locus datur ad ea quae sunt fidei, vt si affractio rationes ostendentes confundantur, aut dissonia efficiat, que in dubium veriuntur. Propter quod opere os rationes ad ea, quae sunt fidei, non ex solo naturali lumine, sed ex lumine diuinae reuelationis in predictis contentis procedere, & in diuinam reuelationem in predictis contentam resoluere. Et ideo non ratio, sed diuinam reuelationem in predictis contentis facit, cui fides nostra innititur: & secundum eam oportet decerner quicquid in fide decernendum est. Extraordinaria vero via, qua potest aliquid decerni in fide, est, si miraculo, quod vere miraculum esset, Deus atestatur aliquid ad fidem spectans. Sed hic efficit opus cautela magnificum ex parte operum mirorumque Angelorum Satanae transfeatur in Angelum lucis: & signa & prodigia facere multa potest, quae nos vere miracula a solo Deo factibilium putaremus: ut opera lanitatis, & elementorum, & similium. Unde & Antichristus facturus dicunt ut miracula in oculis hominum, ut fieri posset, et elefiantur. Tum ex parte illorum, vt contingit in praedictis, tum quia ligna testis Apostolo i.ad Cor. 14, & beato Gregorio in homilia 10, dauntur in infidelibus, non fidelis ut Ecclesia vero tanquam fidelis, non in infidelibus est reuelatio prophethica & apostolica. Unde signum regni est a Domino data Marii uite, propter insi[ci]tiones & ab Ecclesia approbata quae a dicto ep[iscop]o reuelatur, id dicitur se nullum a Deo, ut in capitulo existimat, extra de haren, tamen nisi coram Ro. Ecclesia credens in signum hunc, verum & indubitate non mirum, sed miraculum, expressum est secundum hunc esse verum, non deberet Romanus Pontificem determinare aliquam fidei ambiguitatem ex hac via. Et ratio est, quia habent a Deo ordinariam viam decretorum fidei in tantu ut si Angelus de celo oppositum huic ordinariam via dicaret, non efficeret credendum: vt Apostolus dicit ad Gal. 1. Accedit ad haec, quod miracula quae ab Ecclesia scilicet in canonizationibus Sanctorum, quae tamen maxime authenticata sunt, quum humano testimonio initiantur (errant scilicet qui testantur) non

C A P V T II

Quanam de conceptione sententia fidei aduersetur.

ftimonium: quale nullus homo, sed solus Deus prefare potest. Vnde & Petrus Apostolus caelis vocis in transfiguratione Domini se audire proprio testimonio tanquam humano viens, subiungitur. Et habemus firmorem prophetice simonem, subiungendo quod non voluntate humana prophetia allata est, diuino ergo testimonio, non humano certitudo haberri debet in decernendo judicialiter res fidei.

¶ Ex dictis autem patet, non soli decernendi via duplex, sed & modus duus: lex, quo ostendit esse decerni potest. Nam quadam decernuntur credenda tanquam necessarii credenda, ita & contraria sententia est hereticus, quadam verò tanquam probabiliter & pie credenda, ita & contra iuris sententiam non est hereticus: ut de afflumis beatæ Virginis cum corpore, &c. & afflicatione eius in utero matris, & alijs huiusmodi communis Ecclesiæ pictas probabiliter credit. Ratio autem quare oīs via tā ordinaria, q̄ extraordinaria decernit ea, quae sunt fides, sola reuelatio diuina est, in proprio est: quia certe ea, quae sunt fides, lumen hiu[m] mentis est, & ex solo diuinam voluntatem prophetice depedant isti modi singulares, scriptum est autem, q̄ si sunt hominis nemo nouit nisi spiritus hominis, & que sunt Dei, nemo nouit nisi Spiritus Dei, & cui voluntatis spiritus reuelatur. Hoc de primo.

C A P V T

Quæstio de conceptione quomodo non sit de necessariò credend.

ICTUS autem ijs, incendendo, vt propositum deinde 70
fuit, manifestari primum, ne utrapars quesiti vi in du-
biu virtutur, est necesse fide credenda. Et ratio est, quia
ne uera in sacra Scriptura certiusque fidet dogmatis
necessariis explicite habetur, & vtraque pars fidelitatem potest cum
veritate sacra Scriptura reliquaque necessarii creditus a Christi
fidelibus. Et de parte quicke illa, quae tener beatam Virginem a peccata
originali mundat, certum est quod fidei consonat, tum quo-
niā vniuersitales proportiones de peccato originali in omnibus
purę hominibus, in sacra Scriptura habentur: vi pater ad R. 3. & 5.
& 2. ad Cor. 5. tum quoñā vniuersali redemptio Christi in sacra
Scriptura traditū consonat, tuin quoñā innumerā sacrifīcī doctri-
& sanctorum multitudine hanc patrem expliciē tenuit, vñfrā pa-
rebat. De parte autem altera credente scilicet beatam Virginem pra-
ecepit.

per se note (scilicet q[uod] omnis reconciliatus fuit inimicus : quod beata Virgo mortua est morte temporalis) aut determinata per Ecclesiastem, scilicet omnis homo redemptus a Christo fuit vere captius, & mors est pena peccati originalis. Prima enim harum refutatur Aug. ad optatam de origine anima a Papa Zozimo decreta, dicens. In epistola Zozimi sic legitur: Nullus, nisi qui peccari seruus est, liber efficietur: nec redemptus dici potest, nisi qui verè per peccatum fuit ante captiuus, sicut scriptum est. Si vos filii liberabatur, vere liberi eritis. Et subdit. In his verbis Apostolica fides tam antiqua atque fundata certa & clara est fides catholicæ, ut nefas sit de illa dubitare Christiano. Hæc ille. Secundam verò, scilicet quod mors est pena peccati originalis, constat decretatum est à Concilio Millevitano: vt patet de conf. dist. 4. cap. placuit. Vnde patet q[uod] distinctione illa de redemptione preferentiua, vel liberacionia, quo ad homines reprobata est, per Reginam Ecclesiæ determinationem: quamvis sanctus Bern. super canticos sermonem 22. illam vñsprauerit quo ad Angelos. Sunt & alij vñiversales propositiones certa & indubitate, per vnum hominem peccatum trahit in omnes, & per peccatum mors, ad Ro. 5. & Omnes in Ad. peccaverunt, ad Ro. 3. Et quicquid hominem aliquip esse putat cui necessaria non fuerit remissio peccatorum, excepto uno Mediatore, contrarius est sacra Scriptura, inquit Aug. in lib. de perfectione iustitiae. Et solus Christus habuit similitudinem carnis peccati. Et alius huiusmodi, que aut nullo modo, aut vix possunt saluari ab huiusmodi opinione, si tamen opinio nominanda est, quoniam videatur manifestus error in fide. Vnde Sextus 4. in extu augustinus graue nimis est de hac positione se impeditum, sed solum de preseruatione beatae Virginis à macula peccati originalis: vt exprelse patet legenti illam. Dammunda ergo videtur specialiter positio, qua asserteret beatam Virginem totaliter præseruant a peccato originali, vt scilicet nihil eius incurrit: quamvis neminem adhuc fidem tenuisse.

m unem Christianorum filii posuisset, hic autem ponetur propria vni. Salvatur quoq[ue] manifester in hac positione singularis prerogativa Iesu Christi, quod solus conceptus est sanctus, & non in carne peccati, sed in similitudine carnis peccati: non tali carnis, quia ipsa ex vi, seu natura sua conceptionis, qua nativitas in vtero vocatur, sanctus nascetur (iuxta vbi Gabrieles ad beatam Virginem). Quod ex te nascetur, sanctus sed enī quia beata Virgo concepta est cum carne infelta, sed cum anima sancta ex gratia impediente redundantiam infelcta carnis in maculam animas. Saluator & omnes vñiversales propositiones in Scriptura & Ecclesiæ determinationibus ut facile puto apparere exercitatis ingenis exercititia. Nec obstat dictis ita oblicitur quod status & fomes dicti consequuntur in effectu carnem mediante macula in anima: per hoc si macula non est subfusca, nec ista sunt febra, imò videtur quod sine macula incursu, iniuste anima rea remaneat, quem p[ro]p[ter]a propria culpa originalis tamen sit pena. Hod inquit non obficit, quia mediatio in causa, licet sit ordinaria, non tamen est sine necessaria, ut impedita macula oporteat impeditam esse confectionem aliorum: sufficiunt enim, quod omnium horum cōmūnus r[ati]o[n]is, scilicet infecta caro, sit in instabilitate, quo anima infunditur infecta carni. Nec est iniustum quod habent culpā in proprio debito & initio, actualis culpa in cursus impediatur & reatus ponatur naturæ renante: quamvis extra propriam culpā originalē omnino non est qui in proprio debito & initio illam habeat.

Et quoniam in hoc leni predicatorum hodie beata virgo præseruata a peccato originali ab his qui dicunt ipsam sine originali peccato concepta (ita q[uod] per peccatum originale intelligent maculam peccati originalis: vt patet ex predicta bulla, seu extrahagatu Xitii quarti edita in fauorem huius opinionis de præseruatione à macula originalis peccati: & ex studio Scoti in 3. lib. dist. 3. q. 1. ad tendit, ut à culpa, offensia inimicitia, anima beata Virginis in

¶ In secundo autem sensu intellecta opinio de præseruatione beatae Virginis, scilicet quod preservata est à macula peccati originalis, & non ab infectione carnis, ac per hoc nec à debito in propria persona illius macula, nec à somite & penit. non est contraria scriptura. Nec determinationes Ecclesiæ, nec aliquibus necessariis creditis, quoniam beata Virgo preservata ex speciali præventione gratia à macula originalis peccati, & habens certa qua' diuinis, nō est extra latitudinem mortuorum inimicorum, indigentis remissione peccatorum, captiuorum, habentium carnē peccati, obnoxiorum morti & clausuræ eccl. Et consequenter non est extra latitudinem eorum pro quibus Christus mortuus est, recollectoribus, liberatorum, redemptorū, mundatorū, introductorib[us] dñi, per Christi mortem in vitam aeternam animas & corporis. Et in promptu ratio cœceptione preferuaret: à qua pueri nunc per Baptismum, & olim per circumcisione liberi sunt facti. Et ex defensionibus Franciscii de Maironis in 3. tens. diff. 3. q. 2. in quibus conatur falacie suam etiam formaliter, cuius sola est anima suscepit in beata Virginis conceptione præoccupatè peccatum originale) idcirco, quod de duabus opinionibus de conceptione beatae Virginis erit relata quus sermo, an mundata, an preservata fuerit ab originali peccato, de ipsa macula originalis peccati intelligendus est. Quocirca etiam credere sunt predictorum lingue, scriptorumq; manus i ha quæstione, & neutrā debent damnare partē ut errorē, vt fidei ut sacra scriptura, aut Ecclesiæ determinationis contrariantur sed sibi scribere & loqui debent, & non plus sapere, quam oportet iuxta apostolicā fidis præceptum à Sexto quarto editum.

est: quia ex eo quod habuit carnem infecitum cum somite ligato & reatibus, egebat futuro remedio per incarnationem & mortem Iesu Christi exhibito. Et ex eo quod in propria persona habuit debitum contrahendi in macula originalis peccati in modo initio, unde redundare in anima suam debebat originalis peccati macula, gratia illa que praeveniendo sanificauit eam, ligando etiam somitem habuit ratione gratiae mundata, reconstituta, redempita, &c. Liberans namque animam a macula non actualiter habita, sed ex propria carne tunc debita, & in eadem carne runc initiata, non extra laitudinem liberantem a peccato, mandantib[us] a forde, redimentibus a captiuitate. Nequon enim vno modo tantum quodlibet horum dictatur: sed latitudinem habet. Dicitur namque capiunt non solum qui totaliter in captiuitatem sunt, sed relata: sed qui capiunt in sili aquilae Sententia tenens beatam Virginem fuisse in originali peccato conceptam quoniam probabile existat.

VVM igitur neutra pars sit necessaria credenda operi videtur, an altera autem utraque sit probabilis. Quod ad hanc pars illa, quae tener beatam Virginem esse a peccato originali mundata, probabilis fit, ex eo patet quod tota est doctores, & cor illustris doctores in Theologia, in iure canonico, qui scriperunt, hanc parte non in commun[i] fideliter singulare nominatum de beatissima Virgine Maria loquentes documentarunt. Et ne fingere videar, nominatum sanctos in suis locis afferentes censui, ita ut eorum non solum nomina & loca, in quibus haec scripta sunt, sed verba afflentur. Occurrunt ergo decimae sancti.

Sententia tenens heatam Virgininem fuisse in originali peccato concessam.

quām probabilis existat.

V V M igitur neutra pars sit necessaria credenda operet videare, an altera vtraque sit probabilis. Quod nam pars illa, quia tener beatam Virginem esse a peccatis originali mundata, probabilis sit, ex parte et pro tota. Si doctores, & tor illustres doctores in Theologia, in iure canonico, qui scriperint, hanc partem non in communione, sed in singulari nominati de beatissimam Virginem Maria loquentes documentum probent. Et ne fingere videar, nominatum sanctos in suis locis affectissimum, ita ut corum non soli nomina & loca, in quibus haec scriptae sunt, fed veritas afferantur. Occurrunt ergo quindecim sancti. Sanctus Augustinus puer falso 34.dicit, Adam est mortuus propter peccatum, Maria ex Adam mortua est propter peccatum, caro autem Domini ex Maria mortua est propter delenda peccata. Et in libro secundo de Baptismo parvulorum dicit, Solus ille homo factus manus Deus peccatum nullum vnuquam habuit, nec sumpsum tamquam peccati, quamvis de materna carne peccati. Et in lib. 10. super Genesim ad literam dicit, Corpus Christi quamvis ex carnem feminam assumptum sit, quia de illa carnis peccati propagatione concepta fuerunt: tamen quia non sic in ea conceputum fuit, quod modo fuerit in illa concepta, ideo ipsum non fuit caro peccati, sed fuit milde carnis secari. Sanctus Ambrosius finiter immixtus.

Sanctus Iohannes Christostomus super Matchaeum dicit, Quam
vix Christus non esset peccator, naturam humanam de per-
catrice suscepit.

Sanctus Eusebius Emiliensis Episcopus in secundo sermone
Natiuitatis Domini, qui incipit, Notis charissimi, ait: A peccato
originali nexo nullus immunis existit, nec etiam ipsa genitrix Re-
mètus.

Sanctus Remigius super Platinum, Deus meus respice si
cito, Beata Virgo Maria fuit ab omni macula peccati mundata, &
ex ea conciperetur sine peccato homo Christus Iesu.

Sanctus Maximus in sermone de Assumptione beatae Virginis
dicit, Beata Virgo gloriose fuit in utero matris sanctificata
et contraepta originali culpe, antequam nosceret, & rite

tradere, vel à publicis locutionibus & scadaliis consulere digneris: memor illius oraculi, nō in multitudine, nec in cōmōtione Domini. Vale felix semper Auguste. Romæ anno falius 1515.

¶ Tractatus de conceptione beatae Mariae virginis, editi per Thomam de Vio Caetanum Cardinalem Sancti Xistri finis.

TRACTATVS SECUNDVS

Thomæ de Vio Caetani Card. S. Xisti De
Erroribus contingentibus in Eucharistia.

Sacramento in duodecim casis diuisus.

1. Quomodo Ioannus 6. Dominus non modo de fide formata in ipsum habenda, sed de spiritu spirituali mandatione in Eucharistia sacramentis locutus fuerit.
2. Quod Dominus Ioannus 6. dicens, Caro non prodest quicquam, non excludit ab Eucharistia sacramento carnem suam, nec veram corporis sui spirituali mandationem.
3. Quod falsum sit Theologus opinari in Eucharistia sacramento corporis & perceptibiliter sumi corpus Christi.
4. Quomodo non falso, sed vere existimat Theologi fidem venire homini iudicio & electione, & extendi usque ad sensibilia.
5. Quod si in missa minime aduersantur huc, in Eucharistia sacramento Christi corpus esse, & spiritualiter tantum manducari.
6. Quomodo non docuerunt Theologi non esse cogitandum de mysterio Eucharistie.
7. Quomodo catholice sint expontenda verba ipsa forme Eucharistie.
8. Quomodo non falso, sed verum sit deleri peccata per hoc sacramentum Eucharistie.
9. Quomodo Eucharistia sacramentum sit sacrificium & in missa offerri sit institutum à Christo, vel Apostolo.
10. Quomodo non sit idolatria adorare sanctum Eucharistia sacramentum.
11. Quomodo nullus inquam sanctorum doctorum verbis suis fuerit Christi corpus esse in Eucharistia sacramento ut in signo.
12. Quod non dñe, sed vera tantum sit salutis via huius, qui fidem habent de Eucharistia sacramentum.

D I M V M caput est, quod Dominus Io. 6. non loquitur de Eucharistia, Tum quia locutus de fide & fiducia homini in Christo. Tum quia libenter dicitur, Qui manducat carnem meam & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo. Constat autem multis summa Eucharistia sacramentum, & non manere in Christo per fidem charitate formatum.

CIRCA A Hoc aduerte eruditus lector, aliquid dici verum, & aliiquid falsum. Verū quidem est, quod in cap. 6. Io. Dominus loquitur de fide formata charitate in iunctu habenda; unde & prius loquitur de credenda diuinitate sua, & deinde de credenda morte sua pro vita mundi. Falsum autem dicitur: pro quanto excluditur a sermone illo fides sacramenti Eucharistie.

¶ Ad cuius evidentiā memēto, p̄tria inueniuntur in Eucharistia: scilicet ipsum sacramentum, quod adoramus, & manducatio sacramentalis, quae est cōmōnitas bonis & malis, dicēte Apostolo 1. Cor. 11. Qui manducat & bibit indigne, Vbi clare patet indigos manducare & bibere sacramentaliter mandatione & potu: hoc est, sumunt hostiam sacrā & sacramētū, non vt panū, sumunt enim credendo illud esse sacramentum corporis Christi. Tertio interuenient mandatio spiritualis, quae est propria bonis, qua sit per fidem formatam charitate quae est profectio anima: secundum vitā spirituali, secundum vitam, de qua dicitur, Vt uero ego, iam non ego, uivit verū in me Christus. ad Gal. 2. His autē tribus inueniuntur circa sacramētū Eucharistie, ex eo quod hoc capite Dominus non loquitur de vno eorum (scilicet de sacramentaliter mandatione) non verū infertur, quod excludantur reliqua duo, stat enim quod de reliquo duobus loquuntur de sacramento ipso, & de mandatione spirituali sacramenti. Et quidem quod loquuntur, de mandatione spirituali, verba ipsa sonant dicendo, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Manducare enim spiritualiter Eucharistia sacramentum, est per fidem formatam charitate in Christo manere, & econquerere Christum in ipso manere. Quod de faciendo quoque ipso loquatur apparet, tū quia in futuro loquitur, dicens, Panis quem ego dabo: nondum tamen instituerat sacramentum Eucharistie, quam hæc diceret in synagoga Capernaum: constat enim quod sacramētū Eucharistie institutum est Hierosolymis in nocte, qua tradebatur. Tum quia distinguit manducare & bibere, dices, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, nō habebitis vitā in vobis. Si ergo de fide soli? mortis suę pro vita mudi per separationē carnis à sanguine, quae in cruce facta est: sed vbi nō soli carnis & sanguinis separationē provita

40. 50. 60. 70. 80.

Quod Dominus Ioan. 6. dicens, Caro non prodest quicquam, non excludit ab Eucharistia sacramento corporis sui veram ac spirituali mandationem.

S E C V N D V M caput est, quod Dominus Ioā, quoque dicens, Caro non prodest quicquam, excludit à sacramento charitate verana suam carnem: quia sūnus proprius est, Caro comepta nō prodest quicquam. Ex hoc est naturalē sensum, pater ex eo quod Iudeus quatenus, quod potest huiusmodi, dicitur, Qui manducat carnem suam ad mandandum: Dominus dixit, Caro non prodest quicquam. Ex hoc enim, quod questionis & sermo de mandatione erat, conseq̄uitur est ut de carne relata ad mandationem dictum sit, Caro non prodest quicquam quod est dicere, Caro comepta non prodest quicquam. Hinc enim sequitur, quod caro in hoc sacramento non comedatur, quod nulla sit in hoc sacramento caro (utpote quod nihil prodest) nulla debet in hoc sacramento de carne quæstio esse: quia caro non prodest quicquam.

CIRCA Hoc caput, quia pro fundamento sit missio totius erroris affluitur, & miles repetitur, aduerte primò nō esse naturale sensum litera: Caro nō prodest quicquam, glossare, Caro comepta non prodest quicquam: quoniam exp̄r̄it contradicit euāgeliico contextui. Nam ibidem, eodēcōtextu Dominus dicit, carnem suam comepta dare vitam aeternam: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam. Non solum ergo contra sensum, sed contra verba Domini est glossa ista, Caro comepta nō prodest quicquam. At si quispiam excusat glossam dicendo, quod mens gloriositas est non de comeditione (spirituali), sed de comeditione carnali gloriositas, habes tunc intentum: quia verba Domini sic glossata non excludunt carnem Christi ab hoc sacramento, quoniam Ecclesia non docet carnem Christi carnaliter nāducari in hoc sacramento. Si enim caro carnaliter comepta excludit à sacramento, optimè excluditur: sed non potest propter inferri. Ergo vera Christi caro excluditur à sacramento: qui caro Christi vera spiritualiter concludenda est in hoc sacramento: qui comepta spiritualiter in hoc sacramento, dat vitam aeternam. Et tunc adeo spirituali comeditione hoc tribuumus, vt fateamur, quod quantūcunque caro Christi sunatur in sacramento nisi spiritualiter manducetur, non prodest quicquam.

¶ Adiuerte secundo, quod germanus sensus dupliciter potest explari: & vtro modo in vnam & eandem veritatem sententiam reddit. Vbi nota, quod Christus nō loquitur in istis verbis plus de carne sua, quam de aliena, sed simpliciter absolute de carne: non enim dicit, Caro mea non prodest quicquam sed, Caro non prodest quicquam. Rursus Christus loquitur de carne, è regione distinguendo carnem à spiritu: vt contextus testatur euāgeliicus, dicens, Spiritus est qui uiuiscat, caro non prodest quicquam proculdubio ad uiuiscendum.

¶ Alter itaq; modus intelligēti est, Caro sola nō prodest quicquam:

ita q̄ yola excludat spiritū. Ac si dictum sit, Caro sine spiritu nō

prodest quicquam ad vitā aeternā, quia spiritus est qui uiuiscat. Et hęc glossa fundatur, cum super verbū, Caro, absoluē prolatis: constat enim carnem simpliciter & absolute sine spiritu: nihil conferre ad vitam

vitam aeternā. Tum super distinctionem carnis contra spiritum à Domino induitam. Firmatur quoque hęc glossa: quia applicata ad propositionem inuenitur quadam. Tum quia de carne Christi, quae descripta est dans vitam aeternam maducata, modo operatur, quod sine spiritu nihil prodest ad vitam aeternā. Et verē sic est, quia caro Christi quātumcūque crucifixa pro nobis, nihil prodest sine spiritu ad optionis filiorū Dei. Tum quia Iudeus quartib; Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum, directe respondeatur, q̄ de nō sola carne sūr sermo, quoniam dictum est, caro mea vere cū cibis: & Nisi manducaueritis carnem filii hominis, &c. quia caro sola non prodest quicquam ad vitam aeternam de carne comitata spiritu: quia spiritus est qui uiuiscat: vt sic intelligere possent, q̄ eius caro quidem est ut manducanda, sed spiritu interueniente, sed spiritu faciente mandacionem: nam efficiente spiritu mandacionē carnis meat erit quod dixi, Qui manducat meam carnem, habet vitam aeternam.

¶ Alter modus est, q̄ caro non est nomen substancialē, sed carnalis officiū: hoc in loco, & significat cibum carnale. Ita q̄ sensus est Cibis carnali non prodest quicquam. Et sic sensus ex eodē procedit fonte: quia de carne abolutē, nō de carne sua specialiter dicit, Caro non prodest quicquam, & caro distinguunt corā spiritū: & vbi de mandacione est sermo, & dicitur, spiritus est qui uiuiscat, caro nō prodest quicquam: sensus est, quod carnalis cibus non prodest quicquam, aut cibus est qui uiuiscat. Et hoc directe responderet questioni Iudeorum, qui non de substancialē, sed de modo quarebant. Quomodo potest hic nobis dare carnem suā ad manducandum? Praetulppabant carnem, & quebant modū, responderet Dominus q̄ modus non est carnalis, sed spiritualis: quia caro, i.e. cibis carnali, non prodest quicquam ad vitam aeternam, spiritualis autem cibis est, qui uiuiscat animam.

¶ Quomodo non falso, sed verē existimat Theologi fidem venire homini iudicio & electione, & risque ad sensibilia extendi.

VARTVM caput est, quasi Theologi errant in dubio. Primo quod putant fidem ex hominis venire iudicio atque electione. Secundo, quod fidem ad res sensibiles extendent: quum nullus credit quod sentit, aut videt.

CIRCA hoc caput scis eruditus lector, falsum esse, q̄ Theologi dicant primum: quoniam cum Paulo Apolito ad Eph. 2. statuerit fidē donum Dei esse, q̄ quia non confertur iudicio: sed volunti, sed disposito ad illud voluntaria electione Christianitatis, ideo dispositi verifierat fidem pendere ex hominis electione.

Secundum autē dictū nostrī possit bene & male intelligi. Nam si intelligeret fidem extendi ad res sensibiles tanquā ad res creditas, falsum est. Et atq; quae creduntur, non sentiuntur. Sed in hoc sensu nō dicunt Theologi fidē extendi ad sensibilia, nā sentiūr cum Paulo ad Heb. 11. q̄ fides exténdit ad res sensibiles tanquā ad extremā re rū creditarū, optime dicitur, & p̄sime reprehendit, nam mulcē res creditas in coniunctione rerum sensibilium cū rebus insensibilibus, hāc p̄t hoc quā p̄toret credere cōiunctionē rei sensibilis cibis insensibili, necessē est tunc fidē extendi ad res sensibiles tanquā ad alterum extremum coniunctionis creditas: Et p̄tēt quod dicimus in mysterio incarnationis. Fide creditus, q̄ Verbi caro factum est, & consensit mysterium hoc in coniunctione verbū ad carnem sensibilem: nec p̄tēt credi ifa coniunctione, nisi creditas extendatur ad carnem. Ita quod si videremus Christū hīc presentem, nō crederemus carnem, quam videremus, sed crederemus cōiunctionē diuinitatis cum carne: ac per hoc extēderetur fides nostra ad carnem vīsum, non quatenus videtur, sed quatenus est ex tremum insensibiles coniunctionis cū Deitate. Vnde habes clārē q̄ qui negat fidem sic extendi ad sensibilia, negat fidē Christianā esse de mysterio Verbi incarnati. Sic autem est in proposito: quoniam non creditus, sed videntis, species sacramenti Eucharistie, creditus autem praesentiam corporis Christi sub illis speciebus, ita quod cōiunctionē ineffabilis illarum specierum ad corpus Christi, sub fide cadit: & non species ipsa, quae palpatur, & videntur. Hac de quarto.

CAPUT V.

Quod si in missa minime aduersantur huc in Eucharistia sacramento verū Christi corpus esse, & spiritualiter tantum manducari.

VINTVM caput est, q̄ simul stare nō possunt hæc duo, in sacramento Eucharistie esse verū Christi corpus, & spiritualiter manducari, quia spiritus & corpus ad eā distat, vt neutrū possit alterum esse: & dicere corporale carnem spiritualiter manducari, nihil aliud est quam dicere spiritum esse corpus, & econquerere.

CIRCA Hoc caput, quia ridiculam est argumētū, manifestē vide p̄tes, prudens lector, q̄ digreditur ā ad modū rei. Nullus ita infant, vt dicat spiritus esse corpus, sed dicimus corpus Christi habere modū essendi spiritualē in hoc sacramēto: quia est qđē in sacramento verū corpus, sed nō per modū corporis in sacramēto existit, per modū quidē corporis existit in celo, in lacramēto autē nō existit per modū corporis enī existit occupā locū: sed spirituā modo inçōprehēsō ab intellectu humano: sicut etiā inçōprehēsō est modū unōnis verbi Dei ad humanitatem assumptā: sicut etiā inçōprehēsō est modū, quo vñus Deus est triū in personis.

Creditus enim hęc omnia, quāvis nō cognoscamus illa. Et simili-ter manducatur verū Christi corpus in sacramēto, sed nō corporali-ter, sed spiritualiter. Et hoc est dictū, q̄ manducatio corporalis non

masticat.

mat Christi corpus, quāvis cōterat sacramentales species corporis Christi, sub quibus cōtinetur vera caro Christi sed spirituālis mānducatio, quā per animā sit, ad Christi carnem, in sacramen-
to existentem pertinet. Hac de quinto.

C A P V T V I.

*Quomodo non docuerunt Theologi non esse cogitandum
de mysteriis Eucharistiae.*

E X T V M caput est quid Theologi docuerunt, vt non cogitent Christiani in mysteriis Eucharistiae, vt eo pāto veritas non prodiret in lucem.

C I R C A Hoc caput, ridiculum ferē est respon-
dere. Quia confat Theologos iuxta qualitatē corporis

sonarum cōfilia dare, & idiotas ac simplices hortari, vt sufficiat eis
credere tā ea que sunt Trinitatis, quā ea que sunt huius sacramenti
& p̄destinationis & similitudinæ illud. Altera te que sacerdos: vi-
tos autem idoleos ad capendum mysteria fidei hortari ad medita-
tendum & sciendum ex sacris literis mysteria fidei & sacramenti

Eucharistiae. Hac de sexto.

C A P V T V I I.

*Quomodo catholice sint expontenda verba ipsa forma
Eucharistiae.*

E P T I M V M caput est, quid in verbis consecratio-
nis. Hoc est corpus meum, verbum, et, nō est intelligē-
tum, ab Apostolo Paulo monstratur, q̄ non erat cōtentus ad gra-
tiarum actionē tantum, ad pānum significatiūm tantum, sed ad ve-
rū corpus Christi sacramentaliter lūendum: aliquin nō dixi-
fer. Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bi-
bit. Et quare subdit. Non diuidancs corpus domini, si ad signum
rūntum corporis Domini cōuenient sumendū, non est reus cor-
poris & sanguinis Domini indigne sumēs: qui cōstat non esse rū
corporis & sanguinis Domini qui indigne sumēs: Ecclesia sumit,
qui panem benedictum (vt in multis Ecclesijs) comedit, qui diui-
nis intercessio, vt Christianus. Et tamē ad hanc omnia cōue-
nientes Ecclesia, profitemur nos esse Christianos, nos pertinere
ad corpus Christi mysticum: vt pote Christianos: sicut apud istos
hereticos conuentus ad cōnam Domini, profiteantur se esse de
corpe Christi mystico. Unde ex ipa Apostoli doctrina circa illū
cōuentum, docēnū cōuentum ad cōnam Domini plus importare,
quā ad panem significatiūm dum intrūnim, q̄ re est corporis
& sanguinis Domini, q̄ indigne sumit. Quāratur ab istis, q̄bus ver-
bi debūt uti Apostoli ad significatiūm verū Christi corp̄
, si hae nō sufficiunt: quib⁹ verbis Christus vt debuit, si illa nō suffi-
cīt. Hoc est corpus meū: Cōfunde demum istos, querendo ab
eis. Si hac Christi & Pauli verba nō sat sunt ad docendum verū
Christi corpus effīcā in sacramento Eucharistiae, dicite, quiso vos q̄
bus verbis vēndum erat, vt exprimeretur verū Christi corp̄ effī-
cā in hoc sacramento: Si hae Christi verba (Hoc est corpus meū) pro-
priē, inō propriisignificatiū substantia demonstrata sub acci-
dēntibus panis esse corpus Christi, nō sufficiat, si locutio secun-
dum proprietatem sermonis nō sufficit, nullus sermo sufficit. Si me-
taphorēs suffit sermo, varius effētus: si circumlocutione v-
sus suffit, minor inueniēt certitudē, minor inueniēt veritatis
explicatio: omnis enim sermo aliis à proprio, minor effīcā.
Dicite, quiso, quibus verbis Paulus mandationem sacramenta-
lē verū Christi corporis debebat explicare, dicēte. Qui māducat, &
bibit indigne, iudicat sibi māducat, & bibit, nō diuidancs corpus
Domini, expīcādo. Reus erit corporis & sanguinis Domini, non
māphorēs & quādūq̄ propriē. Et quārū fermōes sunt metapho-
rēs, tūc est cōquāt ad Significatiū: Petra autē erat Christus.
Ego sum vīta, & similitudinē. In hī enim vīser-
mōis similitudinā cogit ad intelligendū effīcā. Est, erat, sum, fui,
non secundūm proprietatem, sed secundūm similitudinem. Et in
hoc genere constat cōtineri omnes textus scripture, quos iste al-
legat: vt patet inveniēt. Quārū autē nō secundūm similitudinem, sed
secundūm proprietatem scripture loquitur, nūquā Est, effīcā, fuit,
trahit extra propriā significationē, sed secundūm proprietatem
sua significationis intellegit. In propōsto autē cōstat, Christum
non loqui de corpore sibi similitudinā, sed de vero & proprio
corpore suo, dicendo. Hoc est corpus meū: vt etiā ipsi adulteriū
confitēntur. Erratur ergo vñsurpando hic est, pro Significatiū, ex eo
quod in loquutionib⁹ māphorēs & parabolēs Est vñsurpato,
pro Significatiū.

Quārū autē secundūm assertur ratio, quia caro nō prodest quicquā
ampliore instructione nō egit. Monstratum siquidē est in secundo
ca, q̄ per illa verba. Caro nō prodest quicquā. Dominus nihil aliud
significat, nisi q̄ caro sola, seu carnalis cibis, non potest quicquā
ad vitā eternā. Cum qua veritate optimē quadrat hāc etiam veri-
tas, q̄ hoc id est substantia sub his accidentibus est corpus meū:
quoniam corpus Christi in hoc sacramento cōtentum, nec est cibis

carnalis, nec prodest sine spiritu.
Quārū vēro tertio loco assertur ratio ex parte fidelis, dicendo, quid
quicquid est, corpus nullo pacto spectat ad fidem: mirum est tam
manifestam falitatem ingredi. Plenum est symbolum fidei, quid
ereditus Christum crucifixum, mortuum & sepultum, q̄ ascendit
in cōsum, credimus carnis resūrēctionē: hec omnia corpora sunt,
Quomodo ergo dicitur, quid ad fidem nullo pacto spectat quicquid
corpus est.

Quārū nō demum quartō assertur, quid omnia quadrant scripta de
hoc sacramento, & cōdueret venenū. Verum siquidē est, q̄ sacra-
mentum hoc est memoria recordatioque mortis Christi: inōq̄
plus est, quid est signum corporis Christi. Scis enim plenis buccis

Theologos in quarto sent. sonare, q̄ species sacramentalis est fig-
num geminē rei, corporis Christi naturalis, vt rei contenta &
ligūscit, & corporis Christi simili, vt rei nō contenta, sed signi-
ficata: Hec enim omnia vera ēst affirmamus, sed iste homo ab af-
firmatione signi, memoria & huiusmodi, infert negationē carnis
Christi contenta: Quāf non stent simili, q̄ in sacramento hoc fint
ambō: signum, & signatum: qua: tamen constat verisimile flare si-
mulēdē iste homo ex veritate non integra excludit alia veritātē. Et
per hoc patet, q̄ conuentus Corinthiorum ad cōnam Domini &
annuntiatio mortis Christi, & id genus reliqua, vera sunt, affirmat
quid verū est: sed non negat alteram veritātē de existentia cor-
poris Christi in eodem sacramento.

Q̄b̄ etiam liber intueri q̄ cōtentus Corinthiorum ad cōnam Do-
mini, ab Apostolo Paulo monstratur, q̄ non erat cōtentus ad gra-
tiarum actionē tantum, ad pānum significatiūm tantum, sed ad ve-
rū corpus Christi sacramentaliter lūendum: aliquin nō dixi-
fer: Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bi-
bit. Et quare subdit. Non diuidancs corpus domini, si ad signum
rūntum corporis Domini cōuenient sumendū, non est reus cor-
poris & sanguinis Domini indigne sumēs: qui cōstat non esse rū
corporis & sanguinis Domini qui indigne sumēs: Ecclesia sumit,
qui panem benedictum (vt in multis Ecclesijs) comedit, qui diui-
nis intercessio, vt Christianus. Et tamē ad hanc omnia cōue-
nientes Ecclesia, profitemur nos esse Christianos, nos pertinere
ad corpus Christi mysticum: vt pote Christianos: sicut apud istos
hereticos conuentus ad cōnam Domini, profiteantur se esse de
corpe Christi mystico. Unde ex ipa Apostoli doctrina circa illū
cōuentum, docēnū cōuentum ad cōnam Domini plus importare,
quā ad panem significatiūm dum intrūnim, q̄ re est corporis
& sanguinis Domini, q̄ indigne sumit. Quāratur ab istis, q̄bus ver-
bi debūt uti Apostoli ad significatiūm verū Christi corp̄
, si hae nō sufficiunt: quib⁹ verbis Christus vt debuit, si illa nō suffi-
cīt. Hoc est corpus meū: Cōfunde demum istos, querendo ab
eis. Si hac Christi & Pauli verba nō sat sunt ad docendum verū
Christi corpus effīcā in sacramento Eucharistiae, dicite, quiso vos q̄
bus verbis vēndum erat, vt exprimeretur verū Christi corp̄ effī-
cā in hoc sacramento: Si hae Christi verba (Hoc est corpus meū) pro-
priē, inō propriisignificatiū substantia demonstrata sub acci-
dēntibus panis esse corpus Christi, nō sufficiat, si locutio secun-
dum proprietatem sermonis nō sufficit, nullus sermo sufficit. Si me-
taphorēs suffit sermo, varius effētus: si circumlocutione v-
sus suffit, minor inueniēt certitudē, minor inueniēt veritatis
explicatio: omnis enim sermo aliis à proprio, minor effīcā.
Dicite, quiso, quibus verbis Paulus mandationem sacramenta-
lē verū Christi corporis debebat explicare, dicēte. Qui māducat, &
bibit indigne, iudicat sibi māducat, & bibit, nō diuidancs corpus
Domini, expīcādo. Reus erit corporis & sanguinis Domini, non
māphorēs & quādūq̄ propriē. Et quārū fermōes sunt metapho-
rēs, tūc est cōquāt ad Significatiū: Petra autē erat Christus.
Ego sum vīta, & similitudinē. In hī enim vīser-
mōis similitudinā cogit ad intelligendū effīcā. Est, erat, sum, fui,
non secundūm proprietatem, sed secundūm similitudinem. Et in
hoc genere constat cōtineri omnes textus scripture, quos iste al-
legat: vt patet inveniēt. Quārū autē nō secundūm similitudinem, sed
secundūm proprietatem scripture loquitur, nūquā Est, effīcā, fuit,
trahit extra propriā significationē, sed secundūm proprietatem
sua significationis intellegit. In propōsto autē cōstat, Christum
non loqui de corpore sibi similitudinā, sed de vero & proprio
corpore suo, dicendo. Hoc est corpus meū: vt etiā ipsi adulteriū
confitēntur. Erratur ergo vñsurpando hic est, pro Significatiū, ex eo
quod in loquutionib⁹ māphorēs & parabolēs Est vñsurpato,
pro Significatiū.

Q̄b̄ etiam liber intueri q̄ cōtentus Corinthiorum ad cōnam Do-
mini, ab Apostolo Paulo monstratur, q̄ non erat cōtentus ad gra-
tiarum actionē tantum, ad pānum significatiūm tantum, sed ad ve-
rū corpus Christi sacramentaliter lūendum: aliquin nō dixi-
fer: Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bi-
bit. Et quare subdit. Non diuidancs corpus domini, si ad signum
rūntum corporis Domini cōuenient sumendū, non est reus cor-
poris & sanguinis Domini indigne sumēs: qui cōstat non esse rū
corporis & sanguinis Domini qui indigne sumēs: Ecclesia sumit,
qui panem benedictum (vt in multis Ecclesijs) comedit, qui diui-
nis intercessio, vt Christianus. Et tamē ad hanc omnia cōue-
nientes Ecclesia, profitemur nos esse Christianos, nos pertinere
ad corpus Christi mysticum: vt pote Christianos: sicut apud istos
hereticos conuentus ad cōnam Domini, profiteantur se esse de
corpe Christi mystico. Unde ex ipa Apostoli doctrina circa illū
cōuentum, docēnū cōuentum ad cōnam Domini plus importare,
quā ad panem significatiūm dum intrūnim, q̄ re est corporis
& sanguinis Domini, q̄ indigne sumit. Quāratur ab istis, q̄bus ver-
bi debūt uti Apostoli ad significatiūm verū Christi corp̄
, si hae nō sufficiunt: quib⁹ verbis Christus vt debuit, si illa nō suffi-
cīt. Hoc est corpus meū: Cōfunde demum istos, querendo ab
eis. Si hac Christi & Pauli verba nō sat sunt ad docendum verū
Christi corpus effīcā in sacramento Eucharistiae, dicite, quiso vos q̄
bus verbis vēndum erat, vt exprimeretur verū Christi corp̄ effī-
cā in hoc sacramento: Si hae Christi verba (Hoc est corpus meū) pro-
priē, inō propriisignificatiū substantia demonstrata sub acci-
dēntibus panis esse corpus Christi, nō sufficiat, si locutio secun-
dum proprietatem sermonis nō sufficit, nullus sermo sufficit. Si me-
taphorēs suffit sermo, varius effētus: si circumlocutione v-
sus suffit, minor inueniēt certitudē, minor inueniēt veritatis
explicatio: omnis enim sermo aliis à proprio, minor effīcā.
Dicite, quiso, quibus verbis Paulus mandationem sacramenta-
lē verū Christi corporis debebat explicare, dicēte. Qui māducat, &
bibit indigne, iudicat sibi māducat, & bibit, nō diuidancs corpus
Domini, expīcādo. Reus erit corporis & sanguinis Domini, non
māphorēs & quādūq̄ propriē. Et quārū fermōes sunt metapho-
rēs, tūc est cōquāt ad Significatiū: Petra autē erat Christus.
Ego sum vīta, & similitudinē. In hī enim vīser-
mōis similitudinā cogit ad intelligendū effīcā. Est, erat, sum, fui,
non secundūm proprietatem, sed secundūm similitudinem. Et in
hoc genere constat cōtineri omnes textus scripture, quos iste al-
legat: vt patet inveniēt. Quārū autē nō secundūm similitudinem, sed
secundūm proprietatem scripture loquitur, nūquā Est, effīcā, fuit,
trahit extra propriā significationē, sed secundūm proprietatem
sua significationis intellegit. In propōsto autē cōstat, Christum
non loqui de corpore sibi similitudinā, sed de vero & proprio
corpore suo, dicendo. Hoc est corpus meū: vt etiā ipsi adulteriū
confitēntur. Erratur ergo vñsurpando hic est, pro Significatiū, ex eo
quod in loquutionib⁹ māphorēs & parabolēs Est vñsurpato,
pro Significatiū.

Q̄b̄ etiam liber intueri q̄ cōtentus Corinthiorum ad cōnam Do-
mini, ab Apostolo Paulo monstratur, q̄ non erat cōtentus ad gra-
tiarum actionē tantum, ad pānum significatiūm tantum, sed ad ve-
rū corpus Christi sacramentaliter lūendum: aliquin nō dixi-
fer: Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bi-
bit. Et quare subdit. Non diuidancs corpus domini, si ad signum
rūntum corporis Domini cōuenient sumendū, non est reus cor-
poris & sanguinis Domini indigne sumēs: qui cōstat non esse rū
corporis & sanguinis Domini qui indigne sumēs: Ecclesia sumit,
qui panem benedictum (vt in multis Ecclesijs) comedit, qui diui-
nis intercessio, vt Christianus. Et tamē ad hanc omnia cōue-
nientes Ecclesia, profitemur nos esse Christianos, nos pertinere
ad corpus Christi mysticum: vt pote Christianos: sicut apud istos
hereticos conuentus ad cōnam Domini, profiteantur se esse de
corpe Christi mystico. Unde ex ipa Apostoli doctrina circa illū
cōuentum, docēnū cōuentum ad cōnam Domini plus importare,
quā ad panem significatiūm dum intrūnim, q̄ re est corporis
& sanguinis Domini, q̄ indigne sumit. Quāratur ab istis, q̄bus ver-
bi debūt uti Apostoli ad significatiūm verū Christi corp̄
, si hae nō sufficiunt: quib⁹ verbis Christus vt debuit, si illa nō suffi-
cīt. Hoc est corpus meū: Cōfunde demum istos, querendo ab
eis. Si hac Christi & Pauli verba nō sat sunt ad docendum verū
Christi corpus effīcā in sacramento Eucharistiae, dicite, quiso vos q̄
bus verbis vēndum erat, vt exprimeretur verū Christi corp̄ effī-
cā in hoc sacramento: Si hae Christi verba (Hoc est corpus meū) pro-
priē, inō propriisignificatiū substantia demonstrata sub acci-
dēntibus panis esse corpus Christi, nō sufficiat, si locutio secun-
dum proprietatem sermonis nō sufficit, nullus sermo sufficit. Si me-
taphorēs suffit sermo, varius effētus: si circumlocutione v-
sus suffit, minor inueniēt certitudē, minor inueniēt veritatis
explicatio: omnis enim sermo aliis à proprio, minor effīcā.
Dicite, quiso, quibus verbis Paulus mandationem sacramenta-
lē verū Christi corporis debebat explicare, dicēte. Qui māducat, &
bibit indigne, iudicat sibi māducat, & bibit, nō diuidancs corpus
Domini, expīcādo. Reus erit corporis & sanguinis Domini, non
māphorēs & quādūq̄ propriē. Et quārū fermōes sunt metapho-
rēs, tūc est cōquāt ad Significatiū: Petra autē erat Christus.
Ego sum vīta, & similitudinē. In hī enim vīser-
mōis similitudinā cogit ad intelligendū effīcā. Est, erat, sum, fui,
non secundūm proprietatem, sed secundūm similitudinem. Et in
hoc genere constat cōtineri omnes textus scripture, quos iste al-
legat: vt patet inveniēt. Quārū autē nō secundūm similitudinem, sed
secundūm proprietatem scripture loquitur, nūquā Est, effīcā, fuit,
trahit extra propriā significationē, sed secundūm proprietatem
sua significationis intellegit. In propōsto autē cōstat, Christum
non loqui de corpore sibi similitudinā, sed de vero & proprio
corpore suo, dicendo. Hoc est corpus meū: vt etiā ipsi adulteriū
confitēntur. Erratur ergo vñsurpando hic est, pro Significatiū, ex eo
quod in loquutionib⁹ māphorēs & parabolēs Est vñsurpato,
pro Significatiū.

Q̄b̄ etiam liber intueri q̄ cōtentus Corinthiorum ad cōnam Do-
mini, ab Apostolo Paulo monstratur, q̄ non erat cōtentus ad gra-
tiarum actionē tantum, ad pānum significatiūm tantum, sed ad ve-
rū corpus Christi sacramentaliter lūendum: aliquin nō dixi-
fer: Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bi-
bit. Et quare subdit. Non diuidancs corpus domini, si ad signum
rūntum corporis Domini cōuenient sumendū, non est reus cor-
poris & sanguinis Domini indigne sumēs: qui cōstat non esse rū
corporis & sanguinis Domini qui indigne sumēs: Ecclesia sumit,
qui panem benedictum (vt in multis Ecclesijs) comedit, qui diui-
nis intercessio, vt Christianus. Et tamē ad hanc omnia cōue-
nientes Ecclesia, profitemur nos esse Christianos, nos pertinere
ad corpus Christi mysticum: vt pote Christianos: sicut apud istos
hereticos conuentus ad cōnam Domini, profiteantur se esse de
corpe Christi mystico. Unde ex ipa Apostoli doctrina circa illū
cōuentum, docēnū cōuentum ad cōnam Domini plus importare,
quā ad panem significatiūm dum intrūnim, q̄ re est corporis
& sanguinis Domini, q̄ indigne sumit. Quāratur ab istis, q̄bus ver-
bi debūt uti Apostoli ad significatiūm verū Christi corp̄
, si hae nō sufficiunt: quib⁹ verbis Christus vt debuit, si illa nō suffi-
cīt. Hoc est corpus meū: Cōfunde demum istos, querendo ab
eis. Si hac Christi & Pauli verba nō sat sunt ad docendum verū
Christi corpus effīcā in sacramento Eucharistiae, dicite, quiso vos q̄
bus verbis vēndum erat, vt exprimeretur verū Christi corp̄ effī-
cā in hoc sacramento: Si hae Christi verba (Hoc est corpus meū) pro-
priē, inō propriisignificatiū substantia demonstrata sub acci-
dēntibus panis esse corpus Christi, nō sufficiat, si locutio secun-
dum proprietatem sermonis nō sufficit, nullus sermo sufficit. Si me-
taphorēs suffit sermo, varius effētus: si circumlocutione v-
sus suffit, minor inueniēt certitudē, minor inueniēt veritatis
explicatio: omnis enim sermo aliis à proprio, minor effīcā.
Dicite, quiso, quibus verbis Paulus mandationem sacramenta-
lē verū Christi corporis debebat explicare, dicēte. Qui māducat, &
bibit indigne, iudicat sibi māducat, & bibit, nō diuidancs corpus
Domini, expīcādo. Reus erit corporis & sanguinis Domini, non
māphorēs & quādūq̄ propriē. Et quārū fermōes sunt metapho-
rēs, tūc est cōquāt ad Significatiū: Petra autē erat Christus.
Ego sum vīta, & similitudinē. In hī enim vīser-
mōis similitudinā cogit ad intelligendū effīcā. Est, erat, sum, fui,
non secundūm proprietatem, sed secundūm similitudinem. Et in
hoc genere constat cōtineri omnes textus scripture, quos iste al-
legat: vt patet inveniēt. Quārū autē nō secundūm similitudinem, sed
secundūm proprietatem scripture loquitur, nūquā Est, effīc

Papa et Octavianus à beato Petro Papa recenset ut quando Ecclesia Romana nullo temporali gloriabatur imperio, sed triumpho martyrum inueniatur sacrificium missæ in nocte natalis Domini offerendū ut pater de consecr. dicitur. Et si gelis n. martyri autentici apud Ecclesiæ fides ab iis datur, habes ante Confessarii temporis quia Ecclesia Romana non gloria temporali, sed martyrio foret laudificata. Eucharistiæ vigilius erit pater ex verbis Laurentii ad Sixtum: Quo Sacerdos sancte hinc diaconi properas tu nunquam sine ministerio sacrificium offerre confueras. Ecce quod Sextus sacrificium offerre cōsueverat, proculdubio Eucharistiæ. Vnde se diaconi subdit: Experie vtrum idoneum ministrum elegeris: cui cōmisi Domini sanguinis dispensationem. Aduerte hic demum quod nisi nihil esset scriptum, ipsa successiva traditio non vnius partis mundi, sed vniuersalitatis Ecclesiæ toto orbe diffusa sufficiens testimonium hoc institutum esse a Christo & traditum ab Apostolis, ut patet ex eo, quod auctoritas esse a Christo & traditum ab Apostolis, ut patet ex eo, quod auctoritas Ecclesiæ sufficit ad majora. Ex autoritate liquide Ecclesiæ habemus omnes liberos facere Scripturam: non Euangelium Iohannis nec sibi magis, quam Bartholomei nisi me auctoritate Ecclesiæ admōneretur: sed sic de aliis. Si fas sacrificii hoc Latina tantum Ecclesia haberet, aut de novo in Ecclesia Dei esset introductum, et forte locus futuus, quod a dūcentiis fuit Romanus ubi Gracci, Latri, Barbæ, &c. hoc semper haberent finis initio aliecius modi temporis: etiam si Scriptura testimoniū defecit, sufficeret debet: quanto ergo magis, cum tot scriptis testimoniis. Hac de nono.

CAPVT. X.

Quomodo non sit idolatria, adorare sanctum Eucharistia sacramentum.

Eccl. caput est, quod idolatria est adorare Eucharistia sacramentum. Tui quia pura Christi humanitas non est adoranda, Tum quia Deus, quem neinvidit vniuersum, adorandus est, adorantes autem Eucharistia, adorant quod videtur, Tui quia non legitur, Apostolos adorasse Eucharistiam in cena. CIRCA A hoc caput, facile patet error prima rationis: quia in sacramento hoc non adoratur humanitas Christi pura, sed adoratur Christus verus & veram habens carnem afflumentem. Et per hoc idem patet error secunda rationis, quia non adoramus accidentia illa panis & vini, quae videmus, sed Christum cōtentum sub accidentiis illis.

Circa id vero quod tertio assertur: quia non legitur, Apostolos adorasse Eucharistiam in cena, duo dicunt. Primum, quod non legitur eos adorasse Christum presentem in cena, quid nimirum non legitur, adorare sacramentum ipsius Christi. Si propter quod non legitur, Apostolos Christi adorasse in cena argumentum valeret, ergo ne in nobis Christus est adorandus. Deinde dicunt, non valere argumentum, quod non legitur hoc factum ab Apostolis, ergo non est factum. Nusquam enim in sacra Scriptura legitimus, eos cōdissimis symbolis fidei, & tamen facilius illud: nusquam enim legitur in sacra Scriptura approbase eos Euangelium Lucae & Marci, & tamen ab illis creditimur approbatum. Hac de decimo.

CAPVT. XI.

Quod nullus inquit Doctorum ac sanctorum verbis sicut fides Christi corpus esse in Eucharistia sacramento, ut in signo.

Nedecimum caput est, quod Terullianus, Augustinus, Origines, Hilarius, & Iouan, quod in Eucharistia corpus Christi est, ut in signo, &c.

CIRCA hoc caput (in quo iste homo multa affert, qua faciliter ab erudiito quoque supradictis comprobantur inutilitas erroris istius) adverte, quod auctores isti vbi quādoque affirmant sacramentum esse figuram, aut signum corporis Christi, aut aliquid huiusmodi, vera dicunt non tamem propter negationem hinc signum inveniunt etiam rem signatum figuratum & contentam Christi carnem. Ratione siquidem specierum sacramentalium appellaverint, & appellant doctores sacramentum hoc signum, figuram, & id genus reliquianon tamem propter negationem tam sub tali signo.

Vbi etiam aduertere, quod sapienter sacri doctores frequentiam sacramentorum postponunt virtutibus quia virtutes sunt bona propria bonis hominibus, facta entia vero communia sunt bonis & malis. Hac de undevico.

CAPVT. XII.

Quod non dñe, sed vna tantum sit salutis via his, qui fidem habent de Eucharistia sacramento.

Vodecum caput est, quod si fides esset de Eucharistia, essent duas viae salutis: una fidei in Christo, altera fidei in sacramentum.

CIRCA hoc caput scis, erudit lector, ridiculum esse. Non enim sunt duas vias in aurifice, altera operadi aurea, altera vte diu in strumentis ad faciendum aurea opera. Non sunt duas fides: altera ad Christum, altera ad instrumenta Christi, quibus mediatis nobis suam virtutem salutiferam applicat. Sacramenta si-

quidem Ecclesiæ instrumenta sunt Christi ad nostram salutem ab ipso instituta. Et qui fidem sacramentorum negat, delect ex Evangelio. Non quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest introire in regnum Dei. Hac de anno 1525.

TRACTATVS TERTIVS
de Missæ celebratione, in duas quæstiones diuisus.

QVÆSTIO. I.

Vtrum sacerdos sumpta ablutione, sicut est sumere reliquias Eucharistia in calice vel extra remanentes.

Eduerteret hic sacerdos sumpta ablutione, sicut est sumere reliquias Eucharistia, in calice vel extra remanentes. Et videtur quod non. Primum quia vere non est ieiunus ieiunio naturæ: quoniam sumpta ablutione vinum vel aqua est, quorum virtutem foliat ieiunio naturæ. Secundum, Quia si hoc licet, ei ita sit perfectè corpus Christi in qualibet particula reliqua, sicut in tota hostia, pari ratione possit vnuan aliam hostiam concreta ieiunere: quod conatur esse illicitum. Et rursum pari ratione possit alia missa celebrare, quod non est licet, ut Terrò. Si licet sacerdoti post ablutionem sumere reliquias Eucharistia, licet quoque communiantibus: sed hoc non licet, ut patet ergo, &c.

CONCLVSI. O.

Sumpta ablutione potest sacerdos sumere Eucharistie reliquias intus vel extra remanentes.

In Hac dubitatione scito primò diueritas esse opiniones. Quidam enim (de quorū numero est Scous in 4. cent. l. 8.) putant non licere post sumpta ablutionem reliquias Eucharistia sumere propter primam rationem: quidam autem sentiunt oppositum.

Et quoniam hæc opinio rationabilior atq; Ecclesiæ ritui conformis est, id declarata firmadique est. Scito ergo, quod vnuam (i. patet 5. Met.) multipliciter dicatur, quād ad proprieitatem speciat; dicatur dupliciter: simplicitate & perfectione: Quod non solum est veri in rebus, sed in actibus: sed soli alii quares est vna simplicitate (vt albedo) & aliquæ perfectione (vt calceus collat. ex omnib; ad ipsam reglitus) sed aliqua operatio est vna simplicitate, vt viros & aliquæ perfectione, vt prædere costans ex multis operationib; requietus ad prædictum: sumere pane, carne, vini, &c. Qui igitur exanimant actu sacerdotis sacrificii offerentis & sumentis, secundū naturam actuū simplici, coguntur cōsequenter dicere, quod sumpta ablutione non possunt sacerdotes sumere reliquias. Qui autē actus sacerdotis secundū naturā actuū perfectorū constat in plurib; ad sui perfectionē, discutunt, dicunt quod sicut oblatio corporis & sanguinis est vnu perfectum sacrificium, & sumptio corde sub speciebus panis & vini est vna perfecta refectio cōstante ex cibo & potu ita sumptio Eucharistia, reliquiarū, & ablutionis est vnu consummatus actus, ac per hoc reliquia tunc sumpta: ad eundem numerum actum perfectum spectant, non ut necessario requisita ad integratorem illius, sed ut partes materiae.

Quod aut̄ actus sumptionis Eucharistia & actus ablutionis, cōputari debeat, non tanquam diuersi simplices actus, sed pro vnicō actu: ritus Ecclesiæ cogit omnes cōfiteri, ex hoc, quod non solum reliquia alter postulat diuinitates accidentes in huiusmodi sumptioibus, & sic optime saluat. In primis non post alter saluari, quoniam reliquia Eucharistia adhæretes palato, vel dentibus, posint licite post ablutionem deglutiiri. Et patet ratio, quod sumptio cibū vel potu, quo ad ieiunium natura, & quo ad verā comeditionē & potationē, non est absurda, deglutiōne. Cū igitur in caſu hoc non sit eiūnus, quoniam hoc saluari, nisi dicendo quod torum pro vnicō actu computatur? Nec officit intentio, si quis dicat, quod non est simile de reliquiis in calice, patena, & in ore: quia isti sunt semel sumptio, ille non. Nam satis est in proposito, quod poterit acceptari ab omnib; hoc, quod actus isti non indicatur ut diuersi secundū se, sed cōputantur pro vnicō, adhuc enim Eucharistia est tota remanente in ore, etiā ablutione sumptio, licet sumitur absque dispensatione ieiunij in alia ratione, nisi quia totū pro vnicō actu cōputatur. Nam si singuli actus forsan acciperint, non posset illi ieiunus Eucharistia veře sumere, id est deglutiōre: sumptio enim in ore sola, non est sumptio, sed inchoatio eius; quia non est comedio, neque potatio. Non potest quoque deinde alter saluari quoniam in paraceuce, quādo hæc pars in vino posita remanet in calice, sumptio vino, sumptio ieiunio recte potest, nisi totū pro vnicō actu cōputando: secundū enim simplices actus iam non ieiunus sumerit. Non potest quoque saluari, quoniam distinctis haustibus sumpta etiam primā ablutione, licet sumitur a non ieiunio (quod tamen operari) nisi totū pro vnicō actu computando. Quod autem opereat primā ablutionem, si statim sumitur, sumit à non ieiunio, ex eo pater, quod statim adhuc est ibi verus sanguis Christi. Cū enim temper in calice maneat aliquid humiditatis post sumptum sanguinem: & illud non

non sit sine subiecto si vinum fuisset, proculdubio retinet adhuc vini instituta. Et qui fidem sacramentorum negat, delect ex secundo, non potest quoque alter redi ratio, quare hec ablutionem tantum hausti sanguis Christi adhuc sumatur in ieiunio vino: qui non nisi in ieiuno sumendum est, sicut nec pars hostie mixta vino, &c. Non potest quoque alter redi ratio, quare hec ablutionem tantum hausti sanguis mixtum statim duobus haustibus sumetur & particula hostie post primū haustum in calice remanēt oportet relinquere quare eum magis licet sanguinis reliquias vino mixtas, quā hostie post primū ablutionem haustum sumetur. Non potest alter saluari difference in praefatis catibus inter hominē sumpta ablutione, & hominem, qui prius tantum biberet. Et tamen qui biberet, ab omnibus iudicatur inhabilis ad ieiunandas etiā reliquias: hic autem, qui ablutionem sumptit, in omnibus prædictis catibus abilis dñe dispensatione excusat. Nec hoc est aliud, quād ex hoc, quod ab soluto non computatur contra reliquias.

Quād vero reliquia Eucharistia ut partes materiae se habeat, ex ritu Ecclesiæ & ratione appetere. Ex ieiunio quidem: quia non dicitur bis cōmunicare, qui post sumptam hostiam sacram particulas reliquias sumit, etiā si credens se nihil amplius acceptum, adoratum iuriante ablutionem: ut in religione fit. Et tamen si aliam hostiam sumetur, quantumcumque ieiunius, iterum communicaret, nisi forte ut reliquias communionis sūciperet: quod confirmaret intentum: quia scilicet ratio reliquiarum habetur. Ex ratione autem: quia sicut in aliis rebus duplices assignantur partes, scilicet species & materia: ita in Eucharistia ut partes speciei sunt species sacramentariae panis & vini: haec enim in distinctione cadunt: ut partes vero materiae sunt particulae speciei panis & vini: que est in distinctione non ponentur, sicut nec seniulus culus in distinctione circuli, ad integratam tamen materiam spectant. Vnde quanum Eucharistia & sacrificium sumpta hostia & sanguine, perfectum sit efficiens, adhuc tamen perficiendum restat quo ad partes materiae: quia reliquias sunt. Et quoniam ablutione necessariò in miscetur his partibus, ideo sumptio ablutionis & partium huiusmodi pro vnicō actu rationabilitate computantur.

Ex prædictis igitur, tu studiosis collige quid est in hac difficultate, super quod rationes fundari & difficultates solui possint: & est quod sumptio reliquiarum Eucharistia & ablutionis carum, pro vnicō actu cōputatur. Oportet enim haec duo simul concurre: rationem reliquiarum, & rationem ablutionis carum ad hoc, ut ad vnu spēcēt in actu: propter quod non est idem iudicium de alia hostia, & de reliquis, nec de potatione procedat & de ablutione: nec de ablutione quā pro reverentia sumunt cōmunicantes sub specie panis, & ablutione sacerdotali: quoniam ista est ablutione reliquiarū extra manentium, illa non, sed aut pro intus tantum manentibus, ut pro reverentia. Et quoniam ablutione sacerdotalis non est ablutione specierū sanguinis tantum, sed corporis: idcirco reliquia corporis & sanguinis post sumi possunt. Et quoniam particula hostie remanet in patena vel corporali de numero reliquiarum sunt, quoniam non abluta, sumi fuit abluta, aliquo particula hostie ex fratre frigoris forte partibus interioribus calices inherens non abluta sunt non posset cum ablutis: quod est ridiculum. Ex quo enim salutis ratio tam reliquiarū quam ablutionis reliquiarum, quoniam non omnes sint acta abluta, omniū sumptio pro eodem actu computatur, &c.

Ex Hac responso ad obiecta. Nam ad primum dicunt, quod ieiunium naturæ debet precedere totum actum sumptionis sacramenti, & non singulas eius partes, &c. reputatur enim ieiunus totum sumere, qui ieiunus cepit: ut dictum est.

Ad secundum patet responso: quia licet quo ad rem sacramenti: scilicet corpus & sanguinem Christi idem sit deo & partibus iudicium: non tamen quod ab species ipsius: quia sunt sacramentum tantum, ut ritus Ecclesiæ coniuncti.

Ad tertium autem dicunt, quod communians statim ut ablutionem reuerentiale accepit, refectio suam complevit. Nec est amplius de numero discubentium: unde est mirum, si non potest sumere reliquias. Sacerdos autem qui ablutionibus reliquiarum sumat, adhuc est in actu refectio: propter quod non est mirum scilicet sibi reliquias sumere. Et simile est iudicium de sumptibus particulas hostiarum sacrarum in vino calicis: potest enim post primū haustum remanentes reliquias secundo & tertio haustum allumere, & hæc non sacerdotis digitis particulam fugeres: quād sumptio vacat reliquia & ablutionis earum. Et hæc dicta sufficiunt. Pisis, die 20. Novembri, 1525.

QVÆSTIO. II.
Vtrum sacerdos celebrant pro pluribus, satisfaciat pro singulis.

Venerit, Vtrum sacerdos obligatus ad celebrandum pro aliquo, & accepit eleēmōnyam ab altero ut celebret pro eo, satisfaciat dicendo vnu tātum Missam pro vroquo. Et videtur quod non. Primum, quia effectus missæ, p. quo habendo Missa petiū & promittitur, est finitus. Finitus autem dicitur, minus habetur à singulis, quād si totū habereatur ab uno

scilicet sibi reliquias sumere. Et simile est iudicium de sumptibus particulas hostiarum sacrarum in vino calicis: potest enim post primū haustum remanentes reliquias secundo & tertio haustum allumere, & hæc non sacerdotis digitis particulam fugeres: quād sumptio vacat reliquia & ablutionis earum. Et hæc dicta sufficiunt. Pisis, die 20. Novembri, 1525.

QVÆSTIO. III.
Vtrum sacerdos celebrant pro pluribus, satisfaciat pro singulis.

Venerit, Vtrum sacerdos obligatus ad celebrandum pro aliquo, & accepit eleēmōnyam ab altero ut celebret pro eo, satisfaciat dicendo vnu tātum Missam pro vroquo.

Et videtur quod non. Primum, quia effectus missæ, p. quo habendo Missa petiū & promittitur, est finitus.

Finitus autem dicitur, minus habetur à singulis, quād si totū habereatur ab uno

applicationem huius sacrificij non solum intentione, sed deuotio-

nem adiuncta pertinet quād quanta est illorum intentione, tanta appli-

catur eis ex illa infinita satisfactione.

Et ratio est: quia in sacrificiis & oblationib; quāditas devotionis magis p̄sistat, q̄ quantitas rei oblate. Ut patet ex vroquo oblatione Luc. x. & ex autoritate Greg. in homi. Ambulans Iesus iuxta mare Galilee, die ētis. Non perpendit Deus quantitatem in eius sacrificio, sed ex quanto profertur. Et quoniam ex parte rei oblate, est infinitas in hoc sacrificio, & per vnicā devotionem non exhaustur, nec m-

Opul. Caiet. KK. 2. nūtus

nitur, consequens est ut non solum pluribus, sed infinitis devotionibus vniuersum sacrificium sufficiat responderet, cuiusvis certam pariendo latitudinem. Nihil igitur admittit alius faciens pro le offerri hoc sacrificium, ex quaute efficiens huius sacrificii lecundum le & applicari ad quicunq; ex hoc, quod alter procurat eamdem pro se dici, & econtraferat, vniuersumque respondet tantundem, quantum si pro se solo diceret; qui vniuersumque sufficienter, & efficienter iuxta quantitatem devotionis sua.

¶ Et confirmatur hoc ex ipso canone Missæ, in quo non solum generaliter pro Ecclesiæ, & principibus & omnibus Christianis: sed precialiter, & his q; in Menstru cogitatur, & omnibus circumstantibus off'ri dicitur hoc sacrificium. Comitata namq; q; nō est determinatus numerus cogitandorum in Memento: & inquit numerus determinatus est numerus circumstantibus, q; nullus ex alterius consortio minus habet de effectu Missæ: & q; haec nō referuntur ad orationem, sed sacrificio: quoniam ex parte eius dicitur, pro quibus ubi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis. Et q; nō solum p; imprecatio, sed pro satisfactione offertur: quoniam ex parte eius dicitur, pro redemptione animarum suarum: enim a malis est, vt ipsum nomen recessatur, satisfactione per modum solutionis est: sicut Christus redemptio nos soluendo pretium Deo patri. Potest 20 igitur sine cuiusquam detimento pro infinito sacrificium hoc offerriri, & satisfactione iuxta singulorum devotiones. Cague tamē hic nefalias: putat ex hoc sequi, q; vna Missa tantū satisfacit iuxta orationem, sed pro pluribus. Hoc enim nō sequitur ex dictis: quoniam non diximus, q; effectus huius sacramenti respodet intentioni, sed devotioni. Non enim q; intēdo ex hoc sacrificio satisfactione tantu' habeo, tantu' ex illo habeo. Vnde si ego offerens hoc sacrificium, habeo de devotione tantā, q; ei respondet in hoc sacrificio satisfactione vnius anni & intendō ce- 30 lebrare p; satisfactione vnius, ille releurabit satisfactione vnius anni. Si autē intendō satisfactione pro duob; aquiliter quilibet releurabit, p; medio anno tantū, si pro tribus, p; tercia parte anni: & sic de singulis. Et similiter etiā dico de satisfactione respondentis deuotioni Martini, qui facit celebrari ē Missam, q; pro uno fictotia fortuit illi: si pro pluribus, diuiditur inter eos, & similiter dico de quodunque aliis facientibus candē Missam celebrari. Séper enim satisfactione sacrificij non tenet ex parte respondentis effectum, quanvis indispicio talium ad impedientiam receptionis talis effectus sufficiat: sacrificium enim non operatur per modum agens ut sacramenta, sed per modum oblationis: sed tenet se ex parte concurrentis ad talis sacrificium causalitatem, quoniam modiculus sit causalitas ista, puta petere, ministrando, confundendo, adiuuando, faveando, &c. Quo sit, vi defunctionis secundum precedentem eorum deuotionis in communib; vel in specialibus, & secundum deuotionem viuentium pro eis offerten, viuentibus vero circumstantibus tanquam seruitoribus ad minus: viuens autē tanquam communicantibus in tal oblatione iuxta eorum deuotionem proficit. Quoniam enim sacerdos & offerat in persona Ecclesiæ, & quilibet fidelis sit mebrum Ecclesiæ, consequens est, vt quilibet per sacerdotis actus ore, & offerat: & sic causaliter concurat ad sacrificium, ac per hoc quilibet et Missa singulis fidibus protestet etiam satisfactione iuxta eam deuotionem, quam habent in communib; Ecclesiæ orationibus & sacrificiis: sicut habentes deuotionem in orationibus & Missis aliqui per sonus particeps sunt illarū iuxta suam deuotionem ex generali communione Sanctorum. Nec propter eam est rogantis & nō rogantis conditio: sicut non est magis & minus deuoti ex qua conditione: sicut nō est aqua vno tantū & vno & altero modo facies nisi sibi aliquid debitum conditio. Rogare enim & eleemosynā pro loco tribuere, corporaliter venerari, & huiusmodi, & maioriis fundationis, & faciunt ut non ex communione Sanctorum tantum, sed ex tali actu etiam hoc assequatur.

E T Ad secundā partē Missæ que est oratio, descendendo, dicendum occurrit, q; oratio cū statutis religiosis, cui' est cultus Deo exhibere: vt ex Secunda Secunda, q; patet: per orationem enim nesciis, q; Deo offeratur: vt Diony. Greg. & S. Tho. dicunt: ex proprio genere infra latitudinem sacrificij contineat: iuxta illud Ofex vlt. Redemus vitios labiorū nostrorum, & ad Hebr. 1c. Per ipsum ergo offeramus hos Iam laudes semper Deo, id est fructum labiorū contentum nominis eius. Additam tamen aliquid speciale ex propria ratione, inquantum est petitor: propero quod distinguitur de oratione, inquantum est meritorum & cōfessoriarum, vbi de oratione secundū eius communicabilem effectum est qualitatis. Imperatoria autē vis, fidei p̄ficiatior innotuit ex parte nostris iuxta illud Mar. 11. Quicquid orantes petitis, credite, quia accipitis, & sicut vobis, ex parte verò Dei inititū fuit misericordia. Et quoniam nec fides de uno petito minus fidem de alio obtinendo, nec liberalitas diuina circa unum minus ex alterius largitione: ideo oratio, inquantum imperatoria, non minus, si pro pluribus, q; pro uno fiat, vallet sed magis.

pro quanto ex maiori fiducia diuina largitatis: & ampliori charitate procedit. Inquantum autem satisfactione, vnius habet ex duabus, lex deuotione (sicut & alia sacrificia) & ex penitentia oratiis, sicut carera opera penitiae. Et quoniam de omni sacrificio verum est, q; satisfacit iuxta quantitatem devotionis offerendum (vt patet ex autoritatibus adductis) vel eorum, pro quibus offertur (vt patet ex responsione ad secundum, in q; superaddita tertie part.) ideo idem est proportionabilis iudicium de satisfactione orationis & sacrificij Eucharistie, non quo ad quantitatem oblati, sed quo ad quantitatem devotionis & satisfactionis illi respondet & properet. Iustus dictum est, iustus pro pluribus offerri, ita & orationem. Quo ad penitentiam autem resulantem in orante, cum sit personalis, & oratio de genere suo nō sit opus penale, nulla etiā apparens difficultas in propoposito: quia non petit propriè à sacerdotio affectio (vñ i.e. unio) sed intentio applicandi orationes ad impetrandum pro se primo, & ad satisfactionem: quoniam dum peccatum oratio, tale sacrificium, s; posteriori postulatur. Ex his autem patet quid dicendum sit etiā de ipso sacrificio Missæ, inquantum in imperatorum vel meritotorum. Nec restes dubius propero meritorum congrui: quoniam cū conūlatis in quadam condescensione (vt felicitate nobis facilius q; in nobis est, Deus faciat q; ipsu' decet) vis meritaria de congruo in sacrificiis & postulationibus atenditur secundum deuotionem & fidem offerentium, vel eorum, pro quibus offertur. Et ideo multitudine nihil nocet singulis ex hac parte: sicut de aliis dictum est. Et per hoc patet, q; quid satisfactionem respondendum est quarto.

Vnum tamen dubium restat in predictis, an appellatione deuotionis eorum, pro quibus offertur, veniat defuncti & remoti, nihil sciatis de hac Missa, quia offertur pro omnibus secundū eorum deuotionem: quoniam nō omnes intelliguntur, par est cōdīcio procurantis, & nō procurans Missam: omnino enim secundū suā deuotionē erit cōdīcio participes. Si vero nō omnes intelliguntur, non erit vniuersitatis verū, q; hoc sacrificio valeat secundū deuotionem eorum, pro quibus offertur: pro omnibus enim offertur. Sed hanc ambiguitatem ex ipso concordia deuotionis ad sacrificia, soluitur. Concurrunt nāq; deuotio, vt causa quādā determinativa sacrificij ad hunc effectum, unde Greg. in autoritate allegata, affectus deuotionē ponit vt causam, dicens q; perpendit Deus ex quanto profertur. Vnde deuotio quantificans effectus sacrificij non tenet ex parte respondentis effectum, quanvis indispicio talium ad impedientiam receptionis talis effectus sufficiat: sacrificium enim non operatur per modum agens ut sacramenta, sed per modum oblationis: sed tenet se ex parte concurrentis ad talis sacrificium causalitatem, quoniam multitudine vnius praecepto missi sufficiat: q; in Germania) nō sufficiat praecepto missi: quod falso reputatur.

¶ Præterea in huncmodi Missa, præceptibus licitum est orationes vocales priuatas dicere, falcē quoniam sacerdos non auditur, aut non intelligitur: fed' nō hora canonica, nulla oratio iuncta pro penitentia est, quia quis non potest dicere, vt priuata orationem: & go par iactio vtrumque licet. Et confirmatur, quia duobus dicentibus in Missa Tertiā, aut Psalmo penitentiales, altero pro debito hora, seu penitentia, altero ex sua deuotione, & vtrumque par attentione dicente, aut neuter minus debitu Missa, & habetur intentum, aut vtrumque violauit debitu Missa, quod omnes negant: aut alter tantum, qui debito erat hora, aut penitentia: & tunc nō voluntarii hoc dicunt, oportet reddere ratione difference, quoniam convenienter ambo in oratione dicta, & illius quantitate, & in attentione. Si dicuntur, q; quia differunt in ratione debiti, quia alter debet, alter non dicit: ille non satisficit, & iste sic: nec difference nihil facit ad præceptum, quia ratio debiti per accidentem se habet ad impenitendum vel non impenitendum cultum Missæ. Si enim huiusmodi oratio impedit cultum Missæ, ita impedit, si sponte, q; si ex debito dicatur: & si non impedit ita, potest solu' ex debito licet sponte: tota enim ratio illiciti si est, pender ex hoc quod vnum impedit ferat tollit aliud tanquam fibrum impossibile.

¶ Præterea, Qūn de hoc sī contraria opinione, & contingit aliquem de facto exoluissime infra Missam in febo horam, aut penitentiam, si non licet, erit iste reus omissons aut missa: & sic errant irreparabiliter aut tot horarum: & sic committit tot peccata mortalia omissons: quod est durus. Et præterea que est maior ratio, quod sit reus amissionis horarum, quam Missarum aut conseruatio, quoniam alterum impeditur.

DE VALORE ORAT. IN MISSA.

149

berent tantam deuotionem in una missa quam habent in trinitate, una missa satisfacere pro trinitate. Sed quia non est sic (mani- feste enim patet potest habere maiorem deuotionem in trinitate & merito, quia maior honor exhibetur Deo in pluribus quam in una ceteris paribus) ideo qui promittit dicere trinitate, tenetur dicere trinitate. Et haec de hac questione dicta sufficiat. Rome, 1510: die primo Decembris.

TRACTATUS QVARTVS de Valore orationum dictarum ab audientibus bus Missam in die festo, vniuersitate contentus.

Num ad canonicas horas obligatus, aliquam earam, infra Missam exoluens, ad quam ex die festo obligatur, satisfaciat vtrique.

V A E R I T V R A n obligatus ad canonicas Horas exoluens earum aliqua infra Missam ad quā in die festo obligatur, satisfaciat vtrique. Videretur

nanq; q; non, primō ex numero cultus: qui cultus Missæ distinguuntur contra cultum horarū canonicas. Nam sicut tenetur quis ad Primā & Tertiā, ve duos cultus, ita tenetur ad Missam & horas ut diuersos cultus, ac per hoc sicut non potest tantum duas horas exoluere, ita nec Missam & horas. Et confirmatur, q; homo tenetur interesse Missa: attente, sicut tenetur exoluere horas attendere. Cuius signum est, q; si quis ex propoiso per notabilem partem Missa non curat attendere secundum suum modum, sed menet ad alia diuerteret, non satisfaceret præcepto de missa: quia non dicteretur interesse Missa plurimum dormire.

¶ Secundō ex tempore, quia sicut Ecclesia totum diem festum determinavit ad cultum Dei per cessationem a seruilibus, ita parte temporis, sicut Missa celebratur: determinatur videtur ad cultum Dei postulū, ac per hoc nō licet occupare hōe Missa tempus ad quēcunque alia cultum proprium exigentem tempus, vt est quilibet

tempore ad Missam submissū dicit (vñ in Germania) nō sufficiat præcepto missi: quod plurimum dormire. Et quoniam imperfectionis, qui sola mente circa Missam occupari non sufficiunt, ymagina est igitur viri, at tento ad missam. Sed differt in exteriori occupatione: q; sacerdos est exteriori operatione occupatus circa missam tā dicendo q; faciendo: populus autē sceluso auditu eorum, quae alē dicitur, cum intelligentur, ab exteriori occupatione vacat, & in sola attentione ad Missam relinquitur. Et quoniam imperfectionis, qui sola mente circa Missam occupari non sufficiunt, ymagina est multitudine, inde fit vt licet populus aliquā vocalē orationē, dum sacerdos diuinā facit, aut secerō dicit, & par ratione dū alte dicit, si non intelligitur quā dicitur, afflumat ad excitādā, aut cōseruan dam meutem attenent feū vacante Deo durante sacrificij tempore. Hac enim in administracione humana imperfectionis ad vacandum mente tanto sacrificio: si p̄t intelliguntur, melius enim, immodicata via effet vt sola mente aut quā sola mente circa tantū sacrificium occuparentur præfecti, perendo vt sacrificii gratum sit pro Ecclesia, pro fe, pro defunctis, &c. gratias agendo Deo de tanto beneficio passionis Christi & præficiē ibi, &c. Nec ppterare laqueū inimicis animabus: quoniam sicut clericis obligatus ad horas & sacerdos celebrans, si prater intentionem euangatur, excusat ab attēctione: ita & populus: satisficit enim hōe præcepto ex propoiso, quo quilibet vadit ad Missam, vt faciat quod Ecclesia ordinavit, dummodo voluntate pōste non ponat obiciem, diuertendo auerterente mentem ad alia notabiliter: quia modicum pro nihilo reputatur. Hac de primo.

Q V O Ad secundū difficultas consurgit ex eo, q; hinc licet

populo afflumere quācunque orationem ad habendum

mentem Deo vacante tempore sacrificij: ac per hoc non prohibetur ad hoc afflumere orationem votivam, aut penitentiam, aut etiam horam canonica: quoniam nihil horum habeat aliquid in se repugnat ad finem, ad quem assumitur: immo quodlibet horum ad sacrificium missa optimè ordinatur. Inde autem obstat, quoniam si sacerdos: q; si fieret, ex duobus cultibus debitis non solueretur, nisi vnu' tā quo ad attentionem, quām quo ad tempus: nam quoniam in missa dicuntur Psalmi penitentiales, licet dicatur missa & dicatur Psalmi: vñca mētē attingit missa: quia quis attendit missa & Psalmi: & si mētē plurimum tempus est, quo perfoluitur vtrumque: quoniam tā duo disparati cultus (quales sunt propoiso) ex potest duas attentiones (sicut quilibet duas disparates in attēctione exiguntur duas disparatas formas) & similes exigitur duos tempora. Vnde fraus committi videtur quo ad numerū cultus, secundū attentionē & tempus, ex duabus debitis attentionibus perfoluerendo vnu', & ex duobus temporibus soluendo vnu'. Hac defēcūdo.

Q V O Ad tertium duo occurrit pro rēspōsione ad quācūdū dicenda. Primū eff. Nō licet in missa præcepta dicere orationes alias præceptas. Probatur, q; si quis disparati cultus debiti sunt in sua dispartatione exoluendis, alioquin non solueretur. Tam quia

oppositū faciendo interuenient confusio, attentionē & tempori dū atēctiones confunditur in vnu', & duo temporis in vnu'. Tu quia minus soluit, quoniam pro duabus atēctionibus soluit vnu' & p̄ duobus temporibus dicatur Deo vnu'. Tum quo ad horas, quia p̄ta autoritate nō licet vnu' publicū cultū subordiñare alteri publico cultui disparato: q; tamē fieret, si vna hora canonica cōseruerit infra missam: quia afflumetur ad habendā mentem vacante Deo tempore sacrificij. Et sic verificatur opinio tenēs, q; nō possunt hae infra missam præcepta dici. Non tamē per hāc intelligas, quoniam cōseruerit Kyrīe, posuit licet sacerdos lectis legendis dicere horas canonicas: quoniam tunc non tam missa quām missa solenitas agitur.

Opus Caiet.

KK 3 & apie

Quod in eleemosynas est erogandum, sit superfluum: secundum illud
Luc. ii. Quod superfluit, eleemosynam datur. Et dicto superfluum nō
solus respectu sumptus quod est superfluum, quod est necessarium indu-
stria sed etiam respectu aliorum, quorum cura tibi incumbit, quia prius
oporet per vnuisq[ue] libi p[ro]cedere, & his cura tibi incumbit,
& posset de resufo aliorum necessitatis: ubi subveniatur respectu quo-
rum dicitur necessarium glosa, secundum per personam dignitatem impor-
tant: sicut & natura primo accipitib[us], & est necessarium intollerio
nutritiu[m], superflua autem erogat ad generationem alterius per virtutem
generativa. Ex parte autem recipiens requirit, per necessitate habens: ro-
alius non est ratio, quare ei eleemosyna daretur. Sed cum nō
posset ab aliquo vno omnibus necessitatibus habentibus subveniri,
nō omnis necessitas obligat ad praeceptum, sed illa sola, h[ab]et quia quis,
qui necessitate patitur fuisse nō potest: in illo enim eatu locū ha-
bitur Ambro. dicit: Pascit fama morientem: si nō patueris, occidisti. Sic
ergo dare eleemosynā de superfluo est in praecepto, & dare ele-
mosynā cui, qui est in extrema necessitate: alias autē eleemosynas
dare in cōsilio est, sicut & de quolibet meliori bono datur cōsilia.
Hac illa. Ex quibus talis est accipiendo sententia: Eleemosynā lar-
gatio & est in praecepto, quod dilectio proximi nō solū secundū affectu:
est effēctu, est in praecepto. Tunc autem est in praecepto, quād est
necessaria virtute charitatis, ita q[uod] sine tali eleemosyna donatione
charitatis manere nō poterit q[uod] est actus eius. Tunc autē est de necessi-
tate charitatis, quād est recta ratio ad hoc necessitas. Necesitatis
autē tēcū recta ratione ad eleemosynā actū fuit duo: aliiquid, si
ex parte datus, & aliquid ex parte eius: cui eleemosyna est dāta. Ex
parte quidēt[er] necessitas ad eleemosynā actū est superfluitas
bonorum nō solū nature, sed persona, iuxta Christi præceptum,
& natura & processum. Ex parte autē eius: cui eleemosyna est danda
necessitas ad eleemosynā actū, est necessitas, seu indigentia, non
quæcumq[ue]: quia vno etiā habente superflua non potest omnibus
necessitatibus apparetib[us] subveniri) sed extrema, iuxta verba
Ambro. Unde & dare eleemosynā de superfluo est in praecepto
ratione superfluitatis: & dare eleemosynā ei, qui in extrema necessi-
tate, est in praecepto ratione necessitatis extrema: alias autē est in
cōsilio. Quod autē iste sit versus lenitus, patet ex eo, q[uod] secundū istū
sententia nulla exterior est litera, nullū lequitur incoquēnus, nulla
discordia inter principia & conclusiones, nulla contradictione inter
dicta eius hic & in aliis locis supra allegatis sed omnia inueniuntur
consona, non solū supradictis, sed etiam aliis dicit S. Tho. In qua-
stionib[us] liquide de malo, q[ua]d. 13. art. 2. ad quartū, exponens supradic-
ta autoritatē Basiliū, ut loquitur in cōsilio illo, quod ali-
quis tenetur bona pauperibus erogare: puta si fit ei superfluum
secundum illud Luc. ii. Quod supererit, dare eleemosynā. In quo-
libet 7 vbi, non datur pauperi petenti, ille habeat de super-
fluo, peccet, ponit candide primā conclusionē in hac verba: Circa-
h[ab]it distinguedū est: luppolito enim, & aliquis habeat de super-
fluo & respectu individui, & respectu personae, & tenetur paupe-
ribus erogare, aut videat in paupere petente unde dēcūa signa extre-
mā necessitatis, aut nō sibi viderit, certi est, q[uod] tenetur dare, & peccat non
daudio in honore in eatu loquitur Amb. Pascit fame morientem: si
non paneris, occidisti. Si verò non appetat, tunc nō tenetur paupe-
ri petenti: quia quamvis tenetur dare superfluum pauperibus, nō
tamen tenetur omnibus dare, nec huic datur, sed tenetur distribue-
re, secundum quod sibi visu fuerit opportūnū. Hac illa. Ex quibus
prima conclusio evidenter apparet.

¶ Fundatur autē haec conclusio super rationes multas. Quum
enī bonū confurgat ex causa integrā, malū autē ex particularib[us]
defectibus (vt Dio. dicit 4. c. de Dio. nomi.) charitas ipsa erga p[ro]xi-
mū indigentē conferuntur non potest, nisi ex parte virtutis: omne
corruptiū tollatur: contrariatur autē dilectioni proximi (vtx d.
Eis & dīcēdā pater) ex parte datus superflui persona: indigentib[us]
negare, ex parte vero p[ro]p[ri]o p[ar]tē extrema necessitatis nō adiut: & ideo
quo lēq[ue]nt, illorum inueniatur, charitas non salutari, & cōsequen-
ter malum culpa mortalis confurgit: & haec est ratio quā retigit S.
Tho. in 3.20. loco præallegato: ut dixit, q[uod] actus eleemosynā est de
necessitate virtutis, secundū q[uod] recta ratio requirit, secundum quā
aliiquid est considerandum ex parte datus, & aliiquid ex parte eius,
cum dāta est eleemosyna. Amplius: Quād ordo charitatis sit in pra-
cepto (vt testatur S. Tho. in Secunda Secunda, q. 4.4. art. 1. lito.) &
ex charitate diligēdā sit vita corporalis proximi: secundū oē plus
tenemur diligere vitam proximi, quā bona nostra exteriora, sicut
plus animam proximū, quā corpus nostrū. Sed decēdū status est
quoddam bonum exterioris: igitur tenemur de necessitatis ad decē-
dū status nostri subvenire vita corporali illi: qui est in extrema
necessitate. Et similiter cu[m] charitatis ordo exigit, vt decēdū ita-
rum proximū superfluitatis nostri præponamus (quoniam t[em]p[or]e
charitas proximū vult) h[ab]et autē malum abiicit, tenemur ex
superfluo nature & persona aliorum necessitatibus subvenire. Et
haec est ratio, quā adduxit S. Tho. in 4. sent. vbi supra. Amplius: Cū

itar, & Ethic.) charitas autem licer secundum se extremo supererabit. Item caret (quia, vt inquit Bernard. Charitatis modus est absque modo efficiere eo quod obiectum non potest tantum amari, quantum est habibile) virtus, tamen extremitum habet secundum extiores orationes ex Secunda Secunda, q. 26, art. 7, habetur: unde ex superabundancia & defectu exteriorum operum corripuitur. Ad extremitatem autem in proposito pertinet plus de corporalibus bonis, sicut oportet attribuere tibi, sibi, qui alius: quia amicitia quae sunt aliis, sicut ex amicabilibus, que sunt ad te, ut dicitur 8. Ethic. Debet vero eti minus corporalibus bonis, vt quam oporteat & ad aliud & aliorum sustentationem. Quam autem superflua naturae & ratione habens, nec indigentibus dispensans, plus sibi, quam oportet huiusmodi bonorum applicet (alter superflua non sunt) manifestum est, qd in charitatis extremitum contrarium secundum superabundiam incidit: sicut & ille, qui in superfluitate & voluptuose consumat plus alium, similius deceat tributus & conquerenter vter, peccator taliter. Similiter quam ne negans necessarium personae patienti extremitatem necessitatem, minus alius, quam oporteat, communicet iusmodi bona (qua debentur exteriora bona ordine naturali suitatione vita humana primordi, deinde ceteris communitatibus) ut qd in extremitum secundum defectum declinat, sicut & ille, qui ius ipsius ob suam miseriaria corporali saluti subuenire negat: vnde & vter, qd charitate recedit & conquerenter mortaliter peccat. Hac est ratio, quam tergitur S. Tho. in quolibet 6. q. 7. Amplius: ius de iure naturali omnia sunt communia, & ius gentium res appropriauerit quo ad vnum, procurationem & dispensationem (i. dictum S. Tho. in Secunda Secunda, q. 9, 6. art. 2, c.) confer quoque quod ut gemitum nihil inordinatum vim sumit (quoniam a natura rationalis est, oritur) impossibile est ea, quae huic superfluent quo naturam & personam, ius esse quo ad vnum (vnam enim superfluum in ordinatum est, alter superflua non sunt) licet illius sint ad procurationem & dispensationem. Si autem ex iure genitium non sunt quo ad vnum, indigentibus ex iure naturae debentur: spespendita tamen secundum arbitrio possidentis, cui (ve dictum) dispensationem in ius gentium appropiant. Contra ius ergo naturale superflua naturae & personae indigentibus non largiri. Similiter licer necessarium personae habentis, ena quo ad vnum, multipliciter loquendis in causa tamen, quo extrema necessitas ales appropiatur, vt superflui censeatur eius vni respectu ius patris extremitam necessitatem, & iurius naturalis vis exigit, vt tanquam perfluum patrem debentur. Non enim ratio, qd ius gentium restringatur, ita necessarium personae appropiatur huic quo ad vnum, sed iudicet in causa necessitatis alieri deberi ob iurius naturalis. Cuius signum estriqua siab isto possidentis necessarium personam in tali causa non difficitur patrem extremitam necessitatem, habuliter ab eo auferri potest, vt extremitis necessitatis subvenient. Et si igitur & contra ius naturale, non subvenient extremitati necessitati de necessario persona. Et hanc est ratio, quam tergitur S. Tho. Secunda Secunda, q. 9, 2, in hoc ari, in responsione ad secundum: & cuncta ex verbis Basili, & Ambro. Ille enim expones verba iuris, Luc. 12, dicens, Congregabo omnia, que nata sunt mihi, bona mea:at. Dic mihi qua tua, unde ea sumis in vitam nullum qui praevenerens speculata, prohiberet aduenientes sibi, appropriando, qd ad communem vnum ordinatur: similes sunt duites in communia, que praeoccupauerunt, estimat sua esse. Si enim qui per se necessitatis sufficiencia recipiunt, relinquere superfluum digiti, non efficiunt, ne pauc. Ceterum si facies eti ab diuinis? cuir, an in iustitia eius Dei, inaequaliter res nobis distribuuntur abudas, ille vero inedicta, nisi vt tu bonas dispensationis merita sequearis, illi vero patetis brauis decoretur? Nonne spoliator es, spespendita fuscipeli, aporia reputaudis? Eti pani famelici, quem tu es, nudi tunica, quain cōclavi cōfessa: disculpebam calcio, qd pente marceret: indicēbas argētū, qd tu possides inhumātū quoque totū iniurias, quot dare valeres. Amb. autē eadē parabolā tractat: in Decretis habetur d. 47, sicut Hi. art. Proprium nemo dicat qd communie: qd plus qd sufficeret sumptui, eti violēter obtentū est. subdit, Quis est in iustitia, qd qui tanta multorum alimēta non sumit, sed abundanti & delitias facit neq; enim minus est criminis habeti tollere, qd qui possit & abundans indigentibus denegare, concludēd igitur secundum veritatem & S. Tho. doctrinā, duas divisiones necessitatis ad eleemosynas opus producēdū dicuntur, superfluitatem felicitate naturae & personae ex parte dantis, & tremam necessitatem ex parte indigentis.

elsitatem ex parte indigentis.
C A P V T I I I I .
*biectionum solutio ponitur, que falsam sententiā D. Thos.
si am confirmare videbantur.*

۲۷

derare, & nō diuisim: sicut & de iustitia dicitur 5. Ethicq. vnde & S. Tho. in hoc articulo, q[uod] nulla est ratio, quae eleemosynam aliquem dari, quantumcumq[ue] alias habeat superflua, nisi ite ergo ergo copulari oportet intelligere, q[uod] duo sunt consideranda ad praeceptum eleemosynam: superflua & extrema necessitas. Secundo, quia si non sicutcum intelligitur, sequitur deficiens doctrina, & quod anodo impossibilis admittatur. Deficiens quid est quia dicit, quod habens superflua, tenetur largiri eleemosynaliter, & nō dicit cui: & similiter q[uod] patiens extremam necessitatem suscepit subvenienter est, & nō dicit a quo, impossibilis vero quandoq[ue], quia in aliqua patria nullus est pauper, & tamen aliquis habebit de superfluo. Tertiū, quia post art. iii quatuor S. Tho. vtrū corporalis eleemosyna sit dāda de necessario: ex hoc enim arguitur sic: si in precedenti articulo determinatum est, q[uod] patiens extremam necessitatem tenetur dare de necessario persona, quid opus erat dubitare vtrū sit dāda eleemosyna de necessario? Quarto, quia S. Tho. quolibet, a. 9, 7, seu art. 12, in responsione ad primū, dicit h[ab]eas verba, Non semper peccat mortaliter quod fecisti, non dat pauperi, qui superflui habet, sed quād necessitatis immunit. Quando autem sit talis necessitas, q[uod] obligat ad mortale, non potest ratione determinari, sed cōmitemptū prudētia. Et in responsione ad secundū dicit, Dare omnia tibi pauperibus, cadiut sub praecepto secundū anīpi preparationē vt. homo sit parvus hoc facere, si necessitas inveniretur. Minor tamen necessitas requiritur ad superflua ergo quād ad omnia exhibenda: tamen hoc totum ratione vniuersitati determinari non potest, sed committit prudentia vt dictum est. Ex his enim verbis videtur q[uod] superflua ergo secundū S. Thomā non sit in praecepto nisi temporis necessitate.

A D H A E C Respondeatur. Erat primū dicitur, q[uod] aliud est locū de excepcione praecepti eleemosynæ: & aliud est obligatione. Licer enim ad exequendum eleemosyna praeceptum exiguntur duo, scilicet superflua natura & persona ex parte dantis, & indigentia natura vel persona ex parte eius qui est eleemosyna dāda: vel superfluitas natura ex parte dantis, & indigentia natura, id est extrema necessitas ex parte patiētis (quia aliter non est ratio, quae dante fidei eleemosyna) obligat tamen quis per se loquendo, ex hoc solo, q[uod] superfluum natura & persona habet illud distinguerre. Solo autem dico, excludendo non omnē sed extreñā alterius necessitatis, quā hic S. Tho. superfluitati combinat, oportet enim q[uod] si vni superest, alteri deficit: vt Basilius dixit. Et finaliter imilius extrema necessitas aliquius quantū est ex se, obligativa est ad hoc vt sub subvenienti. Per accidens autem est, q[uod] hic, vel nunc quis nō teneat, puta quia latet eum indigentes. Vnde quia S. Tho. radices praecepti inuestigabit, & non excepcionem, idem disiū etim intelligendus est (vt probatum fuit) alter in maximos inciderunt errores. Et si subvenienti apieci quis, videbit quod & ad ipsam obligationem praecepti duo concurrant, scilicet superfluitas natura, vel persona ex parte dantis, & necessitas natura vel persona ex parte patiētis: quoniam praecepta moralia dantur de his, quae vt plurimum eueniuntur plures Aris. In Ethic. dicit, Commentarer autē in dō potius semper, superfluitas vnius, est indigentia alterius, sed quia non ex parte indigentia est obligatio ad mortale, nisi sit extrema, neq[ue] ex parte superfluitatis est praeceptum, nisi sit ultra persona dignitatem: idem luminare loquens S. Tho. ea quae complementationes praeceptorum, assument, ad alia, loca tanquam ad commentaria, quae se scriptissime nouerat remittendo, afflūsint, & conculcūt dicentes duo praecepti, & dare desuperfluo, & dare extreñā necessitatis patiēti.

Ad secundū dicitur, q[uod] doctrina sufficiēs est, & quia summariè traxita, & quia abhi explicata est, & quia facile subintelligi potest, eiunda sum superflua (indiget, l. & patiens extremam necessitatem) & a quo subvenienti est, ab eo, q[uod] nouit & potest. Postesse autem q[uod] libet superfluum natura habentem, clarum est. Nec est vere, q[uod] quandoq[ue] impossibile sit hoc obseruare, quoniam secundū Euangelicum doctrinam pauperes sem per habebimus nobiscū, & dato q[uod] non apparet aliquid in indigentia obseruare praeceptum, futuri pauperibus thesaurizando. Dicitur secundū lō q[uod] quia (vt dictum est) sermones morales sunt secundū subiectam materiam, quā vt in pluribus hoc habet, idē si in aliis quocumque particulari causa aliquid occurrat quod impedit videat obseruationem praecepti, nihil vigoris ipsi praecepto admittitur.

Ad tertiu sufficiēt responderet quantum ad propositū spēctat, querēdō ab obiectib[us] ad quid sicut doctrina in 4. sent. dist. 15, post articulum adductum, in quo exp̄r̄s̄e has conclusiones determinavit, nō sicut illamē dubitatio[n]em an fidei eleemosyna danda sit de necessario (in eadem q[uod] art. 4. Causa enim quam reditūri est, quare hoc fecit in 4. est illa quae hoc fecit in Secunda Secundū, & quām in 4. videant, q[uod] talis articuli quēstio[n] nō repugnat veritati huius prioris determinationis, nec superflue addita sit, fateantur fallax assūptio[n]e signū in Secunda Secundū ad suam exp̄ositionem probandum. Est autem in pronuntia causa, quare utrobiusq[ue] talē articulis adiecerit, una fidei clementia. Corā se ferre difficultateis

cessariorum distributio, quum enim audiſ necessariū, distribuēdū ponat videatur. Vnde licet ex praecedenti articulo facile deducatur possit conclusio sit, q[uod] non necessariū per sona ergo ergo dāda est patienti extreñā necessitate, tamen tota quāstio, an scilicet licet necessariū ergo, nota nō erat, quare, &c.

Ad quartū dicitur, q[uod] oportet intelligere responsionē terminos secundū q[uod] in argumentis oppositus assumpti sunt. In illis autem argumentis non est fermō nisi de necessariū nature & superfluo natura, vt patet in primo ex praecepto Iohannes Baptista Luc. 3, quod inducit scilicet, Qui habet duas tunicas, det unam non habentis, dūc enim tunica: sunt superfluum natura, non personā: vt glossa ibid. dicit, & Petrus de Palude in 4. dist. 15, & ratio convincit, tum proper temporum variationem naturale lecundū calidū & frigidū, serenitatem & inquietudem, tum proper communem humani generis morē. Vnde verba illa, quā in solutione primi dicit, confirmant secundam conclusionē supra determinatam, q[uod] necessariū persona quod est natura superflū, in articulo necessitatis extraē ergo dāda dicit sub peccato mortali.

Secundum autē argumentū replica est contra hāc responsionem hoc modo. Dare omnia etiā necessariū natura, est in praecepto in articulo necessitatis, quod rāmē simpliciter est in consilio, ergo dare superflua natura, quod est in praecepto, obligat extra articulum necessitatis. Tener consequētia, quia praeceptū obligat plus quā concilium, ergo male respōsum est, q[uod] praeceptū illud de dubiis tunicis, & similia intelligentia in articulo necessitatis. Et ad hoc responderet, q[uod] vtrū est in praecepto secundum preparationē animi pro articulo necessitatis: q[uod] art. articulus necessitatis habet laitudinem. Necesitatis enim obligans ad necessariū natura communica[n]da, est non quecunq[ue], extrema necessitas pauperis, fed illa, quā scīsūt vitam propriam tenerat discrimini expōvere propter illum, si enim pro tribus mori aliquando est in praecepto, consequens est quod priūtare se necessariū vitę admissū, comitēdo se diuina p[ro]videntia in aliquo casu praeceptum sit. Necesitatis autē ad superflua obligans natura communica[n]da, est minor sufficie[n]t enim ad hoc, q[uod] pauper non habeat vnde sustentari queat. Vnde ex hac responsione secunda conclusio iterum cōfīmatur, sicut & per corpus illius articulū.

C A P T U R A .
Solutio obiectionum pro fundamento illius opinionis in primo
ex adductu[m].

D E A V erō, q[uod] in principio pro fundamento illius
exp̄ositionis adducta sunt, respondet. Et ad primū
quidem responso ex dictis aperte est. Nam enim decla-
rauitus & probauimus, quomodo duo consideranda
sunt secundum rectam rationem ad necessitatem vir-
tutis eleemosynariae.

Ad secundū vero dicitur, q[uod] laudabiliter p[ot] duplicitate sumi. Vno mō, vt distinguitur cōsideratio, Necesitatis, & sic idē sona laudabiliter p[ot] bene, sed nō de p[re]cepto, fed de cōscilio. Alio modo vnde distinguitur cōsideratio, v[er]itatis laudabiliter: & sic idē sonat quod virtuosus in p[ro]posito S. Tho. accepit laudabiliter secūdū modo, & non primo. Et inīliū aliud voluit dicere, nisi q[uod] in ilis casib[us] trib[us], quos enumerat no[n] in ordinatē, sed virtuosos q[uod] necessariū plōna: largiretur. Ex hoc autē q[uod] virtuosus hoc fieri dicitur nō sequitur, ergo non de p[re]cepto: quoniam actus virtutis communis est p[re]ceptū & consilii.

Et quia hoc verbū arbitrio suis occasiōē errādūlis & falsam fons exp̄ositionē, propterea q[uod] creditū est quod S. Tho. videretur laudabiliter, primo modo ideo ostendit q[uod] secundū modo accepit laudabiliter ex quatuor. Primo ex art. cit. a. S. Tho. more, Qui enī conseruerit diuinū eius ingenii q[uod] questionib[us] respōdere sermone formaliter, p[er]pet[er] quod vniuersaliter profundit sūnt eius sentiū, & occulte minū, perp[ec]tib[us]; & tit. art. 9, fit, an de necessariū fieri eleemosyna debet, sub p[re]cepto vel concilio, fed an de necessario dare licet eleemosyna, sūta nō interterat respondeō differere, q[uod] hoc sit in cōsilio vel p[re]cepto, q[uod] hoc sit contra virtutē, q[uod] secundū virtutē, licet ad perfectionē doctrinā potius sit post subiungere. Et hoc nō solū est secundū virtutē, sed etiā in p[re]cepto. Quid dixit. Ergo laudabiliter virtuosus exp̄ondit est, si disculpati mo[n]te formaliter respōsum esse fateri voluimus. Secundū, ex prima parte corporis illius articuli, at enim ibi, q[uod] nō licet dare de necessario natura, nō ad sufficiētē re publica, vel Ecclesiā in aliquo casu necessitatis. Tunc enim laudabiliter, inquit, seipsum, & mortis expōneret periculō: quia bonum cōmune praeponendum est proprio. Ex hoc arguitur sīt. Certum est, quod in aliquo casu tenetur quis de p[re]cepto, non solum mortis periculō se expo[n]ere, sed etiā mori pro fratribus ergo quomodo S. Tho. dixit laudabiliter hoc fieri in aliquo casu nō acceptit. Laudabiliter, vt distinguitur contra necessariū, feu de p[re]cepto, quia nullus diffixus, quum in p[re]cepto hoc esset non sit dubium in aliquo casu, accepit gitur. Laudabiliter id est virtuosē. Quod sicut h[ab]et accepas gloriam, quae non infra in p[ro]posito nostro & nulla siquidem est questionis aut stili disparitas. Tertiu, ex regula generali, ex qua

Exciens profert hæc verba. Quum enim distinxisset necessariū in necessariū natura & persona, & de necessariū natura regulā tradidisset, q̄ non licet dare ex eo eleemosynā, & exceptionē fecit ad necessariū personā trahens, ipsūm ab solū considerans (vt quæst. exigebat) duas regulas tradidit. Prima est, q̄ dare de necessariū persona, similiter, & ab solū cōsiderando ipsum, est bonū sub concilio tantū, non præcepto. Secunda autē quasi aduersitatē addita est, q̄ inordinatum est dare tantū de necessariū persona, q̄ de residuo nō posuit cōuenienter vita peragi. Et ab hac secunda regula excipiunt tres casū, ingressum religionis, faciem reparationē, & extremū necessitatis priuata persona, vel magnā recip. quia in his laudabiliter necessariū persona, ergoantur. Ex his verbis vide-ri quipiam potest clara luce, q̄ laudabiliter posuit contra inordinatum. Regula enim erat, q̄ necessariū persona nimis à scipio subtrahere etiā inordinatum. Exceptio autem est, q̄ in tribus casib⁹ hoc sit laudabiliter, id autem est dictum laudabiliter, vt distinguatur contra inordinatum & contra vituperabiliter. Quartū patet hoc id ē ex sent. dist. 15 q. 2. art. 4. q. 1. ibi enim tractans hunc articulū, eandē regulam tradit, & eoslē tres casū excipiit ab illicet. Constat autē q̄ ibi jam determinauerat, quod nō solum licitū, sed præceptum erat dare de necessariū persona ultimam necessitatem patienti, nihil ergo obstat prædeterminata sententia, q̄ id quod præceptum diverat, post laudabiliter aut licitum dicat, exigente hoc nūa difficultate, quia formaliter sibi vult respōderi. Laudabiliter igitur, id est virtuōe dixit dari eleemosynam de necessariū in articulo necessitatis.

¶ Et per hac patet, qualiter intelligenda sint verba illa, quæ ad confirmationem dicebantur, nō dare eleemosynam de necessariū persona, est bonū, & non cadit sub præcepto, sed consilio. Qui enim hac verba in eodē sint articulo, accipienda sunt, vt quæstū formulariter determinari. Quæritur autē ibi, an nō licet de necessariū dare eleemosynam in tali vel tali casu, ut, qd dictū est, quia ipsū Neces-
farij nōmen erosionem excludere, videtur, quæratur an cōsiderando id quod necessariū est alius cōsideratio & similiter, licet eleemosynam de eo dare. Ad hoc autem quæstū facta distinctione de necessariū natura & persona, subtiliter & optimè quo ad necessariū personā dictum est, q̄ licet se bonū est de consilio, tamē non de præcepto. Ex hac tamen responsione non sequitur, ergo in nullū casu vel in casu extremitate necessitatis hoc non cadit sub præcepto, quæstū anima litoris sapientiam determinant solitariē sumptū, & aliter conjuncta alii casu, siue fini. Si enim queras, an occidi, tene hominem sit bonū, optimè respondebitur q̄ non, quod si addas in casu, quo iustitia exigit, respondebitur q̄ hoc est in præcepto. Similiter si queras aū expōnere se mortis periculū, sit bonū, optimè respondebitur q̄ non, quod si addas propter actum virtutis, dicetur q̄ hoc quandoque cadit sub præcepto, & similiter de aliis eidenter apparet, & aliam responſionē sibi vindicat solitariē quæstū, & alia coniuncta cum aliquo alio. Vnde ad infinitum S. Th., q̄ dare de necessariū persona solitariē sumptū bona affectio-
nis est, dicit sub consilio, non præcepto cadit. Ad infinitum autē, q̄ hoc in aliquo casu sub præcepto cadit supra dixerat, & infra dicit, & alibi, vt est allegatum, q̄ de necessariū persona extremitate necessitatis sub præcepto tenetur quis subvenire. Patet igitur ex dictis, quod S. Th. sententia est, q̄ duo sunt præcepta circa ele-
mosynam faciendam, scilicet dare de superfluo natura & persona indigentibus quibusvis, & dare de necessariū persona patienti ex-
tremā necessitatem.

C A P V T VI.

E antiquis & modernis, confirmatio.
T. Quia hoc videtur multis fortè nimis grauè, & s.
Tho, quem prius imitabatur sequendò non putabat,
& coaccerabant fibi magistris proutēs auribus, ve
omnino inexcusabiles reddat, aponendos censui
multos illius doctores eandem tenentes sententiā,
liceret non parvpendendum si verbū illud S. Tho, in qua-ō sit
hanc esse communem sententiam.
¶ Primū ergo cōclūsionē, si p. habens superfluum natura & p̄sonę,
teneat aliis subvenire ratione superfluitatis licet pauper non appa
reant in extrema necessitate, tenent in primis B. & Amb. in verbis 70
supra adductis. Aug, quoq; ad Macedoniu v; habetur 14.q.4.c. dicit,
idē sentit in his verbis. Nōnne omnes qui sibi videtur gau
dere conquisi tis, eisq; vti nesciunt, alienum possidere cōincim;
hoc enim certè alienum non est, q̄ iure possidetur, aut auctō iure,
quod iustē, & hoc iustē, q̄ bene, omne igitur quod male posside
tur, aliū iest, male autē possidetur, qui malē vitur. Hac ille, Vbi
apparet superfluum natura & p̄sonę alienum effe quo ad vñm,
& consequenter di pñfandū, alter in iūlē possidetur, quia ha
bens non reēt vitur illū. Eandem confirmas sententia Hier. diff.
4.z.c.hofitalitate, dicens, Aliena rapere conuinicuntur, qui sibi ultra
nec hanc retinere p̄batur. Hac ille, Theophilus quoq; super illa
verba Luc. 18. Facilius est camelū, tractans hęc sententiā

TRACTATVS SEXTVS

De Monte pietatis in quindecim capita diuisus.

- quid sit Mont pietatis, que cius capitula, ex quod discordantem.
et quibus et quomodo predictum est ad huius veritatis investigationem,
qua generis, et in qua specie virtutis, vel virtutis operationes ista locutus.
conditiones iusti communia et distributaria.
vtrum opinio iusti communia, nihil iurare, aut iniustitia inueniri in contractibus
Montis pietatis falso infra limites iustitia communiativa.
examinata predicta opinio cum determinatione quid in his contra-
elibus committantia multiplex iniustitia.*

- Secunda opinio etiam statu^r, solvendo duo dubia concernientia dicta in
 precedenti capitulo.
 3 Salutio rationum argumentum, quod contractus predicti secundum com-
 mutatum iustitiam sint iusti.
 4 Determinatio, quod in predictis contractibus committitur visura.
 5 Opino dicentum iusti esse capitula monitis pietatis secundum formam
 iustitiae distributiae.
 6 Examen predicta opinionis determinans, quomodo hic sit distributio.
 7 Determinatio quod secundum iustitiae distributiae formam multiplex
 in hoc Monte iustitia commutatur.
 8 Opino dicere in monte hoc nullum esse proprie mutum, sed societatem
 patrum quendam pietatis capituli, ad commune bonum runtam.
 9 Etsanen predicta opinione determinans iustitiam nihil minus inue-
 nir in capituli iustitiis secundum hanc iustitiam, quam secundum alias supradictas.
 10 Excluso quoque in extremerum dictorum cavelendum utrum in tan-
 tam sententiam.
C A P V T I.
 Quid sit Mons pietatis que eius Capitula, & quid discutiendum.

MONS PIETATIS in multis tantum populis erectus, &
 non discentiendus, vocatus summa quedam pecu-
 nia ad perpetuum vitium pauperum deputata, hoc mo-
 de. Cöptates diuinum verbis predictoribus aliqui inuo-
 cavit multorum pauperum quatuor facultates quia non
 semper in promptu habere contum, unde suis prouideant necessi-
 tatisibus) ab Hebreorum viii vocantur, induerunt paup., & pie-
 tatis inutu oblatione voluntaria quicquis quod ibi placet, offe-
 ret, quarens ex multis oblationis via quædam fieret numerum summa,
 conferuanda integré ad hoc, vt pauperi cuique mutari posset, & n
 de sibi prouideat. Et quoniam charitate pleras est haec, fructuosa
 fuit predicatione, adunataq; est pecunia multa sub communib;
 studibus reposita, que Mons pietatis dicitur. Quumq; modi con-
 venientem & perpetuam humano more rectores ciuitatis statue-
 re vellet, quo pauperibus predicta pecunia distributione perpe-
 tua & aquilati mutari posset, statuerunt bonos cives ad hoc exequi-
 dum cum his capitulis.
 Primum, qd custodiunt dicta pecuniam, & stent parati ad mutuan-
 dum egenitibus tot aures (puta tres ad summum) & intra tantum
 non plus temporis (puta annum) restituendos, & hoc vt bonū pos-
 sit esse communium.
 Secundo, qd pignorab accipientibus mutum sumant, & suo peri-
 culo custodiunt in domo ad hoc cōducta, & refrectinibus intra annum
 reddat, non restituens vero publici vendant, & ex vénio-
 ne pecunia exigerent redditum domino véliti pignoris, deducto

claudi, nullib; explicitè habetur. Implicitè autem probari non potest ex iuri principiis, in quantum humana fuerit autoritate firmata sed oportet recurrere ad philosophiam moralē, ut ex eius ratiōnibus naturali lumine fuitis ostendatur, an hoc sit secundum se ma-
 lum, aut bonum.
 qd Ex hoc autem, qd nulla autoritas questionē hanc propriā sibi ven-
 dicari, evidenter quatuor patere possunt, Primum, qd praesens qua-
 stionis decisio, nec canonici, nec cuiuslibet iuris doctores, nec prius
 Theologum secundum quod Theologia ultra philosphicas di-
 sciplinas est simpliciter necessaria, exposcit, led moralem philoso-
 phum. Secundū, qd sapientes in hac parte nec habendi, nec vo-
 candi sunt doctores predicti: sed pogentes potius false in mes-
 cilam alienam. Gratia tame fuit eis habenda, que secundum iurum, qua-
 tum hec questionē hanc ventilarūt. Terterū, qd non est mirū si tot
 huiusmodi homines in re hac minus, bene dixerint; quoniam tra-
 cant fabrilia fabri. Quartū, qd ex eo quod tot & tales dixerint vel
 dictari sint in hac sua opinione, aut decisions, nemo haec in-
 telligens debet, aut potest conscientiam suam eis credere: sicut nec
 corporeis infirmitatis periculum aromarioris, nisi stulte commi-
 teretur.
 qd Nec obstat qd agere de contractibus & visura, ad iura spectet, & ad
 Papam & principē decernentur: hoc enim verius est quo ad contientia
 fori exercitia & humana iudicia. Inter homines siquidem summi
 Pontificis et visuram ambiguous determinare, & non simpliciter.
 Dupliciter enim aliquid ad ecclesiasticū iudicium spectat.
 per se, & simpliciter. Et sic summi Pontificis iudicio subfuit et tan-
 tum, quo sunt fidei: co qd ipse et cōstituit⁹ a Christo doctor & re-
 gator fideli, in quantum fides sunt, & non hominum, inquantu homi-
 nes sunt, & fidei promissa est omnis veritas de necessariis ad salu-
 tem fideliem: & non omnis veritas naturaliter scribili, aut moralis.
 Aliquid verē subditur Ecclesiæ iudicio per accidens, & secundum
 quid si scilicet illud necessarium certa ratione neficit, aut si ratio
 verē scita ab aliquibus, non capitur ab aliis, &c. & de horum nume-
 ro constat ex dictis questionē hanc esse. Et propterea licet in his,
 quæ sunt fidei summi Pontificis autoritas omnibus praest ratio-
 nibus sita in his scribilibus supra tam ipsum, quam quemcumque al-
 lium iudicem, ratio naturali lumine corroborata locum obtinet: contra
 quam sola autoris natura autoritas sciatore, aut decidere aliquid potest.
 Et quoniam sola veritas amoris amor ipsius hoc agitur,
 & materia moralis est, vt omnibus amabilis veritas reddatur, ne
 mo opinans nominabitur, aut nordebitur quois modo: sed opini-
 ones discutimus, bene dicta suscipimus, minus autem bene
 ordinantes, & secundum vires fraternitatem & charitatem genen-
 dantes.

CAPVT III

In quo genere, et in qua specie virtutis, aut viu*n* op*er*-
rationes esse loquentur.

*Opera quæ
in Monte
pietatis ex-
ercentur,
non modo
adcommu-
tatione in fe-
tia rationē
reducuntur,
sed etiā di-
atributua-*

flingulis mēsibus tot denarios à predictis debitoribus, ita q̄ quot libras aliquis mutuo sufficerit à Monte, tot denarios ingulatis mē sibus, quib⁹ illas retineret, dare teneatur. Et hoc non vt aliquid ultra sortem Monti accedit, sed pro recompensatione operarum custodii & ministriū, qui publico pauperum bono in supradictis cū suo periculo & labore defuerunt, & expensarū quæ pro pensione domus, & emptione librorum, & cateris ab eisdem hant. Hęc sunt capitula Montis pietatis. Quorum duo prima, quoniam per se notatum est esse sancta, tertium examinandum restat, an sit licitum aut illicitum & si illicitum, an usurpare sapiat.

C A P V T I I .

Ex quibus & quomodo procedendum est ad huius veritatis investigationem.

P O R T E T A Autem huius dubitationis, sicut & eius-
iusq; alterius verā solutionem ex eius propriis principiis indagare. Quā autē questione hæc moralis sit, & ab homine naturaliter sciens, nō est ex autoritate divina, aut humana, sed moralis philosophic⁹ principiis cūrum procedend⁹. Ex autoritate siquidem diuinā in canoniciis facte scripturæ libris comēta quedam per se ponuntur credēta; & hæc sunt, quæ humani excēdit iuris ingenti⁹. Unā fides est argumen-
tur reū non apparenti⁹) ut puta q̄ Deus sit trinus, & alia huma-
nō. Quædā quasi per accidētē; & hæc sunt multa ratione naturali cognoscibiliā tā credenda, q̄ operanda, et citius, cōmuni⁹, & ruris veritas humano generi innotescit, ut puta q̄ Deus sit & q̄ sit vn⁹, & adulterii est mali, &c. In neutrō autē horū genere prætēs con-
tinetur quaestio, scilicet siquidem naturaliter est, & nullib⁹ in sacra Scriptura decisā invenitur. Ex traditis autē in ea si solū debet, o-
portet ad morales venire proportiones: nō inquantā creditas, sed
lūne naturali notas. Hoc autem est ex principiis moralibus, non ex humana procedere autorit̄. Autoritas verō humana tam cano-
pica, quā cuiuslib⁹ duo similiter tradit operum genera. Quædā ideo
bona, quia mandata: vel mala, quia prohibita, & quedam ideo pre-
cepsa, quia bona, vel prohibita, quia mala. In horū primo ordine
constatios, de quibus agimus, actus non cōtinetur: ita secundo autē

V M A N A Opera vittutis, aut virtut̄ suscep̄tua, in
duo secuntur genera. Quidam enim sunt, quorū bo-
nitas vel malitia in ordine ad operarem consistit, vt
cōscipere, insci timere, audere & vniuersaliter habere
mane paſsiones. Talis siquidem restituto sufficien-
ter habet, si ipsa oportans in se ipso aliqualiter se habet, puta si
paſsio fecit ratione refrenetur, &c. Aliā autē sunt, quorū pro-
pria & p se primō bensia aut malitia cōsistit in ordine ad alterū,
licet ad completam virtutē bonitatem etiam in ordine ad operā
tem bona esse oporteat: vt reddere depositum, restituere accom-
modatum, & vniuersaliter operationes, quæ iustitia subiactent. Ad
horū siquidem restitutio invenit propria, id est ad hoc ut iusta o-
pera sint, sufficit quoddam alteri & qualiter commensurata sint, puta
quod restituto acceptio aquerit. Non enim referat quaque inten-
tione depositum reddat, aut debitum perfolat, si operis iustitia
inspicim̄: licet plurimum inter sit, iustitia virtute operati
attribuere volumus. Propter quod hoc est singulare in iustitia o-
peribus, quod iusta operari possunt carentes iustitia virtute, cat-
erarunt autem virtutē opera nemo ab iuste virtute illa expiere
sufficit. Quod ideo (vt ex dictis patet) accidit, quia certae virtutes
perficiunt hominem in his, quæ sunt ad se, iustitia verò in his, quæ
sunt ad alterum, ut in s. dicitur Ethic⁹.

Quoniam autem clara luce liquet opera hæc, de quibus præsens agitatur quaestio, in numero eorum, quæ ad alterum sunt cum aqua-
litatis ciuii debito contineri, eorum bonitatem, vel malitiam
ex ipsa ratione iusti, quod ad alterum est, secundum aquilitatem
ciuii debiti, considerare oportet. Et ob hoc omnes rationes
qua in re hac ad lucuntur, ex restituendo voluntatis & pietate
intentionis communitat⁹ & ministriū defecit⁹ sunt, non enim
attinet ad opus secuti⁹ se, an iusti vel iusti⁹ defit⁹ sit. Et quia iusti⁹ non
humana legi potest (quoniam illud non est ad proprium, eo non
habet locū nisi in differentiis) sed naturale, id est ex ipsa rei na-
tura aquilitate aliqui alteri commensuratum in duas locantur spē-
cieſ feliciter secundum iustitiam commutatiām & secundum iusti-
tiaſ

secundum iustitiae distributio[n]e formam fieri secundum hanc op[er]ationem pot. s. & de facto in Monte hoc sit.
¶ Dicit igitur duo hec opinio. Primo, quod secundum distributio[n]e iustitiae formam in vniuersitate pauperum inuenienda est merces reddenda ministris. Secundo, quod inuenientia ista iustitiae secundum iustitiae distributio[n]e aequalitatem in capitulo huius Montis ordinatur, ita quod nullus pauper iniuste graetur.
¶ Primum probatur dupliceiter. Primo, quia cum vniuersitas pauperum teneatur de suo satisfacere his ministris, suum autem non sit nisi altero modo, vel quia in cōmuni aliquid habetur, vel quia suorum est partium, & in propria vniuersitas non possideat aliquid in cōmuni, res utr[um]que pars, quae partium lunt, satisfacieb[er]e debet, partes autem pauperes esse patet, inter eos igitur oportere pecuniam h[ab]et inueniri. Et cum constet, quod cōmuni onera iustitiae distribuenda sunt, cōsequenter est quod secundum iustitiae distributio[n]e inuenientia in iustitiae mercedis reddendae operariis Montis à quoque distributio[n]e ista māderet, sive a principio, sive a cōmunitate, sive ab ipsa pauperum vniuersitate.

C A P V T . X I .

Determinatio, quod secundum iustitiae distributio[n]e formam mul-

tiples, in Monte missitia committitur.
RESTA ergo cōsiderandū secundū, scilicet, an distributio[n]e isto modo facta iusta sit. Vbi primitudinē est, & licet in distributionibus cōmunitati minus seruitur iustitia etiam ab aliis, cōscientia pericula, quam in cōmunitationibus, eo quod comparationes personarum sunt odiorum, & pacis bonum tollunt quod ex parte bonis communibus praeficit, statutam tamē distributionem dif[er]entiam iustitia esse oportet, quantū facilius ab eis declinare quodammodo cogimur. S[ed] enim ipsa statuta a iusto declinare inciperent nimis possumunt. In distributionibus cōmunitati minus seruitur iustitia etiam ab aliis, cōscientia pericula, & excep[er]t, & ideo diligenter oportet distributionis huius statutam ex auctoritate iustitiae cōmunitatis adē spectat, vt iustitiae distributio[n]e attribuere ridiculum sit, nisi forte distributio[n]e mutui statutum recipiat, quod hic non sit. In iusta deinde lex esset, si qua fuerat, & ex subventione, quam ex mutui beneficio quis percipit, aliquis pecunia a cōmunitate mutuando daret, & similiiter cuique alteri, cui ex alia causa non tenetur. Ex hac siquidē causa nulli cōmunitati obli- 20 gatur, quādū amicabiliter debeat. Si mutaretur quoque argumentū, & efficeret fermō de subventione per mutui, sed de cōmoditate perpetua mutui inuenienti, quātū totius cōmunitatis bonum esse dicūt, nō potest adhuc concludi iustitia iurari, quātū si penes cōmunitatem illam, distributionis oneris agenda est, cōmunitatis illa omnis mutui sumptibus aequaliter respondet, in aequaliter distributioni solutionis onus nequaquam deberet, licet, vt ex dictis patet, iniquum sit, malum distributi, sicut & bonum.

¶ Secunda est igitur, quod aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

Secondū distributi-
ua iustitiae
rigorē ius-
mūtū
nū meliori-
bus & di-
gnoribus
distributi-
da est, ita
iustum mi-
nus malum
inferendum
est.

30

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

¶ Secundū, quia cōmunitas est utrumque invenientia in iustitiae distributione, & aliter bonū, aliter malū distribuendum est in aequalibus partibus alii cōmunitatis.

TRACT. VII.

CAPUT X V.

Injustitia forma misceatur, secundum veritatem idem est casus iste cum eo, quem superius secundum distributionem iustitiae modis disputauimus, & concludimus iniunctum esse. In hac liquiditate societate distributio non satis, quoniam ibi misceatur nisi illa opinio ipsam pecuniam per modum mutui etiam distribuiri in vnum, &c. Sed hoc nihil penitus variat casum quo ad rationem iusta vel iniulta: quia in societate ista aut omnes habentur aequales, aut non. Si omnes aequales, ergo iniuste vnu plus alio gravauerit onere solutionis, ad quam societas tenetur: quoniam secundum dignitatem iusta in distributionibus attenditur. Si inaequitas inter eos ponitur, cum non nisi ratione in iusta dignitatem ponatur, quia plus agenti plus mutuandū statuitur, infra latitudinem tamen aliquam, puta id, ducatur: tunc manifeste reddit iniquitas illa in distributionibus, qua plus accipiens communis boni, plus cogitare sentire communis mali: & distributionem communis oneris commensuratur singularum indigentiam. Et manifestius accedit hic iustitia, que in gabinetis pro rebus, que deferuntur ad vnum, inveniuntur. Ut vobis enim iniuste ex natura rei inueniuntur ex eadem causa: quia, si supponatur communis oneris commensuratur necessaria vnu, & fusus autem necessarius commensuratur indigenzia, & sic de primo ad ultimum perfectate seruata, omnis communis distributio indigenzia cuius & pauperi communis commensuratur, quod est iniquum. Refutat enim omnis auris, quod tantum quiquis communibus grauerit, quanto magis propriis indigeret. In hac enim societate quando quis magis egit, ut propriis possit prouidere necessitatibus, tanto maius mutuū sumit, & diutius retinere cogitare, & tanto plus exiguit ab eo pecunia debite a societate pro ferentis habi impenso: ut patet. Et ne iterū dicta reperantur, codicē est modo hic iniustitia distributionis, scilicet superius eisdem rationibus. Si autē neutruis iniustitia formam introduci oportere quis putet, sed iniustitiam legalem tacitum, que eadem bonū per se recipiat, & ad illud omnia dirigat, cum fraterna quadā societate errari in primis, ad fraternalē societatem cōfugientis: quoniam operationes hie interuenientes secundum genus suum ad iniustiam non ad amicitiam, &c. spectant, quoniam sunt operationes ad alterum cum ciuilē debitis aequalitatis, in quibus ratio iusta consistit. Nec fraterna voluntas omnia communia volens, hie apparere, nisi apud mentis propria copotes: qui omnem voluntarium iudicat simpliciter voluntarium. Errat deinde, quia sub iustitia legali leu generali non cadit nisi in difference, tia & claram iam esse cuiuslibet pater, non solum qd nulū pre predictorū modorum iniustitiae macula absit à capitulis Mōtis huius, sed etiam quod quoniam alio modo causas formetur, iniustitia aequalitatis non seruerat. Nec oportet omnem significationem exclusionem excluere: quoniam ex supradictis (qua ex Ethicis Aristotelis & doctrina S. Tho. adē sumpia) ut ille ligillatum aliquid fieret, omnia plena allegationibus essent) cuiuslibet in moralibus exercitato facile est omnibus satisfacere, ut omnes veritatem agnoscant, que a prima est veritatis. Cui honor & gloria est ex hoc opusculo. Papiae in sancto Apollinarie completo hoc ē, id 50 est die 13 Iulij, 1498. per infinita secula seculorum. Amen.

TRACTATUS THOMÆ DE VIO CAETANI SANCTI XISTI DE MONTE PIETATIS FINIT.

TRACTATUS SEPTIMVS
de Cambiis in octo capita diuisus: ad Domum Andream Brixensem Brig. xii priorum.

1. De tribus generibus cambiorum.
2. De opinionibus dicentibus, in cambiis realibus esse mutuum.
3. De opinionibus dicentibus, in cambiis realibus esse contractū permutationis.
4. De opinione singulari circa cambia.
5. De natura artis campiorum.
6. Quomodo oporteat numismatum commutationis fieri ad hoc, ut reliquo serueretur.
7. An talia cambia proposita sint verē cambia, ex iustificata.
8. De aliis cambiis propriis ex parte acceptiorum cambiorum.

ONCESSVM Mili his diebus octium, venerando amantissimum patrem, ad eccliam promissum paternitati tua tractatum de cambiis initians post auditos campiores, literaque diuersorum de his operationes, ac diuinam in editionem, ad scribendam tandem impulit. Tanta siquidem est rei huius obscuritas & involutio, ut hinc confunditudo non absque fautoribus, & inde doctioribus plurimis, modernis tamen, iustitibus (antiquis siquidem proposita difficultas hie non fuit) secundum portum videatur. Verum vbi plures dies lectio meditationis que iam dedicerem, & infidelis promissionis reatus occurret, diuina fretus ope, tria de cambiis tractanda centur. Discernenda fuit primo dubia à certis. Adducenda sunt deinde opiniones aliorum de dubiis, firmandum est demum quid mihi videtur de his sentiendum.

CAP.

DE CAMBIIS.

163

CAPUT I.

De tribus generibus cambiorum.

AMBIVM modiquam multi sunt, quo ad differentiam tam certi vel dubij, trifariam ea diuersitate suffici. Quodam siquidem sunt, quorum iniuria clara est. Quidam vero, quorum iniuria similiter aperta est. Et quodam que an sunt iusta, vel iniusta, in dubium inter doctores vertitur.

Justificata siquidem sunt, qua fuit in tribus modis. Primo, quā in cambio minuto capor moderat lucratr secundum patria expendi, vel econtra, aliquid minus dādo, quam recipiat. Hoc enim continet naturalem aequitatem, ex eo qd industria & operæ campioris ratio habenda est.

Quoniam enim, carcerarum artium ministros licet in communionibus propriis laboris, industrie, mercenariae compone, campioribus, qui cōmutationibus numismatum deseruntur, id quoque licet non est dubium. Propter quod non irrationabiliter dicunt opinantes lucrū campioribus tantum licet, ita quod priuatis homo si cambiare debet ducatur aureum, nihil debet lucrari.

Communitatio panque numismatum patria non vagatur quo ad valorem (quemadmodum cetera cōmutationes) sed determinata est: puta quod ducat⁹ aureus valet duodecim marcellos. Et siicut in ceteris communionibus aequalitate violare iniusti est, ita in communionis numismatum. Vnde nisi vel proper mercedem seruit, non in numerā pecuniam, ut quidam putant (quoniam cōtingit capre minus numerare campiorum, quā aequitatem, & actus numerāri non est proprietatem cenciaris, sed solitas gratis cōcedi, vt vīs libri, & numeracionis campioris responder numeratio dantis aliam monetā) sed in arte campiorum Reipublica ministrādo, vel proper incommodum, quod quis incurrit ex ablatione talis generis pecunia ē, ut, vel qualitate numismatum (infra declarabitur) non licet plus in cambio minuto aciperi, quā detur. Quorum nullum locum haber viuenter in singularibus hominibus non campioribus. Secundum quod campor moderat lucratr, ex eo qd Petrus habens certam summam pecuniam Mediolani, dat eam campori, qui faciat equalitatem Romam, Rome sibi vel alicui. Si enim ex hoc campor mercedem exigit, iusta est exactio: campor enim translatoris in hac parte locum tenet, nec est equum, ut merces sua seruitur subtrahatur. Tertiū, quando campor lucratr, ex eo quod moneta alicubi minus valentem congregata transiret in locum, vbi plus valet. Hoc enim est negotiorum numismatum: ex qua prima ortum habuisse videatur ars campiorum, vt videtur in primo Politicorum. Et etsi licita fuit cetera negotiations ad augendas opes licet.

In iusta vero absque dubio cambia illa sunt, que his duobus modis sunt. Primo, cum campor lucratr, aut lucrari intendit, ex eo quod Petrus agenti Mediolani dat certam summam pecuniam sub nomine cambiis de Lugduno vel Londinis: & tamen secundum veritatem ibidem restituiri facienda vīring, scitur, tunc fiant literæ campiorum, & non praefentur, sive non fiant literæ. Interuenit siquidem hic manifeste solo nomine cambium, & secundum rem mutuum cum luero, aut spe luci, secundum quod diversimodē sit.

Secundū (& in idem redit) cum campor, ut lucretur, dat Mediolani Petri agenti certum ducatum, recepturus ab ipso Petro ibidē hinc ad mensuram tantum, quantum valebit, tunc Venetiis: secundum cursum cambiorum decem, libra grossorum, quā equivalentem cōducatur regulariter, sed in cursu cambiorum Venetiis quādūque excedunt, & quandoque exceduntur. Hic enim secundum veritatem est contractus mutui, cambium nomine palliatus: & sic cum spe luci contra illud Lue. 6. Mutuum date, nihil inde sperares. Et celebratur communiter cū probabili conjectura, quod erit librum: quia communiter solent tunc valere plus decem libra grossorum, quamvis quandoque, sed raro minus valeant: & propterea est hic vīra. Nec porrect ex eo, qd contractus iste dat pecuniam, quā est inveniendibilis cum traplatione domini, & recipit pecuniam: has autem esse constat conditiones ad mutui contractū sufficientes: mutūrum opīcio hāc autoritate Gof. & Holti in summa de vīra: & Archīepiscopi Floren. in 2. & 3. parte Summa, vbi etiam dicit multos viros doctos & timoratos fuisse huius opinioneis.

Acceptantes autem mutui hīc ē, & tamen abīcī, vīra cambia fieri, fundant super ratione interest, & operari locatarum. Et quo ad intereste quidem quia etiā in contractū mutui licet seruare se indēmē: constat autem, qd mutuū Janus 100. ducatos aureos, damnū incurrit si Brugis restituantur sibi totidē aurei, vel eis equivalentibz ibi præcīsūt. Tū quia plus daret, quā recipere ex eo qd ducatus aureus plus valet Janus, quā Brugis. Tum quia oportet ipsum subire expensas delatorum pecunia, vt Janus rehabet, vbi contractus mutui celebratur est ergo licet est estimare ducatum aliquid plus, vt mutuū nullum damnū incurrit: & hoc in iusta cambiis accidit. Quod ad locatas vero operas: quia quoniam nullus debet propriis stipendiis militare, & campor & ministri publicis vītati deservient in opere factio in mutuis faciendis prædictis, consequens est quod propriam mercedem reportare debent: quemadmodum ministri Montis pietatis. Et quia industrie accidentes operi līcito, ratio est habenda, aliquid etiam mercedis ei dari debet: quo sit, vt omnibus pensatis talis ex crescentia sit licita.

SED reuera neutra harum opinionum veritatem aequitatis. Primo enim fundamentum ruit quoniam (vt infra patet) hic non est contractus mutui. Secunda autem & falsum assūmit, & consequenter non loquitur. Falsum quidem assūmit, dum dicit in his cambiis illud plus sumi, vt vīte interesse: hoc enim campores testatur esse falsum, & dicunt quod non vt damnū euent, sed vt lucrentur huiusmodi cambiis insūst: & quod si accipiētes cam-

Opus Caier. LL. 2 bis

TOMI II.

TRACT. VIII.

aliqua ultra fortē ex mutuo: & sic vñram commitit, aut ex affecta amicabili eius cui mutat: & sic non peccat.

ET P E R H A E C pater responso ad obiecta: quoniam mutuum dantes iubentur nihil inde, id est ex mutuo sperare. Er in decreta illa dicunt maleagere: quia nisi ex mutuo ad quid sperarent emolumen, non mutuarent. Ex dictis autem patet hoc esse verum, nec obstat determinatione, quia dictū est licitum esse sperare aliquid gratuita cōsequendū. Mediolani, die 6. Aprilis, 1500.

Q V A E S T I O 1 I .

Vñrum vñrariū mentalis teneatur ad restituionem.

 V A E R I T V R. vñrum vñrariū mentalis teneatur ad restituionem.

Et videtur quod sic. Omne alienum restituionē est.

obnoxium, sed omne lucrum vñrariū est alienum.

vel quia nō est translatum dominum, vel saltem quia

competit repetitio: ergo.

Præterea, Extra, de vñris cap. consuluit: dicitur p vñrariū mentales ad ea, qui taliter sunt accepta restituionē in animarum iudicio efficaciter sunt inducendi: ergo ad restituionē teneantur.

I N O P P O S I T V M autem est, quia nullus teneat ad restituionē eius, quod nullus teneat ad restituionē ex parte vñris, & se vel alium, qui nō intendat extorquere: sed vñrariū pūtē mentalis nihil direcē, vel indirecte extorqueret, quanvis hoc intendat: ergo non teneat ad restituionē eius, quod sibi ultra fortem datum est secundum spēm suam.

C O N C L V S I O .

Oblatum est donatum lucrum ex recipientiis mutuum amore, quamquam prava & vñrariū intentione mutantis, nescili qui donauit, nec pauperibus, neque alii restituendum est.

R E S P O N D E O In hac habitatione præmitēdū est, quis & quotuplex sit vñrariū mentalis: deinde respondendum est quod si vñrariū mentalis tria requiruntur: primū, quod intendat præter mutuatum fortem aliquid lucri: alter vñra ratio non saluaretur. Secundū, quod talis intentio sit eius quod sine ipsa non mutuaretur. Secundū, quod sibi ultra fortem datum est secundum spēm suam.

Tertiū, si illud lucrum nō intendatur quasi gratuitē & amicabilitate habendum, sed vi ex obligatione appeti mutuo pñficiū datum: ut enim in alia quaest. ex doctrina lanti Tho, diffinitum est, spes habendi aliquid ultra fortē gratuitē & amicabilitate vñra non facit, sed licita est. Et sic vñrariū mentalis est qui non intendit ex mutuo aliquid ultra fortem non gratuitē dandum aliter non mutuatur.

Quamvis autem propter loquendo duplex tantum sit vñrariū mentalis (de quo est qualio) extenso tamen vocabulo triple invenitur. Primus est, cui lucrum speratum succedit modo sperato: id est non gratuito, sed iuste & sperabat non gratuito sibi dandum. Secundus est, cui lucrum speratum succedit nō modo sperato, sed melioris: quia sibi lucrum quod sperabat ex obligatione dandum, gratiā sibi datus est. Tertius est, cui lucrum speratum datur propter aliquam tacitam eius petitionem. Et quia vñrariū tertio modo, est non pure mentalis propter exteriora signa, quibus tacite petitatis, quid ultra fortem ex mutuo, & hoc parum differt à perfecta vñrariū ratione, quo pacto aliiquid plus exigitur: & ideae de hoc non est praefatis queſtio, constat enim talis teneri ad restituionē. Quia etiam vñrariū mentalis primo modo lucrum, & p̄ datur, non datur omnino voluntariē, & prava intentione ab eo speratur, communiter & bene dicitur taliter teneri ad restituionē. Sed de vñrariū secundo modo (cui) gratuitē donatur quod prava intentione speratur diuersa doctrinā videtur esse opinio Io. And. in Mercurialibus, regula, p̄ceptu, lnto, Hosti. & Panor. in c. cōsuluit de vñris, & gl̄n e. mandato, de simonia ac dñebus taliter obnoxium restituionē. Richardo vero & Scoto in d. r. c. e. sequacib⁹ hoc negantibus. Et illorum quidem ratio duplex est. Prima, quia omne lucrum vñrariū est legi vñrariū testamēti prohibiti, & restituionē indifīnētē à Theologis dicitur. Constat autē tale p̄ceptu intentionē, scilicet corruptam fulcipientis: consequens est quod tale lucrum non sit restituionē obnoxium. Et quoniam scientia est de his, que sunt per se video fermo Theologorū dicens indistincte vñrariū esse restituendam, intelligitur vñra per se, non per accidens, quālis est in propōto. Lucrum siquidē vñrariū per se est effectus ipsius prava intentionis adiuncta mutuo, & datur non omnino voluntariē. Quod autem sponte dono datur, quamvis ex prava intentione fulcipientis vñrariū per accidens sit, non illius prava intentionis effectus est, sed ex gratuito effectu donantis procedit, & video restituī non oportet.

E T per hoc idem fundamentum patet responso ad obiecta in principio, quia licet vñrariū per se sit alienum, non tamen vñrariū per accidens, quale est istud. Decretalis quoque illa de lucro vñrariū per se intelligenda est, non de eo quod est per accidens. Mediolanī, die 8. Aprilis, 1500.

Q V A E S T I O I I I I .

Vñrū omnia bona vñrariū sunt obligata, & quibus vñra extorta sunt.

V A E R I T V R. vñrum omnia bona vñrariū sunt obligata

cis à quibus vñra extorta sunt.

Et videtur quod non. Quia obligatio realis trahit ei

res: sed multa res vñrariū possunt alienari ab aliquā obligatio-
nē concomitante: vt patet de bonis patrimonialibus: non ergo omnia bona vñrariū sunt obnoxia vñrariū reddendis.

¶ Frater. Si omnia vñrariū bona essent obligata, nec gener vñrariū possit accipere dotē ab eo qui habet alias, vnde possit restituere, nec aliquis possit aliquid ab eo emere simpliciter: & credito tribus cōpetet actio sup illis rebus: & sic multi illaqueat restituēre etiā bona fide indecentes. Hæc autem omnia ab funda sunt: ergo. &c.

I N O P P O S I T V M Est glossa, extra de vñris in ca. tua nos:

& in c. in cap. quanquam.

C O N C L V S I O .

Quās bona vñrariū per vñrā extorta sunt obligata est à quibus extorta sunt realis obligatione: cetera vero eius bona ab quoquaque modo habito sunt eidem obligata personalis obligatione.

R E S P O N D E O In hac quaestione sunt duas opiniones: vt refert Panormita, extra de vñrā in cap. quā tu. & in cap. tua nos. Communis siquidē antiquorum canonistarum opinio fuit, quod omnia bona vñrariū sunt tacitē obligata, eis à quibus vñra extorta sunt. Constat autem lucrum proposi-
tum nec esse prohibiti secundū sc̄ (qua datio nō est iniuncta quā si libera donatio) nec secundum spēm causam: quia supponit li-
cē pauperē & spontē hoc donari. & non ex obligatione mutui accepti, buena
ergo nulla ratione pauperibus est erogandum. Secundū si paupe-
ribus erogandum est, hoc non efficit ob aliud, nō propter ini-
stum.

Et videtur quod sic. Omne alienum restituionē est.

Et videtur quod sic. Omne alienum rest

fit realis, sed ratione perlonga (ut superius dictum est) consequens est quod diuisa persona visurum in heredes, diuisa quoque proportio nataliter translatad heredes obligatio illa, ac per hoc nullus heres tenuerit ex hoc, nisi secundum suā portionē. Et nota quod obligatio illa bonorum quoddammodo augeatur, & quoddammodo minuitur in divisionē hereditatis. Minuitur quidem pro quanto diuiditur sicut hereditatis. Augetur vero pro quanto singularis partes illius obligatio nis singulos heredes sic afficiat, ut translat in omnia coram bona etiā aliunde habita: ita quod omnia bona cuiusque hereditatis vendicantur, sicut licet petere tantum, sed aliquid ad arbitrium sapientum. Mediolanī die, 24. Aprilis, 1500.

TRACTATVS NONVS De simonia in tres questiones diuisus.

1. Num emptio ecclesiasticorum beneficiorum sit simoniacus, quia prohibita; vel prohibita, quia simoniacus hoc est, utrum sit in eorum emptione simonia de iure divino, aut positivo.

2. Num emens & acquirens episcopatum, non intendendo soluere promissam pecuniam sit simoniacus.

3. Num vacante sede & querentibus omnibus pontificatus per eas & nefas propter ambitionem & avaritiam, Ecclesia rumam, leuit vero probo & digno querere pontificatus adibendem promissiones, & exhibentes temporalia & beneficia, &c. pro suffragiis propter hunc fidem ut in fide postius Ecclesie proficit, & illam reformet.

QVAESTIO I.

Vtrum emptio beneficiorum ecclesiasticorum simoniacus, quia prohibita; vel prohibita, quia simoniacus, hoc est, utrum sit in eorum emptione simonia de iure divino, aut positivo.

V A E S T I O V .
Vtrum emptio beneficiorum ecclesiasticorum simoniacus, quia prohibita; vel prohibita, quia simoniacus, hoc est, utrum sit in eorum emptione simonia de iure divino, aut positivo.

V A E R I T V R vtrum emptio beneficiorum ecclesiasticorum simoniacus, quia prohibita; vel prohibita, quia simoniacus, hoc est, utrum sit in eorum emptione simonia de iure divino, aut positivo.

Videtur enim quod sit iure positivo. Primo quia titulus probabit annexus est ecclesiasticis ordinibus & iure positivo, ut pater ex eo in primis ecclasia erat pastores & ordines absq; prebendis; nō usq; ad Vrbanum primum Ecclasia Romana dicitur absque redditibus vivis.

Secundo quia quandoconque sunt duo coniuncta alterum spirituale & alterum temporale: emere illud totum ratione temporalis non est illicitum secundum se, ut pater ex vasis sacris, & decimis, &c. sed in beneficijs est vnum spirituale (puto ordo aut cura marinarum) & alterum temporale, scilicet prebenda ergo licet haec emere ratione prebenda: sed omnes, qui emunt, non nisi ratione prebenda emuntergo nullus committit in omnium, nū forte agat contra ius positivum.

I N O P P O S I T V M Videtur communis Theologorum sententia,

I N H A C QVAESTIONE tria agenda sunt. Primo ponuntur opiniones. Secundo, examinabuntur. Tertiū, respondebitur obiectis.

C O N C L V S I O .

Emptio beneficiorum ecclesiasticorum, quia clericatus sunt annexa, & non solum illorum que habeant clausum administrationem, vel ordinum executionem, est prohibita, quia simoniacus, & non simoniacus quia prohibita.

Q V O A D P R I M V M tres sunt hic opinione, duæ extre mæ, & vna media. Prima extrema est, quod simonia in beneficijs vniuersis est tantum prohibita iure positivo. Et consequenter quod Papa sit supra ius positivum, ipse non solum censuras, sed peccatum cuadit simonia vendendo ecclesiastica beneficia: quamvis non evitetur peccatum scandalis & acceptationis personarum in huiusmodi. Et hanc opinionem sequuntur in ea ex parte officio delegi, & ibidem Ant. de Buit, Imo, & Cardinalis in cap. primo de simonia. Secunda opinio extrema est, quod simonia in omnibus beneficijs ecclesiasticis est prohibita iure divino, ac per hoc quum Papa diuino subdatur iuri, peccatum simonia incurrit in vendendo, quamvis iuris positivi non evadat. Et hoc videtur communiter Theo. sequitur. Ratio huius opinionis ponitur a S. Tho. in secunda cedula, quæ 100. art. 4. quia scilicet beneficia ecclesiastica non possunt esse sine spiritualibus antecedentibus & causantibus ipsa. Ex hoc enim sequitur, quod venditis prebendas etiā spiritualia venditioni subiectas. Tertia autem opinio media est, quod simonia in beneficijs quibusdam est prohibita iure divino, & in quibusdam iure humano. In habentibus siquidem administrationem ordinis, vel executionem clauium, simonia prohibetur diuino non habentibus autem horum (vt fuit administrationes hospitalium, &c.) simonia iure tantum humano committuntur. Et consequenter in illis Papa incoluit ut simonia si vendit, & in istis non. Et hoc est opinio Panorum, in cap. primo de simonia. & in repetitio, quia vero in cap. extirpante de preben. Et fundatur hoc opinio super duobus. Vnde est quod ordo est de iure divino: quod probat, quia erat in veteri testamento. Alterum est, quod in connexis vendito uno, venditur re liquum.

CONCLVSI O.
Quia nonnunquam licet petere damnum lucri cef-
fants, non tamen potest totum lucrum cef-
fants, sed alii minimè adiit.

R E S P O N D E O . Quod quia contingit scire in vniuersali, & ignorare in particuliari. Poste, id est quum communis animi conce pto & Theologorum & Canonistarum sit, quod inter habere aliquid in actu & habere illud in potentia multum referit, sic magna debet esse differentia inter recompensationem eius, quod haberet in actu, & illius quod possidetur in potentia. Contingit tamen, quod si non aduentores, quod lucrum ceflans sit de numero eorum, quae habetur in potentia, & veritatis & similitudinis ceteris, dū afferunt posse peti totum lucrum ceflans, quidam dānum lucri ceflantis recopen dandam venit. Manifeste liquide patet, lucrum ceflans non sit actu haberi, sed in potentia tantum est, vel suffice, ac per hoc multipliciter possibile impediri, unde absque dubio quod licet sit quan doque petere damnum lucri ceflantis, non tamē est licitum petere totum lucrum ceflans, sed secundum propinquitatem & elongationem potest ab actu, & alias particulares circumstantias ad arbitrium boni viri recompensatio facienda est.

A D P R I M V M ergo oportet dicendum, quod decretalis illa nō habitationē lucri ceflantis, sed temporis, pro quo res vendit. Quum enim regulari sit, quod pretium rei venalis statuitur secundum tēpus, pro quo sit venditio nō in quo ille, qui erat seru torus has merces: tamē nūc vendit, supponit quod vendit pro tempore, pro quo intendebat vendere tunc: nūc vero contractum

liquum, quod probatur infra, q. 3. si quis obsecrerit. Ex his enim arguit, quod in horum venditione venditur executio ordinis: ac per hoc quodammodo ordo ipse, quod est in se simoniacum. Nec potest dici, quod annexum temporale tantum vendatur, quia neutrum invenitum relinquitur. Hac de primo.

Q V O A D S E C V N D V M , Quia omnia opiniōnē rationes ex duobus pendent, scilicet distinctione eius, quod est ex iure positivo ab eo, quod est ex iure diuino, & connexione eorum: ideo tria sunt percurta. Primo, quod in his ecclesiasticis beneficiis sit ex iure diuino, & quid ex iure positivo. Secundū, an id quod est in eis ex iure positivo, si vendit. Tertio, an connexionis efficiat, vt vno vendit, utrumque necessarium examinatur, & veritas simul totius questionis apparet;

¶ In ecclesiastico beneficio duo sunt: clericatus ad minus, & praebenda titulus. Clericatus effice ex iure diuino conflat, tamen ex eis clericatus nihil aliud est, quam additio ad ministrandum sacrificij diuinis, & a sacerdote nomine accepta: quia in fortem Domini, qui clericis sunt, electi sunt. Fuerunt enim omnes utipicē clerici. Ante legē quidem primo geniti clerici erat, & primogenitura ius factum erat. Sub lege autem tota trib⁹ Leui sanctificata est ad diuina officia. Tum ex eo spirituale quoddam est, omnis enim clericis officium in spiritibus actibus constitutus patet discenti. Vnde in prima tonsura ex vtrah, parte preciosi corporis in capite fit, secundum partē superiorē, in qua fit confusio: & secundum partē inferiorē, per quatuor singulos, in qua invenitur capilli, ad significandum, quā temporalibus vndiq; præcili, ad superna, quā spirituallia sunt, ministri deputantur. Tum autoritate S. Tho. in tecula fecit, q. 10. ar. 4. qui officium clericale nō spirituale an exiū, sed spirituale est. Constat enim idem est indicium quo ad propositiō de iure deciminarum & prebendarum: quia virtutib; & necessariis datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta, ita in iure indeterminatae ab Deo, & determinatae ab Ecclesia, non multiplicamus ius, sed vnam refat in terplo. Autoritas est S. Tho. in quā non sunt duos precepta de custodiendis fessis (vnam ex iure diuino & alterius ex iure positivo) sed vna tantum de iure diuino non indeterminata, & ab Ecclesia determinata, & similiter est de aliis. Quemadmodum ergo in preceptis indeterminatae datis à Deo & determinatis ab Ecclesia, non multiplicamus precepta

vendere fructus absque iure præbenda, aut non emeret, multo minus solueret. Sed ius talis præbenda est spirituale, sicut & ius decimatum, ergo veluti nullum res spiritualis est, quia venditur & emittitur. Et consequenter simonia, non quia prohibita, sed in se committitur. Hac de secundo.

Q.V.O A.D tertium satisfaciendum est obiectis: Et ad primum (quod est fundamen[t]um tocius erroris) dicitur primò, quod peccat secundū nō causam ut causam. Dependentiam nāque ex iure positivo non est causa venialitatis, sed negatio spiritualitatis, unde spiritualia, quæ ex iure positivo pendent, venialia non sunt, ut patet de confessione factorum & vestium, & de benedictione nuptiarum, &c. Oportet ergo pro fundamento assumere, & titulus præbenda est res temporales, & non quia est de iure positivo ut post secundū se materia v[er]ditionis est. Secundò dicitur, quid aliud esse de iure positivo contingit dupl[iciter]. Vno modo quo ad substantiam rei ut sunt officia temporalia, & alia huiusmodi. Alio modo quo ad determinationem tantum. Prima quia sunt totaliter ab homine, venialia sunt alia vero, sicut factum spiritualiter eorum substantiam sunt, & ab Ecclesiæ tantum modificatione & determinatione recipiunt, venialitatis repugnat. Rursus, prima Ecclesiæ potest annulare, ut pote totaliter sua opera: secunda vero potest mutare, & aliter determinare. Vnde quamvis in potestate Ecclesiæ sit separare à iure clericali determinationem præbenda, quam acceptavit & statuit, si tamen sustinet, ex quo spiritualis iurius determinatio est, vendi non potest. Quemadmodum in potestate Ecclesiæ sit, subtrahere confectionem virginum quam determinauit: si contra proximum ageret, detractionis vitio non careret: quanto magis contra seipsum, quem plus proximo diligere tenetur? Tertio scandali manifeste siquidem dat occasione scandali alii: ut patet. Quartò mendacij, dum fingit quod nō habet in corde: quod est secundum se præsumit (ut dicitur tertio Ethici) nec illa potest intentione recte fieri. Quod quamvis veritati perniciose opponatur, ac per hoc officium videatur: secundum tamen veritatem prædicta perniciose est. Hac de primo.

Q.V.O A.D S E C V N D V M, Scindunt est, quod non vertitur hic in dubium, an in iudicio Ecclesiæ staretur testibus & non excursioni iusti simulatori, quia diceret se fixilis, quoniam liquidum est quod secundum ea quæ exterius acta sunt, Ecclesiæ iudicaret. Sed quod multis ingerit dubitationem, est quia nō est cōsummate perfectus actus exterior. Interuenit siquidem hic ultra patetum datio & acceptio spiritualis, sed deficit datio & acceptio temporalis, s[ecundu]m pecunia pro spirituali. Videntur enim Canonizatæ omnes dicere, quid ad hoc ut incurrit simonia punita ab Ecclesiæ, requiritur actus exterior, non tantum interior aut passio, sed cum intentione & passione executionis autem completa vel incompleta, non dicunt quantum vidisse me memini. Scindunt est, quod tria numerata. (Intendo, passio, & executionis) ita se habent ad simoniam punitam ab Ecclesiæ, quod quodcumque horum defecerit, non incurrit vera simonia punita. Si enim intentio deficit, vera simonia non est. Et si intentio est absque aliis, mentalis tantum est. Et si intentio cum passione absque executione est secundum Tancere, (ut refert glo. in c. tua nos de simonia) videtur ista simonia punita: quia sola passio apud ipsum facit simoniā. Et factis rationabiliter videtur hoc dici: quia vbi est intentio cum passione, ibi est vera venditio & vera emptio spiritualis, &c. & consequenter vera simonia: & est exterius subiacens iudicio Ecclesiæ. Vnde non appareat ratio, quare penas iuris statim pactione facta simoniaci incurrere non debeant. Et confirmatur, quia simonia in contritu emptione & venditione cōsistit in rei veritate: executio enim nihil aliud est, quam ponere in possessionem rei iam empte & promisi preti. Vnde nulla ratione cogente: fed sola autoritate veterum, creditur requiri tertii, scilicet executionis. Quod ex Hosti definitione appetit: inquit enim quod simonia est acceptio vel dato spiritualis ex pacto temporalis, &c. proueniens. Vbi manifeste patet, quod in simonia punita ab Ecclesiæ pactum locatur, ut causa: ipsa vero executio locatur ut substantia simonia. Fatiendo ergo quod haec tria requirantur, restat videare, an executio incompleta & claudicans ex altera parte. I. temporalis sufficiat. Et breuiter ex tribus colligo quod sic. Primò ex prædicta definitione Hosti, quæ communiter acceptatur: in ea enim dicitur, quod acceptio vel dato spiritualis ex pactione rei temporalis, est simonia punita ab Ecclesiæ ergo. Secundò ex communī dictori, scilicet quod quando concurret ex pacto, collatio spiritualis, est simonia punita: nec v[er]o vñquam addit, quod requiratur acceptio etiā temporalis. Tertiò ex c. suis de simonia, vbi exp[re]s[er]e iudicatur simoniā conferens ordinem ex pacto rei futura.

Q.V.O A.D P R I M V M, quum actus exterior ad genus mortis non nisi propter actum interiorum spectet, quia simonia vitium morale sit propter primò ipsam intus invenire. Et quia non circa passiones, sed actions liberas veretur, in voluntate oportet eam studio inquirent. Unde & in eius definitione dicitur, quod est empo[si]tia voluntas, &c. vbi igitur deest omnino emendi voluntas, ibi emp[ri]o secundi veritatem nō est. Sed in proposito casu, hic nō intendit emere nullo ergo est secundū rē emp[ri]o sed emptionis tantummodo similitudo. Et quia emp[ri]o & venditio correlativa sunt neclaudatione ex hac parte & ex illa: quia spirituale tenet principalem locum, & est ratio & radix totius repugnantia ad venitiatem: & ideo penes illius executionem videtur attendi executio simoniā. Quia ergo in casu nostro Ecclesiæ presupponit simoniā intentionem, & constat de pactione & de acquisitione spiri-

spiritualis & deficit tantum executio temporalis pro spirituali iudicabit Ecclesiæ simoniā esse facis canonibus veritatem & puniam: & vtrunque partem excommunicatam. Hac de secundo.

¶ Nec oportet aliter respondere ad in principio obiecta: quia fatus patient ex dictis, Roma die 4. Ianuarij. 1504.

Q.V.A.E.S.T.I.O. I.I.

Vtrum vacante sede, & querentibus omnibus pontificatum, per fas & nefas propter ambitionem & auaritiam ac Ecclesiæ ruinam, licet viro probo & digno querere pontificatum, adhibendo promissiones & exhibendo temporalia & beneficia, & cetera pro suffragiis, proper hunc finem, ut in sede positus Ecclesiæ profit & illum reformet.

VAE R I T V R. Vtrum vacante sede, & querentibus omnibus pontificatum per fas & nefas propter ambitionem & auaritiam ac Ecclesiæ ruinam: licet viro probo & digno querere pontificatum, adhibendo promissiones & exhibendo temporalia & beneficia, & cetera pro suffragiis, proper hunc finem, ut in sede positus Ecclesiæ bonificari posse. Hac de primo.

Q.V.O A.D Secundum dico, quod actus iste est simoniā.

Quod probo sic: In episcopatu sunt multa appetibilia, ut habes & S.Thos in feconde, q.185, puta cura animalium, excellitia gradus, sufficiencia temporalium, &c. quia quantum ad propostum spectat, ad duo reducuntur, scilicet ad titulum pastorem, & titulum præbenda computandu[m] cum præbenda omni temporalia, honorem, gloriam, &c. Et si vir probus & dignus pontificari, intendit directe ad acquisitionem autoritatis pastoralis, aut ad titulum præbenda, tunc insurgit duicit: Canonifatu[m] opiniones credentibus quibusd[em] hoc est simoniā, quia prohibiti: alii vero prohibitum quia simoniā. De qua difficultate erit quaslibet specialis post: quia in proprio cōfūst, quod nō refert, quæ harū opinione sunt: ut quod quando votum & iuramentum seruit in publice vtilitate dannum redudat, seruanda non sunt quamvis alia iusta & sancta essent, ergo nec huiusmodi leges seruari debent in tali cau: in quo ecclesiastice reip[ublica] ruina iniunct manifeste.

¶ Secundò: quia non magis obligant iura prohibientia huiusmodi promissiones & emptiones, quam votum & iuramentum: sed coniur, quod quando votum & iuramentum seruit in publice vtilitate dannum redudat, seruanda non sunt quamvis alia iusta & sancta essent, ergo nec huiusmodi leges seruari debent in tali cau: in quo ecclesiastice reip[ublica] ruina iniunct manifeste.

¶ Tertiò: Quia si hic interuenient aliquod peccatum hoc non est nisi simonia. Sed simonia hic non est, probatur quia in beneficiis ecclesiasticis simonia est de iure positivo: ut multi canonizat[ur]. Constat autem quod nullum ius positivum contra communem Ecclesiæ vtilitatem ad eiusque ruinam feruadum est: quamvis omnia (vt Bernardus inquit) statu[m] tenui seruanda sunt, quandiu contra charitatem non militant: ergo, &c.

¶ Quartò: Quia vacui: licet redire mere vocationem suam, & propriū & preciū publicam: sed in hoc casu nihil aliud sit, nisi p[ro]reditur vocatione propria & publica totius ecclesiæ: ergo licet.

P.R.O O P P O S I T A Autem est, quia non sunt facienda mala, ut veniant bona: sed emere spirituale est malum: ergo non est faciendum propter quocunque bonum.

A.D E V I D E N T I A M. Huius questionis quatuor aguntur. Primò ostendit distincte in quo stat difficultas. Secundò, quia difficultas stat in duabus, respondetur quod ad vnum illorum. Terziò, quod ad alterum. Et quartò satisficer rationibus in contrarium.

C O N C L V S I O.

Ilicet omnino & simonia est procula via pro scipso.

Q.V.O A.D P R I M V M, Scindunt est, quod operationes humanae quinque sunt genera. Nam prima distinctione distinguuntur in bonas, malas & differentes. Et rursus bonas distinguuntur in omnia bonas & in bonas non omnino: & male quoque distinguuntur in secundum se prauas, & in solitariæ malas. Vnde sunt quinque genera: duo bonarum, & duo malarum, & vnum indifferenterum. Omnia bona opera sunt, que non solum bona sunt, sed non possunt male fieri, ut interior charitatis actus proprius: non enim potest quis Deum amare ex charitate, & tamen male: ut patet. Bona autem non totaliter sunt, que licet in tempore boni sint, possunt tamen mala intentione fieri: ut dare elemosynam, colere Deum exterioribus sacrificiis, &c. possunt enim h[ab]ere inanem gloriæ fieri. Mala vero secundum se praua sunt, que nulla possunt intentione bene fieri ut mentiri, adulterari: & alia huiusmodi. Mala autem solitariæ vocantur illa opera, que si sola nāque considerantur, non possunt aliquod important: quia tamen possunt tot circumstantias vestiri, ut bona & sanctæ sunt occidere, multilore aut priuare hominem rebus suis. Hac enim si sola considerantur, cum vnde bona sint non habeant, mali ratione pretendunt, pro quanto mala proximiora affuerint: & tamen si haec sunt propter boni publicum ab habente autoritatem, seruato iuris ordine, &c. iusta & sancta redduntur. Indifferentia demum opera sunt, quæ secundum suam speciem nec bona nec mali rationem habent: leuare festucam de terra. His autem stanchis liquet, quod actus iste, & quo dispertauimus, scilicet dare aliquid temporale pro episcopali sede habenda, secundum se non est in genere bonorum nec indifferentia quia sit prohibitus. Sed dubium est, an continetur in genere malorum, quæ sunt secundum se prauas, an inter ea, quæ sunt mala solitariæ. Si enim est secundum se prauas: nulla intentione, nullaque circumstantia poterit fieri: itus, de talibus enim malis intelligitur illud: Apostoli, Non sunt facienda mala, ut veniant bona. Si autem nōde similius species habet mali honestabilis per adiutorias circumstantias, poterit aliqua intentione & ratione rectus reddi: quamvis sit prohibitus, quia ut plurimum mala sit. Ut autem manifestetur in com-

in communi eligant (quia eiusdem rationis est dare, ne malus eligatur, & vt bonus eligatur, propterea quod minus bonus quam opus sit, mali rationem habet) non tam dare licet, vt iste vel ille bonus & dignus eligatur. Et propterea quum in cau proposito queratur pontificatus à viro digno pro seipso, conseq̄ens est quod hic non querit redimere vexationem Ecclesie, sed suam: & quia hoc non licet, igitur casus iste nunquam est licitus.

Sed infurgit tunc dubium: quia dicere quicquid potest; quod in tali cau sunt duo actus disparati: si fecerit datus pecunia, & peti-
tio pontificatus pro se, & quod pecunia datur pro redimendo vexationem Ecclesie non propria, & seorsum petetur pontificatus pro se digno propter utilitatem Ecclesie & pauprem ouium Christi. Factor ingenuus: quod si sibi fieret, quod licet, & ab excellentissima hoc charitate procederet.

In O P P O S I T V M est, quia sequeretur quod qui tenentur ad horas canonicas, & cantores in choro, & prałati dando licentiam fratri eunti ad emendū panē, si essent in peccato mortali, peccarent mortaliter: quod non solum durum, sed dissonum suis est.

In H A C Q V A E S T I O N E que propter verba diu Tho-
maz descendam.

Q V O A D primū scindunt est quod ex dupli capite pen-
dere potest, quod peccator exercens spiritualem actum lecundum se licitum, propter finem debitum, &c. peccat. Primo ex parte fan-
ctatis ipsius actus. Secundo ex parte sanctitatis officii, seu potes-
tatis quia virtut. Et siquidem actus sanctitatis attendamus, cu coh-
st quod non quilibet sanctus actus male agitur à peccatore (vt patet de oratione, voto, iuramento, eleemosyna, &c.) distinguere o-
potest. Similiter cu confiter, quod non quilibet facrum, officii male
exercetur à peccatore (vt patet de officio clericali officiendo ec-
clesiae, & in exactione decimaru: ius enim decimaru spirituale esse constat a S. Th. in feuda ferida, q. 87. ar. 3.) distinguere quo-
que hic oportet. Et quoniam potest et propter actum, distinguatur cum S. Tho. ex 3. parte, q. 87. ar. 3. actus sanctus in duō genera. Quidam enim sancti sunt, quia confratere aliqua sanctifi-
cati: & hi proprii sunt actus sacramentorum. Quidam vero sunt
sancti: qui sunt secundum se mundi, & ad Deum ordinati: & hi sunt omnes actus virtutum. Et proportionabiliter officia, seu po-
testates duplicis generis sunt: nam quādam in confratere co-
sistunt, ut patet de potestate ordinis: & quādam non, ut patet de
potestate iurisdictionis Ecclesie.

His premis pono duas conclusiones. Prima est. Quilibet ex-
stens in peccato mortali vetus sacro officio secundū actū sanctuū
in peccato mortali peccat. Non enim etiam pro sola
redemptione vexationis Ecclesie licet dare beneficia ecclesiastica
indignis: quales supponunt esse auari electores. Dare enim ecclesi-
asticum beneficium indigno, est actus secundum se praus: & non
la potest excusat, aut intentione recte fieri. Vnde sicut non li-
cit dicere mendaci pro saluā Ecclesie, ita nō licet dare ecclesi-
asticum beneficium indigno. Quare concludingo, cau iste, vt propon-
itur, omnino est illicitus: potest tamē, diuidendo actum redem-
ptionis ab actu petitionis, licet fieri, pecuniam non ecclesiastica
beneficia dando. Hac est dictio.

C O N C L V S I O .

Exercens actus sacros aliqua confratere sanctificatos in peccato
existens mortali peccat mortaliter, non autem si exercet actus san-
ctos, vel iustos, non conferat tamē.

Q V O A D quartū respondendum est obiectis. Et ad primū dicimus, quod illa maxima tenet in non malis: ita quod cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est, si non sit de genere secundū se prauorum. Non enim furari est bonum, si sit aperte eleemosy-
nam largiendam: quia est secundum se prauum. Sic autē est in pro-
posito quia talis empio est secundum se prauum: vt patet ex dictis.

Ad secundū dicimus, quod ratio illa deficit in duobus. Primo quia hic loquimur de actu secundum se malo: iuramentum autem & votum tuus non sunt implenda, quod sunt respectu minus boni: alud est enim praeferre minus bonum: & aliud est com-
mittere se malum. Secundo quia simonia ista (vt patet ex dictis) est
directe respectu spiritualium, ac per hoc totaliter sub iure diuina-
tum. Vota autem & iuramenta partim ex iure diuino, partim hu-
mano pendent: & ideo manus est vinculum huius prohibitionis,
quoniam & iuramenti.

Ad tertium dicimus, quod hic non est sermo de simonia respectu
tituli praebenda, de qua est dubium inter Canonistas respectu
spiritualis potestatis directa, quia non vertitur in dubium.

Ad quartum iam ex dictis patet, quomodo licet Ecclesie vexa-
tionem redimere: quomodo potest hic interuenire, & quomodo
non. Romæ die 26. Decembris. 1504. inchoante.

T R A C T A T V S D E C I-

mus de usus spiritualium, cuius est vni-

ca queſtio.

Q V A E S T I O .

Num quilibet vetus spirituali in peccato mortali, pe-
ccat mortaliter.

Q V A E S T I O .

Videatur quod sic. Primo, quia indigne exequens offi-
cium prelationis, peccat. ergo par est de aliis spiritualibus offi-

cis ratio.

Secundū, quia minister debet conformis esse principali agenti, Deus autem & Ecclesia, cuius sunt ministri Officiales spirituales, sancti sunt ergo, &c.

Tertiū, quia docere sacram Scripturam ex officio, sive prædicando, sive legendendo, sive corrigendo, sive, &c. peccatum mortale dic-
tur, ergo, &c.

In O P P O S I T V M est, quia sequeretur quod qui tenentur ad horas canonicas, & cantores in choro, & prałati dando licentiam

vni fratri eunti ad emendū panē, si essent in peccato mortali, peccarent mortaliter: quod non solum durum, sed dissonum suis est.

In H A C Q V A E S T I O N E que propter verba diu Tho-
maz descendam.

Q V O A D primū scindunt est quod ex dupli capite pen-
dere potest, quod peccator exercens spiritualem actum lecundum se licitum, propter finem debitum, &c. peccat. Primo ex parte fan-
ctatis ipsius actus. Secundo ex parte sanctitatis officii, seu potes-
tatis quia virtut. Et siquidem actus sanctitatis attendamus, cu coh-
st quod non quilibet sanctus actus male agitur à peccatore (vt patet de oratione, voto, iuramento, eleemosyna, &c.) distinguere o-
potest. Similiter cu confiter, quod non quilibet facrum, officii male
exercetur à peccatore (vt patet de officio clericali officiendo ec-
clesiae, & in exactione decimaru: ius enim decimaru spirituale esse constat a S. Th. in feuda ferida, q. 87. ar. 3.) distinguere quo-
que hic oportet. Et quoniam potest et propter actum, distinguatur cum S. Tho. ex 3. parte, q. 87. ar. 3. actus sanctus in duō genera. Quidam enim sancti sunt, quia confratere aliqua sanctifi-
cati: & hi proprii sunt actus sacramentorum. Quidam vero sunt
sancti: qui sunt secundum se mundi, & ad Deum ordinati: & hi sunt omnes actus virtutum. Et proportionabiliter officia, seu po-
testates duplicis generis sunt: nam quādam in confratere co-
sistunt, ut patet de potestate ordinis: & quādam non, ut patet de
potestate iurisdictionis Ecclesie.

His premis pono duas conclusiones. Prima est. Quilibet ex-
stens in peccato mortali vetus sacro officio secundū actū sanctuū
in peccato mortali peccat. Non enim etiam pro sola
redemptione vexationis Ecclesie licet dare beneficia ecclesiastica
indignis: quales supponunt esse auari electores. Dare enim ecclesi-
asticum beneficium indigno, est actus secundum se praus: & non
la potest excusat, aut intentione recte fieri. Vnde sicut non li-
cit dicere mendaci pro saluā Ecclesie, ita nō licet dare ecclesi-
asticum beneficium indigno. Quare concludingo, cau iste, vt propon-
itur, omnino est illicitus: potest tamē, diuidendo actum redem-
ptionis ab actu petitionis, licet fieri, pecuniam non ecclesiastica
beneficia dando. Hac est dictio.

C O N C L V S I O .

Exercens actus sacros aliqua confratere sanctificatos in peccato
existens mortali peccat mortaliter, non autem si exercet actus san-
ctos, vel iustos, non conferat tamē.

Q V O A D quartū respondendum est obiectis. Et ad primū dicimus, quod illa maxima tenet in non malis: ita quod cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est, si non sit de genere secundū se prauorum. Non enim furari est bonum, si sit aperte eleemosy-
nam largiendam: quia est secundum se prauum. Sic autē est in pro-
posito quia talis empio est secundum se prauum: vt patet ex dictis.

Ad secundū dicimus, quod ratio illa deficit in duobus. Primo quia hic loquimur de actu secundum se malo: iuramentum autem & votum tuus non sunt implenda, quod sunt respectu minus boni: alud est enim praeferre minus bonum: & aliud est com-
mittere se malum. Secundo quia simonia ista (vt patet ex dictis) est
directe respectu spiritualium, ac per hoc totaliter sub iure diuina-
tum. Vota autem & iuramenti partim ex iure diuino, partim hu-
mano pendent: & ideo manus est vinculum huius prohibitionis,
quoniam & iuramenti.

Ad tertium dicimus, quod hic non est sermo de simonia respectu
tituli praebenda, de qua non vertitur in dubium.

Ad quartum iam ex dictis patet, quomodo licet Ecclesie vexa-
tionem redimere: quomodo potest hic interuenire, & quomodo
non. Romæ die 26. Decembris. 1504. inchoante.

T R A C T A T V S D E C I-

mus de usus spiritualium, cuius est vni-

ca queſtio.

Q V A E S T I O .

Num quilibet vetus spirituali in peccato mortali, pe-
ccat mortaliter.

Q V A E S T I O .

Videatur quod sic. Primo, quia indigne exequens offi-
cium prelationis, peccat. ergo par est de aliis spiritualibus offi-

vt hic docemur. Etiu ter tertiaparte vbi supra docuit nos illam di-
stinctionem de dupli sanctitate tam actus, quam ministeri. Et per illā ostendit, quod peccatores ministrantes Deo in operibus char-
itatis non peccant: & tanti cā facit, vt virat ipsa iuxta illam regula-
lam: Si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negatio-
nis. & econverso: dum ex negatione sanctitatis consecrata, inferat
negationem peccati in ministro peccatore: & ex affirmatione consec-
ratice sanctitatis, inferat affirmationem peccati in ministro pecca-
tore. Et quia super hoc tota hec decisio fundatur, optima censenda
est propter enim ex se per casta.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

Ex quibus credo ego, q. dicta in sententijs ad doctrinā in summa

traditam tanq̄a refolucionē sint reducenda, & non econverso. Vnde
cum omnes actus in arguendo allati sint sancti: quia sunt actus
virtutis, & non consecrativae (vt patet discurrendo in singulis) eos in
peccato mortali exercentes per se loquēdo, non mortaliter peccat.

C O N C L V S I O :

Votum castitatis, & votum non nubendi proprium sumendo votum, equi-
valens atque idem sunt, & eadem ratione dispensabilitate vel indispen-
sabilitate, quoniam communiter capiendo votum aliquo pacto diversa
esse videantur.

R E P O N D E O : Quod hæc quæstio duplē sensum ha-
bere potest. Primo, vtrum hæc duo vota simpliciter aquivalent.
Secundo, vtrum æquivalēnt quo ad indispen-
sabilitatem: ita quod nulla autoritas poss

ET Per hunc patrem responsio ad primum. Falsum est enim, quod in his votis sit aliqua promissio praecatæ Ecclesiæ; enim patet, & cum duplicitate promissio posuit in voto inueniri, scilicet formaliter & materialiter, de illa, quæ est effencia voti, constat quod creatorum tantum fit materia autem voti si promissio effet debet, oportet quod fit creature rationali fiat. Et si indispensabilis aut incomparabilis, oportet quod fit creature rationali militantis Ecclesiæ, cui excommunicatio dannum & praediudicium fieret: quod hic non accideret dictis liquet.

¶ Ad secundum dicitur secundum Theologiam loquendo (ad quæ spacio) ut votis tractare). Ecclesia possit agere contra vota huiusmodi non seruantes, potest duplicitate intelligi. Vno modo, ut Ecclesia agat pro iure suo contra eum qui votum fecit nec iure probatur, peccatione cōsonat, & agere possit quia nulla sibi pollicitationem facta, nullum sibi exigendi ius cogruit. Ex Decretali siquidem illa hoc non habetur, quoniam ibi agitur contra eos, qui tam antiqua obsecratione se debitorum Ecclesie constituerunt ex votis emisisis concurredit ibi obligatio votum quæsi per accidens: ex quacumque siquidem causa longis temporibus continue perfoluerint certa frumenta mensura, eadem quæstio emergetur. Autoritas autem Innocentij, Abbatis, Archidiaconi & gloriæ eius est maior rationibus super quibus fundatur quas cōstat non concludere acquisitum esse ius Ecclesiæ alii. Innocentius enim opinas monasterium posse agere contra eum, qui votum ingreditur, fundat se super hoc, quod votum est obligatorium. Et hoc autem non sequitur, quod illud possit agere: sed ille cui promissio facta est, Deus, scilicet ab aliis super verbis illius Decretalis. Cogendi, Exigenda, & sollempniter habetur ad propostum: quia, ut patet, textus loquitur quidam Ecclesia, ut ius acquisitum ex ipsa votuum antiqua obsecratione. Glosa verò illa, quia vniuersaliter, absolute & imperialiter loquitur, dicit quod ex nativa pollicitatione potest quis cōueniri, nihil obstat. Quātus super nata ratione fundetur, si ad hoc adducatur propostum. Archidiacus vero predicta sequitur. Posset quoque, & forte melius dici, quod doctores isti, licet dicatis, Ecclesia possit agere: non tamen a deo, quia haec beatum ius acquisitum, ut potest propter obligationem voluntariam: ut patet ex rationib[us] suis. Alio modo contigit Ecclesia agere, ut vires Dei g[ener]ant, cui est facta promissio. Et hoc modo Episcop[us] qui dem ex officio agere potest contra non seruantes talia vota: aliae vero ecclesiasticae personæ possunt in iurisdictione agere, suggerendo in favorem diuinorum cultus. Et quia hoc medium est inter possit conuenientia ab Ecclesia, ut illi dicantur, & non possit conuenientia, ut alii sententiantur: non est mirum, si diversa sensu rursum medium enim ex extremis venitur. Mantua, die 13 Martii, 1500.

TRACTATUS DODECIMUS de Maleficis, cuius est unica quæstio.

Num licet maleficium soluere opera maleficii ad hoc parati: videntur:

VAERITVR. Vtrum licet maleficium soluere opera maleficii ad hoc parati: videntur.

¶ Er videatur & sic. Quia necessitate exigente, licet ut iniquitate alterius ad cōmōdum propriū patet in perte mūtum ab vñfario. Sed hic nihil aliud interuenit, nisi ut iniquitate alterius parati, &c. ergo est licitus. Et confirmatur: quia nō minus malum est iurare per idola: quā simplex maleficium: secundum Augu. ad pacis cōfidecōponēdo: ergo licitum quoque erit necessitate virgente ut maleficium alterius.

IN OPPOSITVM EST communis sententia Theologorum.

C O N C L V S I O .

Non licet maleficium soluere utendo maleficii ad hoc parati opera, nisi per simplici dissolutionem, & absque aliquo maleficium opere.

R E S P O N D E O . Quamvis præsumptuosa quædam ac temeraria opinio senserit licitum esse non inducere ad maleficium faciendum necesse est extante ut iniquitate parati ad maleficium faciendum propter rationem supradictam dubitum tam ab omnibus fidelibus opositum tenendum est. Tum propter diuinum præceptum promulgatum Levit. 19. & 20. & Deut. 18. Prohibetur siquidem in his loci recursu ad magos, ariolos diuinos, &c. Constat autem quod sunt parati ad huiusmodi sacrilegia & homines, ut plurimum necesse sit aliquam conuenerunt declinare ad eos. Autoritate ergo diuinam damnantur recurrentes ad eos, qui parati sunt maleficia agere: & mortis pena puniendi dicuntur & abominabiles Domino. Illicitum est igitur ut iniquitate sortilegorum maleficorum, & aliorum huiusmodi ad suum commodum, quacunque id necessitate voluntari est tamen sit. Tum propter rationem.

A D. Quis evidenter sciendum est, non semper licere ut iniquitate alterius parati ad peccandum, sed tunc solo quando potest hoc fieri absq[ue] participatione in criminis, quando autem hoc contingat hic

Q V O

fumendū est. Duo sunt genera operis, quæ malefici parati possunt à paratis ad peccandum. Quædam sunt quæ deformitatem peccati habent necessariū annexū: sicut quod ab his non possunt, etiā si vellent, absq[ue] peccato fieri patet de interiorio actu. Quædam sunt, quæ secundum se bona vel non mala sunt, quæ tamē ex voluntate operantū semper habent annexū peccatum: ut patet de mutuo vñfarij: mutuare enim nō exigit peccatum, sed vñfarius paratus est antea semper mortuo vñfura vitium. Ex hoc autem sequitur alia differentia, quod primos actus nullus potest esse aut cōsentire, ut ab alio fiat, quia tunc secundum se mali: & R. o. dicitur, Digo! sunt morte nō folium qui talia agunt, sed etiā qui consentiunt facientibus. Secundum de verō generis actus licet potest quod petere, & eis cōsentire: quoniam deformatum peccati non ex se trahit: sed voluntate alterius adiuncta sustinet. Ex hoc autem sequitur tercia differentia, quod in primis actibus nō licet ut iniquitate alterius: quia hoc fieri non potest absque propria. In secundis vero licet potest quod ut iniquitate parati ad hoc: quia ipsi patet actum bonum, puta mutuum, sed adiungit iniquitatē fibripi.

¶ Dubius quodmodum contingit maleficiū à maleficiis solui. Primo, per simplicem dissolutionem seu destructionem maleficii prius facti: per dissolusionem ligatur capillorum cū annulo ligneo, &c. Et hoc absq[ue] dubio licet est: opus maleficii, ut maleficiū est, sed homini scientis impedimentum huius proximi sui. Quoniam hic nulla euentus demoni invocatio, sed sola dissolutorum signo, qui duratē diabolus statuerat malū conferuare alterius. Secundo, per inuocationē demonum, seu aliud maleficiū. Et hoc est absq[ue] dubio peccatum mortale: & est opus maleficii, in quantum maleficiū. Et quia opus nō ex voluntate maleficii, sed ex necessitate deformatum peccati fibripi, video non foliū agētes, sed potentes & cōlentientes, peccato se libiciunt. Et ideo quātus licet debita præventione adhibita, ne ad maleficiū, & rogare ut factū maleficium delirat similitudinem, non tam licet ire ad eū, petendo ut alio maleficio aut inuocatione demonum primum delirat. Nec enī licet absolueire, ad maleficiū, & absoluere peccato, ut succurrat maleficiū. Tum quia maleficiū opus, ut licet peccato, quando absolue peritur, fit cum quilibet alius artifex exploratur. Tum qui particularē opus necesse est peccato, & non vagē relinqueretur arbitrio viri diabolice peticionem propriam.

E T Per hunc patrem potest responsio ad obiecta. Tunc enim tan-
to licet ut iniquitate alterius ut in bonis peccato sumere occa-
sione peccandi. Sed à maleficiis id quod peritur, fieri non potest
absque peccato: quoniam subuentio demoniaca peritur necessaria
ab his, qui non possunt alterius subuentire, quam per demonum in-
uocationem. Mediolani die 16 Martii, 1500.

Quoniam
licet ut
iniquitate
alterius,

TRACTATUS DECIMVS tertius de Spasmo beatæ virginis Mag- ritæ, cuius est unica quæstio.

Q V A E S T I O . Num quod de spasio glorioſissima virginis Marie matris Dei dicitur
sit canonizans.

VIPPLICANTIBVS Quibusdam indulgentiæ que petentibus infesto spasio beatæ Mariæ, & eius octauis (quod celebratur à dominicā palmarum inclusu) iustum est, ut ego confulerem, si id, quod dicitur de spasio sit canonizans, cui præcepto pro eo debet confessio obtulerit: quid mihi videatur, & qua ratione scribere curauit, quatuor dicitur. Primo quid intelligentur spasio beatæ Mariæ. Secundo, si illud fuit spasmus propriæ dictus. Tertio, si fuit spasmus vulgariter. Quartus respondetur directe quod sit.

Q V O Ad primum, cum Saluator noster tempore passionis exiuit a domo Pilati in Caluaria locum bauians fibi crucem (vt dicitur Ioan. 19.) & tres alii euāgelista (ut patet Matt. 27 & Marci 15, & Luca 23.) narrant Simonem quendam Cyrenensem angariatum, ut portaret crucem Domini, euidenter elicitur quod Saluator noster adeo debilitatus erat quod crucem solus tuto itinere portare nequijit. Sed præter hoc, quia ex Euāgeliis habentur scriptum inuenimus, non tam autem autentice, quod Saluator noster ante angariatum Simonem sub cruce cecidit, & quod beata Virgo mater eius compatiens, etiā cecidit spasmata, & quod ad perpetuam memoriam adificata est Ecclesia ibi, vota sancta Maria de spasio. Featum igitur spasio beatæ Mariæ significat festum illius tristitia in illo calu habitu, & tanta afflerta, quod fuit spasmus. Hac de primo.

Q V O

¶ Q V O Ad secundū, spasmi nomen dupliciter sumitur. Vno modo propriè, ut sumitur a Physicis. Alter modo vulgariter, ut cōmuniter idioti cōsueverunt dicere cōsideri in spasio. Pris ergo de spasio propriè dico video, si in beata Virginē fuerit magnitudine sua tristitia credi potest. Sed revera neque isto modo spasmus in beata Virginē fuit: cum enim fuerit gratia plena, Luc. 1. oportet corporales defectus ea negare, qui plenitudine perfectionē quæ gratia impedit. Constat autem quod dolor extra se perfona facies: exercitum rationis impedit pro tunc & tunc erat tempus maxime actualiter secundum rationē considerandi passionē Christi. Igitur hm̄i dolor, gratia perfectionē secundum actualiter consideratio- nē rationis turbat, quod est valde inconveniens non fuit: igitur huiusmodi casus in beata Virginē. Et confirmatur, quia gratia erat Deo: & beata Virgo cōpateretur ei secundum rationē, q[uod] secundum partem sensuū: quia illa pars est nobilior, & proprie meritoria, & per se grata. Oportuit ergo, ut dolor beatae Virginis ita esset summus, quod tandem tota pars sensuū regularetur, & subdere rationis eius vigilat: tunc autem rationis exercitio, ac dominio actua- li super partem inferiore non accidat dolor extra se faciens persona & casum. Quare spasmus vulgariter dicitur longe à beata vir- gine videtur sufficere. Hac de tertio.

C O N C L V S I O .

Nulla diuina, vel humana autoritate firmatum canonicum est id, quod de spasio beatæ virginis dicitur.

¶ Q V O Ad quartum ex luperadicis motus, dico ad quæsum id, quod despasio dicitur, non esse canonici multipliciter. Tum quo ad radicem quia non est autentica. Tum quo ad veritatem significatam per nomina: quia spasmi nomen nec propriè propter dignitatem corporis, neque vulgariter sumptum propter dignitatem animæ verificatur. Tum quo ad répus: quia vestigij sanctorum Patrum in h[ab]endo Dominica in Passione, & Dominicæ in Ramis palmarū eius si fuit Annuntiatio beatæ Virginis evenit, non celebratur, sed trasferuntur sunt enim priuilegiae Dominicæ illæ. Et tam ēisti non quādoq[ue], sed stant præfertur nō subtrahuntur, sed potius crescent cauſa doloris spasmati (Nec currēdo est ad miracula, sed quod verisimile ac ratione consuēdit dicendum). Neclarē putet Euāgelistā dicere stant, quasi dixit manentē. Tum quia Euāgelistā replicat subdens: cū videt lefus matrē & dicipulum stant. Tum quia cōfuerito littera Euāgelistæ est quād rem gestā narrat, proprietatem situs designare ut patet Ioan. 1. de Ioanne Baptista, stabat Ioānes, & c. & 10. Iesu ergo fatigat⁹ ex itinere sedebat sic supra fontem, hora autē erat quasi sexta, & c. & Luc. 18. Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, unus Pharisæus & alter Publicanus. Pharisæus stans hic apud se orabit, & c. & iñfrā. Et publicanus longe stans & confequeretur antiqua delere. Octauo quoq[ue], iñ igitur illo tempore permititur, Missa Quadragesimæ aliaq[ue] verula officia cōfuerint. Accedit ad hec, quod cū in cōcina Domini sacramē corporis & sanguinis Christi in itinere nascatur, Ecclesia tamē tristitiae efficietur corporis Christi in aliud tempus: quoniam circa corporis Christi cōerationem illo tempore occupata, distrahi in alia quāuis bona non debet. Vnde si festum doloris beatæ Virginis celebrandum est, in aliud iudicio, tempus & nomen mutandū est. Hec sunt reverēdissime domine, quia mihi vita fuit in re hac dicenda. A postolice ramen sedis confusa omnia submittit. Romæ, die 17. Iulij, 1506.

¶ Secundū Tomi opusculorum Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Xisti, finis.

T O M V S T E R T I V S OPVS CVLORVM D. THOMÆ DE VIO CAIETANI, S. R. E. CAR- DINALIS DIGNISSIMI TITVLII S. XISTI CVIVS, SVNT QVINDECIM VTISSIMI TRACTATVS.

1. De vi cultus diuinū & orationis efficacia.

2. De ratione verbi cur natura humana.

3. De cauſa & origine malū: & cur homines plura & maiora mala inuafe-
rint magis quam cetera animalia.

4. De immortalitate animalium.

5. De modo, quo anima patitur ab igne corporeo, & de corporū cruciatu.

6. De Ecclesia & Synodorum differentia.

TRACTATUS PRIMVS, in sex orationes diuisus.

ORATIO PRIMA.

De vi cultus diuinū & orationis efficacia, coram Alexandre G. Pont. Max. Domic. prima Adventus, Anno salutis, 1501. habita.

ESPICITE. Et leuate capitā vestra, Luc. 21. ca. Ingenij mei vires mēsus. S. ac B. pater, mihi ipsi fatus es ad dicendum corā maiestatē tua, pollicitus nō sum. Noui siquidem quantā mentis acie, quāta orādi arte spasmata, & quād ad perpetuam memoriam adificata est Ecclesia ibi, vota sancta Maria de spasio. Featum igitur spasio beatæ Mariæ significat festum illius tristitia in illo calu habitu, & tanta afflerta, quod fuit spasmus. Hac de primo.

Q V O

rem, sed malo parendo tanto me discrimini credere quam minus auscultando in tuto silentij portu me cōmorari: præferim & non aduenturum, sed proprio annexum officio munus explendum est.

Verum quia etiam ignorantes quid agere debeamus, hoc super-

est refugit, ut oculos nostros ad Patrem luminis dirigamus, eius

op̄ quo vberius impetrurus, reginam cali vnā, precor audeamus;

Ave Maria, &c.

X C I T A T V R V S Torquentis corda fideli⁹ Do-

minus, sed Redemptor noster prodigia illa tremenda cō-

memoravit, quibus vniuersitatem conuictum orbis: &

vbi cunctorum animos in genti paurose soluēdos re-

spexit, tremefactis discipulis, orationis protinus pa-

teret in auxiliū. Relipit, inquit, mentis procidubio lumine ad

quam maxime p̄spectat oratio, & levata capita veltra, intellectū & af-

fectū ad superiora erigit: his nā: partibus suis, duabus veluti li-

bra trahit, tribunal Alcīsimi mēs petit humanacius nimis ascen-

sū proprie orationē appellamus. Ea de re à Dominicæ exhorta-

tione instituto nequaquam diuertens, de vi orationis aliquid in me-

dium afferendum cōfisi quod & tanto confusū indignum non sit.

& mentis vtranque partem vel mediocriter oblectet.

¶ Apud maiores nostros, eisdem studiosissimos viros, non negli-

genda

Opus. Caiet. MM 3. genda

de illa ambiguitas excitata iāvidem fuit: quis votoruū mortaliū
precium ad Deū propriū fructū sit quosqum orationes, obser-
vantes, ceremonie, sacrificia, omnisque Deū optimi maximū cultus.
Epicei liquide, Stoici, Peripatetici rōrum nonnullū (diuerso quā-
uis calle) contra Deū hominūm cōmēta progesiū fuit: et eam
tamen sententiā cōuenere, ve eorum, qui diuinis rebus operā dant,
spē omniē deludant. Fructari nāque expectationem lacrymum,
oblationum, venerationum, & id genus humanaorū officiorū om-
niū asseuerant. Aegyptiā, verū, supplicationibus, processiōibus, 10
reliquo diuinariū rerū cultū extribuere potestatē, quo ipsam
mundi rectōrē mouere, atque in alterū partē flectere possit
crederunt Christiani auctorē religionē Spirituū fleti virtute funda-
& splendore pariter illustrata, orationum effectu tam pulchri
moderata est, vt neque diuina prouidentia quipiam ademptum
autem, neque mobilem can quoqū pactō fateatur. Quocirca pro
huīus tantē difficultatis veritate disperganda, pronunciam suscipiēs,
primum, quād oratio in numero caſarū, deinde quād in effe-
cūgarū ordine, demum quād in supēra carūm ſed locanda fit,
differrē confitui.

Omniopolēs Deus etiū ſolus quecūque facta infectaे ſimil non
implicat, efficerē potest: quēadmodum tamen diuindē bonitatis
fue gratia, res omnes, quaque ſunt exiftentia donauitatis a re-
ferre cunctas omniū regulas inuidia ad supremam deitatis participa-
tionē acuitatē, dum agēdi eis virtutes liberali largitione concesſit: &
ratio fecdere ſecundas fibi caſulas deuinū, ut, ne illius imēritas
quālitatē que efficiat̄ abforbido conſumeret, aut praeveniendo
impidire, nec harū interuenient, illius ad ultimā queque adiutū ob-
ſtruieret. Illapli enim quād diuinū numeris adeo intime ſit, vt ce-
dam ac terras campōque liquentes. Lucētum: globum Lunæ, Ti-
taniāque aſtra, Spiritus in' alatōrāque infusa per artus, Mens agi-
tet mole, & magno ſe corpore fundat. Distribuit quoque ea lege ro
cum agentium ſerī in tres ordines (corruptionib[us], celeſtib[us] & im-
materialiū), vt & inferiori ſuperiori obcepere, atq[ue] extra, quin
potius ſupra omnes, ipſe toti' orbis princeps moderator preſideat:
enim fia eft alijs primā cōnumerare caſtam, quaſi partis cuius
dam naturā locū ceneat: quando totus bonitatis fons, origo, eſto-
nū, ſummaq[ue] ſola ipla exiſit. Quoniamq[ue] p[ro]clāret Aristo-
teles gloriolum Deū ſummū bonū vniuersi, non id ipſo clauſum,
fed extra ipſum tradiſit. Nec ipſi ſola natura, cuiusq[ue] naturalis
ordinis legibus etiū abſoluta; verū diuinā eſt quād participationes
ſaremur & cōpātas. Credimus modum quēdam reuiffe, quas etiū im-
partiri plerique inittelē ſtu prediſit nō ambigimus, conatūras ta-
re alicui nulla autoritate fieri poſt predicamus, docemus, demon-
ſtramus; ſunt autē grātia, charitas, lumē gloria, & id genus multa.
Que idcirco ſuper omniē eleuantur naturā & creatā, & que crea-
toſi, poſſet, qui diuinū aſsequuntur ordinē, veluti deitatis (ſi ſa eſt di-
cere) proprieates. Eodē quippe naturā vinculo, quo ultimā p[re]pa-
rationes conſequentesque vires proprijs connexa ſunt formis, &
p[ro]p[ter]e oportet natura cuiusq[ue] & coſtitutis cōmunicationē, eo
dem inquā vinculo, que membra uitium, excellentissime illi natu-
ri cōiungitur diuināne minus vi omnis ſcīpam excedē illius
fieri coloris poſt effentię, q[ue] rerum harū ſtati participatio insignis: nec
deitatis capax eſſe quāq[ue] magis poſt, q[ue] eārundē perfusione redda-
tur. Has itaque creatūras emētissimās qualitates naturaliū cau-
ſarū ordines trascendere ea facendū eſt rōne, vt inter caſulas fecū
dat numeratas, primā ſubtinet. Vnjuxta itaq[ue] agentiū priu-
p[er]i ambiut, quo diſſerimus modo diſpoſito, q[ue] promiſius ora-
tionū caſtaudiā vīn, ducētoſ caſtā gradus inſtigando perfer-
tū. Familiarius quidē nobis rerū principis producemū ſi
qui eſt, calore refolui, frigore comprimi, humiduſ fluere, ariditate
ſiſti, rariate defiſti, deſtitute coltrīngi, affectionib[us] reliqu[is] ſubjici,
luxu acq[ue] opprefſa pugnantū inter ſe virtus reuicit. Mens ait,
ut oras propriū eſt, quantum hac aspernetur, his praefet horū
infra ſe ſubieci potestatē, nec illos quidē latet, quibus Philo-
ſophia, ſenſus, quoque opera ab his libera eſſe mōtrāt, ſed quibus
in ſemelipis vel hoc aduertere datū eſt, q[ue] immutati cōtempleur.
Superius autē genū, organorū ſeries ſeſte veſit nexū:
hiſque adēptis orioſ redditū opifices. At qui optima elegi-
Marie partē, exterioribus ſeſe negantes, publicas priuatasq[ue] actio-
nes ſollicitudinēs que recufant. Bonorum deinde officiorū virtutis,
morū, cotiſtive animi ornatus, que in ditta a natura ſemina ſunt in-
tra ſiugulos quoq[ue] cōcīnenturq[ue], fieri potest, vt altero volup-
tates te abdicante, perſimoniā ſeſtante, irā moderate, timorē
quod modulib[us] excolere, cōtinēns, tēperatus, mālūetus, fortis,
iustus doctōrū effeſſat̄. Diuinārū verū obſeruationē vi, in
angusto orantis angulo nō arctatur, ſed ad extrema quāq[ue] diu-
nit, omnia perluſat, cunctorū fines attingit, penetrat, perfrat.
etra quoq[ue] potefles quātū integrat̄ effentię at terminis affro-
num, curſu, luce, occulto ve inluxu perficiunt. Supplications verd
acras caſefiuſa, mortuū, motu, luminis inluxuſe que expertes vitro-
pate patet eſſe mo[re] a[et]erne noſtra iſſe caſefiuſa more ne-
mo(nisi deficiat) credit. Agi autem ſuperiorum corporum affatu
opinatē intellexū anima portione (vt princeps Phyſicorum
aī) ſentī ſeparare neſercent. Intelligentē denique (quas An-
gelos appellant') aut absque orbis motu efficerē poſſunt nihil, aut
certē foli ſocialibus (vt Theologis placuit) p[ro]p[ter] ſunt mutationibus.
At precibus puro de peccatore enātanib[us] hominū ſubdi omnia,
oblequi, ſubterfugere que nihil earum imperium, veritas teſtatur:
Quicquid orates petitis, credite, inquit, quia accipietis, & euincit
vobis. Quapropter ſi naturales, factū, actiū, caſteſt ſpiritualē
que cauſa noſtrarū intra ſe non claudat durationum potentiam,
foliū ſupernaturalium diuinarūque ſe odo ſuperbit, in hoc re-
rum fatigio humanaū precium ſi cauſa ſunt, reponendam effe
digotat̄ mentenitque quiſ non videt? Verum cum altissima ſi iſta
hāc rerum ſeries, Creatoriū ſolo cognatā ſi qua potest, poſt
obſeruantia huīusmodi (humana quādēna ſalta) noſtro ſubditā
arbitrio, in tā exellē rerum cacumine locāda c[on]cedunt. Incredibile
autē diuinalūque ne cuipiam hoc eſſe videatur, humana vora
bifanā perſpicienda ſunt: vt hominiſ ſuſa opera, atque iterum ve
ce caſteſt affatu decorata. Noſtra ſi conipecta tuerint cogi-
tānt boni cupidinē ad bene beatāque viueniē facultatē p[ro]p[ter] ſe
ferunt, & velut ſeminat̄ terra cōmendata, Sole, imbre, rore, cultuq[ue],
reliquo fululant, cōfrent, floreſt acque fructificant: non ſeuſ
latens in homine ſpiritus, frequenti ſicio, disciplina, ſtudio, dilig-
entiaque excutes quiq[ue] virutis exſculpi potest, proferet, fo-
vebit, aleſ, atque perficiet.
Et quā natura ſuperuacane abhorret, nec rō ſuader alterius op[er]e
querere vbi poſſis ipſe perficere, nullā adhuc ſuplicaciō ſe neſciſtas
nullā tor p[re]cū vultis appetat. Qui ſit, vt poſhabendū penitus nō
ſint magno excellēti: ingenio pradiſit Philosophi, ſi ad vulgares
cōpenſandas inſolentias, ad aſſremē moſerandā audaciā, ad bonos
inferredos mores, cultū ſi hinc abhendā tradiderit. In ſtas
ſcrutati vires, ſingularem de hominiſ ſalute clementissimi Dei ſo-
licitudinem, ex qua noſtrarū peritiorum oritur efficiacia, promi-
ſionē aeterna vita beatitudinem, que eidem fructum prabet,
ignorantia abſcondit enim hāc Deus pater arcana ſi ſapientib[us] &
prudentib[us] huius ſeſtū, que ſuis eis parvulis quandoq[ue], reuelati-
rus. Ornata autē humana mens gratia, ſide, p[ro]p[ter]e, charitate, ceterisq[ue]
perfusa caſteſt habitibus, prima ſummaq[ue], bonitatis amore ra-
pit, illi' inuitū cōcupiſcit, in hiā, an helat. Et q[ue] oculus nō vidit,
nec aures audiunt, & in cor hominiſ nō aſſent, q[ue] praeparauit Deus
diligentibus ſeſt & non modō debilitis, infirmus, deficiens omniū ho-
minū & Angelorū conat', verum etiam illius fore cōprobatur
hinc potentiū ſi Dei inuocata eſt manus, hinc implorāndū aux-
iliū, hinc expendendū ducas, hinc miris quidē veris tamen mo-
dis, & immoto confiſio diuinā exorat̄ clementia & orationū no-
ſtrarū non petit efficiacia. Quemadmodū enim generi animarū
inanimarūque rerum omniū eſt à natura tributus appetitus qui-
dā inquirēndū boni ſunt, manu aſſequi nequaq[ue] poſt, nī ſeſcritis ad
hibitiſ adminiculis ab eo qui operat̄ omnia in omnibus coiūque
ducatur, ſana cocūtā in nobis per Spiritū ſanctū ſummi boni
deficiencia, expletum iſi humili intercedente postulatione congruit.
Expositū nāque diuinitatis perfecta lex ab optimo omnia nedum
pronā ad bonū ſeri, ſed opem forti, q[ue] ſeſe ad id diuerso ferante
gradu: ſi enim eſſula diuinā bonitatis quātulacū ſimilitudo res
omnes coſtituens, atque decors ſecundū ſummi, nī cōtingens
quidē p[ro]pediat̄ inari cuiusq[ue] appetitus ſinē voluptrat̄e na-
ture, quanto magis imprefla ſanctissima Trinitatis imago ineffa-
bilis gratia ſplendorē coruſcat, vt quem a facie Domini
cōcepim⁹, & puriorū ſummi ſpiritu ſalutis, proprijs ſenibus quā-
doque paramus. Cōmonentis præterea officium eſt, ſi quos ad op-
tiū, ageſiūdū, agendū, agendum, quo ad iſi ſeri potest, perficie: p[ro]p[ter]e
quidē qua ratione mouent̄ ſingula, eadē & queſcunt. Natura eſ-
tē ſi laſa, natura aſſequit̄, natura manet, vi aut expulſa vi trahit
viq[ue] coſtitut. Fecit autē ſanctissimus Deus nos ad ſe, & in que
tū ſi cor noſtrum, donec requieſcat in ſe. Scimus nāque, q[ue] omnis
creatura ingemisit, & parturit, & intra noſmetipſos gemi⁹ adop-
tionē filiorū Dci, exp[er]iſtā redēptionē corporis noſtri. ſuſ
igit erit p[ro]s, quoſ ſuſerit a ſeſtū, quibus ad eum ſuſpiramus,
quos petēdo accendimus, nō excluſe, ſed admittere, ſouere, be-
are. Cuſ rationali creatura ſublimat̄ ſeribit, p[ra]dicator, extol-
lit: ut diuinā naturā cōſortēs, vi ſi Dei nominem & ſimū, ſi
dei: breuo ſumma naturā ſeſtū, vi ſi Dei ſeſtū ſimū, ſi ſeſtū
mūndi atemnatis regum opera noſtra efficiunt nihil, miſe-
rabiliores profeſto noſ ſuſcipiū, ſed viſiſimis & quiq[ue] rebus
ſeſtū ſi Dei ſuſt, ſi reliquorū formā, & ſitioe & ſines peritate
cōgaudent̄, eis verū accepta naturā ad quietē obtinendā oī ſitio
ſubtracta. It quorū diuinalū amicitia ſunt munus humano collatum
eſt generi, i amicorū iura ſeritare noſtū: ſi cuiusq[ue] hoſis apud
Deū ſuſtū eſt autoritas, ſi quātū quis optimum, potētissimis Dei
amicis efficerē nequaq[ue] ſi quātū potētis atque non potētis co-
ditio, & par utruſque faciliſ.

Opul. Caet. MM 4 ter.

ter, tamque in modestè differere, ut tanto loco dignum quippiam afferrem, & professiōne mea videretur ap̄fīsum. Attamē primum Maria numen, ut p̄fens nobis adūt, humiliter imploreinus dicen̄s. Aue Maria, &c.

V M Ad **adificationem** perpetui templi solius atque omnipotenter Dei, in quo vos B.P. & reverendissimi Domini tamquam columnæ positi statis, illud immutabile fundamentum iaceretur. Verbum quod in principio erat Deus, caro factum est, admiratione pariter & stupore commori pluri subtilibus inuestigare molieris, quomodo unus acque idem verus Deus & verus homo esse possit, ad philosophia fere cōtulere. Cumq[ue] in illaprofessis, & omnis unus aut secundum substantiam, aut secundum accidentem, fit, viträque percurrit, diversa terinq[ue], obstativa offendit. Eenim si substantialis est ipsa Dei hominisque coniunctio, aut diuinitas erit humanae fontis, & perinde, ut Apollinaris fons, terria quedam natura ex virtute que commissione conflata est. Si vero accidentialis affirmatur, sive diuinum dicamus Verbum habitare in illo hominibus, veluti in templo, sive viindumento connexum (quod modum duas hypostolas in eandem personam cōponentes concede oportet Neofitariana impietatem a finibus Ecclesiae iam pridem a Patribus explosam vltro reuocaremus. Quo fit, vt nodosa nimis queratio Christiana religionis professorum obiecta videatur. An forte facis erit nobis pertransire crassa (vraime) Minervia: & ruditer arbitris talem fuisse illarum unionem, quem Deus voluit, aut quem Ecclesia credit. Sed li[bi] h[ab]et fuisse suffici, vana est admonitio principis Apostolorum, qua nos paratos esse iubet de ea, quia apud nos est in consilia fide, omnii polcent nos rationem reddere. Quo itaque secundre Verbum caro factum sit, quantum a sanctis Patribus acceptius, & nobis tribuere dignatus est qui omnes hominē ad se humiliantes properanter adiuvant & illuminant, paucis mīhi profundum restat. Et quoniam omnis de aliqua re instituto à definitione debet proficisci, vt intelligatur quid sit id de quo disputatur, in primis prelibandum reor, quid sit viri in natura, quid in persona. Viri in natura dicuntur, quocunque est diuersa venientia ad unius natura integratorem perficiendam concurrent sive informatione quadam, vt anima & corpus hominem integrā: sine continuatione qualibet a natura infinita, qualem animalis membra pro se ferunt, sive quas alias enscentium cōsuetatione rerum id eueniere contingat. Cum autem ex philosophia, nēdum a sacris litteris, didicerimus diuinitatem & in seipso omnis cōpositionis experiem, & in cuiuslibet alterius concrectione non posse (vt potest), cuiuslibet imperfectionis ratione illi repugnante) assumptio hominis à Dei verbo vniōinem in natura repellit. Viri verò in persona illa dicuntur, quorum una eadēque exiliit à Gracis hypostasis appellata a nobis autem substantia individuata. Addidi autem, individualia: quoniam confutato Latinorum, & que cōmuniis est substantiam surpat. At vno h[ab]et secundum personam non vno tantum modo intelligi potest, nam quodlibet accidens ab eo, in quo est, cōstat secundum personam indistinctum esse: partes vel integratit vel essentia, quinquevenerunt hominis, quantum ad personā attinet, tamen sicut cū eo, cuius partes esse dicuntur. Verum cum diuinus verbo fas non sit quippe accidere, & ordo rerum nequaquam patiatur humilitate, quia ad substantiam spectat accidentis exteriorum subire, intelligi nullo modo potest, vt humana natura deinceps Deo personalitate sit: quicquidmodum accidens subiecto suo inherescit. Quod si ad alterum modum recurras, quo partes ac membra personae copulantur, incidis in Scyllam cupiens vitare Charybdis. Deum enim autem hominem partis distinctionem subintendere detinet: quorum vtrique rident philosophi, altero orthodoxa defensetur Ecclesia. Quid ergo: fuscumbens lumine nobis erit, minime genitum. Perspicacia quidem intuentibus videri potest quid membrum cuiusvenerunt hominis & partes sunt & organa: partes quidem, quoniam totum integratorem organa vena, quia ad officia muneraque propriam accommodantur. Organa autem dixerim non quocunque, sed connexa. Habent liquide artifices & alia instrumenta a seipso ab iuncta, que a prioribus tantum diffant, vt nequaquam valeat alterius manus aut oculos, quemadmodum ensim aut calamus commodare, propterea q[uod] nostra isthac membra nobiscum subsistunt, illa vero remota a nobis sunt, & existunt per seipsa. Nec partes & quae diximus coniuncta organa, tam mutuo inter se connectuntur vinculo, vt neutra possint ab alterius separari: quandoquidem & si nullum intelligatur genus partium: possunt nullum inueniri huiusmodi instrumenta remanere. Nam & fenestræ que partes non eo quod partes comparshabent, organa sunt, sed quoniam ad suas aptas sunt functiones evnde: si fenex oculum solum iuuenis afflueret, videtur vtique sic ut iuuenis, & si quis prater corpus totū animi organum dixerit, nullus erit error. Quocirca modus quidam relinquit, quo personalis alia coniunctio desiniri potest, nulla se vel partū, vel accidentiū natura cōmiserit, quidam organū implicitū assūserunt, cuiusq[ue] tributis esse perlora, atque hoc nimirum pacto nostrā naturam Dei verbo, vñā citra omnia dubitativa.

RAT. III. DE CAVSA MALL.

differens diuinitatis consortium adeo nobis impartiuit, ut nunc qui de effusum & appellare nomen genitale suum, regale faceret, genus sancta, populi acquisitionis eius qui de tenebris non in admirabile lumen suum vocavit, & deum quando apparuit, similes ei sim' immortales, amissimiles, nullius egentes, sancti, gloriofi, beati. Ag nos ergo quoquis Christiana profusionis censeris dignitatem tuam, & diuinam iam coloris factus natura noli in veterem vultutem degeneri conuersatione redire. Memento cuius capititis, corporisque membrum sis. Etentiam p' r' oculis nostris h'c tantum praestantiam in propria habereimus, & ad illam mores nostros meritemur & congratus, quam parata & expedita esset nobis via ad bene beatitudine vivendum. Quicunque nemp' salutis luc' cura non negligit, iu hac unio nis gratia, quia Christo infectus est, standum, aut ad ea redeundum sibi fore facile prospicit. Nam quia nos infani per impietatum nostrarum iniuriantes ab uno vero luminoque bono resilientes evanueramus, in multa discilsi, per multa inharentes multis, nra de nique Dei nostra perditionis miseritatem, venit Emanuel v'nus, & se nobiscum effectiv'num, vt a multis exonerari, applicaremur ad vnum, amaremus vnum, fruenterem vno, prefiseremus vnum, qui cum Patre & sancto spiritu viui & regnat Deus. Amen.

tiū excluderet. Sunt tamē non pari ratione **cārā** in **inēqualitatē** prima principia actus & potētia. Ille enim primā sedē tāta fībi autoritate vēdāc'it, vt antecedē omne secundū quodcumq' gen' abieciat. Hac autē & prius le fundamentū cōsequi nō reculat possibilitas nanque cuiuslib'z radix ex eo nihil ex ēst (vt non r'if'ly) vel non ex ēst (f'liophili trādūt) cū potētia mater et' defūct'. Quena ex non ex ēst pullulare ab aēre proferamus ex ēplūm, quemadmodum entia aēr, quia nō ex ēst ne lucet, quicquid luminis habet, alio vñtique illustrante habet: quotūq' vñtique verò fulgoris gradus illi defūcti, ex hoc ipso prouenit, q' nullum ex seipso aspirat lumen. Haud aliter creatura quālibet: quia non ex se existit quicquid perfectionis polisit, aliq' largitē quoconque fortior: defūctus autē omnis, qui affuerit, propter ea aduenit, q' nihil ex ēst. **Quānūis** autem cuiuslibet potēabilitatis ipsum nihilum radix sit: non omnia tamē, quā in nihilum reuertētur, nisi illa manus omnipotens tue return, h'c habent potētias: sed cu'cūque pro natūra acce pro prijs finis ratio accōmodata est. Quocūcū licet ea, quā lupe natura ad singulare aliquod bonū prona lunt, diuero calle ex nihil prodierint: dum alia id bonitatis sibi fecerint copularunt, vt nullus fit relictus contraria aditus alia verò ab illo nihil unde veniat.

Oratio

*De causa et origine Mali, & cur homines plura et maiora mala in hanc-
runt magis quam cetera animalia, coram Aleuand. 6. Dominica I.*

Del anno Salutis, i 5 o 2. habita.
V C T V S E I Flesus in desertu à spiritu vt tentaretur a Diabolo. Propositum hodie singularē duellum, S. ac B. admirandum vniuersa creatura spectaculo exhibet. Vnigenitus namque omnipotens Dei, idemque Deus omnipotens trabea nostra mortalitatis indu-
tus non in carne peccati, sed in similitudine carnis peccati progre-
dens, alter pugnul medium velut in arenā, & tutius orbis theatru
profiliat, contra principē tenebrarum pugnatur. Quod nō mire-
tur, quis non flueat, quis nō omnibus p̄fici; & sensibus deficiat? Ma-
genitudo rci & scaturientum multitudi mysteriorum rationis vir-
tute omnem circumsfundit. Cum autem cuncta mens nō valeat hu-
mana comprehendere, & qua percipere cura est, enumerare singularē
orationis modus nō libenter fuit, adnū illud oculos inicet meos
non aliorū possumū, sed q̄xilibus ingenjis (quale mei ficiat)
& tractatu, & ad nostrā maximē recipiat naturā. Cū enim in-
tueor Salvatorū nostro, eidēque Deo optimo, creatura suam, quam
bonā sūtāque considerat, obuiā fieri, culpā fudere, & nequitia
sua venenum ad fontem v̄que bonitatis extendere tetē, id mo-
do versari in anīo. Deus omnipotē maximus autore omnium,
eundēq; & singula bona, & cuncta valē sunt bona, vnde iniguit
malum rebus adiunctum est? quis malum mundo inferunt? Operā
premit itaque esse arbitror, quā bicepsimē dictere prius vnde
malum in vniuerso sit, deinde ob causam hominum genus pre- ca-
terio plus mari occupavit. Veritatem autem nō lovit p̄ficiat institu-
to. Mari summi boni parentem adeamus. Ave Maria.

ALI Originem inuestigare tentantibus ille quam
primum occurrit quaſtioneis nodus, Malum ab alio
productum, an vero ex ſcipo ſubortuſit. Si ab alio,
a bono igitur, aliud nempe malo, non nifi bonum eſt.
Quo autem pacto a bono malū manare potest, cū pu-
gant inter ſe, nec ſolū contraria, sed contraria in quoq[ue] capa-
tina. Si ex ſemetipſo malū eſt, Manichei redi error, nec vni-
uersi eſt principes (vt Stoici & Peripatetici rationib[us] affirmarunt)
fed oī reū prima principia, alterum quidem honorum, alterum
vero malorum (vt Psychagogi fixi ſexi ſunt) cōſideri neceſſari
eſt. Implicite autē huius difficultatis neꝝ, qui ſibi abſolu expli-
carique deſiderat, eorū q[uo]d ſunt geminā aduertit eſte naturā. Altera
quidē ad proprieſi boni ita diſponitur, vt tamen ab eius conſecu-
tione deſcieſe poſſit: qualia ſunt ea cīa, que in hoc vltimo frumentū
& alterna generatione aequae corruptione variāta. Altera vero (ad
quorū numerū celeſtis pertinente corpora) infallibili ratione pro
priū bonū conſequuntur. Nālīcū autem hāc rē ſunt diſparitatis
ex ea, qua preceſt dixerūt mutabilitatis atque cōſtantie. Illud
quippe reū genū cui opportuna queque principia ad vltimū ſua
naturā adiſpendunt mutabilitate ſunt, fraudari profeſto ſuo bono
potest. Cui autē vel obiectū vel obtinēdū neceſſaria omnia preſto cer-
toque aſſum, hoc à ſuo deſiderio deſiderare (etū ſi ſingulare licet) im-
poſiſibile eſſe videtur. Plantæ etenim & ſemina idcirco ab intento
germine inueniuntur quidē deſiſſe, q[uo]d impediſtū obuiatiā
naturalis eorū profeſtus intercepit eſt. Sol vero ab inilitute nun-
quā diuerit ob eam cauſam, q[uo]d invariabilis ordine naꝝ eti moueri.
Oritur & hāc diueritas ex priore diſferentiā ſecundū potentiā,
& cā quā Graci endechelā, non vero auctū atq[ue] perfeſtione ap-
pellamus variabilitas quippe coniunctionis cuiusq[ue] ex potentiā ſurgit,
iustificabilitas vero ex illa rei colūmatione firmatur: qua poten-
tiā omnē ad quoq[ue] reprobans procul abegit. Nunquā enim ob-
rent animalia ſi ita effici perſeo vita, que omne mortiē potē-
illud quidē & poſte & eſte neceſſarium fit, hoc autem poſte ſimi-
liter neceſſarium, facere autem libertatis fuerit, Per cōtantibus
itaque unde malum, nec ex ſe ab alio, iam liquet malum quidē
poſte quatenus in malum tendit, nec ex ſe (qua ex nihil exurgit)
nec ab agēte autore quaque, ſue volēte, ſue nolente, aut per ſe,
aut per accidēt prouenire. Quemadmodum non frigideſſere, ignea
inſeparabiliter comitatur, nulla tameſ cauſa petenda eſt, quæ signe
officiā non frigidum. Malum vero q[uo]d a bona nascitur, ſed per
accidētū quādā bona appetuntur, quibus mala impliſita lunt
aliorū. Nulla enim operatur apſiciens ad malum, ſed ad bonū ip-
ſum, aut ſatē apparet bonus ap̄ſicēt omnis ſtudium contādit. Ne
mo profecto lacſiſtus tanto vnoq[ue] furore revolutio expriſet, vt al-
terius malum primaria optione ei gereret dū, bonis quibusque
noſtris veſtia, delectabili, honesta ſuū) acquirēdū tuendū que
operā dāmus, aduertit que declināda, refellenda, deſtruenda
que occurrunt. Hac eft origo atque via, qua malum mundo obre-
pere coepit, extremaſque eius partes ambas iam penetrat, iuſtrat,
operat. Sed de mali origine haꝝ tenus.

Deinceps vt p[ro]mōnem, quare tanta mali inundatio homines
pre careri inueniuit paucioribus abſolumus Singulareſ humanae
naturae miferia atq[ue] calamitas S. Petenda portiū q[uo]d diſputanda eſt.
Cālūm enim & terras & maxima q[uo]d: conſpicens, intrucor reū
omniū ſpecies ad proprios certatim ſines cōtendere, in cētis bonis
potiri, v[er]o in nullis, aut certe in pauciſ singularibus deſideri falli,
& impedimenti perpeti. Humanum autē gen[er]o ſonne, terra vorago
victoriō (que verā mala lunt) ſic cōplexa eti[us]t; abſorbunt, ve Kara
auis in terris, & nigro ſimillima cygno. Vir bonū & laetiſ, quale
vix reperit v[er]um. Mālibus eunt cuncti hominū cōlūbū Apollo. Curſo
lum humānū genū Deus op[er]imē tot ac tantis malis reſp[on]ſisti aut
certe inuolvi paſſus eſt? Niq[uid] oī certo fine gubernas dominiū ſolos
ſolos deſpiciſt ac tāndū toti? hu[ic] ſuperbiſ aciſcimata ſpa horū
neſtūm? Heccine elīmago tu Domine Vbiām illa! Prophete
tu[er]is de tu[er] erga nos miſericordia admirantis: & tanti homines

mundus Orig^s ;

*Cur homini
nem, magis
quā ceteris
mala plura
imperiorum*

Feceris, q; eorum pedibus cuncta subieceris, oves & boues vniuersitas, quin & pecora campi si destrans animatibus praeflamus, quanto obsecro & qualis excellera huc, si eomunem nobis, & illis opum appositione congenerasti, & illa ferre omnia finem, allequantur, nos strum autem paucis limis vobis compotes exaudire.

¶ Bilariam aliquod accidere res ratus ex philosophae sententia,
ex electione ipsius artificis, ut accidere non quippiat si ad boni alii
quid, & ruris ex materia necessitate, qua constat veluti ex pur-
pura, tinea, & ferramentis quibusque corrodens emittit rubigo.
Quapropter sicut faber ferri factus, dum ferri eligit materiam,
& ad secundum idoneam, quae ab rubigine contrahat, tantum abest,
ut optet, ut quo ad posset, studeat, propulare, hanc aliter plafna-
tur Deus hominem, quoniam anima actiones instrumento in-
digebant pro tangentia leolu nobilissimo (ob idque moles carnes,
bene aptos mente, dociles, videmus) portavit tunc effingere corpora,
quod eorum qualitat, qua tactu percipiuntur, medium tempore
ramentum habebat. Compositum prouinde oportuit fieri hominem
ex intellectu & sensitu natura, & spiritu & carne, ex rationali
appetu atque sensibili. Electa omnium sunt ambo, ut sensibilibus
bonis pariter & intelligibilibus certa quadam ratione frueremur.
Nunc autem cum similitudine edita in lucē & suscepimus sumus, sensi-
bilibus affluentibus bonis, cum vtilibus, tum delectabilibus, atque
hac hinc sensu blandimenta naturali nobis nec situdinibus in ita
frequenti via, aliud familiaria sunt, & tā vehementer nos impellunt,
ut & insigne mentis nobilitatem obnubilent, & putemus nos senti-
tua natura primò cōstare, consefcamur propterea blādientē libidi-
ni, nullam habentē modū nullumq; haec, & tōto impetu paulatim
ferimus, imò rapimus in istas sensu oblectationes. Delecta hac
non sunt, ut in homine essent, sed ex conexione partis pulularunt
hinc siquidē caro concupiscentia dauerit spiritu, & spiritus ad eus
carne, hinc & Apolitoles queritur, Vide etiam legem in membris
meis regnante legi incēta mea, & captiuante me in legi pecca-

Tho. edocet ad omnium generum exquisita cetera sufficere. **Quis** nos, inquit Apolitus, separabis a charitate Christi tribulatio, an angustia, an gladius, an fames? certus sum, q[uod] neque mors, neq[ue] vita, neque angeli, neque principatus, neque creatura alia poterint nos le-
parare a charitate, q[uia] est in Christo Iesu, qui cum Patre & Spiritu
sancto viuit & regnat in secula. Amen.

ORATIO I.

De immortalitate animalium coram Iulio I. Pont. Maxi. Dominica prima adventus, anno Salutis 503. habita.

Rope est Regnum Dei, Luce 21. Postquam rerum humanaarum atque carum, que intra nos sunt, diuinari culmine, portia et beatitudine tua, sanctissime Mater, agnoscere hoc orandi munus eadē spectante felicitate inuictu[m] forte obtigisse. Ea propter omnes aut exspectare catalogum quendam laudum tuarum a me recentius iuri, aut inuidice re arbitror mihi fortunam meam. Magnorum enim oratorum anni extella virtutis tuarum fastigia cōmendare gestiones ostensiles vehementius hunc sibi locum dari, quo tam in lacum capiunt riuos totius eundem littere eloquentia. Hos ego tantum aucter ut prehendam, ut ingeantes quoque gratias p[ro]i[us] e[st]rum affectibus, facticatis tua nomine agendas putauerim. Atraham ab ista procul valde sententia meum collitum distractus, p[re]dictans enim ad magnitudinem tuam, quā praelata facinora luculentissime ostendunt, quāmō mortales omnes pleno ore congratulantes p[re]dicant, aura in istam popularem ventosamque orationem quam animi magnitudini vici cetera quoque casu arcta que fluxa spernit, omitteamus censu[m]. Verū maximū de immortalitate animorum difficultatem, & ea penitus explicata (si tamen ita dici sine arrogantiā licet) misericordia tua off[er]endam attul. Ad primum siquidem mortalium principem, p[er] storieū animarum, prima oratio à prima religione, prima de ho[m]inu[m] re iure habetur. Verum quo tam ardui negotium dignius tractemus, duæ Mariæ numen imploremus, Ave Maria, &c.

Rincipio veluti basim quandā atque totius orationis fundamenti id firmiter ab opīis tenerivelīn, ad cognitionē latitudiū subtūlariū occularūq; rerum, proprijs cari effectibus deducuntibus, nos rite sanèque peruenit. Effecta nā jettestibas, nullus
noting de arcans relinquat locū, cūm (vitriūfū
bilia mittamus) de corporibus coelestib; bus, de Sole, de Luna, de quē
reliquis astris, sublati officiorū suorū actionib; quās vel tenuē cō-
iecturam cuperet. Quis ignem leuem, terrā grave, illā calidū, hanc
frigidū dignoferet, ita aescensus ac desensus, si calefactio frige-
factione nūquā sufficienslib; explorata? Hinc igitur maximus
ille phlophoria parentis Arifor. exorsus. Si animus inquit, aliquam
habet operationem propriā, fieri poterit eundem à corpore quoq;
separatum nihil minus manere atque viueat, si nullā sibi vendicas-
fed omōē (vīa iterum) stipulellē habet cum corpore commu-
nē, cū ipso quoq; corpore intereat opus est. Hoc itaque iactō fun-
damentū, subtilis est inquirendum, an animus per se solum agat
quicquid. Et quoniam si quippli solus perficit, id praecepit est cont-
emplationis opus, al hoc vniuersa deducit quaestio, nūquid intellige-
re solius animi sit, an vero animi similitudine corporis? Ut autem
quod quarinum, clariss, facilius, tuisque inuestigemus, rebus
omnibus distributa pariter & accommodata officia legere atque
accurati distinguere opere p̄ceptum duxi. Quatuor esse actionem
genere philosophi tradidere, quarum due extremas sunt, reliqua
autē media. Ex illarum quide vnt genuit, quod in solo corpore
materiae versatur, quales sunt affectiones, quæ à calido frigido-
que, humido, sicco, duro, leni, atque his similibus propiscuntur.
Alterum verò est, q; a rerum sensib; mole elevatum, ad spirituali-
tatem natūrae soluminido referunt. Nostram autē intellecctionem
ad neutrum horum generum pertinere facile constat, nec enim cū
intelligimus effectus (quos modo dicebam) patimur corporales,
quān pōtius si intenta mentis a cies nimis fuerit, quanquam extin-
secus illa nobis admoueantur non sentimus. Neque rursus tam al-
ta petimus, vt corporeis imaginib; non innescemur: oportet
enim intelligentiamphantasmata speculari. Inter medium verò
generum alterum, q; malis est propinquūs (in quo & actiones sen-
suū cōtinetur) ab eiusmodi affectionib; liberum est, sed corporeo
organo cōpletur, audientes nempe velidentes, & si non frigemus
aut astutuimus, quib; tamē corporis intercedentib; portionib;
sonos, colores, odores, ceterāq; sensata percipimus. Reliquum autē
spiritualibus actionibus affīctus, quō solum ab elemētarib; qualifi-
catib; fed a corpore quoq; instrumento sc̄e elevar, obiectis tame-
nō corporibus sed corporin imaginib; (quā p̄fātūlūmū philo-
phia appellant) naturali quadā necessitudine deuinctum est. In hoc
profecto actionum genere nostrā intellecctionē locari quisque ve-
ri iudicis naturā nouit, nequāq; ambit, experimur nanque nos-
metipos intelligere discernere que nō gentis hoc aut illud, sed vi-
niuersarū corporum naturātum. Decernere autem recte non con-
git aliter, quam si quis arbitratur, omni vacet effectu.

Probant

Probant hoc quotidiana cōtrouersia: quibus sedandis iudicem ad neutrā partē proponens exquirimus atque laudamus. Probant interni mōres, affectus paſſionēs; quibus manifestum sit nemine omni hora sapere, sed qualis, vñluisq; inueniuntur, talis & finis videtur. Probat natura experientia, vñtem verē diceram⁹ qd amarū, quidve dulce sit, nullo affectum lapore fulgū seruare oportet: agro nāq; ideo cuncta videtur amariorā, quoniam cholera amaritudo sensorium inficit. Nec dissimilis reliquis sensibus accidit, vñ si qui dē omnis iudicēt cōmunius est rō, vt sit qui iudicat, ab ebus iudicēt alienus: nā si illarū aliquā inq̄uerit, aut totum sibi iudicēt inſicet, aut fallit facit aliarū affirme cenfūrā. Quocirca quoniam vniuersa ac singula qua materiē cōcēta sunt inellecēt nos diſcernere, atque hec p̄ spiritualib⁹ distinguere experientē coprobamus, necesse est vi noſter hic animus vniuerſa natura corporeā natū arbitri, ab omni sit corpore alienus. Vnde preclarē Anaxagoras atq; Aris⁹, intellecēt oportet esse immixtum dixerē tamē si diuerſis rationib⁹ ducerentur, illi enim vt libero expedīto⁹, impērio cuncta disponat; hic autē vt recto ſanoq; iudicio oſ ferēt, Nec audiēti fuit nobis qui actioſ ſe ingeniū pradiſtos exiftimēt, organū quidem (hōc est quandū corporis portionē) vñtēnō assignat, ab vniuerso tamē hominis corpore endē adiugī ratione, qd atritum, aut nō ſatis probat⁹. Tam irrationalis ēst illi orū cālūatio, vt nī velim eos noſtī cā me ſcire, atque à ſententia ea diuīnot, referendā purissimē minime. Dicit obſtrū ifi, si intellecēt ab omni parte corporis oportet effe liberū, vt omne poſſit corporū diuidēt, quo pacto vni toti corpori meritus, vniuerſa rei corporis aquis erit iudex: ſue enim pars ſit totum, modo corpus aut corporum aliquid ſit, cui intellecētū vñ qui p̄ affixit ad certātrahit, fleſtū definitū cognoscēdorum corporum ſpeciēs quāz nō ſolum amplifīſtū illam de omni mole corpora cognitionem prohibet, impedit, atque obſtruit, verum intellecēt quoq; ipsius conſenſu mīſcer, foliāque vocabuli diſterēta alterum fecerint ab altero. Quod si abſonum valde ēſt (quādoquidem nibil diſtare⁹) ab animātib⁹ oportet, vt intellecētū exercitū ſolum animi effe ſteamur, & nō animi corporisq; cōmune cōmodū ſentire. Quacunq; autē ſpecies operationū quippiā, foliā ſerit, retinet, ac ſuffert ſuſtinentia ſilus alijs admiculū nō egit. Alteri nanque ſi inni teretur, eoque ſubmoto labeficeret, nequaquam Iola ea actionē cōtinueret, ſed communē magis recipere cum eo, ſine quo ſubfiteret nō poſſet. Quod si alieno fulcīmento diuinā huic forma opus non ſit, tātū virtute ſubfiteret quis dubitabit⁹. Alterū enim ex duob⁹ patet oportet, aut illā per ſcīpā ſtarē, aut hārē, & ſi quidē per ſe conſtat, in portu (vt aiunt) nauigamus. Si autem ſubuenitur, quo modo contemplationē ſuum in ſuo tantum ſuum complecti, ſouere, gererēque valēt? Si ſpecies itaque omnis, que propriam ſibi vel vnam vendicat operationem, cōmuni Philoſophorū ſententia conſtant atque perennis est, iñſiciari profecto ſene poterit, ſoquin noſtra mens (quādum contemplatur, per ſe ſolam agere coprobauiimus) per ſe quo ſolam effe manere posſit ac vi ure. Immortalē ergo animū ſe haſtentū a propria actione probauiimus.

A
さ
た

Probamus.
DE LINCEPS Eiusdem sempiternitatē à naturali eius desiderio monstrandā curabo. Si cuiquā P.B. à natura inditum est, ut pere esse desideret, rē hanc Philosopha pariter & Theologi perpetuā fore, ea potissimum ratione sunt arbitrati, q̄ natura appetitus inanis esse nō potest, quare si nosler animus suoper natura sempiternā cupit vitam, cum immortalitate vige nec remo dubitabit. Quod autē ita sit à natura institutus vt optet se semper fore, manifestum sic fieri. Appetitum duo sunt genera, alterum rebus omnibus commune, quo vnumquodque ad accommodū iuvans profuturumque feratur. Alterum corum, quo cognitione pollent proprium quo me tuunt, cupiuntque, dolent, gaudientque & mille alijs variuantur affectibus. Vtrunque tamē pro tuēdo esse contendit, quandoquidem nulla prorsus res est, que se esse non amet.
Quādāmodum autē communis illi appetitus, non vno tantum inuenitur modo in his, quae certis finiuntur ciatibus, & in his quae nūquā definitūn (quādāquidē) quae senscent, effundere desideriū in omne tempus nō audeat, quorū aut̄ vigor temporis diutinūtate non lenteſc̄it, perseverare semper eadem magnopere concupiſcent, haud secus appetitus alter, quem cognoscētū diximus esse proprium, diversa ratione reperitur in his, que sentiuntur mouetur, atque his, quae intellec̄to prehendant. Illa enim quoniam folium quod adest, aut̄ inimicū, apprehendit, in longum appetitio-nes nō ſupēdūt, quia vniuersa varietat, mutationē tēporumque volumina contemplatione pariter & prouidenti excellunt, reliquum est, vt parem vim appetendi fortia non hoc tantum aut illo tempore, fed in eum deducere vitā cupiant. At si ambiguum, subſecurum, aut̄ leue testimonium hoc habetur, & obiecit, nosmetipſos intellec̄to quidēm prædictos non dubitamus, tempora- 80 men viuere, a ut natura appetitus minimē, aut̄ mortiē fallimus. Elevate obſcero paulisper mentis oculos, constansimā vniuerſali natura leges infidēt, sanctiones pœnitētias duas, Alteram, qua-

acepimus, quandoquidem non ob merita (vt Origines fabulatur) corporis vinculis et addictus, neque per lutei vniuersi cordon corporis eiusdem fordes costrahat, sed vt natura forede vitam inflatur, cupiditates, libidines, reliquoq[ue] aut tollat, aut modereretur affectus, humana quantum per est, disponat, aeterna incedat, ad ea cuncta dirigat, & te locu[m] dedit. Accepimus praeferre puri pariter & splendidum, ut quia illustrum spiritum vltimam, fulgoris magnitatem lucis cu[m] alijs non sufficit, obumbratum materiae tenebris lumen vel oculo nocte simili inspicere, intelligibila colligeret, atque vniuersa natura aeterna seipsum omnia saceret. Accepimus denique diuinum, ut sumum bonu[m] intellegatur, intelligendo amare, amando posse der, posseidendo frueretur. Seruumus igitur obsecro, seruumus depositum quale accepimus, curemus ne temporalium contagione pollutatur. Timeam⁹ propter illud, Homo cum in honore esset, non in intellectu, comparatus etiam iumentis insipientibus, & similiis factus est illis. Excolamus virtutē feminā nobis inditā, tenebrarum que operibus procul reieciſis, induamur Dominiū Iesum Christum qui felici immortalitate, atque immortali felicitate tādem perfurmamur. Dixi.

ORATIO

De modo, quo anime patiuntur ab igne corporeo, & de corporum cruciati-

ARISTOTELIS DE ANIMA LIBERIS. RES CANTIBVS HOMINIBVS PRATIMORE & EXPECTATIONE CORU, QUA SUPERTENENT VNIERORI ORBI. LUDV. SI HUMANAE MENTIS IN BECILLITATE & ABYSSUM CALIGINIS, QVAS IN SE RERUM VARIETAS RECONDIT, ANIMO REOQUIERUM, B.P. NIL FERET, DE CUIUS EXPLORATA COGNITIONE PLACERE NOBIS, & GLORIARI VALEAMUS. NON ENIM EA SOLUM, QUAE PROCLAMABILIA NATURE REPONUIT, SED ILLA QUOGO QUA IN PROPTerea HABEM, QUA IPSE SENTIMUS, AMBIGUITATIS NEBULA OFTUM SINT. HOC QD ADUERIT & SAPIT, FSI DIFFICILLIMA QUAESTIO ENI STI CANTABUNDUM INGENIO STI LOQUE ATTRACTIT, VT PRAECLARE SECUM ACTA PATERET, VBI DE OCULIS REBUS PROBABLE POUTUS, QUIPPIAM ATTULISSE. DE SUBTERANEIS Igitur PONENDIS REPROBIRUM, DEMONIUM HOMINUMQVAE SUE ANIMAS, HIE CORPORIS POSTREMUS CRUCIATURIS, DICUTUR HODIE ME CO ANIMO QUESO, AUDITE UT CVM RATIONI MAXIME CONFIDENTIA PATEFACERE, MALITIS VTCUNQUE CONCIPERE, QM VENI FENI VLT CERTA DEMONSTRATIONE CALLERE. QD SI VIRES SUE CORPORIS SUE ANIMAE HUIC PRONUNTIATIONI SUCCUMBENT, AUT IMPARES ERUNT, DATE PRECOR VENIAM VALETUDINARIO. DIUZ ITAQ MARIA TRIBUNAL SOLITA FELIX VENEREMUR. AVE MARIA.

X C E L L E N T I S S I M V illud genus rerum
que solum spiritu constant, & intellectu vigeat, ac non
sunt aliquas subire dignum sit, quoque penari gene-
re affligi possit, diuersos autores varias legitimis actu-
lis sententias. Quorum opiniones recentiores & fi-
de aut veritate discrepantes sine interculo refellere, ea ratione co-
stisti, ut purgatis erroribus, credibilius magis veritas fiat appareat
que Plurimi Philosophorū intellectus naturae præstantiam me-
tientes, ab uniuerso pœnarum genere tam humanas animas, quam
angelicas omnes substantias liberatur, ea potissimum ratione perpe-
tua, & malum omne circa orbē Luna (in quaem duxit atque potest
aliquid prater intentionem obuiare) conclusum est, ne neutrām quā
prōinde illarū naturarum potest inuolueret, que a corporibus vni-
uersi sunt segregata. Horū error facile deprehenditur si recte op-
eris ratio, si creata voluntatis in medium deducta fuerit. Re-
cte & quippe opus, & opus eft & rectum, quare à duobus necessiter
proficietur principis, quorum altero opus, altero rectum sit, illu-
voluntas, hinc lex est. Quocirca illa quidē voluntas, quæ simul vo-
luntas & lex est, errare potest minimē, qui verò voluntas tantum
est, non lex, nec legi immobiliter barens, & rectitudine declinari
sunt proprie natura valet. Cùm autem arbitrii vniuersa lex, perfec-
tione omnibus rationem in se claudat (quandoquidem ad omnia
liberi arbitrii appetitio extitit) & nec fieri nec cogitari valeat
ut creata voluntas omnia bonum sit, ut cōgenita natura possideat
consequēs est, ut ipso summō bono excepto, reliqua libertate si-
flexibilitatem ad bonum & malum fortia. Potest igitur in separatis
vniuersa corpore mole spiritibus malum culpam inesse, & quoni-
mam

iusfisi Domine, & sic est, ut omnis inordinatus animus subipiatur peccata, oportet malum quoque penitentia eius inesse. Ex propria igitur officia confutatis Philosophis, alij penitentia officia possunt autumnari. Angelos, verum omnem eorum erumnam in merore amissae felicitati coexistere arbitrari sunt. Hos geminae peccata malitia statim arguit. Ut enim peccantes duo malum faciunt (dum Deum respiciunt, fontem aqua viue, & ciernas propriarum affectionum sibi fiduciā disipatas) per eum, ut duplicit etiam in peccata dolore conterantur, & damnationē punitur, & supplicio in involventis calamitatibus. Alij animarum supplicia affluerint, fixerunt nasci ea ex terribilibus corporum quorundam imaginibus, quas aspicentes, perindi una paucore concuti ac dormientes, aut phreneticos, quos inania ve-
in somnia terrent, vel phantasmata alligant, tributu siquidem separatis animis organum quoddam calefieri natura, quo terrificas formas concipiuntur ac cruciandas. Fabula quippe haec est quasi redi-

Etissimo loco nō modò illustres dæmonū animarūque substātias,

sed insignes quaque eorum vires, intellectum, liberum arbitrium, astutia potestatem. Coercentur autem vinculis, catenisque iugis non eo quid cum modo, quo corpus corporeis nexibus praedatur, sed quemadmodum humanus animus terraco hui corpori tanto fcedere implicatus est, ut suo arbitrio inde emigrare non posset, & tamen illum spiritum esse, hoc autem corpus nemo dubitat, non se-
cus spiritus illi tartareo deuinctorum igni. Sed tantu[m] refer, propter
animus hoc, in quo tenetur, corpus, viuificat, illi vero spiritus, qui
bus alligantur corporibus, vitam minime praebeat. Perspicua autem
distrusio haec nobis fieri, si modum ordinemque, quo corpori spiritu-
s iungitur ac deuinctur, in medium deduxerimus. Spiritus om-
nis propter Deum certe loco suoper natura communis ph[ysic]orum
consensu potest definiri. Definitus autem etiam solentem decideri
natura vigore noster animus testatur. Quod si ita est natura vis,
ut in ictum corpori spiritum manere cogat, quantum magis omnis po-
tent conditoris natura autoritas addictum loco spiritum detinere
etiam inuitum potest? Definitus igitur non natura, sedvi detenus in
loco spiritus, naturalem libertatem ac dignitatem, qua nulli subiicitur
corpori, quam coruscus cunctis, qua omni corpori preminent

prædictis infelicitissimis perdidit, & perdidisse miserabiliter nesceret, atq[ue] merendo ineffabilitate cruciatum. Afflictus intellec[tus], quasi dux captiuationis arcam non recognoscere subinde non potest. Cumque simul multa meditari nequeat, ab aliorum omnibus, que leua me afferre possent, c[on]sideratione prohibetur. Et quanquam meditatio poena poena non sit, cum liber quis meditatur (olum nihil aduerbi tentiis aut metuens), attamen vbi prælensis est doloris obiectum, vbi suam vim exercit in meditante, vbi denique meditatio ipsa coacta est, nihil acerbius animum quam eiuniodi consideratio afficeret potest. Afflictus voluntas, quippe ab omni delectabilis depulsa id ferre compellitur, quod designatur, respuit, abhorret, quam maximè oculis Dei iustitiam, cui praecipue inuidet diuinā celsitudinem magnificari in propria & ea abiectionis poena, dolor, gemit, corrugatur. Afflictantur denique actus potentia, siquidem dire ignis addicte nulla aut certe modica profligunt exercitatione se[nti]bus subiectis admouere rebus. Quod eo in tollerabilius est, quod tanta eis vis inest, vt cōmouere nutu singula possent. Accidit ad h[oc] quid[us] iugis perennisquis est eis definitus carcer & dolor, ita ut nulla valeat minuere aut molire aduentans conditionis, sed temperi vti ab initio acerbissime mercede opus est, neque enim detrui spiritus obliuione mederi, meditationi vacare, affectum depondere, se[nti]se adhortari, facere (vt aiunt) de necessitate virtutem v[er]isque quaque valent. Nulla eis clementia aut varietatis ipsa, nulla in præteruntis temporis eventu exspectatio, sed quas luunt peccata, non quam terminandas aut minuendas certissime scimus, inquit inuiti ad memoris culmen clara luce vident. Hac paucissima de spirituum pos- nis attingerimus.

D E I N C E P S de corporum cruciatu aliquid afferamus. Corporum ignem esse, p. Sapud inferos corporibus infestum ex nostris quidam imprudenter negarunt, scripturas autem eas, quae illius meminerunt, metaphorice afferunt interpretandas, non minus quam cum tineam, veremur, fletumque ad terreratos flagitos mos minatur, quemadmodum econtra cibum, potumque, & humanas mille delicias iufis & sanctis in beatitudinem pollicentur.

¶ Quidam verò opinionem hanc tanquam absconam responentes, in aliā vulgarem magis quam sapientem inciderunt. Verum enim affirmantes ibi ignem fore, falso tamet affirmanter eius incendio corpora ipsa affici, calore asciuare, crita conflagratione ardere, & nihil tandem a nostro, quo vitimur, igne, in actione differre.

¶ At hi, qui & vi rationis, & lumine caelesti perfracta secreta rerū divināque mysteria indagarent, medianā viam fecerunt sunt. Aiuor nāque corporeum verumque illic ignē flagrare, crita corporis tame

calefatione eius vim atque incendium irreperere in neros in mediis, aspergi, fuisse, fibris, illas arripare ac torquere, eis quibus dolor nascitur. Corporum quippe ergo credimus, tunc quia corporalis pena nullo aptius modo, quod per corpus infligitur. Tunc quia in expone dis facitis eloquios ea est lex, ut per proprii intelligentiae, ad meta-phoricon leendum a literali explicatione minime transferatur, nam secus nulla definiri possit Scriptura certa interpretatio. Cum autem in peccato reproborum paratus ignem Salvator nostre fuerit cōminatus, possumusque eum apud nos sic accipere, tanquam perspicue locutum, ut quid parabolice dictu' putamus, & nodum in scripto querimus? Ignem Salvator noster cōminatus est, ut viximus ignem intelligere prolibet nihil, corporum ergo ignem fati oportet. Non calefactum autem in illis corpora, sed igne illam spiritualiter patiter, & sensibili afflitione corpora vexatitudine dicimus. Primi-
10 oris motu in terra Euangelium lectio transiente, reliqua omni corporis afflictio atque alteratio ab illi virque dependens, de siner, & quemadmodum ecclesia corporis, cui primus ille inerat motus sensibilis, quedam supererat actio quae illuminat, atque videtur (quana nostro vocabulo intentionale) appellamus, hanc fe-
cūs in ceteris quoque corporibus eas apertitudines atque affectiones astimulando est remissuras, quibus videri, tigri, audiri, & possit. Duo enim haec genera actionum corporibus inesse, ne neutrinoque ab altero
20 in uno corpore, ut in aliis, sicut in Christi didicimus. Quo-
que diximus dissimilium penarum alteratio: etenim quoniam alio pacto ab aquis niuum ad calorem niuum, rufusrus ex hoc, illis sine dolo interstitio aut navigatione transibuntur. Si enim a statu atque aegrotu corporaliter sentirent, non solas spirituales vexationes recipentes, apud similem dolore vacarent. Perennis autem atque continuus erit dolor: quoniam inges ac viuaces aderunt causas, & homi ipso fine morte possibilis est alterum reparata natura, alterum culpa exigere. Si igitur ignem illum tantum vere corpore esse non ambiguum, si vnum atque eundem daemonibus homini busque reprobis paratum credimus, consequens est, ut in corpore addicti sint igni. Sed tanti refert, quod ipsi existimantur nec corpora autem sensibilis quoque intentione effusione continue, perpetuo, acerbissimeque torquebantur. Aresentibus itaque hominibus prætinorante diræ gelidina manifestanda, viuente orbi, nobiscum bene actum erit, si timor Domini initium fuerit sapientia, si ceu sita filum amorem honesti bonarum artium, optimorumque officiorum introduixerit. Non enim acceptimus spiritum timoris in seruitute, sed spiritum filiorum, in quo clama-
nus, Abba pater. Sit Redemptoris nostræ levia sub capite nos inspiratio actionum, ut deim dextera amoris illius amplectetur nos, cum tradiderit regnum Deo & Patri, qui vivit & regnat gloriosus in secula. Amen. Dicitur.

O R A T I O VI.
De Ecclesia & Sacerdotiis differentia coram Iulio secunda
in secunda sessione Concilii Lateranen. 17.
¶

specie non calidam tactu imprimitur, quemadmodum in an nulus aureus figuram non auream caro imprimit, & hæc ab altero actionis genere, p. paulo autem cœlo in celo dicemus, pendet. Proinde nunc veraquæ significatio & signit, quicunque autem celo illa duntata vacabit, quæ à motu proficietur. Reliqua vero perpetua remanebit, hæc minime posterior in reprobari corpora exerceretur, faxit, affliger. Nec est doloris huiusmodi ratio querens de alia, quæ excellenter sensibili sensu sorgano ad amoris habet enim quilibet sensus ex his, quæ in rerum natura sensibili cœli sunt, unum aliquod sibi proprium ac peculiare, quod Philosophi obiecto à appellant, v. visus coloris, auditus sonum, olfactus odorē, quo cum tanta conciliacione atque necessaria coniunctione vinculo destinatur, vt linea ex a. geri possit nihil, vt suam luci facultati & potentia aptè congruit, et quæ maximè accommodatum, iocundissimos fructus carpat naturali amicitie. Vt ibi redens sensibili in immensum excedat, quia diffusa amicitia, que mutua quâd proportione, certaque rationis temperamento posita est, sensum ipsum protinus irritat, lacescit, vexat, torqueta. Stridens enim sonus turbat auditum, & vivaciem, lux immensam recundat ac dissipat, & si regente manu pra-

algoris magnitudine, ad igne vehementer propius admoueris, protinus intimum irrepit atque cruciat incendium, ut hominem e prope conficeret videatur. Unde quoque tunc illae dolorum ex calore inequa-
quam, tam enim nihil aut parvus admodum caloris in hac vt li-
alterata manu atterat, plus frigescens, quam calcere, immode-
rata itaq; vis sensibilis, huiusc doloris relinquitur caula. Patimur 50
igitur atque summa dolore sensibili cruciamur, cu' vobis enterat
lida abq; eo, q; caelestis, tangendo sentimus, cum sensu scipiti
excellens sensibilis specie sine materia. Talem fatemur esse apud
inferos corporum cruciatum. Hoc tandem pacto credimus repro-
borum corpora ab igne pati, & tam non calefieri, nec consumi. Nec
quicquam obicit id, quod recte dici solet summa passioe eos perfice-
re, non offendere, sed educere, quo maximè cuadere postremo
valeant. Volebat sane autoritas illa ostendere, quantitatem spirituales
sensuum passiones ab his, q; circa corpus sunt, alterationibus
differant. Tanta siquidē est inter eas diffinita, quod ha' semper im-
perfectionis aliquid secum vobis hunc autem puras atque synec-
ras contingit advenire, quantum non semper ab omni esse eximat
admixtione mali. Obiectum enim incompatitiones ac incongruitatis
disparitates, sensibus ipsiis (vt dicebamus) maximè aduersantur at-
que efficiunt. Quocirca in promptu causa, eti; gloriificato cor-
pori dolorem excellens sensibile nouo infert. Dote namque impa-
tibilitatis protectione vehementiam obiectū nequaquam admittit.
Corporis itaque cruciatus nulla decait causa apud inferos, substra-
cta vulgaris hac visione, quam calentes experimur. Et ut summū rei,
vno verbo complectar, corporeum simplicium in hoc complectur, q;
malum & id corpori admotum pa'sibilis sensu percipitur, hac vbi
sunt, dolere opus est secundum sensitivam animæ partē, quam affe-
ctuam dicimus. Ea propter tā ingens tangibili excelsus, quantus
in igne el malus cum sit corporei temperamento, dum pa'siblemente
reproborum sensum inuidit, acerbissimo dolore afficit, vexat, cra-
ciat. Neque audiendi sunt, q; nescio quā turbationē senioris har-
monia addere, atque interponere voluerint. Temporalis enim est
et commotio omnis: sentire autem omne sive accommodatum, sive
excedens, absque mora contingit. Quare intemperatus inmen-
sumque sensibiles suptate natura, n' fu' non aduerfaretur, nisi sumul
aque coniunctis aliorum alteri officeret: neque vngnigena contraria
visioe fieri in momento posse nonsummareret. Atresatio hanc his
80

mox aliquo errore lapsos confessione restituant, & postremo humani culpis abluens sancti olici vincione perungant. Prater hæc autem diuina & præclaræ munera multa habet alia hæc ciuitas cum laetissimè, habet nāque Apostoles, habet Euæglistas, habet Prophætæ, habet Pætores, Doctores, Martires, habet sermones scien-tiæ, termini sapientiæ, genera lingua, interpretationes sermonum, dicitio[n]em spirituum, gratiæ latitudinum, fidem, vaticinia, miracula, & eam ecclæ claudunt, rursum aperiendu[m] potestatam, ve quicquid in terris ligatur, quicquid soluerit, denique id cōtinuò in celo dissolutum vel ligatur sit. Et quanq[ue] hæc magna maxima fuit, sicut tamen nō fuit tanq[ue]. Ecclætiam habuisse, nisi & Angelorum revelationes, illuminationes, defensionesq[ue] habuisset. Qibus omnibus actionis nostræ contemplationis studia non tueri modo ac defendere, sed propensus etiæ & augere, & ornare, & perficere conatur. Ciuitas igit[ur] hæc diuina illis reip[ublicæ] partibus illustratur, quibus nulla inquantum vel melioribus vel ordinariis illustrata est. Quod autem ciues ipsi ærctius in hac copulaciōne quam in ciuii alia cōmunitate deuincentur, vel hie pater manu[m] aliæ societas genere colligentur, patet certè, hanc urbem alijs esse digni[er]e, perfectior[er], excellentiore, ipsamque præstare omnibus honore, decoru, & (quid maximu[m] est) humana beatitudine ac felicitate. Quanq[ue] amoenius cuiuslibet ciuitatis proprium esse videatur, sufficienter ex se beneque ac beatè vivere, nulla tam alia nisi hæc hoc ipsum habere cumulate a largior potestate, sed ne imitari qui le. In alijs namque finis ciuii amicitia, & societas est optima inter su[h] homini coniunctio, in hac verò nostra, in qua hærcies Dei omnes, coheredes autem Christi sunt, ad Dei ipsum, ut proprium Christiani generis fini cunctar[unt] referuntur. Hæc enim ita sunt, recte Christi Ecclæsia, non tā ciuitas a P[ro]p[ter]a Christi, quā ciuitas sancta a viro sanctissimo commemoratur.

Ecclesia ciuitas est sancta.

I D[icitu]r Patres, ut nō vos alloquar[et] nos extrema oratione ad hunc summum Pontificem caput omnium reverentur, id inquit patres quæ & ego quo ratione demonstrauer[em]us, quæ Dionysio Are, pagis placeat immaculata, libera, perfectaque munditia est. Proinde tamen hoc summis antiquor[um] nostrorum rationibus firmatum sit, in Deo vniuersorum autore & gubernatore, omnium rerum naturas, excellentes, dignitatesque confisteret. Deus tamen ipse per his omnibus proprietasib[us] vendicat sanctitatem, ut etiam summi philosophi Dei substantia munditia & sanctitatem definirent. Nam cum insuffisit Dei per ea, quæ facta sunt, sempiterna quoque eius virtus & diuinitatem intellectu conspicerent vellentque, Dei natura & voluntate, ac quicquid in Deo est, vnaq[ue] rebus incōmunicabilis proprietate exprime, non virtutis quidem, non diuini[n]abilis aut reliq[ue] tanta maiestati confitentia nominis, vbi sunt sed munditas & sanctitas, solam enim deitatis sublantiam, at totius potestia macula & labe liberam remotamque esse perpendentes illamque ob id esse dicentes actu[m] purum, eam dem certe illam diffinitione hac mundissimam esse sanctissimamque dixerunt. Nec mirum si talis tantaque sanctitas tantu[m] in membris hominum & numinis habuit & maiestatis, quandoquid intelligentiæ etiæ beatissimæ (quas Angelos dicimus) hymnum carmenque Deo proprii constituit. Angelis namque atq[ue] Archangeli, Che rubis quoque & Seraphim repetitis imaginatis, vocib[us] Sanctus, Sanctus, Sanctus proclamant, quo fit, ut Dei quoq[ue] elutatur, in qua magnus Dominus est) delectat sanctitudo. Atque hanc partem (qua paucis momentis breuissime ostendam. Omnibus rebus, tum natura, tum arte constitutis hoc principio attributum ingeneratumq[ue] est, ut cu[m] alia alijs iungende sint, pari mutuq[ue] dispositio[n]e ac similitudine cōuenient, hoc ipsa forma secundum materias recipientes meritam distinguitur, hoc ad propriam peculiaritatem obuenientia aperte ostendit. Omnesq[ue] membrorum habitudines manifestant, denique hoc confirmant innatae materias ipsi (ut dicitur) patientia, quibus ipse res hominum artificio subiecta obtemperant. Hæc namque omnia & reliqua id genus, sive natura sive arte cōponenda sunt, nisi primùm amica inter se consensione conuenient, cōponi coniungit non possunt. Cum igit[ur] sanctitas & munditia propria Deo sit, illa que cōuenient maximè, cumque coniungendas res ipsas habiles inter se ad coniunctionem cōspectu[rum] portaret, nemini dubius esse puto ecclesiasticam ciuitatem, quæ Deo coniunctissima est puram, inuidam, sanctam, immaculatamque existere. Veritate etenim prima, quæ conformatur, ac in qua fundatur, & errorum omnium expersa pura mente perseverat, & dilectione perpetua, quæ ipsa in Christo, & Christus in ipsa manet vixque ad feculi coniunctionem, ab omni virorum sorte & contagione remota est, arque ita virtute, bonitateque perficitur ac valatur, ut

Ecclesia ciuitas est sancta.

Ecclesia promota nova est ciuitas.

tum enim inter hanc illamque interest honestatem nōmē, vniuersque communi est, sed res & significatio diversa. Hæc enim Hierusalem huius à Spiritu sancto est, & altera est; illam Pisana vnicat tantum obedientia & Ecclesia pars tunc efficit, cum schismaticis illis tempore, res ita maximu[m] Pontifices habebantur, ut nullus eorum aut certus quid[er] aut abfque ambiguitate versus Petri successor existimatetur. Hæc itaque nunc Pisana nouitas Constantia tunc orta habuit, & evanuit. Bafile repulhu[m], & explora est; atque his etiæ teþp[ro]bus (li vos viri eritis) interib[us] quemadmodum sub fugiendo quarto summo maximoq[ue] huiusce felis Pontifice repreſsa est. Neque enim de celo descendit, atq[ue] ob id diuinitus non est, nec vniuersa principia ampliatur, quæ in illa triumphante Ecclesia est, & hanc militante conferunt: quæque synodus Pisana amplecti debet, si è celo descendit, & nunquam multitudinis regimini (vt facit) inuiti. Longe igit[ur] ab hac Christi Pisaru[m] Ecclesia dispare, hæc enim fiducia illa, cauillantur: hæc domesticorum Dei, illa aberrantum: hæc Christianorum hominum, illa vero eorum, qui Christi vestem confundere, & à mistico Christi corpore mystica Christi membra seingere non veretur. Hæc Patres, quid de Pisana synodo communiter constitendum sit: nunc de nostra Laterana & de sensu animi mei pauca dicam.

C V M ecclæsia Pisana de celo non descendit (vt iam vñdimus) & altera ex propria[rum] descendit necesse fuit (hoc enim possumus paulo ante) Ecclæsiam nostram, quam Latera synodus perfecta refert, diuina illam esse ciuitatem, quæ habet sanctitatem propriam, pacificè abundantiam, & altera nouitatis aryzmos & synceritatis panes, quæcū vno summo vnius Christi vicarii principiū, de celo descendit. Hæc tametsi magno nobis esse debeat argumento, Concilium nostrum rectum, sanctum atque legitimum esse: huc accedit ramus primus, & concilium hoc à Ro. Pontifice indutum, inchoatumque est, deinde q[uod] præclaræ nostrorum maiorum Concilia non imitatur modò, sed eorum etiam multa Apostolice splendoris praesentia exuperat, quodque eidem postremo propteræ quia præstant illa illustratur. Dominus proumit Spiritum veritatis omnem illi veritatem esse patefactum. Quæ cum ita sint, nequam illi affectio, Patres qui solo Concilii nomine audito, rem sancta & vñlere continuum arbitrabantur effectum esse, propteræ quæ ipsi & calidus fallere confusus, hi prauis rebus honesta vocabula pretendere sunt soliti. Et * tamen Concilium illud probo, q[uod] suis partibus omnibus absolutum perfectum est, quodque illi habet quæ & necessaria consilia sunt: & a fabrancis requiruntur atque expectantur. Expestantur autem loca hoc tēpore, & requiruntur: atque hæc portissimum Ecclesiæ videlicet reformatio[n]is, morum prolatentum restitutio[n]is, exorti sibi schismatis oppresio[n]is, cōceris infidelium, reuocatio hereticorum, roboratio optimarum legi aquæ sanctiorum que ad salutem vniuersitatis fidei Christianæ pertinant. Atque illa etiæ quæ pasim depravata & deformata cernit, vt ecclæsialice dignitates bene meritis tribuantur, virtutes præmij honorentur, vita aut sevère puniantur, aut salte ad honoribus & præmij arcantur. Hoc enim nostru[m] Lateranense Concilium, q[uod] p[ro] origine & ab autore suo sancte & legitime inchoatum est, si ad proprium quoque & cognatum finem corrigendi atq[ue] emendandi quæ detorta sunt pretendet, nulla erit ratio, quare qui corrigendere, aut illo pacto oponere se voluerint, temerari, ameres, fecerint in super & nefarij homines non merito existimant. Quare si Concilium hoc nostru[m] eum finem exigit, quæ habere desideratis, quem sanctissima semper florentissimamque Concilia habuerunt, de his Patres (quæ iam dixi) prouidentum est diligenter, atque hoc celeriter omni cura diligentiæque confundit, q[uod] neque hodierno die disfimulare possum, nequæ silentio illo pacto preterire. Ita cantur enim voces, quæ etiæ ad dures meas peruerunt, percellunt p[ro]fessus, Pisana synodus summo Pontifice & in terra Deo portata autoritateque interdiscitat. Maximi[n]is Ecclesiæ, Patres, & diffensionibus inuolui & novis quibusdam vexas & perturbari malis iam pridie vñdimus: sed hæc tanta, tam exposita, tam periculosa haberi Concilia à Patribus illis, quis quod inq[ue] putauit. Nunc quicquid est, quanq[ue] ad vosde latu dederis, & facinus admissum si videtis, memoria tenetis, Patres: legiis enim quæ plurima. Quid aliquando viri clarissimi & sapientissimi in Calcedonensi synodo cōtra Ephesi[n]a fecundâ & illi[us] principiæ Dio[nysius in C[on]stantinopolitana (quæ cetera fuisse dicitur) contra Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum fatorem decreuerunt, propteræ quod Ephesi[n] ecclæsia grauitate errauerat. Diocorus in Leonis vrbis Episcopu[m] sententiæ scriperit: Focius autem nō solum ab eo, Romani Pontificis autoritate Concilii cōgregaverit (q[uod] quis de alieno est ab hoc Christiano) sed in Nicolau[m] etiæ sumnum Pontificis anathema protulerat. Quidammodi igit[ur] cōuentus Pisanius Focium omnium discordiarum

est & fieri debet) prouidete, Patres; ne quis talia post hac vñquā nō modo perpetrare, sed ne cogitare quidem, aut detulerare posit.

V R M ne sanctissimo Cœcilio nostro in tot aduersis rebus ad cōmūnē salutem & conseruandā & amplificandā legitima præfia dīcīs, quin potius (quod omniū votis experitur, desiderijsque poulatur) ad debitum finem perueniat, ad te convertor, Iuli pontifex maxime, quod ea abs te peto, que tua virtus, tua dignitatis, tuae potestatis propria sunt. Antea enim cām in singulis rebus insitibamus, alios ordines Ecclesia: inferiores fūmus allocuti, nunc de summa rerum dicturi breueriter, summum principē & caput omnīs appellamus. Te itaque, Pater beatissime, oblecteo arque oblector (tua enim post Deum maxima est potestas, tuū ell imperium, tua rei gubernatio, Christiana fidei defensio) oblecto, in quam & oblecto, hoc omni studio cures atque officias, ut huc synodus lateranensis per te cōgregata, quād in domum Ecclesia, quā referit, de celo descendit (vñ Iohannes videt) ita etiam illa rursum ascendat in eccliam, hoc enim vñueris tuis deputatis que animis deprecamur. Aſsequitur autē hoc, te volente, teque imperante, si triplete Pater sancte, omni potestis Dei (cuius vices in terris nō fūlum honore dignitatis, fed etiā studio voluntatis gerere debes) potentiam, perfectiōne, apientiāque imitaberis. Atqui vt in primis potentiam imitari, accingere, Pater sancte, gladio tuo, tuo inquam accingere, binos enim habes, alterum tibi reliquāque huīus mundi principibus cōmūnem, alt. rūm tibi propriū, acque itaū, vñllum aliū nemo nisi tibi habere p̄. Hoc itaque gladio tuo (qui ecclēstiaſtē potestatis est) accingere potestūm, & accingere super fūrū tuū, id est, super vñueris humani generis potestates. Cumque accim̄ fueris, tum intende contra errores, cōtra hæretes, contra diffiſionēs, cōtra contra inferni portas, errorum, heresum, & diffiſionēs autores, nec intende solum, sed etiā procede & rega. Procede in primis, & prosperēte, gentes que bella volunt, disipando, tum regna facerdos & rex, quā pacis fūrū cogitando, inquirendo, perseguendo, ita nāque idem quem imitari debes, & Rex regum est, pacisque princeps & Dominus dominium, rexque pacificus. Hac autem summā potentiam tuam, diuina perfectio comittetur, perfectio hāc misericordia est, qua Pater ille caleſtē & perfectus, Solem lūs oris facit super bona & malos, pluitque super iustos & peccatores. Nam si tām vñbique misericordia praefabatis, vt nō modō amicos, sed inimicorum manifestari per inductionē in omnibus sensibilibus, non est refiſendum. Tum quia conderata tantum virtute diuina infinita, nō considerato modo agendi, qui est posterior, s. agere per libertatem, sequitur motus fieri in nō p̄, quānū nō de fāto, tamē quantū est ex ratione potentia motiuā. Conſtat autē nō soli esse impossibile illud ad quod sequitur de facto ponit ali, quod impossibile in rerum natura, sed etiam illud ad quod sequitur ali, quod impossibile simpliciter. Vnde hoc posset exemplificari sic. Quemadmodum posito tua duo dicit, scilicet quod est virtus ipsa & q̄ agit libere, sic consequenter ego deduco duo. Ex primo quidem, q̄ fieri motus in non tempore, ex secundo autem quod dicit factū hoc fūlum est.

Ex quibz simili infertur q̄ ad infinitam virtutem licet agentem libere, sequitur ali quod fūlum impossibile, & consequenter ipsam inueniri est impossibile. Secundū arguitur sic. Omni potentia actiue in natura respondet aliquod possibile ex potentia pafſia, & cōfuerio, vt dicitur in pri-
mo cali comm. 12, vel saltem responder aliquod possibile mani-
festatū totius illius virtutis actiue vt sic, aliter frustra effet, cum
potentia sit propter opus & cali, text. 17. Sed virtus diuina motua
est infinita per te, ergo sibi responder fālē possibiliter aliquis motus manifestatu infinitatis illius, hoc autem est impossibile, quia aut ille motus est corporis infiniti, aut corporis finiti in bō tempore, quod est impossibile, aut effet cor-
poris finiti in tempore æternō, vt est motus cali; & hic nō conclu-
dit infinitam virtutem motoris, sed immutabilem & immateriale-
m, alioquin omnes motores calorum effent infinita virtutē. Et
confirmatur quia quātorū virtutis actiue ex effectus quantitate
cognoscitur, vt dicitur in primo cali, text. 16. Vnde cum Deus
non posset producere effectum infiniti, vt comunitate teneri, &
a Philosopho & à Theologis, consequens est q̄ virtus diuina infinita
non sit. Et confirmatur secundū ex quanto Physicorum text. cén-
tesimotrigesimo primo sic. Si impossibile est esse mobile, impossibi-
le est esse motiuā, & econtra, & similiter, si impossibile est
esse mobile velocitate infinita, impossibile est esse motiuā ve-
locitate infinita, sed impossibile est tale mobile inueniri, ergo &
motiuā infinita virtutis.

q̄ Sex orationum Thomas de Vio Cajetani

Cardinalis sancti Xisti, finis.

T R A C T A T V S S E C V N D V S

De Dei Gloriosi infinitate intensiā, vñ:

ca quæſione contentus.

Thomas de Vio Cajetani, Cardinalis sancti Xisti, subtilis.

fīma de in Dei gloriosi infinitate intensiā.

Vtrum Deus gloriōsus sit infinita virtutis.

VAE R I T V R vtrum Deus gloriōsus sit infinita

virtutis.

Et arguitur q̄ nō. Primo. Quia aut Deus mouet ca-

lū effectiū & immediate, aut nō effectiū, sed vt finis

tantū, vel effectiū & mediate. Si primo modo, & est

infinita virtutis, ergo motus cali effet in non tempore, quod est cōtra sensum. Conſequens pater ex 8. phy. text. 79. & primo cali, tex. 2. & secundo cali, com. 58. & alibi, &c. Si secundo modo, aut tertio, & est infinita virtutis, ergo habetur in rerū natura vna virtus, quæ si moueret effeſtū & immēdiatē, motus fieret in non tempore. Tunc vltra, sed possibile est virtute illam infinitā mouere effectiū & immeđiatē, ergo possibile est ex ea sequi motū in non tempore, q̄ est impossibile simpliciter. Prima conſequens ex antedictis est evidens. Affirmatio vero vñtrum antecedens pater ex eo quod virtus infinita nec est alligata causaliā finali motu, nec mediata causaſi effectiū ciudem quia possibile sit ipsam ab his abſolūti, alio quia infinita virtus non effet.

Si dicatur q̄ hec ratio lupponit Dei agere naturaliter, i. nō quanti vult, sed quantū potest, & q̄ hoc nō est necessarium, quia Deus est natura intellexualis cuius proprium est agere. Secundū intellexualis sui diffinitionem, vt artifices facere videamus, & consequenter Deus tanta velocitate mouet, nō quoniam plus posset, sed quia sic expli-
cādā fūs arti expedire videt. Cōtra hoc primo. Quia fālē habetur

intrecedit secundū Auer. & Auer. cōflicet coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

la media propria ad infinitatem substantiā diuina, aut non habe-
mus, aut sic, vt nefas videatur mordaci multorum in peritiae expo-
ne. ipsum esse

per effen-
tiam & omni-
men de ipsa diuina essentiā premittendo, scilicet quod est ipsum vñtrū
tem; nec compateretur secum aliquam aliam virtutem: & sic per-
fectio-

cēdensque nobilitates omnium rerum, qua fuerunt, & qua sunt, nes enues-
ter oīo vñueri. Et quia infinita natura continet, & occuparet

infinitas naturas, natura autem est primum principium motus, ideo dixit, quod intelligerentur ex sua natura infiniti motores.

Potest tamen difficultas, & ad mentem Auerrois: ibidem argui sic: Causa finitatis intensiā est distinctio formarum: & haec est com-
muniſ formis materialibus, & immaterialibus: ergo finitas illa est

communiſ omnibus formis. Antecedens probatur: tum quia di-
ſtinctio formarum mouētū est cauſa finitarum proportionū ad

mobilia: nisi enim esset diueria natura mouētū Solem, à natura
mouētū Saturnum, non posset reddi ratio fūrū cōmēſuratio-
num ad mobilia propria. Tum quia cōſtitutiva formarum, ex qui-
bus oritur carū distinctio, sic se habere necesse est, quid vñtrū
aliquid claudit, possitū, quod reliquā non claudit, & econ-
nūctio. Ab infinito autem nullum positū excluditur: ac per hoc
penitet multitudine, & differentia motorum.

Quārdū arguitur sic. Si Deus effet infinita essentiā, sequeretur,
quod nullum ens effet perfectius alio: hoc est falsum, ergo. Con-
ſequens probatur supponendo, quod perfectio attendatur penes
accēſum ad summum: quod etiam habetur in proposito ex deci-
mo Metaphysicorum commentario septimo, vbi dicitur, quod prima

ex ipse, quod cum ipse sit, ita luminū, quod caterorū
nobilitates claudat in se nobilissimo modo, quād omnibus pre-
ſtāt, quād eorum in se naturas nobiliorē habet modo. Habet
enī omnia in se per modum sui, qui est purus actus omnino. Vn-
deridiculū est, quod quidam non sunt veriti scribērē, s. quid
cum dupliſ posſit intelligi. Deum habet in se perfections omnia, nō modo sic, vt habeat in se vñam simplicem essentiā
prahabent omnia, vt pura actualitas, aliū modo sic, vt habeat in se gradus perfections correspondentes singulis perfectionibus
contentis. Si secundo modo verificaretur, tunc Deus effet per-
fector, catersim simul sumptis: si verò primo modo, non concludit,
Deum effet perfections omnibus simul, fed singulis. Et quia
primo modo verificatur, video ex his non habetur. Deum effet per-
fector omnibus simul sumptis. Ridiculum inquam est: quia
pueri eff in philosophia, equare perfections particulas perfe-
ctionibus vñueris alibus. Non enim est posibile secundū rem, ne-
que secundū intellectum, etiam data fingendi licetia, vt aliquid sit
melius ipsa bonitate per essentiā aut magis ens ipso esse per es-
sentiā, aut magis viues, aut intelligentes, & c. quam ipsa vita, & ipse in-
tellexus per essentiā. Si ergo Deus secundū vñtrā eff huiusmo-
di, quod potest aliquid ex perfectius fūlē? Vnde Arist. 12. Meta-
tex. 39. notanter concludit Deum esse vñtrū, & sapientem, & c.
vt Platonis attributum dogma confutaret, quod nobilitates entium
dūſit, ponens aliud esse per se vñtrū, & aliud per se eos, & aliud
per se vitam, &c. Vnde hinc Leo Platonicus eff perfections non
solū singulis, sed omnibus Leonibus simili, quatenus Leones
sunt, etiā infinites, infiniti Leonis particulas effent, omnes a per-
se Leonis nobilitate desiderent: sic omnia entia per participatio-
nem, a primo per essentiā ente necesse est desiderare. Quod etiam
ex cauſalitate aquinacis prima super omnia, manifeste patet.

Hic igitur primi entis nobilitate prahabita, ostendendum est, ut
virtus eius sit infinita intensiā.

lo limite claudatur: sed quacunq; velocitate data possit facere mai-
oriem, cōclūdatur a quo termino: pūta q̄ ultra velocitatem vi-
ginti quatuor horarū non possit facere maiorem. Et hēc de primo.

Q V O A D secundū, quia non est intentionis præsentis di-

Prīmū ſap-
ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtūtū, p̄nicipē, ſcīcēt coram, & Auer. à quibus Metaphysica. Deus est

ſtū

quod virtus infinita non potest esse in magnitudine finita, & siue conclusio probata in 3. Phys. l. 7. quo ad hoc quod magnitudo infinita non datur. Sed in tex. 78. non potest inficiari, quia loquuntur de virtute infinita in se, ergo prima premissa loquitur de virtute infinita intensiva. Minor vero est conclusio probata ab Aris. in hoc textu ex conclusione tex. 78. Probat enim hic pri-
mum motorum esse virtus infinita, quia mouens tempore infinito ex parte mobilis: ut patet ex ratione probante ipsam: conuidit enim tempus mobilis. Minor autem ista loquitur de mouente tempore infinito ex parte magnitudinis, seu spatii super quid sit motus: ut patet in motu cali. Primum enim motor non aliter mouet tempore infinito, nisi quia mouet calum tempore infinito. Constat autem quod nec tempus, nec motus cali habet infinitum ex parte mobilis: sed ex parte spatii infinitus pertransfundit. Constat autem, quod a mouen-
do tempore infinito primo modo, requiritur virtus infinita: ut patet ex demonstratione Aris. tex. 78. & hoc sive virtus illa sit corpo-
rea sive incorporea, permanet verum, & si ad mouendum tempore infinito secundo modo, non requiritur virtus infinita: ut patet de
motore orbis Lunae, qui est virtutis finitus, & sufficiens est mouere
motu aeterno. Eodem siquidem vigore, quem semel potest mouere
suum orbem, potest infinitus iterare motu illi: quia est inalterabilis & immutabilis virtus: & ut dicitur in 8. Phys. tex. 8. semper
similiter se habens in se & ad mobile, semper idem.
¶ Et ut clarius percipiat modus quantitatis, sciendum est ex 6. Phys. longo proceſſu, quod tempus motus conuiditur mobilis, & cōdi-
viditur magnitudini, super quam est motus. Et similiter duplicitur infinitus esse contingit, uno modo ex parte quantitatis mobilis, alio
modo ex parte quantitatis spatii. Mobilis quidem conuiditur tempus,
& ex eo infinitus: quia si aliquod certum signum in aliquo spa-
tio designatum sit pertransfundit, prius pertransfert ab una parte
mobilis, quam ab alia: & si pertransfundit est a pluribus mobilibus
in qualibet uno decem cubitorum, & altero viginti, &c. & ceteris
paribus queratur quantum erit tempus mensurans transitus istos: ma-
nifeste patet, si mobile decem cubitorum transfirat illud signum in una
hora, & mobile viginti cubitorum pertransfert illud in duabus: si-
cuit etiam illud metus signi prius transit medietas mobilis, & ceterum.
Oportet enim seruata e qualitate motus, quanto mobile est maius,
tardius pertransfert signum illud. Verbi gratia: Si primus orbis &
orbis Luna æqualiter mouentur, signatum punctum Orientis
orbis Luna tanto citius pertransfert, quanto minor est primo orbe.
¶ Ita & quando orbis Luna peregrineretur sumptus, forte adhuc
ne millesima pars primi orbis punctum illum Orientis transfreret: &
idem est in motu recto. Vnde si infinitum est mobile, infinitus ne-
cessus est esse tempus, in quo datum signum pertransfundi est. Ma-
gnitudini vero conuiditur tempus, & ex ea similiiter infinitus:
quia finitum mobile prius transit viam partis magnitudinis quam
aliam, & sic ceteris paribus quanto maior fuerit magnitudo pertrans-
fendi, tanto maius erit tempus mensurans motus: & si infinitus finitum,
ut in motibus peregrinis manifestetur. Nec referunt proposito-
an magnitudo seu spatium coincidat ratione materia in idem
realiter cum quantitate mobilis: ut in motu cali contingit. Non enim
est etiam ad impossibile. Et primo supponit tria. Pri-
mum est quod maior virtus motrix facit æquale motu in minori tem-
pore. Secundum quod ex primo sequitur, quod infinita virtus facit
plus in æquali tempore, quam finita. Tertiū est, quod omnis motus
est in tempore. Quibus statibus arguitur sic: Si in magnitudine finita
est virtus motrix infinita, sequeretur quod in aquili tempore æ-
qualiter moueret virtus finita & virtus infinita: hoc autem est im-
possibile. ergo. Consequientia declaratur ibidem sic: Sit A tempus
minus hora in quo virtus infinita mouet: & sit B tempus mille ho-
raru, in quo virtus finita: puto ut ceterum mouet. Tunc cum quanto
virtus motrix sit maior, tantò tempus in quo mouet, fiat minus per
suppositiones, augeatur virtus motrix, ut ceterum, in tate, aportio-
ne, quanto tempus minus hora excedit a tempore mille horarum:
& tunc manifestetur, quod in aquili tempore æqualiter moue-
bit virtus illa finita in millesima proportione ad virtutem ut ceterum,
& virtus infinita, quod erat impossibile deducendum. Ex his iam
manifestetur, quod nungunum fit terminus de infinitate durationis, sed
semper de infinitate & finitate intensiva: ut qui his oblatis hoc non
videat, non egat medio, sed sensu invenienter. Et confirmatur: Pre-
missa istius ultimi syllogismi intellectus, ut dicunt, de infinitate
durationis, aut afflumitur ab Aris. ut per se nota, aut ut probatur. Nō
ut per se nota, quoniam sunt aut falsa, aut maxime dubitabilis: tum
quia Sol habet virtutem motrix tempore infinito motu alterationis:
cum quia totum corpus celeste mouet actiū motu loci sphaerae
ignis, & supremum aeris tempore infinito: & tamen cōstat quod
sunt corpora: nec secundum veritatem appearat aliquid cogēs, nisi lo-
quentes ad dicendum, quod virtus corpora activa est necessaria
finita secundum durationem. Unde Aris. afflumens ut per se nota ea,
que sensus perhibet esse falsa, plurimum peccasset. Nec ut proba-
tur: quia nullibi inueniuntur in hoc sensu probata, ergo.
¶ Ecquoniam questionem hanc nō aggredimur ea ratione, ut scia-
mus quid senserit Aris. non sufficienter videtur probasse minor, scilicet
primum motor est virtutis infinita: sed æquationem videtur
comiſſ-

commisſe in medio termino, qui est mouens tempore infinito: dū
in maiore prologisini, quod fuit cōclusio tex. 78. fuit in tempore
in infinito infinitate ex parte mobilis: cum dicitur, Omnes mouens tempore infinito est virtus infinita: & in mino-
re sumitur pro tempore infinito infinitare se tenente ex parte spa-
tii, cum dicitur, sed primum motor mouet tempore infinito. Reſtat
igitur ambiguitas non parua in hoc proceſſu.

¶ Omnis autem opinione pluribus, que a diuersis de vi huius de-
monstrationibus dicta sunt, scilicet in lib. q. 7. ad primum
credenſ secundū Aris. primum motor infiniti vigoris intensiae, di
xii: hoc concludi ex eo, quod mouet à se: quia quod mouet à se, est
et consequenter habet plenitudinem actualitatis & entitatis,

qua ab initio intentio non est. Aegidius vero in 8. Phys. credens idem, dixit hoc cōclūdūt ex eo quod totus motus infinitus est
proprius effectus De: quia quod potest in infinitum motu, quo ad
suam totalitatem, potest nihil minus in ipsum, tam si sit vnius mobilis
absoluta, quam si sit vnius mobilis infinitus iterati: & conse-
quenter est virtus infinita: quia a propria causa effectus recipit
mensuram, & speciem. His in quam omnibus, quia absque probatio-
ne dicta sunt, quod mihi videtur scribendū est. Mirum enim &
vt melius dicamus) extranea valde est, quod Aris. medium ter-
minum tacuerit, & tantum studium appulerit circa id, sine quo
sua ratio ex tacito medio tenet: vt Sco. dicit. Non enim in 8. Phys.
aliud medium afflumit, nisi mouere tempore infinito: & de hoc
magna solicitude fuit, quod exigat virtutem infinitam. Constat autem
quod hoc abstrahit a mouere à se, vel non à se: & quod in motione à
se accidit, quod sit in infinito tempore: nihil enim minus conclu-
deretur, si esset in tempore finito, ut ipse patetur.

C O N D I T I O N A L I S P R I M A ,
Si quod per se primū moueat tempore infinito est
infinita virtus intensiva.

P R I M A cōditionalis est: Si per se primū mouet tempore in-
finito: est virtus infinita intensiva. Declaratur illa: aqua stando
infra latitudinem virtutis per se resipientis quantitatem durationis
ut propriū effectum, quod potest vocari virtus quantificativa motus,
intelligendo de quantitate durationis: valer argumentum. Ad
continuandum aliquando tempore requiritur aliqua virtus, ergo
ad maius tempus, maior virtus, ergo ad infinitum infinita. Et funda-
tur haec consequentia super illa regulam: Sic simpliciter ad sim-
pliceretur magis ad magis, & maxime ad maximū. Quare absq;
dubio vniuersaliter & necessariō temet in his, quæ se respiciunt per
se primū, ut S. Th. in 3. contra Gen. c. 13. dicit. Fundatur enim su-
per illud principium Meta: hylicū. Cuivque potentia propria la-
titudinem proportionabiliter responderet propria latitudinem sui per se pri-
mo effectus. Quod patet induciūt in omnibus: ergo virtus quā-
tificativa motus, si esset propria latitudine, responderet propria lati-
tudini quantitatis durationis: sed propria latitudine quātitatis durationis
attendit penes extensionem durationis: quia duratio nō au-
get per intentionē, ut qualitas, sed per extentionē, ut quātitas: et
eo virtus quātitativa quāto maiore posset quantitatē durationis
ad producere, tantò maior est, ergo in infinitum infinita. Vnde pro-
portionis virtutis quātitativa, seu cōtinuativa motus, ad quātitatē
per se durationis est, sicut proportionis virtutis calefactiva ad quanti-
tatem per se caloris. Et nulla est differētia proportionis: quānuis
fit differentia rerum subtrahitar proportionibus, quia quantitas per se calor est quantitas intensiva, quantitas vero durationis est
extensiva. Quod tame, ut ex dictis patet, proportione in varia-
eo per se durationis est, sicut proportionis virtutis calefactiva ad quanti-
tatem per se caloris. Et nulla est differētia proportionis: quānuis
fit differentia rerum subtrahitar proportionibus, quia quantitas in-
tempore per se durationis est, sicut exempli defensionis proposito: Vir-
tus calefactiva ut octo B. ignis durat centum annis: potest in duos
effectus, & calefacere ut octo, & centum annis continuare hunc
calefactionis motum: sed primū potest ex ratione propriā in qua-
ntitate est virtus calefactiva tanta perfectionis, scilicet ut octo: hæc
enim perfectione infra latitudinem virtutis calefactiva clauilitur.
Secundū vero non potest ex propria ratione, alioquin omnis vir-
tus calefactiva ut hoc octo possit: quod patet fallit in D. igne
durante per die tantū: sed potest ex anna sibi duratione centum
annorum: quam patet esse extra rationē virtutis calefactiva, & cu-
juscunque alterius virtutis motus formaliter sumptus. Ideo enim
B. ignis potest cōtinuare calefactionem per centum annos, quia vir-
tus eius durat centum annos: ut se patet. Tunc ergo perpetuas
motus dicitur fieri per se primū ab aliquo, quando ex perfectione
infra latitudinem potest agere clausa causatur, rite autem non
per se primū, quando nō ex ratione propria potest agentis, sed
ex conditione illius sit. Ex hac autē distinctione ex parte effectus
manifestetur petere potest alia distinctione ex parte cause. Potest si-
quid dupliciter imaginari aliquę virtutem esse cōtinuatiū motus
tempore infinito. Vno modo per se primo, id est ex ratione propria,
et expōsumus, & alio modo non per se primo, sed ex annexa eius
Opus. Caiet.

*Quantitas
durationis
quoniam
sive perfe-
ctionis
quantitas.*

est: & maior maiorem, & infinita infinitam non minus in suo ordine, quam calor infinitus, & tamē quantitas molis maior & infinita di, ut secundum extensem. Quod ergo quantitas durationis sit quantitas perfectionis, potest duplicitate intelligi, tunc conditio diorum, & sic est falsum: quia est extra latitudinem rationis formalis cuiusq; alterius rei. Alio modo secundū le, & sic ipsa quantitas durationis est quadam perfectio vendicata sibi quantitatem perfectionalem secundum suam extensem: quemadmodum calor vendicat sibi eam secundū suam intensionem. Vnde ad rationem in opportunitate dicenda sunt duo. Primum, qd̄ non oportet quantitatem durationis esse quantitatem perfectios: sed habere illam infra suam latitudinem: sicut nec calor est quantitas perfectios, sed ha-
bet illam. Secundū, qd̄ quantitas durationis se-
cundum se non ponat quantam maior maiorem perfectio, qd̄ quantus non ponat majorē perfectionem huius, puta calor vel hominis. Et quia sermo in predicta conditionali habitus, non est nisi de quantitate durationis, sed de causa eius, cōsequens est qd̄ firma sit veritas illorum principiorū etiam in his effectibus, quorum propria quantitas est quantitas extensa. Talia enim maiorem semper ponunt ex auctoritate extensione perfectione sua speciei. Ma-
nifeste autem patere possunt omnia qua de perfectione quantita-
tis durationis diximus in hac solutione ex quantitate eius: applicando distinctiones factas & cetera dicta in ipsius i: v. facile: est cuique exercitato deducere. Vnde potest formari ad principale propositum ratio talis. Magnitudo virtutis responderet proportionaliter magnitudini per se effectus: sic qd̄ aliquanta virtus, ad effectum aliquantę perfectionis, requiriatur, & maior ad effectum aliquantę perfectionis, & infinita ad infinita perfectionis effectus: sed duratio eff. effectus aliquantę perfectionis: ergo ad faciendum per se primū aliquantam durationem requiri aliquanta virtus, & ad maiorem, & ad infinitam infinita: cū maior duratio 30

maiorē dicatur: etiōne, & infinita infinitam.

Rogamus omnes iterum arque iterum, ne auertendo mentis in-
tuitum ab eo qd̄ est per se, ad id, quod est accidens, fallantur, inni-
tentes supra adducta glossa: absque ratiōne dicendo qd̄ si ad effec-
tū aliquantę perfectionis requiratur aliquanta virtus, ad effec-
tū maioris perfectionis infinita: requiritur maior virtus: non autē ad effectum maioris perfectionis extensiū, qualis est maior & minor duratio. Hac enim glossa, vt ex dictis patet optimus est, loquendo de causa per se primo illius effectus, cui utraq; quantitas conuenient, intensua infra propriam latitudinem, & extensiū extra: sicut est calor, &c. Vniuersaliter autem loquendo de quantitate causa in ordināe propriū effectū, & eius quantitate infra lati-
tudinis sua limites clausa, nulla opus est distinctione: eo quod ea-
dem ratio salutatur in proportione cause & effectus, sive secundum propriam rationē augetur intensiū, sive extensiū: ratio scilicet maioris perfectionis secundum propriam rationē sua speciei. Nō enim tenet illa regula in effectibus quantitas intensua alia ratio-
ne, nisi quā quā effectus per se primū alicuius est perfectione in-
fra latitudinem propriam, tanto perfeccio causa exigit. Propter hoc enim ex maiore quantitate extensa calor productus non cō-
cludit maior virtus calcificatu, sed intensua tantum. Illa enim auget perfectionem calorū extra propriam latitudinem coloris: ista autem intra. Hac autem ratio salutatur in effectibus quantita-
tis praeceps quantitate extensiū: quoniam eorum propriis perfectio-
augetur infra propriam latitudinem secundum extensum augmen-
tam, vnde in ipsius latitudinem clauditur. Gradualitas enim alicuius speciei (puta calor) etiam si in infinitum crescat, calor natu-
ram non exit. Immobilitatem vero conditio est extratotam latitudi-
nem calorū. Sive enim intelligatur calor vt quatuor sive et mille, sive et infinitus: nūquam perveniet ad hoc, quod sit immobili-
lis infra limites calorū stans. Et quod ad calorem exēpli sciamus, de ceteris virtutibus actiuis, formaliter sumptis, sive secundum rem finitam in materia, sive non, intelligi volumus, oportet enim Philosopha formaliter loqui. Unde distinctione tam probata in terminis specialibus repeti potest sic. Perpetuitas motus duplicitate potest imaginari, quod sit. Vno modo à virtute per se primo ipsam causante: & sic oportet, quod sit à virtute infinita intensiū: vt pateret ex prima conditionali. Alio modo à virtute non per se pri-
mū ipsam causante, sed per se primū causante talen motum, & secundario causante eius perpetuatum, vt illius conditionem: & sic oportet quod sit à virtute motu immobili, quia ex perfectione sua virtutis causat talen motum puta saturni: & ex immobilitate eiusdem semper persevereret idem faciens. Ut sic cōditio virtutis sit causa conditionis effectus sicut in primo modo propria perfectio ipsius virtutis est causa propria perfectionis effectus. & pateret hoc Arist. 8. Phys. in tex. 78. infinitatem temporis motus adscripti infiniti virtutis, & in tex. 85. adscripti immobilitati motoris: vt iace-
ret fundamenta & ad primū motorē, & alias intelligentias inuestigandū ibidem D. Th. notauit. Ex primo enim primū moto-
rem oportet Phys. tex. 11. & 12. Meraph. tex. 41. conclusit. Ex secun-
do vero numerum intelligentiarum tex. 43. & 44. Non enim ib-
juus.

SECUNDUM A CONDITIONALIS.

Si quid mouetur per tempore infinito, primum mouens ipsum conti-
nuum, oportet tale esse immobile.

SECUNDUM A autem conditionalis est ista. Si A mouetur tempo-
re infinito vnum motum cōtinuum, &c. A est mouens immobile, & accipimus mouet proprie, vt distinguatur cōtra mutare. Et rur-
sus accipimus, mouet, vt motor, non vi instrumentū motoris, pri-
mū propter illuminationem, secundū propter corpus calefie-
trahens secum ignem: quem nihil min⁹ traheret, si idem ignis nu-
mero perpetuo conserueret, secundū totum & partes: & etiam propter prium orbem trahentem secum alios: vt multis placuit,
quamvis non sufficienter. Probatur ista consequentia octauo Phys. tex. 85. ex proposto: & 12. Metaphys. tex. 43. ex hoc quod
motor motus non semper cōdū modo ē habet autin se, aut in or-
dine ad mobile: id autem, a quo semper prouenit idem cōdem
modo: si habere necesse est vitroque modo: vt patet ergo.
Ex his autem duabus conditionalibus verificatis antequam ve-
niam ad tertium, iam patere potest distinctio superioris premis-
cum suis membris in speciali. Liquecū iam quod perpetua-
ta motus duabus atestatur causa, scilicet, infinita virtutis per se
primo causans ipsam aut immobilitati motoris: & consequen-
ter quod diversimodo ab illis depēdet, & illas infert: quoniam in-
finitum non infert nisi in virtute per se primū (sive ex propriā
latitudine perfectione) illam causant. Immobilitatem vero vir-
tutis infert in omni virtute causant ipsam. Et merito: quia immo-
bilitas est extra latitudinem perfectionis virtutis tam motus
quam quantitatia: moris. Infinitas autem rationis formalis cu-
lique infra ipsius latitudinem clauditur. Gradualitas enim alicuius speciei (puta calor) etiam si in infinitum crescat, calor natu-
ram non exit. Immobilitatem vero conditio est extratotam latitudi-
nem calorū. Sive enim intelligatur calor vt quatuor sive et mille, sive et infinitus: nūquam perveniet ad hoc, quod sit immobili-
lis infra limites calorū stans. Et quod ad calorem exēpli sciamus, de ceteris virtutibus actiuis, formaliter sumptis, sive secundum rem finitam in materia, sive non, intelligi volumus, oportet enim Philosopha formaliter loqui. Unde distinctione tam probata in terminis specialibus repeti potest sic. Perpetuitas motus duplicitate potest imaginari, quod sit. Vno modo à virtute per se primo ipsam causante: & sic oportet, quod sit à virtute infinita intensiū: vt pateret ex prima conditionali. Alio modo à virtute non per se pri-
mū ipsam causante, sed per se primū causante talen motum, & secundario causante eius perpetuatum, vt illius conditionem: & sic oportet quod sit à virtute motu immobili, quia ex perfectione sua virtutis causat talen motum puta saturni: & ex immobilitate eiusdem semper persevereret idem faciens. Ut sic cōditio virtutis sit causa conditionis effectus sicut in primo modo propria perfectio ipsius virtutis est causa propria perfectionis effectus. & pateret hoc Arist. 8. Phys. in tex. 78. infinitatem temporis motus adscripti infiniti virtutis, & in tex. 85. adscripti immobilitati motoris: vt iace-
ret fundamenta & ad primū motorē, & alias intelligentias inuestigandū ibidem D. Th. notauit. Ex primo enim primū moto-
rem oportet Phys. tex. 11. & 12. Meraph. tex. 41. conclusit. Ex secun-
do vero numerum intelligentiarum tex. 43. & 44. Non enim ib-

juus.

investigatur numerus infiniti motoris (vt quidam rudes & caci-
dicunt) sed numerus motoris inalterabilis & immobibilis: vt patet
ex fine tex. 41. & ex ipso tex. 43. vbi semper est sermo de im-
mobilitate motoris tempore aeterno, &c.

TERTIA CONDITIONALIS.

Si cōlum mouetur tempore infinito, primum mouens ipsum
est infinita virtus intensiū.

TERTIA Igitur conditionalis, cui antecedēs supponit Arist. cū suis lequacib; est ita. Si cōlum mouetur tempore infinito, primum mouens ipsum est infinita virtus intensiū. Et adiuveret diffinitatē inter hanc consequentiam & priores. In prioribus enim inferatur, A mouet, &c. ergo, A est infinita virtus: vt in prima: vel, ergo A est virtus immobibilis: vt in secunda. In hac verò nō inferimus, ergo mouens cōlū: nec, ergo quilibet motor celestis: sed, ergo primum mouēs est virtus infiniti intēsiū. Probatur ista sic: Celū mouetur tempore perpetuo: ergo ab aliqua virtute per se primū & directe potētē in sempiternitate motus, talis est infinita intensiū: vt patet ex veritate prima: conditionalis probata: ergo inuenit aliqua virtus infinita intensiū. Aut īgitur ita virtus est in quolibet motore celesti, aut in primo tantū. Nō in quilibet: 20

etiam in inferius, ergo mouens cōlū: nec, ergo quilibet motor celestis: sed, ergo primum mouēs est virtus infiniti intēsiū. Probatur ista sic: Celū mouetur tempore perpetuo: ergo ab aliqua virtute per se primū & directe potētē in sempiternitate motus, talis est infinita intensiū: vt patet ex effectibus, & de se patet, & 12. Metaph. com. 41. ha-
betur: vbi certa velocitas finiti virtutis sempiternitas vero infiniti attribuitur motoris ablique potentia omnino: secundo quo-
que celi tex. 17. dicitur, quod sempiternitas est proprium diuinitatis opus, & Platonicis confirmantibus, ibidem s. 3. Thoma cognovimus enītantum sempiternitatis, quantum diuinitatis sape-
& determinata velocitas ablique dubio habet causam per se pri-
mo ipsam cautelem apud omnes Phylosphorus quia dementia el-
et sempiternitatem celesti motus cauta per se primo priuare: Re-
linquit igitur ratio tota, & stabili & efficax: cum erat fugiendi via concessa non sit. Duobus enim modis poterat quis tantum laborem fine priuare. Vel dicendo quod sempiternitas motus non habet cauam per se primū actiū: quod esse nefas ostensum est. Vel dicendo, quod habet quidem, sed illa est virtus infinita, immo-
bilis. Et hoc ostendit est esse ignorantiam proprie vocis: quia nulla virtus per se primū actiū alienus, est actiū illius ex aliquo extra eius propriam rationem formalem, alioquin esset actiū illius, circumscripto omni alio, & non circumscripto omni alio: quod implicat. Impensis autem & vniuersaliter immobilitas, vnde se patet: & superius declaratum est: extra latitudinem est cuiusq;
rationis formalis virtutis actiū formaliter sumptis: vnde dicere quod virtus A sit per se primū actiū sempiternitatis, & dicere qd̄ id est actiū sempiternitatis: quia est immobibilis; & tempus ma-
rit modum: est ignorare propriam vocem.

His ergo premisit ad monum dubium contra processum Arist. redēndo, dicimus quod quia sempiternitas motus exigit in perfe-
cto motori seu in eius propria potentia actiū infinitatem in-
tēsiū: & hoc non habet ex eo, qd̄ ponit in motu infinito ex parte
mobile, nec ex eo quod ponit in motu infinito ex parte
spatiū infinitis iterat, sed in quantum est secundū se effectus qui-
dem, cui accidit quod hoc vel illo modo solvetur: id est ex propria
ratione sempiternitatis motus sine falutur in motu infinito per
hunc infinitum impedit. Inseparabilitas siquidem datur rationum forma-
lium, etiū concludat, qd̄ producens vnam in rerum natura producatur
alteram: non tamē concludat, qd̄ a quocunque producatur per
se primū vna, ab eodem producatur per se primū & altera. Quantu-
mis enim esse ens sit inseparabile ab esse tale vel tale ens: & per hoc
habebatur, quod causans tale ens causat etiam ens: non tamē fe-
quit, ergo si est causa per se talis ens, in quantum tale, ergo &
in quantum ens: vnde Aristot. in 6. Metaphys. in principio venatur
principia, & causas entium, in quantum entia. Durationem autem
pascionem esse motus etiū verum sit quo ad aliquid: puta quia sub
ratione temporis diffinitur per motum, & inseparabiliter cōcomi-
tatur ipsum tanquā poterit suū prius: non tamē est verum sim-
plificer: quia confat quod verē, & simplificer pafio alicuius sic
produciur conseruare ad productionem subiecti: vt a virtute
per se primū producitur subiecti, scilicet quoconque extrinseco
sufficiente emanet. Duratio autem sine sempiternitas motus non
emanat a virtute motu, vt sit ratione ipsius virtutis: sed con-
siderat conditionem extrinseca ipsius virtutis, scilicet durationem
eius, vt patet inductiū. Non est igitur pafio proprie loquendo,
sed potius conditio inseparabilis. Nec ex hoc quod talis conditio
potest poni in effe ex conditione virtutis motus, concludi potest,
ergo superflue queritur alia causa: quoniam nō queritur causa
ad hoc, vt sit absolute: sed ad hoc vt per se primū sit.

Nō enim superflue queritur a quo per se primū fiat animal, quā-
uis sciamus ipsam fieri à generante hominem & bouem. Nec in-
conueniens aliquod sequitur, si tā nobilis cōditionis motus, qua-
lis est sempiternitas, specialis causa queratur, & non sat sit credere
quod fiat vt conditio praeceps: nō enim contra principia natu-
ralia, aut in metaphysica, aut quācūq; alia appetit: imo in-
ueſtigatio hæc consequens est pafios Arist. in 6. & 7. & 8. Phys.
vbi causas motus aptauit secundū diuerias proportiones ad eius
durationem. Nō est igitur impossibile aut inconveniens, sempit-
ernitatem motus ralē effe effectū: qd̄ posuit produci ab aliqua virtute
per se primū. Quod autē hoc sit de facto pafio primū: quia si
est in materia clariss. eam representante, scilicet in motu infinito per se
tempore perpetuo: vt ipsam infinitatem temporis per se primū
cautet: alioquin nugatio commissa esset in illa
minore: quare pafio est Aristoteli imponere.

Formaliter ergo dubium solvendo dicimus, qd̄ medium ad pro-
bandam illam minorē, scilicet primū motor est virtutis infinita
est hoc, mouens per se primū tempore infinito: ita quod maior
phylogismi sumptis ex tex. 78. est ista. Mouens per se primo
tempore infinito, est virtutis infinito. Minor verē sumptis ex tex. ultmo est
ista. Primus motor mouet per se primo tempore infinito, ergo pri-
mus motor virtutis infinita, vbi nulla equivoatio interuenit. Et
majoris pafio ex infinitate temporis salutat in motu infinito ex
parte mobile, non obstar, sed magis attestatur pafios: quia pro-
portionis virtutis per se primo recipiens durationem motus, ad
finitatem, & infinitatem temporis, absolute declarata, & conclusa
est ibi in materia clariss. eam representante, scilicet in motu infinito per se
tempore perpetuo: vt ipsam infinitatem temporis per se primū
cautet: alioquin nugatio commissa esset in illa
minore: quare pafio est Aristoteli imponere.

Opul. Caiet. NN 3 de fa-

ce: & determinata velocitas ablique dubio habet causam per se pri-
mo ipsam cautelem apud omnes Phylosphorus quia dementia el-
et sempiternitatem celesti motus cauta per se primo priuare: Re-
linquit igitur ratio tota, & stabili & efficax: cum erat fugiendi via concessa non sit. Duobus enim modis poterat quis tantum laborem fine priuare. Vel dicendo quod sempiternitas motus non habet cauam per se primū actiū: quod esse nefas ostensum est. Vel dicendo, quod habet quidem, sed illa est virtus infinita, immo-
bilis. Et hoc ostendit est esse ignorantiam proprie vocis: quia nulla virtus per se primū actiū alienus, est actiū illius ex aliquo extra eius propriam rationem formalem, alioquin esset actiū illius, circumscripto omni alio, & non circumscrip-
to omni alio: quod implicat. Impensis autem & vniuersaliter immobilitas, vnde se patet: & superius declaratum est: extra latitudinem est cuiusq;
rationis formalis virtutis actiū formaliter sumptis: vnde dicere quod virtus A sit per se primū actiū sempiternitatis, & dicere qd̄ id est actiū sempiternitatis: quia est immobibilis; & tempus ma-
rit modum: est ignorare propriam vocem.

His ergo premisit ad monum dubium contra processum Arist. redēndo, dicimus quod quia sempiternitas motus exigit in perfe-
cto motori seu in eius propria potentia actiū infinitatem in-
tēsiū: & hoc non habet ex eo, qd̄ ponit in motu infinito ex parte
mobile, nec ex eo quod ponit in motu infinito ex parte
spatiū infinitis iterat, sed in quantum est secundū se effectus qui-
dem, cui accidit quod hoc vel illo modo solvetur: id est ex propria
ratione sempiternitatis motus sine falutur in motu infinito per
hunc infinitum impedit. Inseparabilitas siquidem datur rationum forma-
lium, etiū concludat, qd̄ producens vnam in rerum natura producatur
alteram: non tamē concludat, qd̄ a quocunque producatur per
se primū vna, ab eodem producatur per se primū & altera. Quantu-
mis enim esse ens sit inseparabile ab esse tale vel tale ens: & per hoc
habebatur, quod causans tale ens causat etiam ens: non tamē fe-
quit, ergo si est causa per se talis ens, in quantum tale, ergo &
in quantum ens: vnde Aristot. in 6. Metaphys. in principio venatur
principia, & causas entium, in quantum entia. Durationem autem
pascionem esse motus etiū verum sit quo ad aliquid: puta quia sub
ratione temporis diffinitur per motum, & inseparabiliter cōcomi-
tatur ipsum tanquā poterit suū prius: non tamē est verum sim-
plificer: quia confat quod verē, & simplificer pafio alicuius sic
produciur conseruare ad productionem subiecti: vt a virtute
per se primū producitur subiecti, scilicet quoconque extrinseco
sufficiente emanet. Duratio autem sine sempiternitate motus non
emanat a virtute motu, vt sit ratione ipsius virtutis: sed con-
siderat conditionem extrinseca ipsius virtutis, scilicet durationem
eius, vt patet inductiū. Non est igitur pafio proprie loquendo,
sed potius conditio inseparabilis. Nec ex hoc quod talis conditio
potest poni in effe ex conditione virtutis motus, concludi potest,
ergo superflue queritur alia causa: quoniam nō queritur causa
ad hoc, vt sit absolute: sed ad hoc vt per se primū sit.

Nō enim superflue queritur a quo per se primū fiat animal, quā-
uis sciamus ipsam fieri à generante hominem & bouem. Nec in-
conueniens aliquod sequitur, si tā nobilis cōditionis motus, qua-
lis est sempiternitas, specialis causa queratur, & non sat sit credere
quod fiat vt conditio praeceps: nō enim contra principia natu-
ralia, aut in metaphysica, aut quācūq; alia appetit: imo in-
veſtigatio hæc consequens est pafios Arist. in 6. & 7. & 8. Phys.
vbi causas motus aptauit secundū diuerias proportiones ad eius
durationem. Nō est igitur impossibile aut inconveniens, sempit-
ernitatem motus ralē effe effectū: qd̄ posuit produci ab aliqua virtute
per se primū. Quod autē hoc sit de facto pafio primū: quia si
est in materia clariss. eam representante, scilicet in motu infinito per se
tempore perpetuo: vt ipsam infinitatem temporis per se primū
cautet: alioquin nugatio commissa esset in illa
minore: quare pafio est Aristoteli imponere.

Formaliter ergo dubium solvendo dicimus, qd̄ medium ad pro-
bandam illam minorē, scilicet primū motor est virtutis infinita
est hoc, mouens per se primū tempore infinito: ita quod maior
phylogismi sumptis ex tex. 78. est ista. Mouens per se primo
tempore infinito ex parte mobile, est virtutis infinito. Minor verē sumptis ex tex. ultmo est
ista. Primus motor mouet per se primo tempore infinito, ergo pri-
mus motor virtutis infinita, vbi nulla equivoatio interuenit. Et
majoris pafio ex infinitate temporis salutat in motu infinito ex
parte mobile, non obstar, sed magis attestatur pafios: quia pro-
portionis virtutis per se primo recipiens durationem motus, ad
finitatem, & infinitatem temporis, absolute declarata, & conclusa
est ibi in materia clariss. eam representante, scilicet in motu infinito per se
tempore perpetuo: vt ipsam infinitatem temporis per se primū
cautet: alioquin nugatio commissa esset in illa

de facta quo ad operationem primi motoris: apud illum vero minor est vera quod ad virtutem primi motoris. Non enim de facto prius motor mouet tempore infinito per se: sed oportet eum esse tantum virtus, quod quantum ex parte virtutis sua, posse mouere reponere infinito per se: quia causa per se oportet respondere effectum per se. Primum autem motor est cum per se infinitatis motus, ergo siue sit possibilis temporis infinita per se inveniri, sive non, oportet primum motorem tantam virtutem esse: sive sit per se cum infinitatis motus. Convenit tamen et deductiones in conclusione (quaenam virobi) concluditur infinitas inesse (primum motoris) & in radice: sive vix, & ceteris ponit primum motorem esse per se cum durationis infinita ipsius motus. Sed illi procerbit ex eo quod causa per se oportet esse tantam virtutem in effectu per se: quod fundatur super secundum Phys. tex. 36. Ita vero, quod causam per se primi alicuius, oportet proportionaliter augeri secundum augmentum proprium effectus cuius fundamenta superius dicta sunt.

¶ Et verius philosophatus complacuerunt qui volunt potius cum Auer. errare quam alii verum (qui) ostendunt superius hoc idem Auer. discutit. Intra. siquidem Metaph. com. 41. postquam conclusi iuxta demonstrationem 8. Phys. quod virtus infinita requirita ad mouendum tempore infinito corpus calce, non est in magnitudine quia moueret in non tempore statim dubium communiqueret tactum a doctoribus 8. Phys. scilicet, cur si ponitur virtus infinita in magnitudine, sequitur motus in non tempore: & si ponatur extra magnitudinem, non sequitur motus in non tempore, quae est ratio disformitatis. Et statim responderet, quod hoc ideo est quia motus calci sit a duobus motoribus, possum virtute in tempore, & non in non tempore. Quis enim est adeo ruditus, ut ignorat finitatem & infinitatem intensuum virtutis, sequi velocitatem certam vel in certam motus, & non finitatem & infinitatem? Vt enim igitur refugium horum est, quod quasi illa neutrā infinitate determinata supponit, sed infinitatem in communione quoniam ex motu perpetuo neutra in finita determinatae concluditur, sed in communione cōcluditur, & oportet virtutem motuā tempore perpetuo esse infinitam. Vnde dicunt quod quasi Auerrois est, quod si virtus motuā tempore infinito sit ininde, abstrahendo ab hac & illa infinitate, tempore non diversè, manifeste patet, quod si est opinio primum motoris est in infinita virtutis intensitate, & propter istam infinitatem cauferet per se sempiternitatem motus calci, & in hoc differre a ceteris intelligentiis quia cum sint immobiles, possum virtute moueret in non tempore, ex tempore, & addendo quod si aliqua virtus motuā tempore perpetuo ponatur extra magnitudinem, & quod motus calci à motore finito haberet, quod sit in non tempore, & a motore infinito, quod si tempore perpetuo. Vbi à plato fuit 30

tempore non diversè, manifeste patet, quod si est opinio primum motoris est in infinita virtutis intensitate, & propter istam infinitatem cauferet per se sempiternitatem motus calci, & in hoc differre a ceteris intelligentiis quia cum sint immobiles, possum virtute moueret in non tempore, ex tempore, & addendo quod si aliqua virtus motuā tempore perpetuo ponatur extra magnitudinem, & illa est necessariò infinita secundum durationem, & distinguatur in motorē & agens: & sic est finitae motionis, id est, moueret non se Auerrois, sed Auerio in se fieri, vnde oportet expostiones eorum afferre, ut firmetur veritas. Quid igitur dixerunt, quod Auerrois intendit, quod si finitae inesse primus motor, nisi natus autem in duratione non tantum formaliter, sicut alii motores: sed etiam causaliter, quia sempiternitas motuā attribuit finis perpetui motus, qui est purus actus omnino, & per hoc dicitur a ceteris motoribus. Et huius si sunt in duas vias, nam quidam eorum dicunt quod illa distinctione motoris infiniti & infiniti, est distinctio realis: quandam vero quid est distinctio rationis in primū motorē secundum quod est finis, & plurimae secundum quid est agens, & secundum quod agens mouet in tempore, quia est vigor finitae intensitatis ex 6. Phys. quia est duplex: ex parte mobilitatis, & ex parte spatii: seu per se & per accidens. Si est finitae virtute motuā tempore infinito ex parte mobilitatis, nulli dubium est, quod illam oportet esse infinitam intensitatem, & sic est finitae motionis: id est, moueret in non tempore, & motorem in finitam tempore, quod virtus posse in magnitudine infinita est. Alij autem dicunt, quod illa verba Auerrois examinanda & glossanda sunt secundum determinationes factas in definienda orbi, &c. vbi magis ex propposito tractavit rem hanc, vbi manifeste negavit infinitatem intensitatem. Sed quod omnes huiusmodi responsiones errant, manifestatur. Et primo loquatur de infinitate intensitate, pbatu primo sic: Quādūcū, fita liquā distinc̄ō prop̄a habent plures significations & alterū opp̄itorū declaratur ab ipso distingueat quo ad non nominis, secundū quā intensitē fumitur, reliquā debet sumi secundū opp̄itorū intensitē. Patet ista alioqui periret omnis certitudine divisionis, & syllabū in ipsis, &c. sed Auer. & ceteri motorē calci in motore finitae motionis: & infinitae motionis: & de ceteris alteris membris, sc. motore finitae motionis per finitatem intensitatis, ut patet: quia ibi expressus est. Dicere finitatem, est dicere proportionem motoris ad motorem: et reliquo membris, sc. motor infinitatis motionis est describendū secundū intensitē oppositū: & dicere infinitatem est dicere improportionem: & sic erit motor infinitus intensitatis. Secundo sic: Terminus questionis & responsionis secundū artē demonstratiū non differunt, sicut nec quādū differt a cōclūsione in terminis, sed in modo. Constat autem quod motor infinitus de quo est finitae in questione, est infinitus intensitatis: quoniam est ille, de quo dicitur in 8. Phys. tex. 79. quod mouet in non tempore, & infinitas de qua est finitae in response, est etiam intensitatis. Tertio sic: Qualibet responsio a sapiente data, debet sumi in sensu in quo quādū motor respondet: sed iste non respondeat quādū motus, nisi intelligatur de infinitate intensitatis: ergo &c. Declaratur minor: quod est cur virtus infinita requirita ad mouendū tempore infinito, posita in magnitudinem, & motu in non tempore & posita extra magnitudinem, non. Hunc autem quādū non satistit dicto, quod hoc ideo est, quia ibi sunt duo motores separatio & ambo

inten-

intendunt ostendere imparibilitatem primi motoris: vis est ex natura quanti & extensis siue corruptibilis, siue non: ut patet: & in temporali ratione formans ex efficacia probatorū, & non aliter, concludit primum motorē imparibilitem: vnde hoc est simpliciter error nimirum fatuus. Amplius. Hoc dictū. Quod virtus motuā actiū ē tempore perpetuo si est in magnitudine, est infinita intensitate, si extra, non oportet vel ex rationibus formalibus terminorū intelligibiliter deducere, vel sensibilibus afflumere. Sed iam ostendit est ex rationibus terminorū hoc non deducit: sed oportet quo ad primā partem, & lenib[us] idem testatur: ergo hoc est voluntarie dictum. Ex sensibilibus enim habetius, quod virtus alterativa Solis est motuā actiū, & est in magnitudine: & tamen non est infinita intensitate, nec alterat in non tempore. Nec potest dici, quod si finitae est de virtute actiū motuā localis, id est infinita non militat. Tū quia eadem est ratio quo ad mouere in non tempore, & infinitatē intensitatis de virtute alterativa & motuā secundū locū, & vniuersaliter motuā ponatur in magnitudine, ut dicitur 8. Phys. tex. 79. ut iam adductum iterum est. Tum quia ita idem alterabile temperatur alteratio Solis, tunc Sol vnum numero motuā perpetuum posset continuare, nulla facta augmentatione sue virtutis, quecumque sit de antecedente huius conditionis: & sic virtus finitae intellexit infinita duratione, moueret in tempore infinito vnum motum continuū & non in non tempore, quod est factum non hoc, est per accidens, quod est ex efficacia virtutis. Accidit enim ratiā tantum virtuti, quod vnum vel plura subiiciuntur, &c. & nihil minus possit in vnum semper, quādū plura. In exploitatione autem verborum Auerrois errant: quia ex huiusmodi sensu non habetur responsio ad quādū ceteris enim responsio, quod ideo virtus moneta tempore infinito posita in magnitudine moueret in non tempore, & posita extra magnitudinem, non: quia virtus extra magnitudinem, non distinguitur in motorem ut agens, & motorem ut finis: in magnitudine autem, non. Ex hoc autem quoniam haberi possit quādū differentia, centum iuga boum non deducuntur.

¶ Quartū principalius probatur, quod de infinitate intensitate finitae Auer. ibidem: ex eo, quod ibi dicit, quod motus calci in quantum est ab anima calci, fortior determinata velocitatem, in quantum vero est a primū motore, fortior sempiternitatem. Ex hoc enim arguitur sic: Aut intendit, quod motus calci habeat sempiternitatem a primū motore effectivę, aut finaliter. Si effectivę, cum in hoc ponat differentiam inter primū motorem, & animam calci, tripliciter potest hoc imaginari.

Primū, quod anima calci non efficiat aut non sufficiat posse effici sempiternitatem motus, & ideo attribuitur primū motore tantum causam sufficientem, & hoc cōincidit demotriatū est esse falsum supponendo animam calci esse virtutē motuā immobilem: ut patet ex 8. Phys. tex. 85. & ex superaddit. Secundū, quoniam calci dependeret illa finaliter, primus autem motor independenter, & ideo attribuitur primo motori, ut ei causa actiū inde pendenter. Ex hoc cōincidit esse contra Auerrois ibi: aut loquuntur de communī dependentia, quia omnia entia alia a primo, & actiones eorum dependent a primo: & sic non salutare cōmentum, ponens differentiam inter sempiternitatem & determinatā velocitatem motus calci in hoc, quod illa est a primū motore, ligat animam calci, tali enim dependentiā cōmuni. tam sempiternitas, quādū determinata velocitas est a primū motore mediante anima calci. Aut loquuntur de singulari dependentia: quia in faciendo talē effectum, & sempiternitatem motus anima calci dependet a primū motore. Et hoc cōincidit esse impossibile, tenet primū motorem finitum intensitatem: & deducit sic. Motore sufficiete ex his que in se intrinsecū sunt, applicato mobilis dispositio, circumscripito quoconque alio, excepta cōmuni dependentia ad primū, nec esset prouenit effectus proprius illi motoris. Pater ita ex terminis: salioquin nulla efficit via ad probandum consecutionē causa ad effectū, & econseruō. Sed anima calci est actuū sufficiēt ex his intrinsecis respectu motus aterni: ergo circumscripito quoconque alio excepta cōmuni dependentia ad primū, nec esset effectus proprius illi motoris. Quod si tangat vnum refugium recurringe datur, quod sempiternitas motus dependeret a primo fine quādū singulari mōrō: & cognoscit ex hoc quod magis motus calci in circulo obliquo. Deinde hoc non est sufficiēt rōne firmatū: quoniam cōuenient omnes in sempiternitate motus: ut dicit Auer. in secundo Cœli, com. 38. & 71. & alibi: sed quia cōuenient omnes in hoc finitū motore immaterialē. Et ideo hoc non oportet conicerē, quod sit ex singulari modo dependentē a fine, cum clare patet, quod finis cōmuni cū immaterialitate motoris sufficiat, nec locus est conjecturis in manifestis. Amplius: Velocitas de qua ibi loquitur Auer. ut patet in cōmen. nihil aliud est q̄ temporalitas, in qua omnes motores calci cōueniunt, sicut & in sempiternitate, nullus enim mouet in non tempore. Restat ergo, q̄ de infinitate intensitate finitae Auer. ibidē sit. Et licet cōvidentes finitū preliū rōnes si duo motores secundū rem in primo orbe ponantur: efficaces tandem sunt etiā si duo secundū rationem, vnam autē secundū rem ponit, ut patet potest cōlibet Opus Cœli. NN 4 eas

Secundus modo ostendendi infinitatem immaterialis primi motorum.

ea applicare sciēti. Vnde omnes expositiones commenti predicti falsi apparent. Ultima autē ordinem librorū Aueri, non penlaut. Cum enim consteret lectio cali com.3. p. tunc iam fecerat libel lun de substantia orbis; & ex pluribus commentis, que tunc etiam fecerat super libros Phy. & ex 12. Metaph. com. 65. q. iuuenis erat quād fecit super lib. de Celo, & sperabat in com. 312. se perfectum Astrologia; & p. sexen scriptu super Metaphysica, manifeste querit, quod omnia dicta Aueri sunt examinata ad 12. Metaphysicę eos, & non econuerso: quoniam opus illud testamentum eius est.

10

S E C U N D U M A utem via ad ostendendum infinitatem virtutis Dei gloriosi sumpta ex S. Tho, breuer est. Et supponit Deus esse causam actionis alicuius subtilitatis, tunc mundi, tunc prima intelligentiae, tunc omnium incorruptibilium, tunc ab aeterno, tunc in reperientiā enim horū referuntur, dummodo cōcedatur per simplicem emanationem (quā omnia creationē dicimus) Deus aliquid produxisse. Hoc autē nūc supponatur. Tā quia communiter excellentes viri hoc concedunt etiā de mente Arist. & Auer. Tum quia exp̄lētē contra Algarzim plures Aueri hoc dicit. Tā quia hoc exigētē sp̄ciam quād hinc, quād oportet primi principiis esse actionem, neque cum hoc, quād sibi propria, sit communis ceteris: qualis est motus diuinus. Erat secundo cali, com. 17. dicit, quod omne habens actionem in se, habet actionem in alio: & in com. 21. dicit, quod omnia quod inveniuntur propere la prima intentione, inveniuntur propere aliud. Secunda intentione: nisi illic esset natura non innata ad largitatem. Et breuer totus Auerrois plenus est hinc intentione, vel formaliter, vel radicaliter: ut pote quād in separatis a materia causalitatis finalis & sufficiens eidēm conuenient: ut dicitur 11. commen. & 35. & 55.

20

Nec obstat quod Arist. dicit, Deus mouere vt amarū: non enim dixit hoc cū dictione exclusiūnō ex hoc magis habetur apposuit, supposita illa vniuersali Aueri, quam modū diximus. Id verò p. ex secundo cali adducitur, admiratione dignū est, quā frōtē ab Auerrois adducatur, cū Auerrois ipse ibidē in cōfīlo 46. exp̄lētē dicit, p. in illo summo gradu habēt optimū fine actione, datur latitudē includēt omnes intelligentias: ita apud ipsum oēs intelligentias sunt in illi primo gradu, & non tantū Deus: & tamē cōstāt apud eos etiā ceteras intelligentias agnūt ad extra, intēdit enim ibi Aristoteles apud Auerrois intelligentias quateas intelligentias sunt habere optimū (quid est facilius speculatiū) sine omni dependentiā ab exteriori actione, nō sicut in nobis iuxta illud 12. Met. tex. 39. deductio autē qualis optima, &c. & esse in primo gradu. Quatenus verò anima sunt, optimū assequi per motū: & in lectio locati ordine simul cū corporib⁹, quorū sunt animae. Vnde Deus mouere non solum finaliter, sed aetate dicimus. Et quād ex multis commentis videatur haberi, quod Deus mouerit immediatē: quia in com. 4. & 12. Met. reprehendētur ponētes Deū esse priorē motore primi orbis: & in cōfīlo 38. exp̄lētē dicit, p. primus motor mouere fine medio: & in cōfīlo 48. numerātū substantiae immateriales secundū numerū motū cōfīlo exp̄lētē, supponit lo nūlā esse, quod non mouere vt tamen ex dictis superiorib⁹ potest, in com. 41. & 12. exp̄lētē dicti motū egli cōponit ex duobus motorib⁹. Et idē scilicet est p. ista sibi inuenit nō cōtradicit quād cū sicut in hac re opinione extrenḡna Auicēna, dicitur Deū nihil agere ab motū cali, nō secundū quād prima causa operatur per secundas: sed primum motore esse primam intelligentiam producūtā Deo, quā cum anima celi mouet. Alia eorum, qui dicunt Deum solum mouere primum cōlum. Auerrois via incēsī media, vt rūmē declinās extremū, & idē nūc hoc nūc tamen excludit extremū, quād plures Auicēnam impugnauerit. Est igitur apud eum primus motor Deus gloriōs, non tamen mouet tolum.

30

Sed quād in motu primi cali sunt duo (simpiternitas motus, & certa velocitas: p. 24. horū) posuit vtrūq; horū habere per se primū causam aetiam & propriam: simpiternitas quidē Deū, certa verò velocitas animam celi. Et hic sensus responderē plane expositione illius commentarii abfīctus extortione. Et sic Deus non est, prior motore totius: mō facit per se motum totius quo ad nobis simūl eis rationē, quā est simpiternitas: & hoc modo Deus non est anima alicuius orbis. Et ideo dicit ibi Auer. p. est potest non in materia: & per hoc volebat quod differret ab anima cali. Et hoc modo salutari quod invenit Auer. dicitur, p. illud quod intelligit motor corporis cali de primo motore, est aliud ab eo quod intelligit motor orbis Saturni. Et sic numerus immaterialium substantiarum secundū numerū motū salutari quād ex motu numero inuenitūtū est numerus motorum aliorū à primo: quād ex infinitate motū stabilium erat. Nullā enim substantiam immateriale ponimus nisi ex motu concludam: sed primū ex infinitate motus, & ceteras ex numero motuum regulariū & perpetuū exigentū motores immobiles. Et hoc conponat texūl Arist. exp̄lētē quārū numerū motorū immobiliū, nō numerū motorum infinitū: ve per hoc insinuat quod de aliis primo loquebatur quād primus quoq; sit immobiles. Est siquidē fermo Ari. & Auer. & ibidē cōtrāponentes substantias immateriales absq; aliqua p. p. mortione alicuius corporis, vt patet ibidē quod nos nō dixim⁹. Et breuer hoc modo,

40

Q. V. AE. S. T. I. O.

Nam Deus moueat vt finis, vel vt agens.

R E S T A T I G I T V R. argūmentis in oppositiō respondet. Ad primum ergo (quod tres difficultates tangit, vnam principalius & duas ex consequentiis) talis est ordīne dicendū, quod duas annexas difficultates, cōfīcēt an Deus moueat vt finis tantum, vel vt finis & agens, & li vt agens, au mediatē vel immediatē: p. trāblīm dicendo, quād est.

50

modo omnia dicta Auer. inueniuntur cōsona, & meritō: quia verò omnia consonant. Vnde Helia Hebrei labor, quod vanus fuerit pater. Putauit enim, quod ex hoc p. Deus dicitur motor effectus pri mi cali sequeretur, ergo mouet solum primum cōlum. Iam enim liquet, Deū propriū & motorem primi orbis, quo ad sempiternitatem sui motus actiū causandam. Mouet ergo Deus cōlum effectū vt motor proprius, & mediante anima cali, sic vt virtus que proprius effectus motus cali sit diuertiō mode: & sic quod ad duo prima patet quid tenendum sit.

Num data virtute infinita inveniuntur sequuntur motus in non tempore.

¶ De tertio autē (in quo tota sit difficultas p. f. ambiguitas magna videtur: diuīli siquidē fuit Perpetuati circa id. Quipudā enim apparer, quod ex hoc antecedēte, datur virtus infinita in natura, sequitur necessariō, ergo motus in non tempore. Quipudā rō videtur, p. distinctione opus sit in re hac: & hi in tres distinctionē sunt vias. Alij putant p. distinctione modi agendi, l. liberē vel necessariō opus sit. Alij verò quod distinctionē modi effendi illius virtutis infiniti, scilicet an habeat esse materiale, an immateriale, ad hoc sufficiat. Alij autē duas distinctionēs necessariās credit ad talandam infinitam virtutem in rerum natura, l. modo effendi (qua modū dicta sunt) & modi agēdi, l. meditationem vel immeditationem, ita q. omnes huiusmodi opiniones sunt quatuor. Et primā quidē postponentes (quia ex discussione aliarum quid veritatis habeat patebit: & cū fundamēta sunt, que aīgendo addūximus) ad secundā nos trasferamus opinione, quā tria dicit. Primo, p. ex hoc antecedente, virtus infinita est in magnitudine, necessariō sequitur ergo mouet in non tempore, p. implicat contradictionem. Et in hoc conueniunt cum Arist. 2. Phy. tex. 29. omnes Perit patentes: licet differentē modō deducēti consequētiam. Scō. enī in primo sent. distin. 2. quād 2. ad vlt. dicit, quod ex ei p. in antecedente afflūnit virtus infinita, sub intelligentiā, agat, necessariō sequitur, 30 ergo actionē sua est in nō tempore: ab eo in æquali tempore agere contingit virtutem infinitā & finitā, iuxta deductionē Arist. ibi. Ex eo verò, quod in antecedente addūxit in magnitudine (id est extensa) sequitur p. si agit, agat circa corpus: & cōsequenter quod sit ibi aliquā resistētia, & si etiam diuersa approximatio parum p. agens p. hoc sequitur, ergo actionē illius virtutis est mouere: quoniam hāc diuīli scilicet diuersa approximatio partitū & resistētia, faciunt consequētiam esse in morte, & si ex toto antecedente simul, s. virtus infinita in magnitudine sequitur motus in nō tempore. Sed hoc deglutio manifestē p. peccat quia ex hoc p. aliquā virtus est extensa, & agit in corpore, non sequitur illa diuīli diuersa successio: sed vna tantum, l. diuersa approximatio partitū p. agens: sed p. omnibus his ab ēlētis resistētia non sequitur, ergo illa actionē est motus. Et hoc omnia non agent probatio: quia manifeste patent de virtute illuminatione. Hāc enim est extensa, & agit in corpore, & c. & tamen non est motus propriū (de quo loquimur) vt distinguatur contra mutationem S. Tho. autē tamen quād Arist. non solum sollicitus ibi de vrtue parte consequētis deducēt, sed p. quod probabo suppositionem vnam, l. magis aliquid deducere confusēt Philosphi. Vnde in modo necessariō, siue ex ratione motus deducit, quod oportet esse in tempore, alio modo non repugnat, siue ex ratione motus deductit, p. quocunq; motu dato, potest dari velocior, &c. Et inter haec tantum refert, quod consequēt aliquid necessariō, comitatur ipsū, in quocunq; ponatur secundū omnem modum effendi illius: consequēt vero aliquid non repugnat, non oportet comitari illud in aliquid: ita quod repugnat ei in quocunq; modo effendi: vt patet in exemplis addūctis.

¶ Notandum est tertio, quod tripliciter potest imaginari quod motus motiuā infinita exacta in actuū secundū, vel quod motus motiuā infinita exacta in actuū secundū illius consequētā: secundū omnem modum effendi illius: a mobile certa velocitate, ita quod non possit velocius illud mouere: sed illud mouere sibi adēquatū.

¶ Vel p. mouēt infinita velocitate, in non tempore non est enim intelligibile, q. aliquid actualiter mouēt infinita velociter: & tamen in tempore: quia ex quo actualiter mouet tēpus illius motus certus est secundū se, signetur ergo, & tunc procedatur iuxta tex. 79. oīcī Phy. & venietur ad hoc, quod motus infiniti velocitatis erit inæquali tempore: cū motu finiti velocitatis (vptote à virtute finita factō) quod est impossibile. Id est ergo mouēt actu infinitate velociter, & mouere in non tempore. Vel medio modo, l. quod nunquam mouēt tantā velocitate A mobile, quin p. sit illud velocius mouere. Hāc autē tria aliter se habent ad potentiā motiuā infinita: & tamen motiuā infinita in actuū secundū illius consequētā: secundū omnem modum effendi, & aliter ad eam in magnitudine. Ad potentiā, si est simplex, sit principium alicuius motus naturalis (vt patet in primo cali tex. septimo) & simplicibus existentibus finitis impossibile sit mixtum fieri infinitum, manifeste deducit potest ex negatione infinitatis virtutis motus in magnitudine, negatio in infinitatis omnis virtutis extensis.

¶ Facit tamē vim S. Tho. in ly magnitudine: ex hoc quod virtus extensa non est intelligens, virtus autem extra magnitudinem est intelligens: vt patet tertio de Anima, commenta quinto: virtus autem motiuā non intelligens mouet tantum quantum potest. Ac per hoc tener consequētā Arist. Quia si virtus motiuā infinita, & cum hoc mouet tantum quantum potest sequitur, ergo mouet in non tempore: vt patet ex deductionē Arist. ibidem. Secundū dicit, quod ex hoc antecedente, virtus infinita est (enī loquendo de motiuā) non sequitur necessariō, ergo mouet adēquatū facere: aut ergo hoc est certa velocitate mouere, aut in non tempore mouere: enim se p. velocius p. sit, non esse adēquatū virtuti patet. Virtus vero motiuā infinita abfīctus nō oportet quantū est posse, tantum esse facere: quia abstrahit ab omni modo operādi, & effendi: & consequēt abstrahit ab hoc, q. faciat secundū totū posse, aut partē & tantum vel tantum: & ideo non necessariō sequitur, quod si exceptū inæquali tempore cū motu finiti velocitatis (vptote à virtute finita factō) quod est impossibile. Id est ergo mouēt actu infinitate velociter, & mouere in non tempore. Vel medio modo, l. quod nunquam mouēt tantā velocitate A mobile, quin p. sit illud velocius mouere. Hāc autē tria aliter se habent ad potentiā motiuā infinita: & tamen motiuā infinita in actuū secundū illius consequētā: secundū omnem modum effendi, & aliter ad eam in magnitudine. Ad potentiā, si est simplex, sit principium alicuius motus naturalis (vt patet in primo cali tex. septimo) & simplicibus existentibus finitis impossibile sit mixtum fieri infinitum, manifeste deducit potest ex negatione infinitatis virtutis motus in magnitudine, negatio in infinitatis omnis virtutis extensis.

¶ Ad potentiā vero motiuā infinitam abfīctus, extrema hēc sunt mediatā, ita q. stat p. mouēt sic velociter, q. tamē semper velocius mouere p. sit. Et ratio difformitatis est: quia virtutis extensis quātū est p. sit, tantū necessariō est facere: vt patet inducēt, & consequēt si est infiniti posse, ergo habet adēquatū facere: aut ergo hoc est certa velocitate mouere, aut in non tempore mouere: enim se p. velocius p. sit, non esse adēquatū virtuti patet. Virtus vero motiuā infinita abfīctus nō oportet quantū est posse, tantum esse facere: quia abstrahit ab omni modo operādi, & effendi: & consequēt abstrahit ab hoc, q. faciat secundū totū posse, aut partē & tantum vel tantum: & ideo non necessariō sequitur, quod si exceptū inæquali tempore cū motu finiti velocitatis (vptote à virtute finita factō) quod est impossibile. Id est ergo mouēt actu infinitate velociter, & mouere in non tempore. Vel medio modo, l. quod nunquam mouēt tantā velocitate A mobile, quin p. sit illud velocius mouere. Hāc autē tria aliter se habent ad potentiā motiuā infinita: & tamen motiuā infinita in actuū secundū illius consequētā: secundū omnem modum effendi, & aliter ad eam in magnitudine. Ad potentiā, si est simplex, sit principium alicuius motus naturalis (vt patet in primo cali tex. septimo) & simplicibus existentibus finitis impossibile sit mixtum fieri infinitum, manifeste deducit potest ex negatione infinitatis virtutis motus in magnitudine, negatio in infinitatis omnis virtutis extensis.

¶ Notandum est quartū, quod aliter agendum est ex infinita velocitate ad infinitam potentiā motiuā absolute, & aliter econverso. Ex infinita siquidem

NN 5 velo

velocitate determinatā infertur, ergo potentia motiva est acta infinita: quia impossibile est aliter talem effectū fatigare. Ex infinita vero potentiā motiva nihil aliud possit inferri, ergo potest infinita velocitate mouere: quia si aliquāta virtus motiva potest mouere aliquanta velocitate, maior potest maiore, & infinita infinita. Sed quia posse mouere infinita velocitate cōtingit dupliciter, uno modo sic, quod posset facere motū infinita velocietatis in actu aliud modo, & posset semper facere maiorem velocitatem quamcumque facta velocitate, non potest ex infinitate potētiā motivā absoluē inferri determinatā, ergo est alia infinita velocitas, sicut eūcōrū. ¶ His autē praemissis, dico quatuor. Primo q̄ ex hoc antecedēt A et virtus motiva infinita in magnitudine, optimè sequitur, ergo moueret in non tempore: qui si non, ergo moueret adquātē certi tempore ex tertio notandum: & tunc sequitur iuxta deductionē Arist. ergo virtus finita & infinita secundū totū posse mouēt aequaliter. Secundo dico, quod ex hoc antecedēt A et virtus motiva infinita non sequitur necessariō, ergo A moueret in non tempore: dicētib⁹ enim q̄ non, sub inferi non potest, ergo moueret adquātē in certo tempore: datur siquidē medium, q̄ per institutum mouere A mobiliē tanta velocietate (puta dicas horā) non tā adquātē, sed potest semper velocius patet ex tertio notandum. Quod non potest dici, si virtus illa est in magnitudine: & idem Arist. fundans demōstrationē item super illa distinctionē, aut mouet in nō tempore, aut certo tempore: loquendo de adquātē operatione assumit ab adgarario virtutem motuam esse in magnitudine: quia taliter constat, quod oportet supponere aliquam velocitatem esse illi adquātam: quod non oportet verificari de virtute motiva absoluto, quia absurabit ab his. Tertio dico, quod ex hoc antecedēt A et potentia motiva infinita, non sequitur non repugnāre, ergo moueret in non tempore. Probarū ex hoc illico principiō impossibile in se rationibus terminorum, ex nullo deducitur possibiliter, ex quo non sequatur necessariō. Hoc enim est differentia inter consequētē possibilē & impossibilē ex terminis: q̄ possibilē ex aliquo antece- lēto oritur possibiliter, ex quo non oritur necessariō: ut patet de velocitate motus respectu motus & mobilis. Impossibile vero nisi habeat cōexionēm necessariā cum antecedēt ex illo oriri non potest: & hoc ideo est, quia impossibile ex terminis, est impossibile simpliciter & omnino. Tale autem ex nullo oriri potest, nisi ex alto impossibilē, ad conditionērē sequatur: q̄ sine necessariā connexione fieri nequit. Cōstat autē, q̄ motus in nō tempore claudit contradictionē ex terminis: si est enim motus, ergo in tempore: & si in non tempore, ergo non est motus. Et ex antedictis patet, quod hoc impossibile non sequitur necessariō ex infinita potentia motiva: ergo nec sequitur impossibiliter.

¶ Sed accidit hic dubius ex tripli capite. Primo, quia id sequitur necessariō ad aliquid cum aliquo speciali modo essend, sequitur permisissū & possibiliter ad illud absolute: verba gratia: quod sequitur necessariō ad animal rationale, sequitur possibiliter ad animal: sed motus in non tempore sequitur necessariō ad virtutem motuam infinitam habentem esse in magnitudine: vt patet: ergo sequitur possibiliter ad virtutem motuam absolute. Sicut quia hinc hoc argumentum valent, si aliquanta virtus motiva potest mouere aliquanta velocitate, ergo maior potest maiore, & infinita infinita: & vlt̄rī valeat, aliquanta virtus motiva potest mouere tantā velocitate, ergo potest facere tantā velocitatem actualiter & maior similiter maiorem: quare non valet, ergo si est infinita potest infinitam facere actualiter. Nulla enim ratio apparet diffinitatis: & tamen oportet, si tenenda sunt prædicta, negare illā vlt̄man consequētiam: quia vt patet ex dictis, possit facere velocitatem infinitā actualiter est id q̄ posse mouerent in nō tempore. Tertio quia & si assignata sit ratio quare infinita potētiā absolute non oportet assignare adquātam facere: quia, si abstrahit à modis operandi: non tamen habetur, quare infinita potētiā motiva absolute repugnat mouere secundū totū posse. Si enim non repugnat dato quod ex ea non sequatur necessariō nec possibiliter, habetur interū, quia si hoc fieri non repugnat, ergo est sibi possibile: possibiliter autem posito, nullum sufficiunt impossibile. Ex hoc autem sequeretur quod moueret in non tempore, vt patet: ergo.

¶ Ad primum horum dicitur q̄ maior est sic modificanda: illud q̄ sequitur necessariō, ad aliquid cum aliquo speciali modo essend, comparsiblē illi primo, sequitur permisissū ad illud absolute: sic enim est vera, & non aliter. Si enim aliquid iungatur cum aliquo sibi incōpribilē ex terminis, id q̄ sequitur ad coniunctum, vñque patiū repugnare verba gratia. Ad hominem aērum sequitur habere perfectissimum sensum tactus, non medium inter contraria: quod vs patet, non sequitur ex ratione hominis absolute, nec aēris. Sic autem est in propositione: quia virutem motuam infinitam esse in magnitudine, implicat contradictionē, partesq; cōiuncti non sunt comparsibiles: vt ex iam dictis patet, & effectus necessariō sequens monstrat: scilicet motus in non tempore.

¶ Ad secundū dicitur, q̄ ratio diffinitoria inter ultimām consequētiam & priores efficiat in omib⁹ priorib⁹ proportionalē.

DE INFINITE DEI.

qui quid fit de modo operandi. Ita q̄ secundū eā quāvis ista cōditionālis sit vera, si virtus motuā infinita est in magnitudine, daretur motus in non tempore: ita tamen est vera, si motuā virtus infinita est extra magnitudinem, daretur motus in non tempore. Et fundamētū huius est: quia veritas p̄m̄ conditionalis fundatur super tribus. Primo, p̄f̄ infinitae motuā potētia; ex qua habetur q̄ possit mouere infinita velocitate. Secundū, sup̄r modo estendi ēius in magnitudine, ex eo q̄ habetur q̄ quantum est posse, tanum est operari. Tertio, sup̄r hoc quod effectus non est dignior sūr causat: ex quo habetur, si aliqua virtus est in magnitudine eius ad aquatum p̄lō recipi in magnitudine. Ex his enim tribus cōfugere veritatem p̄lō recipi in magnitudine. In operationibus liquidū transfeuntibus nō solum impeditur operaio, & eius quāritas ex parte potentia actiū, sed ex parte p̄tisi. Constat autē q̄ propriū p̄lsiuā motuā virtus, est mobile in altū: quod p̄pōto est facilius q̄tū & corporis, &c. vt patet eī. Phys. tēx. 32. & ideo nō ponatur, q̄ adquāta motuā virtutis motuā infinita alium p̄cepta in antecedente possit recipi in corpore in aīu, seu in magnitudine (id enim eī fuit in proposito) nō potest deduci, ergo mouet in non tempore: & quia hoc non ponit potētia absolute: quia est impossibile: idco oportet ponit ut sequēt̄ ex antecedente ad eīrūt̄: habetur autem, vt iam diximus ex illo, quia causa non est īdignior effectu. Ex his autem patet, quare secunda conditionalis, si virtus motuā infinita efficit ratione magnitudinem, daretur motus in nō tempore nō est vera: quoniam debet sibi tertia conditione, non enim oportet virtutis existentis extra magnitudinem dari adequatum opus in magnitudine, & ratio effectuā virtutis immaterialis comparatur ad omnia quanta, vt in universale ad particularē, non in p̄dīcādo, sed p̄oriū in effendo & cauendo: nec est rationabile ut materiales possit totam immateriali virtutem adquāte. Vnde ad maiōrē horū evidētia cōiderandū est, q̄ motus relatis ad infinitā potētia motuā in magnitudine & extra, diuerſimode comparatur. Illi quidē vt effectus propriū cause particulari & propriei, huic verō vt effectus particularis cause vniuersali (quemadmodū liquefacti) circa virtuti Solari quia motus est effectus in corpore: & cōsequenter fit à virtute corpora, sicut ab vniuero, à virtute verō immateriali, sicut ab aquā uero & vniuersali: & ideo sic ridiculū est ex quantitate virtutis Solari inferre quāritatem huius particularis effectus, vt ad aliquid virtutem folis, ita rationabile est ex quantitate virtutis immaterialis inferre quāritatem huius effectus particularis, qui est velocitas motus tanquā effectus adquāt̄. Considerandum rursus est, quod inter potētia motuā infinita in magnitudine seu absolute: & potētia motuā infinita incorporeā hoc interest, q̄ illa aut nihil aliud p̄ se dicit, nisi principium motus, vt patet si suū natura absolute, aut si aliquid aliud addit, nihil addit elevans ipsam sup̄rationē, p̄prī principiū motus: vt patet si sumatur in magnitudine. Ita autē est hoc, q̄ immaterialis ordinis ponitur, sup̄a rationem propriū principiū motus eleuator, sicut & supra corporalia. Propter quod ex hoc ipso, p̄pōto extra magnitudinem, sequitur quod nō per se p̄m̄ recipiat motus velocitatem, qui ei corporeus effectus, quemadmodū faciūt virtutes corporales, sed alius quid per se p̄m̄ ap̄cipiā, & secundario & quasi per accidētū motum. Vnde fit, vt infinitas virtutis motuā si efficit in magnitudine motus velocitatem necessariā manifestaretur. Infinitas autem virtutis motuā existentis extra magnitudinem non: quia infinitas potētia in magnitudine est per se p̄m̄ particularis principiū motuā, infinitas verō potētia extra, est per se p̄m̄ rei eleuator supra ordinem principiorū motuārū particulariū, ac per hoc latius quid recipit vt adquātū motum quam velocitatem motus. Imaginandum est enim, quod res illa infinita extra magnitudinem, quāuis habeat in se unde possit mouere: hoc tamē opus non per se p̄m̄ recipit ad illa, fed aliquid altius: quia vi p̄pōtū dicitū est, motus per se p̄m̄ est actus corporis, virtus autē illa eleuator est factū lūpū corpora, ita super omnia corporalia per se p̄m̄. Dico propter ens & bonū, & alia huiusmodi: que etiā sunt corporalia, non tamē per se p̄m̄: & ideo non oportet, si virtutis illa est infinita, velocitatem infinitam posse ab ea prouenire. Ex duobus ergo fallisitatur secundū S. Ioh. cōditionalis ista. Primo ex eo quod virtutem extra magnitudinem non oportet habere ad aquatum facere sua virtuti, quā agit per intellectū, vt dicitū est in secunda opinione. Secundū ex eo quod cōsiderata virtute infinita extra magnitudinem non cōsiderato modo operādi, sequerar, ergo daretur motus in non tempore: quia nō posset fieri motione ad velocietatem adquātam virtutis motuā: quia si mouere corpus in aīu, p̄tū celi, quod non efficit capax motuā adquāt̄.

Ad secundum dicitur, quod quamvis docuerit Arist. in Physicis motorem in communis mobili in communis coparare, & quicquid contradicit talibus in pportionibus esse impossibile: non tamen dicimus comparare mobilis in communis motoris contractum: quia illi est ita, de quo loquimur, motor enim est separatus a materia. Vnde talis motor attribuendum est tale mobile: puta celum, & non mobile: in communis. Constat autem quod tale mobile aliquam similitudinem velocitatem determinat: ut dicitur secundo cali: textu 39. Et si curiosus queratur quid dicendum sit ad aliud quae sit. Dicendum est, quod si ille motor applicetur corpori mobili absoluete, quod si moueret nulla certa velocitate. Et si dicatur, hoc est impossibile, concedatur, quia etiam antecedens est impossibile: nec est a nobis unquam concessum.

¶ Ad alteram objectionem, quia dicebat hanc tertiam opinionem esse contra Auer, dicitur duplice. Primo, quod non est verum nisi per accidens. Auerrois enim ideo dixit, quod si anima celi esset infinita virtus, moueret non tempore: quia supponebat ipsam necessario mouere: unde ex modo agendi supponit tenet apud ipsum consequentia. S. Thomas, autem loquitur de virtute infinita incorporeo, abstrahendo a modo operandi: ideo in hac opinione non sunt contraria pertinet. Et si dicatur, sicut habetur, secundum Auerroim illa tertia conditionalis est vera. Dicitur secundo quod hoc est vera, non tamen propterea est relinquenda: quoniam maior est autoritas rationis, quam sit Auerrois & omnium philosophorum simul. Et puerorum non philosophorum est sequi dicta alii sive, credendo quod dixit hoc absque magna & sufficiente ratione: & relinquere argumentum ad oppositum necessaria aut prope.

¶ Quarta opinio ab Auerroie duodecimo Metaphysicorum, conclusione quadrigae & prima exposita: dubius distinctionis mediis causis in causando. Si cetera hoc inferatur, quia, ut dicitur in prima propositione libri de causis, causa prima plus influere & prius in effectu quam secunda, ergo si est infinita & agit naturaliter, ex primo signo totum effectum totaliter causat, quod sic non remanet ad quid actio causa secunda terminetur. Responderi potest, quod ex hoc quod causa prima plus & prius natura influit, & secunda, non habetur, ergo totaliter causa ipsum, quantumcumque ponatur infinita & naturaliter agens, accipiendo ly totaliter, ex parte causalitatis. Tum quia non causat ipsum omni modo, quem effectus exigit ad sui factiōnē naturalem, nec ex eo quod totus effectus causatur ab una causa, habetur, alia causa nihil faciunt, quia faciunt idem realiter alio modo. Non enim ideo dantur plures causas: essentialiter ordinatae idem effectus attribuerit infinitati virtutis, si mouere tempore infinito, in textu 78 & mouere in non tempore, in textu septuaginta monono. & Auer. ponendo infinitam virtutem, ex mediatione motoris finiti dicat impediti motum in non tempore, & non impediti motū in infinito tempore: sed dicit, quod si primus motor est infinitus motionis, id mouet tempore infinito: & quia ibi est aliis motori natus, id mouet in certa velocitate. Refutatio signanda ratio quare medietate mouere non impedit infinitatem temporis sicut impedit infinitatem velocitatis: quod Auer. non fecit. Ab Aegidio vero quia si Deus moueret immediatè, non poteret mouere in non tempore: quia motus in non tempore est de genere impossibili. Falsa autem dicitur, quia virtus infinita habet omnem perfectionem cauſi efficientis, qui habet ipsa cum causa secunda proxima: & ideo sequitur, quia immediate potest cauſare omnem illum effectum in celo per se, quem potest cum anima, ergo & causat, si necessariè agit quicquid potest: ut supra: si causa illud immediatè, ergo in non tempore: quia virtus infinita agit secundum primam causam plus & prius influere in effectum causa secunda, quia secundam nisi quia per se primo effectus primæ causa communioris & intiuitoris ac prioris ratione habet in effectu, ut patet in propositione adducta & eius commento, sicut verbi gratia causans per se in vita in homine, magis & prius dicitur influere in hominē causans per se animalitate in eodem: quia illud est intiuitorius & prius & communius. Ex hoc autem non habetur, quia in illo priori ratione effectus secundi omnē rationē habet sufficiētē causam per se, & quod alia superfluant: etiam si dans vita, efficit virtus infinita, dato etiam quod speciali causalitate attingeret hominem. quod tamē est errorne in philosophia: quia causa prima non attingit effectum causa secunda, nisi media actione causa secunda: quamvis magis & prius proper rationem dictam. Colligendo ergo responsionem ad primum argumēnum principale, dicitur tripliciter responderi posse, vel tenendo, primū motore mouere libere, vel non considerando, hoc tenēdo, ipsum esse immaterialē, vel tenendo ipsum mouere medietate. Et quod nulla harum Arist. repugnat, Auer. autem sola prima, quamvis tertia ab ipso habeatur.

¶ Ad secundum argumentum principale dicitur, quod tenēdo vi Auer. de necessariae conexione virtutis agentiū, &c. manifeste patet, quod non ponitur in rerū naturali quā possibilis secundū potest à actu, quia ponatur secundū potestā p̄sūtā, & quā infinitati potestē diuine responde potestā p̄sūtā celi ad s̄p̄teritatem motū: nec est ali⁹ efficiens in motu possibilis ex illa virtute accepta, secundū oēs cōditōnes necessariae ipsa comitētes in reū natura. Teneat alia respōsio, etā patet

patet respōsio duplice. Primo admittendo, quod omnipotētia & actus respondet p̄sūtā: fed non quo ad omnē & effectu solū posibile ex illa virtute fieri, & sic potest infinita motus: respondet potestā celī quod ad sempiternitatem motus: non autem quo ad omnē gradum velocitatis, qui posset fieri ex illa virtute abolutē. Et huius ratio ex dictis haberi potestā potestā actus & infinita motus: non datur plures horas: sunt tamen multo plura minuta illarum horarū q̄ hora ipsa. Nefas quoque esse videtur, conditions totius & pars in imparibili & summe perfecto, ac per hoc vocare quā virtualiter, requireti: quā nō maius quid sit totum hoc: Deus bonus, sapiens, vius, q̄ hoc solum. Deus aut econseru: sive ponatur finita virtus sive infinita: quia non est æqualis: sed eadē est perfectio rei illius, & omnium quia eius sunt. Ad secundū vero dicitur, q̄ haec potestā dicitur, q̄ haec tactus quantitatis, quia secundū extrema est expellit id, in q̄ fertur, tacit⁹ autem virtualis, quia interiora penetrat, magis conseruat & firmat si contrariis non est tactus: ita infinita corporei propriū est, sic omnia occupare, ut omnia excludat, nihil secum compatiens: infiniti vero virtualiter, & propriū est sic omnia implere, ut ea faciat virtuosa & cooperativa, & modificantia limitationem, sicut in effectibus. Vnde ex infinitate virtutis non excluduntur alia actus, sed magis ponuntur: ut superioris quoque dictum fuit. Ad ultimum autem dicitur: quod duplice potest poni distinctione formalis. Vno modo sic alia participantia aliquid, propriis constitutis diversificantur: sicut homo differt ab equo, & albedo ab nigredine. Alio modo sic aliud per efficiens distinguatur ab aliis, quae sunt talia per participationem: sicut homo separatus distinguatur à singulis hominibus. Distinctio primo modo est causa finitatis virtutis. Et adiuverit, quod de facto secundum philosophos huic argumento dicendum est, quod potest infinita respondet in rerū natura effectus infinitus, si tempus infinitus motus celī per productum: & potestā p̄sūtā cali ad hoc. Et quod hoc est sufficiens manifestatum infinitus: ut patet ex dictis. Cetera autem propter philosophum quiete dicta sunt.

¶ Ad tertium principale dicitur, quod licet solo tertio modo arguit ibi secundū mentē Auer. & nec etiā illo modo habetur intentione, atamen singulis ordinatis respondentem est, praemissa prius intentione illorum verborum secundū ventat. Intendit igitur ibi Auer. loquens de proximis motoribus orbium, non excludere infinitatem vigoris à Deo: quia nullus orbis est anima, sed cocludere infinitatem vigoris non sequit̄ ad motorem tempore infinito: ex hoc quod motor infiniti vigoris habet necessariō infinitum potentiam, & consequenter infinitam naturam. Ex hoc enim sequitur quod si motor tempore infinito necessariō est infiniti vigoris, quod haberet & potentiam infinitas, & tempus infinitus motus celī per productum: & potestā p̄sūtā cali ad hoc. Et quod hoc est sufficiens manifestatum infinitus: ut patet ex dictis.

¶ Ad tertium principale dicitur, quod consequentia nihil valet. Et ad probacionem, concessa suppositione, negatur minor: si dicitur ab infinitum ab aliquo in infinitum, alterum non sit altero propinquius illi: ut patet manifeste, & in quantitate permanente, & successiva. In permanēt quidem, si ponatur linea infinita ex parte Septētrionis, cōstat quod tam pars intercepta sub Tropico Cancri, & circulo Aequinoctiali, quam pars intercepta inter circulum Aequinoctiale & Tropicum Capricorni, in infinitum distat à qualitate linearis infinita versus Septētrionem: & tamen dubium nō est quin pars sub Tropico Canceris esse propinquior: quia minorē viam actura est, si ad infinitum attinet dandam mouentur. In successu vero, quoniam tam dies hec eternū q̄ hodiernus in infinitum distat ab eterno tempore præterito: constat tamen quod propinquior hodiernus fuit q̄ hodiernus & hodiernus q̄ crastinus. Alioquin nūdus quotidie nō est maioris durationis, nec aliquid antiquius altero similicerit: ergo quoniam sunt cōtra sensum. Est autem ratio quare stat inter aliquā distantiā infinita & tamen vñ altero magis distare, quia distantiā illa non est infinita vtrique, sed ex una parte tantum sic cut contingit in propōto, & in instantis adductis. Tunc enim & ex parte infiniti habetur ratio infinitae distantiae ceterorum ab illo, & ex parte finitorum habetur ratio maioris appropinquationis ad primum, ut patet in exemplis adductis: quia enim tempus præteritum est infinitum, ideo infinita distantia est à parte ante inter singulos dies & ipsum: quia vero hodiernus dies fuit hinc tempus elapsus, ideo infinita distantia à parte post. Et consequenter ex ista parte potest accipi ratio, quare est propinquior eterno elapsu, quam q̄ crastinus. Et similiter est de distantia inter Deum & creaturas. Ex parte siquidem Dei infinita distantia ratio habetur: ex parte vero creature distantia finitur. Et video hinc lumen, q̄ vna est propinquior altera primo enti infinito. Vnde possit cū distinctione dici ad minorem, quod distantia infinita est duplex: infinita vtrique seu simpliciter, & infinita secundū quid, tē ex altera parte tantum: & quod quamvis primo modo sit vera, secundū tamen est falsa: & sic est ad propostum.

¶ Ad quintum principale dicitur breuius, q̄ omnes authoritates Ad quādū Auer. in hac re, excepti illi octauo Physic, quia dicitur non esse principales virtutes finitas nec infinitas: loquuntur de motoribus proximis, id est animabus celorum, ut ipsam Auer. in comment. xii, duodecimi dicit: quoniam post distinctionem infiniti à finite subdit, & proporcio inter motorem, & mobilem in celestibus, est propria motorem finitum: & quod propter ipsum dixit Aristoteles in secundo Cali, quod primus orbis esset in labore, &c. Vt & clarissim (licet in idem redit) dicendum, quod ideo tē Auer. negat dari motorem infiniti vigoris, sic, quod posset semper velocius mouere: non ex defectu potentiae primi motoris, sed ex ordine essentiali causarum & effectuum, & finitatem motorum proximorum. Ex his enim sicut, ut quemadmodum negatur nō Metaphysic. comment. 7. Deum posse producere mūcam, non ex defectu potentiae, sed ex ordine essentiali.

essentialia causarum & effectuum exigente talem effectum fieri mediante corpore celesti mobili; ita nihil minus negari simpliciter ab ipso potest, q̄ motor aliquis possit semper velocius mouere. Non ex defectu primi motoris, sed quia non potest moueremini mediante anima cali, in qua modificatur virtus eius. Et sic nullus motor recte potens maiorem velocitatem facere; quamvis primus sit vigoris infiniti illud verò quod in commen.⁶⁹, oītāi Physicorum dicetur. s. q̄ motor immaterialis, nec finitus, nec infinitus dici potest: quamvis sonet quid fallum & ridiculosum, & propter ea reprehensionem sit à multis. Quidem extortentes intelligunt ea ratione dictum de solo Deo, quia non est virtus activa, sed tantum mouer et fieri. Quidam verò, quia non est virtus aetate respectu velocitatis motus, de qua ibi est quæstio: sed tantum sempiternitatem motus.

Ego autē nolens Auerroism Thomistam facere, neque me Auer, sed veritatem solam sequi (quantū cognoscere potero) Deo conceidente, puto id tunc vobis Auer, quod sapere mentis meam pulchritudinem, tanq̄ de Arist. oīscina veniens. s. q̄ virtutes immaterialis non sunt quanta virtualiter, & consequenter nec finitas nec infinitas. Non simpliciter, sed eo modo, quo sunt quanta virtutes corporales, s. q̄ non sunt proportionales motibus vt. sc. quanto maior motus, tanto virtus immaterialis maior: quemadmodum est in corporalibus, sed sunt altioris ordinis virtutes.

20

Et hoc modo saluari videtur processus Aristot. 8. Phys. qui quoniam sufficienter excludatur ex textu 78. & 79., quod nulla virtus corporei potest mouere tempore infinito ex eo quod talem virtutem oportet esse infinitam, & ad hoc sequeretur motus in non tempore, & de facto supponatur virtutem motu cali mouere tempore infinito: refutat quod virtus illa sit extra ordinem virtutum corporearum, quarum nulla potest hoc facere: quia nec finita, nec infinita. Et consequenter habetur quod sit in partibus, nec finita: etiam de virtuibus loquendo, eo modo quo virtutes corporeas: alioquin eodem modo posset argui de virtute corpora, sicut de in corporeis. Et secundum hoc quoniam in textu ultimo oītāi Physicorum dicitur motorem cali esse potentiam infinitam, ly infinita, pure negatiū teneri debet, id est, non finita. Hanc credo fuisse tunc menem Auer, quam tamen quoniam vidit postmodum non esse veram (vt ex supradictis examinando rationem Aristot. & commentum 41. deduci ab exercitio potest ex medio termino Aristot.) ideo in 12. Metaph. commutauit in melius, admitting ibi finitatem & infinitatem virtutis & proportionis.

¶ Et sic finis praeuersus questionis, anno Salutis, die 10. Septembris, Papia, in cōuentu sancti Apollinaris: ad Dei gloriosi laudem & honorem, & eorum temeritatem retundendā, qui philosophiam suo ingenio metu prouidentes, non verentur dicere virtutem infinitam non esse in rerum natura, quia ei ens impossibile secundum principia philosophiae, iam enim patet, quod nullo philosophico principio negato, non solum sustentatur, sed etiam ex sensibilius probatur. Erubescant ergo.

T R A C T A T V S T E R T I V S , de potentia neutra, & de natura potentie receptiōne in duas questiones diuisiōne.

1. Num in rebus naturalibus datur potentia neutra.

2. Num potentia receptiōne actuū supernaturaleū sit naturalis.

Q V A E S T I O I .

Vtrum in rebus naturalibus datur potentia neutra.

G V X T A Eundem articulum quarendum erat, utrius potencia receptiōne actuū supernaturaleū sit potentia naturalis.

In qua questione quatuor agenda sunt. Primiō declarabitur titulus questionis. Secundiō ponetur opinio Scotti. Tertiō probabitur opposita opinio. Quartō respondetur obiectio.

C O N C L V S I O .

Quilibet potentia receptiōne comparata ad actuū in ea receptibilem, aut est naturalis, aut violenta, nec aliqua est in natura potentia neutra.

Q V O A D P R I M U M . Res naturalis sumitur hic ut distinguatur contra artificiales. Inueniri verò in rebus naturalibus, sumitur propter reale in singularibus naturalibus simpliciter. Et hoc ad differentiam eorū quae dicuntur in abstractione: sicut contingit a proprietate qualitatī vi sicut & aliis similibus; que tamē in rerū natura aequaliter non inueniuntur. Potentia in apposito sumitur pro potentia receptiōne. Neutralitas inclinationē naturaliter respectu virtusque actus, scilicet huius & oppositi negat, non simpliciter, sed in potentia receptiōne vtriusq; dico autē hoc quoniam dupliciter contingit imaginari potentiam aliquā neutram. Primò per negationem potentialitatis ad vtriusque: quemadmodum colorabile, nec ad graue, nec ad acutum fons est in potentia. Et sic non vocatur potentia neutra, sed potentia nulla: colorabile enim non est receptiōne honorū. Alio modo per negationem inclinationis impotentia receptiōne vtriusque: sicut si ponere

voluntaria quo ad tertium membrum. Nec id q̄ adducitur de superficie, iuvat: quoniam aliud est superficie absoluta, & aliud de superficie physica tali in rerum natura inveniuntur. Superficies enim absolute non solidabitur ab albo & nigro, sed etiā ab omni sensibili: & rufus aliqua superficies est quae repugnat colori omni ut pater de superficie cali. Itaque loquendo de superficie tali, id est colorabile, dicitur quod ut sic non est indifferens ad album & nigrum per exclusionē inclinationis naturalis, sed per exclusionē maioris ad unum q̄ ad alium: quoniam huiusmodi superficies respectu naturaliter colorare, & omnes species eius, sed colorem per se primū, speciem verò per se secundo. Et simile est de materia prima respectu diversarum formarum substantiarum: ipsa quidem per se primū respicit formam per motum, aut mutationem

tionem acquisibilem quoquimodo: per se autem secundo respicit hanc & illam formā. Et sic naturaliter inclinatur in omnes: & indifferens est ad omnes aut multas, non per exclusionē inclinationis naturalis ad eas, sed per exclusionē maioris inclinationis ad unam, quam ad aliam. Ad id verò q̄ adducitur de potentia locabi. It in Angelō dicitur, quod fulsum supponit, in Angelō esse potentiam pauprissim, respectu ipsius ubi. Vt enim in tractatu de Angelis dictum est, Angelus esse in loco, non est ipsum recipere aut paci sed virtuiter tangere locum. Unde non potest sollicitari nisi de actua potentia Angelis: quam confat esse naturaliter, liberè tamen exercitā. Qui quis ea q̄ adducuntur à Scotto ad probandum suum intentum de Angelo, non cogant: quoniam hæc conseqüēta formulariter non valeat. A est naturaliter in uno loco, ergo est violenter in aliquo alio: vt patet de singulis partibus orbis luna. Quilibet enim est naturaliter in Occidente, & similiter in Oriente, & tamen nullibet violenter: & mutat locum subiecte & ratione. Nec confirmatio ex Auīe conuinicit: quoniam non nisi de motu merē naturali veritatis, neque inclinetur ad istam formam, ut oppositum: tum quia si esset in aliquo loco naturaliter, esset in alio loco violenter. Et probatur sequela per Averineū. 9. Meta, volentem quod si motus cali esset naturalis, terminaretur ad quietem naturalē & motus ab illa esset violentus. Posset quoque multipliciter argui pro hac opinione: sed quoniam stabiliter oppositam, habetur solutio omnium, ideo haec sufficiat de secundo.

Q V O A D TERTIUM propono vnam propositionem, & vnam distinctionem: ex quibus probabitur intentum. Propositum igitur est hoc: Omnis potentia rei naturalis respicit per se primū & naturaliter aliquem actum. Probatur quo ad primam partem: quia, vt dicitur, 9. Metaph. text. 13. potentia diffinitur per actū. Actus namque diffinitus potentia, pseudolito est per le propter respectus ab illa: quoniam neque actus per accidens, neque actus per se secundum, illi aequat. Quo ad secundam verā partem, s. naturaliter, probatur quod ex secundo Phys. text. 7. vnumquodque sicut agitur, ita apud & natum est agi, & econtra: sed potest sit in natura, & est propter actū: vt 9. Metaph. text. 15. & 16. ergo potentia naturaliter fit, & est propter actū, ergo propter actū, quem per se primo respicit: & sic omnis potentia naturaliter respicit suum per se primo actū. Torsus processus clarus est ex allegatis & traditis in 2. Phys. quomodo natura agit propter finem? & quo pacto ea quā a natura agunt propter finem naturaliter inclinatur in fine &c. Distinctio verò est, q̄ potentia receptiōne potest cōparari quatuor modis ad actū. Potest enim colorabile, verbi gratia, cōparari ad colorem, ad species coloris, ad contrarium coloris, & ad difparata, s. fons. Si cōparatur colorē, sic cōparatur naturaliter & per se primū, si ad speciem eius, naturaliter quidem, sed non per se primū, si ad contrarium violenter: si ad disparata, nulliter, nisi fortè per accidens. Nec haec egent probatione: quoniam per se sunt nota ex terminis, nisi quis obliuia actus, ad quos potentia le habet obedientialiter. Sed quoniam de hoc erit sequens quæstio nec hi locantur à Scotto sub potentia neutra, ideo nihil apponito obstant. Ex his autē dicitur opposita opinio: q̄ omnis potentia in rerum natura relata ad actuū recipibilem in ea, aut est naturalis, aut violenta: q̄ nulla est neutra. Omessa propter potentiā obedientialiter: vt potē nō spectante ad praesens p̄positū. Probatur autē hæc conclusio: Omnis potentia receptiōne aliquius actus, aut respicit illum per se primū, aut per se secundum, aut contrarium his: sed tam actū per se primū respicit, quam per se secundum, respicit naturaliter, & contrarium eis respicit violenter: ergo omnis potentia receptiōne aliquius actus aut est naturalis, aut violenta. Minor est per se nota: Et maior probatur sic: Si daretur quartum genus actuū recipibilium in aliquo potentia, illud effet actus disparatus ab eo, quem per se primū respicit illa potentia: sed hoc est nō potest: ergo potentia non potest recipere nisi illa tria numerata. Quod autem hoc sit impossibile patet inductio. Colorabile enim nullam habet potentiam ad lodos, neque calefactibile ad colores: & sic de aliis. Et probatur ratione: quia potentia vnius generis non est ad actū alterius: vt patet 12. Metaph. in tractatu de principiis predicatorum. Et quoniam ratione hæc consonant, ideo haec sequitur via. Et hæc de tertio.

Q V O A D Q U A R T U M . Secundum Scottum in primo, quæst. prologo, & in quæst. 4. dist. 49. in pluribus locis tenui affirmatur parte quæstionis. Putat nāque, q̄ potentia cōparari potest ad actū recipiendū,

& agens imprensū actū & q̄ in prima comparatione nulla est supernaturitas, sed potentia est vel naturalis, vel violenta, vel neutra. In secunda autem comparatione est differentia naturaliter à supernaturitate: quoniam si comparatur ad agens naturaliter imprensū, est naturalis: si nō naturaliter imprensū, est supernaturitas. Conformatque positionem suam ex hoc, q̄ potēta receptiōne actū supernaturalis, seipso est recipiē capax illius: & naturaliter perficit per illum, cum habet, & naturaliter appetit illū. Ex his manifeste loquitur, ergo naturaliter in clinatur in illum: & ergo est potentia naturalis respetu illius. Singula autem resumpta probantur. Primum quidem: quia nullo eget potēta animalē medio ad recipiēdū charitatem: timor intellectus respectu luminis gloriae: & Secundum verò, quia potēta naturaliter perficit per actū, qui est eius perfectio. Tertium autē: quia vñq; quoque appetit naturaliter luam perfectiōnem, sed maximē naturaliter appetit maximum perfectiōnem, ex principio Metaphysice, sed actus supernaturalis, vt visio Dei, &c. maxima est perfectio. ergo, & sumus sicutur secundum hoc, in naturali potentiā ad supernaturales perfectiones: non possumus tamen acquirere eas nisi supernaturaliter: quia oportet acquisitionem hanc ab agente supernaturali, scilicet Deo glorio causa. Hac de secundo.

Q V O A D T E R T I U M . Tertiū tria minus bene dicta in prefata opinione videntur: principali conclusio, & eius probatio, & vñs vocabulorum. Male in primis vñtūrū supernaturale, dum omne actionē Dei ad extra supernaturale vocat: quia Deus est agens non naturalis, sed liberum. Constat namque, q̄ alia est distinctia naturalis contra supernaturale, & alia naturalis contra liberum. Primo namque modo anima sortis producitur naturaliter: secundum autē, non. Vnde nisi vocabulū abutit velim ad placitum cuiusque, supernaturale est, quod supra facultatē ordinis creaturā debitis in eo est. Omnes enim naturalia supernaturalibus distinguimus frequentiū vñs per hēc q̄ aliquid sit secundū debitis natura ordinem, & aliquid sit supra illū. Ratio deinde astupta manifeste aut falsa est, aut peccat principium. Quoniam enim dicit, quod potēta naturaliter per-

sicitur per suum actū: & similiter appetit suam perfectionem: aut ly significat suum per informationem actū vel potentia, aut suum per naturalem proportionem seu inclinationem. Si primo modo, falsa est maior: graue enim est existens sursum, non naturaliter, sed violenter perficitur per esse sursum, & tamen esse sursum est actus & perfectio eius per informationem. Si vero secundo modo, petitio est principiū in minore, hoc enim est probandum, si quod potentia naturalis habeat actū supernaturale, vt suum hoc modo. Quod quoque dicitur de immediata receptione, ad propositum nihil inferit: ut enim immediate est receptiōne, 10 figura Mercurii, & tamen non naturaliter. Conclusio demum principiū voluntaria relinquuntur: & irrationalis ostenderat probando oppositam. Hac de tertio.

Q V O A D Q U A R T U M conclusio responsiū quæstio est, q̄ potēta ad actū supernaturale, non est naturalis, sed obedientialis. Et probatur tripliciter. Primiō ex parte actū, sic: Actus supernaturalis duplicitur inveniuntur, sc. secundū fē, vt gratia: & secundū modum fieri, vt vires. Motus enim secundū fē, ut vires & cōdatu. Viros enim cōdatu naturalis simus est ex parte principiū potētiū: ita q̄ ex haec naturaliter reducitur ratio, quare in eo nullus est labor mouenti: vt patet secundo cōdatu, text. 3. quoniam ex parte principiū actū sit animalis. Vnde hoc magis ad oppositum intēcti Scotti videtur: quoniam sic motus Angelī esset naturalis ex parte principiū potētiū: absq; sequela incoquēta. Cōdatu, sc. secundū, facit. Si ergo in natura nulla est naturalis potentia ad actū supernaturale ratione modi vt sit, à fortiori nulla est naturalis potentia ad actū supernaturale simpliciter. Sed in natura nullam esse naturalem potentiam ad illos actus, patet ex frequentiū vñs quo naturalis potentiam ad miracula negamus. Et ex hoc sequitur, quod supernaturalis inveniuntur, non solum comparando potentiam ad agēs, propter supernaturalem acquisitionem actū, sed etiam comparando potentiam ad actū, propter supernaturālitatem actū in se.

¶ Secundū, ex parte potētiū: sic: Omnipotēta potētiū naturalis, respondet aliqua potētiū actiū proxima: ergo responder potētiū actiū naturalis. Antecedēs est maxima afflūcta ab Arift. 3. de Anima text. 17. ad probandum dari in telleū agentem. Fundatur enim super hoc, q̄ in omni natura, vñb est patiens, oportet potētiū. Ex certum est q̄ de proximo, non de primo agente loquitur: aliquoq; distribuitur non fecisse, dicitur, in omni natura, &c. Et per hoc excluditur responſio Scotti, dicitur, q̄ sufficit quod detur primum agens. Consequēta autem probatur: quia potētiū supernaturalis non est proximum actū naturalis potētiū, vt ex terminis patet: naturalē enim soli naturali cognitum est.

¶ Tertiū ex parte subiecti: Quoniam enim quidditatū cognitio alii sunt sufficiens ratio omnium proprietatē eius, & ex ea louantur omnes difficultates contingentes, vñ in quarto Phys. dicitur, con sequens est, q̄ cognitio quidditatū re aliqua, cognosci ex ea posse. Ex hoc probatur: quoniam omnes eius naturales potētiū: & quoniam potētiū cognitio ex actū pendat, vt dicitur 9. Metaph. consequens est, q̄ actū, ad quos sunt naturales potētiū, cognoscantur, & cū huiusmodi actū sine supernaturales apud Scottum, sequitur de primo ad ultimum, quod ex cognitione quidditatū alii cōparari possint, & ex ea louantur omnes difficultates contingentes, rei, vñ in quarto Phys. dicitur, consequens est, q̄ cognitio quidditatū re aliqua, cognosci ex ea posse. Ex hoc confirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc minorem, q̄ nulla naturals potētiū est frustā: ergo si scimus hanc minorem q̄ in materia vel anima, vel quacunque alia re est naturalis potētiū ad actū supernaturale, oportet concedere quod scimus supernaturalia illa debere esse: & sic scimus refutare: & sic de aliis. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc maiorem, q̄ nulla naturals potētiū est fallū. Et cōfirmatur: quia certe scimus hanc min

corpus mobile sicut idem cōueribiliter, sequitur quod ponetur secundum rem corpus mobile subiectum philosophiae, quod est contra teneentes ens inobile. Si secundum, hoc est manifeste contra omnes, & veritatem. Si tertium tunc sequeretur, quod ens diceretur in conceptum abstractibilem à substantia & accidente, quod est contra Thomistas.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud ponuntur ad circūloquen-
dū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est pone-
re passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Tertiū: si ens mobile est subiectum philosophiae naturalis, aut philosophia naturalis est pars Metaphysicae, aut esset sub alterna illi: vt rūne est falsum: ergo. Teneat consequentia: quia aut ens mobile addit supra ens conditionē per se diuidētens, aut accidentale enti. Si primo modo, sequitur quod ens mobile à Metaphysico considerandum est: quia in primo Posteriorum ea dicitur, quod cūsumēt sc̄ientia et considerare subiectū aliquod & partes subiectūs p̄ se: & consequenter ester philosophia naturalis: cui ascribitur ens mobile, pars Metaphysicae. Si secundo modo, sequitur quod Philosophia naturalis Metaphysica subalternaret: eo quod dicunt in primo posteriorum, cap. 8. descendere de genere in genus secundum id est, secundum conditionē accidentalem (vt communiter expōnit) est solius sc̄ientia subalternata conditio ab Aristotele tradita.

Quarto sic: Subiectum in sc̄ientia debet esse illud, ad cuius rationē formalē omnes resoluntur passiones & conclusiones illius sc̄ientia, & de se patet: sed passiones & consequenter conclusiones Physice resoluntur vltimo in Philosophia naturali ad quod quid est substantia, seu corporis naturalis: eo quod omnis accidentia Physica causantur ex substantia naturali: ergo substantia naturalis seu corpus naturale ponendum est subiectum.

C O N C L V S I O.

Ens mobile, non autem corpus mobile, aut substantia mobile, vel naturalis, si subiectum adaequatum Philosophia naturalis.

IN H A C dubitatione prīmō distinguitur opinio sancti Thome. Tertiū simili p̄pla confinabatur & contra alias opponetur. Quarto respondetur argumentis oppositum.

Quod si: ad prīmū sc̄ientium est de subiecto adaequato Philosophiae naturalis (de quo hic est sermo) quidā loqui in re hac naturaliter, quodam verò innaturaliter: propter quod h̄i à nostra referandi sunt disputatione, q̄nter Philosophos agimus. Supponunt enim intelligentias mobiles esse: & Philosophia naturalis infra sensibilia non arctantes, commune aliquid sensibilibus & separatis à materia, quarens mobilia sunt, subiectum Philosophiae dicunt: operuntur errorem suum Theologice pietatis nomine.

Contra hos enim non oportet naturalem disputare: apud quem indubitatum principium est, substantias abstractas immobiles esse: & terminum considerationis philosophiae esse animam humānam, partim abstractam, partim non: vt dicit secundo Physico, vnde vigesimo sexto, & vltimo, q̄ potest naturalis de intelligentiis attingere, & declarare quia sunt: vt Auer. dicit primo Physicorum, commento vltimo. Quanta rāmen si quorundam horum, temeritas, silentio in vultuendum non est, cum præsumant propriā opinionem Theologia sententiam afferere: sicutē theologica facultas experitus, in philosophia tamen nutritis, derident Theologiam occasionem præbent. Non est enim ex sacra Scriptura, nec ex Theologis fāctis ab Ecclesiis approbatū traditum, quod Angeli sc̄i mouentur, vt motus continui subiectū sint: sed potius op̄positum, vt in Theologia diffidūlū à Sanctis est. Vnde si Peripateticos arguendos cōfent, gloriarent ex Scotica officina hos se errores reprehendere, non ex Theologia.

Auteroīs aliqui. Alii, & aliis cōfent, q̄tāneq̄ne transamus: Quorū opinio nō est vna, dū ali inobile, aliens, ali j̄trūne ex subiecto physice refellāt. Et illi quidē qui neutrīs nomē recipiūt, secunda & quarta ratione ad appositiū fūcta mouēt: & sensibile seu naturalē subiectum fore cōfent. Qui vero ens tantum abiectū, corpus mobile subiectū philosophiae ponunt. Ebi adhuc diuisi sunt, dū quidā ly mobile, p̄sionē significare cōcedunt: quidē autē rationē formalē corporis physici supponere contendūt. Mo-

bile autē tantū abiectores, sunt qui ens naturale subiectū dicunt. **Q**uod si: opinione naturalē, hoc est Thomistarū teneantur ens mobile: & Albertistarū dicentur corpus mobile: & modernorū multorū dicentur substantia naturalē seu tensibilē: & quorundam etiā modernorū assertū corpus physici seu naturale: & eorum qui ens naturale subiectum credunt.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Quod si: Subiectum sc̄ientia debet esse vnius rationis formalis alioquin non haberet quod quid est, & consequenter nec esset principium sc̄ientie; quia, ut dicit in 1. de anima, in textu 11. principiū omnīs demonstrationis est quod quid est. Nec habebat aliquam per primo passionē: quia ei, quod non est in se natura vna, quicquid per se vnum conuenit, conuenit ratione partium, & consequenter nulla p̄atio enī primū: ens autem mobile dicit agregatum ex duabus rationibus formalibus: ergo non est subiectum. Si dicatur, quod illud duo ponuntur ad circūloquendū vnam rationē formālē, quemadmodum mortis est ponere passionē loco differentiarū: contrā, Ratio subiectū in sc̄ientia debet esse prima & maxime nota in sc̄ientiāe quod tota sc̄ientia cognitio ex illa dependet: sed si circūloquitionē eger, non est huiusmodi: implicatio siquidem est in adiectō, dicere quod est ratio formalis in sc̄ientia, & quod circumloquit illam p̄atio-
nē nomine, ipsoē occulat. ergo, &c.

Q</

Tho, breuius assumentis, nulla scientia probat: id est, constructa, vel componit subiectum: loquendo enim de subiecto complexo, & aquinam dicere, nulla scientia componit aliquid; vt si solum subiectum: & dicere, nulla scientia probat solum subiectum, apud formam, & priuatu in communione, quae genus substantie trahendunt. Eni autem mobilis ad eum quantum: quidquid enim ex materia, forma, & priuatione conatur, ens inutile est: & econverso, eo quod priuatio machinatur ad malum. Eni igitur mobile est proprium, & primum mobilis subiectum.
 Secundum probatur propositi, & directe arguitur contra ponentes corpus mobile sic: Continet omnis mobilis eum ratione corporis, ut, & supponitur in naturali Philosophia, sed in 6. Phy. probatur, ergo non corpus mobile, sed eum subiectum Philosophia naturalis. Antecedens patet in tex. 32. sexti Phy. vbi probatur quod omnino mobile est corpus. Consequitur vero patet eum ex eo quod si corpus mobile ponitur subiectum, colligeretur subiectum suum, ergo, &c. Pater minor ex dictis: quia probat inveniens coniunctionem mobilis cù corpore, sine qua corpus mobile subiectum ratione habere non potest. Omnia ista verborum sollicitudine, directe syllologizantur eti sic: Nullum coniunctum, cuius de omni cōnūctio probatur in aliqua scientia, est subiectum adequatum illius: corpus mobilis est coniunctum, cuius de omni cōnūctio probatur in Philosophia naturali; ergo corpus mobile non est subiectum in Philosophia naturali. Major iam patet, ex eo quod omne coniunctum, quod ponitur adequatum subiectum, supponitur & per se coniunctum factum ex parte formalis, & coextensum ratione formalis adequanti scientiam: sed cuius coniunctio dubitatur de omni, non supponit coniunctum per se, nec coextensum ratione formaliter. Minor ex sexto Phy. patet tex. 32. vbi probatur inveniens coniunctionem mobilis cum corpore & proposito Philosophia naturalis, maximè in 2. Phys. & secundo tractatu primi de Cœlo, vnde habetur inveniens coniunctionis corporis cum mobili.
 Sed remanent duas contra rationem hanc obieciones excludendas. Prima est, quia non videtur verum, quod in 6. Phy. probetur, omne mobile esse corpus: eo quod in tex. 32. probatur tantum omne mobile esse diutinabile. Constat autem, quod si probatur passio aliqui de mobili: non propter probatur ratio formalis subiecti illius passionis: sic autem si habent diutinabilitas & corporeitas, vt patet. Secunda est quia videtur haec secunda ratio aduenerari prima: in hac siquidem dicitur omne mobile esse corpus in illa vero dicitur ens mobile communis, & corpore & substantia mobili. Ad primum horum dicitur, quod si in intellectu humano, quod aliquid supponatur esse corpus, de quo dubitetur esse diutinabile, nisi apud antiquos attributos errores, ponentes corpora diutinabilia, quia diutinabilitas ipsa sic comes est corporeatis & in esse, & in cognoscere, vt prius ab aliis posteriori tempore a notioribus nobis procedure, vt in 1. Phys. com. 4. dicitur. Sic ergo prima ratio superius facta procedit ex ordine naturæ, sic illa procedit ex ordine cognoscendi. Et propterea S. Tho. dixit, quod si audieres probatur, omne mobile esse corpus: insinuans per hoc, cognitionis magis quam rei ordinem. Aduertendum est secundo, quod si quis aliud sit omnem mobilitatem esse coniuncta corpori, & aliud cognoscere omnem mobilitatem esse coniunctam corpori, hoc ramen est corpus mobile ponitur subiectum adequatum, nihil tamen deficit: quoniam sic secundum coniunctionem illa secundum rem, corpus mobile prohibetur ex parte rei esse subiectum deficientem coniunctionem illa in esse cognito, ex parte cognitionis, quæ prehaberet debet, impedire. Non sufficit autem presupponi aliquid mobile esse corpus (quod ad sensum patet) sed oportet supponere omne mobile esse corpus: tum quia ad hoc, quod complexum aliquid, vel complexum significatum induat ratione subiecti adequati in scientia, oportet id quod est vt formale, & sic & supponatur per se coniunctum alteri, vt passio vel ratio formalis: aliquid in fructu de materiali parte complexum illius quod si fieri ea quia sunt per accidens, variabili & extra questiones scribiles sint. Hoc autem sicut impossibile est esse, nisi omne tale illi in se sit: est impossibile supponi, nisi omne tale inesse illi supponatur: quoniam omnia hoc, in naturæ ordine prefiguntur, ex parte eius corporum, siue illud sit corpus, siue corporeum aliquid. Corporum autem cōsideratur cum ente mobili, dato quod corpus cum eo non concurrit. Et eodem modo potest argui contra ponentes substantiam naturali aut mobilem. Omne enim naturale aut mobile est substantiam, cum oporteat supponi, aut haberetur, ex sensu quidem non habetur. Ex naturali autem Philosophia, sicut hoc est, & hoc hoc non posse supponi in ipsa: sicut autem à Metaphysico tractatur, vt Auer. dicit secundo Phy. com. 4. hoc etiam concludit illud non posse esse subiectum in Philosophia naturali: quia scientia ex se est evidens ab aliis Metaphysica. Habet enim subiectum & principia propria ex sensibus per se nota: & non accipit ea positione: quoniam a Metaphysico defendi debeant si impugnauerint. vt in primo Phy. tex. 12. dicitur.
 Tertiū probatur idem autoritate: & primò Arist. in 3. Phy. vbi in diffinitio motus non potest corpus aut substantia, sed ens in potentia, &c. Ex quo arguitur sic: Id est subiectum Philosophia, quod ponitur in diffinitione primorum accidentium naturalium: quia tale est proprium subiectum eorum, vt patet in 7. Metaph. tex. 15. sed non corpus nec substantia, sed ens in potentia: secundum quod in potentia (quod id est quod in sensu, vt patet in 3. Phy. tex. 6. & 9.) ponitur in diffinitione primorum accidentium naturalium: scilicet motus &c. ergo ens mobile est subiectum Philosophia naturalis. Et confirmatur hoc idem ex 1. Phys. tex. 11. vbi supponendum dicitur in Philosophia omnia aut quædam moueri, & non omnia aut quædam corpora, &c. Secundum auctoritate Averrois, qui, non solitus de vocabulis in tertio Metaphys.

taphys. com. x. ens mobile, & in 12. eiusdem com. 5. corpus mobile, & in proposito Phy. res sensibiles subiectum Philosophia nominaverit, & proprie non verba sua in hac re, sed sensum pōderari volunt in secundo tamen Phy. expressè docet aliquid prius corpori subiectum esse Philosophia naturalis: dum dicit com. 3. Et secundum est, quod subiectum istius libri est natura & principia naturalia, cum sint communia omnibus rebus naturalibus: & ideo in hoc libro non diffiniuntur corpora neque alia de quibus considerat naturalis, sicut fecit in primo cali & mundi. Ex quo habetur quod apud ipsum consideratio de corpore mobili differtur vñq; ad librum de calo & mundo, vbi ab eius diffinitione inchoatur, vt patet in tex. 6. Et rursus habetur subiectum Physica esse commune corpori & aliis, de quibus considerat naturalis: vt prima ratione assumimus. Non ergo corpus mobile, sed aliquid prius est commune naturalibus omnibus est subiectum Philosophie: quod enī mobile esse ex prima ratione liquet. Est ergo significata ratio per ens mobile subiectum Philosophia naturalis: non autem significata per substantiam, aut corpus naturale, vel mobile, vel sensibile. Quod autem illius vocabulū convenientissime significatur, sic patet. Mobilis vocabulum in primis convenientius lumen, q̄ sensibilis, quoniam admissum est sensibili, adhuc nō est naturalis Philosophie liber a Parmentis & Melchis inuestigatione: concedet enim ens sensibile, negabat mobiles supposito autē ente mobili, Philosophie principia inconcilia manent. Similiter convenientius est, quā naturalis nomen: cuius quia recte idem inconveniens. Nam supposito ente naturali, adhuc Philosophus naturalis liber non credit, nisi mobile addat: vñ ipse Arist. testatur in 1. Phy. tex. 11. contra Parmen. & Melch. concedentes ens naturale, subdens. Nobis autē subiectum, omnia aucta quādā naturalia moueri. Tunc quā subiectum notissime debet supponi, & constat diffinientia notiora esse diffinitio: vnde cū moris 3. naturam diffiniat, quād clare significatur per ens mobile, obsecrū importatur per ens naturale: hoc enim si declarandum est, ad modū oportet venire. Tunc quā nominibus vt plures, 2. Topic. vñ statim autem est natura nomen ad cuiuscumque rei quod quid est, & naturale ad omne non artificiale, sive de genere mobilem finē non. Et propterea si ens naturale supponatur, ens non artificiale intelligeretur subiectum in Philosophia naturali: quod est falluum. Et sic inveniatur locum dare vocabulo aliquo: quod si distinguendum est, & ens naturale, id est, habens in se principium motus supponendum, cur non potius absq; glossa & distinctione ens mobile à principio dictis clarius exprimēdo: praesertim q̄ secundi Phy. principium anticipadū est, vt glossa illa intelligeretur. Entis autem nomen clarius propositis, ex dictis patet. Hac de tertio.
 VNC Quartū superest argumentis in oppositum satisfacere. Erat primum quidē dicunt, q̄ ens significare tertium quidē communem analogiam substantiam & accidentem, non est cōtra S. Tho. nisi secundum analogiam naturam ignorantes. Vnde nullum inconveniens est, ens mobile commune esse secundum rationem formalem, non vnam simpliciter, sed vnam analogicē entibus mobilibus omnibus, substantiis, qualitatibus, & ceteris. Quādū etiam ratio ad oppositum non concludat contra tenentes, ens mobile extra substantiam non inueniri: quia homo ipse in quantum est ens mobile, aliud est a seipso, in quantum est substantia mobilis. Et propterea non sequeretur, ergo ponendo ens mobile subiectū, ponitur substantia, aut corpus mobile: quoniam differunt formaliter.
 Ad quartū dicitur, quād plus requiritur ad hoc, q̄ aliquid sit subiectum, quād quād ad ipsum fiat resolutionis: aliquid principia subiectū, ad quā vitio si refutatio, efficit subiectum. Operet ergo q̄ ad eius rationem formaliter fiat refutatio, ranquam ad eum quādū principium substantium subiectū: ad substantiam autem mobilem nō fit mobilium refutatio, sicut ad adequatū mobilitatis subiectū, sed fit ad primū clausū in adequato mobilitatis subiectū, qđ est ens mobile. Post refutationem siquidem passionis communis in analogum subiectū, potest analogium ipsum in se refutari, posterius in prius reducendo: vt in tractatu de nominū analogia diffusus diximus.
 Et hic fit finis huius questionis in conuentu S. Maria: gratiarum in Mediolani suburbio, anno Salutis 1499. die 6. Novemb. Summa igitur amantis sine fratre Vincenti, foliicidinis hospitatis: q̄ tua fructum: & quo prefas ingenij acumen, discutiens dans veniam minus contentaneis, memor quād nihil in illo vñ quam generare cultum repentinumque sit. Vale.

TRACTATVS QVINTVS, de nominū analogia, in vñdecimo capitā dñiūjus.

1. Quotuplex sit analogia: & quia sit eius primus modus.
2. Analogia attributionis quid sit: & quibus modis sit: & que eius conditiones.
3. Analogia proportionalis quid ex quotuplex sit: & quomodo propriæ analogæ dicuntur.
4. Quomodo analogum nomen ab analogiis distinguatur.
5. Qualis sit abstractio analogi ab analogiis.
6. Qualis sit predicatio analogi de fun analogiis.
7. Qualis analogorum secundum analogi nomen definitio.
8. Qualis sit analogo comparatio.
9. Qualis sit analogi dñsifio & refutatio.
10. Qualiter de analogo sit scientia.
11. De causis necessariis circa analogorum nominū intellectum & sensum.

claudit ratio alterius. Ac per hoc fundatum analoge similitudinis, in neutro extremo operet esse alia strata ubi ipsum existunt; sed remanent fundam etiam distingue simili tamen secundum proprietas propter quod eadem proportionaliter vel analogice dicuntur. Et ut omnibus possint praetere patere, declarantur ex exemplarum in vniuersitate huius nominis animalia, & analogia huius nominis ens, homo, bos, leo, & cetera animalia; quia habent in le singulas naturas sensitivas seu proprias animalitates, quae constat in etiam secundum rem esse, & mutuo similes sic in quoquecum extremitate (pro humine, aut leone) consideratur secundum se animalitas, que est 10 similitudinis fundamentum, iuuenient equaliter abstractiones ab eo, in quo est, & nihil includens in quo non est in alio. Ideo & in rerum natura fundat secundum suas animalitates similitudinem in vniuersitate; que identitas generica vocatur: & in eis cogito adiunxitur non ad aliis vel rebus animalitatem sed vna tantumque animalis nomine

C A P V T V.

P O R T E T Autem ex premisis ostendere, qualiter analogiū abstraharab huius, quil us cōmune sc̄iūdū ana-
logiū dicitur, puta, qualiter ens abstrahit substantia &
quāritate. Infirmitate que difficulitas quādā in re hac,
& ex parte rerum, & ex parte conceptus. Ex parte siquī
dem rerum quā videtur analogiū non inīs res significata, eodē ab-
strahibilis & abstrahit modo quo res vniuersitati nomine significata.
Quoniam cum (ut in 5.Met. dicitur) vna in communione faciat simili-
tudinem, nulla apparet ratio, cur à quibusdā similibus sit vna res abstrah-
ibilis, & à quibusdā non, licet evidenter ratio sit, cur ab his similibus,
puta Sōrte & Platone, abstrahibilis sit res magis vna, & ab illis, pu-
tatio hominē & lapide, minus vna. Vnde si subfānā & quāritas asimili-
lantur in hoc, p̄ viraq; est ens, & cōsequenter in eis est aliquid vnu,
quod est fundātū illius similitudinē, quod vetat ab eis abstra-
hi rem vnu, vniuersitati; communē. Ex parte vero cōceptus, quia videtur
eodē modo conceptus, analogiū abstrahere ab analogiā sicut vnu-
uersitatis ab vniuersitate, eo p̄ analogiū nō importat in cōfūcū
singulā proportionis res analogiā, & distincte nō significat nisi p̄
portionem in cōmuni, verbi gratia, ens nō significat habens se ad
esse sic vel sic, putat vnu substantia, aut vt quāritatis est si proportionis
nomē et, iū significat videtur habens se ad esse cōfūcū aliquam
proportionē, quaeconq; sit illa. Hoc autem constat esse aquē ab-
stractū à substantia & à quāritate : & cōsequenter per modū vni-
uersi in analogiā abstrāctio conceptus appetit.

¶ & dicere q[uod] analogo & suis analogatis respondet vnuus conceptus mentalis imperfectus & tot perfecti, quod sunt analogata. Quia enim vnuum analogatorum vt sic, simile est alteri, con sequens est, q[uod] conceptus representans vnuum, representat alterum: uixit illa maximam, Quidquid assimilatur simili vt sic, assimilatur eti[am] illi, cui simile est. ¶ 50
¶ Quia vero talis similitudo secundum proportionem tantum est, q[uod] diversas rationes in altero fundamento habet: conceptus perfecte representans vnuum analogatorum a perfecta representatione alterius deficit: & consequenter oportet alterius analogi alterum ad quantum conceptum est. Vnde & analogi vnuum habere mentalē conceptum, & plures habere conceptū mentales, verū est diuersimode: quāius, simpliciter loquendo, magis dicitur dici, analogi esse plures conceptus, nisi loquendo occidit aliud exigit. Dico autem hoc, quāiu[m] cum contradicendum analogi omninae carere vnu conceptus mentalē sermo est, vnuum corum conceptum abfoluto dicere non est reprehēdūm. Propter quod oportet soleri discretione lectorēm ut: quāidō inueniatur scriptū, q[uod] analogata cōueniunt in vna ratione, & quāidō inueniatur aliud, q[uod] analogo nō cōuenient in vna ratione. Est ergo differētia inter analogiam & vniuocationem quo ad conceptum in mentale, ita quod vnuocē & vnuocatorum, vt sic, vnuus est conceptus perfecte & ad aquātē eis respondens: vt de conceptu animalis patet. Analogi vero & analogatorum, vt sic, vt plures necessariō sunt conceptus perfecte ea representantes, & vnuus est conceptus imperfecte representans. Non ita q[uod] si vnuus conceptus adquātē respondens nominis analogo, & in adquātē analogatis: quoniam secundum veritatem nomine illud vnuocitu est, sed ita quod conceptus vnuus representans perfecte alterum analo gatum vt sic, in imperfecte representant reliquum. Quo ad vocē autē, non est inter analogia & vnuocatio difference.

60

V T Auctem euidentis fiat huius an biguttatis determinatio, scien dum est, q[uod] licet abstrahere diuersa figura sit, cū dicimus intellectū abstrahere animal ab homine & equo, & cū dicimus animal abstra here ab homine & equo: eo q[uod] tunc significat ipsius intellectus operationem attingentē in eis vnu & non alia: quod vnu ergo significat extrinsecā denominationem ab illa intellectus operatione, qua res cognita abstracta denominatur. In vnu tamen & idē semper redit: quāiu[m] tempore sonat in intelligi vnu, nō intellectu altero. Ideoque nihil aliud est agere de abstractione analogi ab analogatis, q[uod] inquirere & determinare, quā: modo res significata analogo nomine intelligi posit, nō cointellectis analogatis: & quomodo cōceptus ille insit habeatur ab aliis: conceptibus istorū, cūm igitur ex supradictis, & ex ipso analogi vocabulo parat, quād analogo nomine non simpliciter vna res, sed res proportionē vna significatur: talis autē idem est quod res diuersa, vt timiles proportionaliter, facili deducuntur, quād res analogia, potest quidem intelligi non cointellectis analogatis, & consequenter abstrahere ab eis. Sed non sicut in vniuocis res vna (puta natura sensitiva, seu animal intelligitur nō cointellectis omnino natura humana & equina, vt sic) sed sicut duas res vt proportionaliter similes intelliguntur, non cointellectis ipsissimis duabus rebus secundū suas proprias naturas absolute. Ita q[uod] analogi abstractione non consistit in cognitione vnuis & non in cognitione alterius: sed in vnu & eiulde intellectione vt sic, & non in intellectione absolute, verbi gratia, entis abstractio non consistit in hoc, q[uod] entitas apprehendit, & substantia aut quantitas non: sed in hoc quod substantia, aut quantitas apprehendit, vt sic ne haberet ad proprium esse: secundū hoc enim similitudo proportionaliter attenditur: & non apprehendit substantia, aut quantitas absolute. Et simile est de aliis rebus analogis, quales sunt ferre omnes Metaphysicales. Vnde concedi potest, rem analogam abstrahere, & non

Nota distin **qui** **His** **autem** **prae** **litteris**, **inten** **tu** **facile** **pater** **potest**: **quomo**do. **s**
Etiam a **flingit** **analogi** **puta**, **ens** **ab** **analogi** **puta**, **lib** **stia**, **quati**
nologi **te** **&** **qualitate**. **Vniuoc** **enim**, **puta** **animal**, **distinguitur** **ab** **vniuoc**
analogi **catis** (**puta** **homin** & **leone**) **quo** **ad** **re** **significat** **seu** **cōceptu** **ob**
iectum, **quo** **ad** **cōceptum** **mentale**, **sicut** **vnum** **simpliciter** **ad**
strati, **&c.** **a** **muli** **ad** **simpliciter**, **&c.** **Analogum** **ver** **quo** **ad** **re** **se**
ob **iectum** **concep** **tum** **distinguitur** **sicut** **vnu** **proportione** **ad** **muli**
simpliciter, **vel** **3** **id** **et** **sicut** **multa** **&** **similia** **secundi** **propor**
tiones **a** **muli** **absolutae**; **verbigratia**, **Ens** **distinguitur** **ab** **lib** **stia**

OBJECTIONI Autem ad oppositum adducta ex analogia. **Partituram.**

**num
citer
et
ili.**
similitudinis natura, facile satisfit, dicendo, quod cum unum multipliciter dicatur, non oportet omnem similitudinem attendi secundum unum simpliciter, sed quodcumque sufficit, quodcumque secundum proportionem faciat simile. Unum autem proportionaliter non est simpliciter unum, sed tanta similitudo secundum proportiones, a quibus ideo non potest abstrahi res vna simpliciter; quia similitudo ipsa proportionalis tantum est & fundamentum non est unum nisi proportionaliter. De ratione siquidem unius proportionaliter est habere quatuor terminos, ut in quinto Ethic. dicitur. Quoniam proportionalitas, qua similitudo proportionum fit, inter quatuor ad minus (que duarum proportionum extrema sunt) necessarij est, & consequenter unum proportione non vniuersitatem simpliciter, sed distinctionem retinens, unum pro tanto est, & dicitur, pro quanto proportionibus dissimilibus diuisum non est. Unde sic ut non est alia ratio quare virum proportionaliter non est unum ab soluto, nisi si quia ita sit eius ratio formalis: ita non est querenda alia ratio, cur a similibus proportionaliter non potest abstrahi res vna, hoc enim ideo est, quia similitudo proportionalis taliter in sua ratione diversitatem claudit. Et accidit ultius procedentibus, ut querant id, quod sub questione non cadit: ut quare homo est animal rationale, &c.

tiones indistincte se habere permititur.
¶ **Cautum tam & attente oportet hic esse: quia cum analogi rationes duplicitate sumi possint, & secundum se, & ut eadem & ipsa ut eadem propter identitatis proportionalis naturam non abstrahat a seipsum: & tam aliquid conuenient eis ratione identitatis, seu inquit in eadem sunt, quod non conuenit eis ratione diuersitatis (ut patet de communibus eis) videtur quod duo incompotibilia secundum apparitionem, analogi rationibus conuenient, etenim quod ipse ut eadem non abstrahat a seipsum, & quod ipsa, ut eadem aliquid cautele, & habeat, quod non ut diversa, reduplicari que posint ut eadem, non reduplicatis, ut diversa sunt. Hac enim non solum compositibiliter, sed necessarij simili fibi vendicat idem proportionalis: quoniam & extrema viri omnino non patiens, ab eis omnino abstrahi non permittit: & extrema aliquippe individua & eadem ponens, ut eadem ea confidibiliter & reduplicabiliter exigit. Sicutque fit, ut analogo secundum identitatem in se clausum, ad diversitatem rationum in se quoque clausum comparato, abstracatio quadam (ut non tam abstractio, quam quidam abstractionis modus est) inueniatur: proper quam non solum ab analogis (puta substatia & quantitate) analogum, puta ens, abstrahere dicitur: ut supra diximus. Sed ab ipsi eius ratione bene, seu a diversitate ipsarum rationum eius**

D E Abstractione quoq; conceptus eodem die sedum est modo, abstrahit enim conceptus analogi nominis non sicut vnum simpli citer, sed fuit vnum proportione: sed simile secundū proportiones a multis absolutē. Sed quia obiendo tangitur de abstractione conceptus analogi a specialibus conceptibus illius analogia, & abusivā analogia ibidem vocantur partiales analogi ratione, ideo diligenter caudendum est, ne apparentia in objectatione etiam in illi errorē ducat, qui ibi tangitur. Scientiā siquidem est, qd licet in analogis secundū attributionem in hoc omnia analogata conueniant 30 qd eadem formam omnino respiciunt: ita qd non sicut conuenient in vno termino, sed in hoc quod est respicere illū. Erroneum tamē est, analogo per attributionem conceptionis vnum respectus in communī ad illum terminū per abstractionem à tali & respectu attribuerē verbi gratia, Animal in quantum sanum, vrina in quantum fana, & medicina in quantum fana licet conueniat, & in sanitate tanquam termino, cuius animal est subiectum, vrina signum, & medicina causa, & conuenient, in hoc, qd respiciat sanitatem; quodlibet enim corum sanitatem respicit, licet diuersimode. Ab his tamē specialibus respectibus non abstrahit respectus in communī ad sanitatem, importans sicut nō nomine, in cuius respectu omnes speciales respectus ad sanitatem, confusē & in potentia claudantur. Fallit enim est, qd sanum significet hoc quod dico, recipiens, vel aliquatenus se habens ad sanitatem. Tum quis sic sicut nō nomine vnuocē re esset ad virnam & animal, &c. vt patet ex viuocō diffinitione. Tum quia hoc est contra intentionem dicentium, vrina aut diaz tan sanam. Percundantibus siquidem, quid est vrina in quantum fana, non respectus, recipiens sanitatem sed omnes respectū illū putā rationis entis in substantia, & rationis entis in quantitate. Non quia quandam rationem eiū cōmūnem dicit: quia hoc est fatuum, nec quia illa rationes omnino nisi ex eadem, aut eas omniā vniāt: quia sic non est analogum, sed vniuersum: sed quia eas proportionaliter adūnas, & vt eadē proportionaliter significās, vt eadē considerandas offert, annexa inseparabiliter ducentate quāf secula, & identitate proportionali vnit, & confundit quodammodo diuersitatem rationum. Sicutē nō sola significacionum in voce cōfusio, analogo conuenit, sed cōfusio quādam cōceptū, seu rationum fit in identitate eorum proportionali, sic tamen ut non tam cōceptus, quād eorum diuersitas confundatur. Et quoniam analogum tamē idēcūtū p̄cipiū importat: & tali confusione frēquerēt vrinam, analogia nomina ab omni rationum cūs diuersitate abstrahere dicētes (dum confusē pro omnibus supponere ipsū plures expōnimus) idēcū nō mediocri opus est vigilātia, ne in viuocō in labi cōtingat. Abstrahit igitur analogum à suis analogatis (puta ens à subiectū & quantitate) sicut vnu proportionē a multis, seu sicut similia proportionaliter à seip̄s abstrahit tam quod a cōceptū obiectuum, quād mentale sicut fit sermo de abstractione et totali, sicut de formalib. Hac enim abstractions non differunt in eodem, nisi secundū pracionem & non precisionem: vt alibi declarauimus. Vnde nihil aliud est dicere ens abstratum à naturis pradicantēm rationib⁹ abstractione formalib⁹, quād dicere nature naturas pradicantēs proportionales ad sua esse, vt sic praeceps à specialibus autem fuit singulis analogiā rationibus extremis, non tertio cōceptū simplici, sed voce communī & identitate proportionali cōtendit, quodammodo abstrahit.

C A P V T . V

Qualis sit praedicatio analogiae de suis analogatibus

In analogia secundum proportionem (qua' ratione inter se sunt) similes cauendis est error, ex simili causa apparerit similiter trahens. Quia enim analogata conuenient in hoc, p' vnum quodque eorum commenaturunt seu proportionatum est, licet diuersimode credi potest quod ab his specialibus proportionibus abstrahatur proportionatum in communis, & nomine analogi significetur. Ac per hoc analogia habent conceptum vnum, in quo confusè & in potentia claudantur omnes speciales propositiones analogatorum; verbi gratia, ut quia substantia proportionata est suo esse & similitudinam & qualitas, licet diuersimode deo a substantia, quantitate & qualitate, diuersimode proportionatis suis esse, abstrahatur res sive quiditas proportionem, habens ad esse: qualicumque sit illa propria, & hoc sit ens primarium significatum, in quo omnes speciales propositiones substantia, qualitatibus & qualitatibus, &c. ad sua esse confusè claudantur & in potentia.

Sed hoc fallitissimum est. Tum quia hoc quod dicitur, 'res proportionata ad hoc &c. non est res vna simpliciter etiam in esse obiectu, nisi chimerice. Tum quia proportionalia nomina vniuersitatem essent (ut ex vniuersorum distinctione patet) & cōsequenter periret proportionalitatis ratio, que extremo vni simpliciter esse non competit, & sic essent proportionalia & non proportionalia; quod intellectus capere non potest. Tum quia contra Arist. autoritatem in secundo post inferius adducendum, & adductam ex primo Ethic. & S. Thos. & Auer. & Alberti exprefſe est. Vnde cōfusio, quia analogiam secundum attributionem quam secundum proportionem importat speciales habituidines aut proportiones, non est cōfusio plurim' conceptum in vno communis excepto: sed est cōfusio significacionis in una voce, licet disformiter. Quoniam in analogia attributionis vox analogia prima distinetè significat, cetera autem cōfusio. In analogia vero proportionis, nomen analogum ad omnes suas significaciones

60

70

80

Idebitur autem forte alicui ex his quod prædictio analogi de suis analogis putata est, ut forma de animali & albedine, &c. sit sicut prædictio aquinoi de suis aquinois, ita quod non sit prædictio superioris de inferioribus, nec communioris de minus communis, nisi sola voce, sed eiusdem de seipso. Nō est enim analogia res vna significata, qua' in vroquo analogatorum saluerit, abq' hoc autem prædictio communioris, aut superioris nō invenitur secundum intrinsecam denominationem, seu existētiām. Si enim analogum secundum proportionalitatem commune esse dictum est. Fouere quoque potest nō parum opinione hæc processus iuxta primum Topic. Aut feliciter analogi est prædictio cōvertibile, aut inconvertibile seclusa vocis communite. Et cum conseruit nō esse inconvertibile (quoniam substantia ut sic se habens ad suum esse, quod ens de substantia dictum prædictio cōseruitur cum substantia: & similitudinibus sic commenaturata suo esse, cum quantitate convertitur, & sic de aliis) consequens est, quod analogum tāquā superius, de analogatis prædicari non possit. Superioris enim intentionem suscipere nō potest, quod convertible esse comprobatur. Et quoniam secundum veritatem analogum ut superioris prædictor de analogatis, & non sola voce communis esse ictis: sed conceptus vniuersi proportionaliter: cuius vnitatis ad hoc, quod prædictum aliquod superioris rationem habeat, sufficit: quia superioris nihil aliud sonat, quam vnum prædicatum ad plura se extendens, vnum autem non per accidens, aut cōgregatione (sicut acerbus lapidum) sed per se, conseruit esse etiam vnum proportionem: id est ad hanc veritatis claritatem ex extremitate procedendo, secundum est, quod quia analogum medium est inter-

vniuocum & purè aquiuocum, consequens est , quòd analogum idem aliquo modo , & non idem aliquo modo de his predicit a nalogat. Et quia prædicat aliquod abstractum aliquo modo à suis analogatis (vt ex premisso pater cap.) consequens est, q; comparetur ad sua analogata ut maius ad minora , seu superius ad inferioriora licet non omnino vniuersi secundū ratione sit, quod eis imponit. Quod vt clariss patet, figuratim declaratur sic. Tam in equiuociis quām vniuoci & analogati, quatuor inueniuntur. sicut res ad minus, aquiuocata, vniuocata, aut analogate : & duæ res, seu rerum rationes aquiuocationem, vniuocationē, aut analogiam fundantes, verbi gratia, In aquiuocatione canis inueniuntur hac quatuor, canis marinus, & canis terrestris, & ratio illius, & ratio illius secundū nomen canis. In vniuocatione quoq; animalis inueniuntur quatuor, s; homo, & bos, & natura sensitiva hominis & natura sensitiva bouis: quia animalis vniuocationem fundant. In analogia similiter entis quatuor sunt, s; substantia & qualitas, & substantia inquātū commensurata sua esse, & quantitas secundum quod suo esse proportionatur. Et tunc prima duo, s; aquiuocata & vniuocata, & analogata eodem modo quantum ad proprium spectat in omnibus his distinguantur, quia vilibet ex opposito considerantur sunt: altera tamen duo vniuocationem : aquiuocationem & analogiam fundantes, diuersimode vnius aut distinctius sunt. In equiuociis rāq; rationes illæ, puta canis marini & terrestris, sunt omnino diuersæ secundum rationem: & proper hoc id quod predicit canis de marino cane, nullo modo predicit de terrestris, & econverso: & ideo sola vocē communius, ut maius aquiuocatus dicitur, & est. In vniuociis verò res illæ (puta animalitas in Boe & animalitas in Leon) licet numero & specie diuersæ sint, ratione tamen omnino eadem sunt: ratio enim vniuersi est omnino eadem quod ratio alterius, & econverso: & proper hoc id quod predicit animal de homine, idem omnino predicit de Boe, & vniuocum dicitur & superius homini & Boe.

C A P V T VII

Qualis analogatorum secundum analogi nomen definitio.

In analogia autem res analogia fundantes (puta quantitas vel sic se habens ad esse; & substantia vel sic se habens ad esse) licet diuersae sint & numero, & specie, & genere, ratione tamen eadem sunt omnino, sed proportionaliter: quoniam vnius ratio proportionaliter eadem est alteri. Et propter hoc, id quod predicit analogum, puram ex quantitate, illudmet proportionaliter predicit de substantia, & econuerso. Et enī illudmet proportionaliter id, quod in substantia ponit, & econverso: & propter hoc analogum (puta ens) non sola vox communis, mutus aut superius analogos est: sed conceput (vñ dictum est) proportionaliter vno, ita p. analogum & vniuersū conuenient in hoc: q. vtrq; cōmuniors & superioris rationem habet. Differunt autem in hoc, quod illud est superius analogicū seu proportionaliter, hoc vero vniuersū. Et merito quia fundatū est superioritas vtrq; salutari, vniuersitatis autē non. Fundatur enim superioritas super identitatem rationis rei significatae, id est super hoc q. p. significata invenientur nō in hoc tantum, sed ille tam non numerus, sed ratione, invenientur in alio. Vniuersatio autem super modo identitatis omnimodo, feliciter identitatem rationis rei significatae, id est super hoc, quod ratio rei significatae in illo, & in isto est eadem omnino. Quādis enim in analogia hic identitatis modus nō inveniatur, quē, in vniuersis inveniuntur plures dictum est: identitas etiam ipsa rationis *rationem inveniunt, est nāque identitas proportionalis, identitas quadam. Et ideo nō minus analogum (puta ens) est predicitum superius, quam vniuersū, puta animal, sed alio modo analogum enim est superius proportionaliter: quia fundatur supra identitatem proportionalis rationis rei significatae, vniuersitatis autem precise & simpliciter: quia semper omnimodo identitatem rationis rei significatae eius superioritas fundatur. Propter quod S. Tho. superioritas fundamentum aspiciens in s. Metaph. dicit, quod ens est superius ad omnia, sicut animal ad hominem & bouem.

in s. Metaph. dicit, quod ens est superior ad omnia, sicut animal ad hominem & Bouem.
¶ Unde obiectio[n]es ad oportunitatem adducuntur, in hoc p[ro]ce-
der[et] in identitatem & modum identitatis non distinguunt. Fata[re]d est
enim, quod ad hoc: quod aliquid terminus denominetur superior,
aut communior, oportet ut rem vnam & eadem in vitrope ponat;
sed sophiliana consequentis comititur inferendo ex hoc ergo oportet
quod dicat rem vnam, & eadem omnino. Et est semper sermo de iden-
titate secundum rationem seu distinctionem. Idem enim & virtus
contineat sub se non solum vnitatem & identitatem omnimodo, sed
proportionalem, que in analogi nomine ratione salutari. Negandum
est si igitur in analognis non praedicatur idem de uno & alio,
analogo; quoniam unum & idem proportionaler de omnibus analo-
gatis dicitur & propterea inter predicationem non concordia nui-
randum est. Quoniam enim licet adquec[t]us ens de qualitate verifican-
tium secundum rationem omnino eadem, non tam secundum ra-
tionem illa proportionaler: quoniam enim ratio non, alia propor-
tionaliter ad substatiam & qualitatem se exedit. Verum quia in analo-
gum sonat identitatem proportionalem, ideo huiusmodi ratio-
nibus formaliter respondeo, nullo pro parte concedendum & analo-
gum conuenit cum aliquo analogato. Ad materiam tamen defen-
dit ad si
Et p[ro]p[ter]o
niu[m]
buti
pri
niis
mooc
In a
In v
pletar
teru
finit
verb
malici
muss
trobi
¶ Dun
qua

endo, potest intrepidè dici, quòd quia analogum rationem vnam proportionaliter tantum prædicat, & vnum proportionaliter plura & esse proportionibus similia manifestum est: dupliciter potest secundum singulas rationes ad analogata comparari. Vno modo ab soluto: & sic secundum singulas rationes cum singulis analogis conseruitur: quia nulla omnino analogia ratio in duobus analogiis invenitur. Alio modo secundum identitatem proportionalē, quam habet vna cum altera: & sic cum nullo analogato conseruitur: quoniam omnes analogi rationes indissimilares sunt proportionaliter, & vna est altera proportionaliter. Et quia ut dictum est analogum nāc sonat identitatem, idcirco formaliter & simpliciter loquendo, analogum inconqueribile & communius predicatum, concedendū est esse. Non tam genus, aut species, aut proprium, aut diffinitor, aut differentia, aut accidens vniuersaliter est. Nec propterea dimittimus Arist. aut Porphy. fuit quoniam practicabile, quod simpliciter vnum est docebant, ac per hoc inter aquino et analogia numerarunt.

Ex prædictis autem manifeste patet, quòd analogum non cōceptum disfunctum, nec vnum præcipitum inaequaliter participatum, nec vnum ordine, sed conceptum vnum proportione dicit & prædicat. De ordine tamen in analogis inclusio infra tractabitur. Vnde tunc dicatur de homine, aut aliud, aut quoque alio, quod est sensus non est sensus, quod sit substantia vel accidentis: sed sic se habens ad esse. Vt oratione lī, sc̄i, quoniam de propriis nominibus proportionis ad esse in actu exercito eas importantibus, disputare nolo ad præsens: quoniam Metaphysici negotij opus hoc est, & exemplariter hic de ante loquimur. Simile liquidest est de actu, potestate, forma, materia, principio, caufa, & alijs huiusmodi iudicium.

DE NOMINVM ANALOGIA

21

zaphysico, ut plurimum tractatur, de ordine rerum ex uno nomine
ex parte rei, & parte impositionis nominis. Ex prima siquidem di-
stinctio scimus duo. Primum, q[uod] si censum dictum de homine &
equo in portans vniuersitatem in actu exercito, non praedicit de
homine sicut hoc, natura sensituum eidem secundum ratione
natura sensituum equi & boni, sed natura sensituum simpliciter,
q[ua]d tamen ad hoc, q[uod] vniuersita sit predicatione, oportet esse omnius can-
dem secundum rationem naturae sensituum equi & boni, ita ens in
portat proportionalitatem in actu exercito, non praedicit de quantitate
totu[m] hoc, q[ua]d habens se ad esse proportionale ut substantia, aut
qualitas ad suum esse, sed habens se adesse sic ab aliquo alia additione
& tam e[st] oportet ad hoc, q[uod] analogia sit predicatione, idem propor-
tionaliter esse cum altero, sic te habetur ad esse quid de substantia aut
qualitate eius praedicari. Secundum, quod siue ex declaratione, qua
manifestatur animal esse vniuersum, quia dicit unam & eadem cum
vniuerso rationem in omnibus, non nullum, nec secundum, nec va-
gum circa hominis & boni secundum animalis nomen rationem,
sed quiescimus, intuentes quod animal exercet, q[uod] vniuerso dif-
initione & expressio significari. Ita ex hoc, quod declaratur ens, aut
bonum, aut quendam aliud esse analogum, quia dicit rationes plu-
res eadem proportionaliter, & importet hoc se habere quod admo-
dum proportionaliter se habet illud ad esse vel appetitum, &c. non
debemus turbari, & inquirere in analogi nominis (p[ro]p[ri]o boni) ra-
tione significacionem istam, sed fati, distinguendo inter actum si-
gnatum & exercitum inspicere quod analogi nominis ratio id ex-
erceret, quod analogi ratio & declaratio significari. Ex his autem duobus
patet iam potest intentum, q[uod] scilicet non oportet unum analogia
membrum per alterum diffinire, ex eo quod analogum si-
gnificat ea esse eadem proportionaliter, quoniam hoc in actu exer-
cito significat.

Ex secunda vero distinctione scimus, non solum quod propositus est ideo rerum & significacionum quaque sub nomine analogo, ita & prior secundum rem ratio posterior interdum significatio est (vt de ente & bono, & aliis huiusmodi communibus Deo & creaturis accidit: ratio enim, quia in Deo quilibet horum ponitur significatio quidem posterior, re autem prior est) & propter alterum horum dicitur analogum predicare de his analogis secundum prius & posterius, ipsam analogi rationem. Sed etiam scimus quod quidam ratio, quam ponit analogum in uno, ex ratione, quam in altero ponit, exponit, id est si, quia unum in alterius ratione cadat: sed quia unius ratio posterior altera est significatio, & per priorem vepotem notiorum declaratur, ut S. Thos. in 2. art. q. 13. prima pars fecit, declaratis, qd dicendo, Deus est bonus, sensu est, id quod bonitatem in creaturis dicimus, praexistit in Deo proportionaler, &c. Et ceterum intelligendum est ratione fieri, si posterior secundum rem per priorem declaretur. Non diffinit ergo analogum secundum unum rationem, seipsum secundum alteram, licet exponat & declaret.

O B J E C T I O N I V B I S

Autem in oppositum, quamuis ex dictis rationibus, secundum rem, & secundum rationes, & ceteris scilicet rationibus, &c.

Etis satis factum sit, formaliter responderi potest, si cognosci aliquam
ut eadem proportionaliter, seu hoc se habere sic illud, dupliciter
contingit. Vno modo formaliter, id est, quo ad relationem identitatis
& similitudinis: & sic ab aliis, extremis cognitione hac haberi non po-
test. Alio modo fundamentaliter: & sic in ratione vnius non cadit
reliquum, sed ratio vnius est alterius ratio, omnino, vel proporcio-
maliter. Constat autem, quod analogum nomine putare ens, aut bonum
non relationem identitatis cum similitudinis significat, sed funda-
mentum: & ideo obiectio, que iuxta primum sensum procedunt,
nihil excludunt contra intentum. Patet autem faciliter hac esse
vera exempla de vniuersitate, ponendo & applicando ad identitatem
vniuersitatis. Significat namque nomen vniuersum plura, in qua-
tum eadem sunt vniuerso, seu secundum rationem omnino. Evidē-
tia, relatio in ultimo extremitate ab aliis altero intelligibili est, &c.

C A P V T VII

Qualis sit in analogo comparatio

DIFFICULTAS. Etiam nō parua (qua multos in
uafit ac superuafit) de comparatione in analogo diluc-
danta est. Creditum enim à quibusdā est, qđ non posse
analogia posita, sermo illi nisi extorte exponi, quo v-
num analogatum magis aut perfectius tale secundū
analogiū dicteretur, verbi gratia: Substantia est magis, aut per-
fectius ens quam quātitas. Mori sunt autem ex eo, qđ comparatio i-
nvo communī, utrinque facienda est etiam secundū grammatico:
quod in analogo non inueniri videatur. Et potest formari ratio pri-
cis talis. Aut comparatione analogata in una communī eis rationes
aut in suis rationibus: nō in ratione communī, quara illa analogia
careat; nec in rationibus propriis: quia tunc fallsum est, substantia
est magis ens, quam quātitatem. Non enim minus aut imperfe-
ctius quantitas est sua ratio, quam ens in ea ponit, quam substantia.

— 6 —

VALITER AVTEM Analogum dividendum sit, ex dicendis manifestum est. Postea si quicquid idem trifariam analogi divisione intelligatur. Primum est, ut dividatur vox in suas significaciones. Dictum est enim quod analogi plures rationes significat immediate, & hanc diuisio conuenienter.

C A P V T X.

Quaeritur de analogo sit scientia.

VIS V M E S T autem quibusdam de analogo scientia esse non posse, nisi quemadmodum de aquiuocis scientia haberetur, et plures rationes dicit, licet similes. In modo fallacia aquiuocationis committit in logismis in quibus analogo pro medio, sumpto, certi analogatum subfumitur, illi forte gratia materie bonus est pro processus, afferat eadem ratione. Nec posse ex vniuersalitate ratione secundum analogi nomen includit alterum analogatum tale formaliter esse, sed semper predicti incidere viti ratione predicta confirmari, verbi gratia. Si ponamus scientiam esse analogie communem Deo & homini, ex hoc si scientia in homine inveniatur secundum formale rationem praeceps sumptu, dicit perfectionem simpliciter, non concludere possum, ergo Deus est formaliter sapiens, sic arguendo, omnis perfectio simpliciter est in Deo, scientia est perfectio simpliciter, ergo. Minor enim distinguenda est, & si la scientia pro ratione sapientiae, qua est in homine sit, argumentum erit ex quatuor terminis, quia in conclusione scientia ita ratione sapientiae, qua ponit in Deo, cum concludatur, ergo scientia est in Deo. Si autem pro ratione scientiae in Deo sit in minore, non concluditur ex perfectione scientiae creata Deo esse sapientem, cuius oppositum & Philosophi & Theologi omnes clamant.

Decipitur autem isti, Scoti, cuius est ratio haec in quodam dist. 3. primi libri sequentes, quia in analogo diuersitatem rationum inspicies, id quod in eo vnitatis & identitatis later, non considerat rationes entis, analogi, ut superius etiam diximus, postquam dupliciter accipi. Vno modo secundum se inquatum ab initio distinguuntur, & ea que coenuntur etiam sic, sicut ex hoc. Alio modo, inquantum eadem sunt proportionaliter. Primo modo accepta vitiis aquiuocationis induceret, si quis eis vteretur, ut patet. Secundo autem modo ei vtebro, peccatum nulli incurrit eo quod quidquid coenuntur vni, coenunt etiam alteri proportionaliter, quidquid negatur de una, negatur proportionaliter de alia, quia quidquid coenunt simili in eo, & simile, coenunt etiam illi, cuius est simile, proportionaliter semper seruata. Vnde si ex immaterialitate anima concluditur eam esse intellectualem ex immaterialitate proportionaliter posita in Deo, op. t. 10. ens genus esse negatur.

Tertio ex parte ipsorum partium subiectuarum, in que per diuersum fuit, quia partes diuersas vniuersitatem ordinem habeant secundum se, & originis etiam qualitas est prior trinitate, & perfectione.

40 **A**nalogia omnia sub una analogi distributione cadere dixit. Et merito, quia vnitatis analogi non est in coordinatione vnitatum numeranda, nisi vnitate proportionaliter, vnde est affirmabile, & negabile, & consequenter distribuibile, & scibile, ut subiectum & medium, & passio.

Vnde ad obiecta in oppositum dicitur, quia in 2. Elenchorum, cap. 10. dicitur, equiuocatio latens in huiusmodi proportionalibus peritissimis etiam latens, id est, oportet huiusmodi analogi nominibus videntur ex parte vnitatis, semper modum proportionalitatis subintelligi, aliter in vniuersationem lapsus fieret. Nisi enim per oculis habetur proportionalitas, cum dicatur immaterialis omne esse intellectuale, tamen vniuersitate dictum acciperetur, & latens sequitur non vna obreperetur.

Proportionalitate autem seruata de analogis scientia esse, & divi Tho, processus de bono & vero, & aliis huiusmodi, & quotidiani cœnunt exercitum. Testatur quoque demonstratus artis pater Arist. in 2. Posteriorum, cap. 11. incipiente. Ut habeamus autem propposita, vel problemata analogi causam adaequatam esse aliquam passionis, & in medium oportere quandoque a demonstratore assumi, dum vocationem propere quid doces, inquit. Amplius, aliud modus est secundum analogiam eligere vnum, idem enim in eo est accipere, & oportet vocare lepon, & os, & spin. Sunt autem quae sequuntur: & hoc tamen natura vna huiusmodi existent. Et in sequenti capitulo, secundum autem analogia eiusdem, & medii se habet secundum analogiam. In quibus verbis non solum docuit analogum ut mediū assumi quidam in demonstrationibus, sed etiam ipsum non esse.

* Aliud ipsius.

CIRCA RESOLVATIONEM autem analogatorum secundum est, quod cum vniuersaliter primum in compositione sit vnum in resolutione, & per diuersum in ea, quae actum in aliquo sunt resolutio sua, eodem modo resoluta sunt analogata in analogi, quo cetera resoluta, scilicet videntur diuersitate predicta (qua vocatur diuersitas effectus vel rationis) & posterioribus secundum consequentiam ad priorem procedendo, sicut longe est re. 70 solutio facienda. Ad rationem autem analogi, cum denuntiatur fuerit, singulis analogis in suas rationes secundum analogi nomine resolutis, cum illa analogia ratio ex multis constituerat rationibus, ordinem inter se & proportionaliter similitudinem habentibus, vel ordinat ad primam resolutio fiet, veniendo semper ad similius & propinquius, prima & id, in quo dissimilitudo est, relinquentio. Vel si non sic ordinatas inter se contingit effici rationes illas, ad primam omnes modo prædicto deducenda sunt. Ordinem enim ad pri- main nulla subterfugere potest. Nec refert in propposito, si resolutio ad rationem primam significacione, vel secundum rem. Intelligenda enim sunt haec in suo ordine, scilicet significacionum aut rerum.

sapiencia est perfectio simpliciter, ergo, &c. in minore by sapiencia, non stat pro hac vel illa ratione sapientia sed pro sapientia vna proportionaliter, id est, pro vnaque ratione sapientia non cōducit vel distinzione, sed inquatum fuit iudicis proportionaliter, & vna est altera proportionaliter. & ambobus proportionaliter constituant rationem. Significatur enim analogo nomine. Inquatum eadem sunt, vnde non oportet analogum distinguere, id hoc quod contradictionem fundit, & enuntiationis subiectum, quia ex vniuersalibus participi, vniuersaliorum non solum cōditores (puta abstracionem &c.) sed etiam nomē ei attribuitur vniuersa vero analogo ex parte diuersitatibus, quod ex aquiuocis trahit, cōditores quoque supradictis oppositis, & non in illis imponit aquiuocis. Et ut de multis pauca dicantur, Arist. in 2. Meta. tex. 4. ens & vnuocia vocat, quia ex parte idematis illis vnitur, ut processus suis aperte ostendit.

S. Tho. quoque pluries dicit in ratione aliquotis analogi (puta paternitas cōmuni diuinæ & humanae paternitatis) omnia cōtentia esse inuidiuia & indistincta, & quod paternitas (verbi gratia) abstrahit a paternitate humanae & diuinæ, quia vniuersalio ex parte idematis. Nec tamen falsus sunt aut abusiva prædicta locutiones & similes, sed amplius porius & largior, quædam modum pallidū nigro cōtrarium est, & dicitur. Salutur siquid in analogis idematis nominis & rationis, in qua ex dictis patet non solum analogata, sed etiam singula analogia rationes vniuersit, & quodammodo cōfunduntur, ut pote abstractae aliquid ab eā diuersitate. Arist. rufus in 1. Phy. ex parte diuersitatibus, tenet vniuersalitatem vniuersaliorum conceptum vnuocum, quia ita est vnuocum, quod eius vnuocia sufficit ad contradictionem affirmando & negando ipsum de eodem: & si vnuocum vult esse, ens. Si enim idematis sufficiens ad contradictionem vnuocatio dicitur, cōstat quod ponendo ens esse analogum, & secundum rationem, quia in conclusione scientia ita ratione sapientiae, quod ponit in Deo, cōcludit, ergo scientia est in Deo. Si autem pro ratione scientiae in Deo sit in minore, non concluditur ex perfectione scientiae creata Deo esse sapientem, cuius oppositum & Philosophi & Theologi omnes clamant.

Cap. 1. De cautelis necessariis circa analogorum nominis inter claram & vnuocum.

VIA Verò Aristol. in predica ex elenchis autoritate, doctissimos viros circa horum nominum cōceptum errare dicit ob latitudinem eorum vniuersitatis modū, idcirco necessarium fore duximus in fine huius tractatus cautela quadam tradere, quibz possit se quis ab errore multiplici in re hac præferatur.

CAVE NDVM Est igitur in primis, ne ex vnuocacione ipsius nominis analogi respectu quorundam, credamus simpliciter ipsum esse vnuocum: omnia enim feruntur analogia, propriè fuerunt prius vnuocum, & deinde extensio, analoga cōmuni proportionalitatis illis, quibus sunt vnuocia & aliis vel alij, facta sunt. Sapientia enim nomen primum impositum est humanae sapientiae, & vnuocum, omnium hominum sapientis erat. Deinde ad diuinam naturam cognitionem afferentes, proportionaliter similitudinem inter nos ut sapientes, secundum idem superior, secundum consequiam prior logicè loquendo, sit, ut ex dictis patet. Dicit autem logicè: quia ipsi scilicet loquendo analogum nec est prius secundum consequiam omnium analogatis (quia ab eō propriis abstrahere non potest: quāns vnuocia in uno sit prius altero) nec potest esse sine primo analogato, ubi analogia consequenter se habent. Vnde si quis falli non vult, solerter fermoris causam cōscire, & extremon conditiones medio applicaturum se recolat: sic enim facile erit omnia finē expōnere, & veritatem affequi quā est prima est veritate. Cuius cognitione ex hoc exalteatur & firmatur opūculo, completo in conuentu sancti Apollinaris, Papiae suburbio, die primo Septembri,

50 1498.

¶ Præclarissimus reverendissimi Domini, Domini Thomae de via Caetani, Cardinalis sancti Xisti, de nominum analogia tractatus explicit.

TRACTATVS SEXTVS,
de Conceptione entis in duo diuersis, Quæst. ad
Fratrem Franciscum de Ferraria.

Secundus error.

CAVE NDVM secundum est, ne nominis vnuocia aut diuersitas rationum analogam vnuocatio obnubilat, hoc enim tamen quodammodo accidens, in re hac suscipiendum est. Nihil enim minus analogi cē idem sunt lepon, os, & spin, vnuocum non habentia nomen, qd vnuocum non habent, nec magis idem essent, ita quod vnuocum non habent, & tamē si communis nomine os & spin vnuocatur, ita quod defacte vocabulorum, vel rerum proportionali similitudine os nomen ad easter extensum esset, crederemus eiusdem esse natura, & rationis esse, & spinas, &c. Praesertim quia (ut dicitur fuit) ad ea, quae sunt proportionaliter eadem consequuntur passiones, tanquam in eorum est natura vnuocum.

Tertius error.

CAVE NDVM tertio est, ne vocalis vnuocia ratiōis analogi nominis, mētē remolat. Ex enāque, verbi gratia, principiū, dicitur esse id ex quo res sit aut est, aut cognoscitur, & hec ratio in omnibus, quia principia dicuntur, salutari. Principiū nomine vnuocum creditur. Erratur autem, quia ratio ipsi non est vna simpliciter, sed proportione & voce, vocabula enim, ex quibus integratur, analogia sunt, ut patet, neq; enim fieri, neq; esse, neq; cognoscī, neq; ly ex, vnuocum omnino est rationis, sed proportionalis. Et ppter ea ratio illa in omnibus, ut pote proportionalis salutari, sic & principiū non men proportionaliter commune dicitur.

Quartus error.

CAVE NDVM denum est, ne diuersa doctora dicta de analogiis, nos perturbent. Considerandum quippe est, quod quia analogū con-

60 1. Num sit vnuocatus mentalis entis representatius.
2. Num Analogum à rerum naturis, de quibus dicitur, absoluū positi.

MANTISIME PATER, ex acceptis vestra foliociuntur literis pcpit libellū nostrū de analogia nominum rerum per legifile, duoq; dubia de cōceptu entis mentē vestre tenere soluit: à me familiariter flatigatis. Ego autē q̄ primi cōpleui expositionis librorum de anima (cuius fini incubebat cū vestras receperis) respondere curau, ne præclaro ingenio tuo deestem. Primū igitur dubium fuit ad hominem me ipsum, l. quia in cōmetariis de ente & cōscientia, sūtineo vnuocatum cōceptū meo talē representatiū entis, & in tractatu de analoga nominis video hoc negare. Secundū autē est ad diuinum Tho. quoniam ego in p̄facto libello sustineo analogū non abolutū ab his, quibz analogū dicitur, & diuus Tho. in q. de Veri, q. Lar. lens habere cōceptum vnuocum, ad quē omnia prædicamenta, & trascendentia addunt, in quē resolutantur, qui est primū motus. Hec enim inuitat sibi aduerteri videntur: quandoquidem si ens ab soluto non potest à naturis rerū, nō erit simplicissimum, nec primū motus, nec in quē vnuocum resolutio fiat, & ad quem omnes addunt.

AD EVIDENTIAM HORVM, Et specialiter primi recte, quod quidquid est imago aliquius simili alteri, etiam imago illius alterius quatenus primū assimilatur: ac per hoc omnis con-

conceptus creature est conceptus Dei, sicut omnis creatura aliqua est similitudo Dei. Hinc ergo fit, quod cum unum proportionaliter ut sic habeat singula ineria similia proportionabiliter, oportet quod habeat etiam unum conceptum mentalem representativum illius vienii proportionabiliter. Nec huius oppositum teneo in tractatu de analogia nominis, sed conceptus iste vienii numero in mente secundum esse representacionum, nec representat vienii solum naturam, sed ultra vienii determinate representant (a qua est impressus) representant implicite ceteras illi primi representant secundum id, in quo proportionabiliter eis similius est, idem enim est iudicium de similitudine rerum inter se & conceptus mentalis & rerum. Quod admodum enim ex natura similius est naturae spiritus in sustinendo carnes animalium (in quo analogantur) ita conceptus mentalis officiis, ut sustinens carnis, & similius osis & spinae, fed osli determinante, spina autem implicite, sicut etiam ipsum os non est simile spinarum determinante, sed quatenus spina sustinet carnes, sicut ipsum os. Hic est primus modus, quo analogum habet vienii conceptum mentalis, ac per hoc ens, cum analogum sit, vienii hoc patet haber conceptum in mente, a rebus impressum. Alter autem modus super ipsius intellectus opere, quo natus est adiudicare, fundatur, & est tunc conceptus similis vienii numero in mente, representans analogum quidem determinate, nullum autem eorum, quia fundat analogiam explicitam. Contingit autem hoc, cum intelligens, mentale conceptum, quod paulo ante diximus, explicat illa determinata natura, quia representabat, & loco illius naturae concepit pronome aliquod referentem naturas fundantes analogiam indeterminate, verbi gratia, Si conceptus osis est os sustinet carnes, intelligens loco osis ponat, & dicatur quod sustinet carnes, tunc enim manifestetur representans analogum explicitum, implicite autem tantum naturae fundentes analogiam. Est autem inter hos duos conceptus non solu- 30 dicta ex radicibus differentiae, sed etiam quia primus ad quid rei perfectat analogum, secundus autem ad quid nominis, neuter tamen perferre representans analogum. De quo si perfecto, seu ad quod explicite conceptum analogi interpretandum est, cum a me vel ab alio scriptum inuenitur, quod non potest analogum, vienii numero mentalis conceptum habere, sed vienii analogiam tantum. Et quoniam conceptus mentales sunt imagines rerum representatarum (nisi tunc ficti- 40 tij) quemadmodum in mente conceptus ad quadratum analogi non est vienii, sed exigunt representationem omnium fundatum analogiam, ita significant ad quadratum & perfectum non potest sic abstrahiri, ut obiciatur, representetur, aut concipiatur ab aliis, fundatis rebus. Et sicut in mente duplex conceptus imperfectus repe- ritur, ita res significata, extra potest obiciuplur imperfecte, & vel in uno explicite, in quo cetera obiciuntur indeterminate, vel in nullo explicite, sed omnia implicite, in solo formalissimo significato explicitum.

Nec predicta contrariatur doctrina S. Tho. ens enim primò non in ordine generationis est secundum conceptum imperfectum, ordine autem distinctione cognitionis est secundum conceptum perfectum. Ens quoque habere conceptum simplicissimum, consonat 50 dictis, quoniam cum simplicitate compositionis opponatur, & vienii analogia non sit vienii compositione aliqua, non habet ens ex hoc, quod analogum compositionem admittat. Et ut exercitatione refolutio monstrarit, si substantiam in ens vis resoluere, si in conceptum distinctionis entis refolutio queritur, refolutio in ipsius naturam substantiam quatenus est fundata, quod est simplicissimum cui, & addit ipsa substantia & addunt trascendit. Et si in conceptum confusum, quod est, resolues, & etiam est simplicissimum, cui etiam predicta addit. Sed occasio errandi multis est, quia in revolutione distinctione quatenus resolueret in vienii analogia sicut costituit resolutio in vienii viae, & propter modica deuia in magnam distinctionem deducit in processu.

2. Substantiarum essentiam proprii dici, accidentium autem, non nisi secundum quid ostendit. Nobiliores item esse simplicium essentia, quia compositionum substantiarum probat. Quod demum essentia substantia composta non materia, non forma, vel inter ea aliqua excoigitata relatio, vel quidam ipsi composite super additum, sed ipsum sit composite varius rationibus demonstrat.
3. Essentia generis, species, individuum, quomodo tam absolute, quam prima in impositionum nominis concepta distinguatur, quanto item genus, species, differentia, distinctio differant, exponit. Deinde quomodo essentie species ipsi individui comparentur, declarat.
4. Quoniam ratione compositorum essentia conveniat esse genus, speciem, & differentiam, ostendit.
5. Quod simplicis substantiarum essentia minimè sit ex materia & forma, quid compostū, sed tantum forma, quomodo item cōparetur cōpositū essentia, & quod ex esse & essentia sit cōposita, quod denique intelligentia effectus sit a Deo, ex actu & potentia cōposita, multipliciter.
6. Qualisdam sit essentia Dei, quando item ratione in simplicissimum substantias separantur, & a quo genus & differentia sumendū sit, ex quomodo multiplicari eos contingat, exponit.
7. Quod accidentia habeant essentiam incompletam, ostendit, varia item accidentia, distinguunt, & quomo in ipsis sumuntur genus & differentia, exponit.

PRO O E M I V . M .

Eorum, que dicenda sunt utilitas in ac necessitatem ponit, diffi- calitatem item, illorum & ordinem ea exponendi, edocet.

VIA P A R V V S error in principio Te. C. 39
Q[uod] magnus est in fine, secundū Philosophiū primo Celi & Mundi ens autē & essentia sunt, quia primò in intellectu concipiuntur, ut dicit Avice[n]. in Metaphysica, cap. 5. in principiū, ne ex eorum ignorantia errare contingat, ad horum difficultatem aperiendam dicendum est quod nomine Effectus & Entis significetur, & quomodo se habeant ad intentiones logicas, scilicet genera, species, & differentias.

P V S I T V D insigne in duas partes diuiditur principales, in primum scilicet, & tractatum incipientem ibi, scđum est, &c. In primum arte Rhetorica triuado tria agit. Primo reddit auditores benevolos, utilem & necessitatem dicendorum ostendens taliter, Omnis errans circa principia omnium intelligibilium magis errabit circa alia, omnis errans circa essentiam & ens errat circa principia omnium intelligibilium, ergo omnis errans circa essentiam & ens magis errabit circa alia. Vileigit & necessarium est tradere notitiam de essentiis & ente ad viandas multipes errores, qui ex eorum ignorantia accidit, huius rationis. Maioris subintellectus probatio ponitur in litera sumpta ex primo capitulo. cō. 33. Minor autem probatur auctoritate Avice[n]. primo sua Metaph. cap. 7. Ad evidenter. Maioris & sua probatio scito, quod quia principium est parvum in quantitate, ideo error in principio parvus appellatur, & quia principium est magnum in virtute (ut pote virtutius continens omnia principiata) ideo error in principio parvus, in fine efficit magnus. Credit enim error sicut & dilatatur principium in suis principiis, ut manifeste patet in principio biiij, in quo modica deuia in magnam distinctionem deducit in processu.

Q V A E S T I O .
Num ens sit primum cognitionis ordinis & viae originis.

A D E V I D E N T I A M minoris occurrit dubitatio in hoc studio trita, an scilicet ens sit primum cognitionis ordinis ab intellectu nostro.

In hac questione quinq[ue] agit. Primo declarabitur in quo stat difficultas questionis. Secundo ponetur opinio Scotti cu[m] fundamētis suis. Tertio ponetur opinio S. Tho. & impugnabitur similis opinio Scotti. Quartio argueretur contra dicta S. Tho. & respondebitur. Quinto satisficer argumentis principalibus.

Q V O A D primum notandum est quod vienii similes obiectus & mentales, & omnia in conceptum obiectuum & mentalem simplicem, & vienii proportionabiliter, ita quod (ut vienii verbo rem absoluam) ens sit primum notum in quod sit omnis resolutio, in quo omnia adiungit per modum analogi interpretationum est, cum quo stare potest, quod ens secundum perfectum ad quadratum, conceptum non abstrahit a naturis praedicalibus, sicut nec aliquod analogum fundantibus analogiam. In hoc pendet tota vis claritatis rei huius, ut semper amaduera secundum analogorum morem hanc dici. Plura nunc non mihi occurruunt a propria dicenda, immo prolixior fui acutissimo ingenio tuo, quo ex vienii verbo concepiles cuncta. Bene vale, & pro me orare digneris. Romae die 27. Februario, 1509.

T R A C T A T V S . S E P T I M V S

Super librum de Ente & Essentia Sancti Thomae Aquinatis, in septem capita diuisus.

1. Ente ex Essentie nomine quidam significatur ostendit, nomina item via potest, quia essentiam significant.

qua co-

qua cognoscitur ut totū diffiniibile, non resolutio in partes diffini- tias. Secunda cognitionis cōfusa est, qua cognoscitur, ut totū vieniale non cōponendo ipsum cū partibus subiectivis. Prima distincta est, qua cognoscitur totū vieniale, resolutio ipsum in singulas partes diffiniendas & haec responder primā confusā. Secunda distincta est, qua cognoscitur totū vieniale, cōponendo ipsum cū suis partibus subiectivis & haec responder secundā confusā. Diffiniunt autem illa duo cognitiones cōfuse inter se tripliciter. Primo, quia prima cognitionis recipit objectum ut totū diffiniibile, secunda vero, ut totū vieniale. Tertio, quia prima nullā notitia diffiniēta eiūdē obiectū secum cōpatitur. Secunda vero cōpatitur secum no-
tū diffiniibile obiectū eo quod totū diffiniibile, ut pote non fi- bi oppositū. Similiter enim ignoramus in suis speciebus, & noui quid sit animal. Tertio, quia prima naturaliter est prior secundā. Ex quibus pone verbalē differentiam. Et prima vocetur cognitionis confusa actualis secunda vero notitia virtualis confusa. Et merito, quod p̄ prima cognitione cognoscitur confusā, id quod actualiter in obiecto reperiatur secunda vero cognoscitur confusā, id quod vir- tualiter in obiecto includitur.

¶ Illa vero duas distinctas cognitiones differunt etiam tripliciter. Primo, quia prima cognitione penetratur res, ut totū diffiniibile. Secunda, quia prima cōpatitur secum eiūdē obiectū aliquā cognitione confusa virtuali.

¶ Secunda ratio est ista. Termini metaphysicales, vel vienialissimi, non ultimā actualiter noti via doctrina. Patet ista ex Avice[n]. in metap. cap. 5. dicente, qd Metaphysica est ultima ordine doctrina, medium,

tertiū, qd actualiter noti via doctrina. Et confirmatur, ait Anto. Trombeta, quod ordo scientiarum, cōscientiarum, ergo species specialissima prius producit effectū suum, quā genus.

¶ Secunda ratio est ista. Termini metaphysicales, vel vienialissimi, non ultimā actualiter noti via doctrina. Patet ista ex Avice[n]. in metap. cap. 5. dicente, qd Metaphysica est ultima ordine doctrina, medium,

tertiū, qd actualiter noti via doctrina. Et confirmatur, ait Anto. Trombeta, quod ordo scientiarum, cōscientiarum, ergo species specialissima prius producit effectū suum, quā genus.

¶ Secunda ratio est ista. Termini metaphysicales, vel vienialissimi, non ultimā actualiter noti via doctrina. Patet ista ex Avice[n]. in metap. cap. 5. dicente, qd Metaphysica est ultima ordine doctrina, medium,

tertiū, qd actualiter noti via doctrina. Et confirmatur, ait Anto. Trombeta, quod ordo scientiarum, cōscientiarum, ergo species specialissima prius producit effectū suum, quā genus.

¶ Tertia ratio est ista. Si oportere ante speciei cōceptū concipere vienialiora, tunc supposito sensu in actu & intellectu soluto, ma-

gnū temporis intervalum accideret ante quā intellectus cognoscet speciem. Tercet consequentia, quia multa sunt predicata media inter supremū & infimum.

¶ Quartā ad idem arguit Anto. Trombeta sic, Id p̄ cognitione

quod est facilioris abstractionis, sed species specialissima est facilissima abstractionis, ergo species specialissima prius cognoscitur. Probat maior, quia cū intellectus non intelligat nisi abstrahēdo: sicut se habet ad abstractendum, ita se habet ad intelligendum.

Minor patet, quia cū similiorsibus facilius est abstractatio, quā à dissimilioribus: inducitur autem vienius speciei, à quibus abstrahit genū: seu quidū superior.

¶ Quintū, id vieniale prius cognoscitur ab intellectu, eius singularis fortius mouet sensum, sed singularē speciei specialissimæ fortius mouet sensum, qd cuiusq[ue] superioris singularē ergo species specialissima prior cognoscetur ab intellectu. Major patet quod nostra cognitione intellectuā nascitur ex sensu. Minor probatur duplicitate. Primo, sensus mouetur a singulari, ergo maximē mo-

netur a maximē singulari (per regulā Topicā), sicut simpliciter ad simpliciter) sed maximē singularē est singularē speciei specialissimæ.

¶ Quintū, id vieniale prius cognoscitur ab intellectu, eius singularis fortius mouet sensum, sed singularē speciei specialissimæ fortius mouet sensum, qd cuiusq[ue] superioris singularē ergo species specialissima est.

¶ Sexto sic, Compositius est prius notum: species specialissima est cōpositior omnib[us] superiorib[us]: ergo species specialissima est prius notum omnib[us] superioribus. Major habetur à Communitate primo.

Physicorum commento tertio. Minor à Porphyrio dicente, quod species abundat à genere. Et hoc de secundo.

¶ C O N C L V S I O .

¶ Enī concretum quidditatē sensibili est primum cognitionis actuali confusa.

¶ Q U O A D T E R T I V M Ponuntur duas cōclusionses. Prima est, Enī concretum quidditatē sensibili est primum cognitionis cognitione actuali.

¶ Antequam hanc conclusio proberetur duo premitantur. Primo declaratio quid nominis subiecti conclusionis, s. quid sit dicere ens concretum quidditatē sensibili. Secundū declarabitur quoddam, quod

probatur eadem minor, s. Singulare actualis fortius mouet sensum, sed singulare speciei specialissimæ est actualius, cū sit perfectus: cū ad alia singularia addat, ergo singulare speciei specialissimæ fortius mouet.

¶ Sexto sic, Compositius est prius notum: species specialissima est cōpositior omnib[us] superiorib[us]: ergo species specialissima est prius notum omnib[us] superioribus. Major habetur à Communitate primo.

Physicorum commento tertio. Minor à Porphyrio dicente, quod species abundat à genere. Et hoc de secundo.

¶ C O N C L V S I O .

¶ Enī concretum quidditatē sensibili est primum cognitionis cognitione actuali confusa.

¶ Q U O A D T E R T I V M Ponuntur duas cōclusionses. Prima est, Enī concretum quidditatē sensibili est primum cognitionis cognitione actuali.

¶ Antequam hanc conclusio proberetur duo premitantur. Primo declaratio quid nominis subiecti conclusionis, s. quid sit dicere ens concretum quidditatē sensibili.

¶ Secundū declarabitur quoddam, quod

probatur eadem minor, s. Singulare actualis fortius mouet sensum, sed singulare speciei specialissimæ est actualius, cū sit perfectus: cū ad alia singularia addat, ergo singulare speciei specialissimæ fortius mouet.

¶ Circa primū scito qd ens sub tripli conditione potest terminare intellectus. Primo ut habet conditionē istam, quae est abstrac-

tionē totalis, non dico a singularibus, sed à speciebus & generibus.

Secundū modo, ut habet conditionē istam quae est abstrac-

tionē totalis, non dico a singularibus, sed à speciebus & generibus.

¶ Tercio modo, ut habet conditionē istam quae est abstrac-

tionē totalis, non dico a singularibus, sed à speciebus & generibus.

¶ Prima est, Causa naturalis non impedire producit primū perfe-

citū efficiū, quē possunt primū producere, patet ista, quia agit

secundū ultimū potestū sive, sed agentia ad primū actum intel-

lectus sunt causae naturales non impedita, ergo producunt primū

perfectissimum effectū, quē possunt primū producere, talis ef-

fectus nō est nisi cōceptus actualis confusus speciei specialissimæ,

ergo, &c. Probavit hoc vītū aīsumptum, quia si talis conceptus,

speciei specialissimæ est perfectior conceptu communior, sequitur qd non quā illa

agentia poterunt producere conceptum speciei specialissimæ. Te-

net consequentia, quia nunquā aliqua potentia potest in effectum

perfectissimo effectu, quo perfectissimum effectu, conceptus autē speciei spe-

cialissimæ.

¶ Secundū declarabitur quod nominis subiecti conclusionis, s. quid sit dicere ens con-

cretum quidditatē sensibili. Secundū declarabitur quoddam, quod

probatur eadem minor, s. Singulare actualis fortius mouet sensum, sed singulare speciei specialissimæ est actualius, cū sit perfectus:

¶ Circa secundū scito qd ens sub tripli conditione potest terminare

intellectus. Primo ut habet conditionē istam, quae est abstrac-

tionē totalis, non dico a singularibus, sed à speciebus & generibus.

¶ Secundū modo, ut habet conditionē istam quae est abstrac-

tionē totalis, non dico a singularibus, sed à speciebus & generibus.

¶ Tercio modo, ut habet conditionē istam quae est abstrac-

tionē totalis, non dico a singularibus, sed à speciebus & generibus.

¶ Prima est, Causa naturalis non impedire producit primū perfe-

citū efficiū, quē possunt primū producere, patet ista, quia agit

secundū ultimū potestū sive

compositio, & formae cum materia, & totius eius partibus, ita duplex est abstractio per intellectum, & quia formalis abstrahitur a materiali, & qua ratione vniuersale abstrahitur a partibus obiectuum, secundum primam quantitatem abstrahitur a materia sensibili, iuxta secundam animal abstrahitur a Boue & Leone, prima vox abstractionem formalem, secundam vero vox abstractionem totalem, & quia quod abstrahitur prima abstractione, est ut forma ei, & quod abstrahitur, Quod vero abstrahitur ab abstractione, est ut totum vniuersale respectu eius, a quo abstrahitur.

Differenti autem haec duas abstractiones quadrupliciter. Primum, qd in abstractione formalis featur vterq; conceptus complectus habetur, ius, s. qd abstrahitur, & eius a quo abstrahitur, id est, formalis & materialis, ita qd conceptus alterum non includit. Linea enim in eo qd linea, habet complectam divisionem non includentem materialis sensibilem, & conuerso, materia sensibilis linea habet complectam divisionem non includentem aliquid lineas, in eo qd linea, aliter distinctiones naturales abfraterunt a materia sensibili. In abstractione vero totali non remaneat seorsum vterq; conceptus complectus, ita qd alterum non includit, sed vnius tantum, eius, s. qd abstrahitur. Quod enim abstrahitur animalib[us] homine non praeditum se inuicem conceptus hominis & animalis, sed tantum conceptus animalis non includit conceptum hominis, homo enim non est inclinabilis sine animali. Fundamentum huius differentiæ est, qd illa abstractio sit per considerationem aliquius, qd est de ratione inferiori, & per remotionem, id est, non considerationem aliqui, qd est de ratione illius in inferiori, abstrahitur enim animal ab homine per hoc, qd intellectus consideratur hominem animal & non rationale, quoniam vniuersus est de ratione hominis. Illa autem abstractio non sit per considerationem aliquius qd sit de illius ratione materia, & per considerationem aliquius, quod sit de illius ratione, sed potius per separationem eorum, que sunt de ratione formalis, ab his que sunt de ratione materialis, & conuerso, vt exemplum datum ostendit.

Secundum differit, quia per abstractionem formalem oritur in eo qd abstrahitur actualitas, distinctio & intelligibilitas. In abstractione vero totali qd abstrahitur potentialitas confusio, & minor intelligibilitas. Tertius differit, quia in abstractione formalis quodcumq; est abstractus, tamen est notus nature, In abstractione vero totali quodcumq; est abstractus, tamen est notus nobis. Fundamentum harum differentiæ est, quia abstractio formalis fit per separationem a materialibus potentialibus, & huiusmodi. Abstractionem totalis fit per separationem a specificis actualitatibus, à quibus quanto aliud est abstractius, tanto est potentialius, cum generis potest continentia inferiora, & tanto est minus intelligibile, cùm actus secundum se sit notior potentia. Meta.tex.com.2. Quarto differit, quia penes diversos modos abstractiōis formalis scienzia speculativa diversificatur, ut patet 6. Metap. in principio. Abstractionem autem totalis communis est omni scientia. Propter quod metaphysicā vt sic non comparantur ad naturalia per modū rationis vniuersalis ad partes subiectivas, sed ut formalia ad materialia, sicut & mathematica, licet enim gradus metaphysicæ sint vniuersaliores alii, & copari possint ad alia ut ad partes subiectivas, ed quod eidem potest viraque abstractione conuenire, inde in quantum sicut sub consideratione metaphysicæ, non sunt vniuersalia respectu naturalium, sed formæ & naturalia sicut earum materia, hoc est valde notandum. Patet ergo quomodo ens quodcumq; habet abstractionem formalem, quando scilicet cum præcisione certarum rationum genericarum & specificarum accipitur, & quomodo quandoque habet abstractionem totalem, quando scilicet ut totum vniuersale potestate includens certara genera & species, consideratur. Patet etiam potest quod nunc intendimus, quomodo ens sit concretum quidditatibus sensibili, cum scilicet neutra illarum abstractionem fulcitur, sed in quidditate sensibili abstrahatur singularibus absque aliqua separacione inspicitur, & sic est manifestum quid significetur nomine Entis concreti quidditatibus sensibili.

Tertius vero quod presupponit conclusio est, ens posse cognoscere cognitione actuali confusa, qd Scotista negant, tenentes ens non posse cognoscere actuali confusa, sed distincta. Et probant sic, Id quod habet conceptum simpliciter simplicem, non potest cognoscere cognitione confusa actuali, ens habet conceptum simplicem, ergo. Maior patet ex eo, qd cognitio confusa actualis sit, cùm intellectus fertur in obiectum secundum id quod actualiter in eo includitur, ne sciendo resoluere in partes rationis illius obiecti. In id autem quod habet conceptum simpliciter simplicem, non contingit intellectus ferri secundum aliud, & secundum aliud non alter conceptus eius esse compositus. Minor patet, quia conceptus entis est irreflexibilis. Ut autem videatur qd conclusio non presupponit aliquod fallum, & pateat insufficientia huius rationis, aduersa quod sicut deratione cognitionis distincte actualis non est, qd obiectum cognoscatur per resolutionem in partes rationis, ut patet, cum distinctione cognoscitur ens, sed eius ratio stat in hoc qd obiectum pen-

tretur ab intellectu secundum omne, qd actualiter in illo inuenitur, sive fiat per resolutionem obiecti in partes rationis, sive fiat ex claro intuitu obiecti simplicis, ita non est de ratione cognitionis confusa actualis, qd intellectus intelligat obiectum secundum aliud, & secundum aliud ignorat, sed sufficit qd intellectus feratur in obiectu ipsum actualiter, & non penetrat eius actualitatem, ita qd in hoc ita ratio cognitionis confusa actualis, qd intellectus feratur in obiectu secundum id quod actualiter in eo est, non penetrando ipsum. Sicut autem id contingat ex eo, qd obiectum est refolubile in plures conceptus, sive ex alio per accidens, hoc se habet ad cognitionem confusa actualis, & sic ratio Scoti affluit maiorē fallam, & probationem peccantem falsum consequens, ab inferiori ad superius negatur, & negatur vnius modi cognitionis confusa ad negativum vnius modi.

Et quod ita sit, & qd eius & quodlibet simpliciter simplex possit cognoscere cognitione confusa actuali, probat sic, Quodocunque intellectus fertur in ens, actualiter ipsum cōcipiendo, & nesciendo separare ens à substantia & accidente, habet de ente cognitionem confusa actualis, sed multorum hominum intellectus est huiusmodi, ergo, &c. Maior est manifestatur, quia cū intellectus actualiter fertur in ens, & tamē necesse est separare propriam rationem à rationibus propriis substantiae & accidentis, aut habet cognitionem confusa actualis distincta. Non distinctionem, quia effectus inseparabilis cognitionis distinctæ, est lege illius obiecti differentia ab aliis, ergo confusa, & cū potius sit qd sit cognitio actualis, sequitur qd sit cognitio confusa actualis: Minorem experientia docet, idem enim multis per plures annos exercitatus in studiis adhuc nescire distinguere rationem propriam entis à substantia & accidente, quos necesse habere conceptum à dualitate entis fatum est dicere, & contra sensum, considerant enim eus secundum id quod actualiter in se habet, & totum attingunt, sed quia non totaliter comprehendunt, ideo nesciunt ipsum ab aliis separare, restat igitur presuppositum in nostra conclusione solidum, & falsum esse, quod ens sola cognitione actuali distincta cognoscatur. Nunc superest probare cōclusionem, quam habeo quod ab primam partem a S. Tho. & Aucten. di cōtribus, qd ens est id quod intellectu nostro primo imprimitur, probatur ergo sic conclusio, Conceptus imperfectissimus omnium est prius via originis, sed conceptus actualis confusus ens est conceptus imperfectissimus omnium, ergo est prius via originis. Maior patet, quia imperfectiora sunt priora via generationis, 9. Metaphy. tex.com.15. Minor etiam est de se euidens, quia omnis alias conceptus cū ad alia entis conceptum, est perfectior illo, sicut totum sua parte.

Respondet Anto. Trombera, qd perfectio conceptus est duplex, Tex. c. 17. & Cōtra, & probo qd minor sit vera de perfectione eisdem, & major sit falsa. Metaphy. tex.com.2. Quarto differit, quia penes diversos modos abstractiōis formalis scientia speculativa diversificatur, ut patet 6. Metap. in principio. Abstractionem autem totalis communis est omni scientia. Propter quod. metaphysicā vt sic non comparantur ad naturalia per modū rationis vniuersalis ad partes subiectivas, sed ut formalia ad materialia, sicut & mathematica, licet enim gradus metaphysicæ sint vniuersaliores alii, & copari possint ad alia ut ad partes subiectivas, ed quod eidem potest viraque ab abstractione conuenire, inde in quantum sicut sub consideratione metaphysicæ, non sunt vniuersalia respectu naturalium, sed formæ & naturalia sicut earum materia, hoc est valde notandum. Patet ergo quomodo ens quodcumq; habet abstractionem formalem, quando scilicet cum præcisione certarum rationum genericarum & specificarum accipitur, & quomodo quandoque habet abstractionem totalem, quando scilicet ut totum vniuersale potestate includens certara genera & species, consideratur. Patet etiam potest quod nunc intendimus, quomodo ens sit concretum quidditatibus sensibili, cum scilicet neutra illarum abstractionem fulcitur, sed in quidditate sensibili abstrahatur singularibus absque aliqua separacione inspicitur, & sic est manifestum quid significetur nomine Entis concreti quidditatibus sensibili.

Tertius vero quod presupponit conclusio est, ens posse cognoscere cognitione actuali confusa, qd Scotista negant, tenentes ens non posse cognoscere actuali confusa, sed distincta. Et probant sic, Id quod habet conceptum simpliciter simplicem, non potest cognoscere cognitione confusa actuali, ens habet conceptum simplicem, ergo. Maior patet ex eo, qd cognitio confusa actualis sit, cū intellectus fertur in obiectum secundum id quod actualiter in eo includitur, ne sciendo resoluere in partes rationis illius obiecti. In id autem quod habet conceptum simpliciter simplicem, non contingit intellectus ferri secundum aliud, & secundum aliud non alter conceptus eius esse compositus. Minor patet, quia conceptus entis est irreflexibilis. Ut autem videatur qd conclusio non presupponit aliquod fallum, & pateat insufficientia huius rationis, aduersa quod sicut deratione cognitionis distincte actualis non est, qd obiectum cognoscatur per resolutionem in partes rationis, ut patet, cum distinctione cognoscitur ens, sed eius ratio stat in hoc qd obiectum pen-

terminus ille, ex quo conficitur principium primū si ens non est sicut primum cognitum, sed aliquid aliud possit, rite fieri alia complexio ab intellectu: adhuc non habita notitia principij, &c. Contra ipsam positionem Scoti arguitur: Species specialissima non est obiectum confusum simpliciter, ergo cognitio eius actualis cōfusa non est prima simpliciter, & cōsequenter ipsa non est primū cognitum. Cōsequenter tenet ex positione aduera diez, qd ideo species specialissima est et primū cognitum, quia est cōfusa. Antecedens probatur sic: Genus est cōfusus species, ergo ipsa non est confusissima. Consequenter terum est nota: Antecedens probatur, Qd 10 plura continet plū confusum, genus plura cōtinet quā species: animal enim continet plura quā homo, ergo, &c.

Respondet qd continentia est duplex, quadam actualiter, quædam potentialiter: & qd id est cōfusum, qd plura cōntinentia actualiter, non potentialiter, modo genus continet plura in potentia: species autem in actu, & ideo species est confusio.

Contra, cōfusus est qd continet plura sine ordine, qd quod cōtinet plura cū ordine: sed continens actualiter cōtinet plura ordinatae species enim ordinatæ continet partes distinctas ergo continens autem in potentia continet plura sine ordine. ergo cōnūtes 20 plura potentialiter est confusus.

Respondet Anto. Trombera, qd genus continet species ordinatae & non sine ordine, eo quod non respicit eas nisi medie differentes, que sunt valde ordinatae.

Cōtra, Genus cōtinet species & differentias in actu: sed in potentia ad actum, arguitur sic: ergo cōtinet eas indistincte. Tener cōsequētiā: quia actus est qui dūtinguit, 7. Metaphy. tex.com.49. tunc vniuersaliter continet indistincte: ergo non ordinata. Tener cōsequētiā: quia ordo ab aliis distinctione non est imaginabilis (erit si fingendū datur licentia) Quod autem dixit, genus, s. non respicit species nisi mediis differentiis ordinatis, non iuuat: quod non solū species, sed etiam differentias inter ordinatas genus absque ordine cōtinet, ut probatum est.

Aduersa hic, quod confusio non sequitur continentiam plurium (vt Scotista fingunt) sic enim vniuersum est maximè confusum: sed cōtinent plura sine ordine. Vnde prouerbium est, Vbi pluralitas sine ordine, ibi confusio, &c.

S E C V N D A Conclusio est ista, Inter cōceptus actuales confusos prædictor quidditatiorum non est ordinatio, sed ordinatio inter cōceptus ignoramus non solū distincte, sed confusus: carenus enim cōceptibus propriis eorum, quibus actualiter in ipsa diriguntur intellectus actes: & non solū ignoramus resoluere ipsa in partes distinctas. Et quia haec ratio couincit me, ideo solam addico, Ex hoc patet defectus Scotistarū dentium, qd est ordo essentialis inter cōceptus confusos: non enim possunt solvere hanc rationem.

Sed immediatè cōtra hanc obicitur sic, Inter cōceptus confusos actuales superioris & inferioris non est ordo essentialis originis: ergo ita potest primū generari cōceptus speciei specialissimam, sicut entis, qd non essentialis non est necessarius, & variat potest. Ad hoc dico negando consequētiā, licet enim non sit ordo essentialis inter omnes cōceptus confusos, est tamē talis ordo inter cōceptus confusos: non enim possunt solvere hanc rationem.

Inter cōceptus confusos actuales superioris & inferioris non est ordo essentialis originis: sed immedietate cōtra hanc obicitur sic, Inter cōceptus confusos actuales superioris & inferioris non est ordo essentialis originis: ergo ita potest primū generari cōceptus speciei specialissimam, sicut entis, qd non essentialis non est necessarius, & variat potest. Ad hoc dico negando consequētiā, licet enim non sit ordo essentialis inter omnes cōceptus confusos, est tamē talis ordo inter cōceptus confusos: non enim possunt solvere hanc rationem.

Q V O A D Q V A R T U M, quis Anto. Trombera impugnat quādam dicta S. D. in r. par. q. 8. ar. 4. vbi tradit ordinē intellectu cognitionis scinditū vñiā Peripateticā, ideo adduco eius impugnationes, & soluo. Quinque autem sunt dicta, contra quae arguitur. Primum est, intellectus est vniuersalitatis & prius magis vniuersalitatis. Secundum, intellectus non procedit de potētia ad actu. Tertiū, Notitia rerum in vniuersali est notitia incompleta. Quartū, Notitia in vniuersali est notitia secundum quid, & in potentia. Quintū, Sensus exiens de potentia ad actu prius coherens, quam mīnus communis cognoscit.

Contra primum arguitur, S. Tho. tener, qd quidquid est in re & terminus,

Primum in re, adhuc non habita notitia principij, &c.

Secundum aduerte qd aliud est perfectius altero dupliciter, scilicet simpliciter vel secundum quid: sicut enim quod aliud possit simpliciter, id est secundum vñiā naturam altero perfectius: quod tamē secundum aliquam conditionem est imperfectius illo, sicut substantia materialis est simpliciter perfectior accidente, quo tamē est imperfectius secundum quid inquantum actuatur per illud.

Dicit ergo quod tam natura, quam intellectus in processu generationis tantum semper procedit de imperfecto simpliciter ad perfectum.

Secundum aduerte qd aliud est perfectius altero dupliciter, scilicet simpliciter vel secundum quid: sicut enim quod aliud possit simpliciter, id est secundum vñiā animalis prius generatur, quam hominem (vt dicitur in libro de animalibus). In processu autem secundo

TRACT. VII.

proceditur de imperfecto non simpliciter, sed secundum quid, ad perfectius secundum quid. sicut substantia est prior generatione accidente, & ultra hoc est prior causitate finali, eo quod est finis eius, & quidamque agens, constat autem ipsam esse secundum quid imperfectorem accidentem, inquit enim est in potentia respectu eius, & causitatem materiali partcipat.

¶ Ad primam gitur instaurarum dicitur quod promissa non sunt priores conclusione via generationis tamquam, id est ordinis causalitatis effectus, ut dicitur in Phys. tex. com. 31. In alia littera, ut testatur ibi S. Thos & colligi potest ex primo Posteriori, & ideo sufficit quod aucta-
tum earum sit imperfectior secundum quid, unde etiam in genere causa materialis colitur, & in Physic. lib. 5. & quanto Metaph. tex. com. 32. Idem dico de secundum de processu nouitiae aucte, ad effectum. De aetate illuminato non est ad propositum, quia illuminatio non est successiva, conceptus vero generis & speciei tibi succedit. Falso quaque est quidam auctus procedens habitum sit simpliciter habita per se, licet ita ut auctu elicito a ipso habita, & habes prima Ethis, talis autem est posterior habitu. Ordo quoque, essentialis conceptus generici ad specificum sicut sufficienter notus innotescit distictio est ex dictis ibidem, unde non oportebit alter laborare.

Tertia nota. Contra tertium, scilicet quod notitia in vniuersali est notitia incompleta, arguit sic. Demonstratio vniuersalis est potior demonstratione particulari, ergo notitia in vniuersali, qua acquiritur per demonstrationem vniuersalem, est potior notitia particulari.

¶ Ad hanc dictu argumentum peccat per fallaciā & aquivocationem illius termini vniuersali. Arist. enim vocat demonstrationem vniuersalem illa, quia passio de suo proprio subiecto featur, & hoc tam in passionibus genericis, quam specificis, & vult dicere quod potior est notitia illa, quia acquirimus per demonstrationem demonstrationem passionis de suo subiecto primo, quia illa que fit per demonstrationem vniuersalem, est illa passio demonstratur de parte subiecta primi subiecti. Nos autem dicimus quod cognoscere hominem in animali est cognoscere hominem imperfectus, & cognoscere hominem in seipso, & haec vocamus cognitionem in vniuersali. Manifestū igitur est omni habent in genere, quod nostra dicta Arist. non repugnat. Aliud est enim dicere, & cognoscere in vniuersali, & A de molitur demonstratione vniuersali, primo modo A, non cognoscitur in seipso, sed in suo superiori, secundo modo A, in seipso cognoscitur sicut ille primo subiecto.

¶ Contra tertium, quod notitia in vniuersali est notitia secundum quid & in potentia, properat quod in ipso vniuersali intelligitur particulari sub quida confusione, ex quo infertur, ergo notitia in vniuersali est notitia confusa.

¶ Contra illa probatio nulla est, quae pedit secundum fallaciā aquivocationis ista est huiusmodi, ergo, &c. Declaratur Minor, quia aliud est loqui de notitia actuali obiecti, & aliud de notitia virtuali eorum, quia in notitia virtuali. Liceat enim in notitia virtuali particulari in vniuersali sit confusa, tamē notitia actualis ipsa vniuersalis est distincta, & quia ab his, que actualiter confunditur in obiecto, attenditur confusa notitia cum notitia specificetur ab obiecto, & his, que sunt in terrena non debet dici notitia confusa, sed distincta.

¶ Ad hanc dictu pote non intelligi. S. Thos. qui vult, quod notitia distincta vniuersale, & consequenter notitia confusa specierum, & ideo ut sit totū vniuersale, & consequenter notitia confusa specierum, & ideo ut accidit ex aquivocatione. Faretur enim quod notitia actualiter fertur intellectus in ipsum animal, ut vniuersale, & non in suas species est notitia confusa animalis, ut totū vniuersale est & non solum specie-

rum eius, ut supra dictu ibi S. Thos. vnde contingit animal simul esse notitiam distinctam & confusam, ut supra dictu est. Nec est oportet quod si ista due notitia simili inueniantur, sicut eadem, quia separantur, puta cum & actualiter & virtualiter animal distincte cognoscitur. Quod autem addit quod tales notitia non debet dici confusa, fallit esse ostenditur, ex eo quod minor est confusio actualis & potentialis. Quod ultimum addit, quod notitia specificatur ab obiecto & eius intrinsecis, ad propositum non est, confusio enim & distinctio non sunt species cognitionum, aliquo cognitione confusa & distincta eiusdem obiecti non essent eiusdem speciei, & sic notitia non specificetur ab obiecto, vnde assumptum eius implicat contradictionem.

¶ V O Ad quintum responderunt ordinatus argumentis factis, & ad primū negavit illud vltimō assumptum, scilicet perfectissimum esse etiū, quod possunt primū producere agitatio ad intellectionē, sit conceptus specificus. Dicimus enim, quod perfectissimus, quod pro tunc posse fuit conceptus entis, inī nullum aliud possunt pro tunc. Et cum contra hoc arguitur, quia sic nunquā produceretur conceptus specificus, non valeret sequentia. Ad cuius probacionē dicitur, quod nulla virtus potest in perfectiorē effectu suo perfectissimo simplieriter, qualibet tamen virtus potest in effectu perfectiore suo perfectissimo effectu, in quē potest pro aliquo priori, quia illud est perfectissimum, nisi secundū quid. Exemplum. Virtus generativa Leonis non potest in perfectiorē effectu, quā sit Leo, nisi iusmodi est eius effectus perfectissimus simplieriter, potest tamē in effectu perfectiorē illo, quē producitur in principio actionis, quia tamen effectus fuit perfectissimus, quē pro tunc posset producere.

Ad confirmationē dicitur, quod Minor est falsa, nā intellectus existit in pura potestate non est quae dispositus ad conceptū specificū, sicut enī, non per positionem alius cōtraria dispositio, sed propter ordinem conceptus generalissimi ad speciales, sicut materia prima.

ergo, &c., batur minor, quā natura & singulariter non distinguunt realiter, non ex natura rei apud te, nec ratio & proprie, quā distinctione rationis sequitur actū intellectus, in illo autē priori nullus actus, & intellectus. Et confirmatur, quia actus realis non dependerat ab ente rationis, sed tentatio est actus realis, ergo non dicitur ab ente rationis, sed obiectū intellectū habet in se distinctione rationis est ens rationis, vel aggregatum ex ente real & rationis ergo, &c. Et confirmatur ratio principalis sic. Quācumq; sunt indistincta omnino, secundū rem, in vnu terminat in aliquā actionē realē & reliqua terminabat candē, sed natura magis cōmuni & minus communis sunt homini, ergo &c. & hoc supposita debita appetitatio nō ad sensum. Confirmatur secundū, id est sensus primo cognoscit quod species sensibilis primo representat, sed species sensibilis primo representat singularē speciei specialissimā posita debita distantia, ergo, &c. Minor probatur, species sensibilis primo representat obiectū sub ratione, quā imprimitur sensus, sed imprimitur ab obiecto sub ratione naturae specificē. Tum quia est actualiter & posterior. Tuū quia species sensibilis est naturalis similitudo causalitatis obiectū sub ratione, & effectus representans ipsam adēquatē secundum rationē sibi essentialis conceptus generici ad specificum sicut sufficienter notus innotescit distictio est ex dictis ibidem, unde non oportebit alter laborare.

¶ Contra tertium, scilicet quod notitia in vniuersali est notitia incompleta, arguit sic. Demonstratio vniuersalis est potior demonstratione particulari, ergo notitia in vniuersali, qua acquiritur per demon-

strationem vniuersalem, est potior notitia particulari.

¶ Ad hanc dictu argumentum peccat per fallaciā & aquivocationem illius termini vniuersali. Arist. enim vocat demonstrationem vniuersalem illa, quia passio de suo proprio subiecto featur, & hoc tam in passionibus genericis, quam specificis, & vult dicere quod potior est notitia illa, quia acquirimus per demonstrationem demon-

stratiōnē rationis fundamentaliter, non est sensus primo representat, sed obiectū intellectū agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & tā facilis est abstractio illa entis quā facilis est abstractio speciei specialissimā abstractio ista entis est facilius; quia facilis est actualiter intueri specie, & non actualiter intueri genus, ita ad conceptū confusum actualiter entis duplex est abstractio necessaria: prima est à particularibus, quā quidē sit, cum species quācumq; abstrahit ab intellectu agere, altera sit ab intellectū possibili per hoc, & in quidditate quācumq; sibi primo representata actualiter, primo cognoscit sensus non concipiendi actualiter catena quā in illo sunt vnde tāta & t

hic naturam S.Tho. quoniam sic communis est: essentijs substatib; & accidentibus & specificis, &c.

C A P V T . II.

Substantiarum essentia proprie dicitur, accidentium autem non nisi secundum quid ostendit: obliores item est simplicium essentia, quam compotiorum substantiarum probat. quod denum essentia substantia composta non materia, non forma, vel inter eas aliqua excoagita relatio, vel quippe ipsi composto superadditum, sed ipsum sit compositum rationibus demonstratur.

Ed quia ens absolutè & primò dicitur de sub-

Stantib; & posterius, secundū quid de acciden-

tibus: inde est quid essentia propriè & vere

est in substantiis: sed in accidentibus est quodammodo & secundū quid, &c.

Expositio primo propositi sequitur in hac secunda parte tractatus, quomodo effectu in diversis diversimode inueniatur, & secundo loco propositum erat. Primo declarat, quomodo essentia inveniatur in substantiis compotiorum in tribus capitulis, secundo in sub-

stantiis separatis duobus capitaliter in accidentibus tribus capitulo.

Circa substantias compotitorum tria declaratur in illis tribus ca-

pitulo. In primo, quia sunt substantiarum compotitorum secundo,

quomodo differat inter se essentia substantiarum compotitorum. In ter-

tiō, quomodo esse habeant ad intentiones Logicas, incipiunt autem ex-

equi in hoc c. quomodo essentia in diversis diversimode inueniatur.

Primo hoc declarat in communione, omnes essentiae vniuersi ad in-

ueniendum comparando in duas comparationibus. Secundo, quid sit

essentia substantiarum compotitorum tribus conclusionibus negatur,

& quartā affirmatur. Terterò mouet dubitationē quādā circa con-

clusionē affirmatur, & solvit eam: Facit primā comparationem,

prīmā inter essentias substantiarū & accidentiū tali conclusionē.

Substantia verē & propriè haberet essentia, accidens autē secundū

quid, quād sit probat. Vnūquodque sicut est ens, ita haberet essentia;

sed substantia est ens simpliciter, accidens verō est ens secundū

quid, ergo substantia haberet essentia simpliciter, accidens verō est ens secundū quid. Major ex dictis in praecedenti capitulo patet. Minor li-

cet habetur septimo. Etiam principio, tamē sic probatur in litera-

ra illud est ens secundū quid, de quo ens posterius, & secundū

quid dicuntur: sed de substantia eius dicitur intellectu, probatur sic. Quic-

quid sūa præfertia immittat intellectu, ab lectori illius potest natu-

raliter cognoscī, ab intellectu quando immittatur (sicut apparet ex

secundo de Anima) quid vult est tenebre cognoscitius, quando

lux non est præfens, ex quid tunc vult non immittatur. Tigit si in

intellectu naturaliter immittatur a substantia immediata ad actū cir-

ca ipsam, sequeretur quid quando substantia nō effici præfens, pos-

set naturaliter cognoscī non esse præfens, & in naturaliter cognosci

posteriori in hoffia cōferrata non esse substantiam panis: quid est ma-

nifestē falsum.

Quintū arguitur autoritasibus secundi Meta. text. comm. 4. Pro-

bans Arift, causam entitatis & veritatis, maximē entia & vera, as-

sunt hic propositum. Vnumquodque maximē ipsum aliorum

dicitur, secundum quod alii inest vniuersitatem, ens ergo vniuersum

dicitur apud Arift, ea causa entitatis, scilicet Deo & aliis alteris pro-

fessus Arift, nullus efficitur enim sic. Causa vniuersitatis & veritatis

est maximē ens, & verē Deus est huiusmodi. ergo Autem

na quoque primo Met. cap. 2. dicit, Substantia & quantitas non ha-

bit intentionem communem nisi entis, cuius quadrata sunt quasi spe-
cie. & quadam quasi identitas propria. Et capitulo quinto fac-

it argumentum, quod adductum est de conceptu certo, & di-

bis. Omnes inquit, imaginantur in certitudinem entis, dubitant

autem vtrum sit agens vel patiens. Algazel in Metaphysica sua tra-

ctat primo haberet, quid quidam homines putauerunt, quid est Alga-

zel, non praedictum alium conceptum à suis inferioribus, dicens quid

esse accidentis nihil aliter sit, quam esse substantia. Multa alia ar-

gumenta adducuntur ad hoc: sed quia (vt patebit) non probant vni-

ueracionem sed alietatem conceptus entis, omitti: & etiam quia

ex dicendis cuilibet genio patebit responso ad omnia. Hec

de secundo.

QV O Ad tertium arguo primo sic. Nullum vniuersitatem in ra-

pi. 1. dicitur. quidam dicitur. quod plus quam reliqua vniuersitatem:

substantia & accidentis sunt vniuersata per se in ente: ergo accidentis

non habet aliquid plus in ratione sui vniuersi, scilicet entis, quam

substantia: discutitur bonus: conclusio verō est falsa: ergo altera

præmissarum, non Major: quia illa habetur ex ante praedicamentis:

ergo Minor, quae est conclusio aduersa partis. Fallitas con-

clusionis habetur septimo Meta. textibus & commentis secundo

& tertio, ubi dicitur quid in ratione accidentis inquantum ens

ponitur substantia, unde Commen. dicit in commento tertio, quid

nisi relatiū ad substantiam: quid est quare, vtrū substantia

in eo & non in substantiam includere accidentis in eo q. inclusa

accidentis in eo, quid accidentis includere substantiam ab omnibus

cidens

conceditur, sed non accidens in eo, quid ens. Hec de primō.

QV O Ad secundum Scoti primo fcn. di. 3. q. 1. & 3. di. 8. q. 2. po-

nit hanc conclusionē. Ens est vniuersi substantiæ & accidenti Deo & crea-

tura: probat oī sic. Omnis intellectus certus de uno conce-

ptu, & dubius de diversi, habet conceptus, de quo est certus, aliū

à conceptu de quo dubius: intellectus quisque potest esse certus de

Deo l'ū de propria passione, quod sic ens, dubitando an sitens finis

l'ū in infinitum: sic an sit substantia vel accidentis. ergo conceptus

ens est aliud à conceptibus istis, & ita neutrum est ex lese in vitro

que illorum includitur vniuersis prima propositio patet ex

terminis. Minorem vero experientia docet.

Secundū: Ed quia ens absolutè & primò dicitur de sub-

stantiis, & posterius, secundū quid de acciden-

tibus: inde est quid essentia propriè & vere

est in substantiis: sed in accidentibus est quodammodo & secundū quid, &c.

Expositio primo propositi sequitur in hac secunda parte tractatus,

quomodo effectu in diversis diversimode inueniatur, & secundo loco pro-

positum erat. Primo declarat, quomodo essentia inveniatur in sub-

stantiis separatis duobus capitaliter in accidentibus tribus capitulo.

Circa substantias compotitorum tria declaratur in illis tribus ca-

pitulo. In primo, quia sunt substantiarum compotitorum secundo,

quomodo differat inter se essentia substantiarum compotitorum. In ter-

tiō, quomodo esse habeant ad intentiones Logicas, incipiunt autem ex-

equi in hoc c. quomodo essentia in diversis diversimode inueniatur.

Primo hoc declarat in communione, omnes essentiae vniuersi ad in-

ueniendum comparando in duas comparationibus. Secundo, quid sit

essentia substantiarum compotitorum tribus conclusionibus negatur,

& quartā affirmatur. Terterò mouet dubitationē quādā circa con-

clusionē affirmatur, & solvit eam: Facit primā comparationem,

prīmā inter essentias substantiarū & accidentiū tali conclusionē.

Substantia verē & propriè haberet essentia, accidens autē secundū

quid, quād sit probat. Vnūquodque sicut est ens, ita haberet essentia;

sed substantia est ens simpliciter, accidens verō est ens secundū

quid, ergo substantia haberet essentia simpliciter, accidens verō est ens secundū quid. Major ex dictis in praecedenti capitulo patet. Minor li-

cet habetur septimo. Etiam principio, tamē sic probatur in litera-

ra illud est ens secundū quid, de quo ens posterius, & secundū

quid dicuntur: sed de substantia eius dicitur intellectu, probatur sic. Quic-

quid sūa præfertia immittat intellectu, ab lectori illius potest natu-

raliter cognoscī, ab intellectu quando immittatur (sicut apparet ex

secundo de Anima) quid vult est tenebre cognoscitius, quando

lux non est præfens, ex quid tunc vult non immittatur. Tigit si in

intellectu naturaliter immittatur a substantia immediata ad actū cir-

ca ipsam, sequeretur quid quando substantia nō effici præfens, pos-

set naturaliter cognoscī non esse præfens, & in naturaliter cognosci

posteriori in hoffia cōferrata non esse substantiam panis: quid est ma-

nifestē falsum.

Tertius sic. Ens non est vniuersum substantia & accidenti.

Substantia est nō est ab aliis naturaliter cognoscibilis, hoc est falsum: ergo, &c. Tener consequentia, eo quid cū substantia non immittat im-

mediate intellectū nostrum ad aliquam intellectiōnē fuit: sed tūmū habet

accidens sensibilis: sequitur quid nullum conceptū quidditatū habe-

re poterit de ea, nī aliquis talis possit abstrahī à conceptu acci-

dens, ergo substantia haberet essentia simpliciter, accidens verō est ens secundū

quid. Major ex dictis in praecedenti capitulo patet. Minor li-

cet habetur septimo. Etiam principio, tamē sic probatur in litera-

ra illud est ens secundū quid, de quo ens posterius, & secundū

quid dicuntur: sed de substantia eius dicitur intellectu, probatur sic. Quic-

quid sūa præfertia immittat intellectu, ab lectori illius potest natu-

raliter cognoscī, ab intellectu quando immittatur (sicut apparet ex

secundo de Anima) quid vult est tenebre cognoscitius, quando

lux non est præfens, ex quid tunc vult non immittatur. Tigit si in

intellectu naturaliter immittatur a substantia immediata ad actū cir-

ca ipsam, sequeretur quid quando substantia nō effici præfens, pos-

set naturaliter cognoscī non esse præfens, & in naturaliter cognosci

posteriori in hoffia cōferrata non esse substantiam panis: quid est ma-

nifestē falsum.

Quarto sic. Ens est vniuersum substantia & accidenti.

Substantia est nō est ab aliis naturaliter cognoscibilis, hoc est falsum: ergo, &c. Tener consequentia, eo quid cū substantia non immittat im-

mediate intellectū nostrum ad aliquam intellectiōnē fuit: sed tūmū habet

accidens sensibilis: sequitur quid nullum conceptū quidditatū habe-

re poterit de ea, nī aliquis talis possit abstrahī à conceptu acci-

dens, ergo substantia haberet essentia simpliciter, accidens verō est ens secundū

quid. Major ex dictis in praecedenti capitulo patet. Minor li-

cet habetur septimo. Etiam principio, tamē sic probatur in litera-

ra illud est ens secundū quid, de quo ens posterius, & secundū

quid dicuntur: sed de substantia eius dicitur intellectu, probatur sic. Quic-

quid sūa præfertia immittat intellectu, ab lector

Vno modo sicut causa virtute sua cōcīnēt effectum. Alio modo sicut effectus cōcīnēt virtutē causā, participando illā sic: hoc stante Minor est falsa, exēmū effectus quibet virtutaliter cōcīnēt secundo modo Deum. Nec oportet q̄ cōtinens isto modo sit prius, mo necessariō est posita? Quod si mihi dixeris, q̄ hoc est abuti voca bulis, quia apud omnes cōtūneat virtualiter, nō attribuit nisi causa dico q̄ si hāx in verbo, falsa est. Maiorē q̄ datur triplex modus cōtinendi, tēlīcēt essentialiter, virtualiter, & participatiū: sicut effectus continet in se causam.

¶ Ad tertium, conceleto toto antecedente, negatur consequentia: sufficit enim analogia illius rationis formalis.

¶ Ad quartum negatur consequentia. Ad probatiōē dicitur q̄ fūlū sum lūpēnit, & substantia non invenit intellegētū per propria spēcī. Vnde ad eū probatiōē dico, quod quātūnā autē saluatū in relatione, vt relatio est ad, siq̄dē est simpliciter, nūlā cōfōrmatiōē includit. & vniuersaliter secundū Scoti omnis differētū vīlā in relatione, ergo, &c. maior patet, ex eo q̄ relatio est relatio nec perfēctionē nec in perfēctionē locat apud nos & Scotum.

¶ Tercere, q̄ si dūnditū per quātūnā, & nō quātūnā, nō est pfectio simpliciter. Patēta, quia implicat quid aliq̄d sit nō quātūnā & perfēctionē simpliciter. Sed simplicitas dūnditū per quātūnā & nō quātūnā. ergo, &c. Patēt Minor, q̄ si dūnditū in simplicitatē relatiū & absoluētū: simplicitas autē relatiū est nō quātūnā.

¶ Si dicatur ad ita, q̄ relatio formaliter iūpēnit nō est simpliciter, predicatorū ex ea denominatiōē: hoc non euādūt argūmenta: q̄ simplicitas relatiū est pafio relationis secundū hoc, aut modus intrinsecus. Imposibile est autē q̄ aliter horum sit perfēctus eo, cuius est vt arguitū sic. Nulla pafio est maioris entitatis subiecto suo, simplicitas denominans relationē est eius pafio, sicut vniuersaliter pafio superioris est pafio inferioris, licet nō primos.

ergo simplicitas relationē nō est maioris entitatis relationē, sed relatio nō est q̄ta, ergo simplicitas relationē nō est quātūnā, ergo nec perfēctionē simpliciter. Stat ergo aſlūptū verū, scilicet quid simplicitas dūnditū per quātūnā & nō quātūnā.

¶ Similiter arguitū potes, si dicant q̄ simplicitas sit modus, quidāta men minus conſonū veritati videtur. Substantia ergo immaterialis (vīratione) simplicitas sunt perfēctionēs essentiae substantiarū cōpositarū) sed ratione simplicitas substantis, & adūntūs in

ſentiam perfēctionē, in diuidū, quia gaudēt.

Ad quātūnā. Substantiarū verō quādā sunt simplices, & quādam cōpositae, & in vīrisque est essentia, sed in simplicib⁹ ve-

riō & nobiliō modo secundū etiam cōhabent esse. Materia nō magis occulta, ideo ab essentijs cōpositorum incipien-

tiū est, vt à faciliōrib⁹ conuenientior fiat disciplina. In ſubstantia compoſite,

ſubstantijs igitur cōpositis forma & materia nota sunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha- Materia nō est essentia, ſed ſubstantia ſim- bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

¶ Hic ponitur ſecunda cōparatio, qua ſubstantialis inter ſe cōparare tali conclusionē: ſubstantijs ſimplices nobiliō & veniori modo ha-

bēt. ſunt etiam cauſa eorum, que componitā ſunt, ad minus ſubstantia prima, & ſimplex, que Deus est.

guera constitutum à superiori, & alijs comparibus. Probatur ergo hæc conclusio modo pre expoñito, i. materia signata est intrinsecū in diuidutionis principiū illud est utrinfuscū principiū diuidutionis: cui primò repugnat communicari pluribus per modū, quo vniuersale comunicari particulari: sed materia signata est id, cui pri- mò repugnat communicari, vt viuierale particulari ergo, &c. Major ab omnibus conceditur. Minor vero probatur: nota qd Minor duo includit in se, qd materia signatae repugnat communicari pluribus: & qd primò ei repugnat, primum horum ex eis patet, materiali enim capacē huius quantitatis tantū, impossibile est pluriſati. Secundum autem probatur, illud aliis compitiū materiæ signatae, qd circumscrip̄to quoqueālīb̄tū sibi conuenit, & ipsa circumscrip̄ta nulla alteri conuenit (ex primo Posteriori) led non com- municari pluribus, vt viuierale particulari circumscrip̄to quoqueālīb̄tū, alio existit in subfactuali sensibili conuenit materiæ signatae, & ipsa circumscrip̄ta nulli alteri conuenienter nō comunicari pluribus, primò conuenit materiæ signatae inter omnia, quæ in subfactuali sensibili inueniuntur. Probatur minor, quod ad utramque sibi partet, quo ad primam licet. qd materia signata præcisē sumpta sibi vendicat, ita qd sub eius op̄tū nō est intelligibilis, conuenit sibi circumscrip̄to quoqueālīb̄tū alio, patet ista ex terminis, sed incommunicabilitas conuenit materiæ signatae præcisē vt si accepte, ita qd sub eius opposito materia signata non est intelligibilis, non enim potest intelligi materia propria diuidiū communicabiliis, ergo in-communicabilitas conuenit materiæ signatae circumscrip̄to quoqueālīb̄tū alio. Secunda pars Minoris patet ex exemplarite, quia circūferē- p̄ta Sortis materia signata, seu materia propria, qd item est, certum est qd non remaneat hic, neq; forma eius remanebit hic, neque ip̄a materia, si enim materiali propriam non habet per quid, exigit ordinem communium. Secundo probatur eadem conclusio sibi, Frustra sit per plura, quod potest fieri pauciora, & rēque bene, sed abs- que quibusque alijs ex materia signata sufficiens saluator indi- uiduo sustinat composite: ergo frustra addunctor quæcumque Minor ex dicendis apparet: ubi solutis aduerſariorū rationib⁹ stabilis ac firma remanebit potissimum nostra. Et confirmatur: quia cū in subfactuali cōposita non lnt̄ nisi materia & forma & compo- titum ex his, & accidentia quæcumque individuiū accidunt, nullū alia intrinsecā causam habent, nisi aliquid horum: & sic ad inuestigā- danū diuidutionis causam non oportet extra hoc vagari. Proba- tur tertio eadem conclusio autoritatis Arist. & com. sup̄a indu- citis, quas non opus est repetere. Apparet quidem apud eos eviden- ter omnem distinctionem aut ex formis, aut à quantitate oriri. Est 4 igitur materia signata intrinsecā diuidutionis principiū: quo intrinsecā (dicet particulariter) Sortes est hic. Dicit autē parti- culariter: quia non arbitror materiā signata esse ipsam individuālem proprietatem seu differentiam, sed potius differentiam diuidi- ualitatis essentielle principiū. Opinor inenim quod proportio mate- riæ signatae ad proprietatem seu differentiam iam diuiduim sit, si- cūr proportionē animæ humanae ad differentiam hominis constitui- ta, sicut enim anima intellectuā non est ipsa differentia puta ra- tionale: fed id unde sumitur, ita materia signata non est ip̄a diffe- rentia individualis, sed id unde sumitur, & quod causa ipsam in- trinsecā. Et sic homo est homo, & per rationale tanquam per prin- cipium formale totale, & per animam intellectuā tanquam per principium partiale intrinsecū formale, à qua rationale médiat & caufatur: ita Sortes est hic per differentiam diuidualem, tan- quā per totale quoddam denominans, quod nihil aliud est, qd gra- duis individualis, scit differentia specifica est gradus specificus, & per materiā signataā tanquam per priorem causam intrinsecā à qua ipsa individualitas differentia mendicat. Ut scit inter nos & Scot. in hoc ster diueritas, qd ipsi differentias individuales abesse esen- tiali dependunt a materia signata multiplicant, nos autē sicut ani- mal contrahere necresimus ad hominem multiplicant, bouē sibi formis par- tium, à quibus differentiae contrahentes animal causant, sic spe- cie, puta hominē contrahere ad diuiduūm nō possumus sine ma- teriā signata, que est causa individuali differentiarū, & conve- ter primū principium diuidutionis intrinsecū. Mōetur ad hoc dīcendum, quoniam teneo S. ortem subfactualiter sumptū in rebus linea prædictamente sub specie esse vnum numero: nō vnitate de- predicamento qualitatib⁹, sed subfactuali, quā necesse est antecedit, cuicūsensit pāsi ab individuali gradu, quē ipsa individualis dif- ferentia importat. Et hoc in se dicitur S. Doct. non censet quis- quā, prīuipue legere principium, & in compēdo Theologię, ca. 157, ubi vbi Sortem codem numero esse post resurrectionē, eius quan- titate numerata, & in tractatu supradicto.

Q. V. Qd ad quinquā arguitur contra conclusionē & dicta in ea à Sco- vbi supra. Primo sic, impossibile est aliquid depéndens à posteriori naturaliter, esse id priori naturaliter, quia tunc esset prius, & non prius. sed subfactualis est prior naturaliter qualitatis, igitur nihil causa- tum à qualitatē sine qualitatem, quæ prexigeno naturam qualitatis- sis potest esse de subfactuali, nō igitur signatio ista a qualitatē cau- fata est endē subfactualis, probatio Maioris, ubi est vera & realis, idē-

tis, sicut non sit formalis, ibi impossibile est hoc esse, & illud non effe: quia tunc item realiter est, & non effe: possibile est prius naturaliter esse sine posteriori naturaliter, ergo multo magis abesse eo & per relatum est, vel causatum a posteriori naturaliter.

¶ Præterea, id q̄ est necessaria cōditio cauſa in cauſando, non potest habere effe a cauſato, quia tunc causa, in quantum sufficiens ad cauſandum, effe cauſata a cauſato, & illud cauſati effe cauſa suipius: sed singulariter hinc signatio ſubſtitutæ eſt necessaria conditio in ſubſtituta ad cauſandum quātitatem, quia cauſatum singulariter requiri cauſam singularē, ergo impossibile eſt iſtam ſignationem ſeu ſingularitatem effe a quantitate.

¶ Præterea, Quare quātitatem cauſare vel derelinquere tam modum ſeu ſignationem in ſubſtitutâ, ni nihil ex hoc eſt, niſi q̄ praeſumit quātitati, tunc nullo modo ſignatio eſt per quātitatem, quia tunc ſignatio ſubſtitutæ naturaliter precedit ipsam quātitatem. Si autem aliquid aliud, quaro quomodo cauſetur a quantitate, & in autem genere cauſa.

¶ Præterea, Quare quātitas potius relinquit tam modum in ſubſtitutâ, quām qualitas, nō videtur ratio, quia ſicut qualitas in ſeipſa in formâ ſuperficiem, ni bil relinquent in ea: ita quātitas infor- mat ſubſtantiam in ſeipſa & non per aliam formam derelicta.

¶ Præterea, Quātitas iſta, qua ad individuationem cōcurrunt, aut effe quātitas terminata, aut interminata, non terminata, quia illa ſequitur formâ in materia, & per conſequēs singularitatē ſubſtitutæ, quia ſicut ſubſtitutâ effe cauſa eius, ut eff terminata, ita haec ſubſtantia eft cauſa eius, ut eft hic terminata. Et conſtruirat hoc: quia cuī quātitas terminata varietur ſola rarefactione, idem individuum erit mul- tis singularitatibus idem: quod eft impossibile. Si autem interminata, contraria illa manet eadem in genere & corrupto.

¶ Præterea, Si quātitas cōcurrunt ad individuationem, vt primò diſtinguitur, oportet q̄ in ſeipſa ſit prīmo diſtincta numeraliter ab aliis: sed tunc tua propositio nō eft vera illa. Omnis diſferentia forma lis eft ſpecifica, quātitas enim hac & illi cuī ſint forma, diſferet ſpecificè. Quod ſi quātitatem excipias ab illa proportione fundamen- tali adiſciri ruinosi, vnde probabitur, q̄ diſferentia formalis ſit ſpecifica: quęcunque enim ratio fuerit adducta de forma, habebit locum in quātitate, cūm quātitas forma ſit.

¶ Præterea, Tota latitudine prædicantem ſubſtantia eft prior ceteris predicationis, ergo cuī individuum ſubſtantia claudatur in iſta latitu- dine, oportet q̄ ſit in ſtructio ſeipſa abſque dependence a quātitate, quia eft posterior. Et cōfirmitur: quia nihil reponitur in ali- quo genere per aliquid, q̄ ſit extra illud gen. Multa illa argumēta fuit a Sto. & aliis: ſed quia cōcludunt materiā ſolē vel quātitatem ſola, vel aggregatū ex materia & quātitate nō eſſe principiū individuationis omisit, nihil enim cōtra nos. Omili præterea quia indi- uiduatē cōtra poſitionē noſtrā eſſent, breuiatū ſtudēs. Hac de quinto.

QV O Ad ſextum respondendum eft argumentis factis: nunc deinde alio pro opinione contra inducētis.

¶ Ad primū igitur iſtorum dicitur: falſa eft Maior. Ad cuius euidentia eft notandum, q̄ propria materia ſignatio ab hac quātitate eft propria potētia ad propriū actū: vnde ſicut potētia ma- teria eft eadem realiter ipſi materia: & tam ē dependet a forma: ita potētia ſeu capacitas materia refpeccit huius quātitatis, que vo- catur eius ſignatio, dependet a quātitate, & ramen eft eadem mate- ria. Et quia potētia eft prior & posterior, & naturaliter actu, prior eft in genere cauſa materialis: posterior in ordine cauſa formalis, idem ſignatio materia: eft prior quātitate ordine cauſa: materia- lis: posterior autem in ordine cauſa formalis, vnde vitroque modo Maior eft falſa: tam ſi intelligatur de priori & posteriori ſecun- dum genus cauſa materialis, quam intelligatur de priori & poste- riori in ordine cauſa formalis. Aliquid enim dependens à forma eft idem realiter materia, & aliquid dependens à materia eft idem realiter forma ut patet. Ad probationem primam quā dicitur: quia tū effe prius, & non prius, dico q̄ non eft inconveniens in conuerſionēbius cauſarū. Ad aliam probationē, quā dicitur, Vbi eft vera & realis idētitas, &c. negatur ſecunda propositio aſſumpta, nō enim omnes prius potest effe sine posteriori: ut alia ostendetur.

¶ Ad ſecundum negatur Maior, cum cauſatum eft cauſa ſuic cauſe in alio genere cauſa: ſicut in proposito accidit: materia enim ſig- nata eft cauſa quantitatis in genere cauſe materialis: quātitas eft mo- cauſa materia: ſignata in genere cauſa formalis, vt actus poten- tia. Et patet taliter. Maior in exemplo ſupra poſito: potentiam enim materiæ eft necessaria conditio materiæ ad cauſandum for- malis, & tam ē dependet a forma in genere cauſa formalis. Ad probationem dicitur, quod cauſa materialis ſecundum cauſalitatem ſuam dependet a ſuo effectu, ſi forma: fed non in quantum eft effe- ciens eius, ſed in eo quod eft cauſa materiæ: cauſa enim ſuam habet in- uicem cauſa, vt dicitur ſecundo Physicæ.com.30, non ergo inco- nequit cauſam in cauſando dependere a cauſatō: non ut cauſatō: ſed ut cauſa eft ſcenſum aliud genus.

¶ Ad tertium dicitur, quod quātitatem cauſare tam ſignatio- nem in materia nihil aliud eft, quam materiam eſt sub hoc agente. In

5.940
lo 8-se-
dum.

factam capacitatem adeo huius quantitatis: quod non illius, & sic quantum tamen concurredit significationem materie ut atque propter quem talis capacitas sit. Agens vero et efficiens illam: & talis signatio seu capacitas praest ipsi quantitatim in genere cause materialis: & non potest in hoc inferri, qd non fit per quantitatem ea quod quantitate in genere causa formalis, que tunc & si quis inter cunctas posteriores inesse numeratur.

¶ Ad quartum dicunt, qd non solum quantitas tali modo signat materialiter, sed etiam qualitates proprias: Materia enim Sortis ita est: pax harum qualitatum, quod non aliarum: sed quia sola quantitas immaterialis recipitur in substantia, & ex sola quantitate omnia radicibus distinctionis materialis, adeo propositum, materialiam signant, materialiam sub certis dimensionibus & non sub certis qualitatibus dicimus.

¶ Ad quintum dicunt, qd quantitas illa quae ad individuationem virginalem non intrinsecum individuationis principium concurredit, est qualitas terminata. Nec obstat, qd sequatur forma, qd etiam forma lequitur potentiam materiae, a qua tam in causatur: & ceterum hanc substantiam esse, causam materialis huius quantitatis: sed eodem verso in genere causa formalis hanc quantitatem esse causam huius signacionis materiae modo, praeceperit. Ad confirmationem Antonij Tromberi dicitur quod qualitas terminata ad individuationem concurrens non stat in dividibili, sed latitudinem habet, sicut enim quilibet species naturalis determinat libi quantitatem maximam & minima infra quamdam latitudinem & quodlibet individuum determinat libi hanc quantitatem infra tales limites, & non dividibili, unde potest fieri rarefactione in eius (vindicta) duatione est variatione, non enim hic accipitur quod qualitas terminata est punctualiter: sed cum certa latitudine.

¶ Ad sextum dicunt cum cedendo consequentia primas sed negant, qd ex hoc sequatur falsitas illius propositionis: fundatam firmam ad divisionem. Peccavit enim arguens peccato maximo non distingueens inter differentiam formalis & formarum: omnium enim differentiationis formalis est specifica, non autem omnium differentiationis formarum, dicit S. Thos. a. contra Gentiles, ca. Si alioquin forma huius igitur formalis illius igitur distingueretur, sicut ille sine fine, & diffundant, vnde in ea mathematica divisiva in partes, habet duo individua qualibet enim pars linea est linea, & illa individua sunt formae, differunt, sed non differentia formalis. Appellatur autem differentia formalis illa, qd est per principia quiditatis, huc enim semper erit in ea quod forma qualis non est inter haec linea, illacum sit eadē virtutis quodquiditas, verum argumentus error est via de puerilis, sicut forma, & differunt ergo differentia formaliter: monachus, & et albus, ergo est monachus albus.

¶ Ad ultimum negant consequentiam licet enim in qd est in predicamento substantia: sit prius simpliciter quodlibet alio praedicamentum tamen aliqua conditione (sive quod individuum vel sic non est in predicamento) potest esse posterior in genere causa formalis, & alterum praedicamentum, qd quod causa formalis est posterior in elle.

¶ Ad confirmationem dicitur quod quodlibet predicamentum complevit per res sui generis, si loquuntur de his que ponuntur in predictamentis, & de ratione reponendis ea in illis, non autem si loquuntur de conditione rei reposta in predicamento. Sortes enim non nisi substantia, & ratio ponens ipsum in predicamento est substantia, conditione autem individuationis, sine qua non est sicut ratio respondit ipsum in predicamento, non inconvenit quod coextigat accidentis, puta quantitatem.

¶ Ad primum vero eorum, quae pro opposita conclusione adducuntur, dicunt quod Minor est falsa, ad materialiam namque signatio primo sequitur vnitatis numeralis.

¶ Ad secundum dicunt, qd differentia individuorum reducitur in quantitates, quantitates autem differunt sibi propriis, qui sunt differentiae quantitatis, sicut autem non solum integrare ex illis duobus, & manentia & continuatione partium: sed ex duobus cum tertio nomine, si partium in toto: vt docet Albertus in predictamentis, & de quantitate: hec enim differunt a situ speciali predicamento qui dicitur: nō partium in loco: vnde situs in propposito distinguuntur sicut in duabus partibus in toto, qui sunt de eorū sorte: ordines autem estis, in distinctione enim ordinis cadit distinctione: & sic patet. Qd est aque dubium de his, ad quae faciunt reductionem, & de quantibus, & quod non operari quantitates per hoc distinguuntur formaliter, enim onto partium in toto materiali quid, est in ipsa quantitate, quod in nulla alia forma invenitur.

¶ Ad tertium Antonij Tromberi dicitur qd Minor est falsa: materialiter signata, vt probatum est, est id, cui prima repugnat dividuarietate in particulari ratione enim repugnat essentia.

Atet ergo, quod essentia hois & Socratis no
differunt, nisi secundum signatum & no signa
tu, unde Com. dicit super 8. Met. q. Socrates
no aliud est, q. animalis & rationalitas, qua sunt
quidditas eius. Sicut etia essentia generis & gen
eris speciei secundum signatum & no signatum differunt,
quaus alii modus designationis sit vitrobigis, q. aet
io induit respectu speciei est pmatria determinata & no figura
dimensionibus: designatione autem speciei respectu generis tunc.
est per differentiam constitutiva, que ex forma rei legatur.
POST Q.Y.A.M Determinatio est quid sit essentia substantiarum
cōpositarum in cōmuni, in hoc tertio capite intendes agere de diffe
rentia substantiarum cōpositarum inter lecūm essentia cōposita sive tres
specie, specifica, & individualis, quinque facit. Primo loquitur
de differentia earum absolute. Secundo determinatus de differen
tia earum, ut subsunt primis intentionibus, & illarum nominibus ostendit
quomodo essentia generica differat a specifica. Tertio genus,
species differentiatione, distinctione qualiter inter se differant, declarat:
Quarto excludit quandam dubitationem. Quinto assignat differen
tiam inter eis natam specificam & individualis.
A D E V I D E N T I A M dicendorum praenotadū est q. de essen
tia possumus tripli hinc loqui primū de ea sive absolute ab aliis
habundine ad primas, vel secundas intentiones. Secundū de eis, ut subsunt
nominibus primis intentionis. Tertio, ut subsunt nominibꝫ secundae
intentionis, sive gratia. De natura humana contingit loqui secundū
ea, q. cōnvenit libi rōne tu, contingit loq. de ipsa, vt
sit sub hoc nōte, humanitas, & hoc nōte ho, & similibus: contingit
& tertio loqui de ipsa: vt sit sub hoc nōte ipsa. S.Th. ergo in
prima huius c. parte loquitur de essentiis rei q. primo modo totore
rō restituendo loquitur de eis secundo insimul, in sequenti autē ea, de
eis tertio modo acceptis sermonē faciet & hoc, si non vis decipi ia
hoc ad diligētissime notato, ponit igitur a assignando differentiam in
ter essentia generica, specifica, & individualis secundum se sumptis
hac cōclusionē essentia predicta a no differit, nisi secundū signata
& no signata, hoc sic de animali, hois, & Sortis essentia pro
prio non differit, nisi p hoc in ratione animalis cadit substantia ani
mata sensibilis ab aliis determinatione ei⁹ p ratione in ratione aut
hois ponitur substantia animata, sensibilis & realis & sic additur in ea
designatione p differentiam: ratio vero Sortis ponit substantia animata,
sensibilis & realis in ista cōsideratione, & istis oīb⁹: & si in ea additur de
signatio materie q. no ponetur in rōne hois, sive absolute lo
quendo, & secundū has rōnes portas appetit, has essentia, no nisi le
cundū signata, & no signata differit, lecundū explicita inclusio
ne alieū designationis, tunc determinationis, & non explicita inclusio
ne illi⁹, hie talis designatione oī uniformiter sit in natura specifica,
& in natura individuali determinatio eni⁹ q. addit natura specifica fu
pra genericā, est formalis essentia, diversitatis genus, potē a
forma in eo, q. forma sūptā: determinatione autē, q. natura individua
lis supra specificā addit, est materialis, nō formaliter, sed materialiter
tacitū diversitatis in specificatiō, vt pote sumpta a materialis cō
ditionib⁹ rei, Ex his habes q. ho. & humanitas, q. & animalis secundū
se, i. natura significata, nulla m̄e differunt, eadē oīcē ratio nō
significata p hominē, & humanitate, q. pilla designatione
differunt, sed vt post dicetur, differunt ut subsunt nominibꝫ priue
intentionis. Quia vero difficitur p signatum, & no signatum, non
est diffidū de ideo dicit cōsideratione. Met. com. 10, q. Sōcetes substa
ntialiter sumptis, ut aliud est q. animalitas, & rationalitas, qua sunt
quidditas ei⁹. Sōcetes enim q. naturam Sortis nominat eadem
realiter est animalitatis, & rationalitatis.

Hæc autem determinatio vel designatione, que est in
specie respectu generis, non est per aliqui in essentia
specie existens, quod nullo modo in essentia generis es
sit, inquit quicquid est in specie, est etiā in genere, vt non
determinatus, si enim animal non esset totum, quod
est homo, sed pars eius, non prædicaretur de eo, cum
nulla pars integralis prædictetur de suo toto.

In hac secunda parte capitulo determinatus quomodo essentia ge
nerica differit a specifica, secundū q. ambo s̄t sub nominibꝫ primis
intentionis, puta q. differit a essentia hominis, & essentia animalis
sib̄ nominibus, ho & animal, & intendit, q. essentia significata
per nomē genericū, puta animal & essentia significata per nomē
specificū, puta homo, non differunt per hoc, q. essentia significata
per nomē specificū in cōsideratione aliquam determinationem, q. om
nino sit, extra res ligatacum per nomē genericū, sed per hoc,
q. essentia per specie i. nō importat includitāta designatione
nomē specificā, quia sit per differentiam eius constitutivam sicut
homo autē includit ratione: ponitur namque in eius definitione
animal. Essentia vero nomine genericū significata confusa, & inde
certa.

ТОМІ ІІІ.

TRAC. VII.

300

minate importat designationem illam: sicut animal in potestate includit rationale, ut dicit Porphyrius: vnde animal & vires salter omnis efficiens generico nomine importata, ut sic, totum includit, & includit species, licet non eodem modo. Et propterea ad potest differentiatione declarationem ponit talem conclusionem. Genus dicit totum esse speciem: quia igit probat, Omne predicatum dicit totum esse eius, de quo predicatur: genus predicator de ipsa specie, ergo natura genericā, puta animal, dicit totum esse species. Maiorē probat per hoc, quia nulla pars predictarū de suo toto. Vbi aduentum est qd hic sermo verius est de predictione in recto & directo, siue essentiali, siue denominativa, & de parte, in eo, quod pars, & nō de parte vt si significatur per modū totius: potest enim pars pro virib; modo significari sicut materia significatur vt pars rei (per yl materia) significatur autē tertiora (per yl materiale) his enim modificata cōditionib; proppositio illa, sicut nulla pars predictarū de suo toto, nullā patitur instantiā: cūm enim dico, Homo est albus, ly albus, cōfundit in se totū quod est in homine, & similiter cū dico, Homo est materialis, ly materialis, comprehendit in se implicite totū quod est homo: & sic cūm dicitur, Homo est animal, ly animal, contineat implicite totum quod est homo, modo qui infra declarabitur, & sic probandum est: quod efficiens generico nomine importata includit designationē specificam extra totum enim nihil est.

Hoc autem quoniam contingat, videri potest, si inspicatur corpus secundum quod ponitur pars animalis secundum quod ponitur genus: non enim potest dici eo modo esse genus, quo est pars integralis, hoc igitur nomen, quod est corpus, quoniam tripliciter accipi potest: corpus, enim secundum quod est in praedicamento substantiae, dicitur ex eo quod habet tale naturam, ut in eo designari possint tres dimensiones: ipsa autem tres dimensiones designatae sunt corpus, quod est in genere qualitatis. Contingit autem in rebus, quod habet una perfectionem, ad ultiorerem perfectionem pertinet sicut patet in libro primo de animalibus. Secundum hanc ultiorern interpellationem.

Genui com talēm formā: & vt in ea polsint tres dimensiones desig-
paratum ad nari, pōtalia pfectio adiungi, vt vita vel aliqd huiusmo
speciem di, pōt ergo hoc nomen corp' re quandā designare: que
cipitur vt habet talēm formā, ex qua sequit' in ipsa designabilitas
partis triū dimensionum cū precisione, vt s.e illa forma nulla

præcione velerioris perfections substancialium. Caulum huius & similiam distinctionem signata in litera, ex eo quod res habent aliquas perfectiones substancialēs, non excludit se aliquā alia veleriorē substancialē perfectionē, sicut homo ex eo quod haber perfectionē sensitū, non excludit a se perfectionē intellectū, & humiliter corporis ex eo, quod haber perfectionē corporalē, non excludit a se perfe-
nitionē vitalē; & sic de alijs enim prior pfectio substancialis non excludit secundā & tertiam, & manifestū sit etiā quod non includit eas in actu: p̄t prior pfectio cōscipi & significari, & cu pfectio ne fu ex-
clusione aliarū, & cu in clusione cōfūla earū. Ex eo namq; p̄ forma-
liter non includit alias, p̄t p̄cise cōscipi & significari. Ex eo vero,
q̄ cōiunctione cui alius non excludit, p̄t ei aliarū cōfūla & poten-
tiali inclusione cōscipi & significari: unde natura significata p̄t
hoc nō Corpus, quia non formaliter includit pfectio vitalē, nec
sensitū, nec intellectū p̄t cu pfectio hominū horū cō-
scipi & significari: & quia non excludit adiutoriū essentiale suū cu
illius video p̄t ab aliis corū pfectio cōscipi & significari, & ve-
rō & determinata includet omnia illa; colligitur autē ex tēxi triplices
differētia inter haec: differēt enim primo in hoc, quia corp̄ primā
modo dicit corporētis foliā, ex qua nata est fluita trina dimidiatā
& nulla velerior perfectio: corporētis secundo modo dicit formā
quācumque, à qua fit corporētis: ex qua nata est fluita trina dimidiatā
et velerior perfectio: corporētis tertio modo dicit formā
quācumque, à qua fit corporētis: ex qua nata est fluita trina dimidiatā
et velerior perfectio: corporētis.

30 sio quicunque alia perfectione. Secundo differunt, quia corporis modo est pars speciei, eo quod significatio formalis est prius & extra significatiū cī: sicut alia rationales est extra corporeitatem: sicut enim in hoc duō, perfectio corporalis, q̄ praeceps accepit patēt, non includeret aliquid modo intellectuālitas: & pfectio intellectuālis, quæ est altera pars: corp. vero secundo modo est totum respectus speciei, eo quod perfectio seu forma formaliter importata per speciem includitur in significato corporis sic accepti: significat enim quicunque formā, à qua fit perfectio corpora, & sic anima intellectuā includitur in ly quicunque. Tertio differunt, quia corporis primo modo non est in recta linea praedicationali, sicut nec quicunque pars: corpus vero secundo modo est directe in praedicamento substantia: sicut & quodlibet aliud genus.

Et etiam talis est animalis habitudo ad hominem. Si enim animal nominaret tantum rem talem, qua habet 40 quandam perfectionem, ut possit sentire & moueri per principium in ipso existens, cum precisione alterius perfectionis: tunc quacunque alia perfectio vteri super-utentiret, haberet scilicet ad animal per modum partis, & non si-
cuit implicitè contenta in ratione animalis: & animal non esset genus, sed est genus secundum q[uod] significat re-
quandam: ex cuius forma potest puenire sensus & mo-
rus, quacunque sit illa forma, sive sit anima sensibili-
tancum, sive sit anima sensibilis & rationalis simul.

¶ Declarat hoc quoq; in hoc genere, q; est animal, p;ot enim anima
accipi vt significat form; ex qua præcisè oritur sensus & motus,
quib; animal n; o animal diceretur ut dicitur primo de animali in
tex; c.15. p;ot etiā accipi animal, dicitur form; quæcumque, ex qua
oritur sensus & motus n;o præcise, & sic est gen; primo autem modo
est pars speciei, unde h;o est cōposit; ex animali & intellectu primi
cipio tanq; ex suis partibus elementib; accepitudo animal principio
modo, sic enim ex supra significati cl; est intellectu sua natura animali
ro secundo m;o est totu; respectu hois implicite includens specificas
perfectiones: cū enim si dico animal dico habet natura sensitivitatem
indeterminate relinquendo: per qua form; habeat sensitivitatem naturam
& sic implicite includentur oīs form; specificas: habet enim natura
sensitivitatem n;o nisi per form; animalis, leonis vel bovis; & Ex his
partibus differētia inter essentiam genericam & specificam, vt substantia
nominibus generico & specifico prime intentionis: quia s; difference
stur includens implicite & includens explicite illamet.

Si igitur genus significat indeterminate id totū, quod est in specie, nō enim significat tam materialiter etiam differe feretis significat id totū, quod est in specie, et nō tantum formā, & etiam diffinītio significat tam, et etiam species sed diversimode. Quia genus significat totū, ut quādam determinatio determinans id, quod est materiale in re sine determinatione, propria forma, unde genere sumitur à materia, unde patet ex hoc quod corpore dicitur ex hoc, quod habet talē perfectionē ut possint in eo designari tres dimensiones, quae quidē perfectio est, ut materialis se habens ad ultiorēm perfectionem. Differentia vero econquerit, sicut quādam determinatio à formā determinata sumpta præter hoc, quod intellectu primo sit materialiter determinata, ut patet cum dicatur animatus, scilicet

2. Met. c. 5. illud, q̄ haberanīmā, nō determinatur quid sit, vtrū copus, V̄el aliqd aliud, vnde dicit Auct. q̄ genus nō est in diff̄ētia, sicut pars eff̄etū eius, sed solū sicut ens extra quidditatē, sive essentia, sicut etiā subiectū est de intellectu passionum, & ideo genus nō pr̄dicitur de diff̄ētia per se loquendo, vt dicit Arist. in 3. anima, & quartae Topicorū : nisi fortè sicut subiectū pr̄dicitur de passione. Sed diffinitorū sive species cōprehendit vtrunque s. determinata formā, quā designat nomen Generis & determinata formā, quam designat nomē Differētia.

In hac tertia parte capituli cōparat genus, speciē, differentiam, diffinitionē inter se quo ad cōvenientiam & differentiam. Conuenientia sit hinc oia in hoc q̄ quodlibet corū significat totū q̄ est in specie. Quod ex predictis immediate sequitur: si enim genus significat totum, quia verē & proprie predicator de specie, & confundit in omnia, ad quā se extēdit: pari ratione differentia cum verē & proprie predicator de specie, & confundit in se omnia, ad quā se extēdit ut predicate, totum significabit. Differentiam autē duplicitate ponit inter ea. Differentia primō quo ad formula significata eorum q̄a formale significati generis est perfectio materialis: formula autē significativa differētē est perfectio formalis: formula significativa est aggregata ex virtute perfectionis, non distinguenda eas: formula autē significati diffinitionis est similiter aggregata ex virtute perfectionis: sed dividendo in singulas verbū grāta, sū male significati animalis est natura sensitiva qua te habent ut materialis ad perfectionē intellectuelam, que formaliter importatur per rationale: & consequenter perfecti intellectuali est haber formalis: similiter formula significati hōs & animalis rationale est aggregatum ex natura sensitiva & intellectuā, sed animal ratione le separant explicita virtutē, homo vero non.

PRO Intellec^tu horū nota q̄ significatum formale nominis p̄f̄ces est perficere tñ forma determinata; & prīmo explicata p̄ illū nomine. Materiale vero est illud q̄ sibi nominis significatio adit non priuō; unde confidatur omni eo q̄ tam formaliter q̄ materialiter imporratur per genus, speciem, differentiam & distinctionem, dicit q̄ idem significat, & q̄ cōveniunt; confidatur autem formalibus corū significatis, dicimus, quod differt & quod non differt significant idem. Sed ne vageris, querendo differentiam inter significatum formale speciei & distinctionis; quoniam nulla est, sed modo tantum exprimunt idem formale significati differentia; sp̄cies enim indistincte actu tamē explicat totum; distinctione vero dividit in singula, ut dicit 1. Phys. Tex. com. 5. Genericum ergo nomen p̄t animal formular & determinare explicat materialem hominis perfectionem, s. sensituum, & ideo genus sumitur a materia, Met. Tex. com. 9. Differetia vero nomen p̄t rationale, formular & determinare explicat formale rei perfectionem; ideo dicit ibi idem sumi a forma. Et sicut in formalis significatis generis non perfectio per differentiam inducitur quia indeterminate in illo includitur; ita in formalis conceptu differentie nō cadit genus eadē ratione; q̄. perfectio generici indeterminate cadit in nomine differentia. Sicut enim ex eo q̄ animal significat habens naturam sensituum, duo significat, naturam sensitū formaliter, & primō, & habet illas indeterminate; non enim explicat an id sit homo sive Bos; sive rationale, ex eo q̄ significat habens rationalitatem, duo significat, scilicet rationalitatem formular & primō, & habens illas secundariis & indeterminate; non enim determinat quid sit id beneam homo, vel animal, & ideo dicit Auct. q̄ genus non est in ferentia, sicut pars essentiae eius; id sicut pars sui formalis significati, sed est extra formale significatum eius; sicut subiectū est extra formale significatum sua passionis. Album enim puram qualitatem significavit dicitur in predictamentis. Et licet genus nō sit de intellectu differentia; tali modo, s. ut formaliter significat per illā est tamē intellectus eius alio modo ut subiectū s. de intellectu passionis. Dupliciter enim ut supra dictum est, aliquid cadit in theologicis. Vno modo ut pars quidditatris. Alio modo ut subiectū eius; quomodo subiectū tamen distinctione passionis debet 7. Meta. Tex. cōs. 19. & ideo dicit Ari. 3. Meta. Tex. cōs. 10. & 4. Topic. c. 3. q̄ gen^p se nō predicatur de differentia, nisi forte subiectū predicatione de passione. Ratio primi dicti est, quia genus in suā modo diegdi ne se predicateat de differentia; non quide in qua

quia differentia non explicat causam generis: nec in secundo, quia differentia non ponitur in generis distinctione, nec etiam in primo proprietate, quia predicitam primi modi in recto, que proprie predicata sunt ea quae intrinsece in ratione cadunt, & non ea quae per additionem in ea sunt, homo enim utrumque predicitur proprie de risibili in primo modo, quippe ex eo quia risibile est homo, est per accidentem dicitur. 1. Postea, ca. 13. Ratio secundum est, quia unus genus est de inter differentia, sicut subiectum est de intellectu passionis; ceterumque est quod genus predicatur de differencia, sicut subiectum de passionis.

dicit forte, nō dubitantis est, sed nō determinantis. confuerit apud ipsum res non decisā sub dubia verborū forma ponī.

Vide Art. 2^a
ad hanc questionem non debeat dubitari, quod ratione prima
adverte quod sicut in intellectu differentia cadat genus determina-
tum; nam etiam differentia genus illud non explicat determina-
tum, ratione enim non explicat animal cū rationalitate, sed habens
rationalitatem, sicut & in definitione visibilis cadit homo: & tamen
hoc nomen visibile non explicat hominem determinatum. significat
enim habens rationalitatem.

Et ex hoc pater ratio, quare gen⁸ & species & differen-
tia se habeant proportionaliter ad materiam, formam & turā mat-
cōpositū in natura; quāis nō sint idēm cū illis, quia ne
turā, quā nō
genus est materia; sed sumitū à materia; ut signifi-
cas totū; nec differentia est forma, sed sumitur à forma,
ut significas totū. vnde dicimus hominē esse animal ra-
tionale, & non ex animali & rationali, sicut dicimus eu-
esse ex corpore & anima. Ex corpore enim & anima di-
citor esse homo, siue ex duabus rebus quedā tertia res
cōstituta que neutrā illarum est, homo enim nec est ani-
ma neque corpussed si homo aliquo modo ex antitha-
li & rationali dicatur esse, non crit sic ut res tertia ex iugis.
dualis relata sed sicut intrefacta ex terris ex duobus in-
veniuntur.

30 ad eum, tebus, sed ne ut intellectus verius ex duobus intellectibus, Intellectus enim animalis est sine determinatione formae specialis naturam exprimens rei ex eo quod est materialiter respectu ultime pfectiois. Intellectus autem huius differentiae ratioalis consistit in determinatione formae specialis, ex quibus duobus intellectibus constituitur intellectus speciei, vel distinctionis; & ideo sicut res constituta ex aliquibus, non recipit prædicationem earum rerum, ex

quibus constituitur: ita nec intellectus recipit prædicationem corum intellectuum, ex quibus constituitur; non enim dicimus, quod diffinatio sit genus, vel differentia. Correlarie coelum & secundum differentiam inter genus & specie & differentiam, q. gen^o proportionaliter se habet ad materiam, qua est pars copioſum & noſ significat ipsam differentiam proportionaliter se habet ad formam, & noſ significat ipsam species proportionaliter se habet ad copioſum ex materia & forma; & vt vi noſ significat copioſum ex materia & forma, sed aliq. qd cōpletet genus & differentiam. In aſignatione hui⁹ differentia ſecundum quodlibet membrum ponit ſue duas particulae in primo membro prima particula est q. gen^o proportionaliter se habet ad materiam, ſecunda vero est q. gen^o noſ significat materia; ſimiliter in ſecondo & tertio membris, l'una particula omnium ſignificat ex ſupradictis. Si enī pfectio generica que formaliter importatur per gen^o, est materialis respectu pfectiois differentialis, qua formaliter importatur per differentiam, oportet qd ſicut ſe habet materia respectu formae in copioſo naturali, puit Sorte: ita gen^o respectu differentiae in copioſo rationali, s. species: vt ſicut materia est potestialis, & pſictrac ſpecificatur per formam, ſic generica pfectio est potestialis pfectibilis & ſpecificabilis p differentiam. Secunda vero particula, licet ſequatur etiam ex ſupradictis quia ex eo, qd genus differentia & species ſignificat totum, ſequitur immediate quod genus noſ ſignificat materiam, quia materia, non eſt totum: & qd differentia noſ ſignificat formam, qua forma non eſt totum: & qd species vt ſic no dicit copioſum ex materia & forma, eſt qd partes eius ut ſic no ſunt materia & forma, ſed genus, & differentia. Atamen S. Tho. probat eſt tali ratione: Materia & forma ſunt partes ſui totius, ſicut duæ res tertie rei genere & differentia ſunt partes ſui totius, ſ. ſpecie: vnde duæ res tertie rei genere & differentia ſunt materia

speciei, ut duas res terciis gen. & differentia non sunt materia & forma speciei. Maior patet ex se, homo enim est alia res à materia sua, & alia à forma. Nec est curio modo utrius sit res distincta realiter, vel serendum ratione ab illis dubius cōsūntus: sufficit enim nobis, q̄d sit tertia res realiter distincta à qualibet parte. Minor vero declaratur hoc modo, si genus & differentia cōponerent speciem, vt due res tertii, tunc homo esset cōpositus ex animali & rationali: hoc est falli: ergo à destructione cōsequētis genus & differentia nō cōponit speciem, vt due res tertii, q̄d erat probandum. Consequētia patet ex se: falsitas vero cōsequētis probatur, ex eo q̄ nulla pars predicatorum de suo toto, ut supra dictum est. Habetur quarto Topic. ca. II. Animal autem predicatorum de homine similiiter rationale: dicimus

erit, quod homo est animal, & quod eft rationalis.
A D V E R T E N D U M eft q. S.Th.o ex tempore, explicando Maio-
rē ex ep̄clariter dicit, q. p. hō dicunt eſſe ex anima & corpore, sicut ex
duab' rebus tertia res. Circa q̄ verba dubitatur q̄o hoē sit verū, cius
doctrinā sustinetur ponēntis vniq̄e formā ſubſtituātē in cōp̄do: q̄
quæcumq; enim aut īdē realiter, nō confitunt aliquid, vt duę res ter-
tiā, perf. ethio aut corporē, & anima ſit idem realiter, si vniq; forma
ponituri: quo modo ergo cōſtituerit hominē, vt duę res tertiae;

T.6.10. *ens extra animam.*

¶ Præterea, Relatio mensuræ est realis. i. Meta; sed illa fundatur in aliquo vniuersali. Probatur: quia oportet esse aliquid vnum mensuram aliarum specierum: sed non vnum numero secundum Arist.

¶ Præterea: Operatus seu passio realis primo & adæquatè inest vniuersale: ut intelligere homini ex primo Posteriorum. igitur datur vniuersale extra animam.

¶ Præterea, Contraries est oppositio realis: & eius extrema sunt vniuersalia non singulæria, ergo dantur vniuersalia extra animam.

¶ Præterea, Si vniuersale sit ab intellectu, quomodo res predicatorum de rei & quomodo vniuersale est vbiq; & semper incorruptibile & aternum? & quomodo materia & forma pertinent ad quidditatem vniuersalis. Physici & quomodo vniuersalium tantum est definitio? & quomodo genera & species, & vniuersaliter prædicamenta sunt entia extra animam?

¶ Præterea, si nihil esset in re nisi singulæria: nulla esset vniuersitas realis: non numeris, quæ est propriæ singulæriæ consequens est nullum ergo, &c. Hac de secundo.

Q. V. O ad rerum seito nos sequentes. S. Thos. ac per hoc communem Peripateticorum doctrinam opposita in hac re proferre sententiam. Dicimus namque, quod illorum trium, quæ in Vniuersalibus nomine intelliguntur, vnum tantum quandoque est extra animam, sive ipsa vna formularum reliquo duobus opus intellectus consequenti, bus quod & probatur simili modo arguento; quo suprà argumentum est. Quicquid sequitur naturam ratione sui, implicantur predicatorum de individuo illius naturæ. Ied apud ad effendum in pluribus aperie se sequitur nautam: puta humanitatem ratione sui, ergo apud ad effendum in pluribus prædicatur simpliciter de individuo: humana natura: igitur ista erit vera. Sortes est apud natum esse in pluribus: quod est impossibile. Maior manifesta fuit suprà, ex eo quod omnia, quæ comitantur naturam ratione sui, non possunt ab ea posita in individuo: & conquequeruntur prædicantur de eo: quia (esse in) fundat dici de.

¶ Præterea, Omnis aptitudo fluens ab aliqua natura, inuenitur in qualibet singulare natura inferiori ad illam: sed aptitudo ista, scilicet ad effendum in pluribus fluit ab aliqua natura: puta ab humanitate, ergo aptitudo ad effendum in pluribus inuenitur in qualibet natura humana, processus bonus, & conclusio falsa: ergo altera præmissa, non Maior, quæ ex terminis patet: ergo Minor, quæ est cō 40

cluio aduersaria. Falsitas conclusionis probatur sic. Illa aptitudine attribuenda non est cum libet humanitatæ, quæ in qualibet huminitate impossibili est reducitur ad actum. Patet ista quæ alter ociosus data est talis aptitudo. Aptitudo enim est proper actum, sed aptitudine ad effendum in pluribus est huiusmodi, i.e. in qualibet humanitate posita impossibilis est reduci ad actum: quia impossibilis est, vel humanitas Sortis acti in Sorte & Platone, aut migrer de Sorte in Platonem: ergo aptitudo ad effendum in pluribus non est attribuenda cuilibet singulare humanitati. Dicamus igitur rem vnam esse extra animam. Aptitudinem autem ad effendum in pluribus conuenienter secundum est, quod habet in intellectu: quia conuenienter ei sit solitudinis conditione posite. Solitariæ enim accepta natura apta nata est in multis, saltem secundum rationem esse. Solitudo autem cum importet separacionem naturæ à proprietasibus individualibus, non conuenient rei nisi in intellectu agenti vel possibili obiectu.

E T. Ad uero ad maiorem nostræ positionis evidentiam quoddhic accedit similis dictus Scoti illi, qui potius est suprà. Cum enim aptitudo ad effendum in pluribus sit idem, quod non repugnat ad effendum in pluribus: arguit sic, Naturæ, puta humanitatis in plurimum humanitas non repugnat esse in pluribus: ergo humanitatis in plurimum humanitas, conuenient aptitudo, sed non repugnat ad effendum in pluribus: & conquequeruntur humanitas est vniuersaliter absque operæ intellectus. Apparet autem manifeste pecatum in hoc proposito, cum ex negatione inferatur affirmatio de prædicto infinito reduplicacione addita. Prima enim propositio, quæ est negativa veritatem habet. Secunda vero quæ affirmativa est, quod patet ex eo, quod humanitas in plurimum humanitas abstrahit à repugnacione ad effendum in pluribus, & non à repugnacione ad effendum in pluribus: scilicet abstrahit ab albo & non ab albo. Si enim humanitas vendicaret sibi in plurimum humanitas, non repugnante ad effendum in pluribus, nullo pacto humanitas possit conuenient repugnare ad effendum in pluribus: & sic nec per se, nec per accidens posse repugnare humanitati esse in pluribus: est manifeste falsum. Humanitas enim Sortis ratione adiuncta hecceitatis repugnat esse in pluribus: Consequenter te- net quia oppositum eius quod conuenient alii, secundum quod id sum nullo modo potest inuenire in illo: ut habes ex primo Posteriorum. Quamuis igitur naturæ ratione sui non repugnantiam ad effendum in pluribus: & cum eam non vendicet sibi secundum esse, quod habet in singularibus, relinquitur quod vendicabit eam.

Hoc eo. c.

circa fin.

In hoc co. eo. q. circa fin.

In hoc capitulo.

¶ Præterea, Intellectus agens & possibilis sunt vna potentia: alia in quinta parte.

¶ Præterea, Secundum hoc non est generatio vniuersa sine actione intellectus agentis. Diceret forte quod non habeat aliquam vnitatem realem generum & genitum, sed similitudinem. Contraria, quia proximum fundamentum similitudinis est vnum, quanto Metaphysica, sed non generans neque genitum, ergo aliquid commone viriue.

C O N T R A. Secundum vero responsionem arguit: quia nullo in intellectu considerante non erit vniuersale in actu: & ita scientia habituallis non est obiecti vniuersalis in actu.

¶ Præterea, Obiectum, inquantum est prius actu non intelligitur sub hoc modo: ergo vel sub nullo, vel sub opposito modo: sed non sub nullo: ergo, &c.

¶ Præterea, Aut illæ modus est factus ab intellectu, aut nō, si nō, ha- quid sit vniuersale in actu, exigetur quod vendicetur sibi non repugnat- tiam ad effendum in pluribus cum in diffinitione eius potatur: quod enim ponitur in diffinitione per se compert diffinitio: ideo res ratione sui non potest esse vniuersale in actu, sed quam primù eff obiecta intellectu agenti vel possibili, sit vniuersalis in actu, quæ vniuersalis erat in potestate. Quomodo autem sit huiusmodi redutio potencia ad actu, iam dictum est, scilicet quod ab intellectu agenti sit per productionem speciei intelligibilis, ab intellectu vero possibili per formationem conceptus.

¶ Quod si aliquis fixerit, vniuersale in actu constitui per negationem repugnanciam ad effendum in pluribus: & non exigere affirmatio- nes. In hoc capitulo.

¶ Primò, propter hoc, quod in diffinitione vniuersalis affirmatur: et cetera.

¶ Secundò, qui si ad vniuersalem sufficit negatio repugnanciam ad effendum in pluribus, ad singulare quoque sufficit negatio repugnanciam ad effendum in uno solo. Sicut enim vniuersale habet ad multarum singulare ad vnum tantum: & si sic est tunc humanitas, in quantum humanitas, erit vniuersalis & singulare: de ea enim ut sic negatur veraque repugnancia.

¶ Tertiò, quia cum vniuersale in actu distinguatur cōtra singulare: sicut singulare repugnat esse in pluribus, ita vniuersali invno tantum, 2. dicitur.

¶ Quarto, non sufficit negatio repugnanciam ad effendum in pluribus, non repugnat esse in uno tantum, ergo negatio talis repugnanciam non sufficit ad constituentem vniuersale in actu. Et potest hoc ratio formari contra principale sic: Vniuersale in actu repugnat esse in uno tantum: humanitas inquantum humanitas non repugnat esse in uno tantum, aliter non posset faluari in vnuco tanto: individuali- dum humanitas nec sic, nō est vniuersalis in actu. Similiter dicta de quacunque alia natura. Hac de tertio.

¶ Q. V. O ad quartum secundum oppositum est argumentum in oppositum.

¶ Et primi quidem negatur antecedens, ad cuius probationem dicitur negando consequentiam. Non enim valet res circumscriptio actu intellectus, non est genus: ergo sibi repugnat esse genus. Sat enim quod abstrahit ab vitro: sicut autem est in proprio. Naturæ enim ipsa circumscriptio actu intellectus abstrahit ab aptitudine ad effendum in pluribus, & a repugnacia ad effendum in pluribus: ut ex dictis patet.

¶ Ad secundum dupliciter responderetur, & vitro quo modo bene. Pri-

mò negatur consequentia, si ferme sit de intellectu agenti: quia poten-

tia activa nō præsupponit obiectum suum, sed facit ilud. Si autē sermo sit de intellectu possibili, cōcessa consequentia prima, non se-

queatur, ergo vniuersale in actu est extra animam: quia sit per actum in-

tellectus agens. Secundò dicitur, quod cum vniuersale in actu nomi- 33.

naturæ, & aptitudinæ, &c. res ipsa est obiectum, aptitudo au-

tem est modus obiecti seu conditio, sine qua res non est obiectum.

Sufficit autem, quod res ipsa, quæ est obiectum, precedat actum intel- 34.

lectus: & nō oportet quod modus eius præcedat. Obiectum enim, 2. dicitur.

¶ In hoc capitulo.

¶ Præterea, Intellectus agens & possibilis sunt vna potentia: alia in

quinta parte.

¶ Præterea, Secundum hoc non est generatio vniuersa in actu: & scien-

tia in habitu est vniuersalis in habitu, quod tū accedit, quidcum cum

volumen ipsum, in actu scientia. Egredietur autem ad intellectum

agentem, dicitur, quod nullo intellectu consideratur, dummodo pro-

ducta sit species intelligibilis, datur vniuersale in actu, & quod Philo-

sopho dormiente, rōla, cuius species intelligibilis in illius intellectu

conseruator, denominatur representatio absque hoc, & in actu intel- 35.

ligibilis, &c. & c.

¶ Ad secundum dicitur, quod obiectum ut prius actu nullū sibi vendi-

catur modum abstrahit enim ab omni esse & modo quidditatis.

¶ Ad tertium dicitur, quod modus illi sit ab intellectu agenti: & cū in-

fortur, ergo non est in cōsiderari, negatur consequentia: quia potest

a situa non præsupponit conditionem sui obiecti, sed facit. Dicitur

secundò, quod non fieri ab intellectu agenti sit ab intellectu possibili:

& similiter negatur illa consequentia. Ad probationem di-

citur, quod falsum assunit, & quod prius intellectus intelligit rem, deinde

facit eum modum, simul enim vnuco; fit, intellectus enim formaliter

conceptus est ab eo: hoc, & neque imaginari, quod est destru-

itur, ut destruitur, vniuersale est aliquod duplex, s. in effendo & in

repræsentando. Vniuersale est effendo, si daret natura homi-

nis separata, ut idea Platonis, & de tali vniuersali vera est Maior: sed

falsa Minor. Verā quid est Maior, quia tali vniuersali cū se cōdūndum

esse vniuersalitatem fortiori, secundū esse quoq; repugnabit distinc-

tiō numeri: & impossibilitate cōsiderari.

¶ Ad tertium dicitur, quod modus illi sit ab intellectu subiecto, & intellectu possibili, & similiter negatur illa consequentia. Ad probationem di-

citur, quod falsum assunit, & quod prius intellectus intelligit rem, deinde

facit eum modum, simul enim vnuco; fit, intellectus enim formaliter

conceptus est ab eo: hoc, & neque imaginari, quod est destru-

itur, ut destruitur, vniuersale est aliquod duplex, s. in effendo & in

repræsentando. Vniuersale est effendo, si daret natura homi-

nis separata, ut idea Platonis, & de tali vniuersali vera est Maior: sed

falsa Minor. Verā quid est Maior, quia tali vniuersali cū se cōdūndum

esse vniuersalitatem fortiori, secundū esse quoq; repugnabit distinc-

tiō numeri: & impossibilitate cōsiderari.

¶ Ad quartum negatur, quod relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-

tellectu agenti: vniuersale non est relatio mensuræ fundatur in aliquo in-</

& de subiecto, sed species prædicatur de homine, quod est prædicatio respectu Sortis, ergo species prædicatur de Sorte, & sic Sortes erit species, Conclusio est falsa, Major vera ex anteprædicamentis habetur. Huius obiectionis peccatum unde oritur ex iurâ posita distinctione coram quodconvenient naturae, manifestat simile cum ex hoc inimicuus quodconveniens tradita fuerit doctrina, cu[m] ex ea difficultates accidentales dissoluuntur. Cum enim dictum sit, quod in principio suntque de natura prædicantur, quædam sunt ab solute, & quædam secundum esse in intellectu, & quædam secundum esse in singulari, ea quæ conuenient natura secundum esse in intellectu, non conuenient ei ab solute, ne 10 quod secundum esse in singulari cum opposita sint, & ideo processu error accidit quodcumque denominatio specifica h[ab]et minime secum esse in intellectu conuenient, & cœcluditur de homine secundum esse in singulari, dum infertur, ergo Sortes est species. Ut autem ad formam argumenti dici possit, innuit talis distinctione, Prædicatio de predicatione contingit dupliciter. Uno modo ut prædicatio, id est secundum quod illud prædicatur de altero, sicut animal prædicatur de predicatione Sortis, & homine, secundum id secundum quod homo prædicatur de Sorte, secundum id est enim homo recipit predicationem animalis & prædicatur de Sorte, secundum suam naturam, & hoc modo Maior est vera, 20 Minor autem falsa. Alio modo contingit prædicari de predicatione, non ut prædicatio, i[n]dó secundum illam rationem, quia illud prædicatum de suo subiecto prædicatur, sicut in proposito species non prædicatur de homine inquantu[m] homo est prædicatum Sortis, id est non prædicatur de ho[mo]ne secundum illud esse, quo homo prædicatur de Sorte, & ideo homo prædicatur de Sorte secundum suum esse quidditatum absolute, species autem prædicatur de homine non secundum eius esse quidditatum, sed secundum esse quod in intellectu habet, & hoc modo Maior est falsa, Minor autem vera est, ergo altera premissarum est falsa. Et hoc est quod in litera dicitur, et ratio speciei non conuenient homini secundum suam ab solutam considerationem, secundum quam conuenient ibi prædicari de Sorte, quis si oportet etiam non conuenient Sorti (et supra dictum fuit) sed conuenit ei secundum esse in intellectu, Secunda dictum enim est, quod non prædicatur de Sorte.

**En hoc c.
quomodo
5. s.**

Et tamen prædicari conuenit generi peric., cum in eius diffinitione ponatur. Predicatio enim est quoddam, quod completer per actionem intellectus cōponens & diuidens, habens tamen fundamētū in re ipsam vnitatem eorum, quorum vnum de altero dicuntur. Vnde ratio predicabilitatis potest claudi in ratione huius intentionis, quæ est gen^o, quæ similiiter per actionem intellectus compleetur, nihilominus id, cui intellectus intentionem predicabilitatis attribuit, componens id cum altero, non est ipsa intentio generis sed prius id, cui intellectus intentionē generis attribut, sicut quia significatur hoc nomine Animal. sic ergo pater qualiter essentia vel natura se habet ratione speciei, quia ratio speciei non est de illis, quæ conuenient eis cunctis, suam absolutam considerationem, neque de accidentibus, quæ consequuntur ipsam secundum esse, quia habeat extra animā, vt albedo vel nigredo, sed est de accidentibus, quæ consequuntur eam secundum esse, quod habet in intellectu, & per hunc modum conuenit sibi ratio generis vel differentiæ.

¶ In hac quarta parte capituli huius respondere intendit etiā tacitū obiectio, quæ talis est. Quod per se predicatur species cōnicipit species, sed ly genus, per se predicatur de species, prota homine & Bœne, ergo ly genus, cōuenit ipsi species, & sic habet gen^o & similitudinem Bos. Maior est exterminus nota, implicat enim quia aliquid per se predicetur de aliquo in quocunq; modo pertinet, & non cōueniat illi. Minor probatur sic, Illud, in cuius diffinitione ne ponitur predicari de species^b, per se predicatur de illis, sed ly genus est, in cuius diffinitione ponitur predicari de species^b, ergo non per se predicatur de species. Maior syllologismi hui^c patet eo, quia quilibet pars diffinitionis in recto in primo modo perfecta conuenit diffinitio. Minor autem in Porphyrio patet sic dicere. Genus est praedicabile de pluribus specie differentiis.

**Ca. de ge-
nere.**

C A P V T

Quod simplicium substantiarum essentia minime sit ex materia & formā quid compositum, sed tantum forma, non item comparatur compositorum sensu, et quod ex esse & ex essentia sit composita. Quod denique intelligere effectus sine eis Deo ex actis & potentia composite, multipliciter ostendit.

NVNC restat vi iere se cundum quē modum
essentia sit in substantijs separatis; s. in anima;
intelligentijs & causa prima. Quamuis aus-
tem cause primæ simplicitatē omnes Philo-
sophi

Similiter omnino potest argui de specie respectu individui, et si est in distinctione speciei ponatur praedicari de individuis, & sic videtur quod male dictum sit, Sorte non esse specie. Huius obiectio[n]is litera motuum tantum tangitur, cum dicatur, Et tamen praedicatur, se conuenit generi, cum in eius distinctione ponatur.

Responso autem in residuo ponitor, in quo ad plenam materiam huius distinctionis duas distinctiones innuit. Prima est, praedicari dupliciter capiatur, si formaliter, & fundamentaliter, seu materialiter. Secunda est, genus dupliciter accipitur, si formaliter, & fundamentaliter, seu materialiter. Et debes scire, ut terminos intelligas, quod in hac proposito

sophi concedant, tamen cōpositionem materiae & formae in intelligentijs & animabus quidam nituntur posse, cuius positionis fuisse dicitur Aufiebron Autor libri, Fonsis vite. Hoc autem dictis philosophorum repetitur quid esse contrarium, quia eas substantias à materia separatas nominant, & ab illo que omni materia esse probant, cuius demonstratio potissima est ex virtute intelligenti, que in eis est. Videmus cuim formas non esse intelligibiles in actu, nisi secundum quod separantur à materia, & à conditionibus eius: nec efficiuntur intelligibiles in actu, nisi per virtutem substantiae intelligentis secundum quod recipiuntur in ea, & secundum quod aguntur per eam, unde oportet, quod in qualibet substantia intelligenti sit omnimoda immunitas à materia, ita quod nec habeat materia partem sui, neque etiam sic sicut forma impressa materia, ut est de formis materialibus. 20 q̄d incipit tractatus secundus huius operis, intendens in duobus capitali tradere notitiam de essentijs substantiarū simplicijs, quē ad modum tradita est de essentijs substantiarū compotitarum. Facit autē lex in prædicto capitulo. Primum declarat, q̄ essentia in simplicibus & significat compotitū quod ex materia & forma, sed formā tantū. Secundo copart illas essentijs substantiarū cōpositarū. Tertio ostendit tales substantias esse cōpositas ex esse & essentia. Quartū declarat intelligentias habere esse effectivæ ad Deum. Quin to ostendit eas esse cōpositas ex actu & potentia. Sextū de multis dictis cordag. Premissa igitur primò concordi sententia Philosophorū de simplicitate omnimoda prima causa, & quibusdam diffensionibus circa immaterialitatem intelligentiarū adductis. Cōtra hos talē conclusionē ponit. Omnis substantia intellectualis est immaterialis, i.e. cōposita ex materia & forma, & independens amateriarū quam sit probat. Omne patēs, vel agēs, vel recipiēs, vel habēs in se intelligentib; in actu est immaterialis: oīs substantia intellectualis est patēs, vel agēs, vel recipiēs, vel habēs in se intelligentib; in actu est immaterialis: maior quo ad tres sunt partes ex eadē motio abatur. Ex hocq; intelligib; in actu oportet esse immateriale tertio de Anima tex. Cōd. XI. & 15. agēs autem immaterialē oportere esse immaterialē, eo q̄ agēs non potest esse ignobilis suo effectu, ut dicitur 3. de Anima tex. Cōd. 18. & tex. Cōd. 40. recipere quoq; immaterialē non potest res immaterialis, ut patet 3. de Anima. Com. 5. vñ quod recipitur per inmodum recipiētis: & per idem immotescit in seipso. Minor autem ab omnibus cōceditur. Frustre enim est effici substantia intellectualis nisi aliquid intellegerecum unumquodque sit propter suam operationem, ut dicitur. Calix. Tex. Com. 12.

T. com. 22.

teria, & ly corporalis, & ex ly materia secundū aduersariō nō im peditor intelligibilitas in actu, reffat q̄ hoc impedimentū sit ex ly corporalib; si ly corporalib; nihil adiut supra materię, nū formam corporeā, ergo ex forma corporali seu corporeā oritur, quod materia īimpedit intelligibiliū in actu. Faltūs autē cōsequētū probat id. Omnis forma nō concepta ex materia est alia intelligibilis, patet ista ex 3. de anima tex. Com. 11. Forma corporalē est forma secundū se nō concepta ex materia, accipitur enim distincta cōtra materię, ergo forma corpora secundū se est actu intelligibiliū. Tunc vlt. Nihil secundū se actu intelligibiliū ex se impeditētum praetit intelligibiliū, forma corporalē est homini, ergo forma corporalis nō est id vnde materia impeditētum intelligibilitātis lumen, q̄ erat probandum. Et igitur tā alia intellectua, q̄ intelligibilitātis qualibet nō cōposita ex materia & formā. Si accipiantur cōpositionē ex materia & formā viuocē, prout & materia & forma nominant partes essentiales res, quēadmodū dictū est, substantias alias esse cōpositas, in prædictis, sed est in eis aliud genus non compositionis, flex forma est de qua in frst erit sermo, & sic habetur prima pars int̄erf; q̄d essentia in substantiis intellectualib; est significat cōposita quid ex materia & forma. Remanet ergo modo declarandū, quomodo significat forma tantū, proprieṭea lubritig.

In cōd. 2. hīc evd cap. Dubio sequent post quālf. 16. E ffectuā simplicitas tantū for māta est.

Et quonodo hoc sit, planum est videre. Quæcumque enim ita se habent adiunctum, quod vñ est causa est alterius, illud quod habet rationē causæ, potest habere esse sine altero: sed non conuertitur. Tālis autem inuenitur habitudo materia & formæ, quod forma dat esse materię: & ideo impossibile est esse aliquam materialiā sine forma: tamen non est impossibile esse aliquam formam sine materia: forma enim non haberet in eo, ex forma depēdētā ad materię, sed si inueniatur aliqua formē, que nō polluit esse nisi in materia, hoc ac ceditis eis secundū q̄ sunt distatās à primō principio, qđ est actus prim⁹ & purus. Vnde illæ formæ q̄ sunt lū pinguisimæ primo principio, sunt formæ per se sine materia subſtētēs: nō enim forma secundū totū genus suū materia indigeret, vt dictū est. & huiusmodi formæ sunt intelligentiæ: & ideo nō oportet ut essentia vel quiditates harum substantiarum sint aliud, quā ipsa forma.

¶ Intendens in his verbis declarare, q̄o effici in substantijs simplicib; significat formā tantū sī rationē hoc probat: Quæcūd; ita habent, q̄ vñ est causa effici alterius, & nō conuerit illud q̄ habet rationē causæ, potest esse sine altero sed forma & materia ita se habēt, q̄ forma causat eis materię, & nō conuerit, ergo forma potest esse sine materia, & materia non sine forma. Tunc vlt.

Alekin
causa exi-
stens potē-
secundū al-
iquid fati o-

Nec potest dicere aliquis quod intelligibilitatem non impediat materia qualibet, sed materia corporalis tantum: Si enim hoc esset ratione materia corporalis tantum, cuius materia non dicatur corporalis, nisi secundum quod stat sub forma corporea, tunc oporret, quod hoc haberet materia à forma corporali, si impedit intelligibilitatem. Et hoc non potest esse, quia et ipsa forma corporalis a deo intelligibilis est sicut et alia forma.

forma corporis secundum suam naturam, & non secundum suam formam, sed quod à materia abstrahuntur. Vnde in anima intelletiva & intelligentia nullo modo est compositionis ex materia & forma, vt hoc modo accipiatur materia in eis sicut in substantijs corporalibus, sed est ibi in compositione formæ & esse. Vnde in commento nona propositionis libri de causis dicitur, quod intelligentia est habens formam & esse, & accipitur ibi forma propriâ quidditate, vel essentia simpliciter.

¶ Posteaque ratione faciat recipere responsum
nē, ideo intendit hic excludere responsum: quia posset imaginari
sufficiēs. Ad hoc poset aliquis dīlīgēre de materia corporali &
materia simpliciter & dicere quid maior est vera de materia corpo-
rali, non autē de materia simpliciter, & consequenter concedere, q̄
omnis substantia intellectualis est immunita à materia corporali,
non autē à materia, quia non materia, sed materia corporalis imp-
edit intelligibilitatem in actu.

¶ Contra hanc fugā in statu ratione educētē ad impossibile sic. Ma-
teria corporalis impedit intelligibilitatē p̄ te, ergo forma corpo-
ralis est id unde materia habet, q̄ impedit intelligibilitatem, hoc est 80
impossibile, ergo à destructione consequēs, &c. consequēta est
notā ex terminis. Cum enim materia corporalis dūcāt, tūc ma-

quidam est p̄ te potest intelligi & impedit intelligibiliter, et p̄ te co-
enīs q̄ forma essentialiter est actus, materia autē essentialiter po-
tentia, si actus secundum totā suā latitudinē non depēdet à potē-
tia, conseq̄ēs est q̄ forma secundum totū suū ordinem non de-
pendet à materia. Materiam autem cum essentialiter sit potentia,
necessiter est dēpendere a forma sine qua actualitas non inveniatur: &
sic patet Minor: quia a forma absolute in eo quidē forma, depen-
det à materia in suo esse, sicut potentia ab actu, & non econseruo.
Quod vero alii actui conuenient, quid non inveniatur nisi re-
ceptus in aliqua potentia, hoc est ex eius imperfectione, & non
habet hoc in eo, quid actus: & similiter quid aliqua non habet
in materia, hoc habent ex sua imperfectione, ne, forma quā
attenduntur penes distantiam à primo principiū. Deo glorioſo, &
propria

propinquitatem ad primam materiam, unde tales forma non solum cavitat esse materie, sed & ipsa cavae sunt quodammodo a materia. Causa enim tunc tibi inveniatur causa, ut dicitur secundo Phys. text. Com. 30. Essentia igitur substantiarum unice sola est un materialis & formata sum.

Q. V AE S T I O. VIII.

Num materia possit esse sine forma.

CIRCA HANC partem occurrit quaestio, & haec est octaua, an materia possit esse sine forma. In hac questione tria facienda sunt, primo ponetur Scoti opinio, secundo ponetur opinio S. Thos. tertio respondebit rationibus in oppositum.

Q. V O Ad primum Scotus in sent. dis. 12. q. 2. opinatur posse materia esse sine forma, arguitque ad hoc probandum multipliciter. q. Primò sic. Non minus dependet accidens a substantia qua materia est forma, sed accidens potest esse sine substantia, ut patet in Sacramento altaris. Ergo materia potest esse sine forma.

Secundo. q. Præterea, a blote distinctum & prius ab aliquo potest esse sine illo alioque contradictione, materia respectu formæ est huiusmodi, ergo potest esse sine forma, minor est evidens, maior probatur, quia prius in eo quod videtur, non dependet a posteriori, & accipitur hoc ex quanto Met. tex. C. 16. priora sunt, quae possunt esse sine alijs, alia non sine ipsi.

Tertio. q. Præterea, Quicquid ab aliquo facit Deus in creaturis mediante causa secunda, quae non est de essentia causarum, potest facere sine illa, sed materia est media materia, que non est de essentia eius.

Quarto. q. Præterea, Quicquid Deus immediatè creat, immediatè conservat vel conferat potest, sed materia est immediatè creata, ergo immediatè conservare potest, ergo sine omni forma.

Quinto. q. Præterea, Cum nihil Deus extra se necessari velit ex hoc quod vult materiam esse, non est necesse quod velit materiam esse, nisi propter necessariam conexione vtriusque, sed inter materiam & formam non est talis necessaria connexio, ergo, &c. Quid autem non sit talis necessaria connexio inter materiam & formam, probatur, quia tunc legeretur, quod materia determinaret sibi necessariò aliquam determinatum formam, probatur consequentie, Quid determinat sibi genus formæ, determinat sibi aliquam speciem in genere illo, & quod determinat sibi speciem, determinat sibi esse in aliquo individuo illius speciei, omne enim quod de necessitate est homo necessariò est hic vel ille homo, consequens autem est falsum, materia enim nullam sibi determinat formam, ergo relinquitur, quod materia non determinat formam ad hoc quod fit. Confirmatur. Quicquid contingenter se habet ad quodlibet generis absoluti, contingenter se habet ad quodlibet formam, sed materia contingenter se habet ad quilibet formam, ergo materia contingenter se habet ad genus formæ. Probatur adhuc, q. si materia sibi determinaret genus formæ, quod etiam de necessitate determinat sibi vnum individuum solum illius generis, quia vnu essentiale & vnum singulare est impossibile dependere a pluribus essentialementis generis, materia autem est vna essentia & singularis, ergo impossibile est, quod deparet a pluribus formis eisdem generis, & sic si necessario determinat sibi genus formæ, necessario quoque determinabit sibi aliquam vnu formam, quod falsum est. Hæc de primo.

Q. V O Ad secundum S. Thos. in prima parte, q. 9. art. 1. & in questionibus de potentia Dei, q. 4. art. primo, & in quibus, q. 3. art. 1. confirmat id hoc dicit, scilicet materia non posse esse sine forma duabus rationibus.

q. Prima est dicens ad impossibile sic. Si materia existet absque omni forma, materia simili non esset, & non esset hoc implicatur contradictione, ergo probatur consequentie quo ad secundam partem, quia quo ad primam ab aduersariis conceditur. Impossibile est effectum formalem separari a forma, sed existere est effectus formalis forma, scilicet enim definitur, forma est quod est esse rei, ergo impossibile est ponere existentiam sine forma. Sicut enim impossibile est esse aliud linea albedine, ita est in actu aliud actus, actus autem primus, cuius est dare esse, id est q. forma. Ex illa ergo propositione, Materia existit ab omni forma sequuntur duo contradictiones simul vera, ex eo enim q. materia esset, sequitur q. non sit in actu, ex eo autem q. est absque omni forma sequitur q. non sit in actu. Huius rationis dat Scotus, quandam responditionem, quæ quia non nisi chimerica, & tanquam in digna, de qua verba fiant, omittatur, quilibet enim proferre contra sollicitum est, at Aris, à quo dividimus in libro nono Meta. quid sit actus & quotuplex.

q. Secunda ratio S. Thos. à hoc idem est ista. Omnis individuus determinatum ad genus completem vel incompletum in rerum natura per se existens est in aliqua certa specie per se vel reducitur, materia sola neque reducitur est in aliqua certa specie, ergo materia sola non potest esse individuum quodcumque in rerum natura. Minor est ex parte clara, non enim facile est fingere, in qua determinata specie esset materia sola. Major probatur ex eo quod in di-

uum omne tam completum, quam incompletum, si per se existit in rerum natura separatum (quod dico propter individuum generis, ut hæc substantia, hoc animal &c.) non continetur sub genere per se, vel reducitur immediate, sed mediante specie, inter genera enim & individua mediat species, & inter principia generis & principia individui mediante principia specierum pariformiter. Insuper hæc Major potest probari ad hominem assumendo dicto Sco. 5. arg. ibi enim ipse expelle alium, quod quid determinat ubi genus aliquod, determinat sibi aliquam certam speciem illius generis. Et potes etiam ex dictis Scobi argueret ad hominem, & probare op positum intenti sui sic. Quicquid determinat aliquod genus, determinat sibi aliquam certam speciem illius generis, materia sola determinat sibi genus substantia, ergo determinat sibi aliquam certam speciem substantiae, sicut reductio, ergo materia sola est in aliqua certa specie, hoc est falsum. Minor est omnium, & pro cessus, &c.

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

Com. 12.

1. lib. 1. c. 6.

56. & sep-

tuage pmo.

Ad primū.

2. dñ. 3. quo modo. 2.

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

q. Hanc veritatem approbat Aris, (ut ipse Seo. confitetur) loco al legato. Sed quia dicit ex falso fundamento Aris, hanc conclusio nem renuist. Ex hoc, q. Deus non potest agere linea causis secundis, ostendit in hoc, Scotum errare ex dictis Com. 2. enim Physico. Com. 12. Auer. ex eodem praesertim fundatur quod S. Thos. ad dicitur in prima ratione, tenet istam conclusionem. Vnde nullum fieri

mentiun de connexione causalitatis primæ causa appetit, sed

DE ENTE ET ESSENTIA.

opert tam prius agens in se perfectu esse; vt dicitur in 12. Mer. tex. Com. 40. Hoc adverte tu, q. oportet invenire memorem in questione de primo cognito. Anto. Trombeta, quas impugnat propositiones, has nunc allum. &c.

T. c. 40. q. q. T. vide.

¶ Ad confirmationem, cum dicitur, Quicquid contingenter se habet ad quodlibet generis absoluti, contingenter se habet ad genus ipsum, eodem modo respondetur, distinguendo contingenter se habere a quodlibet determinante, vel vase. Primo enim modo falla est Major. Secundo vero falsa est Minor, materia enim non contingenter, sed necessario se habet ad quilibet formam invenire.

¶ Sed contra primam responsionem, que ponit materiam non habere propriam existentiam, sed eam venire dicere a forma, inflatur sic:

Cicunque conuenit actu cautare pro aliquo ligne, conuenit & exire pro eodem signo: sed materia prima in primo signo, quo recipit formam, conuenit cautare, ergo pro tunca libi conuenit existere pro illo ligno, non habet existentiam formam, ergo propriam. Et confirmatur quia materia autem cautat compositum, & recipit formam, quando exsistit, ut quando non exsistit quod non exsistit, ergo quando exsistit, ergo pro tunca conuenit sibi propriam existentiam, quia existentia formæ sequitur, totum compositum. Et confirmatur secundo, quia causa non mendicat a suo effectu, materia autem cautat existentiam compotiti & formæ; ergo non mendicat existentia ab eis, &c.

¶ Ad hæc dicitur, quod sufficit cause pro quolibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet existentiam: nec apparer necessarium;

¶ pro quilibet instanti temporis quo actu cautat haberet exist

Qo. 2, id est natura & suppositum. Est autem ratio dubitandi, quia S. Tho. in q. 2. art. 2, quoli. 2. q. 2. art. 6, dicit quod cum apud Aris. 7. Met. tex. com. 10. & 21. T. com. 20, in his quibus admittetur aliquod accidens, natura & suppositum di-
cti. Ringuitur & intelligitij alii a prima aliq. accidens sit in omni-
bus excepta prima, natura & suppositum distinguantur sive quodditas
T. com. 9, & i. cu. eff. Ex alia parte, 3. de ani. Com. 9. dicit in separatis a ma-
teria id est, quod est. Secundo cu. eff. Eti in prima parte, S. Tho. q. 3.
t. eod. c. art. 3, expresse hoc dicit quod & appetit huius autoritatem. Autem
ad 3. expresse hoc dicit quod & appetit huius autoritatem. Autem

A D intellectum huius difficultatis est notandum, quod cum nomi-
ne Naturae intelligatur id quod per distinctionem significatur, no-
mine autem suppositi individualium habens illam quodditatem secun-
dum triplicem gradum substantiarum, in viuentero tripliciter inue-
nit differentiam suppositi a natura.

¶ In substantiis siquidem materialibus suppositi differunt a natura du-
pliciter secundum rem, & vltra hoc secundum rationem. Differunt primo
modo intrinsecus, quia aliquod reale suppositum in individualium in-
cludit, & non includat natura, principia individualium. Si enim
fortes diffinieruntur, in ei² distinctione ponetur hec materia, quia
non ponitur in distinctione nature humana. Differunt exter-
nus, quia aliquid reale extrinsecum sibi includit suppositum, l. esse,
actuale existentie, & non includat natura, existentia enim primo est
actus suppositi, cuius est fieri, quia tamen cadetur in distinctione
Soritis, si diffiniretur. Differunt tertio secundum rationem, ut patet
in substantiis autem separatis a prima suppositum differunt & secun-
dum rationem, nihil enim realis intrinsecum sibi includit suppositum
in eis, & non includat natura, quia non individualium per aliquod po-
sunt contrahens naturam specificam, & sit velut differentia individualis suppositi intrinseci, sicut est in substantiis materialibus.
Sed quia in eis, ut patet, existentia differat realiter a natura, que
per se, ut dictum est, actus suppositi, id est suppositum eius differit
extrinsecus a natura, additum enim extrinsecus realiter existentiae.
Differunt secunda secundum rationem, ut patet in Deo vero gloriose
supposito uno modo ratiuncula, secundum rationem, quia nec
natura divina individualium per additum, nec existentia sua distincta
est realiter ab eius essentia, unde patet, quod vtrumq. pars dubius est ve-
ra aliquo modo, & quod in substantiis separatis different, secundum
re. q. quid est, & id cuius est, quia extrinsecus differentia different
secundum rem, & quod sunt idem, quia non different per aliquam intrin-
secam differentiam realem, hanc autem esse mentem S. Tho. diligenter
intuenti dicit in locis allegatis facilem innotescere potest.

Essentia differentia est, quia essentia rerum compo-
nuntur ex ea quod recipiuntur in materia designata,
vel multiplicantur secundum divisionem eius, continua-
tum ex ea git quod aliqua sint idem specie, & diversa numero. Sed
dem specie, cum essentia simplicium non sit recepta in materia,
fici. non potest ibi esse talis multiplicatio. Et ideo non opor-
tet quod inveniantur plura individualia vniuersitatis specie in
illis substantiis. Sed quoniam sunt individualia tot sunt
species, ut Aviceccna dicit expressè.

¶ Hic ponitur tercia differentia in ordine vocata secunda inter eas
que oriuntur ex prima, & dicitur etiam in hoc essentia
substantia composta & essentia substantia simplicis, & essentia
substantia composta est plurificabilis numero in eadem specie, sicut
essentia humana distinguuntur numero in Socrate & Platone. Esse
autem substantia simplicis, id est separata a materia, non est
plurificabilis in plura individualia eiusdem specie, sed qd. specie, &
distinguitur specie ab aliis. Et fundamentum liber individualium con-
stituit vnam eius est in duas propositionib. quatum prima est,
Cum actus sit, qd. dividit, 7. Met. tex. com. 4. omnis diui-
nitas autem est separata a quantitate, ut Aris. inquit. 3. Met. tex.
com. 11. & Commentatore primo Physicorum, com. 6. Secunda
est. Forma autem specie, sunt individuables formaliter. Ex his enim de-
ducatur qd. forma specie, quae recipiuntur in materia individualium
ad divisionem materie per quantitatem, & se sunt multa individualia
eiusdem specie, & formaliter quidem specie. Forma autem specie
non recipi in materia omni divisione careret, & formaliter quide ex
eo qd. species specialissima est, quantitatis autem ex eo qd. non est recep-
ta in materia, quam sequitur quatuor & ideo non potest esse multa
individualia in eadem specie, multitudine enim divisionem sequitur.

¶ V A E S T I O I. X.
N un. quilibet species substantiarum separatarum.
num tantum habeat individualia.

CIRCA HANC partem occurrit quaestio, An qualibet spe-
cies substantiarum separari vnum tantum habeat individualia. In
hoc questione tria sunt facta. Primo ponetur opinio Scoti cum
Sco. 3. dicit. Secundo ponetur veritas Peripatetica, tertio respon-
suum. 7. Ad primum. Secundum sententiarum dist. 3. q. 7. op-
t. eod. c. 7. prima.

¶ Secunda ratio S. Tho. est sumpta ex ordine vniuersi fundata super
tres propositiones, quarum prima est, Vniuersum habens tres par-
tes, scilicet generalib. & corruptibilis, corpora & celestia, &
substantias immateriales habet pro bono intrinsecum ordinem, hec
habetur. 12. Metaph. tex. Com. 2.

¶ Secunda propostio est, qd. ea pars vniuersi, in qua est ordine per
se purus, est potior ea, in qua est ordine per se ad mixtum ordinem per ac-
cidentem ex 12. Met. tex. Com. 5. vbi comparatur pars vniuersi
sili familiis, quibus nihil ordinatum per accidentem inest. Super his
propositionibus fundatur talis ratio, id quod cadet ordine per ac-
cidentem non habet plura individualia eiusdem speciei, supra pars
vniuersi

valueris caret ordine per accidentem, ergo non habet plura individualia
eiusdem speciei. Maior ex terminis pater: Minor licet ex Aris. ha-
beatur loco allegator: quia ita tam est in Aris. in hac parte, sicut
& alibi, ratione probatur sic. Non minus excludit ordinem per acci-
dents supra pars vniuersi, qd. media pars: cu. supra est perfectior
& bonitas vniuersi in ordine co-sistit, & ordo per accidentem sit im-
perfectus quid & deficiens ab ordine per se, in modo ordinatum per
accidentem est inordinatum, eo qd. per accidentem est ordinatum per
accidentem, sed media pars excludit ordinem per accidentem, ut patet
corpora enim celestia non habent plura individualia eiusdem speciei
10. non enim est nisi vnius Sol, vna Luna, &c. ergo supra pars vni
ueris a fortiori excludit ordinem per accidentem. Hac de secundo.

¶ Præterea, Omnis quodditas intelligibilis sub ratione vniuersalis, Secunda
ab aliis contrariatione est plurificabilis numero, quodditas separata
est intelligibilis sub ratione vniuersalis ab aliis, contrariatione, ergo
est plurificabilis numero. Maior probatur ex eo, qd. implicat intel-
ligibilis ratione vniuersalis, & esse de se, est enim vniuersalitas
opposita heccehati: sicut implicat intelligere existentiam diuinam
sub ratione vniuersalis, quia est de se hoc.

¶ Præterea, Deus potest hunc Angelum in hac specie annichilare Tertia.
ito annichilato, Deus potest speciem hanc reparare in aliquo alio
individuali, non in codice, secundum istam opinionem, quia secundum
dictum homo non posset resurgere idem numero, nisi anima intelle-
ctu remanente, eadem numero, ergo in eadem specie plura in-
dividualia faltem successu.

¶ Præterea, Anima intellectus distinguuntur numero in eadem
specie, & tamen sunt immateriales, ergo &c. Quarta.
¶ Præterea, Aug. in Enchiridio cap. 29. dicit qd. quia tota natura seu
species humana ruerat, ideo mitteret Deus ad eam saluandam venit, Quinta.
non autem venit ad saluandam naturam angelicam, quia tota non ruit.
Ecce, Aug. dicit tota naturam angelicam non lapsum esse per pec-
cautum, qd. non potest esse verum, si tot sunt species, quia sunt individualia,
sic enim multa natura angelicæ lapsum totaliter essent, humana au-
tem tantum vna, cum humana non sit nisi vna.

¶ Præterea, Damascenus in Elementario, cap. 12. dicit, quod secundum Sexta.
dum vnamquam species fecit Deus Angelos. Quolib. q.
¶ Præterea, Arguit ad idem in quolibet, qd. qd. predicta opinio est 2. supra p.
data. Parisiensis in pluribus articulis. Primus est, Si quis dixerit Deum Quol. q. 2.
no potest multiplicare formas sine materia, error. Secundus, Si quis art. Parisi.
dixerit formam non recipere divisionem sine materia, error. Tertius,
quod qd. intelligenter non habent materiam, Deus non possit eiudem specie facere plures, error.

¶ Quid si dicitur, inquit Antonius Trombeta quod ista sententia
non est damnata vbique, dato quod Parisiensis se sit, contra, nam sen-
tentia damnata in aliquo Vniuersitate famosa vbique est damnata,
aut superbia de heref., non solius auctoritate dicetis, sed etiam
auctoritate domini Papae, ut patet extra de hereticis, capitulo ad a-
bolendam. Hec de primo.

C O N C L U S I O.

Quoniam intelligentia constituit vnam speciem.

¶ Q O A D secundum, veritas Peripatetica ab Aris. Commen-
tator & S. Tho. accepta est, quod qualibet intelligentia constituit
vnam speciem, ita quod non possint ibi inueniri plura individualia eius-
dem specie. Et S. Tho. quidem in quæstionibus disputatis de spiri-
tibus creaturis, art. 8. & in secundo contra Gentiles, ca. 9. & in pri-
ma parte, q. 50. art. 4. & alibi probat hoc multis rationibus, quarum
duabus nunc vndeum est.

¶ Prima ex eam immaterialitate sumitur, vnde omni principio S. Thom.
distinctio numeratim carent, formatur ratio sic, Omnis species 1. q. 50. ar.
habens plura individualia, habet in se distinctum numerale, intel-
ligentia non habetale principium distinctum, ergo Minoris
probationem habet supra immediatae ante questionem. Et nota, qd.
hac ratio est sumpta ex 12. Metaph. tex. Com. 49. vbi fit haec con-
traentia, Cælum, id est primus principium est vnam specie & plu-
ribus, ergo est materiale, vnde per se datur intelligi, qd. in
materialis est sufficiens causa non plurificationis numeralis. Sed
quia S. Tho. expresso dicit loco præallegato, quod opinio sua est con-
tra Aris. ideo omnitem auctoritatem.

¶ Secunda ratio S. Tho. est sumpta ex ordine vniuersi fundata super
tres propositiones, quarum prima est, Vniuersum habens tres par-
tes, scilicet generalib. & corruptibilis, corpora & celestia, &
substantias immateriales habet pro bono intrinsecum ordinem, hec
habetur. 12. Metaph. tex. Com. 2.

¶ Secunda propostio est, qd. ea pars vniuersi, in qua est ordine per
se purus, est potior ea, in qua est ordine per se ad mixtum ordinem per ac-
cidentem ex 12. Metaph. tex. Com. 5. vbi comparatur pars vniuersi
sili familiis, quibus nihil ordinatum per accidentem inest. Super his
propositionibus fundatur talis ratio, id quod cadet ordine per ac-
cidentem non habet plura individualia eiusdem speciei, supra pars
vniuersi

valueris caret ordine per accidentem, ergo non habet plura individualia
eiusdem speciei. Maior ex terminis pater: Minor licet ex Aris. ha-
beatur loco allegator: quia ita tam est in Aris. in hac parte, sicut
& alibi, ratione probatur sic. Non minus excludit ordinem per acci-
dents supra pars vniuersi, qd. media pars: cu. supra est perfectior
& bonitas vniuersi in ordine co-sistit, & ordo per accidentem sit im-
perfectus quid & deficiens ab ordine per se, in modo ordinatum per
accidentem est inordinatum, eo qd. per accidentem est ordinatum per
accidentem, sed media pars excludit ordinem per accidentem, ut patet
corpora enim celestia non habent plura individualia eiusdem speciei
10. non enim est nisi vnius Sol, vna Luna, &c. ergo supra pars vni
ueris a fortiori excludit ordinem per accidentem. Hac de secundo.

¶ Præterea, Omnis quodditas intelligibilis sub ratione vniuersalis, Secunda
ab aliis contrariatione est plurificabilis numero, quodditas separata
est intelligibilis sub ratione vniuersalis ab aliis, contrariatione, ergo
est plurificabilis numero. Maior probatur ex eo, qd. implicat intel-
ligibilis ratione vniuersalis, & esse de se, est enim vniuersalitas
opposita heccehati: sicut implicat intelligere existentiam diuinam
sub ratione vniuersalis, quia est de se hoc.

¶ Præterea, Deus potest hunc Angelum in hac specie annichilare Tertia.
ito annichilato, Deus potest speciem hanc reparare in aliquo alio
individuali, non in codice, secundum istam opinionem, quia secundum
dictum homo non posset resurgere idem numero, nisi anima intelle-
ctu remanente, eadem numero, ergo in eadem specie plura in-
dividualia faltem successu.

¶ Præterea, Anima intellectus distinguuntur numero in eadem
specie, & tamen sunt immateriales, ergo &c. Quarta.
¶ Præterea, Aug. in Enchiridio cap. 29. dicit qd. quia tota natura seu
species humana ruerat, ideo mitteret Deus ad eam saluandam venit, Quinta.
non autem venit ad saluandam naturam angelicam, quia tota non ruit.
Ecce, Aug. dicit tota naturam angelicam non lapsum esse per pec-
cautum, qd. non potest esse verum, si tot sunt species, quia sunt individualia,
sic enim multa natura angelicæ lapsum totaliter essent, humana au-
tem tantum vna, cum humana non sit nisi vna.

¶ Præterea, Deus potest hunc Angelum in hac specie annichilare Tertia.
ito annichilato, Deus potest speciem hanc reparare in aliquo alio
individuali, non in codice, secundum istam opinionem, quia secundum
dictum homo non posset resurgere idem numero, nisi anima intelle-
ctu remanente, eadem numero, ergo in eadem specie plura in-
dividualia faltem successu.

¶ Præterea, Anima intellectus distinguuntur numero in eadem
specie, & tamen sunt immateriales, ergo &c. Quarta.
¶ Præterea, Aug. in Enchiridio cap. 29. dicit qd. quia tota natura seu
species humana ruerat, ideo mitteret Deus ad eam saluandam venit, Quinta.
non autem venit ad saluandam naturam angelicam, quia tota non ruit.
Ecce, Aug. dicit tota naturam angelicam non lapsum esse per pec-
cautum, qd. non potest esse verum, si tot sunt species, quia sunt individualia,
sic enim multa natura angelicæ lapsum totaliter essent, humana au-
tem tantum vna, cum humana non sit nisi vna.

¶ Præterea, Deus potest hunc Angelum in hac specie annichilare Tertia.
ito annichilato, Deus potest speciem hanc reparare in aliquo alio
individuali, non in codice, secundum istam opinionem, quia secundum
dictum homo non posset resurgere idem numero, nisi anima intelle-
ctu remanente, eadem numero, ergo in eadem specie plura in-
dividualia faltem successu.

¶ Præterea, Anima intellectus distinguuntur numero in eadem
specie, & tamen sunt immateriales, ergo &c. Quarta.
¶ Præterea, Aug. in Enchiridio cap. 29. dicit qd. quia tota natura seu
species humana ruerat, ideo mitteret Deus ad eam saluandam venit, Quinta.
non autem venit ad saluandam naturam angelicam, quia tota non ruit.
Ecce, Aug. dicit tota naturam angelicam non lapsum esse per pec-
cautum, qd. non potest esse verum, si tot sunt species, quia sunt individualia,
sic enim multa natura angelicæ lapsum totaliter essent, humana au-
tem tantum vna, cum humana non sit nisi vna.

¶ Præterea, Omnis quodditas intelligibilis sub ratione vniuersalis, Secunda
ab aliis contrariatione est plurificabilis numero, quodditas separata
est intelligibilis sub ratione vniuersalis ab aliis, contrariatione, ergo
est plurificabilis numero. Maior probatur ex eo, qd. implicat intel-
ligibilis ratione vniuersalis, & esse de se, est enim vniuersalitas
opposita heccehati: sicut implicat intelligere existentiam diuinam
sub ratione vniuersalis, quia est de se hoc.

¶ Q O A D tertium respondetur argumentum S. Tho. Erat primum
quidem ut terminos Theologicos admixtus erat supernaturale: &
sicut & alibi, ratione probatur sic. Non minus excludit ordinem per acci-
dents supra pars vniuersi, qd. media pars: cu. supra est perfectior
& bonitas vniuersi in ordine co-sistit, & ordo per accidentem sit im-
perfectus quid & deficiens ab ordine per se, in modo ordinatum per
accidentem est inordinatum, eo qd. per accidentem est ordinatum per
accidentem, sed media pars excludit ordinem per accidentem, ut patet
corpora enim celestia non habent plura individualia eiusdem speciei
10. non enim est nisi vnius Sol, vna Luna, &c. ergo supra pars vni
ueris a fortiori excludit ordinem per accidentem. Hac de secundo.

¶ R e s p o n d e t u r a d ar-
gument. ¶ Q O A D tertium respondetur argumentum S. Tho. Erat primum
quidem ut terminos Theologicos admixtus erat supernaturale: &
sicut & alibi, ratione probatur sic. Non minus excludit ordinem per acci-
dents supra pars vniuersi, qd. media pars: cu. supra est perfectior
& bonitas vniuersi in ordine co-sistit, & ordo per accidentem sit im-
perfectus quid & deficiens ab ordine per se, in modo ordinatum per
accidentem est inordinatum, eo qd. per accidentem est ordinatum per
accidentem, sed media pars excludit ordinem per accidentem, ut patet
corpora enim celestia non habent plura individualia eiusdem speciei
10. non enim est nisi vnius Sol, vna Luna, &c. ergo supra pars vni
ueris a fortiori excludit ordinem per accidentem. Hac de secundo.

¶ A d 3. ¶ Q O A D tertium respondetur argumentum S. Tho. Erat primum
quidem ut terminos Theologicos admixtus erat supernaturale: &
sicut & alibi, ratione probatur sic. Non minus excludit ordinem per acci-
dents supra pars vniuersi, qd. media pars: cu. supra est perfectior
& bonitas vniuersi in ordine co-sistit, & ordo per accidentem sit im-
perfectus quid & deficiens ab ordine per se, in modo ordinatum per
accidentem est inordinatum, eo qd. per accidentem est ordinatum per
accidentem, sed media pars excludit ordinem per accidentem, ut patet
corpora enim celestia non habent plura individualia eiusdem speciei
10. non enim est nisi vnius Sol, vna Luna, &c. ergo supra pars vni
ueris a fortiori excludit ordinem per accidentem. Hac de secundo.

¶ A d 4. ¶ Q O A D quartum respondetur argumentum S. Tho. Erat primum
quidem ut terminos Theologicos admixtus erat supernaturale: &
sicut & alibi, ratione probatur sic. Non minus excludit ordinem per acci-
dents supra pars vniuersi, qd. media pars: cu. supra est perfectior
& bonitas vniuersi in ordine co-sistit, & ordo per accidentem sit im-
perfectus quid & deficiens ab ordine per se, in modo ordinatum per
accidentem est inordinatum, eo qd. per accidentem est ordinatum per
accidentem, sed media pars excludit ordinem per accidentem, ut patet
corpora enim celestia non habent plura individualia eiusdem speciei
10. non enim est nisi vnius Sol, vna Luna, &c. ergo supra pars vni
ueris a fortiori excludit ordinem per accidentem. Hac de secundo.

¶ A d 5. ¶ Q O A D quintum respondetur argumentum S. Tho. Erat primum
quidem ut terminos Theologicos admixtus erat supernaturale: &
sicut & alibi, ratione probatur sic

esse nulla additione specificatum: ergo Deus est esse commune. Sed peccat ratio illa proprie multiplicitem Maioris intellectus: dupliciter enim intelligi potest esse à nulla additione specificari. Vno modo secundum è extra anima substantia modo secundum intellectus cogitatio: et tamen primo modo Maior est falsa: Minor autem vera. Secundo modo Major est vera: Minor aut falsa: elle natus; & come per intellectus à sua abstractione acceptū, nullā contradicōne nō includit: secundū verū q̄c extra intellectus, sine contradictione nō invenitur: omnes natus; elle est contractum ad substantiam, vel accidens: sicut, q̄c est quiditas diuina, i. distinctas ab inveniōnis naturis: sicut homo habet sapientiam, iustitiam, prudētiam, &c. Sic enim in Deo oportet esse maximam compositionem, sed habet eas indistincte unitas in suo esse simplicissimo. Illud quippe esse diuini aquivale omnibus perfectionibus omnium generum, & excidit singulas, & omnes simul videntur res superioris & inaccessibiles ordinis. Cuius exemplum in luce Solis habes, qua sola Sol potest quicquid possunt omnia inferiora per totas qualitates, propterē a Philosopho & Com. quinto Meta. capitulo de perfectione, dicitur quod Deus solis est ens simpliciter perfectum, vniuersitatem perfectionum in se habens.

Q. V. A. E. S. T. XII.
Numperfectiones existentes in Deo sunt aliquo modo distinctae a praeceps omne opus intellectus.

HIC queritur a perfectiones existentes in ipso Deo sint aliquo modo distinctae abesse omni opere intellectus.

Nisi haec quæst. quinque agendæ sunt, primò declarabitur titulus questionis. Secundò recitatior opiniō Scoti cum fundamentis. Tertio declarabitur opinio S. Thom. Quartò impugnabitur opinio Scotti. Quinto respondetur argumentis in oppositum.

Quo ad primū scito primò perfectionem est duplēcē: quodam est perfectio simpliciter: & quadam est perfectio in hoc vel illo. Perfectio simpliciter est illa, qua in suo proprio, ac formalī conceptu dicit perfectionem cum nulla imperfectione, ut sapientia, bona, & similia. Perfectio vero in hoc vel illo est quæ in suo proprio ac formalī conceptu dicit perfectionem in imperfectione mixta, ut humanitas, aquitas, & huiusmodi. Dixi in proprio ac formalī conceptu quia includere aliquam imperfectionem in conceptu omnium sibi & aliis, aut materiali, non derogat sua perfectione simpliciter. Sapientia enim licet in generis conceptu, p̄t habita, seu qualitate imperfectionem dicat, potentialitatem, aut dependentiam, &c. quia tamen in suo differentiali conceptu hoc formaliter non includit, non prohibetur quin perfectio simpliciter sit. Dixi dici, perfectionem propter relationem, quæ in suo proprio formaliter conceptu, cum nulla imperfectione nullam perfectionem sonat.

Scito secundo, q̄ perfectiones esse in aliquo cōtingit dupliciter. Vno modo formaliter, alio modo virtualiter. Est formaliter in aliquo est esse in eo, vt forma est in habente ipsum: sicut humanitas, albedo, quantitas, & alia huiusmodi in homine sunt. Est autem in aliquo virtualiter est esse in eo, vt effectus est in sua causa effectu, quemadmodum calor est in Sole. Poteris autem comprehendere multū distare inter hos modos effendi in aliquo ex hoc uno eorum effectu pro nunc, quod est primo modo infinitus, interinfinitus denominant suppositum tale. Haec autem quæ secundo modo infinitus, non determinat suppositum tale, vt patet in Sole, qui luce dicitur lucidus, calor autem non dicitur calidus. Amplius, perfectiones esse in aliquo formaliter, cōtingit dupliciter. Vno modo in suis propriis naturis distinctas & limitatas, sicut in nomine est intellectus & veritas, &c. Alio modo cōtingit eas esse formaliter in aliquo superioris ordinis virtutis & illimitata sicut in luce sunt virtus, calefactio, & desiccatio, & alia huiusmodi. Nec parum distat iste in quo modo inter se. Longè namq; excellentia est esse in aliquo secundum difficultatem, ut exemplum datum apparet. Quādūsigitur perfectiones omnium generum excellitiori modo sunt in Deo, quam in creaturis: quia tamen perfectiones non simpliciter sunt in eo virtualiter tantum: q̄c enim non denominatur talis perfectiones autem simpliciter sunt in formaliter, & non in propriis naturis limitata, sed in re superioris ordinis realiter indistincte & illimitata: video tertius in dubio an perfectiones simpliciter existentes formaliter in Deo cum realiter identitate sint aliquo modo abesse omni operatione intellectus distincta. Hac de primo.

Quo ad secundum Scottus in primo sent. dist. 8. q. 3. opinatur perfectiones has esse distinctas præcisō omni operi intellectus distinctione ex natura formaliter. Appellat autē distinctionem ex nat. ratione, q̄c distinguitur ex ipsarum rerum natura: ita quod absque omni intellectus operatione est. Formaliter vero addit: q̄c non omnis distinctus ex natura rei est formalis, sed ex tantum, quæ ex quiditatibus seu rationibus formalibus sit. Probat autem intentionem suum multis rationibus, quarum eas adducendas sensui, quæ ex puris naturalibus procedunt: quoniam Theologiam nunc trahere non intendimus, &c.

Arguit ergo primo sic. Sapientia & bonitas absolute distinguuntur formaliter ex natura rei; ergo sapientia infinita & bonitas infinita.

Vide pri-
mo contra
Cic. l. 27.

Denuo tamen tam-
biens per-
fectiones habet.

Exclusus
secondus
error

Cap. 29.

Nota opis
m. 2.

negatio receptionis eius in alio dare sibi illam perfectionem: sed peccat receptionis est cōditio ad suam requitam imperfectiōnem, ita negatio receptionis est conditio sua illuminata, perfectio nō comes. Vnde efficax argumentum, ex receptione & separatione eius lumen tanquam à cōditionibus necessariis & inseparabilibus. Et quoniam habere perfectiones, omnī generi potest intelligi dupliciter. Vno modo in seipso, Alio modo in aliquo superioris ordinis de declarandum, quo modo ipse Deus, qui est ipsum esse essentialiter, habeat omnes perfectiones, dicit quod Deus nō habet omnes perfectiones in seipso, i. distinctas ab inveniōnis naturis: sicut homo habet sapientiam, iustitiam, prudētiam, &c. Sic enim in Deo oportet esse maximam compositionem, sed habet eas indistincte unitas in suo esse simplicissimo. Illud quippe esse diuini aquivale omnibus perfectionibus omnium generum, & excidit singulas, & omnes simul videntur res superioris & inaccessibiles ordinis. Cuius exemplum in luce Solis habes, qua sola Sol potest quicquid possunt omnia inferiora per totas qualitates, propterē a Philosopho & Com. quinto Meta. capitulo de perfectione, dicitur quod Deus solis est ens simpliciter perfectum, vniuersitatem perfectionum in se habens.

Q. V. A. E. S. T. XII.
Numperfectiones existentes in Deo sunt aliquo modo distinctae a praeceps omne opus intellectus.

HIC queritur a perfectiones existentes in ipso Deo sint aliquo modo distinctae abesse omni opere intellectus.

Nisi haec quæst. quinque agendæ sunt, primò declarabitur titulus questionis. Secundò recitatior opiniō Scoti cum fundamentis. Tertio declarabitur opinio S. Thom. Quartò impugnabitur opinio Scotti. Quinto respondetur argumentis in oppositum.

Quo ad primū scito primò perfectionem est duplēcē: quodam est perfectio simpliciter: & quadam est perfectio in hoc vel illo. Perfectio simpliciter est illa, qua in suo proprio, ac formalī conceptu dicit perfectionem cum nulla imperfectione, ut sapientia, bona, & similia. Perfectio vero in hoc vel illo est quæ in suo proprio ac formalī conceptu dicit perfectionem in imperfectione mixta, ut humanitas, aquitas, & huiusmodi. Dixi in proprio ac formalī conceptu quia includere aliquam imperfectionem in conceptu omnium sibi & aliis, aut materiali, non derogat sua perfectione simpliciter. Sapientia enim licet in generis conceptu, p̄t habita, seu qualitate imperfectionem dicat, potentialitatem, aut dependentiam, &c. quia tamen in suo differentiali conceptu hoc formaliter non includit, non prohibetur quin perfectio simpliciter sit. Dixi dici, perfectionem propter relationem, quæ in suo proprio formaliter conceptu, cum nulla imperfectione nullam perfectionem sonat.

Scito secundo, q̄ perfectiones esse in aliquo cōtingit dupliciter. Vno modo formaliter, alio modo virtualiter. Est formaliter in aliquo est esse in eo, vt forma est in habente ipsum: sicut humanitas, albedo, quantitas, & alia huiusmodi in homine sunt. Est autem in aliquo virtualiter est esse in eo, vt effectus est in sua causa effectu, quemadmodum calor est in Sole. Poteris autem comprehendere multū distare inter hos modos effendi in aliquo ex hoc uno eorum effectu pro nunc, quod est primo modo infinitus, interinfinitus denominant suppositum tale. Haec autem quæ secundo modo infinitus, non determinat suppositum tale, vt patet in Sole, qui luce dicitur lucidus, calor autem non dicitur calidus. Amplius, perfectiones esse in aliquo formaliter, cōtingit dupliciter. Vno modo in suis propriis naturis distinctas & limitatas, sicut in nomine est intellectus & veritas, &c. Alio modo cōtingit eas esse formaliter in aliquo superioris ordinis virtutis & illimitata sicut in luce sunt virtus, calefactio, & desiccatio, & alia huiusmodi. Nec parum distat iste in quo modo inter se. Longè namq; excellentia est esse in aliquo secundum difficultatem, ut exemplum datum apparet. Quādūsigitur perfectiones omnium generum excellitiori modo sunt in Deo, quam in creaturis: quia tamen perfectiones non simpliciter sunt in eo virtualiter tantum: q̄c enim non denominatur talis perfectiones autem simpliciter sunt in formaliter, & non in propriis naturis limitata, sed in re superioris ordinis realiter indistincte & illimitata: video tertius in dubio an perfectiones simpliciter existentes formaliter in Deo cum realiter identitate sint aliquo modo abesse omni operatione intellectus distincta. Hac de primo.

Quo ad secundum Scottus in primo sent. dist. 8. q. 3. opinatur perfectiones has esse distinctas præcisō omni operi intellectus distinctione ex natura formaliter. Appellat autē distinctionem ex nat. ratione, q̄c distinguitur ex ipsarum rerum natura: ita quod absque omni intellectus operatione est. Formaliter vero addit: q̄c non omnis distinctus ex natura rei est formalis, sed ex tantum, quæ ex quiditatibus seu rationibus formalibus sit. Probat autem intentionem suum multis rationibus, quarum eas adducendas sensui, quæ ex puris naturalibus procedunt: quoniam Theologiam nunc trahere non intendimus, &c.

Arguit ergo primo sic. Sapientia & bonitas absolute distinguuntur formaliter ex natura rei; ergo sapientia infinita & bonitas infinita.

Prima va.
nita

nita distinguuntur formaliter ex natura rei: Antecedens est evidens. Consequens autem probatur: quia infinitas non varia rationem formalem eius, cui additur, in quoquo, enim gradu perfectio nō latitudinis intelligatur, perfectio aliquo tempore retinet eadem rationem formalem, ut pater in omnibus. Si igit sapientia & sapientia infinita est eadem ratio formalis, & ratio formalis sapientiae distinguuntur ex natura rei à ratione formalis bonitatis: necessarij sequitur quod ratio formalis sapientiae infinita non includit ex natura rei rationem formalem bonitatis.

Secunda.
Tertia.
Quarta.
Quinta.
Sexta.
Cap. 3.
Septima.

¶ Præterea, Distinguendo præcedens rationem primi distinctiū sui, non est per tale distinctum: sed distinguo natura & intellectus praediti intellectione, quæ est primum distinguendum secundum rationem, ergo, &c. Probat Minor: quia si nulla distinctio eorum præcederet, non magis distinguereur intellectio, ut intellectio est, quam ea, ut natura est. Quicquid enim distinguuntur intellectio, est in omnino indistincta à natura, distinguuntur etiam natura.

¶ Præterea, Illa quæ formaliter distincta intellectio in intellectu intuitivo, habent distinctionem, ut existentem, id est intellectus intuitivo: ergo habent distinctionem ex natura rei, ut existent in eis. Talis non potest esse distinctione rationis: oportet enim intellectus divinum sua intuitione cauere aliquam relationem rationis in sua essentia, ut existent: quod est absurdum, igitur talis distinctio est ex natura rei. Major pater ex differentia inter intellectum intuitivum & abstractivum. Minor vero est clara de se.

¶ Præterea, Deus intelligit essentiam suam ut veram: vult autem ut bonam: ergo veritas & bonitas distinguuntur ante omnem actum intellectus. Tener consequētia quæ distinguuntur obiectorum praediti distinctionem actuum, sicut causa effectum.

¶ Præterea, Bonitas & veritas in Deo non distinguuntur ex natura rei: reitergo sunt formaliter synonyma. Consequens est contra te: consequētia autem probatur: quia bonitas & veritas non significant nisi ipsa pura perfectiones in re nō modo distinctas in ea.

¶ Præterea, Inter perfectiones diuinas est ordo demonstratus quo doctores vnam ex alia demonstrant: etiam distinctione inter predicationes formales, & non formales. Dicitur enim quod sapientia non predicit formaliter de honestitate, est & æquitas secundum Augustinus de Trinitate, ut distinguuntur ex natura rei. Ut quid enim doctores implant rotum quinque, si omnia sunt id est formaliter. Præterea inter perfectiones diuinas ante omnem actum intellectus inuenitur contradicōne: ita quod Deus intellectu intelligit & non vult: voluntate autem vult & non intelligit: ergo inter perfectiones diuinas est distinctio ex natura rei.

¶ Præterea, Ad completem doctrinam distinctione fundans distinctionem realem non dependet ab operi intellectus: sed distinctione illa simplicissima, quæ Deus dicitur, est in, cui assimilatur omnes perfectiones simpliciter in propria natura existentes, ita est id, cui alterius non sit oppositio inter illas, ex manifestum est. Nec obstat, quod ex hoc sequi videtur, quod in Deo non sunt multe perfectiones, sed vna tantum, puta deitas: verissimum certum est, quod ibi in negotio fundamentaliter: quoniam distinctione actualiter exigit actualiter oppositionem: non oppositio autem actualiter exigit extrema actualiter, ut patet regulariter de omni oppositione. Quod autem non sit oppositio inter eas contraria, patet ex eo, q̄ alterius contraria sunt per se definiendum, id est, M. tex. com. 16. Quod vero non sit oppositio relativa inter illas, ex manifestum est. Nec obstat, quod ex hoc sequi videtur, quod in Deo non sunt multe perfectiones, sed vna tantum, puta deitas: verissimum certum est, quod Deus ipse non est, nisi vna perfectio illimitata, omnino præhabens in se multiplicatas & multiplicabiles in aliis perfectiones omnes. Ad evidētiā tam secundū, quod id est, ut ratione supra diximus, sicut res est Deum ipsum omnium earum correlatiū intellegi pluribus relationibus rationis secundum eam numerum: itaq; distinctionem in ratione & qualitate habere: ita ut Deus obiectus pluribus conceptionibus, seu rationibus formalibus dicatur habere in se distinctionem rationis formalem actualiter, obiectum tamē, & proper pluralitatem conceptum formalium, quibus obiectur, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare possit conceptus predictus, dicitur habere in se distinctionem rationis virtualiter, & proper pluralitatem relationum rationis, quibus referuntur, sed referunt intelligunt ad perfectiones predictas; tam in esse naturali quam in esse intellectuali. Ex eo autem quod in Deo, scilicet omnino operi intellectus est, vnde cauere & terminare

Vita Ale- opinio in conclusione non discrepar, vt patet in primo sentent. di-
xandri Al- flin, 3 cum solo nobis, disceptandum est Auer. Huc de primo.
QV O ad secundum Auer. in 3 de Anima. cōsideremus possit ut fictione
pharabij, sua in com. s. opinatur, quod intellectus possibilis, ut appropriatus
Auer. pice nobis adeptus omnibus intellectus speculatiui, ac per hoc continua
et Thom. tis intellectus agenti, ut forma per illum intelligit substantias le-
Scot. prid. paratas: & conseq[ue]nter nos, quibus per hoc sit intellectus agens
3. 9. 3. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067.

2. proposi- *Secunda propositio est, intellectus possibilis & appro-*
ta Amer. *priatus nobis, quandoq; recipit speculativa & intellectu*
abid. circa *agentem in potentia tantum: quandoq; partim in actu, & partim in*
parum az- *potentia, quandoq; totaliter in actu. Illa propositio quod ad intellectu*
be finem. *speculativa est clarisima, intellectus namq; infantis est in pura po-*
tentia, sicut tabula rasa, in qua nihil est deponit: postmodum vero
recipit primorum principiorum notitiam, deinde multarum cœlu
sionum successivæ acquirit notitiam: & sic secundum aliquid est in
actu, puta secundū principiæ: & secundum aliquid in potentia, pura
secundum conclusiones, & postrem acquisitis omnibus conclu-
sionibus & totaliter, & secundū omnia in actu tam principia, quam
conclusiones. His si coniunxeris primam propositionem, illuc feceris
ribi haec secunda propositio, quo ad secundam partem. Si enim in-
tellectus agens est forma intellectorum speculativorum, eadē erit
proportio coniunctionis ad intellectu agentis, que est inter intel-
lectum possibilis & intellectu speculativa quod hoc, q; fit tota-
liter vni totaliter & reliquo cōiunctus erit: & si parcialiter vni, pa-
totaliter & reliquo coniunctus erit, q; his præmissis est formatur prima
Auer. ratio sic. Omne quod mouetur ad acquisitionem alieuius ut
formatilla perfecte acquista, potest operari operatione propria il-
luis formati: sed intellectus possibilis ut appropriatus nobis, moue-
tur ad acquisitionem intellectus agentis, vt formari ergo illo aliquid
sit potest operari operatione propria illius. Sed operatio propria
intellectus agentis est intelligere substantias separatas quidatua-
tiæ ergo intellectus possibilis poterit per illum intelligere substantias
separatas: & cu intellectus possibilis operatio noua nos depon-
minet, conseq[ue]nter nos per intellectum agentem intelligimus, sub
stantias separatas, &c. Major patet exemplariter cui aqua mouetur
A forma caloris, acquito isto potest calificare, & similiter appetat
in omnibus. Minor vero probatur dupliciter. Primum ex duab^o pro-

positionibus primitis sic, Quod docunq; aliquid mouetur ad aliquā
duo recipienda ordinata inter se, ad quid est formulū & perfe-
ctus mouetur, vt ad formam ex prima propositione; sed intellectus
possibilis mouetur ad intellectū speculatiū, & intellectū agen-
tium, quia quandoq; est in pura potēcia, quandoq; partim in actū, &
partim in potentia, ex secunda propositione ordinata inter se haben-
tia: quia mediabitus intellectus speculatiū recipitur intellectus
agens: & intellectus agens est formalior & perfectior. ergo intellectus
possibilis mouetur ad acquirendū intellectū agentē vt for. T. c. 70.
man. Secundo probatur illa Minos sic, intellectus possibilis moue-
tur ad acquisitionē intellectus agentis ut finis: ergo ut forma. Ante-
cedens patet ex eo, qd ipse intellectus agens est efficiens illius mo-
tuusq; mouetur intellectus possibilis ad ipsum, in separatis enim
a materia idem est efficiens & finis motus: vt Com. 36. 12. Met. ha-
betur. Consequētia vero pater ex secundo Phystes. com. 70. vbi di-
citur, quod finis, motus & forma idem sunt, & hanc probationem
tangit Auer. 12. Met. in fine com. 38. ^q Secundaria Auer. ponitur
2. Met. com. 1. Si intelligentia nō esset à nobis cognoscibiles, na-
tura otiocis egisset; conseqeuens el faltum. Consequētia probatur: q. 88. atra.
quia fecisit lī quod est in naturāliter intellectū nō intellectū
ab aliō, sicut si fecisset Solem non comprehensum ab aliquo visu. 37. post me-
diū. Et quoniam hanc consequētia cui sua probatio derelicta est A. Th. iudicatur, propreterea quod frustra est quod non potest consequi finis
suum: & intelligentiarum finis non est intelligi à nobis: dato
enim quod intelligi est sicut earum, sufficit earum intelligibilita-
ti, vt à leplis intelligantur: non enim sequitur, ab intellectu huma-
no non intelligi: ergo a nullo: sicut non valer, Sol non videtur
a noctua, ergo a nullo visu. Idcirco Iōa. de Gau. 3. de Anima, du-
pliciter probat illam consequētiam. Prīmō dicens, quod Comm.
non supponit quod finis substantiarum separatarum sit intelligi à
nobis: sed supponit quod intelligēntia ex se fini intelligibiles ab
intellectu nostro, cum continuantur sub eius obiecto primo, i. e.
t. & tunc bene sequitur, intelligentia sunt ex se naturaliter nobis
cognoscibiles, intellectus noster naturaliter natus est eas intellige-
re: naturaliter enim actius quale est intelligentia debet correspon-
dere naturae passuum quale est intellectus, altera potenter actiu-
a est fructu in natura. Secundō deditur ab eodē illa consequē-
tia: quia est intelligentiarum finis primarius non sit intelligi ab in-
tellectu nostro, et tamen earum finis secundarii. Agunt enim pri-
ma intentione propter secundario autem propter alia, vt dicuntur
secundo cali, Com. 2. & ideo sequitur quod intelligentia faleat quo Com. 2.
ad finē secundarii essent frustra: & sic natura fecisset aliquid otio-
se. Propterea, inquit, conseqüentia Commentatoris est vna propo-
sitionibus per se notis, non est derelicta. Pōr ad huc tertio dedu-
ci illa consequētia ex dictis Commentator 3. de Anima. Com. 36. Com. 3. am
vbi examinatis ratione Thamistii, dicit quod si intellectus noster sit
est immaterialis, consequētia sit tener, intellectus noster intelli-
git res sensibiles factas immateriales, ergo intelligit res secundum
et 4. in
res immateriales. Et fundatur hoc dictum super verbum Arist. ter-
tio de Anima. tex. 70. dicens, quod intellectus excellēnt in intel-
ligibili apperhendi vigorat ad actius intelligendum. Ex quibus
habet in proposito, quod immaterialitas est sufficiens causa
virtutis cognoscitivæ, quod intelligere possit substantias separatas.
Vnde sic probatur consequētia. Intelligentia non sunt ab intel-
lectu nostro cognoscibiles. ergo à nullo alio sunt cognoscibiles,
ergo frustra sunt cognoscibiles: sicut Sol fructu est visibilis, si à
nullo posset videri. Prima consequētia tenet ex eo quod si immaterialitas
non dat intellectui nostro illas intelligere, nulli hoc da-
bit: quia iam declaratum est immaterialitatem esse sufficientē cau-
sam huius: sicut qua sensitum est sufficiens causa sensus tactus,
si positum in una specie animalis non daret tactum, nulli alij hoc
daret. Secunda consequētia clara est exemplo. Quilibet ergo in-
tellectus potest substantias separatas cognoscere ex sua immate-
rialitate: plus tamen & minus secundum quod plus & minus per-
fectionis habent. Hac de lectu.

Q. V. O ad tertium arguitur contra hanc opinionem dupliciter.
Et prīmō probatur, qd talis continuatio posita nō perducat intellectū
est possibilis, vt nobis ap̄ propriū, ad intellectū das substantias sepa-
ratas: qd continuatur intellectū agenti non nisi vt forma intellectorū spe-
cialitatum, sed intellectus possibilis: vt appropriatus nobis
continuitur intellectū agenti non nisi vt forma intellectorū spe-
cialitatum, ergo intellectus possibilis vt appropriatus nobis per immateriali-
tatem continuationem non potest intelligere substantias separatas lī pos-
sibilitatis quidditatue. Maior probatur, supponendo qd intellectus agens ha-
bet proportiones diuersorum ordinum ad superiōra & inferiōra, intellectus
substantias immateriales. s. & intellectus speculatiū. Ad superiora possibilis
enim comparatur vt contemplatiū, & non vt eorū forma ad infe-
riōra vero, vt factūs & forma. Hoc stante parat vis maioris. Quā-
docunq; enim aliquod unum habet diuersi ordinis propor-
tionem ad diuersa, id quod continuatur ei, secundum qd haber
proprietatem ad inferiora, ex hoc non continuatur secundū quod haber
propor-

intelligeret proportionem ad superiora. Committitur enim manifeste fallacia accidens, ex uno aliud concludendo. Id ergo quod continetur in intellectu agendi ut forme intellectorum speculatorum, non ex hoc continetur ei, vt contemplatio substantia unius immaterialium. Minor verò ex Commentatoris dictis habetur, nullum alium modum ponens in proprio, quo continetur possibilis cum agencie sibi te, nisi per intellectu speculatoria, vnde dicit quod cùm est in pura copulatione potest ad intellectu speculatoria est & in pura potentia ad intellectu speculatoria. Non continetur possibilis cum agencie sibi te, nisi per intellectu speculatoria, vnde dicit quod cùm est in pura copulatione potest ad intellectu speculatoria est & in pura potentia ad intellectu speculatoria.

ad hanc nos etiam agemus, cum vero partim est in actu, & partim in potentia non intelligere res ipsa illorum, est etiam sicut respectu istius: & cum fuerit totaliter in actu secundum intellectu speculatoria, erit totaliter copulata, cō. 18. tis in intellectu agenti. Secundo probatur, quod post, qd talis circa medium. continuatio ad hoc perducere potest: & arguo sic, Id quod continetur in actu ad hoc perducere potest: & arguo sic, Id quod continetur in intellectu agenti, non nisi ut coloratum lumen, & intellectu possibilis non nisi sicut coloratum visus: non potest denominari operans propria operatione luminis, ut visus seu intellectus agentis, aut possibilis, sed homo phantasmatis haberet huiusmodi continuationem cum his intellectibus non potest denominari faciens intellectum, & intelligens substantias immateriales, que sunt operationes intellectus agentis, nec intelligens res feasibles, que est operatio intellectus possibilis. Minor est nota ex terminis, nō enim potest vere dici, quod coloratum lumen, aut videtur. Minor autem patet ex tertio de Anima, tex.com.18 & 30. Nec obstat aliquid modo similitudini data, quod homo proprio actu cogitari spiritualizat phantasmata. Coloratum vero non spiritualizat colores. Quoniam si fingamus coloratum in seipso non posse obicit oculum, neque lumini, sed spiritualizatum tantum in speculo, quod proprioperatione speciei in se colorati spiritualizaret, similitudo cureretur quantum pedibus: & tamen tale speculum obiectum lumen & visus non apparet, & vide retinui demonstrativa: & alia, si Deus concesserit nobis vitam, quia quatinus eius efficaciam plenius ostendemus. Hac de tertio.

valent contra. QVO Ad quartum. Ad primā rationem Auer. dicitur qd Maior errōre. Est vniuersaliter falsa, si tenetur, vt teneri deberet hoc, qd intentus Auer. sol. concludat. Debet enim vniuersaliter teneri, nēdum subiectum, sed substantia. etiam prædicatum hoc modo. Omne qd mouetur ad acquirendū aliquā formā, illa perfectè acquisita potest operari omni operatione proprii illius formae, aliter nō concideret, percutit hanc esse famam ex eo qd sufficit, quod id qd acquisiuit aliquā formā participet aliquam operationem illius formae, illam, scilicet qd conuenient formā secundum id, quo recipit receptuum: & ratio huius est aſsignata in prima ratione contra Auer. facta, quia s. non poterit rem conti- nuaram formam habenti diuersas proportiones ad inferiora & superiōra, ex hoc qd perfectè continetur ei secundum inferius, qd con- tinetur ei secundum superioris, vnde ex hoc, qd intellectus possibili- lis acquisiuit intellectum agētēm, & formam, licet sequatur, quod possit operari operatione intellectus agentis, vt est forma intellectu- torum speculatoriorum, quia vt si acquiritur, s. formare intellectu- in actu & extenderē se ad omnī intelligendum, ad qua se extendit intellectus agens ut factio[n]is non tamē sequitur, quod possit omnia intelligere que respiciunt intellectus agens, vt contemplatur. Qd secundam rationem responderetur negata consequentia, & ad primā probationē dicitur, quod committitur fallacia consequen- tia ad superiori ad sumū in inferiori affirmativa: concepsit enim quod intelligentia sunt cognoscibiles ab intellectu nostro: quia contin- entur sub eius primo objecto, nō sequitur, ergo sunt à nobis in- telligibiles quidditatū. Non enim omne contentum sub ente est quidditatū à nobis intelligibile: eo quod ens, licet sit obiectum ad quatum intellectu nostro non extensum, non tamē est ad quatum adequatione mutua intensum: & est dicere, quod licet omne ens possit à nobis intelligi: non tamen omne ens potest à nostro intel- lectu penetrari, vt ultimas differentias, hoc enim modo quid- ditas rei materialis est, obiectum ad quatum intellectus nostro, scilicet adequatione intensa, solam namque eam & omnem intellectus nostro natura est intelligere quidditatū.

ad secundum modum deducuntur consequentia similiter respon- detur, licet enim detur, quod intelligi à nobis sit finis secundarius intelligentiarum: non tamen valit, ergo intelligi quidditatū à no- bus est finis secundarius: in hoc est impossibile.

qd secundum modum dicitur, quod licet immaterialitas sit sufficiens causa virtutis cognoscitivae, quod possit intelligere substantias separatas: non tamen valit, ergo ex immaterialitate ha- bet, quod possit cognoscere eas quidditatū.

Autoritas autem Aristoteli adducit, cum recte intelligitur, non ob- sat. Aduertendum est enim, sensum respondebit ex excellenti sensibili, duo sortiri, & quod scilicet non perfecte cognoscit illud, & qd partur passione corruptiva ab intellectu autem respectu ex- cellentis intelligibili primum tantum habet, scilicet quod perfecte non intelligit illud passionis enim expers est, & ratio est, quia secundum sequitur materialis, cuius aetas est virtus sensitivae, non autem intellectus: primum vero sequitur in proportione potentiae ad obiectū, quae saluat in virtute immateriali, sicut materiali. Sicut enim nostra ex sua specie visum in proportionatum claro lu- mini habet, ita homo ex sua natura intellectum in proportionatum claro intelligibili separato. Secundum rem à materia. Cōvenient ergo intellectus & sensus in primo, sed differit in secundo. Ex qua differencia Arist. ibi dicit oritur, quod sensus post excellens sensibili le sensum debitabilitatē: intellectus autem post excellens intelligibili intellectum non alteratur, magis potest intelligere alia, quod intelligendum est secundum modum sibi possibilem. Ex hoc autē noui licet inferre, ergo potest quidditatū cognoscere substantias immateriales, sed, ergo non procedit ex eius alteratione, quod illas non posse comprehendere quod gratis concedimus: habet enim homo intellectus ratio cinatum, qui ortitur in umbra intelligentiae apud Iacob: & ideo proportionatus naturaliter ad intelligentiam intelligibile non purum & clarum, sed obumbratum materie: qua- le est quidditatū à substantibus abstrahibilis. Hoc de quarto.

QVO Ad quintum ponenda est opinio, S.Thos. quam ex prima parte, q. 88. & tertio contra Gen. c.45. & 2. Metaphysico. Teneri p[ro]posito Thos. t. hanc conclusionem. Animā humana corpori coniuncta non po- test quidditatū cognoscere substantias immateriales quod ad pra- sens duplicitate p[ro]bat. Primo f[ac]tum, Intellectus existens in potentia non nisi ad recipienda in intellectu abstracta ab intellectu agenti, nō potest intelligere quidditatū substantias immateriales: intellectus humani est huiusmodi, ergo. Maior est terminus patet: opposi- tio enim predicti est oppositio substantie, quod enim potest intelligere substantias separatas quidditatū, nō est tantum in po- tentia ad recipienda abstracta ab intellectu agenti, quoniam sub- stantia separata non sicut abstracta à materia per operationem intellectus agentis. Minor ex Arist. colligitur 3.de Anima.tex.com. 17. vbi dicitur, quod intellectus agens potest omnia facere, que in- tellec[t]us possibilis potest fieri.

Secundo probatur sic, Nullus effectus sensibili potest ducere quidditatū cognitionem substantiarum separatarum, ergo in intellectus humani copiūtus corpori, non potest quidditatū ē illes cognoscere: consequētē tenet, quia nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu. Antecedens vero probatur ex eo, quod effec- tū duplicitate potest in cognitionem quidditatū suā cauſa ducere. Vel per modum similitudinis, sicut effectu vniuoco cognitio, cius causam quidditatū cognoscimus: propterea quia sunt eiusdem nature: & hoc modo clarum est nullum sensibile posse perdu- cere ad substantiarum immaterialium naturas, eo quod differenti non solum specie, sed genere. Alio modo effectus ducit in quidditatū cognitionis suā cauſa non per modum similitudinis, sed per hoc, quod demonstrat totam virtutem suā cauſa. Sicut intel- ligere ostendit totam virtutem animae intellectus: & ideo ex tali operatione in eius quidditatū cognitionem procedimus. Nec hoc modo sensibilia valent ad cognitionem quidditatū in- telligientiarum nos perducere. Nullus enim effectus particularis adequare totam virtutem cauſa virtualis, quidditatū autem sensi- li est effectus particularis vir materialis conditiones earum cuiusque ostendit: sicut per nullum sensibile in quidditatū cognitionis substantiarum immaterialium, quae causa vniuersalissima peruenire possumus, &c. Hoc de quinto.

QVO Ad sextum contra hanc determinationem arguit supra- dictis Ioh. de Gan. in tertio de Anima, multipliciter.

¶ Et primō contra illam particulam in conclusione postūtā coniuncta corpori. Nulla forma in p[ro]mitur a sua nobilissima operatione propter uniuersitatem eius ad propriam materiam: sed intelligere sub- stantiarum separatarum quidditatē est nobilissima operatio ani- ma humana, vt patet primo & decimo Ethic. Corp[us] autem huma- num est eius propria materia, ergo anima humana propter uniuersitatem corporis nō impediat à speculazione substantiarum immaterialium. Præterea ad idem, Animā humana, aut natūra est intelligere substantias separatas per suam substantiam, aut per speciem in fluxū, aut per speciem causatam ex phantasmate. Si per suam substantiam, cum sub- stantia eius per uniuersitatem ad corpus non impeditur, poterit eas in- telligere: si per speciem p[ro]ficiat p[ro]sumptā, vno ad corpus iuxta- bit: si per specie influxū, quaritur quomodo vno ad corpus impe- dir, aut non permitit talē influxū fieri: nō enim nō videatur ratio- nabile aliquo modo esse, quia generatio vniū speciei nō impedi- tur à corpore, nō corpus habeat contraria dispositionem disposi- tionis requisite ad eius generationem. Verbi gratia, quia color exigit diaphanitatem in aere, ad hec vt recipiat in eo, nullum corporis im- pedier generationem speciei coloris, nisi habeat opacitatem quae contraria est diaphanitati, modō corporis humani nullam habet dispositionem contraria dispositioni, quae exigit receptione speciei Confirma- intelligibilis influxū, vt patet ergo. Et confirmatur ratio sic, Bonū sio. simpliciter alicuius naturae non impeditur, p[ro]pter bonū simpliciter eiūdum natura. Quid enim impedit bonū simpliciter alicuius na- turae illi malum simpliciter intelligere substantiarū immaterialium quidditatēs est bonū simpliciter aptius humane ergo non impeditur per uniuersitatem ad corpus, cum illo sit ciuitatis bonum.

nisi generatum vel corruptum subiecti. Id enim est agens quod
vitrum, simili & eadem operatione facit; tunc cum ignis ex aere ignis
generat, alterando aerem, in fine alteracionis aer corruptum per se, &
consecutum calorem introduxit: & virtuiter altera omnia accidet, T. c. 25.
qua in aere subiectum erant ex confectionis necessitate: qua acciden-
tia sine subiecto proprio remanere non potest, & in eodem instanti
generatum per se, & calorem consecutum ab aliis alia media alteratio-
ne simile calorante illud instanti ex initio. Simile autem est iudicium
de quantitate & figura: & alius de dispositu, accidentibus simili-
bus in genito & corrupto: omnia enim ita concomitante produ-
cuntur, & ideo non poterit querere generans nisi quod subiectum
generatur. Et cum supradicta insperata videbis, qd simile a suo simili
concomitante & per accidens quandoque corruptum: & per oppo-
situm a non simili concomitante, per accidens generari contingit
ipsum accidens. Arist. ergo quoniam dicit eadem remanente genito
& corruptum eadem specie, non numero, atque hoc per accidens. Va-
riatur enim in duas numeros, non propter generationis vim, sed sub-
iecti corruptionem. Facilior quoque transitus in habentibus symbolo-
rum, non ex identitate numeri symboli accidens, sed ex non re-
pugnanti illis in aegro, vel patiendo prouenit. Et ex hoc quod
forma: tubularia: quibus fluunt similes qualitates sunt similis
restes effectibus enim natura causa innotescit. Auer. autem si taluari
debet, eodem modo glosteret. Qd ratione autem opposita opinione
dicitur. Et ad primam quidem, qd educes formam in ultimo instanti, est
generans extrinseca, non per alii actionem, quia in illo instanti elicatur,
sed in termino actionis, pudi materia efficiuntur attingens. Unde, cum
dicatur, agens extra, non potest educere formam, nisi per qualitates me-
diarum introductas, verum est, dicitur autem, qd est in termino actionis.
Sufficit enim & exigunt alteras ad materias exploitatione &
Ad secundum: dispositionem. Qd secundum dicitur, qd qualitates symbolorum & simili-
milia corruptum per accidens subiecti a corruptum per tubulatum: de frustis ad eodem instanti est primum non est carum, & primum est similium: sed necessario necessitate
materia, & dictum est. Ad tertium dicitur, qd figura, circarius & hu-
iustimodi, producentur consequitur, & per accidens, qd generante eo
rum subiectum, scadetur: nec est verus, qd sola illa accidentia generen-
tur consequitur, qd sequuntur formam: sed multa accidentia sequuntur eō postea ex necessitate materia, qd sunt, licet non in-
compositibilia: aliquatenus tamē oppedit ipsi forma, vi pater de se.
Et id dico, quod figura, & similia sequuntur cadaver ex necessi-
tate materia, qd scilicet agens naturale non potest tam citius dis-
positiones per tot transmutationes radicatas corrumpere totaliter, &
ideo similes dispositiones sequuntur: & quia non sunt facientes pro
forma geniti, ideo ad corruptionem proprae-
quoq; materialia oportet esse ea, secundum qua ipsa particularia in-
ter se differunt, ut effectus proportionabilis propriis respondent
essent. qd accidentia hic duo dubia circa literam. Primum est qualiter
si verum, quod accidentia sequentia materia sunt ea penes quae dif-
ferunt individua in eadem specie: quandoquidem quantitas lequi-
tur materiam: & tamen est communis omnibus individuis corporis & inferiorum. qd Secundum dubium est, qualiter vertificetur quod
accidentia sequentia materiam non sint passiones generis, vel spe-
ciei, cum malicie & fecundum sequantur n. aeris, & tamē
passiones sunt animalis, vnde & animal in eorum distinctione peni-
t, sic subiectum in distinctione passiones, ut. Met. ex. Com-
mentis habetur. Similiter quantitas videtur esse passio corporis de
Pradicamento substantiae: & tamen sequitur materia. T. c. 17.
Ad eundem primi leto, verba illa: accidentia sequentia ma-
teriam sunt ea secundum qua individua differunt non esse intelli-
genda univisitorum, sed differuntur. Individua enim differunt per penes
accidientia materialia duplicitate, vel quia vnum corum habet vnum,
& religamus aliud: vel quia vtrumque habet idem, tunc alio & alio mo-
do. Verbi gratia, Sortes & Bertia differentia penes maleficorum & fe-
mininorum, ex eo quod ille habet maleficitatem, illa femininitatem.
Differunt quoque penes illas quantitates: non ex eo quod ille sit qua-
rus & illa non, sed ex eo, quod non eodem modo sunt quanit, nun-
quam enim inveniuntur duo quanta omnino similia: itibus inqui-
dem propriis differt necesse est. Quantitas ergo licet sit communis
omnibus individuis, quia ramen non univisitor est eis coenit,
est secundum quam individua inter se differunt leundo modo, &
hoc sufficit.
Ad intelligentiam secundi notandum, quod passiones generum
sunt duplices. Quidam coenientes ex ratione formae generis, & genera-
tione ratione materia. Illae que sequuntur formam, vocate sunt duplices
hic passiones generum: & non illae, que sequuntur eorum materia: si
proprietate quia natura generica ex sua forma est tals & non ex nra
materiali: animal enim est animal ex sua forma & non ex sua materia.
Hoc cum in proposito animalis passio ratione forma sit sensibili-
tatis, & ratione materia: maleficitas, vel femininitas: diuersimode locuti sunt, T. c. 11.
Qui enim est passio animalis ratione materiae, ideo vocata est ibi
passio: quia autem non ratione formae, ideo hinc non est dicta passio. T. c. 12.
qd Similiter dicendum est de quantitate, quia sequitur corpus ratio-
ne materiae: lequivit enim ipsum secundum id, quod est in propria
divisibilis, quod non est nisi materia, vel indivisibilitas rerum immo-
aterialium ostendit. Et nota, quod hac secunda diuina accidentia
non differt a prima per membrum diuidit: eadem enim sunt huius
& illius membra, sed secundum rationem, quia illa diuina accepta
est secundum rationem, quia illa diuina accepta
est secundum rationem, quia illa diuina accepta
est secundum rationem, quia illa diuina accepta

Accidentia locatur in genere vel specie per suam formam, ideo accidentia sunt accidentia in individui, secundum quae etiam individua eiusdem speciei differunt adiunctorum. Accidentia vero, quae consequuntur formam, sunt propriæ passiones vel generis, vel speciem formam, cive, vnde inueniuntur in omnibus participantibus naturam generis vel speciei: sicut risibile consequitur in homine formam, quia rilus contingit ex aliqua apprehensione animæ hominis.

Quicquid ponitur secunda diuisio accidentium, quae talis est, Accidentia sunt autem accidentia individua, quia sunt accidentia generis, vel speciei. Duplex autem inter ista differentia ponitur. Prima est, quae accidentia individui consequuntur compositum ratione materiali & principali, accidentia vero speciei, vel generis sequuntur compositionem ratione formæ. Secunda est, quod accidentia individui sunt ea, penes quae attenditur differentia inter particularia eiusdem speciei. Accidentia vero speciei, sive generis sunt communia necessaria omnibus individuali illius speciei, vel generis. Exemplum masculinum, & femininum sunt accidentia individualia, sequuntur enim materialia, & penes ipsa differunt Sordes & Berta. Ribilis autem est accidentis specificum: sequitur enim intellectu apprehensionem & omnibus hominibus necessariam conuenientem. A signatur quoque radix proxima differentie, cum dicitur, quod materia est principium individuationis, forma autem est, per quam res in genere, vel specie collocatur. Ex hoc enim, quod materia est causa efficiens individuus, ut sic, sequitur quod sic etiam radix accidentium consequentium ipsum esse individuale, ac hoc accidentia individui sunt quae consequuntur materialia, ex eo quod forma est principium esse generis & specifici, oportet quod etiam sit causa proprietatum & accidentium consequentium speciem, vel genus & sic accidentia speciei sunt generis sequuntur formam. Secunda vero differentia ratio est: quia cum tam in forma specifica quam generica conueniant omnia contenta sub eis, oportet etiam proprietas earum omnibus esse colligentes. Cum autem penes materialia differentia individua, accidentia

DE MISSÆ SACRIF. ET RITVADVERSVS LVTH. 28

phaneitas non est actu in aere, nisi concurrente extrinseco illuminante. lumen enim est actus diaphani secundum actum, ut dicitur secundo de Anima, Tex. Com. 69.

¶ Profundiorum autem huius divisionis causam elicio ex Prima secunda: re. art. 1. ad secundum quod, si ideo aliqua accidentia oruntur ex principiis essentiaibus inseparabiliter secundum actum etiam corporum, aliqua autem separabiliter secundum actum completum, & inseparabiliter secundum aptitudinem quia illa sequuntur rei actualitatem, ita vero potentialitatem. Quod sic intelligo quia in unum quod agit secundum quod est actu: patitur autem secundum quod est in potentia, ex sufficiete rei actualitate procedit quod accidentia in se complete producatur, & per opportunitatem ex sufficiente actualitate, & consequenter potentialitate ex qua omnis sufficiencia est, provenient quod res habent accidentia in se secundum aptitudinem tantum: & quod ab illo expectant actualitatem, seu quod accidentia separabili sunt secundum actualitatem, quod idem est.

¶ Amplius cum esse & bonum actualitatem sequantur, & non esse & malum poterint: ex actualitate rei provenient necesse est esse accidentia perfectum & inseparabile secundum actum & aptitudinem, & per opportunitatem ex rei potentialitate procedere oportet in completionem accidentis, separabilitatem eius secundum actum: est enim separabilitas ipsa quoddam non esse, cum nihil aliud sit, quam negatio necessaria lequelque sui esse completi ad eum subiecti. Intelligere autem hic ut supra, s. quod ex actualitate subiecti aptitudine est: ex potentialitate autem separabilitas accidentis secundum suam actualitatem.

¶ Advertendum verò est, quod S. Thomas passiones, que dicunt aptitudinem non collocavit simpliciter inter accidentia ex essentialibus principiis fluentia, sed ponit ipsarum passionum & aptitudinem actus quos secundum incompletum esse aptitudines vocavit. Fecit autem hoc: quia aptitudo de se non habet rationem alienum per se producti sui producibilis: namcum enim naturale producens intendit aptitudinem, sed aptum illius non est namque opus ratiabilitate, inquit & ratiabilitate inchoatio quedam risus est: propterea igitur inter effectus essentialium principiorum aptitudo non est in plenaria posita, sed ac. us quia non ipsa, sed eius actus est qui à principio producuntur intenditur: & quia aptitudo nihil aliud est quam inchoatio quadam, inchoatio autem est actus imperfectus: ideo accidentia secundum actum incompletum aptitudines vocantur.

A nequam terminemus tractatum de diversitate accidentium, queritur an omne accidentia habeat aliquod subiectum proprium, aut alio quia accidentia sunt ita communia, quod nulli propria.

¶ Est autem ratio dubitandi: quia si omne accidentia est proprium animalium, cum proprium conueniat omni, soli & semper: nullum accidentem erit separabile ab eo in quo est. Inestet enim soli & semper proprio subiecto.

Amplius sequeretur, semper corruptionem cuiusconque accidentis comitem fieri corruptioni substantiae, sicut corrupto risibili corruptum homo. Patet consequentia, quia corrupto proprio, necesse est corrupti illud cuius est proprium, aliter non conueniret alio semper: haec autem experiri est falsa, ut patet in accidentibus communibus & attributis secundi.

¶ Ex opposito autem, cum omne accidentia sit diffinibile, & in diffinitione cadat subiectum, de quo accidentia per se praedicitur, ut patet primo Posteriorum, & secundo Metaphysica, oportet quod omne accidentia habeat proprium & per se subiectum, per se namque supponit de omni semper & necessario.

Quaestio de Ad huius dubitationis evidentiam secundum est, quod cum apud multitudines S. Tho. in questione de virtutib[us] quest. 1. arti. 3. subiectum habeat triplicem habituacionem ad proprium accidentia, sicut tentantur ad sustentatum, potentiam ad actionem, & principij & principiatus, sicut calor ignis non habet esse, nisi sustentetur in igne, & est forma accidentis eius, & oritur ex ipso, secundum quod participat ista conditio, potest dici accidentis subiectum, & secundum quod ubi istis habitudinibus recedit, potest negari accidentis subiectum. Vnde propter ieiectum in prima, quia principiatio est, dicitur in primo Posteriori, quod nullum accidentem est subiectum in alio accidente, quia videlicet nullum accidentem potest sustentare aliud, sed sola substantia, quae est ens per se, alii fulcimentum præberet essendi. Quia autem aliquid unum accidentem potest comparari ad aliud, ut poterit ad actum, & quandoq[ue], ut proximum principium ad principiatum, & ideo conceditur etiam unum accidentem esse subiectum alterius, quemadmodum superficies dicitur subiectum coloris, quia est in potentia respectu coloris, & dulcedesse esse in calido & humido, quia caufatur ex calido & humido.

¶ Potest ergo quadruplicem intellectum habere dubitatio mota. Primò potest intelligi, ut queratur, an omne accidentia habeat proprium subiectum vel substantiam: secundò, an habeat proprium subiectum vel potentiam: tertiò, an habeat proprium subiectum, & principium: quartò, an habeat proprium subiectum, ut substantia poterit, & principium simili.

Si quaestio sit secundum primum sensum, respondetur negativo quod. Omne accidentis habet proprium subiectum in ratione sustentantis, ut probant rationes primò inducta, multa enim facta, accidens, quia nullum proprium substantiam habet & endicant, sed cōmūniter multis inveni, ut corrum separatio offendit, separantur namque a substantia sufficiens ex naturaliter remanente, quod de proprieis accidentibus dici non potest. Eadem quippe substantia absit, si mutatione contraria tenuatur, ut dicitur in Pradicamentis.

¶ Si autem iuxta secundum sententiam dubitetur, respondetur affirmativa, quod si omne accidentis habet proprium subiectum in ratione propriei potentiae, eo quod quilibet actus respicit propriam potentiam, sicut enim actus respicit potentiam, sic talis actus talis potentiam, & actus speciebus potentiam speciem, accidentes autem omnes actus quidem est, igitur omne accidentis habet propriam potentiam, cuius est actus properius quod tertio Phyl. tex. Com. 10. dicitur, potentia ad infinitum est alia à potentia ad finitum, eo quod fantasias est aliud ab infinitate, & 12. Metaph. longo processu probatur, principia Prædicamentorum esse eidem proportionabiliter, quia cuiuslibet actus propria respondet potentia.

¶ Si autem tertio sensu inveniatur, respondetur negativo, quod sciens non omne accidentis habet aliquod subiectum proprium in ratione principij proprii, eo quod habere subiectum proprium in ratione principij includit fluxum illius accidentis a tali subiecto in genere causa efficiens, & modo, quo duorum esse subiectum ordinē inter se habent prius est causa effectiva eius, quod non necessario primi productionem sequitur, sive illud subiectum sit receptivum accidentis, ut quo, sive ut quod patet quod non omne accidentis fluit a suo receptivo effectu, sed multa sunt, respectu quorum receptum purè passiu[m] se habent; ut patet cùm species rei sensibilis recipiunt in medio, sive in sensu.

¶ Si autem quartu[m] modo intelligatur quaestio, patet quid dicendum sit: negatur enim responderem oportet.

Sed adverendum est quod hoc, que diximus intelligi debent de accidentibus, scilicet teorūm acceptis attributis, & scilicet aptitudinibus: loquendo namque de accidentibus, ut S. Thomas in littera loquitur, scilicet non iudicando actualitatem accidentium teorūm ab aptitudinibus: dicere quod omne accidentis secundum suam ratione substantiam potentia & principij, licet non secundum suam actualitatem, sed quod est in gradu subiectum suum actualitatem & substantiam, licet sit ad extrinseco, & sit accidentis separabile: tamen secundum suam inchoationem, seu radicalem aptitudinem, puta diaphanitatem est inseparabile & fluit a certo gradu substantiali communis superioribus & inferioribus. Et huiusmodi licet sit accidentis, per accidentem tamen secundum suam aptitudinem est proprium: non nam conuenire nisi certi enti, puta animali tali, & c. sicut enim aptitudo ad secundum ex suis principiis. Similiter & videtur licet sit accidentis separabile: radicalis tamen aptitudo ad videndum separari a tali animali non potest.

¶ Ex his patet quomodo ad vitranc partem rationis adducta reverentur concludunt dixerim de. Nam loquendo de accidentibus secundum suas essentias & actualitatem, conclusio rationis primo adducatur conceditur, accipiendio subiectum in ratione sufficiens & principij. In ratione autem potentia falsa est conclusio, ut dictum est. Non probatio contra hoc applicata sensum valet, eo quod cum dicitur, quod proprium conuenit soli, omni & semper, intelligitur de ipso proprio non secundum suam actualitatem, sed secundum aptitudinem. Et similiter cum dicitur quod ad corruptionem proprij definit subiectum, intelligitur, si corruptum secundum propriam: non autem secundum actum, & inveniatur loquendo. Vel dicatur quod inseparabilitas, & huiusmodi non conuenit accidenti, ut respicit subiectum in ratione propriei potentiae, sed ut sufficiens & principium. Loquendo autem de accidentibus secundis suis aptitudinibus, patet quomodo rationes peccat. Dico enim quod nullum accidentem est separabile secundum aptitudinem radicalem, sed excoiam subiectum esse quod cadit in diffinitionem accidentis, secundum aptitudinem & secundum actum: sicut homo debet non solum in diffinitione risibilis, sed ritus. Sed ergo ista duo simili, quod accidentis secundum suam actualitatem non habeat proprium subiectum, cuius inveniatur filii & semper in istis: & tamen habeat proprium subiectum per quod diffiniri debeat: quia ad hoc secundum sufficit, quod secundum se vel secundum suam aptitudinem per se illo subiecto praedicitur. Ad primū verò sufficit accidentis secundum se tantum non praedicari per se de subiecto.

Scindendum est autem, q[uod] in accidentibus in alio modo sumuntur genus, differentia, & species, q[uod] in substan-

sumuntur genus, differentia, & species, quā in substan- in concreta
Opus, Caet. SSS tis.

sacris Scripturis de sacrificio Missæ habetur, & demum Lutheræ obiectiones discutentur.

C A P V T . II.

Convenientia & differentia Lutheranorum cum Catholicis circa sacrificium Missæ.

O N S E N T I V N T Lutheranæ Missam posse sacrificium memoriale appellari, narratione, quia in memoria sacrae sacrificij oblationis cruce verum corpus Christi, cum vero lingua Christi consecratur, veneratur & sumitur, dicitur Dominus. Hoc facite in mei commemorationem. Negat autem duo. Alterum est, offerri corpus, vel sanguinem Christi Deo, quamvis enim affirmant in altari esse verum Christi corpus, negant tantum illud verum Christi corpus offerri Deo. Alterum est, esse in altari hostiam, seu sacrificium pro expiatione peccatorum, tunc pro defunctis. Et fundant vtrumq; lupe doctrinam Epistola ad Hebreos vbi clare vniuersa oblationis corporis Christi in cruce semel facta, sufficiens manifestatur pro peccatis totius mundi. Et propterea inferunt, quod quāuis cultus corporis Christi in memoria passionis & mortis Christi fuit institutus a Christo, oblationis tamen corporis Christi tanquam hostia pro peccato, est adiumentum humanae contrariae documentum sacrae Scripturae.

C A P V T . III.

Ex institutione Christi Eucharistiam immolare.

A T H O L I C I autem agnoscimus in sacris literis Scripturæ esse institutionem immolationis Eucharistie. Euangelista enim (specialiter Lucas cap. 22. specialiter) Paulus ad Corinth. 11.) tradit post multas actiones Domini Iesu in cena, cum iaudasse, Hoc facite in mei commemorationem. Quæ quia verba sunt Iesu Christi, librandæ valde sunt, tum pronomen, Hoc, tum verbum, Facite, cum in mei commemorationem.

Ad intelligendum itaq; demonstrandum per pronomen, Hoc inspicienda sunt quæ præmituntur. Præmititur autem, quod Iesus accepit panem, gratias egit, fregit, dixit, Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur, vel secundum Lucam, datus, statimq; subiungit. Hoc facite in mei commemorationem, Pronomen itaq;. Hoc, quum non arctetur ad demonstrandum aliquod præmissorum, & ad aliquod præmissorum non demonstrandum, conqueat ut etiam ostendatur vniuersitate præmissorum. Verbum, Facite, multa fert mysteria. Nam non dicit, sed Hoc facite, vt significaretur, quod id, quod mandat, non coadjuvit in facere, quod dicere hic interueniens, non propter dicere, sed propter facere est, vt intelligeremus, quod verba confectionis sunt verba efficientia illud, quod significant. Et adiungendo, in mei commemorationem, dicitur facere à commemorare, vt significantur non dixerit. Hoc commemorare, sed Hoc facere in commemorationem mei. Mandat itaq; Dominus Iesus, id est, vniuersa præmissa, facere in memoriai sui. Aetus ergo faciendo hoc, mādatur relatus ad recordationem Domini Iesu. Ex autem, quod Iu. facere hoc, comprehendit non solum facere corpus Christi, sed etiam facere corpus Christi quod frangitur Ieu datur pro nobis, manifestum est Dominum Iesum mandans, facere corpus meum, quod pro vobis frangitur & datur. Perinde autem est, Quod pro vobis frangitur & datur, ac si dicereatur, Quod pro vobis immolatur, neq; enim aliter frangitur aut datur nisi pro quanto in cruce frangitur & datur (hoc est immolatur) pro vobis, facere autem corpus meum, quod pro vobis immolatur ut sic, perinde est, ac facere corpus meum, quatenus pro vobis immolatur.

Vt autem haec, quæ dicimus penes, adiuret quod si Dominus Iesus ob veritatem duorum corporis sui significandam adiunxit, quod pro vobis frangitur, Ieu datur, sat sufficiat dicere, quod in persona mea videtur, seu quodcumq; aliud eiusmodi. Sed abhuc à Domini Iesu Christi nomine, sermo non formalis, quo ademptio, omnino tollitur certudo sermonis, vagaretur enim per infinita accidencia. Dicendo itaque, quod pro vobis frangitur, Ieu datur, formaliter sermone significat, facere corpus meum, quatenus pro vobis offeratur, & hoc ipsum facere in mei commemorationem. Porro ex eo, quod facere hoc in Christi memoriam, plus est quæ confeccendo facere corpus Christi (quia est etiam facere corpus Christi, quod datur & frangitur pro vobis) & plus est, quam recordari Christi (qui est facere Christi corpus quod datur ac frangitur pro nobis in Christi recordationem) & dari ac frangi pro nobis, est immolatio pro nobis (nā dari significat in genere offeri, frangi vero significat in specie modum offerendi, pē fractionem scilicet) dedit enim semetipsum Deo in cruce fractione manuum, pedum ac lateris pro nobis, consequens est quod mandante Domino Iesu, Hoc facite in mei commemorationem, mandatur hoc facite immolatio modo in mei commemorationem, facere enim corpus Christi, quod immolatur, est facere illud immolando, seu per modum immolationis, nam sic datur at fit à nobis corpus Christi, quatenus

TRACT. X.

immolatur, nam factio non fit à nobis corpus Christi, quatenus immolatur, nisi vtrumq; factio implatur, videlicet & confeccendo facere corpus Christi, & immolando facere quod datur, & frangitur nobis, adiunxit tertio, videlicet, in lefu Christi memoriam. Et adiuret prudens lector, facta in corona Dominicana, ut perpēdas quam quadriga institutio institutioni, & factum facto, & immolatio immolationi. Cœna liquidebat agni Paschalis, instituta in memoria educationis de Aegypto, in factio cōstitutab immolationis, ita quod ipsa cœna era immolatio Paschalis agni. Similiter nāq; Dominus Iesus complete sacrificio Paschalis agni, institutum nouum nostrum Paschalifum, ut immolatio, dicendo, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur ac frangitur, hoc facite in mei memoria. Ac si verbo dixisset, quod furrogationis facto dicebat, quemadmodum haec tenus in memoria exitus de Aegypto fecerit Pascha, ita deinceps hoc facite in mea immolationis memoria. Ut ipsa furrogatione noui Paschalitis pro veteri loqueretur, ac diceret, Pascha illud fecerit immolando communem cœnam, & hoc facite immolatio communis mensu in mei commemorationem. Ita quod ex ipsa furrogatione noui Paschalitis veteri, significatur, quod dicens, Hoc facite in mei memoria, intelligitur de facere immolatio modo, nam & immolatio modo fecerit veterus pascha.

Huius autem est germanum sensu mandati istius, testantur etiā facta recitata a Paulo 1. ad Corinth. 10. Connumerat siquidem Paulus panem suum, & poculum sanguinis Christi inter immolata, supputat menā nostrā alteria, decernit edentes & bibentes de mensa Domini inter comedentes & bibentes immolata. Ex quibus clare patet, cum Apolos intellectu mandatum Christi, hoc facite in mei memoria, de facere immolatio Eucharistia, tam Apostolorum tempore. Eucharistiam fuisse in Christi Ecclesia nonolum sacramentum, sed etiam sacrificium, tum in sacra Scriptura, & non solum in vñ Ecclesiæ & libris Doctorum, haberi, immolatio nem corporis & sanguinis Domini. Verba autem Apostoli sunt hec, Fugite ab idolatria cultu, ut prudentibus loqueris, iudicantes quod dico. Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est pauci qui frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? quoniam vnu panis, vnu corpus multi sumus, nam omnes ex eodem pane participamus. Vide Iuda secundum Iesum, carnis, nonne qui edunt vñsum, participes altaris sunt? Quid ergo dico, quod simulacrum aliquid sit, aut quod simulacrum immolatum aliquid sit, quod quæ immolant Gentes, demoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos communicantes fieri dæmoniorum, non potestis poculum Domini bibere, & poculum dæmoniorum, non potestis mens Domini particeps esse, & mens dæmoniorum. Hæc ille. Ex his enim manifestè patet Apostolorum inter victimas Israëlis, & immolata dæmonis recräere panem, quæ frangimus & poculum benedictionis, & inter altare Israëlis & mens dæmoniorum, mensam Domini, & intercedentes victimas altatis Israëlis edentes immolata dæmonis, edentes dæmonia Domini & bibentes de illius poculo, & ex huiusmodi ratione argue, quod non possunt immolatorum Deo & dæmonibus partipes esse. Nisi enim immolata essent Deo panis & calix Christi, vniuersa Pauli fabra ex immolatis tam Deo vero ab Israële, quæ immolatis dæmonis à Genibusurgens fuerit. Sed hoc tam clarum est testimonium, quod panis & calix Christi tempore Pauli immolabantur, vt nostra clarificatione non indiget.

C A P V T . IIII.

Ex institutione Christi immolare Eucharistiam in remissione peccatorum.

L T E R V M Lutheranus negat in Missa, videlicet quod sit hostia pro expiatione peccatorum, facile ex eodem Domini Iesu mandato, eadem procedendo via mōstrantur fallōnegari. Nā Matth. 26. Dominus Iesus accepto calice non solum dixit, Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur, sed adiunxit, In remissionem peccatorum, & subiunxit, Hoc facite in mei recordationem. Sub mandato itaq; hoc facie, comprehenditur facere immolando sanguinem Christi in poculo, non solum quatenus effunditur, sed etiam quatenus effunditur pro multis in remissionem peccatorum. Sermonem enim formaliter significat, quod quemadmodum effusio sanguinis in remissionem peccatorum est ipsa cruenta hostia pro peccatis nostris ita facere poculum sanguinis, qui effunditur in remissione peccatorum ut sit, est immolare poculum sanguinis quatenus effunditur in remissionem peccatorum, quatenus operatur remissio peccatorum, effundi enim in remissionem peccatorum est operari remissioem peccatorum, quantum est ex parte sua, quicquid sit de effectu. Non igitur humana est adiumentio, sed intelligentia & obedientia domini mandati, tum offerre corpus & sanguinem Christi sub specie panis & vni in memoriam Domini nostri Iesu Christi, tamen hec ipsa offerre pro expiatione peccatorum, ut optimis legis interpres confundet vniuersalum Ecclesiarum, non solum Latinarum, & Græcarum, sed Armeniarum, Persarum & reliquarum per orbem diffularum ab antiquo semper interpretata est.

G.A.

DE SACRIF. MISSÆ ADVERSVS LVTH. 287

C A P V T . V.

Obiectio ex Epistola ad Hebreos contra sacrificium Missæ.

D V E R S V S hoc duo instituta insurgunt Lutherani ex multis dictis in Epist. ad Heb. c.7. vñq; ad 10. incluēti. Et contra quotidiam quidem oblationē Eucha-

ristie arguunt tripliciter. Primo, ex multitudine fæderum. Nam ibidem differēta ponitur inter Christi fæderotem noui Testamēti, & fæderotem veteris Testamēti, & ille est vnicus, istū autem oportet multiplicare quia ille aeternus, iste temporalis: in conuenientiis ergo est in novo Testamēto affirmare talēm hostiam, cui nō sat est vnicus fæderos, Christus, sed oportet successiū, secundū rēporum successus fæderotē fæderotū successione oblationis. Nā ibidē differēta feretur inter sacrificiū veteris Testamēti & sacrificiū noui Testamēti. q̄ illud repetebatur rā singulis diebus a fæderotib⁹ simpliciter: tunc singulis annis & summo Sacerdotio: hoc autē quotidiē, nec quotannis repeterit, sed semel oblatum est: inconveniens est ergo, in novo Testamēto sacrificiū affirmare, & oportet sepe repeter. Tertio, ex parte rei oblationis. Nam ibidē differēta inter sacrificiū veteris & noui Testamēti, ponitur, quod tunc sanguine hincorum, &c. vtebar Sacerdos: nunc autē per propriū sanguinem semel oblatum. Huic autē ergo est, per nos offerti sub specie panis & vni, qui semel sufficiens oblatus est Christus a seipso.

¶ Ad secundum ex parte repetitionis, dicitur, quod in novo Testamēto non repetitur sacrificiū seu oblatio, sed perseverat immolatio modo vnicum: sacrificiū semel oblatum, & in modo perseverandi intercū repetitione, non in ipsa oblatā, nec etiam ipse, qui repetit oblationem, concurreat ad sacrificiū propter fe, sed propter oblationem in cruce commemorationam invenient. Huius autem modi repetitionem non esse contra doctrinam Epist. ad Heb. testantur verba illius, invenientia quod si repeteretur noui Testamēti sacrificiū, oportet Christum sapere. De repetitione igitur sacrificiū manifestat se loqui, non de repetitione istiusmodi à Domino Iesu Christo instituti.

¶ Ad tertium ex parte rei oblationis, dicitur quod cū hoc, quod Christus semel propriū sanguinem sufficiens & abundantissime fæderit in cruce, quadrat per perseverat immolatio modo in Eucharistia illa vniuersa sufficiens oblationis sanguinis in cruce effusio.

Ad primum autem cōtra Eucharistiam, quatenus affirmatur oblatione pro peccatis dicitur concedendo, quod ex hostia importatia ad delēda peccata decretū est in lego verteri eiudem hostie. Et quoniam infertur, iocundiciens esse, in novo Testamēto affirmare hostiam pro peccatis, quam oportet repeterere: concedetur rotū proprie loquendo: quia non repeteritur in Missa hostia: sed illam hostia in cruce oblatā perseverant immolatio modo recolitur in qualibet Missa.

¶ Ad secundum autem dicitur quod absit à fidelium mentibus etiā cogitare, quod ad supplendum efficaciam hostie in cruce oblatæ celebretur Missa: celebratur enim tācum vñsculum remissiois peccatorum per Christum in cruce facta: ita quod quemadmodum non est alia hostia, ita non aliam affert remissionem peccatorum. Nam quemadmodum Christus per propriū sanguinem penetravit celos perseverant sacerdos in aeternum ad interpellandum pro nobis (vñ in eadem Epistola scribitur) ita perseverat nobiscum per Eucharistiam immolatio modo, intercedendo pro nobis. Sic enim sufficiens & efficaciam summa sacrificiū in aera crucis non excludit perseverant Christi in celis in officio interpellandi pro nobis: ita non excludit perseverantiam eiudicis nobiscum immolatio modo ad intercedendum pro nobis. Nam quemadmodum continua intercessio Christi pro nobis in celo, non derogat vñsculo intercessio mortis Christi: ita non, in modo minus eidem derogat, perseverant Christi immolatio modo, ad intercedendum pro nobis, vt participes sumas remissionis peccatorum in aera crucis facta: quando ista intercessio fit per mysterium sub specie panis & vniuersa autem in celo fit per Christum in propria specie, in qua crucifixus est. Si enim derogatione locus est, magis derogat vñscula mortis intercessio, vt post mortis intercessionem intercedat Christus sub specie propria, quam sub specie aliena: ille lūq; nonque intercedere præ se fert qualis supplementum intercedendi: hoc autem se præ se fert ceremoniale intercedendi modo, nobis valde consonum.

¶ Ad tertium dicitur, quod cum grano salis intelligendum est peccata esse nobis remissa per Christi mortem: videlicet per Christi mortem applicata nobis per insitutum à Christi Sacramenta: in hoc enim Christiani omnes conueniuntur. Inter Sacramenta autem à Christo insituta suppeditat & est Sacramenta Eucharistia, instituta ab ipso Christo immolatio modo, vt declaratū est ex verbis Christi & Pauli. Et ideo si qui inter Christianos sunt egestes post

30 Baptisma remissione peccatorum, Eucharistia hostia profecte post illis ad remissionem peccatorum applicando efficaciam mortis Christi ad illos, non egestibus autem remissione peccatorum, profecte ad vegetationem animæ quemadmodum cibis & potus corpore.

Et quoniam de nostro merito apud Deum est quaestio, oportet declarare quomodo verificatur, homines meruerit a Deo mercedem sui operis. difficultate enim apparat, q[uod] operi nostro iure redditur merces a Deo, quoniam inter nos & Deum non est ius simpliciter & absoluto, iuxtar illud, Non intres in iudicium tui seru tuo Domine, sed est ius secundum quid, multo minus q[uod] seru filij patre, & seru ad dominum, quanto minor res sumus nos relativi ad Deum, hominem seruo relato ad hominem dominum eius, & filio relato ad carnalem patrem, qui genuit eum. Et propterea si pro qua[estione], scribitur in Ethic. inter seruum & dominum inter patrem & filium non est ius simpliciter & absolute, sed ius secundi quid, multo minus est ius inter nos & Deum. Ex hoc nanque, q[uod] quicquid est feru[m] est dominii fui, & filius non potest aquilinum reddere patrem, negatur inter dominum & seruum inter patrem & filium ius simpliciter & absoluto. Multo autem magis, quicquid est homo, est Dei, & multo minus potest homo Deo redire a quivalens. Non potest igitur homo meretur aliquid a Deo sic iure debetur homini, nisi iure sit attenuatum, ut sit longe minus quam ius domini ad seruum & filium ad patrem. Nec hoc tam attenuatum ius invenitur inter hominem & Deum & absoluere (quoniam absoluere loquuntur omnis bona operatio voluntaria hominum debetur Deo, & quanto potioribus & pluribus bonis operibus interioris, vel extermis pollet homo, tanto plus Deo debet, quia ipse Deus operatur in nobis & vello & perficeret & omnia opera nostra) sed hoc attenuatum ius est inter hominem & Deum ex diuina ordinatione, quia Deus ordinavit opera nostra al hoc vt sint meritoria ad Deum. Quod probatur ex eo, q[uod] quando homo meretur aliquid a Deo, Deus non fit nec est debitor homini, sed fibi p[ro] Deo. It enim hoc attenuatum ius est et inter hominem absolu[er]e & Deum, Deus debet homini mercedem quam meruit, sed perspicuum est Deum nulli debere, dicente Paulo ad Romanos. 12. Quis ante dedit illi, & retribuerit ei? Sibi ergo ipsi duxantur Deus debet, vt adimplat voluntatem suam q[uod] contulit homini operi esse meritoriu[m] reddenda homini mercedem operis. Et haec sunt vera & indubitate simpliciter & absolu[er]e loquendo, secus autem est presupposita cōventione facta inter Deum & hominem de aliquoq[ue]nam quoadmodum inter homines si dominus patet aliquid q[uod] seruo sua facit nascitur inde ius inter seru & dominum, ita q[uod] Deus dignatur patrem facere ei hominem, nascitfir ius inter hominem & Deum quo ad illud de quo patrum est. Sapientia enim legitim in veteri Testamento, Dicitus dignatur esse pacifici cum hominibus. Genesis enim 9. scribitur pactu[m] Dei de n[on] futuro amplius 40 vniuersali diluvio, & Genes 15. scilicet initio Dei ex Abraham de terra Chanaan danda semini eius & Gene. 17. fecundus circuncisio[n]is scribitur, & Exodi. 24. Moyles dicit, Hic est fangus foderis, & c[on] Hierc, quoque 37. de foderi noue legis ac veteris Deus manifeste loquitur. In nouo autem Testamento Saluator noster magnifico, Deo dicit, Tu es Christus filius meus, in qua ueroce operari et de

C A P V T V I I .

Humana opera esse meritoria alicuius à Deo

R Euelavit nobis Deus in sacris literis humana opera
mereri apud Deum aliquid. Et ne occupemur in expo-
nendis singulis sacrae scripturae locis de hoc feito, ¶
vbi eaque promitti Deus homini mercede ibidem
cointellegitur meritum: eo q̄ merces & meritum, cor-
relativa sunt, meritum enim est mercedis meritus, & merces est mer-
iti merces, & propterea ab ea quia declaratione cui leges in latrā
Scriptura Deum promittere mercede homini, cointellegit meritū
homini responde illius mercedis à Deo reddenda. Perspicuum est
autē in vitroque testamento promittere Deum mercedem homini,
nam Gen. 5, dicit Deus abrahā: Eo merces tua multa valde, & Ifa.
40, licetur, Ecce Domin⁹ venier, ecce merces eius cū eo. & Ezech.
29, scribitur, Et huius hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis feru-
fuit exercitu sui seruit magna adulterii Tyrum: & merces non
est redditia ei, &c. & subiungit Deus, & erit merces exercitu eius
terra Aegypti. Man, quoque 20, dicit Deus, Voca operarios, & red-

CAPUT IX

Modus, quo opera nostra meritoria sunt aeterna vita.

Radunt Theologi opera nostra esse meritoria **eternæ** vita; eo quod à charitate, à gratia, gratum faciente, à spiritu sancto habitante in nobis procedunt, & docent quod quamvis opera humana, quatenus procedunt ex libero arbitrio non sunt meritoria **eternæ** vita: nisi ex quadam congruitate, qua cōsigunt homini recte videnti libero arbitrio in ijs quæ Dei sunt, Deum largiti secundum affuetiam suæ gratiae; quatenus tamen sunt à Spiritu sancto habitante in homine per gratiam & charitatem, sunt meritoria **eternæ** vita. Tum quia gratia, seu charitas est tanquam semen Dei. I. Ioan. 3, cuius vis se extendit ad producendum fructum: ita quia quemadmodum actioni seminis debetur naturale fructus, ita diuina gratia in anima, actionibus debetur fructus **eternæ** vita. Tum quia diuina gratia ut Dominus dicit Ioan. 4, sit in homine habente illam fons aquæ salientis in vitam **eternam**, vbi clarè patet efficacia gratiae, in nobis ad ascendendum in vitam **eternam**. Et dicendo quod gratia data, sit in homine fons aquæ ascendentis in vitam **eternam**, docet quod medium operatione ascendit in vitam **eternam**, nam quod fit in me post acceptam gratiam, me cooperante fit. Tum præcipue, quia vis Spiritus sancti habitans in homine non est impar ad acquirendam **eternam** vitam, & ad efficiendum quodlibet opere cuius in nobis debeat **eterna** vita.

¶ Clarior autem per persuasibilior modus huiusmodi meriti est apprehendendo, quod meritorum **eternæ** vita non est tam actio nostra, quam actio Christi, capitis in nobis & per nos: supponendum est enim cum apostolo ad Rom. 12, et ad Eph. 4, & ad Col. 2, homines in gratia constitutos, esse Christi capitis membrorum vita. Ita quod Christus caput cum minibus viuis eius membris non est sicut unum corpus politie, qualem est corpore cuiuslibet, bene gubernatum sed constitutum viuum corpus, quemadmodum est viuum corpus naturale; quia Christus caput Spiritu suo vivificat membrorum sua, & per insinuatas, at nexus spirituales vnit membrorum corporis, ut clarè patet ex verbis Pauli. Huius autem presupposito adiunge, quod etiam sacra Scriptura tradidit, videlicet & passiones & actiones viuorum Christi membrorum esse
passiones

pensiones & actiones Christi capit. Et de passionibus quidem te-
flatur ipse Christus actu. 6. Saule Saule, quid me persequeris: cum
tamen ille persequeretur membrum eius. Et Paulus ad Gal. 4. reuocat
ad memoriam Galatarum, qd Christus crucifixus fuit in eis, procul-
dubio in cruciatis eorum pro Christo perfersis. De actionibus vero
testatur Paulus, scribens Corinthis in 13, c. secunda Epistola,
An experimentum queritis eum, qui in me loquitur Christus? &
vniuersaliter dicit ad Galatas, Vnde ego iam non ego, vivit autem
in Christus. Ex quibus habetur, qd verissime dicere possum, me
reor ego, iam non ego, meretur autem in me Christus; ieiuno ego,
iam non ego, ieiunat autem in me Christus; & sic de aliis operatione-
bus voluntariis, quas Christi membra vera exerceunt properet Deus.
Et isto modo meritum aeternae vite non tam attribuitur operibus
nostris quam operibus Christi capit in nobis, & per nos. Ita quod
hinc discernitor inter meritum aeternae vite in infantibus baptizati-
bus deberet aeterna vita merito duntaxat Christi filio, quod meruit
Christus in hac vita mortaliter degens, patiens & moriens: adulsi au-
tem proficiuntibus in gratia debetur aeterna vita dupliciter: primò
ex iure meriti Christi, quod in propria persona meruit: postea ex
iure meriti Christi, quod Christus caput in adulto, & per adultum
operando meretur. Conuenit enim aeterna diuina liberalitas, ut viroque
modo communiceat meritum aeternae vite adulsi Dei filii: nam vt
dicitur ad Roman. 8. prae diuinisuit eos conformes imaginis filii sui.
Conformiores autem sunt Christi habentes meritum vite aeternae
viroque modo, qd primo tantum nam ipsi Christo dupli iure de-
bita fuit sua gloria, ppter iure gratiae uniuersis personalis, qua Ver-
bum caro factu est: & hoc ius conuenit Christo sine eius merito.
Deinde eadem gloria debita fuit Christo per meritum obediencie
eius vñque ad mortem, dicens Paulo ad Philippi. Secundo, factus obe-
diens vñque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod &
Deus exaltavit illum, &c. Christi iugur dupli iure habet gloriam,
conformiores redditur dupli quoque iure acquirentes, & noī vitā
aeternā, videlicet & sine nostro merito per Christi in propria per-
sona meriti, & cum nostro merito per Christi capit in nobis, &
per nos meriti. Et quemadmodum ad Christi excellentiam perti-
net, qd etiam proprio merito acquisierit immortalē corporis vitā,
& gloriā cui nominis, &c. ita ad dignitatem membrum Christi pertinet
ut cooperetur capitu fido ad acquirendam aeternam vitam. Omnium
enim diuinissimum est, inquit Dionys., certio, celeste, hierarchia. Dei
cooperatorē sicut. Hinc quoque habens non esse superfluum noī
suum mereri vitam aeternam, quoniam est redire vite aeternā esse
nobis debitū alio modo, sed altero iure, quemadmodum Christus
meruit suam exaltationem, reddendo sibi eam altero iure debitam.
Ad obiecta autem in oppositum postea respondebitur.

uersio peccatoris quo ad opera (hoc est, ab operibus malis ad ope-
ra bona propter Deum) vt Deus non recordetur omnium iniqui-
tatum præteritarum, quod est dare remissionem peccatorum, &
vitam gratiae.

¶ Ampliorem quoque imperrandam vim in huiusmodi operibus ho-
minum subiectiorum peccatis reuelauit Deus Iaia. ca. 1. Iauanini
mundi elto, austere malum cogitationū vestrarū ab oculio meis,
quicquid agere peruerse, dñe benefacere, quarebit iudicium, sub
opere opprime, iudicare pupillo, defendite viduam, & agi que me
dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra ut coccini, quali nix deal-
babitur: & si fuerint rubra tāquam vermīculus, velut lanalba erit.
Ex quibus dicimus, tantā effe Dei largitatem, vt à foribus cōuerteris
ad iustitiam & misericordiam opera scipium obvulerit arguendū Deo,
si non remittat peccata præterita.

¶ Ex diuiniis ergo reuelationibus habemus bona, qd impiorum ope-
ra non solum sunt vtilia ad remissionem peccatorum, fed & cum
ex corde redeunte ad Deum prodeant, ita comitebunt habent diuinam
benignitatem, vt & terminantur ad remissionem peccatorum, &
tanquam ex conuentione imperant illam. Verē benignitatis im-
perante nos est Deus, prouidente, vt quam in statu peccati mereri noī
post summum remissionem peccatorum, imperare oratione, ieiunio,
eleemosynis, aliisque bonis operibus valeamus. In hoc enim in-
fimā charitas diuina erga peccatorum salutem commendatur, ve-
tiam nostris quamvis impiorum bonis operibus vim in iuenerato-
riam remissionis peccatorum largiri dignata sit. Et prater hac (ve-
ni in capite septimo, ex verbis Ezechielis monistrandum est) fun-
meritoria aliquius temporalis boni à Deo. Ex quibus patet indu-
cendo esse peccatores ad bona opera, quia verē vtilia sunt ad re-
missionem peccatorum imperandam & assequendam, cū deuota-
mente sunt.

C A P V T . X I .

Opera nostra effe satisfactoria pro peccatis.

Via Lutherana satisfactionem auferunt ab operibus
nostris, superest declarandum quid Ecclesia de hoc
sentiat. Distinguendum in primis est de statu, in quo
sunt opera, an in statu peccati mortalis, an in statu
gratiae, & rursus, de satisfaciere pro peccatis, vel que
ad culpam, vel quo ad penam. Dicimus itaque primò, quod nulla
nostra opera fuit satisfactoria pro peccatis nostris quo ad culpam
quia nec fuit in statu peccati mortali faciunt Deo latro pro offen-
fa, vt patet; & facta in statu gratiae presupponunt culpam, i.e. offen-
fam ab solitudo ex diuina gratia ex satisfactione Christi, qui fecit Deo
pro offensio, quibus offendimus Deum, offerendo vitam pro-
priam in aera crucis.

¶ Dicimus secundò, quād nulla opera nostra in statu peccati mor-

C A P V T

Valor operum existentiam in peccato mortali

Vamus conueniamus in hoc, q̄ opera existentium in peccato mortali non sunt meritoria aeternarum vitarum, nec sunt meritoria remissionis peccatorum, multum tamen esse utilia homini subiectio peccati mortali, bona opera coram ad remissionem peccatorum consequentiam sacra tradit Scriptura: nam et si non habent vim meritoriorum remissionis peccatorum, habent tamen vim impetrandi remissionem peccatorum: ita q̄ per modum supplicationis in multum valent ad consequendum remissionem peccatorum a diuinali largitate. Et quidē q̄ oratio multum utilis sit ad remissionem peccatorum cōsequēdam: restatur Saluator, Luc. 18, inductus Publicanum orantē, Deus propitiatus est illi peccatori: sic enim cōsequens est venia. De ieiunio vero testatur Ioh̄ in persona Dei, Conseruitini, inquit, ad me in toto corde vestro in ieiunio, fletu, & plāctu: ibi enim subiugitur, Quis scit si cōuerterat Dominus, & ignorat? De eleēmofyna quoque restatur Daniel: capitulo quarto, consulentes Nabuchodonosor regi, Peccata tua eleēmofyna redime: & ad Hebreos decimo tertio scribitur, Beneficentia, & communione nō obliuiscanini, tabibus enim hostiis conciliatur Dei. Et item est iudicium de peregrinationibus, afflictionibus, continentias, & id genus reliquias. Supra hanc autem vim simplicem, tradit sacra Scriptura maiorem quandam vim impetrandi in observatione virtutum formandorum Dei. Ezech. enim 18, docetur, q̄ conuersio impīi ad faciem mandatae legis terminatur ad remissionem peccatorum, dum dicitur, Et dixitis, non est aqua via Domini, audite ergo dominus Israh̄ Elūnq̄uid via mea nō est aqua? Nōne via yelstra non sunt aquae, eis enim auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatē, morietur in ea iniquitate quā operatus est: & cum auerterit se impīus ab impietate tua, quam operatus est, & fecerit iudicium, & iustitiam, ipse animam suam viuificabit: considerans enim & auertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vixerit, & nō morietur. Quia verba testatur, quād in hoc confitit viarum Dei aquitas, ut vescit iusti aēriō à iustitia ad operē iniqua terminatur ad mortē anima, ita impīi conuersio ad operē bona terminatur ad anima vitam: reuelatur enim Propheta, q̄ tam accepta est Deo con-

est, quia cum remittitur à Deo peccatum quo ad offensam, fit peccator de iniuncto, amicus Dei, & consequenter non remanet punitus hostiliter (quod effet panis pena inferni) sed si non tam copiosum diuinā grazia donum collatum tunc est, vi canonicā remissione culpe remissa sit tota pena, remanet obligatus ad amicabiliter solvendū residuum penā: & proprieta h̄i in reciduum lapsus est, & iterum factus est iniunctus Dei, antequam illud restitutum penā soluerit, opera eius quia sicut opera in statu hostiliter non possunt amicabiliter exolucere, quod est non posse facere pro illa pena.

Dicitur tertio, q̄ opera perseverantis in amicitia Dei nullum habent impedimentum ad hoc quād sint satisfactoria pro illo restitutio pena. Et hoc erant Lutherani duplicitate: primò docēdo quād cum remitterit peccatum quo ad offensam, remitterit quoque quo ad penam omnem: ita quād non remanet obligatus a penam confessus peccati veniam à Deo. Hoc enim manifestat contrariatur sacra Scriptura, docenti secundo Regum duodecimo, quād quānus David confessus fuerit remissionem peccatorum, dicendo, Peccavi Domino, non tanēt confessus est remissionem totius penā, sed remanet obligatus ad penas multas, & Scriptura testatur. Deinde erant, quod tollunt ab operibus viues cum Christi membrorū vim latifundiorum pro pena non remittant. Hoc enim contrariatur efficacia Christi capitū in nobis, nam satisfactio ego, Jam non ego, satisfacti autem in me Christus: contrariatur & Ecclesiae catholicae viu, quo confusus fatigatus satisfactiones imponere per ministerium sacerdotum verē pénitentibus & confessis.

C A P V T X I I .

Responso ad obiectiones in capitulo quinto scripta.

Vpereft obiecta diluere. Prima autem obiectio sumpta ex sufficientia meriti & satisfactionis Christi. Respondens meritum Christi fui se sufficientissimum & satisfactionis eius sufficientissimum pro pecatis nō solum nostris, sed totius mundi, originali, mortalibus & corporis Caius.

T T .

nihiab

CAPYT XII.

Padre mío el obispo que in capitulo quinto scripta

Refponso ad obiectio[n]es in capitulo primo scriptis.
80 Vpereft obiecta diluere. Prima autem obiectio f[er]i-
sumptu[m] ex sufficien[ti]a meriti & satisfacionis Christi
Reſpondens meritorum Christi sufficiſſimam pro-
mū & ſatisfacionem eius ſufficiſſimam pro p[ro]p[ri]etate
catis no[n] ſolum n[on] ſed totius mundi, originali, mortalibus &
Quintus Caius. T. T. 2. n[on] dubitabim[us].

TRACTATUS QVARTVS
decimus De Coniugio Regis Anglie cum relata
fratris sui, ad Clementem septimum Pon-
tificem Maximum, in decem capi-
ta diuisus.

1. Quia intentio sit operis.
2. Enarratio facti.
3. Quod diuinum iure statutum est de coniugio inter leuirum & fratriam.
4. Quod non omne coniugium inter leuirum & fratriam est diuinum legi prohibutum.
5. Quod secundum ius naturae non omne coniugium inter leuirum & fratriam est in honestum.
6. Quod secundum legem tam diuinum, quam naturalem patet fieri inter leuirum & fratriam coniugium honestatum propter aliam causam quam propter fratris defunctum.
7. Quod secundum ius tam diuinum, tam naturale honestum potest esse coniugium inter leuirum & fratriam propter commune bonum.
8. Quod coniugium inter serenissimos Anglie Regem & Reginam, eius fratribus nec iuri diuinu, nec iuri naturae adverteretur.
9. Quod siue ligni, sive non dicta diuinaria, coniugium hoc est honestum.
10. Quod factorum Conciliorum Pontificum ac doctorum, qdca non militant aduersus hoc coniugium.

CAPUT I.

Quia intentio sit operis.

EA TISSIM E pater, post pedu oculu beato-
rum perperum facilitem, iustis, ut libellos de
coniugio inter serenissimos Anglie reges ad me
perlatos, cauamque tota diligenter impicrem,
quidue iudicij confiliq; mei esset, accuratisime
perscriberem, quo quantum in eis, quaprimum
Beautitudinem tuam ha molestia liberare, studiu-
mox (vt par erat) iusti parere, prelectisque libellis pro & contra, ani-
maduerit multas cimenes infernas quæstiones. Videbatur de multi-
plici iure diuino, de illorū duratione, de diuersis nature iuribus, de
præceptoriū iudicium diffinitione, de multis dispensandi modis,
de potestate Papæ circa ea, quæ sunt diuinū aut nature iuris. Quæ
si tracta essent & multa cognoscenda essent volumina, & latissimus
literarū certaminibus cūpū daretur, vt desideramus temper finis
supereret. Quocirca cotulit ad propria causē de qua agitur, & ad pū
etum quæciones veniendo ante oculos locandū in primis quod
in questionem vertitur, duxi, vt omnes intelligent materiā, de qua
loquor. Deinde circa hoc, tum in genere, tum in specie quid diuinū
ac natura iura censeant, scruandū. His enim notis manifesta ap-
parebit, quasi veritas.

CAPUT II.

Enarratio facti.

SERENISSIMUS Anglia modernus Rex, dū esset ado-
lescens, serenissimo patre eius Anglie rege agen-
te, contraxit matrimonium cū Serenissima moder-
na regina Anglie, tunc nō regina, sed relata fratris
eius primogeniti abf; prole defuncti, filia serenissi-
morum regum Hispaniarum, interuenienti auto ri-
tate lūlii t. Rom. Pon. ob bonum seruandū etiam ac amicitia inter
eoūdem Reges, confiniamque matrimoniu, ac genuit ex ea, mul-
tiisque annis coniugal affectu & effectu cum ea, spes est, modū
peut diuortium, qd̄ coniugium inualidum fuerit, vt pote contra
ius diuinum atq; natura à fratribus Concilije, Pontificibus ac Docto-
ribus cōprobatum. Hec est causa ex proprijs discutienda, præmis-
to auctoritate apostolica, præceptis.

Iulius, &c. Dilecto filio Henrico charissimi in Christo filii nostri
Henrici Anglia regis illius nato, & dilecta in Christo filia Ca-
therina charissima in Christo filii nostri Ferdinandi regis, &
charissima filia nostra Elisabet regina Hispaniarum, & Siciliae Cha-
rolicorum, natura illius latulē.

Romani Pontificis præcessante autoritas cōcessa sibi desuper, vt rit
potest, prout personarū, negotiorū & temporū qualitate pe-
nituta, in Domino consipicit fabriter expedire. Oblata nobis nuper
pro parte vestra petitionis series cōtinebat, qd̄ cum alias tu in Christo filia Chaterina & tunc in humanis agens, quondam Arturus cha-
rissimi Christi filii nostri Henrici Anglia regis Illius primo
genitus pro seruandis pacis & amicitia nēxibus, & fratribus
inter charis, in Christo filium nostrum Ferdinandum, & charis, in
Christo filiam nostrā Elisabet Hispaniarū & Siciliā regnū, Catho-
licos, ac prefatis Anglia reges, & reginam matrimonium legitimē
per verba de oratione cōtrahitis, illudque carnali copula forsan
cōsummauitis, dīctus Arturū prole ex huiusmodi matrimonio nō
suscepit defecit. Cum autem fecit eadē petito subiugebat ad hoc
vñ vinculum pacis & amicitiae inter prefatos Reges & Reginam hu-
iūmodi diuinū permaneant, cupiat matrimoniu inter eos per ver-
ba legitimē de p̄fenti cōtrahere, supplicari nobis fecit, vt vo-
bis in præmissis de opportune dispensationis gratia prouidere de-

TRACT. XIII.

benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui inter singulos
Christi fideles & p̄fserum Catholicos Reges & principes, pacis &
concordia amicitia vigore intensis desiderijs affectamus vos &
quilibet vestri qd̄ quibuscum; excommunicationibus, &c. Huiusmo-
di supplicationibus inclinati vobis faciunt, vt (impedimento affini-
tatis huiusmodi ex præmissis proueniente, ac cōstitutionibus &
ordinationibus apostolicis caterijs nequaquam obstantibus (matrimonio per verba legitimē de p̄fenti inter vos cōtra-
here, & in eo, postquam contractum fuerit, & si iam forsan haec non
de facto publice vel clades in eō contraxeritis, ac illud carnali copula
cōsummaveritis licet remanere valeatis, autoritate apostolica ten-
tis p̄flectionem de spirituali dono gratiæ dispensamus, ac vos & quæ
libet vestri, si contraxeritis, vt p̄fertur ab excessu huiusmodi ac
excommunicationis sententia, quæ propterea incurritis, eadem au-
toritate absoluimus problem eis huiusmodi matrimonio fine con-
trahendo, suscepit forsan, vel suscipienda legitimā decernendo,
prouiso qd̄ tu in Christo filia Chaterina propter huiusmodi rapta
nō fueris. Volumus autem qd̄ si huiusmodi matrimonio de facto
contraxeritis, confessio propter vos & quilibet vestrum eligendus, per
sententiam sacerdotis propter ea vobis iniungat, quam adimplere te-
neamini. Nulli ergo, &c. Siquis, &c. Datum Roma, &c. 15 o. 7. ca-
lend. Ianuarii, anno primo.

CAPUT III.

Quid diuinum statutum est de coniugio inter
leuirum & fratriam.

RECIPIAM inter xorem fratris & leuirum ter
Mosaica lex statut, primò Leui. 18. his verbis, Turpitudine
vñ vxoris fratris tui non reuelabis, quia turpitudine
fratris tui est, etiā ea. 20. his verbis, Qui duxerit vxo-
rem fratris sui, rem facit alienā, seu illicet, turpitudine
fratris tui reuelabit, abf; filiis erit, tertio Deut. 25. his verbis. Quād
debet habitauerint fratres simul, & vñs ex eis abf; liberis motuissū
fuerit, vxor defuncti nō mubet alteri, sed accipiter eam frater eius, &
sufficiat lem̄ fratris tui, & progenitum ex ea filium nomine illius
appellabit: vt nō delectatur nomen eius ex Israēl: si autē nolue-
rit accipere vxorem fratris sui, qui ei lege debetur, perget mulier
ad portu ciuitatis & interpellat maiores natu, dicetque, Non vuln
frater viri mei sufficiat semē fratris tui in Israēl, nec me in coniugē
fumere, statimque accersiri eum facient, & interrogabunt, si respon-
derit, Nolo eā vxorem accipere, accederi mulier ad eum cori senio-
ribus, & toller calciamentū de pede eius, spuerque in facie illius, &
dicit. Sic fiet homini qui nō adscit dominum fratris tui: & vocabi-
tur nomen eius in Israēl. Nomen disclaciatur.

¶ Hac iuxta vulgata editionis verba allata, quād secundum veri-
tatem sufficerit, quidam ad p̄fentes spectat causam, quia tamen nō
nulli ex eo qd̄ aliter sonat textus Hebraicus, veritū in dubium, legē

Deuteronomij loqui de fratribus, quos carnalis dicimus (objicie-
do, qd̄ dicitur, Accipiter ea frater viri ei, sed cognatus eius: & simi-
liter nō vxor fratris, sed cognata repetitur, cōstat enim Cognati no-
mine cōsanguineo intelligi deo diligentia adhibui, vt textū hīc
de verbo ad verbū iuxta Hebrewum haberē hic inferendum, & est
talis. Quando fedebunt fratres simul, & morientur vius ex eis, & fi-
lius non est, non erit vxor mortui foris viro extraneo: leuirus eius ve-
niat super eā, & capiet eā sibi in muliere, & leuirabit eā, & erit pri-
mogenitus, qui parerit, surge super nomen fratris eius mortui, &
nō delebitur nomen eius ex Israēl: & si non volerit vi capere fratris
sua, ascendet fratria eius ad portu ad senes, & dicit, Recusat leuir
meus facere surgere fratri suo semen Israēl, nō voluit leuirare me.
vocabū teneas ciuitatis & loquentur ad eum, & stabit, & dicit.
Non volui capere eam, & appropinquit fratria eius ad eum in
oculis senum, & excalcebat calcem eius, à pede eius & spuer in fa-
cie eius, & respondebit & dicit, Sic fieri viro qui nō adscit domum
fratris tui: & vocabitur nomen eius in Israēl. Domus ex-
calciat calco, hæc ibi.

¶ Vbi clare pater legem hanc loqui de fratribus, quos fratres carna-
les appellamus, qd̄ interpres nouus, qui cognato & cognata vius
est, Latinum lingua iuxta vulgare italicum usurpauit, appellando
qui Latinē appellat leuir, cognatū: & eam, qua Latinē fra-
tria vocatur cognatā, eo autem, vsque Hebraicus seruo vtūc pro-
prio Leuir nomine, vt ex illo formet verbum, quo bis in hac legē
vitur, loco cuius oportuit fingeri nouum verbum Latinum à leuir
deductum, Leui. 23. significis exequi ius leuir erga fratris. Miri
est autē, in dubium veri legē hāc de fratribus carnalibus loqui, cū
& Sadducei in Euangelio proponentes, Christovō xōtē p̄fētū fratrum
secundū legē Moyū, id testentur, & etiā apud mājores huc hoc
nō tñsūm fuisse testētūr verba Noémi, Ruth primo, & extoties re-
petit fratri nomine in hac legē clare habeatur. Nam vñcunque
in istis legibus est nomen Fratris, in Hebreo, eadem penitus dictio
habetur, qd̄ idem nomen Fratris habetur in legibus Leuitici, & in
lege Deut. si vñā & quicquidam licentiam quis usurpet, alias quo
que aquicuandi legitime concedat: ac p̄fēt hoc siue exponet
pertinaci sensu Deuteronomian legem loqui de Fratribus non

carna-
lē
et Lu. 20. f.
Ruth. 1.
manifeti-
fime solu-
tur que-
sti
vbi de fra-
tribus ex
cōf
et
re
et
tib
est fer-
mo.
Nota quod
nomen fra-
tri secundū
idem voca-
bulum cuna-
dūtus, a
carna-

DE CONIVGIO CVM RELIG. FRAT.

carnalibus, desistat à copto, ex hoc qd̄ cadē licentia leges Leuiticas
exponerentur de fratribus nō carnalibus. Quo fieri, vt nullum de
coniugio inter leuirū & fratriam ius tā diuinum, qd̄ natura scriptū
haberetur: & consequenter celaret tota quæstio hec, in iuxta iuris di-
uino, aut natura scriptū, quia super hoc solo vniuersa moles huius
cōtrōverſie fundata est. Non igitur itaque vertendum in diuinum, le-
ges has de fratribus quos carnalia appellamus, loqui.

CAPUT I.

Quid non omne coniugium inter leuirum & fratriam est
diuinum.

ON VENIENTIBVS Igitur legibus his Leuiticas & Deuteronomij in hoc, qd̄ de fratribus carnali-
bus loquantur, differentia manifesta inter Leuiticas
& Deuteronomij est penes hoc, qd̄ Leuitica sunt le-
ges de genere, Deuteronomia vero est lex de specie.
Nam Leuitica statutum de vxore fratris, non specificando viu vel
defuncti. Deuteronomia vero de vxore fratris defuncti, ille de vxore fra-
tris non specificando cū filio, sive fine filio, de vxore fratris de-
functi fine filio, ille de vxore fratris nō cognoscenda, nō specifica-
do ad propriū, vel fratris semeni nōmenē seruandū, ista de vxo-
re fratris defuncti abf; sicut filio ad sicut filio semeni nōmenē fra-
tris, quibus adiunge quartā necessariā subintellecū specificationē, qd̄ de
vxore fratris non specificando, an etatis qua posuit gene-
rare, an verula, ista de fratris vxore in arte, qua potest generare
qui coniuvincit, quia ducenda precipit ad suscitandum lemen fra-
tris. Ex hac autē manifesta differentia inter has duas leges habetur
abf; omni controvēria, non omne coniugium inter leuirum & fratriam
est diuinum, qd̄ natura lege prohibiti, sed defunctū est inter coniugium
leuiri cum fratri fine specificatione aliquā, vel tot specificatione
in genere specificatione aliquā coniugium inter leuirū & fratriā, est diuin
lege damnatū: coniugium vero inter leuirū & fratriā tot conditionibus
sunt, non solum lūtū, sed p̄ceptū diuinā lege est. Hec
fuit, quæ circa coniugium inter leuirum & fratriā manifesta sancta à
Deo habemus. An autē diuinū ista lega veteris Testamenti liget
nouū Testamenti profib;ores, an expirauerint, parui referit quod ad
causam propositū. Illud tamen silento inuoluerūt non est, qd̄ cum
ista leges cōueniant cū sententia (videlicet de coniugio inter leuirū
& fratriā tunc in actu) videlicet actu p̄tatis, qua cultum officiū
que sanguine iunctis exhibet, tum in ratione moris (qua omni-
nes inimici ratione moris p̄tatis naturalis) tum in genere p̄-
ceptorum (qua vñq; fuit p̄ceptū, partim iudiciale, & partim
morale) tum in auctore (qua omnia diuinā autoritate fuit edita per
Moysem quatenus diuinā lex: & qua ratione Deuteronomica
expirauit, eadem & Leuitica expirauit, cum gratia & veritas per Iesu
cum Christi facta est. Dixi quatenus diuinū: quia nō est nunc ser-
mo de cōfīdē legibus, quatenus morales sunt, sed quatenus diuinū
fuit autoritate per Moysem fuit).

CAPUT V.

Quid secundum ius diuinum, tum natura bona sum potest esse coniugium
inter leuirum & fratriam propter commune bonum.

CAPUT VI.

Per speciem cōsideratum libratūque fuerit, qd̄ id
juris natura, qd̄ in Leuiticas legibus cōtinetur,
videlicet de honestatē fratris defuncti, repensatur
per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium in ter-
serenissimos Reges Regināque Angliae contractū fuisse ad felici-
tatem nomē fratris defuncti: cōstat enim hoc esse fallū, sed ve-
clarē p̄tate secundum ius naturae diuinā etiam autoritate firmatū,
nō vñc tantum eventu honestū esse coniugium inter leuirum &
fratriā, sed in omni eventu maioris boni fratris defuncti, quam sit
illud tā exiguum bonū, videlicet nominis per filium fīdū idēque
incertum. Incertum enim est an proles legatur.

CAPUT VII.

Per speciem cōsideratum libratūque fuerit, qd̄ id
juris natura, qd̄ in Leuiticas legibus cōtinetur,
videlicet de honestatē fratris defuncti, repensatur
per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā exiguum ac incertū bonū defuncti, cui nihil
boni, aut malū accidere potest ex operibus merita
manū, nisi in existimatione hominū, quod qd̄ bonū
comune ciuitatis, vel patrie nō in opinione, sed in re & lōgē maius
fuerit, qd̄ quia supponamus coniugium inter leuirum & fratriā
etiam honestatē fratris defuncti, repensatur, per tā

bonum pacis inter tā excelsos reges, sicut secū conditionē tā diuinī quam natura iuriū remissio sufficiunt ad honestandū coniugium inter leuirum & fratram. Verūm dispensatione ecclesiasistica opus fuit, tum ad collēda viticula humano iuriū, tum ad autōrum honestatē illius singularis coniugij ob cōmune bonum patet. Honestatio enim iulius coniugij ex communī bono pacis suscipit natura est, sed à doctōribus diffiniunt magistratūrū; ab apostolica autē dispensatione autoratur. Quocirca iulius Ppa dispensantibz nihil admittit diuinū iuriū, nihil admittit iuriū naturae, sed ab aliis vinculū iuriū humani circa hoc singulare, sed diffiniunt legitimū, sed autorauit illud, ut pote ex expressionibz causa ac more consonū tam diuinū, quā naturali iuriū. Omnia enim hēc fortē secum dispensatio ob cōmune bonum pacis. Aliēnū siquidem a Christiāna profissionē est, ut Papa, quantunque minimū ius iurū, aut naturae in toto, vel in parte tollat. Hoc enim auctori naturae reservatur, illud verò auctori diuinæ legis, sed nō est alienum à Christiana profissionē, ut Papa in ambiguis interpretetur ac difficiat, tam ius diuinum, quam naturae. Dispensatio itaque illa diuersos simul prout effectus iuxta dieras, quas attigit materias, pro quanto enim attigit iure humana, efficit lictum quod secundum humanam iurū fuisset illud citum: quatenus vero attigit iura diuinæ & naturae, diffiniunt autorauit lictum, quod secundum diuinæ & naturae iura dubitabatur, vel reputabatur, seu dubitari vel reputari potuisse illūcitum.

¶ Erāt apud opulentia honestatēs cōcurrunt duo bona fratrū defuncti fratrem et vxor eius que fuerat vna cū ipso charo ex hoc coniugio, sublinata est in futuram Reginā Anglia, vt regno quo ipse defunctus nō potuit per seipsum potiri, fate in carne sua potiretur. Alterum q̄ frater eius ex hoc coniugio redditus est securis à tali actante malorū congerie, qualēm & quantum bala inter regnā affectarunt inter te. Interfēce autē mea defuncti mala pena futura fratri meo testatur euangelicus dues sepulchri in inferno dum regat Abrahā, ne fratres sui veniant in illum locū tormentorum. Honestatur itaque hoc coniugium, tum ex bono fratrī defuncti non minorē, quām sit illud decriptum in Deuteronomio non confidente in nomine, sed in re dubio, sed certo: tum ex maximo communī bono pacis, autoritatūrque apostolica potestate,

fratram, coniugium audūm, non coniugū tot conditionibz eos sonis diuina natura rēque iuriū fulm, ex hoc ipso, q̄ iuriū diuinae naturae innuntur. Clara enīm luce iam patet iure diuino ac natura prohiberi inter leuirum & fratram coniugium in generē seu būdūm: consonū autem fore vtrique iuriū inter leuirū & fratram coniugium vestītū multis honestatēs speciebus, siue propter bonū fratrī defunctū, siue propter bonum cōmune. Quocirca iulius nihil aduersus doctrinā fratrū Conciliorum, Pontificis, aut Doctōriū egit, nec etiā aduersus illos Doctores qui dicū & verissime Papam nec in iure diuino, nec in iure naturae posse dispensare, hoc est facere lictum q̄ diuinū, aut naturae iure constat esse illūcitum. Nam (vt pater ex dictis) coniugium inter leuirum & fratram ob commūne bonū pacis, nec diuinū nec naturae iure prohibetur, immo tum diuinū, tum naturae iuriū consonat. Sed Papa iure suo ordinario, quo de iure super ius potest venis, diffiniuit & autorauit coniugū honestatum ex causa cōmuni boni pacis, ad collendum omnem ambiguitatem vtriqueque iuriū. Hoc est pater facte, in causa hac iudicium meum: consilium autem nō occurrit mihi melius, quā quod à Spiritu sancto proficiunt non ambigimus. Diligite iustitiam, quā iudicatis terram. Felix in felicia valeat beatitudine tua. Roma die 13 Marti, 1533 o.

Tractatus Reverendissimi D. Thomæ de Vio, Caietani, Cardinalis S. Xisti ordinis Prædicatorum, De coniugio regis Angliae, finis.

T R A C T A T V S Q V I N T V S
decimus Responseonum ad quosdam arti-
culos nomine Theologorum Parisi-
ensis editos ad magistrum Io-
annem studij Moguntini
Regentem missus.

C A P V T I X.

N I V E R S A autem diuina lege perspecta facile mo-
stratur quod siue diuina leges, circa coniugium inter le-
viter & fratrem ligent modo, sive expirauerint, iurum
gicum hoc inter serenissimos reges Angliae licetum at-
q; honesti si est. Nam si diuina viceps Scriptura spir-
auit, nulla hinc illis inferni iniuria si verò etiam hodie ligat cùm
confer ex eadem diuina lege Deuter. c.17 ad summum sacerdotem
spectare emergentes causas ambiguas ac difficultates diffinire iuxta
legem Domini, conseqüens qd; etiam si omni ex parte non pate-
ret bonum sufficere ad honestandum coniugium inter leuitum &
fratrem, ex eo quod summus Sacerdos requiritus, vt hinc diuina
iura narrat, ac humana, qua videtur obstat hunc coniugio, illinc
zale boni pacis feruande libaret (propter hoc enim causa suppli-
cium tunc fuisse summi Pontifici) & qui tunc erat summus Sacerdos
Iulius dispensando autorizat inter hos serenissimos leuitum & fra-
teria, congruum ob tale bonum pacis redditum licet iurum & hone-
sum. Nam pro hoc diuina autoritate sibi in lege diuina concessa
exempti illud ab iniuria omniuim iuriuum diuinorum, naturalium, ac hu-
manorumque etiā fingendi licentia concessa insificari mente que-
uis ore nemo potest, ambiguā saltem fuisse iuxta legem diuinā ac 60
natura causam, videlicet si ob tale bonum pacis honestandum erat
coniugium inter leuitum & fratrem, & diffinitione talis ambiguum
speciale ad summum tunc sacerdotem, & causam boni communis
conformē, esse diuine legi, qui inter humana nihil magis quadrat,
quam commune pacis bonum. Et hæc dixerim, nō qd; causa ambiguous
sit, quoniam deductum est commune bonum pacis causam esse suffi-
cienter ad honestandum coniugium, iuxta leges diuinās & naturales
(sed ad demonstrālum) quod esto quod ambiguā, ac difficultates diffi-
culia autoritas summi Sacerdotis, diffiniendo iuxta rationem valde
confonit, diuinis & naturis legibus cōsurgium hoc licetū honestum
ac legitimū sufficeret, ad reddendum coniugium hoc licetū, hon-
estum ac legitimū, etiam si leges Leuitica non solum querentes
morales, sed querentes diuina ligantem Christianos.

CAPUT X.
Uod sacrorum Conciliorum Pontificum ac doctorum dictatione
missis aduersus hoc coniuratum

E T Q VONI A M sacra Concilia, sacri Pontifices, sacri Doctores dānando. eoniuigum inter leuitū & fratriū ius diuinum & nature citat, manifestum ex auditis sit, quod non militant eorum dicta aduerſis hoc 80 coniuigum, secundum ius diuinum & nature apostoli. Icaque autoritate contractum, Damnat siquidem inter leuitū &

TRACTATVS QVINTVS
decimus Reſponſionum ad quodam artis
culos nomine Theologorum Parifia-
enſium editos ad magistrum Ioz-
annem ſtudij Mogontini
Regentem muſſus.

VISISTI ad me conclusum in tuis literis schedu-
lam scandalosam apud Germanos, rogans vt Ican-
dalo prouiderem velim, declarando veritatem. Pre-
cibus itaque tuis satissimacere cupiens, respotionem
mitto ad recepta te (schedula sexdecim articu-
lorum, quorum titulus est,
Articuli aliquot pro erroreis à Theologis Pa-
risiensibus ex libris Caetani excepti.
Titulus iste in primis falso est; quoniam multi subscripti articuli
non sunt in libris meis. Et deinde titulus iste, incertum manifestat
autorem. Ex eo enim q̄ dictur à Theologis Parisiensibus, non ex-
pliicatur qui sunt isti Theologi, nam innumerabiles sunt Theologi
Parisientes, & ad versificandum numerum pluralem sufficiunt duo.
Quocirca multi suspicantur animo fallaci scriptum hunc titulum:
ita q̄ ille qui titulum hunc apposuit, aliud dixerit & aliud intenderit.
dixit enim à Theologis Parisiensibus, intendit autem vt passim le-
gentes & audientes fallantur, intelligendo ab vniuersitate Theologo-
rum schola Parisius, Nec temere suspicantur; quoniam quicquid
ille fuerit, imponit nihil multa quia non scripsit ipsa enim impo-
tatio, signum est malum animi; properata vox quidem estote cauti,
vt non fallamini ex hoc titulo illius verò quicquid fuerit ille, mite-
reatur omnipotens Deus, Ego autem tanquam ad libellum famo-
sum respondebo.

¶Articulus itaque primus est, Licitum est viro vxori fornicate, Non dicere aliam. Secundus, est, Non sed ad eam libertas vxori, quæ viro. Articuli isti non sunt mei; neuter enim intenetur assertus in libris meis; vt paret in reliquo super Match.ca.19. vbi duxitbat disputationi de hac materia, & reliquo diffiniendam ab Ecclesiâ.

Tertius articulus est. Epistola Pauli ad Hebreos non est autentica. Iste articulus non est meus in commentatoris enim super fiduciam Epistolam non negavi Epistolam esse autenticam: sed dixi quod dubito, apud Hieronymum, auctore cuius Epistola existente, dubio quae redditur Epistola, quam, nisi sit Pauli, non perpicuum est canonicam, & non nego ipsam autenticam, ex canonicitate auctore Epistolae dubio. Aliud est enim Epistolam esse canonicam, & aliud est esse

perspicuum, quod est canonica; perspicuitas enim spectat ad notitiam nostram, esse vero canonicaem, spectat ad ipsam Epistolam secundum seipsum, si naque tolleretur dubium & fieret perspicuum, non propterea Epistola fuerit nouiter canonica, sed quia erat secunda se canonica; manifestaretur canonica, certum est tamen quod durante dubio, non est tantæ autoritatis apud nos, ut sola sufficiat ad ea, quæ sunt fidei. Ego igitur locutus sum de nostra notitiatione de ipsa Epistola (ut verba mea claræ sonant) articulus vobis loquitor de Epistola secundum se.

Sex verba
Hickory,